ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0·25 Ն. Ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 3 ՄԱՅԻՍ

JEUDI 3 MAI 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9393 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇԽՋԱՆ, 189Դ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5194

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՏՕՆՆ ԷՐ

Բանաստեղծներ երգած են Մայիսը, «ամիս բուրմանց, ամիս նուազաց, ամիս՝ ուր ծառերն ի քնար կը փոխակերպուին, քարերն ի դալար»:

Ցնծատօն ու խրախճանք կը սարքէին մարդիկ Արեւելքի մէջ՝ Մայիսին ողջունելու եւ փառաբանելու համար գարունը, բնութեան զարթօնքը:

Իսկ Արեւմուտքի մէջ աւելի քան եօթը տասնեակ տարիներէ ի վեր Մայիս Մէկը դարձած է Աշխատանքի Տօն:

ԺԹ. դարը հիմնովին փոխած էր աշխարհի դիմադիծը:

Ճարտարարուեստի զարգացումը ստեղծած էր հակամարտ 2 դասակարգեր, — գործատէրեր ու գործաւորներ: Փոքր թիւով մարդիկ, շնորհիւ իրենց դրամագլուխին, կը շահագործէին ընչազուրկ բանուորներն ու բանուորուհիները, Եւրոպայէն մինչեւ Ամերիկա:

Կազմուած էին ընկերվարական կուսակցութիւններ՝ պաշտպանելու համար աշխատաւորներու իրաւունքները:

Դասակարգային պայքարը սուր հանդամանք էր ստացած:

Ամերիկայի Աշխատաւորական Դաշնակցութիւնը 1888 Դեկտեմբերին Սէյնթ Լուիսի իր համագումարին մէջ կ՝որոշէր 1890 Մայիս մէկին ամէն կողմ զանգուածային ցոյցեր կատարել, պահանջելու համար, որ բանուորներու օրական աշխատանքը ութ ժամի իջեցնեն:

1889 Յուլիսին Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութիւնը իր համագումարին մէջ կը քուէարկէր բանաձեւ մը, որով Մայիս Մէկը կը հռչակուէր «Միջազգային պայքարի օր՝ ութ ժամուան աշխատանքի համար»:

Այնուհետեւ ամէն տարի Արեւմուտքի զանազան երկիրներուն մէջ տօնուեցաւ Մայիս Մէկը, կարգախօս ունենալով ութ ժամ աշխատանք, ութ ժամ զբօսանք եւ ութ ժամ քուն:

Տասնեակ տարիներու պայքարը տուած է արդէն իր պտուղը: Բազմաթիւ երկիրներու մէջ ընկերվարական կուսակցութիւնները վերջ տուած իրեց ընդդիմադիրի դիրքին՝ ձեռք առած են իրենց երկրին իշխանութիւնը:

Ցաղթանակը տարած է ընկերվարութիւնը: Դասակարգային պայքարը ժամանակավրէպ է դարձած: Բարուոքած է բանուոր դասակարգի վիճակը: Շահագործումը իր նուազագոյն աստիճանին է իջած: Ազգայնացուած են մեծ գործարաններն ու դրամատիրական հիմնարկութիւնները: Ծերութեան թոշակ, ընկերային ապահովագրութիւն, ընտանեկան նպաստ, բժշկական խնամք, երեք շաբաթուան վճարովի արձակուրդ, աշխատավարձքի նուազագոյն սակի սահմանում եւ այլ առաւելութիւններ նախանձելի դիրք մը ապահոված են այսօր աշխատաւորներուն եւ ամսականաւոր պաշտօնեաներուն:

Այս տարուան Մայիս մէկին համար կարգախօսն է շաբաթական քառասուն ժամ աշխատանք՝ առանց աշխատավարձքը պակսեցնելու, տարեկան չորս շաբաթ վճարովի արձակուրդ, ժամական նուազագոյն 2·25 Ն. Ֆ. աշխատավարձք:

Ահա թէ որքան փոխուած են պայմանները քանի մը տասնեակ տարիներու ընթացքին:

Ազատագրուած են աշխատաւորները:

Սակայն փոքր ազգեր կան, որոնք տակաւին զուրկ են ազատութենէ:

Մայիս Մէկը առիթ մը պէտք է ըլլայ ազատութիւն պահանջելու համար բոլոր ճնշուած ազգերուն:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԼԺԵՐԱԿԱՆ ՀՈԳԵՐ

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐԸ ԽՆԴՐՈՑ ԱՌԱՐԿԱՅ ԿԸ ԴԱՐՁՆԵՆ ԷՎԻԱՆԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹՆԻՆՆԵՐԸ

Ալժերիոյ կացութիւնը օրէ օր կը բարդանայ եւ կը թուի թէ Ժուհոյի եւ Սալանի ձերբակալութիւնը Գաղտնի Բանակի ահաբեկչական գործունէութեան վերջ չէ դրած: Արդարեւ Օռանի եւ Ալժէի մէջ մահափորձերը կը շարունակուին, անդին Ալժերեւթունուզեան սահմանին մօտ հինգ Ֆրանսացի զինուորներ կը մորթուին իրենց մահմետական երեք ընկերներուն կողմէ, Ազգ. ազատագրական բանակի հրամանատարութիւնը կը յայտարարէ բացէ ի բաց թէ Էվիանի համաձայնութիւնները բաւարարութիւն չեն տան իրենց, թէ իրենք՝ (իմա՛ զինուորականները) կը ներկայացնեն թէ՛ Ալժ. Ազատ. Ճակատը եւ թէ Ալժերացի ժողովուրդը եւ ի վերջոյ իրենց նպատակն է՝ յեղափոխութիւնը զոր ցարդ չեն իրականացուցած: Ալժերացի զինուորականներուն համար քաղաքական մարդոց տեսակէտը սխալ է, Ալժերիան Եւրոպացիներուն պէտք չունի եւ անոնք պէտք է մեկնին:

Այս բոլորին վրայ երբ աւելցնենք նաեւ թէ Ալժ. Ազատ. Ճակատը պաշտօնապէս յայտարարեց թէ այլեւս ոչ մէկ Ֆրանսացի գերի ունի (հինգ հոգի ազատ արձակեց առջի օր), աւելի եւս կը պարզուի թէ խաղաղութիւնը բառ մըն է միայն եւ կացութիւնը շատ բարդ զանազան տեսակէտներով:

Ֆիկառօն անգամ կը ստիպուի իր աշխատակցին ստորագրութեամբ ընդունիլ թէ Էվիանի համաձայնութեանց շատ մը կէտերը չեն յարգուիր: Ի տես այս կացութեան կ՝ըսուի նոյնիսկ թէ Ալժերական Խորհրդարանը (Ալժերական Յեղափոխութեան Ազգ. Խորհուրդ) կրնայ կրկին հաւաքուիլ, թէեւ ծանօթ է որ անդամներու մեծամասնութիւնը Էվիանի համաձայնութեանց կողմնակից էր:

Մինչ Ֆրանսացիները որոշած են «գըրաւել» Օռանը եւ շատ խիստ միջոցներ ձեռք առած են ժողովուրդին դէմ, Ալժէի մէջ Երեքշաբթի օր եւ Չորեքշաբթի առաւօտ Գաղտնի Բանակը եւ Եւրոպացիներ յարձակումներ կը գործէին Մահմետականներու վրայ: Բազմաթիւ զոհեր կան: Պոնի նաւահանգիստին վրայ նետուած ռումբեր, 21 հոգի վիրաւորեցին: Մթնոլորտը շատ լարուած է եւ խորհրդակցութիւնները կը շարունակուին Թունուզի մէջ, Առժամեայ Գործադիր Մարմնին Ալժ. Ազատ. Ճակատը ներկայացնող անդամներուն եւ ԱՀԱԿի միջեւ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՅԻՍ ՄԷԿԸ ոգեկոչուեցաւ ամէն կողմ: Մոսկուայի մէջ զինուորական աւանդական թափօրը տեղի ունեցաւ անպաստ օդով մը: Մառեշալ Մալինովսքի ճառ մը խօսեցաւ ուր շեշտեց թէ եթէ մթնոլորտը լարուած է աշխարհի մէջ յանցաւորը՝ արեւմուտքն է: Միացեալ Նահանգները հիւլէական պատերազմի կը պատրաստուին աւելցուց պատերազամական խորհրդային նախարարը: Փեքինի մէջ երեք միլիոն Չինացիներ տողանցեցին Սթալինի նկարին ներքեւ: Օրուան նշանախօսքերն էին.— «Ազատագրենք Թայվան» (Ֆորմոզա) «Ընդդիմանանք ամերիկեան աշխարհակալ քաղաքականութեան»:

ՍՈՒՐԻՈՅ մէջ ողողումներ տեղի ունեցած են որոնց հետեւանքով յիսուն տուներ փլած են. Սուրիոյ եւ Թուրքիոյ սահմանի մէկ գիւղին մէջ՝ Խպուր Էլ Պիպ եւ երեսուն հոգի մեռած են:

ՓԱՐԻԶի Թրքական դեսպան նշանակուեցաւ, Ուոշինկթընի դեսպանը՝ Պուլանթ Ուշաքլիճիլ:

ՊՈԼՍՈՅ մէջ, 1960 Ապրիլ 28ի տարեդարձը ոգեկոչելու համար (Մենտերէսի վարչակարգին դէմ առաջին ցոյցերը, ուսանողներու կողմէ), Կիւրսէլ ճառ մը խօսեցաւ եւ յայտարարեց.— «Դժուարութիւնները շատ են կառավարական համախմբման եւ Ազգ. ժողովին մէջ: 6 ամիս է որ ժողովը նստաշրջանի մէջ է եւ ներկայացող հազարումէկ հարցերէն ոչ մէկը ուսումնասիրած է: Երկիրը օգտակար իրագործութեանց կը սպասէ, բայց բան չի տեսներ: Վստահութիւնը խախտած է: Ասիկա կը փաստէ թէ ժողովրդավար վարչաձեւը չիրագործուիր Թուրքիոյ մէջ, ուրիշ բան պէտք է»:

ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ Ֆրանսա պիտի դայ Յուլիս մէկէն վեց, պաշտօնական այցելութեան, տը Կոլի հրաւէրով: Գերմանիոյ վարչապետին եօթներորդ այցելութիւնն է Ֆրանսա:

ՀՌՈՄԷՆ կը հաղորդեն թէ Քրիստոնեաներու Միութեան Հռովմէական քարտուղարութիւնը հինգ նիստեր նուիրած է խնդրոյ առարկայ դարձած հարցի մը.— Հրեայ ժողովուրդին դէմ սովորաբար գործածուած «աստուածասպան»ի ամբաստանութիւնը արդար է՞: Կանխահաս կը նկատուի ըսել թէ Վատիկանի Տիեզերական Ժողովը այս հարցով պիտի զբաղի: Ամէն պարագայի մէջ, ըստ Կիփա գործակալութեան հռովմէական քարտուղարութեան եզրակացութիւնները պիտի քննուին նախաժողովին կեդրոնական յանձնախումբին մէջ, որուն նախավերջին նստաշրջանը կը բացուի Մայիս 3ին:

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ Սպիտակ Տան բանբերը Սալինկըր Մոսկուա պիտի երթայ յառաջիկայ շաբաթ Իզվեստիայի խմբագրապետ՝ Աճուպէյի հրաւէրով:

ԼԵՆԻՆԵԱՆ (Խաղաղութեան) մրցանակը տրուեցաւ Փիքասոյի, Ղանայի նախագահ՝ Ն՝Քրումայի եւ ուրիշներու:

Ի՞ՆՉ ԵՂԱԾ ԵՆ ԹՈՒՐՔԵՐԸ

Գիտէինք թէ ի՞նչ են Թուրքերը: Բայց ժամանակէ մը ի վեր՝ զարմանք կը պատճառեն իրենց նուաճումներով ոչ միայն.. սեռային կեանքի մէջ, այլ եւ ոճրային նորութեանց մէջ:

Ամէն ժողովուրդ ունի իր ոճիրները, եւ ոճիրն է որ լաւագոյնս կը պատկերացնէ ժողովուրդի մը հոգին: Այդ տեսակէտով, Թուրքը ճանչնալու համար պէտք է կարդալ իր ոճիրներուն նկարագրութիւնը:

Պոլսոյ թերթերէն կը քաղենք հետեւեալ նորութիւնները:

× Իսփարթայէն կը հեռագրեն.— Սենիր գիւղին բնակիչներէն Հաքքը եւ Մեհմէտ Քահրաման եղբայրները նոյն գիւղէն Օսմանի մանկամարդ կինը բռնի ձեռքէն առնել ուզեցին՝ երբ կ՝աշխատէին արտին մէջ: Օսման երբ ընդդիմացաւ, ածելիով գլուխը կտրեցին վիզէն:

× Պալըքզսիրէն կը հեռագրեն.—Տուրսունպէյի Քըզըլտերէ գիւղին բնակիչներէն 22ամեայ Ալի, ընտանեկան անհամաձայնութեան հետեւանքով ծագած կըռիւէ մը ետք, դաշոյնով ծակ ծակ ըրաւ քոյրը Այշէն եւ քեռայրը Հիւսէյինը: Այս ոճիրէն ետք, մեռած քեռայրին արիւնը ափով առաւ եւ խմել ուզեց:

× Էրզրումէն կը հեռագրեն.— Թերճանի Քայկըն գիւղէն՝ Միւսլիւմ Քոճա, 26 տարեկան, դատ մը ունէր եւ բանտ կը գտնուէր: Ուխտ ըրաւ որ, եթէ անպարտ արձակուի, առաջին ծնելիք իր մանչ զաւակը մատաղ պիտի ընէ Աստուծոյ: Անպարտ արձակուելէ ետք՝ կ՝երթայ իր գիւղը: Կինը մանչ զաւակ մը ծնած էր 55 օր առաջ: Միւսլիւմ Քոճա, հակառակ կնոջը ընդդիմութեան՝ կ՝առնէ նորածինը, Մըզրար, կը տանի պարտէզ, ծունկի կուգայ եւ կ՝աղօթէ, յետոյ զմելիով կը կտրէ մանկիկին վիզը:

Մօրը դիմումով՝ ոստիկանները կը ձերբակալեն: Նոր դատ, նոր դատավարութիւն: Որդեսպանը պաղարիւնութեամբ կը պատմէ դէպքը.— Գիտեմ թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ պատիժս, երբեք չեմ ցաւիր, ուխտս է որ կատարեցի, յօժար եմ օրէնքին տալիք վճիռէն: Սիրով կ՝երթամ զաւկիս ետեւէն:

Դատավարութեան հետեւող հարիւրաւոր հոգի նուազած են:

× Պոլսոյ մէկ թաղին մէջ Սինեմքէօյի բնակիչներէն մեծանուն ճարտարագէտ մը տասը օրէ ի վեր իր տան մէջ արգելափակած էր 14 տարեկան երկու աղջիկներ, բաց նկարներ ցոյց տուած է անոնց եւ խաղացած անոնց հետ: Իվերջոյ ձերբակալուեցաւ:

× Դարձեալ Պոլսոյ մէկ թաղին մէջ, Պալաթցի աղջիկ մը, 21 տարեկան, առեւանգուեցաւ թաքսիով մը, օր ցերեկով: Զարմիկը, 25 տարեկան երիտասարդ մը, աշխատեցաւ արգելք ըլլալ, — զայն եւս թաքսիին մէջ առին: Ոստիկանները հետապնդեցին ու ձերբակալեցին:

× Անհաւատալի բան.— Մանուկ մը դրամաշորթութիւն կ՝ընէր, մարդոց գըրպանները կը խուզարկէր, ձերբակալուեցաւ:

× Պոլսոյ Ապահովութեան տնօրէնը, Նեճտէթ Ուղուր, կարեւոր յայտարարութիւն մը ըրաւ քաղաքին մէջ գործող չարագործ մանուկներու մասին եւ ըսաւ.

— Քաղաքիս մէջ գոյութիւն ունին 10 հազար մանուկներ, որոնք հովանաւորութեան կը կարօտին: 1·000ին ապաստան զտած ենք: 40·000 յանցանքներու վրայ ուսումնասիրութիւն կատարելով՝ տեսանք թէ չարագործութիւններու 25 առ հարիւրը մանուկներու կողմէ կը գործուի: Այս յանցանքներուն 21 առ հարիւրը աղջիկ ու կին առեւանգել է: Դաշոյն կրողներուն 11 առ հարիւրը մանուկներ են: Դրամաշորդութեան 15 առ հարիւրը մանուկներու կողմէ գործուած է: Միասեռականութեան յանցանքներուն 27 առ հարիւրը մանուկներու կողմէ գործուած են:

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ ԼԻՈՆ ԿՈՒԳԱՅ

ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ ԾԻՐԱՆԱՒՈՐ – ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ ՊԱՊԸ ՊԻՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ

Լիոնէն կը հաղորդեն տեղական մամուլին թէ Փօլին Ժարիքոյի հարիւրամեակին առթիւ, Մայիս 9էն 15, տեղի պիտի ունենայ առաքելութեանց միջազգային համագումար մը:

Ծանօթ է որ Պիոս ԺԱ. Պապը Փօլին Ժարիքօն անուանած էր «Հաւատոյ տարածման սուրբ հիմնադիրը»:

Այս առթիւ վեց դասախօսութիւններ պիտի տրուին ականաւոր եկեղեցականներու կողմէ: Համագումարը պիտի բացուի Մայիս 9ին Կարդինալ Ժերլիէի նախագահութեան տակ եւ ի ներկայութեան Կարդինալ Գրիգոր – Պետրոս ԺԵ. Աղաճանեանի, Հաւատոյ Տարածման Ժողովին նախագահ, որ պիտի ներկայացնէ Պապը:

Ժողովին պիտի մասնակցին մօտ 1000 պատգամաւորներ բոլոր ազգութիւններէ: Այս համագումարին առընչութեամբ, Ապրիլ 29էն ի վեր, Լիոնի տօնավաճառի պալատին մէջ, ցուցահանդէս մը բացուած է որ ներշնչուած է համագումարին նշանաբանէն՝ «Նոր ժամանակներ՝ նոր առաքելութիւններ»:

ՀԱՅԵՐԸ

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Հայոց լեզուն, թէ գրաբար եւ թէ աշխարհաբար, տուել է աշքի ընկնող, բայց աշխարհին ոչ շատ ծանօթ մի գրականութիւն: Այս գրականութեան մեծ մասը կրօնական է, բայց քնարերգութիւնը, դիւցազներգութիւնը, պատմութիւնը ու վէպն էլ իրենց իւրայատուկ տեղն ունեն: Նոր գրողներից Ռուբէն Զարդարեանը, որի բանաստեղծութիւնները թարգմանուել են Ֆրանսերէնի, եղել է Նոբելեան մրցանակի թեկնածուներից մէկը, բայց դժբախտաբար իր մահից յետոյ:

Մեծ գրողներից շատերը հոգեւորականներ են եղել: Հայերը պաշտօնապէս քրիստոնէութիւնը ընդունել են չորրորդ դարի սկզբին, մինչդեռ նրանք առաջին դարից իսկ իրենց մէջ տեղ են տուել մեծ թուով քրիստոնեաների: Նրանք ասում են որ եկեղեցին մայրն է ժողովրդի եւ իսկապէս եկեղեցին, որպէս հոգեւոր մի իտէալ, դարձաւ ժողովրդի ներշնչարանը:

Յատկանշական է Հայերի մէջ այն պարագան, որ եկեղեցու ամենաբարձր աստիճանաւորի ընտրութիւնը կատարւում է ոչ թէ եկեղեցականների կողմից, այլ ժողովրդի: Կաթողիկոսը որ եկեղեցու գլուխն է, ընտրւում է մի խումբ եպիսկոպոսների միջից մի ժողովում, որը կոչւում է ազգային ժողով: Իւրաքանչիւր համայնք ընտրում է իր ներկայացուցիչը: Այս ներկայացուցիչները հաւաքւում ու իրենց միջից ընտրում են մէկ ներկայացուցիչ, որ գնում է ժողովի եւ 119 միւս ներկայացուցիչների հետ կատարում ընտրութիւնը:

Եկեղեցին իր ուժի մէջ եղած ժամանակ ունեցել է 23 արքեպիսկոպոսներ եւ յիսուն եպիսկոպոսներ: Այս ձեւով հաւանական թեկնածուների թիւը մեծ էր: Մի համեստ ծագում ունեցող անձնաւորութիւն, իր արժանիքի համաձայն, կարող է բարձրանալ մինչեւ բարձր հոգեւորականի պատասխանատու պաշտօնին:

ՁԵՌԱԳՐԵՐ

Եկեղեցին իր շուրջն էր հաւաքել տաղանդաւոր մարդկանց: Մի վարդապետ հնարեց նրանց տառերը, իսկ ուրիշ վարդապետներ, յոյն դասական գործերը թարգմանեցին հայերէնի: Վանքերում բանաստեղծութիւնը ծաղկեց, ինչպէս եւ արուեստը: Այս վանքերում էր որ գըրուեցին այն բոլոր գեղեցիկ ձեռագրերը, սքանչելի մանրանկարչութեամբ, որոնք յետագային ընդօրինակուել են բիւզանդական խճանկարների եւ իտալական միջնադարեան որմնանկարների մէջ:

Բայց այս եկեղեցին, շինիչ աշխատանքներին զուգընթաց, քանդեց եւ շատ բան: Քրիստոնէութիւնը ամրացնելու համար ժողովրդի մէջ, ոսկուց ձուլուած կուռքերը ցած բերուեցին, հեթանոսական դիւցազներգութիւնները մոռացութեան գիրկը նետուեցին, եւ ծաղկած թատրոնի հետքերը ոչնչացուեցին:

Եղան վանականներ, որոնք փորձեցին սրանց մի մասը վերակենդանացնել, ինչպէս Մովսէս Խորենացին:

Բայց քրիստոնէական շրջանի ճարտարարուեստը եւ երաժշտութիւնը եկան գըրաւելու մոռացութեան մատնուած գրականութեան եւ թատրոնի տեղը: Գիտնականների կարծիքով Անիի հազար ու մէկ եկեղեցիների ոճին են պարտական ուրիշ շատ աղգերի ճարտարապետական գործերը: Օրինակ Ս. Սոֆիայի գմբէթի ձեւը առնուած է Անիի հրապարակի վրայ եղած եկեղեցու գմբէթից, ինչպէս եւ սրածայր կամարները որ տեսնում ենք գոթական ճարտարապետութեան մէջ՝ հայկական են որպէս ոճ:

Երաժշտութեան բնագաւառում, եկեղեցական երգերի մէջ, ազգային ուրոյն ձեւ կիրառուեց, ուր երգեցիկ խմբին մեծ եւ տիրող դեր վերապահուեց, շնորհիւ ժողովրդական երգիչների եւ հարուստ ֆոլկլորի:

Այս երաժշտութիւնը ամբողջացուեց յանձին յայտնի երգահան Արամ Խաչատրեանի: Նրանից առաջ էլ եղել են երաժիշտներ, որոնք շարունակել են աշխատել նոյն ուղղութեամբ:

Պատմական եւ մշակութային այս նուաճումները, որոնք երբեմն առնուել եւ յաճախ էլ տրուել են Իրանին, երեք հազար տարուան անցեալ ունեն:

Հնում Հայերը աւելի հակուած էին դէպի Բիւզանդիոնը: Որպէս փաստ յիշենք, որ Բիւզանդիայի կայսրերից եօթը Հայեր են եղել, բայց երբ բիւզանդական կայսրութեան յաջորդեց Օսմանեան կայսրութիւնը, Հայերը իրենց երեսը դարձրին դէպի Պարսկաստան եւ այն տեղ ապաստան գտան:

Հայերը երբեք էլ մի բան չշահեցին Բիւզանդիայի բարեկամութիւնից եւ 10րդ դարում արդէն մեծ թուով Հայեր, փախել էին դէպի արեւելք եւ արեւմուտք, Պարսկաստան, Հնդկաստան եւ Եւրոպա:

ՏԱԻՐՈՍ

Մեծ թուով Հայեր շարժուել էին դէպի հարաւ՝ Կիլիկիա, որտեղ մի նոր Հայաստան էին հիմնել, մի թագաւորութիւն՝ որ սկսւում էր Տաւրոսեան լեռներից եւ հասնում մինչեւ Ալեքսանդրէթի եւ Մերսինի նաւահանգիստները:

Բայց մեծամասնութիւնը մնաց իր տեղում եւ երբ Պարսկաստանում Սաֆաւիները թօթափեցին Խալիֆաների լուծը եւ ազգային կառավարութիւն կազմեցին, Հայերը դարձան դէպի Շահ Աբբասը, որ մի փայլուն յաղթանակով՝ երկու հարիւր հազար Հայեր փոխադրեց իր մայրաքաղաքը՝ Իսֆահան եւ նրանց բնակեցրեց գետի միւս ափին: Այդ տեղը, ի յիշատակ Հայերի թողած Հին Ջուլֆայի, կոչուեց Ն. Ջուլֆա:

Փոխադրուած Հայերի մեծամասնութիւնը հմուտ արհեստաւորներ էին, նրանք օգնեցին այդ քաղաքը շէնացնելու գործին, մի քաղաք, որ իր ժամանակին աշխարհի մեծագոյն եւ գեղեցկագոյն քաղաքներից մէկն էր համարւում:

Հայերին տրուեց կրօնական կատարեալ ազատութիւն:

Հայերը Պարսկաստանում պահելով իրենց ազգային եւ կուլտուրական դիմագիծը, դարձան աշխատասէր եւ հաւատարիմ քաղաքացիներ:

Իրանը ապաստան լինելուց բացի՝ դարձաւ մի երկրորդ հայրենիք եկող սերունդների համար, ուր ծնուեցին, աղօթեցին, սիրեցին, կռուեցին ու մեռան:

Հայերը իրենց արժանաւոր տեղը գրաւեցին պետական հիմնարկներում, զանազան արհեստների, արուեստի, առեւտրի եւ երկրագործութեան մարզերում:

Նրանք գործօն մասնակցութիւն ունեցան Իրանի զարթօնքին՝ սահմանադրական շարժումների ժամանակ:

(2 Շար.)

Կ. ԼԻՄԱՆ

(*) Հայերը բիւզանդական գահին տըւած են 14 կայսր եւ 20 կայսրուհի:

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

West Side Story

Վերջին ժամանակներուն հրապարակը լեցուած էր մտածողական (սերեպրալ) բնոյթ կրող ժապաւէններով: Մասնաւորաբար «նոր հոսանք»ին պատկանող բեմադիրներուն գործերն էին ասոնք: Փաստօրէն այդ բոլորը պաղ ընդունելութիւն գտան հասարակութեան կողմէ: Ոչ այնքան անոնց մտածողական բնոյթին համար, որքան անոնց մէջ տիրող խակ եւ յանձնապաստան միտքերուն համար: Այդ հոսանքին աչքառու ներկայացուցիչները՝ Թրիւֆօ, Շապրոլ, Վոլքլօզ, Կոտար կարծած էին եւ իրենց հետ շատ մը շարժանկարի քննադատներ, որ նոր հորիզոններ կը բանան եօթներորդ արուեստի աշխարհին մէջ: Երեւոյթներէն դատելով այդ «հոսանք»ը ոչ միայն նորութիւն չբերաւ այլ եւ պատճառ եղաւ որ շատեր հեռու մնան մութ սրահներէն:

Բարեբախտաբար շարժանկարը ունի նաեւ իր վաւերական արժէքները, որոնք պատահական հոսանքի մը ճամբով չէ որ մուտք գտած են ասպարէզին մէջ: Ահա անոնցմէ մէկը, Ամերիկացի Բոպըրթ Ուայզ հրապարակ կուգայ իր վերջին գործով «Ուէսթ Սայտ Սթորի» (Արեւմտեան թաղի պատմութիւն): Բոմէօ եւ Ժիւլիէթի նիւթին մէկ տարբերակը, որուն հերոսներն են ամերիկացի երիտասարդ մը եւ Փորթորիքոցի երիտասարդուհի մը: Երկուքն ալ Նիւեորքաբնակ՝ բայց բաժնուած իրենց երակներուն մէջ հոսող արիւնին սահմաններով: Սէրը ամէն բանէ վեր դասող այս զոյգը կը հաւատայ պահ մը, որ կարելի է վարագոյր քաշել նախապաշարումներու առջեւ եւ երջանիկ ըլլալ: Բայց նախապաշարումները՝ երբ մանաւանդ ցեղային եւ արեան աղբիւրներէ կը հոսին, աւեր կը գործեն:

Աղջկան եղբայրը չի հանդուրժեր որ իր քոյրը կենակցի սպիտակամորթ երիտասարդի մը հետ ու հաշիւ կը պահանջէ: Սպիտակ Ամերիկացիին ընկերները, տեսակ մը «պլուզոն նուար», նոյնքան ատելութիւն ունին գունաւոր այդ Ամերիկացիներու դէմ, հետեւանքը՝ կռիւ, մինչեւ իսկ արիւն, որուն կայլակներուն մէջ սէրը իր կարապի երգը կ՝երգէ:

Ժապաւէնը յուզիչ է եւ առինքնող: տրամախօսութիւնները մեծ մասով երգով կ՝արտայայտուին: Որոշ տեսարաններու մէջ դերակատարները պարարուեստով կ՝արտայայտեն իրենց ապրումները, մերթ ընդվզումի մերթ ուրախութեան: Շարժանկարի վերածուած բեմապար մըն է այս, ուր բեմադիրին անզուգական ճաշակը մեծապէս սատարած է անոր յաջողութեան: Առանց վարանումի կարելի է տեսնել այս ժապաւէնը, որ երկու շաբաթ առաջ աշխարհի ամէնէն յաջող ժապաւէնի մրցանիշը (Օսքար) ստացաւ Ամերիկայի մէջ: Առանց անոր ալ իր արժէքը վաւերական է եւ պատիւ կը բերէ իր հեղինակին:

Կասկածէ դուրս է որ այս ժապաւէնը պիտի չունենար նոյն փայլը, եթէ չըլլային Ժէրոմ Բոպինսի պարարուեստի հոյակապ ստեղծագործութիւնները՝ որոնց շնորհիւ հանդիսատեսը անխառն վայելքի բոպէներ կ՝ունենայ:

ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ԻՄԱՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

Աստուած աշխարհի լոյսը վառեց (Եղիցի լոյս, — Ծննդ. Ա.), կինը՝ տան ճրագը:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ

×

Կիներու ամէնէն գէշ թշնամին ան է, որ խորապէս կը ճանչնայ զիրենք:

ՏԱՆԹԷ

×

Արտին պարտքերը կը վճարուին միայն այն ատեն, երբ երաշխաւորը պատիւն է:

Ա. ՔՈՍՍԷ

×

Միայն կիները եւ յիմարները չեն ներեր:

ՎՈԼԹԷՐ

Առանց Շրջանակի

(Հ. ԱԼԻՇԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ՅՕԱՄԵԱԿԻՆ)

Իր Մշակականը պիտի կազմէին այս 34 քերթուածները, Դ. Վարուժանի Հացին երգի ներշնչման աղբիւրը. եւ քսանամեայ Ալիշանն արդէն հասուն գաղափարներով, ճոխ եւ զուսպ զգացումներով, հարուստ պատկերներով ստեղծեր է իր բանաստեղծական գիւղը, ուր ամէն այցելող անպայման թովիչ վայր մը պիտի գտնէ: Եւ իրաւունք ունէր, յետ գեղեցկութենէ գեղեցկութիւն անցնելու՝ գոչել. Զիարդ չքնաղ ետուր զերկիրս այս, ով Տէր:

Բնութիւնն իր պարզ եւ ամպոտ երեւոյթներով անպայման կ՝առաջնորդէ քերթողի մը միտքը իմաստասիրական խորհրդածութիւններու՝ մեր անցաւոր կեանքի մասին: Առանց մարդու ի՞նչ կ՝արժեն անոր գեղեցկութիւնները, ո՞վ պիտի հոտուրտայ անոր ծաղիկները, ո՞վ պիտի զմայլի աստղերուն եւ արեգակին վրայ: Բայց մարդը շղթայուած է նիւթին, կապուած է անցնող ժամանակին. եւ ժամանակն այդ կը թռչի մեր բազուկներու մէջէն՝ որքան ալ ջանանք զայն կաշկանդել իր ընթացքին մէջ: Ապարանքներու վրայ, հիւղերու տանիքներուն վրայ, հաճոյքներու եւ հարստութեան հետ արագոտն բախտը կուգայ եւ կ՝երթայ. անցանէ եւ այդ կը գոչէ տըրտմութեամբ Ալիշան: Յոռետեսութիւնը չէ որ զինքը մղած է անյոյս ողբեր հիւսելու անցնող հաճոյքներուն վրայ. 28 – 33 տարեկան երիտասարդ մը խանդի տարիներ ունի, առջեւը պայծառ գարուններ կան տակաւին, կեանքը յորդուն է իրեն համար. սակայն միտքը կը տեսնէ կեանքին տխուր վախճանը, թէպէտ սիրտը չի հաւատար անոր, եւ միտքը կը հարցնէ Ծա՞ղր թէ արտօսր. լա՞լ թէ խնդալ. ինչո՞ւ այսքան գեղեցիկ բնութիւն, որո՞ւն համար ստեղծուած է, երբ քաղաքներէն եւ գիւղերէն աւելի բազմաթիւ են չիրիմները: Ինչո՞ւ հաճոյքի եւ հարստութեան, փառքի եւ տիրապետութեան պայքարներ կը մղուին՝ երբ ամէն ոք դէպի գերեզման կը դիմէ, Ծա՞ղր թէ արտօսր:

Խաղաղ լճակին վրայ երկու լուսամուտներ կը նային հեռաւոր հորիզոնները, անկէ անդին աշխարհն է՝ ծփանքի եւ գոռումի մէջ. կեանքի ծովն ալեկոծ է, եւ բնական է որ կեանքի փոթորիկներէն սարսափահար հոգի մը, նոյեան աղաւնիին պէս խաղաղութեան ձիթենին փընտռէր եւ ապաւինէր Անոր որ յաւիտենական հանդիստն է.

Յոյսս իմ ի տիոցըս մանկութեան
Տէր, մի թողուր զիս յաւիտեան:

Ալիշան շատ տրամաբանական կը գտնէ այս հետեւանքը: Մարդը մարդուն ճակատագիրը չի կրնար փոխել. գերագոյն եւ ամենազօր էակ մը պէտք է՝ մահը յաւիտենական կեանքի փոխելու համար: Այդ՝ երկնքէն կուգայ. Եկէք դուք որ խաչուած էք հանոյքներով, դուք որ ալեկոծ ծովուն մէջ կը տատանիք, դուք որ յոյս չունիք. Ես եմ յոյս, յարութիւն եւ կեանք:

Աշխարհիս վրայ չգտնելով իր պանդուխտ հոգին երջանկութեան ճանապարհը, Երգ երգոցի նման կը սիրէ մտնել տէրունական պարտէզները, ուր պիտի հանդիպի Դրախտին մէջ թափառող Աստուծոյ, ուր սիրոյ աղբիւրն անցամաքելի է,

Առ քեզ, Աստուած իմ, հայի
Սիրտս այս սիրոյն ի յաղբիւր:

Ոչ քարոզչական շեշտերով, ոչ բռնազբօսիկ եւ կաշկանդուած քայլերով, ոչ ուռուցիկ բառերով, այլ պարզ եւ թափանցիկ առուակի նման իր սիրտը ուրիշի մը ափերուն մէջ՝ պիտի անցնի շուշաններու հովիտներէն, կրկնելով Իմ սիրելիս ինծի հետ է, եւ ես իրեն հետ: Սընած Աւետարանի հացով, մեծցած մենաստանի մը խաղաղաւէտ կամարներուն տակ, աղօթքի եւ հայեցողական կեանքի խունկերուն մէջ, Ալիշան բոլորովին անջատուած է դուրսը տառապող աշխարհէն, իր ներսը ունի արդէն տկար մարդկութիւնը, ունի հոգիի եւ մարմնի պայքարը. անշուշտ պիտի վերջանայ անցաւորին վրայ անանցին յաղթանակով:

Վստահ եմ թէ ոչ միայն իր սրտին ամենամօտիկ էջերը կը կազմեն Կուսական կոչուած շարքը, այլ ամէնէն ներշնչուածներն են. բանաստեղծ մը հոն սպիտակ շուշաններու մէջ, ուր մտքէն անբաժան պիտի թափառի սիրտը, թիթեռնիկի պէս ծաղկէ ծաղիկ, սէրէ սէր: Պիտի փնտռէ որդիական գորով եւ քաղցրութիւն արտայայտող բառեր. Յանուն Մարիամու Տիրամօր քերթուածը մի միայն հրեշտակները կրնային հիւսել, Պահպանիչ որդեգրաց մը միայն Ալիշանի սրտէն կրնար բխիլ: Եւ քանի հազար անդամ արտասանուած ու կրկնուած են Ս. Ղազարի կամարներուն տակ, մանկական շրթներէ, ծերունի հառաչներէ, երիտասարդ նուիրեալներէ:

Կարելի՞ բան էր որ Ալիշան իր հոգեկան Երգ երգոցի պարտէզին մօտ չտեսնէր նաեւ, ուրիշ պարտէզ մը, զոր հիները դրախտ կոչեցին եւ մարդկութեան օրրանն եղաւ, եւ դարերը զայն մկրտեցին Հայաստան անունով:

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

(7 Շար.)

ԱՐԱՐԱՏՅԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ

Ա. Յ. Գ. ՀԱՅ ՍԵՓԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔԻ

13 ՀԳ ՊՏՑԱՍՔ. ՓՈՂՈՑ

ՎԱԽՎՈՂՈՒ ՀՈՍԱՆՔԻ

Ա. Յ. Գ. Հայ Սեփական Հոսանքի 13 հգ պտցասք. փողոց

ԱՐԱՐԱՏՅԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ

— Ճշմարիտ որ հետաքրքրական է, — ասաց Ռոբերտը, — որ ամենաանհավանական բաները ամենից հաճախ են պատահում։ Ես ինքս ականատես եղա մի դեպքի, որ ոչ մի կերպ չէր կարելի կանխատեսել

Տ. Վարագ քհնյ. Աւագեան (Հոգ. հովիւ Տէսինի) եւ Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը, սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց նախագահին՝

ՀԱՅԿ ՂՈՒԿԱՍԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Ապրիլ 27ին, Ուրբաթ առաւօտեան ժամը 12ին, 61 տարեկանին:

Յուղարկաւորութեան արարողութիւնը պիտի կատարէ Փարիզի առաջնորդ՝ Սերովբէ Եպ. Մանուկեան, այսօր՝ Հինգշաբթի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Տէսինի Հայոց եկեղեցւոյ մէջ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փափազեան եւ Պիպէռեան ընտանիքները խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր եւ հեռաձայնով ինչպէս նաեւ բարենը պատակ միութեանց նուէրներով, ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ եղբօր, տագրոջ, աներձագին, հօրեղբօր եւ մօրեղբօր՝ ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ (Նիւ Եորք) մահուան առթիւ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Այրի Տիկին Զ. Մուրատեան եւ զաւակները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն ողբացեալ Տիկին ԶԱՐՈՒՀԻ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ եւ Տիկին ՀՆԱԶ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻ դառնակսկից մահուան առթիւ իրենց ընտանեկան պարագաներուն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն շնորհակալութեամբ ստացած է յիսուն Ն. Ֆ. Մկրտիչ Փափազեանի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Պիպէռեանէ:

×

ՎԻԷՆ.— Կապ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է յիսուն Ն. Ֆ.ի դումարը, ի նպաստ իր դպրոցներուն, Այրի Տիկին Հայկանոյշ Թաշճեանէ, իր զաւակին՝ Օր. Լուիզի, ամուսնութեան առթիւ:

ՊՏՈՅՏ

Դէպի

CHAMBORD et BLOIS

Օթոքարով

– Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, այս Կիրակի առաւօտ: Մեկնում ժամը ճիշդ՝ 7ին Սառա Պերնառի թատրոնին առջեւ (Փլաս տիւ Շաթըլէ), վերադարձ ժամը 23ին:

Ուտելիքը միասին բերել:

Արձանագրուիլ Շաբաթ ժամը 17էն ետք, 17 Բիւ Պլէօ կամ նոյն օրը տեղւոյն վրայ:

ԽԱՂԵՐ: ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ, ՀԱՃԵԼԻ ԺԱՄԱՆՑ:

Օր. ԱՂԱՒՆԻ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ
Պ. ՄԱՆՈՒԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Ամուսնացած

Անիէռ Ապրիլ 29, Փարիզ Տէսին

ԱՊՐԻԼ 11-24 Ը

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ ՆախկինՌազմիկներու եւ Կամաւորներու Միութեան, Մայիս 5ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը խօսի՝ ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ:

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կրընոպլի Հայ Ազգ. Եկեղեց. Միութեան եւ մասնակցութեամբ գաղութիս կազմակերպութեանց:

Կիրակի, 6 Մայիս, ժամը 15·30ին, Սալ Սէն Լուի, Ռիւ Ժէ

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը մը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Բացակաները նկատի պիտի առնուին: Օրակարգ՝ վարչութեան ընտրութիւն:

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը այս աՇբաթ, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն՝ ստիպողաբար ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ ենթակոմիտէներու եւ խումբերու անդամ բոլոր ընկեր-ընկերուհիները.—

ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ՝ 5 Մայիս, Շաբաթ, ժամը 21ին:

ՎԱՐՈՒԺԱՆ՝ 6 Մայիս, Կիրակի, կէսօրէ ետք, ժամը 15ին:

Ժողովները տեղի կ՝ունենան իրենց սովորական հաւաքատեղիները: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Շրջանային ժողովի զեկուցում եւ ներկայացուցիչներու ընտրութիւն: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Վարչութիւնները նախապէս պէտք է ընկերներուն տեղեկացնեն ժողովներու վայրի եւ թուականի մասին: Ներկայ պիտի ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպութեամբ Լիոնի «Հայ Մշակոյթի ակումբին»:

Այս Շաբաթ, ժամը ճիշդ 21ին:

Լիոնի շքեղ սրահներէն Սալ Մոլիէրի մէջ:

Մասնակցութեամբ Լիոնի Հայ Մշակոյթի ակումբին երգչախումբին, Մարի Սահակեան, Ժաք Յովհաննէսեան (պարեր), Անժէլ Կարապետեան (մեներգ), Ալեքս Սիրանոսեան (դաշնակ):

ԺՕ ՊՕՂՈՍԵԱՆ (թենոռ)

Պիտի երգուին նաեւ «Անուշ»ի օփերայէն մի քանի դեղեցիկ կտորներ:

Տոմս հանդէսին օրը կիշէն:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

5 Մայիս, Շաբաթ ժամը 20·30ին

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ

Փօլ Ֆարալիք թատրոնին մէջ

21, Rue Yves Toudic, PARIS (10e) Métro République ou Bonsergent

Սիրայօժար կը մասնակցին Պոլսահայ ծանօթ դերասաններ՝ Տիկին Զարուհի Տէյիրմէնճեան – Անտոնեան եւ Պ. Միհրան Անտոնեան, ինչպէս նաեւ Արտաշէս Գմբէթեան:

Փիէռ Վօլֆի յայտնի թատերակը չորս արար, թարգմ. Տոքթ. Ալեանաք

ԽԱՄԱՃԻԿՆԵՐԸ

Բեմադրութիւն՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ

ԶԱՐՈՒՀԻ ՏԷՅԻՐՄԷՆՃԵԱՆ
Ֆէրնանտ Մոնքլարի դերով

Տոմսերը կարելի է գտնել Կապոյտ Խաչ չուհիներու քով եւ ներկայացման օրը թատրոնի կիշէն:

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Ներկայացումը կը սկսի ճիշդ ժամը 20·30ին:

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

(Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն)

40 ԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Բարձր հովանաւորութեամբ

ԳԵՐԱՇՆՈՐՀ ՏԷՐ ՍԵՐՈՎ ԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Հայրապետական Պատուիրակ Եւրոպայի Թեմի

եւ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

Կիրակի, Մայիս 6, ժամը 14ին, Սորպօնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

47, Rue des Ecoles, Paris Métro: St-Michel ou Odéon

Հիւկէթ Աժտէրեան (դաշնակ), Սիւզան Միլտոնեան (տաւիղ), Ալիս Սըմսարեան (երգ), Թէրէզ Քէօշկէրեան (պար), Արաքսի Գմբէթեան (արտասանութիւն), Արտաշէս Գմբէթեան (արտասանութիւն), Գէորգ Եանպէկեան (երգ), Սէրժ Նահապետեան (արմօնիքա):

Ժողովրդական պարեր Փարիզի Յունական խումբին կողմէ:

Դասական պարեր Տիկին Լէօն Մայի ղեկավարութեամբ՝ Օփերայէն:

ՍՕՍԻ պարախումբը, ղեկավարութեամբ Տիկին Յասմիկ Քիւթնէրեանի, եւ ԱՐՄԵՆԻԱ նուագախումբը, ղեկավարութ եամբ Պէրնար Տէտէճեանի:

Տոմսերու գինն է՝ 2, 3, 5 Ն. Ֆ.

.... ՎԵՐԸ ԱՐԵԳԱԿ՝ ՎԱՐԸ ԹՈՄԼԱԿ ....
ԱՐԵՒԸ երկնքին՝ ՆԵՐԿԸ տունին

Բնական լոյսն է, եթէ ձեր բնակարանը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes

Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne

Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը որու շնորհիւ կրնայ 10էն 30 առ հարիւր զեղջ ունենալ:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAYRAC — FONTENAY – SOUS – BOIS (Seine)

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳ

«ԱՐՄԵՆԻԱ» ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Ղեկավարութեամբ՝

ՌԱՖՖԻ ԲԱԲԳԷՆ ՍՎԱՃԵԱՆԻ

(Լիբանանի երաժշտանոցէն շրջանաւարտ)

Հովանաւորութեամբ՝

ՀԻՄՆԱԴԻՐ – ՊԱՏՈՒԱԿԱԼ ՂԵԿԱՎԱՐԻՆ՝

ՎԱՐԴԱՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Թէաթրը Ժիմնազի մէջ, Շաբաթ, 19 Մայիս

Ժամը ճիշդ 21ին

Բոլորովին նոր յայտագրով, ԿՈՄԻՏԱՍ, ԿԱՆԱՉԵԱՆ, Գ. Մ. ԱԼԷՄՇԱՀ, Գ. ՍԻՒՆԻ, Թ. ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ, Կ. ԶԱՔԱՐ ԵԱՆ, Ս. ՄԵԼԻՔԵԱՆ: ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ:

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 4 ՄԱՅԻՍ

VENDREDI 4 MAI 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9394 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5195

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿԵՂԾ ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

Մայիս մէկը, աշխատանքի տօնը, յաղթանակն է ճշմարիտ ընկերվարութեան :

Իսկական ընկերվարական կուսակցութիւնները, առաջամարտիկ մտաւորականներու ղեկավարութեամբ, 1890էն սկսեալ պայքար մղեցին՝ մարդավայել կեանք մը ապահովելու համար բանուոր դասակարգին :

Մայիս մէկը խորհրդանշանն է գործաւորներու ազատագրութեան :

Մենատիրական – բռնապետական վարչաձեւերու տակ բանուորները զուրկ են ազատութենէ : Անոնք չարաչար կը շահագործուին պետութեան կողմէ, յաճախ կեղծ ընկերվարութեան անունով :

Եւ, ո՛վ հեղնանք, Մայիս մէկը շահագործումի աժան ապրանք է դարձած այդ նոյն մենատիրական–բռնապետական երկիրներու մէջ :

Մուսոլինի, Ֆաշականութեան հիմնադիրը, իբրեւ նախկին ընկերվարական, Մայիս մէկը իր վարչաձեւին ամէնէն նշանակելի տօնրեէն մէկը դարձուց՝ Աշխատանքի ազգային տօն հռչակելով զայն եւ ցուցարարական հանդիսութիւններ սարքելով :

Ատոլֆ Հիթլէր, Ազգային – Ընկերվարական (Նացի) կեղծ պիտակը փակցնելով իր կուսակցութեան եւ աշխատանքը փոխարինելով դրամագլուխին հետ, Մայիս մէկը շահագործեց, խարելու համար աշխատաւորները : Այդ օրը Գերմանիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ բանուորները տողանցքներ կը կատարէին, բահերը ուսին :

Մառեշալ Փէթէն իր իշխանութեան օրով Մայիս մէկը Աշխատանքի եւ Համերաշխութեան Օր հռչակեց : Ու հրատարակեց «Ընկերային Օրէնք» մը, որուն գլխաւոր նպատակն էր արգիլել դասակարգային պայքարը :

Բայց ամէնէն աւելի Խորհ. Միութիւնն է, որ կը շահագործէ Մայիս մէկը, իբրեւ «աշխարհի առաջին ընկերվարական կառավարութիւնը» :

Եւ սակայն Խ. Միութեան մէջ է, որ ամէնէն անարգ շահագործումի ենթարկուած են բանուորներն ու գիւղացիները, կեղծ ընկերվարութեան պիտակին տակ :

Ամէն տարի Աշխատանքի տօնին առթիւ, Մոսկուա նշանախօսքեր կ՝ուղղէ ամբողջ աշխարհի ժողովուրդներուն, ինք իրեն խաղաղութեան եւ միջազգային համերաշխութեան ախոյեանի հովեր տալով :

Եւ սակայն փոխանակ խաղաղ հանդէսներու, Մայիս մէկին կարմիր հրապարակին վրայ արդիական զէնքերով, հրասայլերով եւ հիւլէական հրթիռներով զօրանցք կը կատարէ, իր զինուորական ուժը ցուցադրելու եւ սարսափ ազդելու յետին մտքով :

Խ. Միութեան համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն այս տարի Մայիս մէկի առթիւ հրատարակութեան տուած է 104 կէտերէ բաղկացած կոչ մը, որ կը դրաւէ Ս. Հայաստանի առաջին էջը ամբողջութեամբ :

Գեղեցի՛կ խօսքեր.— Միջազգային համերաշխութեան, բոլոր երկիրներու բանուորներու միասնութեան եւ եղբայրութեան օր : կեցցէ՛ ժողովուրդներու խաղաղութիւնն ու բարեկամութիւնը ... : Ահա՛ նմոյշ մը.

« Աշխարհի ժողովուրդնե՛ր : Պայքարեցէ՛ գաղութային ստրկութեան խայտառակ սիստեմի լիակատար եւ վերջնական վերացման համար : Հասէք բոլոր գաղութային երկրների ու ժողովուրդների անյապաղ ու անվերապահ ազատագրման » :

Կոմկուսը իր աչքին գերանը չի տեսներ եւ դրացիի աչքին շիւղը կը տեսնէ : Անո՛ր համար է, որ ըսած է Յիսուս.— «Կեղծաւո՛ր, հա՛ն նախ զգերանդ յականէ քումմէ, եւ ապա հայեսցիս հանել զշիղն յականէ եղբօր քո» (Մատթէոս Է. 3 – 5, Ղուկաս Զ. 41–42) :

«Կոչ»ը իր 13րդ յօդուածին մէջ կ՝ըսէ.

«Ջերմագին ողջո՛յն իրենց ժողովուրդների ազատութեան ու երջանկութեան քաջարի մարտիկներին, որոնք տառապում են կապիտալիստական երկրների բանտերում : Ազատութի՛ւն ռէակցիայի զոհերին, կապիտալի կալանաւորներին» :

Կոմկուսը «ջերմագին» չէ, չոր բարեւ մը անդամ չի զրկեր խորհրդային դրախտի դաժան բռնակալութեան տակ ապրող ժողովուրդներուն, ինչպէս նաեւ Զեկայի բանտերուն եւ Սիպերիոյ աքսորավայրերուն մէջ տառապող անթիւ, անհամար մարդոց :

« Եղբայրական ողջոյն»ներու տարափ մը կը տեղայ բոլոր երկիրներու ժողովուրդներուն, մոռնալով Հայաստանը :

Կոչը կը վերջանայ անխուսափելի փառաբանութիւնովը «կոմունիզմ»ին, որ բոլոր ժողովուրդներու համար կը հաստատէ եղեր «խաղաղութիւն, աշխատանք, ազատութիւն, հաւասարութիւն, եղբայրութիւն եւ երջանկութիւն» :

Սուտն ու կեղծիքն ալ չափ ու սահման մը ունին :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՆ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

ՍԱԼԱՆԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ՝ ՄԱՅԻՍ 15ԻՆ

ՏԻԿԻՆ ԺՈՐԺ ՊԻՏՕ ԿԸ ՀԱՐՑԱՔՆՆՈՒԻ

Սալանի դատավարութեան թուականը որոշուած է Մայիս 15ին : Նախքան այս որոշումը եւ ցարդ վիճաբանութիւնները կը շարունակուին : Ծանօթ է որ Սալան, հարցաքննութեան սկիզբի օրէն իսկ մերժած էր պատասխանել դատաւորին : Ասոր պատճառը հետեւեալն էր.— Սալան եւ իր պաշտպան փաստաբանները կ՝ուզէին որ լսուին բոլոր վկաները զորս նշանակած էին : Դատաւորը կ՝ուզէր որ հարցաքննութենէն վերջ և ոչ ընթացքին լսուին անոք թէեւ ոչ մէկ ապահովութիւն կուտար այդ մասին : Իր փաստաբանները կ՝առարկէին թէ եթէ վկաները չլսուին հարցաքննութեան ժամանակ կրնան բնաւ չլսուիլ որովհետեւ զինուորական յատուկ Ատեանի պարագային, Հանրապետութեան նախագահը կրնայ պարզ որոշումով մը արգելք հանդիսանալ բոլոր վկաներու ունկնդրութեան : Այս պայմաններու մէջ Սալան կը լռէր, երեք օր եւ ոչ մէկ հարցումի կը պատասխանէր : Կը մերժէր նաեւ ստորագրել ատենագրութիւնը : Հարցաքննութեան այս առաջին մասը կը վերաբերէր Գաղտնի Բանակին գլուխը, Սալանի ունեցած գործունէութեան :

Ուրիշ կէտ մը եւս խնդրոյ առարկայ է : Սալան կ՝ուզէ սկսիլ 1957ի Պազուքայի մահափորձէն (իրեն դէմ եղած եւ որուն առթիւ շատ յիշուած է Տըպրէի անունը) : Սալան մահուընէ կ՝ազատէր քանի մը վայրկեանի տարբերութեամբ, իր կցորդը կը սպաննուէր, այն ատեն «ազատական» նկատուած էր, նոյն ատեն Տըպրէ (ծերակուտական) Ֆրանսական Ալժերիոյ կողմնակից էր : Դատաւորը՝ Քուրքոլ կ՝ուզէ որ ամբողջ դատավարութիւնը 1961 Ապրիլ 22ի փուչէն սկսի եւ վերջանայ 1962ի Աւագ Ուրբաթ օրը երբ Սալան կը ձերբակալուէր, մատնութեան հետեւանքով :

Զորեքշաբթի օր, Սալան եւ իր պաշտպան փաստաբանները դիմում մը կը յանձնէին Վերաքննիչ Ատեանի նախագահին, ուր կը մերժեն ընդունիլ Քուրքոլ իբրեւ հարցաքննիչ դատաւոր : Իրենց տեսակէտով Քուրքոլ, որ մերժած է լսել Սալանի նշանակած բոլոր վկաները, կողմնակալութեան փաստ կուտայ այդ ձեւով : Ըսուեցաւ նաեւ թէ Սալան յայտարարած էր «կամ մեծ դատ մը կ՝ուզեմ կամ ոչ մէկ դատ :

× Տիկին Սալան արձակուեցաւ առջի օր Ֆրէնի բանտէն, բայց որոշուեցաւ որ հսկողութեան տակ բնակութիւն ունենայ : Տիկին Սալան տուն չունենալով Մայրի – Երկրի մէջ, վանք մը քաշուեցաւ :

×

Մինչ քանի մը շաբաթ է զանազան երկիրներու անունները կը տրուին Ժորժ Պիտոյի իբրեւ «ապաստան», Տիկին Ժորժ Պիտօ որ մէկ ամիս արձակուրդով դադրեցուցած էր իր աշխատանքը, Փարիզ հասաւ Զորեքշաբթի առտու, բայց չկրցաւ ոչ տուն, ոչ ալ Ռիւ Լափերուզ երթալ : Արդարեւ Ներքին Նախարարութեան որոշումով, Տիկին Ժորժ Պիտօ Ռիւ տէ Սօսէ կը տարուէր ուր առաւօտուան 7էն մինչեւ ուշ ատեն կը հարցաքննուէր : Ծանօթ է որ նախկին վարչապետին կինը լիազօր նախարարի աստիճան ունի եւ տարիներէ ի վեր ընդհ. քարտուղարն է Օֆփրայի (Գաղթականներու եւ Անհայրենիքներու Պաշտպանութեան Ֆրանսական գրասենեակ, որուն մաս կը կազմէ նաեւ Հայ Գաղթականաց Գրասենեակը) :

Տիկին Սիւզան Պիտօ, 57 տարեկան է, գնդապետի զաւակ, փիլիսոփայութեան վկայեալ է ինչպէս նաեւ Արեւելեան լեզուներու, 1930ին Արտաքին նախարարութեան մրցումը անցուցած է, 1944ին նախարար Պիտոյի գրասենեակին օգնական տնօրէնուհին էր : Պիտոյի հետ կ՝ամուսնանայ յաջորդ տարին : 1957էն ի վեր կրկին կ՝աշխատի Քէ տ՝Օրսէ : Պատուոյ Լէգէոնի Խաչ ունի, Պատերազմական Խաչ, դիմադրութեան շքանշան եւ մետալ օֆ Ֆրիտըմ (Ազատութեան շքանշան) : Տիկին Պիտօ ազատ արձակուեցաւ նոյն իրիկունը : Հարցաքննութիւնները կատարուեցան «Ազգային Ապահովութեան » գրասենեակը, ասոնց նիւթն էր՝ Ժորժ Պիտոյի ներկայ բնակավայրը եւ գործունէութիւնը :

Կարգ մը թռուցիկներու համաձայն Ժորժ Պիտօ Սալանի միացած էր վերջերս եւ նախագահութիւնը կը ստանձնէր Դիմադրական Ազգային Խորհուրդի մը :

ԱԼԺԷ

127 ՄԵՌԵԱԼ, 147 ՎԻՐԱՒՈՐ ԵՒ ԱՀԱԲԵԿՈՒՄԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

Ալժէի մեր անիշխանութիւնը կրնայ դուռ բանալ զարհուրելի քաոսի մը : Արդարեւ Զորեքշաբթի օր ահաբեկումները սաստկացան եւ թակարդով կառքի մը պայթումը նաւահանգիստին մէջ պատճառ դարձաւ 62 մահմետական մեռեալներու, 110 ուրիշներ ալ կը վիրաւորէին : Անդին ամբոխին ձեռքը ինկած Եւրոպացի մը կը մորթուէր եւ աւելի ուշ որոշ իրաբանցում մը կը սկսէր Քազպային մէջ :

Այս ամբողջը ցոյց կուտայ թէ Առժամեայ Գործադիր Մարմինը տէրը չէ զացութեան եւ հեղինակութիւն չունի : Ոմանք կ՝ամբաստանեն նաեւ կարգապահութեան ուժերը որոնց միջամտութիւնը, միշտ յապաղած է կ՝ըսեն :

Ֆարէս, որ Փարիզ էր առջի օր, բաւական մտահոգ է :

Ալժէի ոստիկանապետը լուսարգել հրաչակեց ժամը 20·30ին, Հինգշաբթիէն ըսկըսեալ :

× Մայր – Երկրի մէջ ծանր եւ արիւնալի բախումներ տեղի ունեցած են Ալժ. Ազատ. Ճակատի (ԷՖ ԷԼ ԷՆ) եւ Ալժերական Ազգ. Շարժումի (ԷՄ ԷՆ Ա Մեսալի Հաճ) մարդոց միջեւ, 7 մեռեալ կայ :

× Ֆրանսացիները նոր ուժեր զրկեցին Օռան ուր կացութիւնը ողբերգական է : Հոն ալ 14 մեռեալ եւ 7 վիրաւոր կայ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԵՀՐՈՒ յայտարարեց թէ Հնդկաստանը օրէ օր աւելի կը զօրանայ եւ աւելի ի վիճակի կը դառնայ դէմ դնելու Զինաստանի, պատերազմի մը պարագային : « Պատերազմ չենք ուզեր, բայց մեր ձեռքը չէ ատիկա» : Նեհրու միշտ տրամադիր է բանակցելու սահմանային հարցերուն շուրջ :

ԲՏԱԼԲԱ չկրցաւ Հանրապետութեան նախագահը ընտրել առաջին օրը : Առաւելագոյն քուէ ստացողն էր՝ Ա. Սէնեի (ներկայ Արտաքին նախարար) որ առաջին քուէարկութեան ստացաւ 333 ձայն, երկրորդին՝ 340, երրորդին՝ 341 : Իր կուսակցութիւնը (տեմօ–քրիսթիանի) 402 անդամ ունի, ինչ որ կը նշանակէ թէ ասոնցմէ ոմանք, ձախ թեւը, ուրիշներու քուէարկած են : Քուէարկողներու ընդհ. թիւն է՝ 844, հարկ եղած մեծամասնութիւնն էր՝ 570 : Փորձեր կը կատարուէին միջին ճամբայ մը գտնելու եւ ձեւով մը վերընտրել ներկայ նախագահը՝ Կրոնքի :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մէջ ապասթալինացման կը յաջորդէ ապառուսականացումը : Արդարեւ թաղապետութիւնը որոշեց հունգարական անուններ տալ «Սթալին հրապարակին» եւ «Սթալին փողոցին» : Վորոշիլով փողոցին անունն ալ «Նեփ Սթատիում» եղաւ : Հարկ է նշել նաեւ թէ Մալինովսքի պողոտան «Կարմիր Հոկտեմբերի» պողոտայ եղած է եւ Կարմիր Բանակի անունով փողոցն ալ՝ «Պակիթեթէյ փողոց» :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ մէջ տեղի կ՝ունենան «Ֆրանքեւիսրայէլեան բժշկական օրերը» : Այս առթիւ Փրոֆ. տը Ժէն ճառ մը խօսած է շեշտեով « կը հիանանք ճիգին եւ քաջութեանը վրայ երկրի մը ուր է մեր սրտին մէկ մասը » :

ԱՄՍԹԵՐՏԱՄԻ մէջ տեղի ունեցաւ Ֆութպոլի եւրոպական բաժակի վերջին մրցումը Մատրիտի նշանաւոր Ռէալին եւ Լիզպոնի Պէնֆիքայի միջեւ : Հակառակ նախատեսութեանց Մատրիտի Ռէալը պարտուեցաւ 5ի դէմ 3 կէտով եւ կորսընցուց Եւրոպայի բաժակը զոր շահած էր հինգ տարի յաջորդաբար : Պէնֆիքան անցեալ տարի ալ տիրացած էր Եւրոպայի բաժակին :

ՄԱՏՐԻՏԷՆ հասած լուրերու համաձայն Փերոն Խորհ. Միութիւն հրաւիրուած է : Արժանթինի նախկին մենատէրը միտք չունի սակայն Սպանիայէն հեռանալու :

ԹԻԹՈՎ կը պտըտի Նիւ Եորքի փողոցներուն մէջ : Ռուս տիեզերագնացը կը դտնէ որ շատ կառք կայ քաղաքին մէջ, իբրեւ առաջին տպաւորութիւն : Կլէնի հետ միասին Սպիտակ Տուն ընդունուեցան Հինգշաբթի :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ թղթատարական սպասարկութեանց մէջ մասնակի գործադրուլները պիտի շարունակուին : Ուրբաթ օր բողոքի օր որոշուած է :

ՖՐԱՆՍՈՒԱ ԱՆՏՐԷ, Տօվիլի եւ Քանի նշանաւոր «տանտէրը» որուն կը պատկանին բազմաթիւ քազինօներ եւ պանդոկներ, մեռաւ առջի գիշեր Քանի Մաժեսթիք պանդոկին մէջ : 84 տարեկան էր եւ ծանօթ համաշխարհային բոլոր միլիոնատէրերուն եւ իշխաններուն :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ԳԱՂԱՓԱՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐԻ ՇՈՒՐՋ

Ամերիկահայ գրականության մեջ գաղափարական հարցերը միշտ էլ մեծ տեղ են գրավել։ Ամերիկահայ գրողները, ինչպես ամերիկահայ ամեն մի մտավորական, ամեն մի ընթերցող, ամեն մի հայ, ամերիկյան կյանքի մեջ ապրելով հանդերձ, չեն կարող անտարբեր մնալ հայ ժողովրդի ներկա ու ապագա ճակատագրի հարցերի նկատմամբ։ Ամերիկահայ գրողները, ինչպես ամերիկահայ ամեն մի մտավորական, ամեն մի ընթերցող, ամեն մի հայ, ամերիկյան կյանքի մեջ ապրելով հանդերձ, չեն կարող անտարբեր մնալ հայ ժողովրդի ներկա ու ապագա ճակատագրի հարցերի նկատմամբ։

Ամերիկահայ գրողների ստեղծագործությունների մեջ գաղափարական հարցերը ներկայացված են տարբեր ձևերով։ Ոմանք գրում են ուղղակի գաղափարական հարցերի շուրջ, ոմանք ներկայացնում են հայ կյանքի տարբեր կողմերը, ոմանք էլ ամերիկյան կյանքի մեջ ապրող հայ մարդկանց հոգեբանությունը։ Ամեն մի դեպքում, ամեն մի ձևով, ամերիկահայ գրողները ներկայացնում են հայ ժողովրդի ներկա ու ապագա ճակատագրի հարցերի նկատմամբ իրենց վերաբերմունքը։

Ամերիկահայ գրողների ստեղծագործությունների մեջ գաղափարական հարցերը ներկայացված են տարբեր ձևերով։ Ոմանք գրում են ուղղակի գաղափարական հարցերի շուրջ, ոմանք ներկայացնում են հայ կյանքի տարբեր կողմերը, ոմանք էլ ամերիկյան կյանքի մեջ ապրող հայ մարդկանց հոգեբանությունը։ Ամեն մի դեպքում, ամեն մի ձևով, ամերիկահայ գրողները ներկայացնում են հայ ժողովրդի ներկա ու ապագա ճակատագրի հարցերի նկատմամբ իրենց վերաբերմունքը։

Ամերիկահայ գրողների ստեղծագործությունների մեջ գաղափարական հարցերը ներկայացված են տարբեր ձևերով։ Ոմանք գրում են ուղղակի գաղափարական հարցերի շուրջ, ոմանք ներկայացնում են հայ կյանքի տարբեր կողմերը, ոմանք էլ ամերիկյան կյանքի մեջ ապրող հայ մարդկանց հոգեբանությունը։ Ամեն մի դեպքում, ամեն մի ձևով, ամերիկահայ գրողները ներկայացնում են հայ ժողովրդի ներկա ու ապագա ճակատագրի հարցերի նկատմամբ իրենց վերաբերմունքը։

Ամերիկահայ գրողների ստեղծագործությունների մեջ գաղափարական հարցերը ներկայացված են տարբեր ձևերով։ Ոմանք գրում են ուղղակի գաղափարական հարցերի շուրջ, ոմանք ներկայացնում են հայ կյանքի տարբեր կողմերը, ոմանք էլ ամերիկյան կյանքի մեջ ապրող հայ մարդկանց հոգեբանությունը։ Ամեն մի դեպքում, ամեն մի ձևով, ամերիկահայ գրողները ներկայացնում են հայ ժողովրդի ներկա ու ապագա ճակատագրի հարցերի նկատմամբ իրենց վերաբերմունքը։

Ամերիկահայ գրողների ստեղծագործությունների մեջ գաղափարական հարցերը ներկայացված են տարբեր ձևերով։ Ոմանք գրում են ուղղակի գաղափարական հարցերի շուրջ, ոմանք ներկայացնում են հայ կյանքի տարբեր կողմերը, ոմանք էլ ամերիկյան կյանքի մեջ ապրող հայ մարդկանց հոգեբանությունը։ Ամեն մի դեպքում, ամեն մի ձևով, ամերիկահայ գրողները ներկայացնում են հայ ժողովրդի ներկա ու ապագա ճակատագրի հարցերի նկատմամբ իրենց վերաբերմունքը։

ՊԱՏԳԱՄԱՎՈՐ ՀՈՒՅԶԵՐ

Հայ ազգային կյանքի, հայ ազգային մշակույթի զարգացման համար մեծ նշանակություն ունեն պատգամավոր հույզերը։ Պատգամավոր հույզերը ոգեշնչում են հայ ժողովրդին իր ազգային գոյության համար մղվող պայքարում, ոգեշնչում են հայ ժողովրդին իր ազգային մշակույթի զարգացման համար մղվող պայքարում։

Պատգամավոր հույզերը ոգեշնչում են հայ ժողովրդին իր ազգային գոյության համար մղվող պայքարում, ոգեշնչում են հայ ժողովրդին իր ազգային մշակույթի զարգացման համար մղվող պայքարում։

Պատգամավոր հույզերը ոգեշնչում են հայ ժողովրդին իր ազգային գոյության համար մղվող պայքարում, ոգեշնչում են հայ ժողովրդին իր ազգային մշակույթի զարգացման համար մղվող պայքարում։

Պատգամավոր հույզերը ոգեշնչում են հայ ժողովրդին իր ազգային գոյության համար մղվող պայքարում, ոգեշնչում են հայ ժողովրդին իր ազգային մշակույթի զարգացման համար մղվող պայքարում։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Հայկական հարցերը միշտ էլ մեծ տեղ են գրավել հայ գրողների ստեղծագործություններում։ Հայկական հարցերը ներկայացված են տարբեր ձևերով։ Ոմանք գրում են ուղղակի հայկական հարցերի շուրջ, ոմանք ներկայացնում են հայ կյանքի տարբեր կողմերը, ոմանք էլ ամերիկյան կյանքի մեջ ապրող հայ մարդկանց հոգեբանությունը։ Ամեն մի դեպքում, ամեն մի ձևով, ամերիկահայ գրողները ներկայացնում են հայ ժողովրդի ներկա ու ապագա ճակատագրի հարցերի նկատմամբ իրենց վերաբերմունքը։

Հայկական հարցերը միշտ էլ մեծ տեղ են գրավել հայ գրողների ստեղծագործություններում։ Հայկական հարցերը ներկայացված են տարբեր ձևերով։ Ոմանք գրում են ուղղակի հայկական հարցերի շուրջ, ոմանք ներկայացնում են հայ կյանքի տարբեր կողմերը, ոմանք էլ ամերիկյան կյանքի մեջ ապրող հայ մարդկանց հոգեբանությունը։ Ամեն մի դեպքում, ամեն մի ձևով, ամերիկահայ գրողները ներկայացնում են հայ ժողովրդի ներկա ու ապագա ճակատագրի հարցերի նկատմամբ իրենց վերաբերմունքը։

Հայկական հարցերը միշտ էլ մեծ տեղ են գրավել հայ գրողների ստեղծագործություններում։ Հայկական հարցերը ներկայացված են տարբեր ձևերով։ Ոմանք գրում են ուղղակի հայկական հարցերի շուրջ, ոմանք ներկայացնում են հայ կյանքի տարբեր կողմերը, ոմանք էլ ամերիկյան կյանքի մեջ ապրող հայ մարդկանց հոգեբանությունը։ Ամեն մի դեպքում, ամեն մի ձևով, ամերիկահայ գրողները ներկայացնում են հայ ժողովրդի ներկա ու ապագա ճակատագրի հարցերի նկատմամբ իրենց վերաբերմունքը։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Հայկական հարցերը միշտ էլ մեծ տեղ են գրավել հայ գրողների ստեղծագործություններում։ Հայկական հարցերը ներկայացված են տարբեր ձևերով։ Ոմանք գրում են ուղղակի հայկական հարցերի շուրջ, ոմանք ներկայացնում են հայ կյանքի տարբեր կողմերը, ոմանք էլ ամերիկյան կյանքի մեջ ապրող հայ մարդկանց հոգեբանությունը։ Ամեն մի դեպքում, ամեն մի ձևով, ամերիկահայ գրողները ներկայացնում են հայ ժողովրդի ներկա ու ապագա ճակատագրի հարցերի նկատմամբ իրենց վերաբերմունքը։

Հայկական հարցերը միշտ էլ մեծ տեղ են գրավել հայ գրողների ստեղծագործություններում։ Հայկական հարցերը ներկայացված են տարբեր ձևերով։ Ոմանք գրում են ուղղակի հայկական հարցերի շուրջ, ոմանք ներկայացնում են հայ կյանքի տարբեր կողմերը, ոմանք էլ ամերիկյան կյանքի մեջ ապրող հայ մարդկանց հոգեբանությունը։ Ամեն մի դեպքում, ամեն մի ձևով, ամերիկահայ գրողները ներկայացնում են հայ ժողովրդի ներկա ու ապագա ճակատագրի հարցերի նկատմամբ իրենց վերաբերմունքը։

ՊԱՏԳԱՄԱՎՈՐ ՀՈՒՅԶԵՐ

Պատգամավոր հույզերը միշտ էլ մեծ տեղ են գրավել հայ գրողների ստեղծագործություններում։ Պատգամավոր հույզերը ներկայացված են տարբեր ձևերով։ Ոմանք գրում են ուղղակի պատգամավոր հույզերի շուրջ, ոմանք ներկայացնում են հայ կյանքի տարբեր կողմերը, ոմանք էլ ամերիկյան կյանքի մեջ ապրող հայ մարդկանց հոգեբանությունը։ Ամեն մի դեպքում, ամեն մի ձևով, ամերիկահայ գրողները ներկայացնում են հայ ժողովրդի ներկա ու ապագա ճակատագրի հարցերի նկատմամբ իրենց վերաբերմունքը։

Պատգամավոր հույզերը միշտ էլ մեծ տեղ են գրավել հայ գրողների ստեղծագործություններում։ Պատգամավոր հույզերը ներկայացված են տարբեր ձևերով։ Ոմանք գրում են ուղղակի պատգամավոր հույզերի շուրջ, ոմանք ներկայացնում են հայ կյանքի տարբեր կողմերը, ոմանք էլ ամերիկյան կյանքի մեջ ապրող հայ մարդկանց հոգեբանությունը։ Ամեն մի դեպքում, ամեն մի ձևով, ամերիկահայ գրողները ներկայացնում են հայ ժողովրդի ներկա ու ապագա ճակատագրի հարցերի նկատմամբ իրենց վերաբերմունքը։

Պատգամավոր հույզերը միշտ էլ մեծ տեղ են գրավել հայ գրողների ստեղծագործություններում։ Պատգամավոր հույզերը ներկայացված են տարբեր ձևերով։ Ոմանք գրում են ուղղակի պատգամավոր հույզերի շուրջ, ոմանք ներկայացնում են հայ կյանքի տարբեր կողմերը, ոմանք էլ ամերիկյան կյանքի մեջ ապրող հայ մարդկանց հոգեբանությունը։ Ամեն մի դեպքում, ամեն մի ձևով, ամերիկահայ գրողները ներկայացնում են հայ ժողովրդի ներկա ու ապագա ճակատագրի հարցերի նկատմամբ իրենց վերաբերմունքը։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Հայկական հարցերը միշտ էլ մեծ տեղ են գրավել հայ գրողների ստեղծագործություններում։ Հայկական հարցերը ներկայացված են տարբեր ձևերով։ Ոմանք գրում են ուղղակի հայկական հարցերի շուրջ, ոմանք ներկայացնում են հայ կյանքի տարբեր կողմերը, ոմանք էլ ամերիկյան կյանքի մեջ ապրող հայ մարդկանց հոգեբանությունը։ Ամեն մի դեպքում, ամեն մի ձևով, ամերիկահայ գրողները ներկայացնում են հայ ժողովրդի ներկա ու ապագա ճակատագրի հարցերի նկատմամբ իրենց վերաբերմունքը։

Հայկական հարցերը միշտ էլ մեծ տեղ են գրավել հայ գրողների ստեղծագործություններում։ Հայկական հարցերը ներկայացված են տարբեր ձևերով։ Ոմանք գրում են ուղղակի հայկական հարցերի շուրջ, ոմանք ներկայացնում են հայ կյանքի տարբեր կողմերը, ոմանք էլ ամերիկյան կյանքի մեջ ապրող հայ մարդկանց հոգեբանությունը։ Ամեն մի դեպքում, ամեն մի ձևով, ամերիկահայ գրողները ներկայացնում են հայ ժողովրդի ներկա ու ապագա ճակատագրի հարցերի նկատմամբ իրենց վերաբերմունքը։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Հայկական հարցերը միշտ էլ մեծ տեղ են գրավել հայ գրողների ստեղծագործություններում։ Հայկական հարցերը ներկայացված են տարբեր ձևերով։ Ոմանք գրում են ուղղակի հայկական հարցերի շուրջ, ոմանք ներկայացնում են հայ կյանքի տարբեր կողմերը, ոմանք էլ ամերիկյան կյանքի մեջ ապրող հայ մարդկանց հոգեբանությունը։ Ամեն մի դեպքում, ամեն մի ձևով, ամերիկահայ գրողները ներկայացնում են հայ ժողովրդի ներկա ու ապագա ճակատագրի հարցերի նկատմամբ իրենց վերաբերմունքը։

Հայկական հարցերը միշտ էլ մեծ տեղ են գրավել հայ գրողների ստեղծագործություններում։ Հայկական հարցերը ներկայացված են տարբեր ձևերով։ Ոմանք գրում են ուղղակի հայկական հարցերի շուրջ, ոմանք ներկայացնում են հայ կյանքի տարբեր կողմերը, ոմանք էլ ամերիկյան կյանքի մեջ ապրող հայ մարդկանց հոգեբանությունը։ Ամեն մի դեպքում, ամեն մի ձևով, ամերիկահայ գրողները ներկայացնում են հայ ժողովրդի ներկա ու ապագա ճակատագրի հարցերի նկատմամբ իրենց վերաբերմունքը։

ՊԱՏԳԱՄԱՎՈՐ ՀՈՒՅԶԵՐ

Պատգամավոր հույզերը միշտ էլ մեծ տեղ են գրավել հայ գրողների ստեղծագործություններում։ Պատգամավոր հույզերը ներկայացված են տարբեր ձևերով։ Ոմանք գրում են ուղղակի պատգամավոր հույզերի շուրջ, ոմանք ներկայացնում են հայ կյանքի տարբեր կողմերը, ոմանք էլ ամերիկյան կյանքի մեջ ապրող հայ մարդկանց հոգեբանությունը։ Ամեն մի դեպքում, ամեն մի ձևով, ամերիկահայ գրողները ներկայացնում են հայ ժողովրդի ներկա ու ապագա ճակատագրի հարցերի նկատմամբ իրենց վերաբերմունքը։

Պատգամավոր հույզերը միշտ էլ մեծ տեղ են գրավել հայ գրողների ստեղծագործություններում։ Պատգամավոր հույզերը ներկայացված են տարբեր ձևերով։ Ոմանք գրում են ուղղակի պատգամավոր հույզերի շուրջ, ոմանք ներկայացնում են հայ կյանքի տարբեր կողմերը, ոմանք էլ ամերիկյան կյանքի մեջ ապրող հայ մարդկանց հոգեբանությունը։ Ամեն մի դեպքում, ամեն մի ձևով, ամերիկահայ գրողները ներկայացնում են հայ ժողովրդի ներկա ու ապագա ճակատագրի հարցերի նկատմամբ իրենց վերաբերմունքը։

Պատգամավոր հույզերը միշտ էլ մեծ տեղ են գրավել հայ գրողների ստեղծագործություններում։ Պատգամավոր հույզերը ներկայացված են տարբեր ձևերով։ Ոմանք գրում են ուղղակի պատգամավոր հույզերի շուրջ, ոմանք ներկայացնում են հայ կյանքի տարբեր կողմերը, ոմանք էլ ամերիկյան կյանքի մեջ ապրող հայ մարդկանց հոգեբանությունը։ Ամեն մի դեպքում, ամեն մի ձևով, ամերիկահայ գրողները ներկայացնում են հայ ժողովրդի ներկա ու ապագա ճակատագրի հարցերի նկատմամբ իրենց վերաբերմունքը։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Հայկական հարցերը միշտ էլ մեծ տեղ են գրավել հայ գրողների ստեղծագործություններում։ Հայկական հարցերը ներկայացված են տարբեր ձևերով։ Ոմանք գրում են ուղղակի հայկական հարցերի շուրջ, ոմանք ներկայացնում են հայ կյանքի տարբեր կողմերը, ոմանք էլ ամերիկյան կյանքի մեջ ապրող հայ մարդկանց հոգեբանությունը։ Ամեն մի դեպքում, ամեն մի ձևով, ամերիկահայ գրողները ներկայացնում են հայ ժողովրդի ներկա ու ապագա ճակատագրի հարցերի նկատմամբ իրենց վերաբերմունքը։

Հայկական հարցերը միշտ էլ մեծ տեղ են գրավել հայ գրողների ստեղծագործություններում։ Հայկական հարցերը ներկայացված են տարբեր ձևերով։ Ոմանք գրում են ուղղակի հայկական հարցերի շուրջ, ոմանք ներկայացնում են հայ կյանքի տարբեր կողմերը, ոմանք էլ ամերիկյան կյանքի մեջ ապրող հայ մարդկանց հոգեբանությունը։ Ամեն մի դեպքում, ամեն մի ձևով, ամերիկահայ գրողները ներկայացնում են հայ ժողովրդի ներկա ու ապագա ճակատագրի հարցերի նկատմամբ իրենց վերաբերմունքը։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Հայկական հարցերը միշտ էլ մեծ տեղ են գրավել հայ գրողների ստեղծագործություններում։ Հայկական հարցերը ներկայացված են տարբեր ձևերով։ Ոմանք գրում են ուղղակի հայկական հարցերի շուրջ, ոմանք ներկայացնում են հայ կյանքի տարբեր կողմերը, ոմանք էլ ամերիկյան կյանքի մեջ ապրող հայ մարդկանց հոգեբանությունը։ Ամեն մի դեպքում, ամեն մի ձևով, ամերիկահայ գրողները ներկայացնում են հայ ժողովրդի ներկա ու ապագա ճակատագրի հարցերի նկատմամբ իրենց վերաբերմունքը։

Հայկական հարցերը միշտ էլ մեծ տեղ են գրավել հայ գրողների ստեղծագործություններում։ Հայկական հարցերը ներկայացված են տարբեր ձևերով։ Ոմանք գրում են ուղղակի հայկական հարցերի շուրջ, ոմանք ներկայացնում են հայ կյանքի տարբեր կողմերը, ոմանք էլ ամերիկյան կյանքի մեջ ապրող հայ մարդկանց հոգեբանությունը։ Ամեն մի դեպքում, ամեն մի ձևով, ամերիկահայ գրողները ներկայացնում են հայ ժողովրդի ներկա ու ապագա ճակատագրի հարցերի նկատմամբ իրենց վերաբերմունքը։

ՊԱՏԳԱՄԱՎՈՐ ՀՈՒՅԶԵՐ

Պատգամավոր հույզերը միշտ էլ մեծ տեղ են գրավել հայ գրողների ստեղծագործություններում։ Պատգամավոր հույզերը ներկայացված են տարբեր ձևերով։ Ոմանք գրում են ուղղակի պատգամավոր հույզերի շուրջ, ոմանք ներկայացնում են հայ կյանքի տարբեր կողմերը, ոմանք էլ ամերիկյան կյանքի մեջ ապրող հայ մարդկանց հոգեբանությունը։ Ամեն մի դեպքում, ամեն մի ձևով, ամերիկահայ գրողները ներկայացնում են հայ ժողովրդի ներկա ու ապագա ճակատագրի հարցերի նկատմամբ իրենց վերաբերմունքը։

Պատգամավոր հույզերը միշտ էլ մեծ տեղ են գրավել հայ գրողների ստեղծագործություններում։ Պատգամավոր հույզերը ներկայացված են տարբեր ձևերով։ Ոմանք գրում են ուղղակի պատգամավոր հույզերի շուրջ, ոմանք ներկայացնում են հայ կյանքի տարբեր կողմերը, ոմանք էլ ամերիկյան կյանքի մեջ ապրող հայ մարդկանց հոգեբանությունը։ Ամեն մի դեպքում, ամեն մի ձևով, ամերիկահայ գրողները ներկայացնում են հայ ժողովրդի ներկա ու ապագա ճակատագրի հարցերի նկատմամբ իրենց վերաբերմունքը։

Պատգամավոր հույզերը միշտ էլ մեծ տեղ են գրավել հայ գրողների ստեղծագործություններում։ Պատգամավոր հույզերը ներկայացված են տարբեր ձևերով։ Ոմանք գրում են ուղղակի պատգամավոր հույզերի շուրջ, ոմանք ներկայացնում են հայ կյանքի տարբեր կողմերը, ոմանք էլ ամերիկյան կյանքի մեջ ապրող հայ մարդկանց հոգեբանությունը։ Ամեն մի դեպքում, ամեն մի ձևով, ամերիկահայ գրողները ներկայացնում են հայ ժողովրդի ներկա ու ապագա ճակատագրի հարցերի նկատմամբ իրենց վերաբերմունքը։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Հայկական հարցերը միշտ էլ մեծ տեղ են գրավել հայ գրողների ստեղծագործություններում։ Հայկական հարցերը ներկայացված են տարբեր ձևերով։ Ոմանք գրում են ուղղակի հայկական հարցերի շուրջ, ոմանք ներկայացնում են հայ կյանքի տարբեր կողմերը, ոմանք էլ ամերիկյան կյանքի մեջ ապրող հայ մարդկանց հոգեբանությունը։ Ամեն մի դեպքում, ամեն մի ձևով, ամերիկահայ գրողները ներկայացնում են հայ ժողովրդի ներկա ու ապագա ճակատագրի հարցերի նկատմամբ իրենց վերաբերմունքը։

Հայկական հարցերը միշտ էլ մեծ տեղ են գրավել հայ գրողների ստեղծագործություններում։ Հայկական հարցերը ներկայացված են տարբեր ձևերով։ Ոմանք գրում են ուղղակի հայկական հարցերի շուրջ, ոմանք ներկայացնում են հայ կյանքի տարբեր կողմերը, ոմանք էլ ամերիկյան կյանքի մեջ ապրող հայ մարդկանց հոգեբանությունը։ Ամեն մի դեպքում, ամեն մի ձևով, ամերիկահայ գրողները ներկայացնում են հայ ժողովրդի ներկա ու ապագա ճակատագրի հարցերի նկատմամբ իրենց վերաբերմունքը։

ՊԱՏԳԱՄԱՎՈՐ ՀՈՒՅԶԵՐ

Պատգամավոր հույզերը միշտ էլ մեծ տեղ են գրավել հայ գրողների ստեղծագործություններում։ Պատգամավոր հույզերը ներկայացված են տարբեր ձևերով։ Ոմանք գրում են ուղղակի պատգամավոր հույզերի շուրջ, ոմանք ներկայացնում են հայ կյանքի տարբեր կողմերը, ոմանք էլ ամերիկյան կյանքի մեջ ապրող հայ մարդկանց հոգեբանությունը։ Ամեն մի դեպքում, ամեն մի ձևով, ամերիկահայ գրողները ներկայացնում են հայ ժողովրդի ներկա ու ապագա ճակատագրի հարցերի նկատմամբ իրենց վերաբերմունքը։

Պատգամավոր հույզերը միշտ էլ մեծ տեղ են գրավել հայ գրողների ստեղծագործություններում։ Պատգամավոր հույզերը ներկայացված են տարբեր ձևերով։ Ոմանք գրում են ուղղակի պատգամավոր հույզերի շուրջ, ոմանք ներկայացնում են հայ կյանքի տարբեր կողմերը, ոմանք էլ ամերիկյան կյանքի մեջ ապրող հայ մարդկանց հոգեբանությունը։ Ամեն մի դեպքում, ամեն մի ձևով, ամերիկահայ գրողները ներկայացնում են հայ ժողովրդի ներկա ու ապագա ճակատագրի հարցերի նկատմամբ իրենց վերաբերմունքը։

Պատգամավոր հույզերը միշտ էլ մեծ տեղ են գրավել հայ գրողների ստեղծագործություններում։ Պատգամավոր հույզերը ներկայացված են տարբեր ձևերով։ Ոմանք գրում են ուղղակի պատգամավոր հույզերի շուրջ, ոմանք ներկայացնում են հայ կյանքի տարբեր կողմերը, ոմանք էլ ամերիկյան կյանքի մեջ ապրող հայ մարդկանց հոգեբանությունը։ Ամեն մի դեպքում, ամեն մի ձևով, ամերիկահայ գրողները ներկայացնում են հայ ժողովրդի ներկա ու ապագա ճակատագրի հարցերի նկատմամբ իրենց վերաբերմունքը։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Հայկական հարցերը միշտ էլ մեծ տեղ են գրավել հայ գրողների ստեղծագործություններում։ Հայկական հարցերը ներկայացված են տարբեր ձևերով։ Ոմանք գրում են ուղղակի հայկական հարցերի շուրջ, ոմանք ներկայացնում են հայ կյանքի տարբեր կողմերը, ոմանք էլ ամերիկյան կյանքի մեջ ապրող հայ մարդկանց հոգեբանությունը։ Ամեն մի դեպքում, ամեն մի ձևով, ամերիկահայ գրողները ներկայացնում են հայ ժողովրդի ներկա ու ապագա ճակատագրի հարցերի նկատմամբ իրենց վերաբերմունքը։

Հայկական հարցերը միշտ էլ մեծ տեղ են գրավել հայ գրողների ստեղծագործություններում։ Հայկական հարցերը ներկայացված են տարբեր ձևերով։ Ոմանք գրում են ուղղակի հայկական հարցերի շուրջ, ոմանք ներկայացնում են հայ կյանքի տարբեր կողմերը, ոմանք էլ ամերիկյան կյանքի մեջ ապրող հայ մարդկանց հոգեբանությունը։ Ամեն մի դեպքում, ամեն մի ձևով, ամերիկահայ գրողները ներկայացնում են հայ ժողովրդի ներկա ու ապագա ճակատագրի հարցերի նկատմամբ իրենց վերաբերմունքը։

ՊԱՏԳԱՄԱՎՈՐ ՀՈՒՅԶԵՐ

Պատգամավոր հույզերը միշտ էլ մեծ տեղ են գրավել հայ գրողների ստեղծագործություններում։ Պատգամավոր հույզերը ներկայացված են տարբեր ձևերով։ Ոմանք գրում են ուղղակի պատգամավոր հույզերի շուրջ, ոմանք ներկայացնում են հայ կյանքի տարբեր կողմերը, ոմանք էլ ամերիկյան կյանքի մեջ ապրող հայ մարդկանց հոգեբանությունը։ Ամեն մի դեպքում, ամեն մի ձևով, ամերիկահայ գրողները ներկայացնում են հայ ժողովրդի ներկա ու ապագա ճակատագրի հարցերի նկատմամբ իրենց վերաբերմունքը։

Պատգամավոր հույզերը միշտ էլ մեծ տեղ են գրավել հայ գրողների ստեղծագործություններում։ Պատգամավոր հույզերը ներկայացված են տարբեր ձևերով։ Ոմանք գրում են ուղղակի պատգամավոր հույզերի շուրջ, ոմանք ներկայացնում են հայ կյանքի տարբեր կողմերը, ոմանք էլ ամերիկյան կյանքի մեջ ապրող հայ մարդկանց հոգեբանությունը։ Ամեն մի դեպքում, ամեն մի ձևով, ամերիկահայ գրողները ներկայացնում են հայ ժողովրդի ներկա ու ապագա ճակատագրի հարցերի նկատմամբ իրենց վերաբերմունքը։

Պատգամավոր հույզերը միշտ էլ մեծ տեղ են գրավել հայ գրողների ստեղծագործություններում։ Պատգամավոր հույզերը ներկայացված են տարբեր ձևերով։ Ոմանք գրում են ուղղակի պատգամավոր հույզերի շուրջ, ոմանք ներկայացնում են հայ կյանքի տարբեր կողմերը, ոմանք էլ ամերիկյան կյանքի մեջ ապրող հայ մարդկանց հոգեբանությունը։ Ամեն մի դեպքում, ամեն մի ձևով, ամերիկահայ գրողները ներկայացնում են հայ ժողովրդի ներկա ու ապագա ճակատագրի հարցերի նկատմամբ իրենց վերաբերմունքը։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Հայկական հարցերը միշտ էլ մեծ տեղ են գրավել հայ գրողների ստեղծագործություններում։ Հայկական հարցերը ներկայացված են տարբեր ձևերով։ Ոմանք գրում են ուղղակի հայկական հարցերի շուրջ, ոմանք ներկայացնում են հայ կյանքի տարբեր կողմերը, ոմանք էլ ամերիկյան կյանքի մեջ ապրող հայ մարդկանց հոգեբանությունը։ Ամեն մի դեպքում, ամեն մի ձևով, ամերիկահայ գրողները ներկայացնում են հայ ժողովրդի ներկա ու ապագա ճակատագրի հարցերի նկատմամբ իրենց վերաբերմունքը։

Հայկական հարցերը միշտ էլ մեծ տեղ են գրավել հայ գրողների ստեղծագործություններում։ Հայկական հարցերը ներկայացված են տարբեր ձևերով։ Ոմանք գրում են ուղղակի հայկական հարցերի շուրջ, ոմանք ներկայացնում են հայ կյանքի տարբեր կողմերը, ոմանք էլ ամերիկյան կյանքի մեջ ապրող հայ մարդկանց հոգեբանությունը։ Ամեն մի դեպքում, ամեն մի ձևով, ամերիկահայ գրողները ներկայացնում են հայ ժողովրդի ներկա ու ապագա ճակատագրի հարցերի նկատմամբ իրենց վերաբերմունքը։

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 24ին, Երեքշաբթի գիշեր Յիշատակի գիտակից հասարակութիւն մը՝ լեցուցած էր Քատէի ընդարձակ սրահը :

Վարագոյրը կը բացուի, մեր առջեւն է խունկի զուլաներու մէջ խորհրդաւոր եւ ձիւնապատ Մասիսը : Հեռուն՝ անծայրածիր տարածութիւններ, նահատակուած հայ ցեղի կարմիր արեամբ ներկուած : Գլխահակ խոշոր խաչ մը, որ զայրոյթով կը նայի խաչապաշտ մարդկութեան : Ապա, վերտառութիւն մը.— Յիշեցէք 1915ը :

Շոփէնի մահերգը, որ սրահ կը վերադարձնէ վերացած հոգիները ու երեւակայութիւնները, հասարակութիւնը կ՚ունկընդրէ յոտնկայս :

Սգահանդէսին նախագահ Հրանտ Ակոնայեան սգահանդէսը բացուած կը յայտարարէ հետեւեալ խօսքերով .—

«Ապրիլեան եղեռնը անգամ մը եւս կը միացնէ Հայութիւնը, տօնելու իր մէկ միլիոն նահատակներու յիշատակը, որովհետեւ Թուրքը խտրութիւն չդրաւ եւ անխնայ կոտորեց կղերականէն մինչեւ անմեղ մանուկը :

Եթէ կ՚ուզենք որ թշնամին չհասնի իր նպատակին, պէտք է հաւաքուինք այսօրուան պէս ամէն տարի եւ հնչեցնենք զանգակները, որպէսզի լսուին ոչ միայն ազէտին պատճառները այլ եւ նկարագրուի Ապրիլեան սպանդը իր ամբողջ ահաւորութեամբ :

47 տարիներ առաջ, Թուրքը յարմար նկատեց բնաջնջել հայ ժողովուրդը Մոնկոլեան վայրագութեամբ : Այն ինչ որ պատահեցաւ՝ երեւակայելն իսկ սարսափելի է : Հետեւաբար պէտք է որ ամէն տարի վերանորոգուի յիշատակը այդ օրուան, մինչեւ հասնինք մեր նպատակին, եւ համոզուած ենք որ պիտի հասնինք անպայման : Մեր հայրենի հողերը կը մնան ամայի ու խոպան, մեր նահատակներու հոգիները կը սաւառնին անոնց վրայ :

Այս գիշեր, երբ հայ մայրեր ու եղբայրներ փոսացած աչքերով կ՚անցնին մեր առջեւէն, ի տես անոնց ուխտենք հետապնդել մեր ազգային նպատակները, մինչեւ որ արդարութիւնը իր տեղը գտնէ :»

Բեմ կը հրաւիրուի բանախօսելու Տիկին Շաքէ Սագրզ, որու խօսքերը հետեւեալ կերպով կարելի է խտացնել :

« Ամէն տարի, գոնէ մէկ օր, այսօր, հայ ժողովուրդին բոլոր զաւակներուն սրտերը պէտք է զարնեն միեւնոյն կշռոյթով, առանց որեւէ պիտակի պէտք է զգան միայն Հայ, ու հաւաքաբար ոգեկոչեն մեր նահատակներու յիշատակը : Նախ անմիջական շրջապատի նահատակները զոր կորսնցուցին : Ապա մեծանուն նահատակները, Զօհրապէս մինչեւ Դ. Վարուժան, Ակնունիէն մինչեւ Սիմանթօ, եւ հարիւրաւոր ուրիշներ, ազգի մը ամբողջ ընտրանին, մտաւորական դասը : Ապա մէկ միլիոնէ աւելի անանուն նահատակները, որոնց անթաղ ոսկորները տեսնելու համար կը բաւէ Ծէր Զօրի անապատին մէջ քանի մը քայլ առնել :

Ապա՝ հերոսները, որոնք սերժեցին ոչխարի նման մորթուիլ եւ անհաւասար պայքարի մտան թշնամիին դէմ : Սասուն, Սուչ, Վան, Ուրֆա, Սուէտիա մեր համատարած սուգին մէջ կը մնան հպարտութեան արեգակներ :

Ապրիլ 24ին, կը սգանք, կ՚ընդվզինք, անզօր կատաղութիւնը մեզ կը խեղդէ : Թուրքին համար առիթը ներկայացած էր, համաթուրանականութեան ճամբուն վրայ արգելք հանդիսացող քրիստոնեայ ցեղ մը բնաջնջելու : Ու ջարդերը կազմակերպուեցան նախապէս որոշուած ծրագրի մը հիման վրայ, որով անկարելի է զանց առնել հարցին քաղաքական նկարագիրը եւ բաւանականալ ամբողջ եղածը խուժաններու մոլուցքին վերագրել :

Իթթիհատը 1915ի համաժողովին մէջ տուած էր հայ ժողովուրդի մահուան վըճիռը, հետեւեալ որոշումներով.— Հայաբնակ զաւառներու Հայութիւնը զինաթափել եւ աքսորել զանոնք դէպի Տէր Զօրի անապատները : Անոնց ինչքերը գրաւել որպէս լքեալ գոյք : Թուրքիոյ բանտերուն մէջ գտնուած ոճրագործները ազատ արձակել եւ անոնցմէ խումբեր կազմել, որպէսզի անխնայ ջարդեն Հայերը :

Այս ուղղութեամբ տրուած հրահանգներուն անժխտելի փաստաթուղթերը գտնուեցան Հալէպի կուսակալութեան թղթածրարներուն մէջ 1918ին, որոնք ստորագրուած էին ներքին գործոց նախարար Թալէաթի կողմէ :

Օսմ. կայսրութեան սահմաններուն մէջ ապրող 2·100·000 Հայութեան 1·800·000ը տեղահան եղաւ եւ անոնց մէկ միլիոնէն աւելին զոհ գնաց եղեռնին :

«Իրաւունք չունինք մոռնալու, թէ որպէս Հայ, եւ թէ որպէս մարդ : Իբրեւ մարդ մեր պարտականութիւնն է կրկնել բարձրաղաղակ թէ, երբ ոճրագործ մը անպատիժ կը ձգուի, ոչ մէկ պատճառ կայ, որ ուրիշ ոճրագործներ ալ չփորձուին ընթանալ նոյն ուղիով :

Իբրեւ Հայ՝ մեր պարտականութիւնն է ամէն ճիգ թափել, որ մեր իսկ ձեռքերով չամբողջացնենք Համիտի եւ Թալէաթի սկսած գործը :

Մեղմէ անոնք որ կ՚ուզեն մոռնալ Ապրիլ 24ի խորհուրդը, պատմութեան մէջ պիտի արձանագրուին որպէս դահիճներու անդիտակից մեղսակիցները : Մեր ժողովուրդը, ամբողջ դարեր, ահռելի զոհողութիւններով ապրեցաւ լաւ օրեր տեսնելու յոյսով, բայց իր նպատակին հազիւ հասնելու սեմին մորթուեցաւ քաղաքակիրթ աշխարհի աչքերուն առջեւ :

Մեր հայրերը, Լուսաւորչի կանթեղը կը տեսնէին երկնքէն կախուած, հայրենի բարձունքներուն վրայ : Այդ կանթեղը կը խորհրդանշէ հայ դատը, եւ այդ դատը Հայուն համար պէտք է ըլլայ անընկճելի հաւատամք : Ազգերը կը մեռնին, կ՚անհետանան այն օրէն, երբ կը կորսընցնեն իրենց հաւատքը » :

Խօսքը տրուեցաւ Պ. Ստեփան Սրապեանի, որ յատկապէս հրաւիրուած էր Միլանոյէն : ՋՈՄական : Իր ճառին բովանդակութիւնը հետեւեալ խտացումն ունէր :

« Առաջին համաշխարհային պատերազմէն վերապրողներուս համար, Ապրիլեան սգատօնը վհատութեան օր մը ըլլալէ աւելի, 47 տարիներէ ի վեր դարձած է խորհուրդ : Դարաւոր թշնամին այդ թըւականին որոշեց վերջնապէս իրագործել մեր ազնուական ժողովուրդին բնաջնջման իր դիւային ծրագիրը :

Ի՞նչ էին պատճառները այդ անորակելի նախճիրին :

« Վեց հարիւր տարիներէ ի վեր կորսընցուցած էինք մեր պետական անկախութիւնը : Վերապրելու եւ մեր գոյութիւնը պահելու համար պէտք էինք յենուլ միայն մեր կրանիտեայ հաւատքին եւ լուսաւոր ցեղի մը ժառանգորդը ըլլալու անխախտ գիտակցութեան : Տոկացինք գեհենական բոլոր պայմաններուն, մնացինք դալար ու ճկուն եղէգի մը նման : Դլուխ չծռեցինք անիրաւութեանց եւ բռնութեանց : Եւ այսպէս, առանց կորսընցնելու մեր դիմագիծը, հասանք անցեալ դարու վաթսունական թուականները, մեր ազգային վերածնունդի շրջանը : Սկսան լսուիլ մեր առաջին Ռահվիրաներու զարթօնքի շեփորը : Ներշնչուած մեր ազգին պայծառ անցեալէն, իրենց գրչովն ու խաչովը անոնք ինքնագիտակցութեան կը մղէին նորահաս սերունդը, որ այլեւս չէր կրնար հանդուրժել անիրաւութեանց : Սկսան Ֆէտայիներու եւ կամաւորներու շարժումները, որոնք իրենց նպատակ ըրին հարուածին հարուածով պատասխանել եւ պատժել բռնակալները : Այսպէս է որ «մի ժամուան մէջ մազրիկ ցեղը ջընջուեցաւ »...:

1915ի վաղորդայնին, Թուրքիոյ մէջ մեր ազգային գոյավիճակը, շատ խրախուսիչ եւ յուսատու պատկեր մը կը ներկայացնէր ամէն մարդի մէջ : Գիր, գրականութիւն, արուեստ, երաժշտութիւն, դպրոցներ, երեսփոխաններ, վաճառատուներ ամէն կողմ :

« Թուրքը, իր բորենիի բնազդով չէր կրնար հանդուրժել եւ նենգօրէն ուզեց մարել այն փառահեղ համաստեղութիւնը, որ այնքան լուսաւոր կերպով կը ճառագայթէր մեր հաւատքի երկնակամարին վրայ : Սահմռկեցուցիչ է պատկերը այդ զարհուրելի նախճիրին :

Մինչ մտաւորականութեան սպանդը կը գործադրուէր, միւս կողմէ հայ ժողովուրդին կազմակերպուած տեղահանութիւնն ու աքսորները տեղի կ՚ունենային, անպատմելի պայմաններու տակ :

Ու վերջապէս պատերազմը վերջ դտած էր համաձայնականներու յաղթանակով, որուն մենք ալ մասնակցած էինք մեր հերոս կամաւորներով :

Մեր ժողովուրդին կործանումը կազմակերպող պարագլուխները ինկան հայ վրէժխնդիր զնդակներու հարուածին տակ :

Գերմարդկային ճիգով մը սկսանք համախմբել մեր բեկորներն ու ուժերը, կերտել Արարատի ստորոտը, տարիներէ ի վեր երազուած Հայաստանը : Եւ ազատ ամէն նախապաշարումէ՝ Արամազդեան վճռականութեամբ, հայ բազուկը մաքրագործեց մեր հայրենիքը, մի անգամ ընդ միշտ լուծելով նահատակներուն վրէժը : Եթէ այսօր մեր երկրին մէջ միատարր ազգային միասնականութիւն մը կը ներկայացնենք, ատիկա կը պարտինք մեր հեռատես եւ փորձառու երէց եղբայրներու վճռականութեան :

Այսօր շատ փոքր է մեր հայրենիքը, իր նորահաս զաւակներուն յաջողութիւնները հպարտութեամբ կը լսենք, անոնք իսկական վկայութիւններն են հանճարեղ եւ յաւիտենական ազգի մը :

Սգահանդէսի երկրորդ մասը յատկացուած էր գեղարուեստական բաժնին :

Խօսնակի պարտականութիւնը կը կատարէր Տիկին Ն. Թօփալեան : Տիկին Ֆըրանսուազ Փիէռօն, թաւ ջութակի վրայ նուագեց Յարօ Ստեփանեանէն եւ «Սգանուագ»ը Գուրգէն Ադամեանէն : Քառեակ մը, բաղկացած զոյգ ջութակներէ, թաւ ջութակէ եւ դաշնակէ, ղեկավարութեամբ Պ. Մեսումենցի, նուագեց Վարդան Մախոխեանի «Ողբը» : Օր. Լոյսվարդ Թօփալեան յուզումով եւ կատարեալ առոգանութեամբ արտասանեց «Հայրենի Տուն»ը : Ջութակահար Անտրէ Ավինեի նուագեց Մեսումենցի «Ողբ»ը : Մեներգեց Օր. Իրիս Պիւլպիւլեան, դաշնակի ընկերակցութեամբ Տիկին Մատլէն Լաքանտէլլայի, Կոմիտասի «Անտունին» եւ Սաթեանի «Մարտիկի երգը» : Ընկեր Եր. Գրիգորեան զգացումով եւ մեծ յաջողութեամբ արտասանեց Յով. Թումանեանի «Կանչ»ը եւ Դանիէլ Վարուժանի «Դերենիկ»ը :

Քառեակը այս անգամ նուագեց «Արիւնոտ կտակ մնացորդաց»ին, գործ Մեսումենցի : Եւ Օր. Պիւլպիւլեանի երգած «Տէր ողորմիայով», ու նախագահին փակման խօսքերով վերջ գտաւ այս տպաւորիչ սգահանդէսը :

Պ. ՊԱՐԹԵԻ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (28)

ԱՒԱԶԱԿԱՊԵՏԸ

ԳՐԵՑ՝

ՃԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

Վատը՝ կ՚ուզէ կեավուր ըլլայ, կ՚ուզէ միւսլիման, ամէնուն նողկանք կը պատճառէ : Անմեղներու արիւնը չի ծածկուիր Աստուծոյ աչքէն :

— Ո՞վ իր խղճին տէրն է այս երկրին մէջ : Ոչ մէկը : Կարծես թէ արդարութիւնը ճնշուած է : Բաւական է որ զօրութիւն մը ունենանք ձեռքերնիս, բաւական է որ ներքին վատ դրդում մը թելադրէ մեզի, անմիջապէս դէմերնիս գտնուած տկարին վրայ կը յարձակինք ու զայն կը ճզմենք :

Աւազակապետը թափանցած էր Ճահվար պէկի հոգւոյն էն խորունկ ծալքերը : Չէր կասկածեր թէ կեղծաւորութիւն էր խօսածը : Հետեւաբար աւելի անոր սրտին մօտենալ ուզեց, անոր զգացումներուն չփուլ ուզեց :

— Բարեսիրտ պէկս, կը տեսնեմ թէ Աստուած ձեր հոգւոյն մէջ աննման խիղճ մը դրած է, մրմնջեց Աւազակապետը ծանր ու թրթռացնող շեշտով մը : Երանի ձեզ, որովհետեւ ահաւոր ծանրութիւն մը չէք զգար, որովհետեւ չէք տեսներ չարագործներուն աչքին պատկերացած սեւ ու փոթորկալի ամպերը : Երանի կուտամ ձեզի որովհետեւ հանդերձեալ կեանքը պիտի վայելէք հօր մը սիրելի զաւկին պէս : Ափ մը հող եւ պատառ մը կտաւ երբեմն յաւիտենականութիւն մը կը պատրաստեն : Գիտցէք թէ ոճրագործը հանդիստ չէ, ոչ ափ մը հողին մէջ եւ ոչ ալ պատառ մը կտաւին տակ : Ահա անոր յաւիտենական պատիժը :

— Ախ, որքան բարի էք, ով Ֆաքիր, ընդհատեց Ճահվար պէկ : Ես առաջին անգամն է որ միւսլիման տէրվիշի մը բերնէն միմիայն մարդասիրութիւն ու գթութիւն կը լսեմ : Շատեր եկած գացած են. շատեր կ՚ըսեմ, բայց անոնց քարոզելու նիւթը չարունակ ոճիր ու արիւն եղած է : Դուք անոնցմէ չէք, դուք տէրվիշի մը կերպարանքին տակ Աստուծոյ առաքեալ մըն էք որ բարութիւն կը սփռէք մեր հոգիներուն մէջ : Երանի կուտաք ինծի ու երջանիկ էք կ՚ըսէք : Բայց ի՞նչ ըրած եմ, ինչո՞վ հանդիստ ու երջանիկ պիտի ըլլամ : Անոր համար որ ոճիրներու ու արեան մէ՞ջ կ՚ապրիմ :

Անոր համար որ վատերու արա՞րքը կը տեսնեմ ամէն օր : Ըսէք, Աստուծոյ ու խղճիս հանդէպ ի՞նչպէս պիտի արդարանամ, եւ ափ մը հողին մէջ ու պատառ մը կտաւին տակ ի՞նչպէս պիտի հանդարտիմ՝ երբ վրաս ծանրացած հողը ժողովուրդի մը արցունքով թրջուած ու անէծքով թանձրացած է :

— Ոչ, արիւնով ու արցունքով լի այդ հողին տակ անհանդիստ չէք, ով պէկ, քանի որ ձեռքդ ոճիրներ գործած չէ, քանի որ այդ արիւնը դուք թափած չէք : Արեան կաթիլը կը ճանչնայ իր տէրը : Ու անէծքը կը ծանրանայ միայն չարագործին վրայ : Գիտցէք որ Աստուած մարդուս խիղճը կը դիտէ ու անոր խորը կը թափանցէ իր աչքը : Գիտցէք որ խիղճը գերագոյն ձայն մըն է ու անոր հանդէպ, միւսլիման ըլլայ թէ կեավուր, միշտ միեւնոյնն է. ասիկա ձեր կամքէն անկախ թելադրութիւն մըն է : Ձեր ներքին խառնուածքէն կը բխի, դուք չէք կրնար զսպել ինչ որ ալ ընէք : Իրաւ է, վեր պահելու չափ զգուշութիւն կրնաք ընել՝ զայն ամէնուն չարտայայտելու համար, սակայն խեղդելու չափ ուժ չունիք, որովհետեւ մարդուս ներքին ձայնէն աւելի զօրաւոր բան չկայ :

Ճահվար պէկ, լեռներու այդ աւատական իշխանը, կը զգար թէ իր դէմ գտնուողը կը տիրանար իր հոգւոյն ու իր սրտին, կը զգար թէ կը լեցուէր, կը յափշտակուէր ու էութիւնը կը համակուէր այնպիսի ճառագայնով մը, որուն թափանցկութիւնը կը ցնցէր զինքը :

Ու կը մտածէր :

Միւսլիման տէրվիշ մը այս աստիճան գութ ունենար կեավուրներու վրայ :

Ասիկա արտակարգ բան էր :

Հետեւաբար, չէր գիտեր թէ ինչ բանի վերագրէր անոր գթութիւնը. դաւադրութեա՞ն թէ բարութեան :

Այսպէս, քանի մը օր անցաւ :

Ճահվար պէկ ալ իր կասկածը վերցուց սրտէն : Տէրվիշը բարութեան մարմնացում մըն էր իրեն համար՝ որ թշուառութեան մը մէջ կը պատկերացնէր ինքզինքը :

— Եթէ ձեռքէս եկածին չափ կեավուրները պաշտպանելու ըլլամ, ով բարի Ֆաքիր, հարցուց Ճահվար պէկ խորին յուզմունքով մը, ըսէք ինծի, մեր կրօնքին առջեւ մեղապարտ մը կը համարուի՞մ :

— Դո՞ւք, գոչեց Աւազակապետը :

— Այո, ես :

— Ամենեւին, քանի որ ձեր խիղճը հանդարտ պիտի ըլլայ : Կրօնը բարութեան, գթութեան ու վեհանձնութեան արտայայտութիւնն է, անոր հանդէպ մեղապարտ մը չէք, երբ կը մարմնացնէք զայն ձեր հոգւոյն մէջ : Ի՞նչ ըսել է կեավուր. ես չեմ հասկնար : Ո՞վ իրաւունք տուած է մեզի Աստուծոյ ստեղծածներուն մէջ զանազանութիւն դնել : Ո՞վ է որ ուրիշի աչքերուն չիւղը հանել կ՚ուզէ, բայց իր աչքին գերանը չի տեսներ :

(Շար.)

Այրի Տիկին Մարի Պասմաճեան, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Պասմաճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Խաչատուր Պասմաճեան եւ զաւակները, Օր. Նաթալի Պասմաճեան, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Թէվէքէլեան եւ զաւակները (Սուրիա), Տէր եւ Տիկին Կարապետ Մարանճեան եւ զաւակները (Կրընոպլը), Այրի Տիկին Մաքրիկ Ֆէօսէեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Լեւոն Ֆապրիքաճեան եւ զաւակները (Սուրիա), Այրի Տիկին Աշհէն Պաշմաքճեան եւ զաւակը (Հայաստան), Թէրզեան, Փամպուքճեան, Խրիմեան եւ Միւրատէ ընտանիքները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն մահը իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր, մեծհօր, քենեկալին, սանահօր եւ ազգականին

ԲԻՒԶԱՆԴ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ

(Կարնեցի)

որ տեղի ունեցաւ յետ երկարատեւ հիւանդութեան, 67 տարեկանին, իր բնակարանը, 37 Բիւ Կապրիէլ Փերի, Քրեմլէն – Պիսէթր:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ (4 Մայիս), ժամը 15·30ին, Պիսէթրի գերեզմանատունը:

Իջնել Մէթրօ Փորթ տ'Իթալի:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ – ՊԱՏԱՐԱԳ

Այրի Տիկին Հայկուհի Թէրզիպաշեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն, թէ այս Կիրակի, հոգեհանգիստ – պատարագ պիտի մատուցուի՝ Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԱՐԱՄ ԹԷՐԶԻՊԱՇԵԱՆԻ

հոգւոյն համար:

Կը խնդրուի, որ իր յիշատակը յարգողները ներկայ ըլլան:

Այս առթիւ հետեւեալ նուէրները՝ Պօմոնի եկեղեցիին, Փրատոյի եկեղեցիին, Պօմոնի, Մարսէյլի Կ. Խաչերուն, Մարսէյլի Աղքատախնամին, «Յառաջ»ին, «Հայ – Բոյժ»ին յիսունական Ն. Ֆ.:

ՊՏՈՅՏ

ԴԷՊԻ

CHAMBORD et BLOIS

Օթոքարով

– Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, այս Կիրակի առաւօտ: Մեկնում ժամը ճիշդ՝ 7ին Սառա Պերնառի թատրոնին առջեւ (Փլաս տիւ Շաթըլէ), վերադարձ ժամը 23ին:

Ուտելիքը միասին բերել:

Արձանագրուիլ Շաբաթ ժամը 17էն ետք, 17 Բիւ Պլէօ կամ նոյն օրը տեղւոյն վրայ:

ԽԱՂԵՐ: ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ, ՀԱՃԵԼԻ ԺԱՄԱՆՑ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպութեամբ Լիոնի «Հայ Մշակոյթի ակումբին»:

Այս Շաբաթ, ժամը ճիշդ 21ին:

Լիոնի շքեղ սրահներէն Սալ Մոլիէրի մէջ:

Մասնակցութեամբ Լիոնի Հայ Մշակոյթի ակումբին երգչախումբին, Մարի Սահակեան, Ժաք Յովհաննէսեան (պարեր), Անժէլ Կարապետեան (մեներգ), Ալեքս Սիրանոսեան (դաշնակ):

ԺՕ ՊՕՂՈՍԵԱՆ (թենոռ)

Պիտի երգուին նաեւ «Անուշ»ի օփերայէն մի քանի գեղեցիկ կտորներ:

Տոմս հանդէսին օրը կիշէն:

ՎԱՐՁՈՒ ԵՆ

Նիսի մէջ երկու սենեակ, խոհանոց, բաղնիք ՅՈՒԼԻՍԻ համար 600 Ն. Ֆ., ՕԳՈՍՏՈՍԻ համար 700 Ն. Ֆ., (կազը յաւելեալ):

Դիմել.— Պ. Քիլթիքեան,

72, Bd. des 2 Corniches, NICE (A. M.)

Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Պ. ՓԱՆՈՍԵԱՆԻ,

3, Rue Bourdaloue, Paris (9e) TRU. 08-81

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԱՊՐԻԼ 11-24 Ը

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ ՆախկինՌազմիկներու եւ Կամաւորներու Միութեան, Մայիս 5ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը խօսի՝ ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ:

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կրընոպլի Հայ Ազգ. Եկեղեց. Միութեան եւ մասնակցութեամբ գաղութիս կազմակերպութեանց:

Կիրակի, 6 Մայիս, ժամը 15·30ին, Սալ Սէն Լուի, Ռիւ Ժէ

×

ՇԱՒԻԼԻ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը տեղեկացնէ թէ այս Կիրակի մասնաւոր Ս. պատարագ եւ հոգեհանգիստ տեղի կ'ունենայ Ապրիլեան Եղեռնի բոլոր նահատակաց յիշատակին: Հասարակութիւնը կը հրաւիրուի անխտիր, ներկայ գտնուելու սոյն արարողութեանց:

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը մը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Բացակաները նկատի պիտի առնուին: Օրակարգ՝ վարչութեան ընտրութիւն:

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը այս Կիրակի, ժամը 3ին, Ահարոնեան Ակումբը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն՝ ստիպողաբար ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ ենթակոմիտէներու եւ խումբերու անդամ բոլոր ընկեր-ընկերուհիները.—

ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ՝ 5 Մայիս, Շաբաթ, ժամը 21ին:

ՎԱՐՈՒԺԱՆ՝ 6 Մայիս, Կիրակի, կէսօրէ ետք, ժամը 15ին:

Ժողովները տեղի կ'ունենան իրենց սովորական հաւաքատեղիները: Խիստ կարեւոր օրակարգ; Շրջանային ժողովի զեկուցում եւ ներկայացուցիչներու ընտրութիւն: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Վարչութիւնները նախապէս պէտք է ընկերներուն տեղեկացնեն ժողովներու վայրի եւ թուականի մասին: Ներկայ պիտի ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի հոհանգիստը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 13ին, փոխանակ 6ին:

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ

Modèle Deposé

Թանկագին ու Մնայուն

Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

Պարզ ձեւ՝ 200 Ն. Ֆ.

Շրջանակով 300 Ն. Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝

EDOUARD KHEDERIAN

66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)

Tél. : PRO. 11-63

Expédition contre-remboursement

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

5 Մայիս, Շաբաթ ժամը 20·30ին

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ

Փօլ Ֆարալիք թատրոնին մէջ

21, Rue Yves Toudic, PARIS (10e) Métro République ou Bonsergent

Սիրայօժար կը մասնակցին Պոլսահայ ծանօթ դերասաններ՝ Տիկին Զարուհի Տէյիրմէնճեան – Անտոնեան եւ Պ. Միհրան Անտոնեան, ինչպէս նաեւ Արտաշէս Գմբէթեան:

Փիէռ Վօլֆի յայտնի թատերակը չորս արար, թարգմ. Տոքթ. Ալեանաք

ԽԱՄԱՃԻԿՆԵՐԸ

Բեմադրութիւն՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ

ԶԱՐՈՒՀԻ ՏԷՅԻՐՄԷՆՃԵԱՆ – ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Ֆէրնանտ Մոնքլարի դերով

Տոմսերը կարելի է գտնել Կապոյտ Խաչուհիներու քով եւ ներկայացման օրը թատրոնի կիշէն:

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Ներկայացումը կը սկսի ճիշդ ժամը 20·30ին:

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

(Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն)

40 ԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Բարձր հովանաւորութեամբ

ԳԵՐԱՇՆՈՐՀ ՏԷՐ ՍԵՐՈՎ ԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Հայրապետական Պատուիրակ Եւրոպայի Թեմի

եւ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

Կիրակի, Մայիս 6, ժամը 14ին, Սորպօնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

47, Rue des Ecoles, Paris Métro; St-Michel ou Odéon

Հիւկէթ Աժտէրեան (դաշնակ), Սիւզան Միլտոնեան (տաւիղ), Ալիս Սըմսարեան (երգ), Թէրէզ Քէօշկէրեան (պար), Արաք սի Գմբէթեան (արտասանութիւն), Արտաշէս Գմբէթեան (արտասանութիւն), Գ էորգ Եանպէկեան (երգ), Սէրժ Նահապետեան (արմօնիքա):

Ժողովրդական պարեր Փարիզի Յունական խումբին կողմէ:

Դասական պարեր Տիկին Լէօն Մայի ղեկավարութեամբ՝ Օփերայէն:

ՍՕՍԻ պարախումբը, ղեկավարութեամբ Տիկին Յասմիկ Քիւթնէրեանի, եւ ԱՐՄԵՆԻԱ նուագախումբը, ղեկավարութ եամբ Պէրնար Տէտէճեանի:

Տոմսերու գինն է՝ 2, 3, 5 Ն. Ֆ.

AU BEAU NOYER

A 50 mètres du Métro MARCEL SEMBAT

7 ETAGES D'EXPOSITION

D'AMEUBLEMENTS

CRÉDIT SANS FORMALITÉS

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ

185, BD. JEAN JAURÈS --- 15, AV. ANDRÉ MORIZET - BOULOGNE — MOL. 06.03 et 60.38

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ

ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ

ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ

Սուսամ – (ՌՈՃԻԿ)

ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ

LE BOSPHORE MARQUE DEPOSÉE

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...

CHOC-ALVA • CHOCO-LOC

Sté le BOSPHORE

SIÈGE SOCIAL

2, Rue Louis Astouin /Marseille (2ème)

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 5 ՄԱՅԻՍ

SAMEDI 5 MAI 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9395 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5196

ԱԼԹԱ ԿՐԱՍԻԱՅԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

Գորտոպայէն շուրջ քառասուն քիլոմեթր հեռաւորութեան մը վրայ, հարուստ բնութեան մը ծոցը, կը գտնուի Ալթա Կրասիա գիւղաքաղաքը, որ շրջանի լաւագոյն ամարանոցներէն մին կը համարուի եւ ուր ի շարս շատ մը պանդոկներու, երկու Հայեր ալ՝ Կար. Թորոսեան եւ Էլլէզեան կը պահեն իրենց հիւրանոցները :

Այստեղ ալ ժամանակի ընթացքին կազմուած է հայ փոքրիկ գաղութ մը, որ 1934ին քանի մը ընտանիքէ կը բաղկանար, իսկ այսօր անոնց թիւը հասած է քառասունի, հաշուելով հարիւր յիսուն երկու հարիւր հոգի :

Գաղութը կը բաղկանայ Հաճընցիներէ Քեսապցիներէ, Կիւրինցիներէ, Պոլսեցիներէ եւ Մարաշցիներէ, որոնք նիւթապէս կը գտնուին ինքնաբաւ վիճակի մէջ, ըզբաղելով խանութպանութեամբ պահելով սրճարաներ, պանդոկներ եւայլն :

Այս փոքրաթիւ Հայութիւնը, քանի մը տարիէ ի վեր ունի իր դպրոցը ուր կը յաճախեն քսան եւ հինգ փոքրիկներ, որոնք ցարդ կ՝ուսանէին ազգայինի մը կողմէ տրամադրուած սենեակի մը մէջ :

1960ին գաղութը դնեց դպրոցի սեփական շէնք մը, շորս հարիւր քսան հազար փեսօ արժէքով, որ շարք մը նորոգութիւններէ յետոյ այդ գումարը հասաւ շուրջ հինգ հարիւր յիսուն հազարի :

Այդ գումարը ճարուեցաւ հանգանակութեամբ, որուն երկու հարիւր հազարը տուաւ Ալթա Կրասիան, իսկ մնացեալը Գորտոպայի եւ Պուէնոս Այրէսի Հայութիւնը :

Դպրոցը ունի իր գրադարանը, հայերէն ընտիր գիրքերով, նուիրուած Պուէնոս Այրէս բնակող կրթասէր ազգայինի մը՝ Պ. Մատինեանի կողմէ, որուն անունով ալ կը կոչուի Մատենադարանը :

Այս փոքրիկ գաղութը կը կառավարուի եօթը հոգիէ բաղկացած վարչական մարմինով մը, բաղկացած գոյութիւն ունեցող այլազան հոսանքներու ներկայացուցիչներէ, որոնք գովելի համերաշխութեամբ մը, ներդաշնակօրէն կ՝աշխատին :

Ալթա Կրասիայի գաղութը թէեւ ինքնավար է, բայց իրաւապէս կապուած է Գորտոպայի հայ համայնքին վարչութեան, նկատուելով անոր մասնաճիւղը :

Այստեղ Հայ Օգնութեան Միութիւնը ունի իր մասնաճիւղը որ գովելի եռանդով մը կ՝աշխատի օգտակար ըլլալ համայնքին նիւթապէս եւ բարոյապէս :

ՀՕՄէն զատ գոյութիւն ունի նաեւ Արմենիա Մշակութային ընկերակցութեան «Բարկէն Սիւնի» խումբը իր համանուն ակումբով, ուր տեղի կ՝ունենան երիտասարդական հանդիպումներ, զրոյցներ եւ ժողովներ, կենդանի պահելով հայ ոգին Հայութեան բեկորներուն մէջ :

Ուրախալի է տեսնել որ լեռներու գիրկը ինկած փոքրաթիւ Հայութիւն մը, դնահատելի համերաշխ ոգիով մը իրարու մօտ եկած, իր կարելին կ՝ընէ, պայմաններուն ներած չափով նպաստելու հայապահպանման աշխատանքին, որ ամէն գաղութի համար կը հանդիսանայ մտահոգութեան գլխաւոր առարկան :

Ընդգծենք անգամ մըն ալ, այն փաստը թէ, արժանթինահայութիւնը իր մեծ կեդրոններէն սկսելով մինչեւ գաւառական փոքրիկ անկիւնները, լաւագոյնս զգացած է ապազգայնացման վտանգը եւ ընդհանրական ճիգերով իր կարելին կ՝ընէ եթէ ոչ չքացնելու՝ գոնէ սահմանափակելու համար զայն :

Արժանթինահայութեան մէջ տարիներէ ի վեր ստեղծուած համագործակցութեան ոգին, երանի՛ թէ բարի օրինակ ըլլար աւելի մեծ հայ գաղութներու համար՝, որոնք յումպէտս կը սպառեն իրենց նիւթական եւ բարոյական միջոցները ներքին անմիտ եւ ամուլ պայքարներու անձնատուր ըլլալով :

«ԱՐՄԵՆԻԱ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՒԵԼԻ ԽԻՍՏ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

ՖՈՒՇԷ ԿԸ ԽՕՍԻ ԵՒՐՈՊԱՑԻՆԵՐՈՒՆ

Ֆրանսայի մարզպանը խիստ ազդարարութիւն մը ըրաւ Ալժերիոյ Եւրոպացիներուն, առջի գիշեր : «Այսօր ձեզի անողոք ճշմարտութեան մը առջեւ պիտի դընեմ : Երէկ առաւօտ, նաւահանգիստը, դժոխային մեքենայ մը սպաննեց եւ վիրաւորեց աւելի քան հարիւր անմեղներ, որոնց մէջ երախաներ զորս հայրերը իրենց հետ բերած էին, չբաժնուելու հահամար : Հիմա, մահուան մէջ է որ չեն բաժնուած... Առանց հաւատքի եւ առանց օրէնքի մարդիկ Ֆրանսական Ալժերիոյ մասին կը խօսին ձեզի եւ ամէն բան կ՝ընեն որպէսզի Ֆրանսան ատելութեան առարկայ դառնայ : Մշակոյթի մասին կը խօսին եւ համալսարանը կը քանդեն : Բանուորներու իրաւունքներուն մասին կը խօսին եւ ընտանեկան նպաստներու գրասենեակները կը քանդեն : Կը խօսին, կը յանդգնին քրիստոնէութեան մասին խօսիլ եւ երախայ կը սպաննեն : Գիտակից որ կորսնցուցած են, կը փորձեն արեան մէջ խեղդել Ֆրանսական ներկայութիւնը Ալժերիոյ մէջ : Ֆրանսական ներկայութիւնը, նախ դուք էք, Ալժերիոյ Ֆրանսացիներ, որովհետեւ ի՞նչ կը կարծէք որ պիտի պատահի ձեզի այն օրը երբ մահմետական համայնքն այլեւս չկրնայ զսպել իր սուգը եւ կատաղութիւնը եւ սկսի քալել եւրոպական համայնքին վրայ : Ի՞նչ ձեւով կը կարծէք որ ապագան կը ներկայանայ :

«Այդ օրը, Ֆրանսացիներէն անդին, Ֆրանսան է որ ընդմիշտ խնդրոյ առարկայ ըրած պիտի ըլլայ այն մեծ դերը զոր նոր ձեւի տակ, պէտք է խաղայ» :

Եւ Ֆուշէ աւելի յանդիմանական ոճով կը շարունակէ.— «Իսկապէս, չէ՞ք հասկընար ասիկա : Այս վայրկեանին, եթէ իրարու նայիք ընտանեկան շրջանակի մէջ, աչք աչքի մէջ, հարց չէ՞ք տար դուք ձեզի թէ ի՞նչ կը մտածեն ձեր մասին աշխարհ, Ֆրանսան եւ Ֆրանսացի զինուորները : Քանիցս արդէն կոչ ըրած եմ ձեր սրտին, ձեր իմացականութեան : Կրկին կոչ կ՝ընեմ բոլոր ուժերովս : Եւ կը զգամ թէ ձեզմէ հարիւր հազարաւորներ գիտեն թէ ճիշդ է ըսածս ... Ինչ կը վերաբերի ինծի՝ պատասխանատու Ալժէի կարգի ու կանոնին, Ալժերիոյ բարձր հրամանատար զօրավարին եւ ոստիկանապետին խիստ հրահանգներ տուի, միջոցներ արդէն ձեռք առնուած են : Եթէ անբաւարար ըլլան, աւելի խիստ միջոցներու կը դիմենք » :

Ապա, Ֆուշէ ազդարարութիւն մըն ալ ըրաւ պետական պաշտօնեաներուն որոնք կրնան անմիջապէս պաշտօնանկ ըլլալ եթէ որեւէ ձեւով փորձեն չհնազանդիլ հրամաններուն եւ մարզպանը եզրակացուց.— « Այլեւս պէտք է ընտրել՝ պետութեան հնազանդումին, օրէնքներու յարգանքին, կարգուկանոնի պահպանման միջեւ մէկ կողմէ եւ միւս կողմէ՝ ոճիրի շարունակութեան : Եւ վաղը չէ որ պէտք է ընտրել այլ՝ այսօր » :

×

Քաղաքներուն մէջ կացութիւնը միշտ ողբերգական է : Եւրոպացիները մտահոգ եւ յուսահատ մինչ Մահմետականներու մօտ կատաղութիւնը կը սաստկանայ :

Չորեքշաբթի օրուան զոհերու թիւը աննախընթաց է Ալժերիոյ համար, 8 երկար եւ եղերական տարիներու ընթացքին :

Ալժէի Ալժ. Ազատ. Ճակատը զեկոյց մը հրատարակած է ուր կ՝ըսէ թէ ինք պիտի սկսի պայքարիլ Գաղտնի Բանակի կազմակերպութեան դէմ եւ Թունուզի հրահանգներուն պէտք չունի, չուզեր նոյնիսկ Թունուզի Ալժ. Ազատ. Ճակատէն կախում ունենալ.— « Եթէ ահաբեկումները շարունակուին, հետեւանքները ծանր կ՝ըլլան, կը ստիպուինք գործի անցնիլ Գաղտնի Բանակին դէմ » :

Օռանի մէջ երեք սաստիկ պայթումներ տեղի ունեցան առջի օր, մինչ երիտասարդ աքթիվիսթներ չփոթութեան մատնելու համար կարգապահութեան ուժերը փողոցներու անունները կը փոխեն :

Ուրբաթ առաւօտ պետական պաշտօնեաները գործադուլի մէջ էին, եթէ նշանակուած ժամուն իրենց գործը չվերսկսէին պաշտօնանկ ըլլալէ զատ, պիտի արտաքսուէին Ալժերիայէն :

Թունուզի մէջ, «ԱՀԱԿ»ը ժողով գումարած է : Այս առթիւ բանբերը՝ Եազիտ շեշտեց թէ Ալժերիոյ կացութիւնը օրէ օր կը վատթարանայ : «Այս կացութիւնը կրնայ չնախատեսուած հետեւանքներ ունենալ եթէ Ֆրանսական իշխանութիւնները անմիջական միջոցներ ձեռք չառնեն վերջ դնելու համար Գաղտնի Բանակի գործունէութեան » շեշտեց Եազիտ :

×

Փարիզի մէջ, նախագահ տը Կոլ կարճ եւ չոր ընդունելութիւն մը ըրած է Ազգ. Ժողովի դիւանին, հազիւ հինգ վայրկեան : Այս պատճառաւ նախագահին եւ դիւանի անդամներու միջեւ չէ ստեղծուած այն աւանդական զրոյցները որ տեղի կ՝ունենային սովորաբար :

Նախագահը ըսած է պարզապէս թէ «պէտք է շարունակել ինչ որ ալ պատահի այն հեռանկարները զորս երկիրը որոշած է » :

× Եօթը Եւրոպացիներ առեւանդուած են Պարոքիէն (Ալժէի հարաւային շրջան) Ալժ. Ազատ. Ճակատի fոմանտոյի մը կողմէ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱՍՐ որոշեց յետ մահու պատուել Համըրշոլտը, անոր շնորհելով « Նեղոսի Մեծ ժապաւէնը », նոյն պատիւը կը շնորհէ կոմս Պերնատօթի որ ՄԱԿի միջնորդ էր եւ որ սպաննուեցաւ, 1949ին, Երուսաղէմ :

ՉՈՐՍ ՔՈՒԷԱՐԿՈՒԹԵՆԷ ետք կարելի չեղաւ Իտալիոյ Հանրապետութեան Նախագահը ընտրել : Հակառակ նախատեսութեանց եւ առաջին քուէարկութեանց արդիւնքներուն, կը թուի թէ Անթոնիօ Սէնեի հաւանականութիւն չունի այլեւս յաջորդելու նախագահ Կրոնքիի : Կ՝ըսուի թէ կողմերը կրնան համաձայնիլ նախկին վարչապետ Փիչիոնիի շուրջ :

ԱՆԳԱՐԱՅԻ մէջ շինութիւններու անգործ քանի մը հազար բանուորներ ցոյց կատարած են, տողանցելով մայրաքաղաքին կեդրոնական փողոցներուն մէջ :

«ՓՐԱՒՏԱ» կը գրէ թէ պէտք է արեւելեան Գերմանիոյ հետ բանակցիլ Պերլինի ազատ մուտքին համար :

ՓՕԼ ՌԵՆՕ տեսակցութիւն մը տուած է « Հիւսիսի Զայնը» թերթին ուր կը յայտնէ թէ ներկայ Սահմանադրութիւնը ժամանակավրէպ է եւ այլեւս չի կրնար գործադրուիլ : Հակառակ իր 25 տարուան բարեկամութեան տը Կոլի հետ, Փօլ Ռենօ կը շեշտէ թէ իր 43 տարուան խորհրդարանական փորձառութիւնը կը ստիպէ որ իր երեսփոխանի պաշտօնը կատարէ եւ ըսէ թէ նախագահական վարչաձեւ մը, տեղ չունի եւրոպական երկրի մը մէջ :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ արգիլեց Իւմանիթէի թղթակցին մուտքը՝ Աթէնք : Համայնավար լրագրողը Աթէնք գացած էր Ատլանտեան Ուխտի ժողովին հետեւելու համար :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Մշակութային հարցերու նահարարը՝ Մալրօ Ամերիկա պիտի երթայ Մայիս 10ին :

ԹԻԹՈՎ յայտարարեց Ուոշինկթընի մէջ թէ պատմական անարդարութիւն մըն է որ առաջին տիեզերագնացը կին մը եղած չըլլայ, որովհետեւ, ըստ իրեն, կիները շատ աւելի ատակ են ուղղութիւն գտնելու միջոցին մէջ :

ՍԱԼԱՆ առջի օր հարցաքննուեցաւ դատաւոր Թերէի կողմէ, 1961 Ապրիլ 22ի փուչին բերած իր մասնակցութեան շուրջ : Այս անգամ ընդունած էր պատասխանել եւ ըստ իրաւական սովորութեան սկսաւ նախ իր fուռիfուլում վիթէով, տարիներու ծառայութիւնները եւ 17 չքանշանները (Սալան Ֆրանսա. բանակի ամէնէն շատ չքանշան ստացած սպան է) : Սալան այս հարցաքննութեան առթիւ յայտարարած է «ոչ մէկ պատրանք ունիմ ճակատագրիս մասին, բայց դատավարութիւնս Պատմութեան էջ մը պիտի ըլլայ եւ շեմ ուզեր ատկէ խուսափիլ » :

ՓԻԼԻՊՊԵԱՆ կղզիներու մէջ բախումներ տեղի ունեցած են Մանիլլայի պահակազօրքին եւ ոստիկաններու միջեւ, 9 մեռեալ կայ :

ՆԵՀՐՈՒԻ կառավարութիւնը բողոքագիր մը զրկեց Փեքինի կառավարութեան ուր կը շեշտէ թէ Մաօ կը վտանգէ Ասիոյ խաղաղութիւնը :

ԱՐԻՒՆԱԼԻ ԲԱԽՈՒՄՆԵՐ ԻՐԱՔԻ ՄԷՋ

ՔԻԻՐՏԵՐԸ ՏԵՂԻ ՉԵՆ ՏՈՒԱԾ

Իրաքէն հասած վերջին լուրերու համաձայն, ազգայնական Քիւրտերու եւ իրաքեան իշխանութեանց միջեւ անցեալ Աշնան սկսած բախումները սուր հանգամանք ստացած են վերջերս : Քասըմ նոր ուժեր զրկած է երկրին հիւսիսը : Լաւատեղեակ աղբիւրներու համաձայն սաստիկ կռիւներ տեղի ունեցած են Ապրիլ 8, 16 եւ 23ին Ամատիէի, Զախոյի, Քօյի եւ Սիւլէհմանիէի շրջանը : Կ՝ըսուի նաեւ թէ իրաքեան երեք ջոկատներ ոչնչացած են : Պապարաշի մօտ, Ապրիլ 23ին Պարզանիի մէկ հօրեղբայրը եւ երեք սպաներ վիրաւորուած են եւ Մուսուլի մէկ հիւանդանոցը փոխադրուած, ուր ըստ քիւրտ ազգայնական շրջանակներու, սպաննուած են Քասըմի զինուորներու կողմէ :

Իրաքեան օդանաւային ուժը կը շարունակէ քրտական գիւղերու ռմբակոծութիւնը, զոհերու թիւը շատ բարձր կը համարուի :

Կը թուի նաեւ թէ Քասըմ օրէ օր աւելի ուժեղ դիմադրութեանց կը բախի : Քիւրտ ըմբոստները, մօտ եօթը հազար, լաւ զինուած են : Թէ երկրին բնութիւնը եւ թէ սահմանակից (Սուրիա եւ Պարսկաստան) բնակչութեանց մեղսակցութիւնը մեծապէս կը նպաստէ իրենց :

Քասըմ չուզեր նաեւ շատ մեծ ուժեր օգտագործել այս շարժումին դէմ, այն վախով թէ իր ընդդիմադիրները կը փորձեն օգտուիլ առիթէն եւ իշխանութիւնը ձեռք առնել : Կ՝ըսուի, այս առթիւ, թէ անցեալ ամիս Քասըմ մահափորձէ մը ազատած է : Մօտ քսան սպաներ ալ զինուորական Ատեանի առջեւ քաշուած են որովհետեւ քննադատած էին զինուորական գործողութիւնները ըմբոստներուն դէմ : Գալով համայնավարներուն, որոնք նախապէս դէմ էին քրտական անջատողական շարժումին փոխած են իրենց դիրքը եւ կողմնակից են ներքինինքնավարութիւն տալու իրաքեան Քիւրտիստանի :

ԿԻՊՐԱՑԻՆԵՐ ԱԶԳԵՐՈՒ ԿԱՐԳԻՆ

Կիպրոս կղզին անկախ Հանրապետութիւն մը կազմելէ յետոյ կը մտնէ Ազգերու Կազմակերպութեան մէջ: Պետութիւն եւ ազգութիւն կը չփոթուին միջազգային շրջանակին մէջ, թէեւ ժողովուրդը տարբերու միացումն է:

Բնակչութեան մեծամասնութիւնը կը մնայ յոյն եկեղեցիի եւ յունարէնի հաւատարիմ: Փոքրամասնութիւնները կը մնան իրենց եկեղեցիներու կողքին դաւանական համայնքներ:

Դաւանանքներու բաժանումով Կիպրոս միակ Հանրապետութիւնն է որ բազմազգային է, որովհետեւ լեզուէն աւելի դաւանանքը կ'որոշէ ազգութիւնը: Երկու համայնքները կը տարբերին քաղաքական ուղղութեամբ, երկուքն ալ մոլեռանդ օրէն կապուած են դաւանանքին եւ ցեղային ծագումին: Անկարելի կը թըւի մեծամասնութեան իւրացումը փոքրամասնութեան, որ սակայն կը խօսի յաճախ մեծամասնութեան լեզուն:

Երկու համայնքները կ'աճին տարբեր համեմատութեամբ, կշիռը չի մնար նոյնը: 1840ին կատարուած վիճակագրութեան համաձայն ութսուն հազար Յոյն, երեսուն հազար Թուրք կը բնակէին կղզիին մէջ: Այսօր Թուրքերու թիւը բնակչութեան մէկ հինգերորդն է: Երկու խումբերն ալ կը խօսին անգլերէն, բայց Յոյնը կ'անգիտանայ Թուրքերէնը, հակառակ դարաւոր Թուրք տիրապետութեան, Թուրքը կը խօսի յունարէն՝ խառն բնակչութեանց մէջ եւ գիւղերու մէջ: Յոյնը բարձրագոյն կրթութեան համար կը դիմէ Աթէնք, Թուրքը՝ Անգարա եւ Պոլիս: Իւրաքանչիւրը պիտի ջանայ պահել դաւանանքն ու լեզուն, պիտի չդադրի պայքարը երկուքին միջեւ, մանաւանդ որ միացման բաղձանքը անթեղուած կը մնայ, օր մը լոյսին գալու համար, ինչպէս վերջերս ծագած միջադէպին: Յոյն ուսուցիչը Յունաստանի պատմութիւնը կը սորվեցնէ յոյն դպրոցներու մէջ, Անգարայէն եկող ուսուցիչն ալ Թուրքիոյ պատմութիւնը: Անգլիական տիրապետութեան տակ համայնքները կ'ապրէին համերաշխաբար, անկախութեան ձգտումը արթնցուց ցեղային, դաւանական հակամարտութիւնները, այսօր դրացիներ խեթիւ պիտի նային իրարու: Անցեալի ընկերային խուլ մրցակցութիւնը փոխուած է յայտնի պայքարի, որուն լուծումը պիտի տայ ապագան կենսաբանական ազդակով, կղզին պիտի մնայ աճող համայնքին, եթէ որակով ալ գերազանցէ մրցակից համայնքը: Համայնք մը կրնայ փոքրամասնութեան մէջ մնալ, բայց կրնայ դիրքը պահել որակեալ վարիչ դասակարգ մը ունենալով, անմրցելի ընտրանիով: Պայքարը պիտի ըլլայ քանակի եւ որակի շուրջ:

Յունաստանի միանալով Եկեղեցին պիտի կորսնցնէր հաւանաբար անկախութիւնը, կամ ենթակայ պիտի ըլլար Աթէնքը Սետրապոլիտն միջամտութեան: Եփեսոսի ժողովին մէջ յոյն եպիսկոպոսներ իրենց անկախութիւնը պաշտպանեցին Անտիոքի Պատրիարքութեան դէմ, որովհետեւ կղզիին մէջ կը գտնուի Պօղոս Առաքեալին ընկերոջ Ս. Բարնապայի գերեզմանը: Թանկագին աւետարան մը ղրկուեցաւ Բիւզանդիոնի կայսեր: Գերեզմանը կը գտնուի Կիպրական Սալամինէի դիմաց, աւազներու տակ ծածկուած հին մայրաքաղաքին, որ բարգաւաճումի գագաթնակէտին կէս միլիոն բնակիչ ունէր: Հնախօսներ կը յուսան, թէ պեղումներով թանկագին գանձեր կրնան հրապարակ բերել:

Թուրքիոյ կցումն ալ պիտի աշխարհականացնէր Թուրք համայնքը, որուն մոլեռանդութիւնը կը հիմնուի, դաւանանքին վրայ, որովհետեւ կը պնդեն, թէ պահակն են իսլամութեան մարգարէին քրոջ գերեզմանին, որ կը գտնուի Լարնաքայի մօտ: Թուրք զրահաւոր մը այդ կողմէն նաւարկած ատեն թնդանօթի քըսանըմէկ հարուածներ կ'արձակէր «յարգանք ընծայելու համար Մարգարէին քրոջ յաւիտենական ստուերին»:

Բարնապայի եւ Մարգարէին քրոջ գերեզմանները, նուիրական յիշատակարաններ երկու համայնքներուն համար, կը բաժնեն կղզիին բնակիչները: Մտայնութեան տարբերութիւնը կը չեշտուի նաեւ ընկերային կառոյցով, Յոյները հողատէր են եւ հարուստ, Թուրքերը կը կազմեն աղքատ դասակարգը: Հանրապետութիւնը պարտաւոր պիտի ըլլայ դասակարգային տարբերութիւնները նուազեցնել, որովհետեւ կղզիին տնտեսութիւնը պիտի ազդուի դասակարգային տարբերութենէն:

Թուրքերը նախապէս պնդեցին մնալ անգլիական հովանիին տակ, որպէսզի դրամական արժէքը պահուի սթերլինի համեմատութեամբ: Թուրքերը բանուոր, գիւղացի, փոքր առեւտրական կը փափաքին հաստատուն դրամ մը, սթերլինի կապուած: Յոյն ճարտարարուեստը, մեծ առեւտրականը, մասնաւորաբար արտածումով զբաղողները, կը փափաքին որ դրամանիշը բաժնուի սթերլինէն, անկում կրէ, որպէսզի արտածումները յաւելում կրեն: Ելմտական տնօրէնը լրագրողի մը կը յայտարարէր. «Յունաստանի մէջ փոքրը խնայողները կորուսին իրենց խնայողութեանց մէկ չորրորդէն աւելին: Հոն վարժուեցան դրամական անկումներուն, կը վախնան այժմ կարկուտէն, հոս վարժուած չեն եւ որեւէ փոփոխութիւն կրնայ պատճառել քաղաքական անհաշուելի հետեւանքներ»:

Անկախ եկեղեցիով, անկախ քաղաքականապէս, կղզեբնակ յոյնը, որ դարեր պահեց ինքնութիւնը, նախանձախնդիր ըլլալու է անկախութեան, այժմ որ ազգերու կարգն անցած է հակառակ թիւին եւ կղզիին տարածութեան: Անգլիոյ Խորհրդարանին մէջ երեսփոխան մը յայտարարեց, թէ կղզին երբեք «յոյն ստացուածք մը չէ եղած»: Եկեղեցական մը պատասխանեց. «Կիպրոս երեք հազարամեայ պատմութիւն մը ունի, յոյն կղզի մըն է, անցեալին մէջ մաս կը կազմէր Մեծն Յունաստանի, դասական Ելլադային: Բիւզանդական տիրապետութենէն անցաւ Վենետիկեանին, Թուրքին իշխանութենէն անգլիականին: Դարեր սահեցան, տիրապետութիւններ անցան, Յոյները պահպանեցին իրենց հելլենական յատկանիշը, լեզուն, կրօնը, աւանդութիւնները եւ միշտ բաժնեցին Մայր Յունաստանի ճակատագիրը, տառապելով իրեն հետ, խանդավառուելով իր անկախութեամբ»:

Ելլադան փոքրիկ պետութեանց բաժնուած, լեզուական միութիւն մը կը պահէր, քաղաքական միութիւն մը չունեցաւ երբեք: Կարելի է նոյն մշակոյթն ունենալ, նոյն դաւանանքն ու լեզուն, բայց բաժնուած մնալ քաղաքական շահերով, աշխարհագրական դիրքով: Կը մնայ հաշտեցնել դրացի տարբերը, համախմբել նոյն շահերուն շուրջ, կղզիին տնտեսական վերելքին աշխատելով, զգացական տարբերը բանականութեան ենթարկելով:

Կիպրոսի պատմութիւնը բաւական դասեր ունի: Դարեր պահած է իր ինքնութիւնը, աճած է բնակչութիւնը: Եկեղեցին պահած է ուրոյն հանգամանքը Վենետիկեան աններող տիրապետութեան տակ եւ եղած է պահպանակը ազգային ոգիին: Նուազած է երեք դարու Թուրք տիրապետութեան տակ, բայց դաւանափոխ եղած չէ, նախանձախնդիր եղած է լեզուին պահպանման: Պահելով թուական առաւելութիւնն ու ինքնութիւնը՝ իրաւունք ստացած է անկախ վարչութեան մը: Անկախութիւն ալ ստացաւ պայքարով եւ զոհողութեամբ:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ԺԱՄԱՆԱԿԸ ՉԷ՞ ԱՐԴԵՕՔ...

Անցեալի հայագիտութիւնը մեզի տըւած է կարկառուն դէմքեր, ձգած է մեր ժողովուրդին նիւթական եւ հոգեւոր մըշակոյթին վերաբերեալ ահագին ժառանգութիւն մը, որ այսօր դարձած է մեր նոր՝ օր ըստ օրէ հարստացող հայագիտութեան հզօր եւ հաստատուն հէնքը:

Սակայն մեր լեզուին, գրականութեան, պատմութեան եւ բանահիւսութեան նը-ւիրուած անցեալի, նոյնիսկ մօտիկ օրերու բազմաթիւ արժէքաւոր աշխատութիւններ արդէն բաւական ժամանակ է, որ դարձած են մատենագիտական հազուագիւտ նմոյշներ: Հեռու չերթալու համար բաւական է վերցնել մեր երկու նշանաւոր հայագէտներուն՝ Մանուկ Աբեղեանի եւ Հրաչեայ Աճառեանի օրինակները, գիտնականներ, որոնք իրենց կեանքին կարեւոր մէկ մասը անցուցին Հայաստանի մէջ եւ տուին իրենց արգասաւոր մտքին պըտուղները:

Մանուկ Աբեղեանի տպագրուած հարուստ ժառանգութենէն այժմ հրապարակի վրայ շատ քիչ բան մնացած է, այն ալ հնագրավաճառատուներու մէջ եւ շատ քիլ թիւով: Մինչդեռ անոր վաթսունամեայ հայագիտական գործունէութեան արդիւնքները, որոնց մէկ մասը հրատարակուած է նոյնիսկ Խորհ. Հայաստանի մէջ, շատոնց ի վեր դարձած են հազուագիւտ գիրքեր: Յիշենք մէկ քանին. «Հայ ժողովրդական առասպելները Մ. Խորենացու Հայոց պատմութեան մէջ» (1899), «Հայ ժողովրդական վէպը» (1908), «Աշխարհաբարի շարահիւսութիւն» (1912), «Հին դուսանական ժողովրդական երգեր» (1931), «Հայոց լեզուի տեսութիւն» (1931), «Հայոց հին գրականութեան պատմութիւն, Ա. հատոր» (1944): Այս մեծարժէք գործերը, որոնք խիստ անհրաժեշտ են Հայոց լեզուով, գրականութեամբ եւ բանահիւսութեամբ զբաղողներուն համար, ըլլան անոնք գիտնական, ուսուցիչ թէ ուսանող, ոչ միայն տասնամեակներէ ի վեր հրապարակի վրայ գոյութիւն չունին, այլեւ մէկ քանին Մատենադարանին եւ պետական գրադարանին մէջ հազուագիւտ նմոյշներ դարձած են եւ օգտուելու համար յատուկ թոյլտուութիւն պէտք է ստանալ: Իսկ 1899ին Լայփցիկի մէջ լոյս տեսած «Հայ ժողովրդական հաւատքը» գերմաներէն աւարտաճառը, որ մեր ժողովրդական հաւատալիքներուն նուիրուած լաւագոյն ուսումնասիրութիւնն է, մինչեւ այսօր չէ թարգմանուած եւ ոչ ալ հրատարակուած:

Ասկէ զատ, անուանի գիտնականներուն մէկ քանի կարեւոր գործերը մինչեւ այսօր կը մնան ձեռագիր վիճակի մէջ: Մ. Աբեղեանի «Վիպական բանահիւսութիւն» ծաւալուն հետազօտութիւնը, որ հրատարակութեան համար պատրաստ էր 1930ին, ինչ – ինչ պատճառներով մինչեւ այսօր չէ տպագրուած եւ յանձնուած է հնադարաններու խնամակալութեան: Մեծանուն Աճառեանի գիտական հսկայ ժառանգութեան կարեւոր մէկ մասը դեռ կը մնայ անտիպ: Անտիպ կը մնայ տակաւին հայկաբանութեան գլուխ – գործոցը եւ պարծանքը նկատուող «Հայերէն արմատական բառարանը», բառարան մը, որ աշխարհի մէջ շատ քիչ ազգեր ունին: Մենք ունինք եւ մինչեւ այսօր չենք տպագրած, այլ բաւարարուած ենք միայն հեղինակին բազմագրած մէկ քանի հարիւր ապակետիպ օրինակներովը: Սակայն այն, ինչ որ չէինք կրնար ընել 1920 – 1930ին, կրնանք ընել այսօր: Անտիպ կը մնան Աճառեանի արժէքաւոր գործերէն «Հայ լեզուաբանական մատենագրութիւնը», «Պոլսահայ բանահիւսութեան հաւաքածոն», Կիլիկիայի եւ Սուէտիայի բարբառներուն քննութիւնները, «Մեսրոպ Մաշտոց եւ Հայոց գրերի գիւտը», «Սուրբ Մեսրոպ Մաշտոցի կեանքը» եւայլն: Այս երկու վերջինները նպատակայարմար պիտի ըլլար տպագրել հիմա՝ Մեսրոպ Մաշտոցի 1600ամեայ յոբելեանին առթիւ:

Կը կարծենք թէ ժամանակն է, եթէ ոչ ժամանականց, որ Հայաստանի Գիտութիւններու ակադեմիան, յատկապէս անոր ընկերային գիտութիւններու ճիւղը, լրջօրէն զբաղի մեր դասական հայագէտներուն ժառանգութիւնը հրատարակելու խնդրով:

1965ին կը վերջանայ Մանուկ Աբեղեանի ծննդեան հարիւրամեակը, իսկ 1963ին՝ Հր. Աճառեանի մահուան տասնամեակը: Ասոնք լաւագոյն առիթներն են՝ ձեռնարկելու բազմավաստակ հայագէտներուն գործերը, որոնք արդէն հրամայական պահանջ դարձած են:

ՍԱՐԳԻՍ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

Եթէ մարդ կը սիրէ եւ կը սիրուի, ներկան այնքան գեղեցիկ կ'ըլլայ իրեն համար, որ այլեւս բնաւ չի կրնար մտածել ապագայի մասին:

ԱԼՖՐԷՏ ՏԸ ՄԻԻՍԷ

ԱՌԱՆՑ ՇՐՋԱՆԱԿԻ

(Հ. ԱԼԻՇԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ՅՕԱՄԵԱԿԻՆ)

Իր սրտին եւ պաշտամունքին ամենասիրելի դիւցազներուն մահը պիտի ողբայ եւ իրեն հետ Հայաստան հոն է, իր սրտին մէջ թաղելու Աւարայրի դիւցազները:

Սակայն յուսահատ երգեր, հեթանոս ողբեր չհիւսեց. նա գիտէր որ հայ դիւցազները չեն մեռնիր, հայ հողը կենդանի կը պահէ իր զաւակները, եւ հակառակ մահերու, հակառակ կործանումներու, հայրենիքը կը ստեղծէ նոր գարուններ, Արարատը անսասան կը մնայ. եւ կարծես մարգարէի հոգիով երգեց դարձեալ այդ հին դրախտը, այնքան նման սուրբ Ղազարի ծաղկազարդ պուրակներուն, յաւերժօրէն սիրելի, յաւերժօրէն անմոռաց.

Հայոց աշխարհիկ, գարունդ է հասել,
Ահա գեղեցիկ գարուն քո եկել,
Ո՛վ դու ի վաղուց մոռցուած հայրենիք,
Ո՛վ դու իմ սըրտիս անմոռաց տեղիք:

Որչափ հետեւինք Ալիշանի սրտին զարկերուն, այնքան մեր քայլերը պիտի մոլորին խորութենէ խորութիւն: Սիրտ մը՝ որ հազար լարի վրայ կը թրթռայ, մարդկային բոլոր զգացումները իր մէջ բովանդակուած ունի: Կրօնական տողերու թռիչքներէ, հայրենի աշխարհին վրայ թափառումներէ յետոյ՝ բանաստեղծը կը մտնէ իր հոգեկան աշխարհին մէջ, կը փակէ իր թեւերը, կը սիրէ երկու պատուհաններէն դուրս ցոլացող աղօտ ճրագին լոյսը, եւ այդ խաղաղ մենարանին ճգնաւորը, աշխարհէն հեռացած վանականը, դարձեալ իր մէջ կը գտնէ մարդկային ցաւերը: Ի՞նչ փուշ մտած էր իր սրտին մէջ, ի՞նչ սեւ ամպ անցած էր իր լուսամուտներուն առջեւէն: Մարդը մարդ է, ուր որ ալ ապրի, եւ վանքի մը պատերը չեն կրնար զինքը բոլորովին անջատել տառապող մարդկութենէն:

Չիք աստ անանց եւ անտխուր. այս է իր նախերգանքին մէջ արտայայտած էական պատճառը «Տխրունի»ն գրելու: Իր շուրջը մեռնող սիրելի դէմքեր. իր շուրջը խամրող ծաղիկներ, մեռելոցի զանգակ մը ստէպ սեւ վարագոյրը կը քաշէին անոր աչքերուն, եւ գլուխն ափերուն մէջ, մենաւոր սենեակին լռութեան տակ, այդ վանականն ալ կը տրտմէր, լուռ վիշտեր զինքը կը պաշարէին: Եւ կը հարցնէր իր անձին,

Արդ, անձն իմ, հի՞մ ես տրտում,
Է՞ր զիս տանջես անդադար,
Միթէ առ կեա՞լ ի սըգում
Հաստատեցար վայրապար:

Ի՞նչպէս իր անձը չսգար՝ երբ իր սիրելի դասընկերը, փոքրիկ Միրանը գերեզման կը մտնէր, հազիւ կեանքի արեւը տեսած. եւ իրաւունք ունէր պաղատելու, Ո՛հ, ցօղեցէք, ցօղեցէք դառն արտասուք:

Անցաւոր կեանքն ու մահը սեւ ոգիի մը պէս յաճախ կը մտնէր նաեւ այդ մենաւոր կղզիին մէջ, եւ Ալիշանի զգայուն հոգին առաջինը կ'ըլլար գեղեցիկ ողբ հիւսելու: Յետոյ կը դառնար իր անձին, ինքն ալ մահկանացու էր, օր մը իրեն համար ալ Ս. Ղազարի զանգակները տրտմօրէն պիտի զօղանջէին: Չկայ ամբարտում մարդկային կեանք, Ոչ է քնար ոյր չիցէ լար անտրխուր պիտի ըսէր իր սրտին:

Ալիշանի այդ քնարը հնչեց մեր գեղեցկագոյն երգերը. այդ քնարը աստուածներէն առաւ եւ մարդկութեան տուաւ. երանի անոնց, հոգեկից կամ բարեկամ, որոնց շիրիմներուն վրայ իր արցունքներն ինկան:

Պանդուխտ հայրենի աշխարհէն, պանդուխտ՝ արցունքներու հովիտին մէջ, պիտի պատասխանէր, Է՛հ, պանդըխտին մի տայք ողջոյն, զի ոչ է: Եւ այդ բանաստեղծօրէն զգացուած քերթուածին մէջ իր ցերին զաւակներուն բազմադարեան կարօտը պիտի երգէր. կարծես միայն մեր ազգին սահմանուած տխուր ճակատագիրը:

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

(9 Շար.)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԻ ՀԱՏՈՒԿ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

ՎԱՀՎԱՓՈՍԻ ԿՅՈՒՐ

ՊԱՏՄՎԱԾՔՆԵՐ

ԵՐԵՎԱՆ — 1988

ՎԱՀՎԱՓՈՍԻ ԿՅՈՒՐ — Պատմվածքներ 5

ՀԱՅԿ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ — Ամենաերջանիկ մարդը 7

ՀՐԱՆՈՒՇ ՀԱԿՈԲՅԱՆ — Ծանր ժամանակներ 19

ՍԱՄՎԵԼ ԱԼԱՎԵՐԴՅԱՆ — Ինչպես ես ուզում 29

ՍԱՐԳԻՍ ԱՂԱՋԱՆՅԱՆ — Ինչպես ես ուզում 39

ՍԱՐԳԻՍ ԱՂԱՋԱՆՅԱՆ — Ինչպես ես ուզում 49

ՍԱՐԳԻՍ ԱՂԱՋԱՆՅԱՆ — Ինչպես ես ուզում 59

ՍԱՐԳԻՍ ԱՂԱՋԱՆՅԱՆ — Ինչպես ես ուզում 69

ՍԱՐԳԻՍ ԱՂԱՋԱՆՅԱՆ — Ինչպես ես ուզում .....

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Հ. Յ. Դ. Իսիի «Զաւարեան» կոմիտէն Մանուկ Ղուկասեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի յիսուն Ն. Ֆ. կը նուիրէ :

Նոյն առթիւ Պ. Բարթող Սէրխօշեան 20 Ն. Ֆ. :

×

Իսիի Յանձնախումբին 4րդ ցանկը

Յարութիւն Շամլեան հարիւր Ն. Ֆ., Վասիլ Խէրոյեան, Ասատուր Փիլեան, Մարիամ Կամկանեան, Ոմն, յիսունական Ն. Ֆ., Անդրանիկ Պօյաճեան, Աբրահամ Թորիկեան երեսունական, Վարդան Հանէտանեան 25, Վիքթորիա Պէնկեան, Աւետիս Սիրապեան, Նազելիս Ֆէրմանճեան, Յարութիւն Զատըրճեան, Մարտիրոս Տօնականեան, Ռաֆայէլ Գասպարեան 10ական, Խանդամուրեան 5, Ոմն 10, Ոմն, 5, Գարամանուկեան, Զալըքեան, Մանուկեան 10ական Ն. Ֆ. :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է իր ընկերուհիներէն հետեւեալ նուէրները.— Տիկին Ազնիւ Տէրոյեանէ քսան Ն. Ֆ., իր ապաքինման առթիւ : Օր. Սաթենիկ Տակառեանէ քսան Ն. Ֆ. իր նշանախօսութեան առթիւ :

×

Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուէրները ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան.— Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Յովհաննէսեան (Թէլէ Կլօպ) իրենց կնքահայրութեան առթիւ 150 Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Մարգար Մարգարեան հարիւր, Տէր եւ Տիկին Պօղուգլեան յիսուն, Ոմն՝ յիսուն, Տիկին Միքայէլեան 10 Ն. Ֆ. :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու եւ Կամաւորներու Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի առաւօտ, ժամը 10ին, հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, ի յիշատակ 1915ի Ապրիլեան զոհերուն, ինչպէս նաեւ Ֆրանսայի ծառայութեան ինկած բոլոր հայ ռազմիկներու :

Կը հրաւիրուին Յիշատակը յարգողները :

×

Սէն Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ թաղիս նորոգ հանգուցեալ

ՀՈԳ. ՀՈՎԻՒ ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍ ՔՀՆՅ. ԿԱՏԱՐԻՆԵԱՆԻ

մահուան քառասունքի առթիւ թաղիս Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ մէջ մասնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տիկին Հինազ Մինասեանի (Սեբ. Կովտուն գիւղէն) մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Տէր եւ Տիկին Նշան Փոլատեան հետեւեալ նուիրատուութիւնները կ'ընեն : Փարիզի Մշակոյթի Տան, «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար, Ֆ. Կ. Խաչին, Իսիի Խրիմեան դպրոցին երեսունական Ն. Ֆ., ծերանոցներուն համար 40 Ն. Ֆ. : Վերոյիշեալ գումարները ստանալ «Յառաջ»էն (բացի Խրիմեան դպրոցի գումարէն) :

×

Պ. Մարտիկ Սիվազլեան փոխան ծաղկեպսակի Պեպօ Մանուկեանի մահուան առթիւ, Առնուվիլ լէ Կոնէսի Կապ. Խաչի մասնաճիւղին քսան Ն. Ֆ. կը նուիրէ :

(Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը կը հաղորդէ թէ Պելֆոնթէնի օդափոխութեան կայանը կը վերաբացուի Յուլիս 1ին :

Արձանագրութիւնները կը սկսին Մայիս 16ին : Դիմել Կապոյտ Խաչի գրասենեակը՝

17, Rue Bleue, Paris 9e

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ օրերը ժամը 16էն 18 :

Ընտանեկան նպաստ (ալլօքասիոն) ըստացող ծնողքներէն կը խնդրուի քառթերը միասին բերել :

ԱՊՐԻԼ 11-24 Ը

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Նախկին Ռազմիկներու եւ Կամաւորներու Միութեան, Մայիս 5ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

Կը խօսի՝ ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ :

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կրընոպլի Հայ Ազգ. Եկեղեց. Միութեան եւ մասնակցութեամբ զաղութիս կազմակերպութեանց :

Կիրակի, 6 Մայիս, ժամը 15·30ին, Սալ Սէն Լուի, Ռիւ Ժէ

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Տէսինի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ Տէսինի եւ շրջակայքի Հայութեան թէ, տեղւոյս Ս. Աստուածածին եկեեղցւոյ մէջ կը կատարուի մասնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ Ապրիլ 11-24ի բիւրաւոր նահատակներուն յիշատակին այս Կիրակի : Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Եւրոպայի թեմի կաթ. պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ :

×

ՇԱՒԻԼԻ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը տեղեկացնէ թէ այս Կիրակի մասնաւոր Ս. պատարագ եւ հոգեհանգիստ տեղի կ'ունենայ Ապրիլեան Եղեռնի բոլոր նահատակաց յիշատակին : Հասարակութիւնը կը հրաւիրուի անխտիր, ներկայ գտնուելու սոյն արարողութեանց :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿՈՉԸ
ՕՐ. ԳԸԶԸԼԵԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Պ. Արթիւր Արապեան 30 Ն. Ֆ. : Վիէնի 3 դպրոցի աշակերտութեան եւ ուս. կազմէն 35 Ն. Ֆ. : Նախկին գումար 3735 Ն. Ֆ., ընդհ. գումար 3770 Ն. Ֆ. :

Հ. Յ. Դ.

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը այս Կիրակի, ժամը 3ին, Ահարոնեան Ակումբը : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Բացակաները նըկատի կ'առնուին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն՝ ստիպողաբար ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ ենթակոմիտէներու եւ խումբերու անդամ բոլոր ընկեր-ընկերուհիները.—

ՆԻԿՈԼ - ԴՈՒՄԱՆ՝ 6 Մայիս, Կիրակի, կէսօրէ ետք, ժամը 15ին :

ԱԿՆՈՒՆԻ՝ 12 Մայիս, Շաբաթ, ժամը 21ին :

ՄՈՒՐԱՏ՝ 13 Մայիս, Կիրակի, կէսօրէ ետք, ժամը 15ին :

Ժողովները տեղի կ'ունենան իրենց սովորական հաւաքատեղիները : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Շրջանային ժողովի զեկուցում եւ ներկայացուցիչներու ընտրութիւն : Պարտաւորիչ ներկայութիւն : Վարչութիւնները նախապէս պէտք է ընկերներուն տեղեկացնեն ժողովներու վայրի եւ թուականի մասին : Ներկայ պիտի ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները :

ՊՏՈՅՏ

ԴԷՊԻ

CHAMBORD et BLOIS

Օթոքարով

– Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, այս Կիրակի առաւօտ : Մեկնում ժամը ճիշդ՝ 7ին Սառա Պերնառի թատրոնին առջեւ (Փլաս տիւ Շաթըլէ), վերադարձ ժամը 23ին :

Ուտելիքը միասին բերել :

Արձանագրուիլ Շաբաթ ժամը 17էն ետք, 17 Րիւ Պլէօ կամ նոյն օրը տեղւոյն վրայ :

ԽԱՂԵՐ : ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ, ՀԱՃԵԼԻ ԺԱՄԱՆՑ :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ – ՊԱՏԱՐԱԳ

Այրի Տիկին Հայկուհի Թէրզիպաշեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն, թէ այս Կիրակի, հոգեհանգիստ – պատարագ պիտի մատուցուի՝ Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԱՐԱՄ ԹԷՐԶԻՊԱՇԵԱՆԻ

հոգւոյն համար :

Կը խնդրուի, որ իր յիշատակը յարգողները ներկայ ըլլան :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ Շաբաթ իրիկուն 12 Մայիս, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան Շաւարշ Միսաքեան սրահին մէջ :

Դասախօս՝ ՏԻԿ. Է. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Նիւթը՝ Առաջին մայրութիւն եւ մայրական սէր :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

5 Մայիս, Շաբաթ ժամը 20·30ին

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ

Փօլ Ֆարալիք թատրոնին մէջ

21, Rue Yves Toudic, PARIS (10e) Métro République ou Bonsergent

Սիրայօժար կը մասնակցին Պոլսահայ ծանօթ դերասաններ՝ Տիկին Զարուհի Տէյիրմէնճեան – Անտոնեան եւ Պ. Միհրան Անտոնեան, ինչպէս նաեւ Արտաշէս Գմբէթեան :

Փիէռ Վօլֆի յայտնի թատերակը չորս արար, թարգմ. Տոքթ. Ալեանաք

ԽԱՄԱՃԻԿՆԵՐԸ

Բեմադրութիւն՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ

ԶԱՐՈՒՀԻ ՏԷՅԻՐՄԷՆՃԵԱՆ – ԱՆՏՈՆԵԱՆ
Ֆէրճանտ Մոնքլարի դերով

Տոմսերը կարելի է գտնել Կապոյտ Խաչուհիներու քով եւ ներկայացման օրը թատրոնի կիշէն :

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Ներկայացումը կը սկսի ճիշդ ժամը 20·30ին :

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

(Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն)

40 ԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Բարձր հովանաւորութեամբ

ԳԵՐԱՇՆՈՐՀ ՏԷՐ ՍԵՐՈՎ ԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Հայրապետական Պատուիրակ Եւրոպայի Թեմի

եւ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

Կիրակի, Մայիս 6, ժամը 14ին, Սորպօնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

47, Rue des Ecoles, Paris Métro : St-Michel ou Odéon

Հիւկէթ Աժտէրեան (դաշնակ), Սիւզան Միլտոնեան (տաւիղ), Ալիս Սըմսարեան (երգ), Թէրէզ Քէօշկէրեան (պար), Արաք սի Գմբէթեան (արտասանութիւն), Արտաշէս Գմբէթեան (արտասանութիւն), Գ էորգ Եանպէկեան (երգ), Սէրժ Նահապետեան (արմօնիքա) :

Ժողովրդական պարեր Փարիզի Յունական խումբին կողմէ :

Դասական պարեր Տիկին Լէօն Մայի ղեկավարութեամբ՝ Օփերայէն :

ՍՕՍԻ պարախումբը, ղեկավարութեամբ Տիկին Յասմիկ Քիւթնէրեանի, եւ ԱՐՄԵՆԻԱ նուագախումբը, ղեկավարութեամբ Պէրնար Տէտէճեանի :

Տոմսերու գինն է՝ 2, 3, 5 Ն. Ֆ.

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ

47 ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Մայիս 13ին, Կիրակի, ժամը 15 – 21, Մաղընոյի սրահը, Ռիւ տ'Օպանեը

Բարձր հովանաւորութեամբ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կը նախագահէ՝ Միութեան Պատուոյատենապետ՝ ԱՐԾՐՈՒՆԻ ԶՐԲԱՇԵԱՆ

Հանդէսը կը վարէ Միութեան քարտուղար՝ ՅՈՎՀ. ՀԱՑԱԳՈՐԾԵԱՆ

Կը խօսի ՅԱԿՈԲ ԱՐԹԻՆԵԱՆ

Խօսք կը տրուի կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն,

Հրաւիրուած են Մարսէյլի բոլոր Միութիւնները

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Կը նուագեն Պ. Սարգիս Չէօրէքճեան (ջութակահար, Ճոշկունեան (ձեռնադաշնակ), Գուրգէն (մեներգ), մասնակցութեամբ Տիկին Ստեփանեանի, Օր. Ալիս Շահմիրեան, Օր. Վերգինէ եւ Պ. Վանիկ Նազարեան կ'արտասանեն :

Պիտի ցուցադրուի Անմահ Շիրվանզադէի ՀԱՅԱԽՕՍ ՄԵԾ ԺԱՊԱՒԷՆԸ

ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ

Արմենիա երդչախումբի մեներգողներէն Պ. Ժիրայր Գասպարեան,

ՅԱՐԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 6 ՄԱՅԻՍ

DIMANCHE 6 MAI 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9396 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5197

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԽՕՍՔՆ ՈՒ ԳՈՐԾԸ

Այն պահուն, երբ դիտակից ու երախտագէտ Հայութիւնը, հայրենիքի եւ ըսփիւռքի մէջ, հայրենասիրաբար ու հանդիսաւորապէս կ'ոգեկոչէ հայ գրերու դիւտարար եւ ոսկեդինիկի կերտիչ Մեսրոպ Մաշտոցի յիշատակը, անոր ծնընդեան 1600ամեակին առթիւ, անդամ մը եւս օրուան հրատապ հարց կը դառնայ հայերէն լեզուն իր ոսկեդարեան մաքրութեան մէջ պահելու եւ զայն օտարոտի, խորթ փոխառութիւններէ ձերբազատելու խնդիրը :

Շաւարշ Միսաքեան տարիներով այս էջերուն մէջ ձաղկած է Խորհրդային Հայաստանի թերթերուն անճոռնի լեզուն, մանաւանդ «Ռուսաց լեզու»էն կապկօրէն փոխ առնուած բառերն ու բացատրութիւնները :

Եղած քնադատութիւնները ո՛չ մէկ արդիւնքի յանգեցան : Ընդհակառակն 1940-ին Մոսկուայէն տրուած հրամանին վրայ ռուսերէն բազմաթիւ բառեր պարտադրուեցան մեր լրագրողներուն ու գրագէտներուն :

Բոլշեւիկեան ուղղագրութիւնը արդէն իսկ բոլորովին աղճատած էր Մեսրոպեան բարբառը, բարբարոսօրէն, խորացնելով խրամատը հայրենիքի եւ սփիւռքի միջեւ :

Տարիներու ընթացքին Երեւանի վարիչները հասկցան սխալը եւ որոշ սրբագրութիւններ մտցուցին իրենց ուղղագրութեան մէջ : Սակայն ցարդ կը յամառին յաւերժացնել սխալագրութիւնը, մեղանչելով Ս. Մեսրոպի, Ս. Սահակի, մեր հին ու նոր մատենագիրներու, գրագէտներու եւ բանաստեղծներու յիշատակին դէմ : Ուրանալով անցեալի մեր գրական փառքերն ու վաստակները :

Ուրախութեամբ կ'ողջունենք վերջին տարիներու ընթացքին Հայաստանի մէջ յառաջ եկած բարեշրջումը :

«Սոցիալիզմ կառուցելու» բանդագուշանքէն մղուած՝ գրական ստեղծագործութեանց եւ պատմական, նոյնիսկ բանասիրական ուսումնասիրութեանց մէջ «մատերիալիստական դիալեկտա» թիմելու ստրկամտութիւնը սկսած է փառատիլ աստիճանաբար :

Վաւերական գրագէտներ կը փորձեն ազատ թռիչք տալ իրենց հայրենասիրական ներշնչումներուն :

Օտար ազդեցութիւնները թօթափելու, հայկական, ազգային դիմագիծը շեշտելու ձգտումը հետզհետէ երեւան կուգայ :

Գուրգէն Մահարիի հայրենասիրական ծանօթ ելոյթէն վերջ, Պարոյր Սեւակն է, որ կը ծառանայ օտար բառերու գործածութեան դէմ :

Յառաջի ընթերցողները մեծ հաճոյքով կարդացին անոնց գրութիւնները :

Սփիւռքի մեր թերթերը դոհունակութեամբ արտատպեցին զանոնք :

Երեւանի Գրական Թերթի, 25 Մարտի թիւին մէջ Պարոյր Սեւակի «Պահպանենք եւ հարստացնենք մայրենին» խորագրով յօդուածը շատ տրամաբանական քննադատութիւններով կը ձաղկէր «ռեվոլիւցիա», «ռեվոլիւցիոն», «պարկ» (զբօսայդի), «ցեխ» եւ այլ օտար բառերու գործածութիւնը Հայաստանի թերթերուն մէջ, ուր շատ աւելի զարհուրելի բառեր կը վխտան : Ու կը շեշտէր.

«Մեր նախնիները մեզ եւ աշխարհին փոքր ժառանգութիւն չեն կտակել : Բայց մենք պիտի հասկանանք եւ հասկանալով չմոռանանք երբեք, որ մեր ժառանգութեան մեծագոյն գանձը մեր լեզուն է : ... Այդ լեզուի խնամքը, նրա անաղարտութիւնը, նրա պահպանութիւնն ու պաշտպաութիւնը դրուած են մեզ վրայ» :

Յետոյ կ'աւելցնէր թէ «Հայաստան աշխարհը՝ համայն աշխարհի հոգեկան պարտադրանքով» պարտաւոր է հոգ տանիլ եւ խնամել մեր մայրենին եւ առաջին հերթին ազատել զայն «բորբոս»էն :

Ծափի եւ շնորհաւորութեան արժանի էին Պարոյր Սեւակի այս հայրենաշունչ մտածումները :

Ո՛րքան մեծ եղաւ սակայն մեր հիասթափութիւնը, երբ նոյն Գրական Թերթի 13 Ապրիլի թիւին մէջ կարդացինք իր մէկ ուրիշ յօդուածը «Իէպի մեծ ուղեծիր» խորագրով :

Լեզուական մաքրութեան ջերմ ախոյեան Պ. Սեւակի այդ գրութեան մէջ ցաւով նշեցինք հետեւեալ օտար բառերը, որոնց համապատասխանները ունինք մեր լեզուին մէջ : Այսպէս՝

Էպիկա, էպիկային, էպիկական պոէմ, պոէզիա, պրոզա, նովել, կոնկրետ – սիւժետային, տերմին, թէզիս, ժանր, մասսայական, սիմֆոնիա, սիմֆոնիզմ, կլասիկ, տրադիցիա, ակումուլիատոր, էպիկենտրոն, կոմոտրոմ եւայլն :

Ի՞նչպէս բացատրել այս երեւոյթը : «սրտցաւ» գրագէտին գործը ինչո՞ւ չի համապատասխաներ իր խօսքին :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԺՈՂՈՎԸ ԱԹԷՆՔԻ ՄԷՋ

ԱՄԷՆՔՆ ԱԼ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆ

Ակրոպոլի շուքին տակ Ուրբաթ օր բացուեցաւ Ատլանտեան Ուխտի հերթական ժողովը, նախարարական աստիճանի վրայ :

Իր բացման ճառին մէջ, վարչապետ Քարամանլիս շեշտեց միջազգային կացութեան անկայունութիւնը, խնդրոյ առարկայ եղող հարցերու ծանրակշիռ հանդամանքը ինչպէս՝ Պերլին եւ հիւլէական ապաղինում : «Ժողովրդավարութիւնը երկուստեք խօսակցութիւն է, մենախօսութիւնը մենատիրութեան գործն է : Այս է հին Յունաստանի մեծ դասերէն մէկը» եզրակացուց Քարամանլիս :

Յանուն Թուրքիոյ, Արտաքին նախարար Էրքին ըսաւ թէ մեր ժամանակի մեծագոյն գործն է՝ թերաճ երկիրներու հարցը լուծել : Թուրքը կը ցաւի որ խաղաղութեան մարդին մէջ ոչ մէկ յառաջդիմութիւն կայ :

Աշխատանքի նիստին, Միացեալ Նահանգներու արտաքին նախարարը՝ Ռըսք երկար զեկուցում մը կարդաց, որու ընթացքին փորձեց բացատրել թէ ինչո՞ւ Ամերիկացիները կը շարունակեն խօսակցութիւնները Ռուսերուն հետ, Պերլինի մասին : Թէեւ երբեք բանակցութեան բընոյթ չեն ստացած, այս խօսակցութիւնները : Ամփոփումը տուաւ խորհրդային դեսպան՝ Տոպրինինի հետ ունեցած շրփումներուն : Իր կարծիքով այս շփումները պէտք է շարունակուին, բայց պէտք չէ կարծել թէ Ամերիկացիները պօյ – սքաութներ են : Յոյս ունի թէ կարելի պիտի ըլլայ սթաթու – քուօ մը գտնել Պերլինի համար, բայց ոչ աւելի, չի կարծեր նաեւ թէ յառաջդիմութիւն կարելի է ձեռք ձգել ապաղինման մարդին մէջ :

Դաշնակցային Գերմանիոյ Արտաքին նախարարը՝ Շրէօտէռ իր երկրին մտահոգութիւնները յայտնեց եւ արեւմտեան Գերմանացիին անձկոտուութիւնը մտածելով թէ օր մը Փանքովի կառավարութիւնը կրնայ ճանչցուիլ «Ուշադրութիւն ըրէք Խորհրդային Միութեան հեռանկարին որ չէ փոխուած .— բաժնել տիրելու համար» :

Մինչ Սփաք եւ լորտ Հիում իրենց հաւանութիւնը կ'ուտային ամերիկեան քաղաքականութեան, Ֆրանսայի արտաքին նախարարը՝ Քուվ տը Միւրվիլ որոշ վերապահումներ կ'ընէր Ռուսերու հետ խօսակցութեանց շուրջ : Ֆրանսայի նախարարին համար ցարդ այն սակաւաթիւ արդիւնքները զորս կարելի եղած է ձեռք ձգել, ցոյց կուտայ թէ Ֆրանսայի թերահաւատութիւնը արդարացի էր :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՀԱԿԻ բանբերը՝ Եաղիտ յայտարարեց թէ Ֆրանսա ուղղակի պատասխանատու է Գաղտնի Բանակի մահափորձերուն : Եաղիտ աւելցուց թէ իրենք կ'ուզեն պարկեշտ ըլլալ Էվիանի համաձայնութեանց նկատմամբ «գալիք օրերու ընթացքին է որ Եւրոպացիներու ապագան պիտի որոշուի : Պէտք է ընտրեն իրենց ապագային համար կամ հետեւին Գաղտնի Բանակի Ֆաշիստներուն կամ օգնեն անոնց ոչընչացման» եզրակացուց ալժերացի նախարարը :

ՕՌԱՆԻ եւ Ալժէի մէջ ահաբեկչական արարքները կը շարունակուին : Իշխանութիւնները արգիլեցին կառքերու կայքը մահմետական թաղերու մօտ, առաջքն առնելու համար թակարդուած կառքերուն :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Արտաքին նախարարը՝ Էրքին տեսակցութիւն մը տուած է Լը Մոնտի թղթակիցին, ուր կ'ըսէ թէ այն օրէն երբ Լօզանի դաշինքով վերջ տրուեցաւ «այն տարակարծութեանց որոնք գոյութիւն ունէին Համաձայնականներուն հետ» Թուրքիա դէպի Արեւմուտք դարձաւ : Տեսակցութեան ամբողջութիւնը կուտանք առանձին :

ՎԻԷՆՆԱՅԷՆ հասած լուրերու համաձայն հակակառավարական ցոյց մը տեղի ունեցած է Փրակայի մէջ, Մայիս 1ին : Այս ցոյցին նախաձեռնութիւնը ստանձնած էին ուսանողները, որոնք նշանախօսքեր ալ արտայայտած են չեխ կառավարութեան եւ Խորհ. Միութեան դէմ :

ՂԱԶԱԽՍՏԱՆԻ մէջ նոր դագաթ մը «գտնուած է» զոր մկրտած են՝ «Փրաւտայի գագաթ» :

ԼԵՆԻՆԿՐԱՏԻ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը՝ Սփիրիտոնով պաշտօնանկ եղած է : Իր պաշտօնին կոչուած է կցորդը՝ Թոլսթիքով :

ԼԵՀԱՍՏԱՆ ճանչցաւ «ԱՀԱԿ»ը եւ որոշեց դիւանագիտական յարաբերութիւններ ստեղծել :

ՀՌՈՄԻ մէջ, 6րդ քուէարկութենէ մը ետք, Հանրապետութեան նախագահը կարելի չեղաւ ընտրել : Վերջին քուէարկութեան 29 ձայն կը պակսէր Սէնեիի որ կրնայ ի վերջոյ ընտրուիլ եթէ վերջին պահուն համաձայնութիւն չգոյանայ Կրոնքիի շուրջ :

ՊԱՂՏԱՏԻ Ալա Ալճահիտ թերթը կը դրէ թէ Ապահովութեան սպասարկութիւնները երեւան հանած են գաղտնի կուսակցութեան մը գործունէութիւնը եւ ձերբակալած բազմաթիւ անդամներ :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ Առժամեայ Գործադիրին նախագահը՝ Ֆարէս տեսակցութիւններ տուած է երեք զանազան թերթերու : Օռոռի ըրած իր յայտարարութեան մէջ, ըսած է թէ պատրաստ է ամէնուն հետ տեսնուելու նոյնիսկ Գաղտնի Բանակին այս վերջին պարագային Ֆարէս պիտի ըսէ Արկուի (Գ. Բ.ի ներկայ ղեկավարներէն) «ո՞ւր կ'ուզէք յանգիլ» :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԸ, ՎԱՂՈՒԱՆ ԳԻՐՔԸ

Ի պատասխան մեր հրաւէրին՝ յոբելենական հանդիսութեամբ մը մեծարելու համար վաստակաւոր ուսուցիչը եւ մտաւորականը, Պ. Խորէն Գաբիկեանը, եւ այդ առթիւ ձեռնարկելու համար իր գործերուն հրատարակութեան, ահաւասիկ Պէյրութէն կը հասնի հատոր մը, *ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ Արեւելեան հարցի մէջ* (1860 – 1880) :

Բարի՛, շա՛տ բարի :

Նիւթը հետաքրքրական ամէն Հայու համար : Ժամանակակից մեր պատմութիւնը, որ կը ներկայացնէ մեր յոյսերը եւ յուսախաբութիւնները : Այս հարցին նուիրուած լաւագոյն գիրքը : Ճիշդ է թէ Գաբիկեանէն առաջ Փրոֆ. Կ. Թումայեան եւս հրատարակած է աշխատութիւն մը, *Պատմութիւն արեւելեան խնդրոյ եւ առաջնորդ հայկական հարցի*, 2 հատոր, տպ. Լոնտոն 1905ին, բայց, ինչպէս դիտել կուտար Ե. Օտեան՝ իր ժամանակին, «հեղինակը չափազանց ընդարձակ սահման մը կը գծէ Արեւելեան խնդրին՝ երբ զայն կը նկատէ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի հակառակութեան, Եւրոպայի եւ Ասիոյ գերիշխանութեան խնդիր : Բուն Արեւելեան խնդիրը ծնունդ կ'առնէ այն օրէն՝ ուր Թուրքիոյ լուծին տակ գտնուող քրիստոնեայ ժողովուրդները իրենց ազատութիւնը ձեռք բերելու կը սկսին : Անոր ծագումը փնտռել Քրիստոսէ վեց դար առաջ Լիւդիոյ Կրեսոս թագաւորին Պարսից պետութեան հետ ունեցած հակառակութեան մէջ եւ բերել կապել 1895 Հոկտ. 15ի Կ. Պոլսոյ դեսպաններուն Բ. Դրան մատուցած բարենորոգմանց ծրագրին, շատ բռնազբօսիկ է» :

Նոյն սահմանազանցութիւնը կը կատարէ Մուշեղ (նախկին եպիսկոպոս) Սերոբեան, որ կը գրէ.— «Արեւելեան խնդիրը, իր ծագումին մէջ, կը կանխէ քրիստոնէական թուականը : Անիկա կը սկսի Աղեքսանդր Մեծի արշաւանքով, որու նը-պատակն էր Եւրոպայի հելլենական քաղաքակրթութիւնը պատուաստել ասիական բարքերուն վրայ» : Մուշեղ Սերոբեան, իր այս տեսակէտին պաշտպանութեան համար, կը կոթնի Ռընէ Կրուսէի, որ Արեւելեան խնդրին ծագումը կը դնէ 490 – 446 թուականներուն մէջ (Ն. Ք.) : Բարեբախտաբար, Սերոբեան երկար չի թափառիր պատմութեան այն շրջաններուն մէջ, որոնք կապ չունին հայկական հարցին հետ, մինչ Թումայեան 676 էջնոց իր գործին հազիւ քառորդը կը նուիրէ հայկական հարցին :

Գաբիկեան մէկ անգամէն կը նետուի հայկական հարցին մէջ,— իր տարազն է *հայկական հարցը արեւելեան հարցի մէջ* : Նպատակը Արեւելեան հարցը չէ, եւ այս է ճիշդը հայ մարդուն համար :

Եւ հայկական հարցը կ'ուսումնասիրէ վաւերագրերու հիման վրայ, կենդանացնելով եւ շարժանկարի պաստառի վրայ բերելով մեր ազգային դէմքերը իրենց գործով, խօսքերով, յաւակնութիւններով, օտարներու խաղերուն, միջամտութեանց եւ նենգութեանց դէմ յանդիման : Հարիւր տարի է անցեր արդէն այդ դէպքերուն վրայէն, բայց կարծես նոր է որ տեղի կ'ունենան, այնքան հետաքրքրական է ընթերցումը :

Ահա գիրք մը, վերջապէս, զոր պէտք է կարդան, կրկին ու կրկին կարդան մեր երիտասարդները : Վաղուան առաջնորդնե՛ր, ահաւասիկ ձեր առաջնորդը, կարդացէք, սերտեցէք, սորվեցէք : Դուք իրաւունք չունիք խօսելու հայ ժողովուրդին ճակատագրին մասին՝ եթէ չէք գիտեր այն պատմութիւնը, զոր այս գիրքը կ'ընծայէ ձեզի :

Կարդացէք եւ տարածեցէք, որպէսզի լաւ դատէք երէկուան մեր առաջնորդները, ու նաեւ նպաստէք ... երկրորդ հատորին հրատարակութեան :

ԱՐԱՋ

Ի՞ՆՉ ԿԸ ՊԱՏՄԷ... ԿԱՐՄԻՐ ՀԱԻԿԻԹԸ

Ինչո՞ւ կարմիր կը ներկուին Զատկական հաւկիթները: Ահա թէ ի՛նչ կը պատմուի Ռումանիոյ մէջ, ամենայն միամտութեամբ.—

1.— Հրեաները կը հալածէին Մարիամը, որ կը փախչէր՝ միածինը գրկին մէջ: Զբաղեցնելու համար հալածիչները՝ Մարիամ, ժամանակ առ ժամանակ, դետին կը ձգէր կարմիր հաւկիթ մը(*): Հրեաները կը հաւաքէին հաւկիթները, զարմանքով եւ ուշադրութեամբ վեր վար կը դարձնէին, կը քննէին ու կը զննէին թէ ինչո՛ւ կարմիր են հաւկիթները: Այսպէս ետ կը մնային ու Մարիամ կ՚ազատէր հալածիչներու ձեռքէն:

2.— Հրեաները կը հալածէին Քրիստոսը, որ փախաւ: Քար նետեցին ետեւէն, բայց քարերը կարմիր հաւկիթի փոխուեցան: Այս հրաշքէն սարսափահար՝ Հրեաները հրաժարեցան հալածելէ:

3.— Քրիստոնեայ մը հանդիպեցաւ հրեայ կնոջ մը, որ հաւկիթով լեցուն սակառ մը դրած իր գլխուն վրայ՝ կը շտապէր դէպի շուկայ: «Քրիստոս յարեա՛ւ» պոռաց քրիստոնեան: «Ստախօ՛ս, պատասխանեց Հրէուհին, ձեր Քրիստոսը յարութիւն կ՚առնէ այն օրը՝ երբ կարմրին հաւկիթներս»: Բայց Հրէուհին զարմանքով տեսաւ որ, իրա՛ւ, կարմրեր էին իր հաւկիթները:

Ռումանացիները Զատկական հաւկիթները կը ներկեն այժմ անիլինով եւ քիմիական այլ նիւթերով: Պառաւները, սակայն, կը նախընտրեն ներկել բուսական նիւթերով: Միշտ ու միայն կարմիր չեն ներկեր սակայն, կը ներկեն նաեւ կապոյտ, դեղին, կանանչ, նոյնիսկ սեւ, բայց «կարմիր հաւկիթ» կը կոչեն՝ ինչ գոյնով ալ ներկեն: Երբեք սովորութիւն չէ ըսել «դեղին հաւկիթ» կամ «կանանչ հաւկիթ», հակառակ գոյնին: Եթէ ներկուած է պարզօրէն, կը կոչեն «մերի-սոարէ», բառացի՝ «խնձորիկ»: Առաջին ներկուած հաւկիթը կը կոչուի «սէարքա», զոր կը պահեն եւ Զատիկին առաջին օրը կը կոտրեն ու կը բաժնեն իրենց փոքրիկներուն, որոնք կ՚ուտեն հանդիսական ձեւով.— Սենեակին կեդրոնը դրուած կ՚ըլլայ գուղձ մը հող կանանչապատ, երախաները կը դառնան հողի գուղձին շուրջ՝ ուտելով, բայց առանց ձայն-ծպտուն հանելու:

Գիւղացիները ճարտարօրէն կը պարպեն հաւկիթը՝ առանց փճացնելու կճեպը, զոր յետոյ կը լեցնեն Զատկական կարկանդակի համար պատրաստուած խմորով ու կը կախեն ձեղնայարկի գերանէն, եւ այսպէս կը պահեն մինչեւ յաջորդ տարուան Զատիկը: Այս «սուտ հաւկիթը» բախտաւորութիւն կը բերէ բնակարանէն ներս, կ՚ըսեն գիւղացիները:

Պուքովինայի մէջ, հաւկիթին երկու ծայրերէն փոքրիկ ծակեր բանալով՝ կը պարպեն ճերմկուցն ու դեղնուցը, յետոյ մէջէն չուան մը անցընելով՝ կը նկարազարդեն, «աղունի» կը շինեն ու կը կախեն ձեղունէն:

Բայց եւ այնպէս գաւառներ կան, ուր շատ կը վախնան հաւկիթին կճեպը ամբողջ պահելէ, այն հաւատքով թէ սատանան իրեն բնակութիւն կը հաստատէ պարապ կճեպը, ուստի երեք անգամ կը զարնեն կը փշրեն կճեպը(**):

Հաւկիթ ներկելու սովորութենէն զատ, Ռումանացիները կը սիրեն նաեւ զարդանկարել,— այս հաւկիթները ըստ զարդարուեստին կը կոչուին «փիքաթէ», «սքրիզէ», «ինքոնտէյաթէ»:

Աւագ Շաբաթ երեկոյ, Ճրագալոյցին, եկեղեցի երթալէ առաջ, կը լուացուին աղբիւրի պարզ ջուրով, որու մէջ նախապէս կը դնեն մի քանի հատ կարմիր հաւկիթ եւ մի քանի ոսկի կամ արծաթ դրամ: Այն հաւատքով թէ կարմիր հաւկիթը նշան է առողջութեան ոսկին եւ արծաթը՝ հոգիի մաքրութեան: Յետոյ իրենց հետ եկեղեցի կը տանին Զատկական կարկանդակ եւ կարմիր հաւկիթ: Պատարագիչը կ՚օրհնէ, եւ ժամուորները, հաւկիթ ու կարկանդակ նուիրելով պատարագիչին, մնացեալը տուն կը տանին, ու սեղան կը նստին, նախ կ՚ուտեն կարկանդակը, յետոյ «հաւկթամարտ» կը կատարեն (***):

Առաջին մրցորդներն են տանուտէրն ու տանտիրուհին: Օրէնք է որ տանտիրուհին «տակը» բռնէ հաւկիթը եւ տանուտէրը զարնէ վրայէն, ըսելով. «Քրիստոս յարեաւ»: Իսկ կինը կ՚ըսէ. «Ճշմարիտ է որ յարեաւ»: Յետոյ հաւկթամարտը կը շարունակեն ընտանիքին միւս անդամները:

Կը հաւատան որ աւելի առաջ կը մեռնի այն որու հաւկիթը կը կոտրի, ետքը՝ յաղթականը:

Սովորութիւն է Զատկին առաջին օրը, Կիրակի, հաւկիթը զարնել քիթ քիթի, Երկուշաբթի՝ քիթը զարնել հաւկիթին տակին, յաջորդ օրը՝ տակը տակին, վաղայաջորդ օրը՝ փորը փորին: Կարգ մը գիւղերու մէջ հաւկթամարտը կը դադրի Զատկի Երեքշաբթին, իսկ այլ տեղեր կը տեւէ մինչեւ Հոգեգալուստ: Անկէ ետք՝ արգիլուած է:

Պարտուողը, այն որու հաւկիթը կը կոտրի, պարտաւոր է իր հաւկիթը տալ յաղթականին: Եթէ մերժէ տալ, անդիի աշխարհքին մէջ պիտի ուտէ հոտած կամ կուպրով լեցուած հաւկիթ:

Այն Զատկին, երբ մարդիկ մոռնան հաւկիթ ներկել, աշխարհի վերջն է:

×

Ռումանիոյ այս աւանդութեանց մէջ լոյսի նշոյլ իսկ չկայ որ պարզէ կարմիր հաւկիթին նշանակութիւնը:

Այժմ երթանք մտնենք Հայաստան:

Նախ ձեզի վերջամուտ աւանդութիւն մը, ռումանականին նման, բայց աւելի գեղեցիկ: Քրիստոսի չարչարանքներուն ժամանակ, մանրավաճառները հոտած ու փճացած հաւկիթ տուեր են մանուկներուն, որպէսզի նետեն Քրիստոսի գլխուն: Եւ սակայն նետուած հաւկիթները, առանց նոյնիսկ դպելու Քրիստոսի գլխուն՝ ետ կը նետուին ձգախէժէ գնդակի նման, բոլորովին... թարմացած ու կարմիր գոյն ստացած: Այդ դէպքին յիշատակով, կ՚ըսէ հայ գիւղացին, կարմիր կը ներկուին հաւկիթները:

Հայաստանի մէջ եւս՝ հաւկիթները կը ներկուին ամէն գոյնով, բայց միշտ կը կոչուին կարմիր,— միայն սգաւորներն են որ կը ներկեն սեւ գոյնով:

Հաւկթամարտէն զատ, ունինք հաւկթախաղ մըն ալ: Մանուկները հողի երեք կոյտ կը շինեն եւ մէկուն մէջ կարմիր հաւկիթ մը կը թաղեն գաղտնօրէն: Յետոյ ընկերը կը մօտենայ կոյտերուն, մատով ցոյց կուտայ մէկիկ մէկիկ եւ կ՚ըսէ.

Ըստում ըստում,
Քարի տնտում:

Ապա իր հաւկիթը կը դնէ այն կոյտին վրայ, որու տակ կը կարծէ թէ հաւկիթ է թաղուած: Եթէ կոյտը պարապ է, կը կորսնցնէ հաւկիթը:

Կայ նաեւ կարմիր հաւկիթ գլորելու խաղ մը, շատ սովորական:

Հայ գիւղացին կը հաւատայ թէ զատիկ անունով միջատ մըն է որ կը բերէ Զատիկը, կարմրուկ միջատ մը, թռմըռ եւս կոչուած: Բայց այսքան պարզ չէ Զատկի օրացոյցը,— տիեզերագիտական հաշիւ մըն է, որ կը յայտնէ թէ զարնան գիշերահաւասարին կ՚իյնայ Զատիկը, իբրեւ արեւի տօն:

Ու տեսէք թէ ի՛նչպէս մեր ժողովրդական աւանդութեանց մէջ դիմացեր ու մնացեր է նախաքրիստոնէական այդ տօնին վկայութիւնը:

Աւագ Շաբաթը Պահոց վերջին օրն է, երբ ծոմ կը պահեն հայ հաւատացեալները առտուընէ մինչեւ երեկոյեան ժամերգութիւն: Կարգ մը գաւառներու մէջ, ինչպէս կը հաստատեն ազգագրական պրպտումները, ժողովուրդը կը պահանջէ որ քիչ մը կանուխ սկսին Ճրագալոյցի ժամերգութիւնները՝ իբր թէ կրճատելու համար ծոմապահութեան տառապանքը: Եւ այսպէս ժամերգութիւնը կ՚աւարտի կանուխ՝ երբ դեռ մարը մտած չըլլար արեւը:

Ամէն գիւղացի Ճրագալոյցի արարողութեանց ներկայ կ՚ըլլայ՝ գրպանին մէջ կարմիր հաւկիթ մը: Երբ պատարագիչը կը յայտարարէ «Առէք կերէք», ոմանք եկեղեցիին իսկ մէջ՝ իրենց գրպանէն կը հանեն կարմիր հաւկիթը եւ կ՚ուտեն արտորնօք, իսկ ոմանք ալ դուրս կ՚ելլեն եւ կարմիր հաւկիթը կ՚ուտեն՝ նայելով արեւին, որպէսզի արեւով կերած ըլլան:

Շատ հետաքրքրական է այս փոքրիկ վկայութիւնը, հեթանոսական աւանդութեանց այս թանկագին փշրանքը:

Բայց այս վկայութիւնը կը հաստատուի պարզ բառով մըն ալ,— Ճրագալոյց կը կոչենք «ջոջ» շաբաթին» երեկոյեան այս ժամերգութիւնը, գիտէ՞ք թէ ինչո՛ւ:

Գերմանիոյ մէջ, Աւագ Շաբաթ երեկոյ, կաթոլիկները կը մարեն եկեղեցիին բոլոր լոյսերը՝ նախ քան «յարութեան» աւետումը, յետոյ կայծքարով, ուրեմն նոր լոյսով կը վառեն ու կը լուսաւորեն եկեղեցին,— այս է Ճրագալոյցը: Բառը մնացեր է մեր մէջ, բայց արարողութիւնը տեղափոխեր ենք ու դրեր՝ Հինգշաբթի, Խաւարման գիշերուան մէջ: Եւրոպական ազգագրական նիւթերը կը հաստատեն թէ եկեղեցիին առջեւ տէրնտաս կը վառուի այդ նոր լոյսով, ճիշդ Ճրագալոյցի ժամուն, ու նոր լոյսը վառողներուն կը տրուի կարմիր հաւկիթ: Ֆրէյզըր կը գրէ թէ Հայերը տեղափոխած են խարոյկի այս արարողութիւնն ալ, կատարելով Փետրուար 13ին, երեկոյեան ժամերգութեան ժամանակ:

Արեւի տօնին առիթով՝ կարմիր ներկուած Զատկական հաւկիթը, ուրեմն, խորհրդանշանն է երկնային հաւկիթին, զարնան ոսկեգոյն արեւին: Ահա թէ ինչո՛ւ հայ գիւղացին կը հաւատայ թէ չի փճանար Զատկական կարմիր հաւկիթը, ու կը դիմանայ ընդ երկար:

Դեռ կան շա՛տ աւանդութիւններ, այլապէս հետաքրքրական, աւագ շաբթուան յատուկ, Ծաղկազարդէն մինչեւ Զատկի Կիրակին, որ ծանօթ է նաեւ «ախար Կիրակի» անուամբ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Թերեւս աւելորդ չըլլայ ըսել թէ ծագումով հայերէն բառ չէ հաւկիթը, շինծու եւ արուեստական է: Հայերէն ունինք՝ ձու: Այս մասին երկար գրած եմ Հայ-Բոյժի մէջ:

(**) Պլինիոս եւս կը հաստատէ ժողովրդական այս հաւատալիքը, որու շուրջ հիւսուած են հէքեաթներ ու պատմուածքներ: Հայ ժող. բանահիւսութեան մէջ մենք եւս ունինք հէքեաթներ, հաւկիթի մէջ բնակութիւն հաստատած դեւերու եւ կոյսերու մասին:

(***) Հաւկթամարտը ի՛նչ աւանդութիւն է, չեմ գիտեր: Նշանաւոր է աքլորամարտը: Մեր գիւղին մէջ, նմանօրէն, ունէինք գետնասարդերու կռիւ կազմակերպելու խաղ մը: Կենդանիները դէմ դիմաց հանելու, կռիւ սարքելու սովորութեանց մէջ՝ պէտք է յիշել... կովամարտը, — Զուիցերիոյ լեռներուն մէջ հովուական մեծ հանդիսութիւն մըն է կովերու կռիւ սարքելու սովորութիւնը: Առիթով մը կը նկարագրեմ:

Հաւկթամարտը կապ մը ունի՞ գերմանական հեթանոսական աւանդութեան մը հետ, «Զատկական Զաղկանք» կոչուած, Շմէքոսթերն, դժուար է հաստատել,— բայց մենք Հայերս ունինք այդ «ծեծկուուքն» ալ, որ կը կատարուի Ծաղկազարդին:

ՀԱՅԵՐԸ

(Դ. եւ վերջին մաս)

Ա. Ճ

Հայերը շատ աճող ժողովուրդ են: Մինչեւ վերջերս նրանք համարւում էին աշխարհի շատ աճող ժողովուրդներից մէկը: Ասում են, որ ընդհանրապէս պատերազմներից յետոյ, կանայք աւելի յուռթի են դառնում, կոտորակուած ժողովուրդը աճեցնելու համար: Ճիշդ այսպէս է եւ Հայերի պարագան: Բայց սրա իսկական պատճառը թւում է թէ աւելի շուտ առողջապահական պայմաններն են: Հայերի ծնունդների թիւը շատ բարձր է, երեխաների մահուան թուի համեմատութեամբ:

Պարսկական ծնունդների թիւը ընդհանրապէս շատ աւելի բարձր է քան Հայերինը, բայց Պարսիկների մօտ մանուկների մահացութեան թիւը շատ աւելի բարձր է ծնունդներից: Հաշուել են որ Իրանում պատահած տարեկան մահերի թուի կէսից շատը մէկ տարեկանից ցած եղած երեխաներինն է:

Չնայած ծնունդների այս բարձր թուին՝ նորէն յիսուն տարի առաջ աւելի

Առանց Շրջանակի

(Հ. ԱԼԻՇԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ՅՕԱՄԵԱԿԻՆ)

Եթէ Ս. Ղազար իր սրտին օրօրան եղաւ, փոքրիկ Հայաստան մը, ուր շրջապատուած հայրենի յուշերով, պատմագիրներով, ձեռագիրներով, իրեն սփոփանք կը գտնէր, անոր սիրտը շատ աւելի կսկիծներ կ՚ունենար, երբ կարճատեւ ճամբորդութեան մ՚իսկ ժամանակ մինակ կը մնար: Օտար լիճ մը, գետ մը, լեռ մը իր միտքը կը տանէր հայրենիք եւ ինքզինքը աւելի պանդուխտ կը զգար, աւելի ցաւոտ: Հռենոս գետը կը տեսնէր, բայց ոչ Արաքսը. Սպիլկէն լեռները կ՚այցելէր եւ կարօտ կը մնար Արարատին ու Արագածին: Վաթերլոյի ճակատամարտին յուշերը հողն իր այրած սրտին վրայ չէր կրնար ցանել:

Դիւրազգած հոգի մը, անցեալի փառաւոր տեսիլներով ապրած, Ալիշան մը պէտք էր անպայման խոր վիշտեր ունենալ, երբ զրկուած հայրենի հողէն, անջատուած իր արենակից սիրելիներէն՝ գարունէ գարուն լոկ պիտի սպասէր կը ռունկի մը խապրիկներուն:

Գիտէր թէ պատրանք է օտար ափեր տեսնել եւ հայրենիք երազել. սիրտն աւելի պիտի կսկծար. լաւ էր թերեւս մոռնալ ամէն բան, բայց նա ի՞նչպէս մոռնար Հայաստանը. աւելի դիւրին է ծնողքը մոռնալ՝ քան հայրենիքը:

Սակայն ինչո՞ւ հազիւ 32 տարեկան, հազիւ մտած հասունութեան արտերը, յանկարծ իր քնարը վար կը դնէ: Նա յոգնած չէր, սրտի աղբիւրները չէին ցամքած, հոգին զօրաւոր թռիչքի մէջ էր. ինչո՞ւ Հուսկ բան առ Ոգին նուագահան հրաժեշտի երգը պիտի գրէր. իր կարապի երգը. իր բանաստեղծական հրաշալիքը՝ որուն տակ աշխարհի բոլոր հանճարները փութալով պիտի ստորագրէին: Չեմ խորհիր թէ նա հպարտ դիտումով լծած ըլլայ իր մտային, հոգեկան, լեզուական եւ գեղարուեստական բոլոր ուժերը՝ ցոյց տալու համար իր բանաստեղծի արտակարգ շնորհքը. ո՛չ. ինչպէս ցաւն աւելի բուռն կ՚ըլլայ՝ երբ սրտամօտիկ սիրելիէն կը բաժնուի, այսպէս եղաւ եւ իրեն համար. Հառաչեցեր դու յանախ, արդ հառաչեա եւ մի հաղ, անգամ մ՚ալ հառաչէ՝ կը պաղատի իր սրտին, Շատ շարժեցար սիրտ... ժամ է որ լռես, դուն որ անհամբեր կը փութայիր քնարը ձեռքդ առնելու. ահա կիրքերը պատուհաններուս առջեւէն, եւ ճրագի աղօտ լոյսը սեւ կապայի մը տակ, գօտի մը մէջքիս, թասի պէս գտակ մը գլխուս վրայ, աղօթելու եւ խոկալու կը հրաւիրէ...:

Այսպէս պիտի խորհէր Ալիշան, եւ այսպէս լռեց իր քնարը. մահը չէր որ ձեռքէն յափշտակեց, ոչ սիրտը ցամքեցաւ, ոչ երազները աղուոր ամպերու նման իր աչքերէն հեռացան:

Լռեց իր քնարը, բայց անոր անլռելի զանգիւնը մեր հայրենի հովերուն խառնուած, մեր ծաղիկներու բուրումով օծուած, դարեր պիտի շրջի Աւարայրի պըլպուլին հետ, Արագածի լուսնկային հետ եւ մարդկային բոլոր տենչերուն ու ցաւերուն աղաղակին հետ՝ ուր Եկեաց, ելաց եւ երգեաց:

Երկու պատուհաններ կը նային դէպի կապոյտ լճակը, եւ աւելի կապոյտ երկինքը կը թափանցէ անոր մէջ. ճգնաւոր մը, հայրենասէր մը, յեղափոխական մը, մտքի անդունդներու վրայ սաւառնող հոգի մը, սեւ կապայ մը հագած, կաշիէ գօտի մը մէջքին, գտակ մը գլուխը, եթերացած, լուսաւոր ստուեր եղած կը նայի տակաւին դէպի հորիզոնները առանց սահմանի, առանց շրջանակի, կարծես աւելի ներկայ փոքրիկ Ս. Ղազարի մէջ, Հայաստանի մէջ:

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

(10 եւ վերջ)

(Բազմավէպ)

ԱՐԱՐԱՉԱՀԱՅԸ

ԳԱՂՏՆԻՔ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Հ. ՀԱՅԿԱԶՆ

Ա. ՀԱՅԿԱԶՆ

Ա. ՀԱՅԿԱԶՆ

Ա

ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ (թիւ 237 – 238). Հիպպոկրատի մահը (Հայ – Բոյժ).— Գեղարուեստը ատամնարուժութեան մէջ (Տոքթ. Գ. Այվազեան).— Երբ կը կարծրանայ լեարդը (Տոքթ. Ե. Սերոբեան). — Գիրութիւնը հիւանդութիւն է (Տոքթ. — Ի՞նչպէս դարմանել գիրութիւնը Գ. Ալթունեան).— Ի՞նչպէս դարմանել գիրութիւնը (Տոքթ. Նաւասարդ).— Սունկերուն սննդական արժէքը (Տոքթ. Յ. Մանուկեան). — Տոքթէօ՛ր դեղ մը տուր (Տոքթ. Պլոնտէլ).— Կոճապղպեղ (Յ. Իշխանեան).— Շագանակագեղձը (Տոքթ. Գ. Բամպուքնեան).— Հայկական կերակուրներ (Տոքթ. Շ. Այվազեան).— Եղունդը միսին մէջ մտեր է (Տոքթ. Ասքանազ). — Ստորին բժշկութիւն (Ն. Ստեփանեան). — Հիւանդները օդանաւի մէջ (Տոքթ. Ա. Պօղոսեան).— Ո՛վ դինի (Պ. Մադաթեան).— Ջերմուկի առողջարանը (Տոքթ. Ռ. Միքայէլեան).— Հիւանդութիւնը հիւանդութեան դէմ օգտակար (Տոքթ. Ազատանի).— Շաքարախտ (Տոքթ. Աքքերնեխթ).— Մանչ զաւակ ծնելու համար (Տոքթ. Պանծալի):

Ch. Aïvazian
Au journal HARATCH
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ՀԱՄԱՁԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ Շաբաթ իրիկուն 12 Մայիս, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան Շաւարշ Միսաքեան սրահին մէջ:

Դասախօս՝ ՏԻԿ. Է. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Նիւթը՝ Առաջին մայրութիւն եւ մայրական սէր:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՕԴ. ԿԱՅԱՆԻՆ

Պ. Վահրիչ Եսայեան քսան Ն. Ֆ., Ոմն (էն) տասը Ն. Ֆ.:

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն՝ ստիպողաբար ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ ենթակոմիտէներու եւ խումբերու անդամ բոլոր ընկեր-ընկերուհիները.—

ԱԿՆՈՒՆԻ՝ 12 Մայիս, Շաբաթ, ժամը 21ին:

ՄՈՒՐԱՏ՝ 13 Մայիս, Կիրակի, կէսօրէ ետք, ժամը 15ին:

Ժողովները տեղի կ՝ունենան իրենց սովորական հաւաքատեղիները: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Շրջանային ժողովի զեկուցում եւ ներկայացուցիչներու ընտրութիւն: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Վարչութիւնները նախապէս պէտք է ընկերներուն տեղեկացնեն ժողովներու վայրի եւ թուականի մասին: Ներկայ պիտի ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը կը հաղորդէ թէ Պելֆոնթէնի օդափոխութեան կայանը կը վերաբացուի Յուլիս 1ին:

Արձանագրութիւնները կը սկսին Մայիս 16ին: Դիմել Կապոյտ Խաչի գրասենեակը՝

17, Rue Bleue, Paris 9e

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ օրերը ժամը 16էն 18:

Ընտանեկան նպաստ (ալլօքասիոն) ըստացող ծնողքներէն կը խնդրուի քառթերը միասին բերել:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՏԱՐՕՆԻ ԵՐԳԵՐՈՒ ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՏԻԿԻՆ ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆԻ

կողմէ:

Մայիս 12, Շաբաթ ժամը 21ին:
SALLE DEBUSSY (PLEYEL)
252, Fbg. St-Honoré

Բարձր հովանաւորութեամբ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կը նախագահէ՝
Պ. ՍԵԴՐԱԿ ՔԱՐԵԱՆ

Մասնակցութեամբ՝ Թարիստ ԳԱՐԵԳԻՆԻ
Մուտք հրաւիրատոմսով:

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳ

«ԱՐՄԵՆԻԱ» ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Ղեկավարութեամբ՝
ՌԱՖՖԻ ԲԱԲԳԷՆ ՍՎԱՃԵԱՆԻ
(Լիբանանի երաժշտանոցէն շրջանաւարտ)

Հովանաւորութեամբ՝
ՀԻՄՆԱԴԻՐ – ՊԱՏՈՒԱԿԱԼ ՂԵԿԱՎԱՐԻՆ՝
ՎԱՐԴԱՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Թէաթրը Ժիմնազի մէջ, Շաբաթ, 19 Մայիս
Ժամը ճիշդ 21ին

Բոլորովին նոր յայտագրով, ԿՈՄԻՏԱՍ, ԿԱՆԱՉԵԱՆ, Գ. Մ. ԱԼԷՄՇԱՀ, Գ. ՍԻՒՆԻ, Թ. ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ, Կ. ՉԱՔԱՐԵԱՆ, Ս. ՄԵԼԻՔԵԱՆ: ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ:

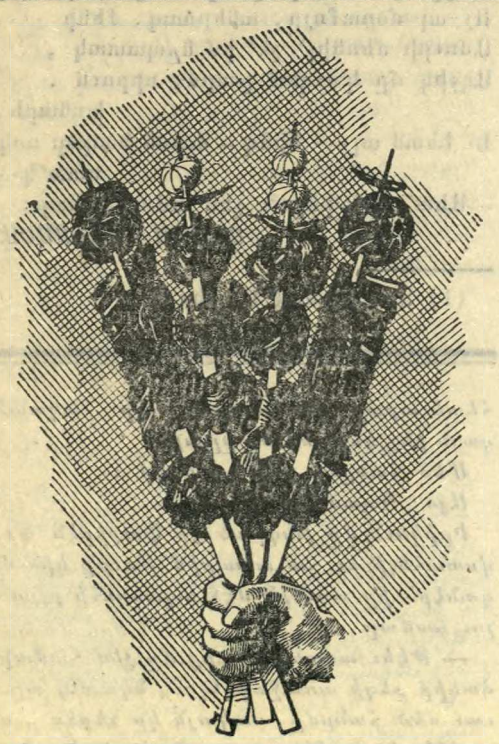

ՃԱՇԱՐԱՆ

ԵԱՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր:

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված-ներ, շաշլիք, քարսքի:

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

Bar Américain

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES

4, RUE ROBERT-ESTIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
Téléphone : BAL. 31-21
Métro : F. D. Roosevelt

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի եւ շրջանի հայ դաղութը կը հրաւիրուի լսելու Ծիրանաւոր – Պատրիարքին հայրական խօսքը եւ ստանալու անոր օրհնութիւնը՝

Այս Հինգշաբթի ժամը 20·30ին

Salle Rameau

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ

47 ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Մայիս 13ին, Կիրակի, ժամը 15 – 21, Մազընոյի սրահը, Բիւ տ՝Օպանեը

Բարձր հովանաւորութեամբ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կը նախագահէ՝ Միութեան Պատուոյատենապետ՝ ԱՐԾՐՈՒՆԻ ՋՐԲԱՇԵԱՆ

Հանդէսը կը վարէ Միութեան քարտուղար՝ ՅՈՎՀ. ՀԱՅԱԳՈՐԾԵԱՆ

Կը խօսի ՅԱԿՈԲ ԱՐԹԻՆԵԱՆ

Խօսք կը տրուի կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն,

Հրաւիրուած են Մարսէյլի բոլոր Միութիւնները

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Կը նուագեն Պ. Սարգիս Չէօրէքնեան (ջութակահար, Ճոշկունեան (ձեռնադաշնակ), Գուրգէն (մեներգ), մասնակցութեամբ Տիկին Ստեփանեանի, Օր. Ալիս Շահմիրեան, Օր. Վերգինէ եւ Պ. Վանիկ Նազարեան կ՝արտասանեն:

Պիտի ցուցադրուի Անմահ Շիրվանզադէի ՀԱՅԱԽՕՍ ՄԵԾ ԺԱՊԱՒԷՆԸ

ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ

Արմենիա երգչախումբի մեներգողներէն Պ. Ժիրայր Գասպարեան,

MORY et Cie

ՆՈՒԷՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ:
Գնեցէք զանոնք ձեր ուզած տեղը եւ առաքումը մեզի վստահեցէք: Նուազագոյն ծախքերով կը ղրկենք խորհրդ. Միութիւն:

Դիմեցէք մեր նոր գիները գիտնալու համար.—

10, Rue St. Vincent de Paul, Paris 10e
(PRÈS DE LA GARE DU NORD)
Téléphone : TRU. 27-70

.... ՎԵՐԸ ԱՐԵԳԱԿ՝ ՎԱՐԸ ԹՈՄԼԱԿ ....
ԱՐԵՒԸ երկնքին՝ ՆԵՐԿԸ տունին

Բնական լոյսն է, եթէ ձեր բնակարանը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ՉԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes
Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը որու շնորհիւ կրնայ 10էն 30 առ հարիւր զեղջ ունենալ:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAYRAC — FONTENAY – SOUS – BOIS (Seine)

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0·25 Ն. Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
8
ՄԱՅԻՍ
MARDI
8 MAI
1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9397 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5198

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԱԼԺԷ

ՖԱՐԻՍ ԼԱՒԱՏԵՍ Է

Կարգ մը խօսակցութիւններ ունենալէ ետք նախագահ տը Կոլի եւ կառավարութեան անդամներուն հետ, Ադենաուերման Ֆարիզ Ալժէ վերադարձաւ առջի օր եւ լաւատես յայտարարութիւններ ըրաւ։

*Առժամեայ Գործադիր Մարմնին նախագահը քաղաքական կը գտնէ իր տեսակցութիւններուն արդիւնքները, իր կարծիքով ինչ որ ալ պատահի, ինքնորոշման հանրաքուէն տեղի պիտի ունենայ Յուլիսի կիսուն։ «Հոս, խօսակցութիւններուս ընթացքին, Զօր. տը Կոլի, փոմփիտուի, Ժոքսի եւ զանազան նախարարներու հետ, ղգացի նոյն վճռակամութիւնը գործադրելու համար, ի բենց բոլոր հետեւանքներով, Էվիանի համաձայնութիւնները։ Մենք ալ կը բաժնենք այս վճռակամութիւնը։ Առժամեայ Գործադիրը առժամեայ խըմբակցութիւն մը կը կազմէ, ինչպէս երբէք չէ եղած Ալժերիոյ մէջ։ Մեզի համար, Էվիանի համաձայնութիւնները քաղաքական իրատեսութեան բառարան մը կը կազմեն եւ Եւրոպացիներուն տըրուած երաշխաւորութիւնները որոշ են»։ Եւ Ադենաուեր Ֆարիզ աւելցուցած է.— Անկախութիւնը առանց տնտեսական եւ կրմտական հիմերու բառ մըն է միայն։ Շնորհիւ գործակցութեան համաձայնութեանց անկախութեան մանկական հիւանդութիւններէն պիտի խուսափինք։ Եւ մի մոռնանք որ համաձայնութիւնները Ալժերիոյ ապագայ կառավարութիւնն ալ կը պարտաւորեն։ Բոլոր Ալժերացիները իրենց ցոյց տուած պատրաստակամութիւնը Գաղտնի Բանակի դէմ տպաւորիչ է եւ կը յայտնաբերէ իրենց քաղաքական չափահասութիւնը։ Ալժերացիները կարդապահ պիտի մնան եւ խռովարար կազմակերպութեան երկարած ծուղակը պիտի չիյնան։ Կարգը պիտի վերահաստատուի։ Ալժէի եւ Օռանի կողքին

Ի՛ՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Գ. ՄԱՍ)

ԴԷՊԻ ԴՈՒԻՆ

Դուինի աւերակներուն միակ եւ լաւագոյն մասնագէտը պիտնական Կարօ Վա–ֆպաբեանն է եւ ինծի հայրենակից: Նա սիրով Պ. Յ. Քիւրտեանն ու ինծ առաջնորդեց այցելել այդ մեր միջնադարեան անուանի եւ գեղեցիկ քաղաքը:

Երեւանի ձգախչժի գործատուներու քովէն մենք ճամբայ առինք դէպի Արեւմուտք: Երբեմն կանաչ բիծերով, երբեմն ամայի դաշտերու մէջէն մենք մօտեցանք ու մօտեցանք Արարատին, կարծես մատներով պիտի դպչէինք, չրթեւ–բով պիտի համբուրէինք:

Բայց Արարատը նապաստակ էր (արդիւ–ւած), Թուրքին կողմն էր: Շուրջ 65 մղոն կարեցինք Դուին հասնելու համար: Քիչ անդին սահմանամերձ փակ գօտի էր, եւ ոուս պահակները կը չրջէին. բարե–բախտաբար Դուինն ալ չղթայի չէին զարկած: Խարձրացանք հողէ բլուրի մը վրայ.

— Այս է Դուինի բերդը, ըսաւ Պ. Ղաֆֆադարեան. իր կազմուածքով չատ նման կարմիր բլուրին: Աչքերնիս դիտակի պէս չորս կողմ դարձուցինք, այլեւէտ Դուի–նէ դաշտն էր, հեռուն Արաքսը՝ որ դէպ–հած կը համբուրէր Նոր վիրապը եւ ան–յայտացած Արտաչատին վրայ կ'ողբար: Արարատը ամենապայծառ էր. կարծես Աստուած բուռ բուռ անոր գագաթին ա–դամանդներ թափած էր: Աչքով կը տես–նուէին լանջերը, ամայի ինչպէս ստեղծ–ման օրերուն: Թուրքերը չեն մօտենար ա–նոր. կեավուրի լեռ է. եւ դիտեն թէ բը–նութիւնն ու գարեր հայ ազգին տուած են աչխարհիս հրաչալիքներէն մին, եւ ոչ մէկ բռնաւոր գաչինք զայն կրնայ մեզմէ յափշտակել:

Խորով Կոտակ (337 – 342) Դուինի հի–մերը գրաւ, եւ միջին գարը գայն մայ–րաքաղաք ըրաւ՝ ծերացած Արտաչատին տեղ. Արաբները խլեցին եւ Էմիրութեան կեդրոն ըրին. յետոյ երկրաչարժը կոր–ծանեց:

Դուինի բերդը հողաբլուր էր: Պեղում–ներով բացեր են անոր կողերը, ներքին պարհեանները, ջրհորները եւ ամբարա–նոցները: Ջրհորներու մէջէն Պ. Ղաֆֆա–դարեան, հակառակ իր մարմնեղ վիճա–կին, վար սողացեր եւ հաներ է չատ թանկագին ոսկեղէններ, ապարանջան, օղ, մանեակ: Ո՛վ գիտէ ի՛նչ խուճապով բնակիչներն հեռացեր են երկրէ սաստ–նումէն՝ ամէն բան լքելով: Նկարուած բազմաթիւ փայլուն խեցիներ գտեր են, որոնք գեղեցիկ նմոյշներ են ԺԷ–ԺԸ դա–րերու մեր կաւագործութեան:

Անշուշտ չունին յունական կամ եարու–բական դասական նկարչութիւն, բայց ա–ւելի գրաւիչ ներկուած են:

Բերդին չրջապատը ժամանակին ունէր իր խոր ջրանցքի մը օղակը, այժմ պա–րապ է: Պարզ բլուր մ'է, հողէ չինուած, չկան քարէ պարսպներ. Արաբները քար չէին սիրեր, իրենք այս հողէ բլուրը բարձրացուցեր են, ինչպէս տեսած էին իրենց անապատին մէջ:

Բերդին ոտքերուն՝ դէպի Արարատ կը տարածուէր քաղաքը. ահա չուրջ 35 մե–թր երկայն, եւ 20 մեթր լայն մայր ե–կեղեցիին յատակը: Գաղափար չունինք եկեղեցիին ճարտարապետութեան մա–սին, բայց հսկայ խոյակներ, կիսատ սիւներ գոյց կուտան թէ փառաւոր էր եւ արժանի հոն գումարելու իր համբաւա–ւոր ժողովը:

Հոս ալ առժամանակեայ թանգարան մը բացուած է, նորագիւտ հնութիւններն հաւաքելու համար: Փորձութիւն ունեցայ պնակ մը փախցնելու. բայց հարկ չեղաւ. Պ. Ղաֆֆադարեանի չնորհիւ Հայաստանի պետութիւնը պնակ մը նուիրեց Վենեսի–կի Մխիթարեան Թանգարանին:

Չեմ դիտեր քանի անգամ բարձրացայ բերդին վրայ, չեմ դիտեր քանի անգամ նայեցայ այդեւէտ Դուինի դաշտին, Նոր Վիրապին, Արաքսին, ու հեռուն անշարժ եւ յաւիտենական Մասիսին՝ որ կը հսկէ Հայաստանի վրայ, ամէն կողմէն տեսա–նելի, ամէնուն սրտին մօտ եւ սիրելի:

ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

Հին դարերէ ի վեր հայ ժողովուրդը նկատուած է աչխատասէր, ընդունակ արհեստներու մէջ եւ կենսունակ արեւու ամէն չրջանին: Նոյն հոգին եւ նկարագիրը պահած է այսօր ալ. գնա Սուրիա, հոն գինքը Արեւելքի գերմանացին պիտի կոչեն, արիւնոտ Տէր Զօրը արգասաւոր դաչտերու վերածեր են, Հալէպը պալատ–ներով զարդարեր:

Անցիր Լիբանան, Պարսկաստան, Եգիպ–տոս, գաղթական Հայը եղած է գործա–տուներու տէր, մերկ եւ հալածական Հայը օտարներուն ձեռք չէ կարկառած: Նոյնն է Եւրոպայի կամ Ամերիկաներու մէջ եւ նոյնն է առաւելագոյն չափով Հա–յաստանի մէջ: Պետութիւն եւ ժողովուրդ ձեռք ձեռքի՝ բարձրացուցեր են հարիւ–րաւոր գործատուներ: Հրաչագործակ ենգն Հայկին, հարստութիւն եւ հանճար, պիտի ըսէր Ալիչան՝ կերտեր է իր մայ–րաքաղաքը, իր Լենինականը, Կիրովա–կանը, հարիւրաւոր նոր եւ գեղեցիկ աւաններ: Կարմիր չեչաքարէ տուներ խաչաչէն նման բացուեր են երկրին ա–մէն կողմը: Երեւանը իր ծխաններով խիտ անտառի կը նմանի: Հայաստանի թոքերն են որ կը չնչեն՝ արտաղրելով ա–մէն տեսակ ապրանք:

Բարձրացիր Նորքի վրայ, ծուխ եւ ծը–խան. անցիր Քանաքեռ, աչք կտրելու չափ հեռուն՝ գործատուներ. եւ տակաւին ծրագիրներ ունին նորեր չա–րելու եղածներու մօտ: Այս մարզին մէջ եղած յառաջդիմութիւնը ուղղակի հրաչք է եւ ամէն գնահատանքէ վեր. հայ ժո–ղովուրդը իր հին կորովը կրկին ցոյց տը–ւած է, ինչպէս Անին, կերտելու իր եւ զաւակներուն փառաւոր հայրենիք մը:

Ընթերցողը պիտի ըսէ՝ թէ ամէն կողմ մարդիկ՝ արագ կամ դանդաղ քայլերով՝ առաջ գացեր են. ճիշդ է, յառաջդիմու–թիւնը Հայերուն մենաչնորհը չէ, սակայն երբ նկատի առնենք Սթալին – Բերիայի սարսափի տարիները, երբ նկատենք վեր–ջին պատերազմին տասը տարուան փոթո–րիկը՝ որ անցաւ մեր փոքրիկ երկրին վը–րայէն ալ, պէտք է ըսենք թէ տասը տա–րի հազիւ ժամանակ ունեցեր են աչխա–տանքի եւ աչխատանքը արմուկ արմուկի եղած է: 1936ին Երեւանը հին տուներու գերեզմաններոց մ'էր. 1960ի Երեւանը նոր Անի մ'է:

Աւելորդ է մէկիկ մէկիկ անուանել ա–նոր գործատուները, գազախչժի, ժամա–ցոյցի, ճչդուածքի գործիքներու, քոնեա–քի կամ գինիի: Ամէն քայլափոխի կարե–լի է մեծ կամ փոքր աչխատանոցի հան–դիպիլ եւ կ'աչխատին մեզուաչան, բան–ուոր բանուորուհի, գիտնական եւ պաչ–տօնեայ, պետական անձ կամ ճարտարա–պետ, բժիչկ եւ գրագէտ, հազար բազուկ մէկ սիրտ, հազար ուղիներ մէկ նպա–տակ՝ հայրենիքը վերականգնել: Ես չեմ տեսած կիբովական կամ Լենինական, գիտեմ մէկուն անուանի կոմպինատը, միւսին մանարանները. գիտեմ թէ Զան–գեզուրի եւ Ալլահվերտիի մէջ պղնձի հանքերը անընդհատ կ'արտադրեն եւ ոս–կիի նոր հանքեր երեւան հաներ են, թէ կրաքարերէն կը փորձեն թել հանել եւ միջազգային հրապարակ ելեր են անոր ե–լեկտրական մղիչները:

Հայաստանի ճարտարարուեստին ա–մէնէն աւելի զարկ տուին ներգաղթող բանուորները, արհեստաւորները, ազգար–ները, ինչպէս գիրենք կը կոչեն: Կովկա–սահայը արհեստի մէջ քաջ չէ, նոր սկը–սեր է ճամբայ ելլել: Ամէնէն մասնագի–տական արհեստները ազգարներուն ձեռ–քըն է, որոնք աչխարհիս ամէն կողմէն ե–կած, բերած են նաեւ այդ երկիրներուն զարգացումն ու արհեստը: Թերեւս գըտ–նուին անոնց մէջէն ալ, մանաւանդ կիներ, որոնք Աթէնք կամ Փարիզ երազեն, գըժ–դոհութեան նչաններ տան. սակայն պե–տութիւնը աւելի հող կը տանի իրենց տուն տեղ եւ փոքրիկ այգի մը տալով՝ քան տեղացին:

Մոսկուա լաւ գիտէ Հայուն ընդունա–կութիւնները եւ արամադիր է տակաւին նոր գործատուներ բանալ մեր երկրին մէջ: Անցան սթալինեան ժամանակները՝ որ մօտակայ ազգեր հայ քրտինքով իւ–րենց հացը չաղուեն, աղքատ ձգելով Հա–յաստանը:

Վստահ եմ թէ այդ քարտ երկիրը որ յամառօրէն դէմ կը դնէ մշակի բազուկ–ներուն, օր մը պիտի դառնայ նոր Պել–ժիա մը, յամառօրէն աչխատող իր մաս–ցի եւ արդիւնաւէտ զաւակներուն ձեռ–քով:

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

(Շար. 1)

Բազմավէպ, 1962, Յունուար–Փետրուար

ԾՈՎԻՆ ԵՐԳԻՋԸ

—o—

Ծովը՝ անոր անսահման հեռուն, ան–դորը մայրամուտներուն հրապոյր եւ լուսնկայ գիչերներուն կախարդանքը, լայնաչունչ արեւածագը եւ փոթորկայոյզ ալեծփումները միչտ ալ յուզած, տեսակ մը իբրատեսակ ներչնչումներ տուած են հայ արուեստագէտներուն՝ չատ նուիրա–կան զգացումներով հիւսուած բազմաթիւ երգեր բանաստեղծելու, կտաւներ կեր–տելու համար:

Բուն ծովանկարչութեան ասպարէզին մէջ հայ ժողովուրդը տուած է արուես–տագէտներու պատկառելի սերունդ մը՝ Յովհաննէս Այվազովսկի, Էմմանուէլ Մահտէսեան, Արսէն Շաբանեան, Մկը–տիչ Ձիւանեան, Կարապետ Ադամեան ... Այդ սերունդին տաղանդաւոր ներկայա–ցուցիչներէն մէկն է նաեւ Վարդան Մա–խոխեան:

Երբ կը դիտես Մախոխեանի ծովանը–կարները, կը թուի թէ քու առջեւդ կե–ցած են տարբեր նկարագիր ունեցող, տարբեր յոյզերով մարմնաւորուած պատ–կերներ, սակայն փաստօրէն մեւնոյն երգին՝ նկարիչին հոգիին երգին հնչիւն–ներն են, որ կը լսես:

Հայրենագործ, տարաբախտ Հայուն առանձնութեան զգացումները բարախած են Մախոխեանի սիրտին մէջ, երբ ամէն անգամ ներկին տուիքը բացած է ծովափին վրայ: Նկարիչը զգացած է բնութիւնը, առանց փորձելու ծածկել սիրտին զարկե–րուն չչուկը սիրած է ծովը եւ ծովին եր–կերուն մէջ երգած է իր երգը: Այս պատճառով ալ, իր տաղանդին ընդգրկած սահմաններուն մէջ, անոր արուեստը ներգործուն է, յուզող:

Մախոխեան ծնած է Սեւ Ծովու ափին, Տրապիզոն, 1869ին: Կարնոյ Սանասար–եան վարժարանին մէջ ստացած պիտակի–ներով եւ պատանեկան երազներու բեռով մեկնած է Պերլին, Գեղարուեստներու ա–կադեմին մտնելու համար: Մէկ քանի տարի ետք, արդէն ձեւաւորուած բնա–նկարիչ, կը վերադառնայ տուն: Վերա–դարձի ճամբուն սիրով հիւրընկալուած է Թէոդոսի ծերունազարդ նկարիչին կող–մէ: Բայց հայրենի քաղաքը անհիւրընկալ եղաւ, անհիւրընկալ մնաց եւ յետագա–յին, առաջին համաչխարհային պատե–րազմի օրերուն: Մախոխեան փրկուեցաւ հալածանքէն, արիւնոտ ոտնձգութիւն–ներով փախաւ իր ծննդավայրէն՝ ըն–դմիչտ թափառելու օտար ափերուն, կեան–քին դժուարութիւնները կրելու եւ կա–րօտով մաչելու համար:

« ... Իւրաքանչիւր արուեստագէտ հե–տեւելու է իր խառնուածքին, եթէ ոչ կ'ունենանք մի գիտութիւն եւ ոչ ինա–արուեստ»: Մախոխեան հաւատարիմ իր այս սկզբունքին, ստեղծեց բնութեան նը–կատմամբ իր անմիջական զգացումները արտայայտող բնանկարներ: Պատկերա–գուց ռուսական ձմեռը, Եւրոպայի հիւ–սիսն եւ հարաւը, ափ սուրացող ալիքնե–րը՝ մերթ գիչերով, մերթ ցերեկուան գանազան պահերուն: Ու կարեւոր չէ, թէ ո՞ր ծովն է իր պատկերացուցածը, քանի որ ամէնէն առաջ ինքզինք կ'արտայայտէ անոնց մէջ: Աւելին, Մախոխեան կրցաւ խօսիլ սեւիական լեզուով: Իր սիրած վար–պետներուն չափ գարձաւ ինքնատիպ: Իննութիւնը խորապէս ուսումնասիրող արուեստագէտ մըն էր: Համոզիչ վստա–հութեամբ եւ վարպետութեամբ կ'որսար ալիքներուն չարժումը, կը հասնէր չօչա–փելի իրականութեան, կը չեչտէր բնու–թեան խորութիւնը: Նկարիչին բնանկար–ները մեծաւ մասամբ ունին օդի եւ ջու–րի պաղ, գովզգացողութիւն մը, հրամ–ցուած իր ինքնատպութիւնը չեչտող դու–նատեղութեամբ:

Այս գնահատելի արժանիքներուն չնոր–հիւ է, որ Մախոխեանի արուեստը հա–մաչխարհային գանձարանին մէջ իր տեղը գտած է:

ԳՐԱԿԱՆ ԴԻՄԱՆԿԱՐ

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԱՀԱՐԻ

—o—

Մահարին գրական ասպարէզ ոտք դրեց այնպիսի մեծագոյն իրադարձութիւնների չրջանում, որոնք մարդկութեան պատ–մութեան մէջ չրջադարձային նչանակու–թիւն ունեցան: Հայաստանի եւ նրա ժո–ղովրդի համար կեանքի ու մահուան ճա–կատագրական օրեր էին: Տառապալի էր հայ ժողովրդի կեանքը: Հայկական չար–դերն ու տեղահանութիւնները, գաղթը, սովն ու համաճարակ հիւանդութիւնները հայ ժողովուրդի հասցրել էին անդունդի եզրին:

Եւ ահա, այս ժամանակաչրջանում, 1917 թուականին, թերթերից մէկում, Գ. Արփունի ստորագրութեամբ լոյս է տեսնում տասնհինգամեայ Գուրգէն Ա–ճէմեանի առաջին փոքրիկ ոտանաւորը. հայրենի վերյուշ, բայց պարուրուած մեծարենցեան անրջանքի նորահիւս չը–ղարչով:

Անոյշ օրօրով յեզուն ու նազուն,
կը թափուի ձիւնը մեր բաց երթիկէն,
Քովս կ'երազէ մեր պառաւ կատուն,
Ու թոնիրին մէջ պուտուկներ կ'երգեն:

Այսպէս սկսում է գրողի ստեղծագոր–ծական ուղին:

Գուրգէն Մահարու պատանեկութիւնը եւ վաղ երիտասարդութիւնը մեծ անկեղ–ծութեամբ ու վարպետութեամբ արտած են նրա «Մանկութիւն», «Պատանեկու–թիւն» եւ « երիտասարդութեան սեմին» յայտնի երկերում: Դրանք իրատեսակ ինքնակենսագրականներ են: Հետեւաբար մենք աւելորդ ենք համարում կանգ առ–նելու նրա կենսագրութեան վրայ:

Սակայն անհրաժեչտ է մի քանի թուղ–թիկ նչմարներով գծել այն ճանապարհը, որով անցել է Մահարին, սկսած իր ա–ռաջին ոտանաւորից մինչեւ վերջին տա–րիներում լոյս տեսած «Երիտասարդու–թեան սեմին» արձակ երկերի գիրքը, մին–չեւ «Հնձանները» ժողովածուն:

Մանկութիւնը վանում, ապա գաղթը, կեանքը որբանոցներում, որբանոցային ոտանաւորների մի ամբողջ չարք, որոն–ցից մի քանիսը տպագրւում են: Մահա–րին այդ բանաստեղծութիւններում հե–ռանում է իր առաջին, պարզունակ ոտա–նաւորների ոգուց, եւ տուրք է տալիս մշուչատատ խորհրդանչապաչտութեան. նրա մօտ հանդիպում ենք «Տրամութեան արարքների», որոնք « լքումի սեւ ժայ–ռին տակ », անողոքաբար նրա «ոսկի յոյսերը կը մորթեն»: Պատանեկան տարտամ յոյզեր, որոնց մէջ սակայն ե–րեւում է ապագայ բանաստեղծը: Բա–նաստեղծը գեռ չի գտել իրեն, նա որ–նամնների մէջ է:

1923 թուականին լոյս տեսաւ բանական տարօրինակ վերնագրով նրա բանաստեղ–ծութիւնների առաջին գիրքոյկը: Գիրքոյկի վերնագիրն էր « 1920 – 1923»: Այդ փոք–րիկ ժողովածուում գետեղուած ոտանա–ւորներն աւելի շատ բոհեմական բնոյթ ու–նեն, երիտասարդ բանաստեղծը գեռ չի չաղուել նոր կեանքին, աւելին, նա բա–նաստեղծական իր յայտնաոեսութեամբ գեռ եւս խորամուխ չի եղել քաղաքական–պատմական վիթխարի իրադարձութիւն–ների:

Մահարու քնարական երկրորդ ժողո–վածուն «Տիտանիկ»ն է: Այստեղ նա ար–դէն հանդէս է գալիս աւելի հասուն ոտա–նաւորներով: Ցեետագայում լոյս է տես–նում չափածոյ ստեղծագործութիւնների նոսմ չափածոյ ստեղծագործութիւնների « Մրզահաս » ժողովածուն, որն ամփո–փում է բանաստեղծի մինչ այդ գրած բա–ւադոյն բանաստեղծութիւնները: Միա–ժամանակ Մահարին սկսում է գրել նաեւ արձակ: Հրապարակ են գալիս «Մանկու–թիւն », «Պատանեկութիւն» երկերը եւ « Սիրոյ, խանդի եւ Նիցցայի պարտիզ–պանների մասին» խորագրով պատմ–ւածքների ժողովածուն:

ԼԵՄ. ՄԱՐՈՒԽԵԱՆ

(1 Շար.)

ՏԱՐՕՆԻ ԵՐԳԵՐԸ

(Արմենուհի Գեւոնեանի
ունկնդրութեան առթիւ)

—o—

Տիկին Արմենուհին իւրայատուկ երգչուհի է: Անորը նման չէ այլ արուեստագէտի մը, որ կ'երգէ, կ'երգելու կերպին: Ինք ունի մեծ եւ հարուստ ձայն մը, որ կը բխի մեր բնաշխարհի մէկ կալուածին տղիին ընդերքէն, կէս հում, կէս խնամքի ու մշակումէ անցած վիճակի մէջ:

Ան պիտի տայ Տարօնը դեղչուկ ապրումները: Անոր կարօտը իր գարիւր պատկերները տանդէպ, անոր ուրախութիւնը Տարօնի աղթիւ, անոր ակը, անոր պարը, ասոր ուրախը: Մէկ խօսքով՝ Տարօնի դիւցազնին ներքին աշխարհը եւ գայն արտայայտելու դեղչական կերպը:

Այս ոլին ու բովանդակութիւնը կրող կատորներ են Եարբսօ, Իրլայլայ, Շուշօ, Կռվէ Սուրբ Կարապետի, Ծալրւօ, Հարսներգ, Խեղդուած եարոջ ողբը, եւն., եւայլն:

Արմենուհին իրրեւ երգչուհի, երկու դժուարութեանց առջեւ է կանգնած, որոնց յաղթահարել ուէ մատնանշուի համար ծանր է:

Առաջին՝ երգուած երգերու բարբառը: Ջուտ Տարօնական դեղչուկ բարբառով են յօրինուած անոնք, այնպէս ինչպէս գեղջուկը ինքը երգած է եւ ինքը ըմբռնած: Մեր դաշտաթը, ինչքան ալ բազկացած ըլլայ զանազան գաւառաբարբառներ խօսող տեղացիներէ, այսուհանդերձ բոլորը մէկ տաւտասարակէս, չեն ըմբռներ Տարօնի կամ այլ որեւէ տեղի բարբառը, եւ միայն սակաւաթիւ մարդիկ են որ կը հասկընան այդ տեղացիական լեզուն: Այդ բարբառը ըմբռնողները աւելի մեծ չափով հաղորդակից կրնան ըլլալ երգուած կատորին ոգիին ու էութեան եւ աւելի լայն ու հարազատ կերպով ըմբռչնելու Արմենուհին երգը:

Երկրորդ՝ նորութիւն մըն է Արմենուհիին բերածը, եւ ամէն նորութիւն ըստ կրգրնական չրջանին իր մթոլորտին ու նէ: Ամէնէն տարածուած ու ընդհանրացած երաժշտութիւն իսկ, առաջին անգամ լսողին, որոշ չափով խորթ կը թուի կամ դժուարահասկնալի, մինչեւ որոշ ընտելացում: Ես վստահ եմ, որ Արմենուհին երգահանդէսին երկրորդ անգամ ներկայ եղող ունկնդիրը շատ աւելի խոր ունկ յուզումներ պիտի ունենայ եւ շատ աւելի դիւրաւ հասկնալի պիտի դանէ իր երգերը, թէ իրրեւ բարբառ եւ թէ իրրեւ երաժշտական յօրինուածք:

Այսքան իր երգին մասին:

Ինչ կը վերաբերի իր անձին ու գործին, պէտք է ընդունիլ ու ըսել, որ չատ արժէքաւոր աշխատանքի մըն է որու լծուած է ան:

Տարօնի Աշխարհի դեղչուկը, այնպէս ինչպէս էր, չկայ այսօր: Անոր հոգեկան դանձերը սկսած են կորսուիլ: Ահա այս դանձերուն մէկ մասնիկն է որ լոյս աշխարհ կը բերէ ան: Լսած է դանոնք իր մանուկ հասակէն, երգած, ապրած, դաշտերուն, այլ, Տարօնի Աշխարհի երգը, անոր դեղչկական երգը առանձնապէս, իր բնիկ տիպով ու նկարագրով պիտի ներ – կայացնէ մեզի:

Ահ ոքէ այսպիսի երգ լսած չինք ցարդ: Նորութիւն մըն է որ կը հրամցնէ մեզի, արժէքաւոր նորութիւն մը, որ կը բխի մեր բնաշխարհի մէկ կալուածին տղիին ընդերքէն, կէս հում, կէս խնամքի ու մշակումէ անցած վիճակի մէջ:

Ան պիտի տայ Տարօնը դեղչուկ ապրումները: Անոր կարօտը իր գարիւրովին իրմէ բխող եւ ուրիշներէ չեզոտակի գաղտրոշուող արտայայտութեան եղանակ: Կարելի է առանց վարանումի ըսել, թէ իր անձնական ապրումները երգին մէջ ընդելուզող, իր ձեւը եւ կերպը յատուկ գծով չեչտող, այլ խօսքով՝ իր իւրայատուկ անհատականութիւնը դնող երգչուհին է ան: Այսպէս է ան իրրեւ արուեստագէտ: Այսպէս, երգ մը մեկնաբանելը եւ արտայայտելը կախում ունի արուեստագէտէն: Մշակուած են այն ձայները, որոնք երգին ոլին հարազատօրէն երեւան կը բերեն, ներքին յուզում մը, երգին էութենէն ցայտող՝ կը փոխանցեն ունկնդիրին եւ զգայուեցուցական ապրումը լրիւ կը զարձնեն: Այս տեսակէտէն Արմենուհիին ձայնը ոչ միայն բաւարար է, այլեւ գաղցր է, հարազատօրէն մշակուած:

Արմենուհին իրրեւ ընդհանուր բեմական երգչուհի չէ որ կը ներկայանայ մեր մակրութիւն եւ սէր վայելած է: Զանազան գաղաքներուն մէջ իր կազմակերպած ցուցահանդէսներուն առթիւ քննադատները եւ մամուլը դնահատութեան եւ հիացումի բազմաթիւ տողեր նուիրած են իրեն:

Հայրենասէր արուեստագէտը անցած է կեանքի դժուար ճամբաներէն, ապրած է համեստ կեանք մը: Իր վերջին տարիները անցուց Նիս: Գործօն մասնակցութիւն բերած է «Անի» կազմակերպութեան աշխատանքներուն, մեւնոյն տեն չարունակած է աշխատիլ, ձգտելով անչէջ պահել իր արուեստին հուրը: Տաղանդաւոր ծովանկարիչը մեռած է 25 տարի առաջ, 1937 Փետրուարին:

Մախոխեանի գործերուն մեծագոյն մասը ներկայիս կը գտնուի արտասահման՝ Ֆրանսա, Գերմանիա եւ այլուր: Իր լաւագոյն գործերէն մէկը՝ «Փառեկաս» ծովանկարը, ինչպէս նաեւ այլ գործեր, կը զարդարեն Նիսի Թանգարանը:

Հայաստանի պետական պատկերասրահը առայժմ Մախոխեանէն ունի ընդամէնը մէկ քանի փոքրիկ գործեր: Ծուցադրութեան դրուած երեք գործերէն «Ծովու տեսարանը» կը կրէ անոր բանաստեղծական արուեստին հիմնական գիծերը:

ՇԱՀԷՆ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Վ. Ս. ԾՈՎԱԿ

Պոլսոյ Թերթերէն ցաւով կ'իմանանք թէ ծանօթ մտաւորական Վ. Ս. Ծովակ (Վահրամ Սարգիսեան) մեռած է Ապրիլ 24ին Պոլսոյ Ֆրանսական հիւանդանոցը:

Ազգայեալը ծնած էր Սկիւտար, 1890ին եւ իր ուսումը ստացած է Պէրայէրեան վարժարանի մէջ: Երկար տարիներ պաշտօնավարած է Սամանեան դրամատունը, ապա հանդստեան կոչուած 1955ին:

Կանուխէն ղրական յակումներ ցոյց տուած է եւ կ'աշխատակցէր պանդան Թերթերու (Մարմարա), պարբերական – ներու եւ տարրիրքերու: Հեղինակն է բազմաթիւ բանաստեղծութիւններու, ղրական ղործերու: Թարգմանութիւններ ալ կատարած է:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Ապրիլ 27ին, Պէյօղլուի Ս. Երրորդութեան եկեղեցւոյ մէջ, ուրկէ մարմինը ամփոփուած է Շիշլիի պերեզմանատունը:

×

ԱԶԳ. ՍԳԱՏՕՆԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

ԼՈՆՏՈՆ, (Յառաջ).— Կիրակի, Ապրիլ 29, տեղի ունեցաւ Ապրիլ 24ի Ազգային Սգահանդէսը «Համբրամիթ» սրահին մէջ, կազմակերպութեամբ Լոնտոնի Հայ Երիտասարդական Միութեան:

Երեկոյեան ժամը ութին, Միութեան նախագահը՝ Գ. Մահտէսեան սգահանդէսին բացումը կատարեց երկու խօսքով վեր առնելով Սգատօնին խորհուրդը, որմէ ետք ներկաները, նախագահին խնդրանքին վրայ, յոտնկայս վայրկեան մը իրենց յարգանքի բաժինը բերին մեր բիւրաւոր նահատակներուն անմահ յիշատակին:

Օրուան յայտագիրը բաժնուած էր երկու մասի: Առաջին բաժնին մէջ Ա. Դաւիթեան արտասանեց Վահան Թէքէեանի «Պիտի իյնաս» քերթուածը, ապա Օր. Թ. Գրիգորեան դաշնակի վրայ նուագեց Շոփէնի յուզիչ կտորներէն մէկը, յուզուած ու խանդավառուած անոնցմով: Եւ դանոնք հաւաքած, դասաւորած, որոշ մշակման ենթարկած ոչ միայն կը ճգնի փրկել դանոնք, այլեւ կը յանձնէ իրրեւ ազանչելի հում նիւթ ապագայ տաղանդաւոր երգահաններու, որոնք պիտի ուղղին պեղել մեր ժողովուրդի հոգին եւ անոր ժողովրդական երգը լոյս աշխարհ բերել:

Իր անմահ հայրը, Մշոյ Գեղամը, եւ իր անմահ մայրը, նշանաւոր Գիւլիւղարը հպարտ պիտի զգային, որ իրենց զաւակը հայրենիքին կը ծառայէ իրենց անուանցած ու հաղորդած ոգիով, երգի մարզին մէջ:

Ա. ԿԵՍԱՐ

«Հայրենիք», 1950 Դեկտ. 23

ուրեմն բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը՝ Պ. Հ. Վարդանեան, որ համառօտ գիծերով պատմականը ըրաւ Ապրիլեան Եղեռնին, այս առթիւ թուելով նաեւ պատճառները ու մանաւանդ եղեռնագործներուն յետին նպատակները: Երիտասարդ բանախօսը յիշատակելէ ետք հայ ժողովուրդին յարատեւութեան եւ կենսունակութեան ոլին, որուն շնորհիւ ան արձանագրեց սքանչելի նուաճումներ՝ մշակութային եւ այլ մարզերու մէջ, անդրադարձաւ ներկային ու նչեց «ձերմակ ջարդ»ին վտանգը զանազան գաղութներու մէջ՝ Հիւսիսային Ամերիկա, Եւրոպա եւ Խորհ. Միութեան հեռաւոր չրջաններ: Այս կապակցութեամբ չեչտեց մայրենի լեզուին, մեր ազգային սրբութիւններուն կառչած մնալու անհրաժեշտութիւնը ու նոր սերունդի ուսերուն ինկած անմիջական եւ կենսական պարտականութիւնները՝ Ազգապահպանման մարդին մէջ: Օրուան խօսքին չոլորտեց Անդրլերէն լեզուով բանախօսութիւն մը՝ Կ. Մատաթի կողմէ, որ նոյն ձեւով բացատրեց Ապրիլ 24ի խորհուրդը եւ անկէ մեզի ժառանգ ինկած գասերը: Անգլերէն լեզուով եղած բանախօսութենէն ետք Շ. Մովսէսեան երգեց «կեանքիս նաւակը», ընկերակցութեամբ Օր. Ֆ. Գրիգորեանի, դաշնակի վրայ:

Կարճ դադարէ մը ետք, գործադրուեցաւ յայտագրին երկրորդ մասը: Ներկաներուն ցուցադրուեցաւ օրուան խորհուրդը պատկերացնող կենդանի պատկեր մը, որ նորութիւն մըն էր ինքնին Լոնտոնի Հայերուն համար:

Կենդանի պատկերին յաջորդեցին արտասանութիւն մը Ժ. Ղարիպեանի կողմէ՝ Սիամանթոյի «Պարը» եւ երգ մը՝ Գ. Մահտէսեանի կողմէ («Կռունկ»ը):

Վերջաւորութեան նախագահը հրաւիրեց Սրբազան Հայրը իր փակման խօսքը ըսելու:

Պատկ եպիսկ. խօսեցաւ Եղեռնի մասին ու այս առթիւ դիտել տուաւ թէ մեր ժողովուրդին զաւակները նահատակուեցան վասն կրօնի եւ հայրենեաց: Ապա ներկաները յոտնկայս երգեցին «Հայր Մեր»ը եւ Սրբազանին պահպանիչով վերջ գտաւ ազգօնը:

×

Սգահանդէսի առաւօտուն, Լոնտոնի Հ. Ց. Դ. «Նաւասարդեան» խումբին կողմէ պատրաստուած ծաղկեպսակ մը գետեղեցին եկեղեցիի խորանին առջեւ՝ ընկերուհիներ Թամարա եւ Ֆլօրա Գրիգորեան: Ծաղկեպսակը՝ եռագոյն ժապաւէն, յարգանքի խօսքեր եւ Հ. Ց. Դ. «Նաւասարդեան» մակագրուած՝ գնա – հատուեցաւ բոլորէն:

Հ. Ց. Դ. «Նաւասարդեան» խումբը Լոնտոնի մէջ միակն է, որ այս գաղափարը ունեցած է ի յարգանս մեր նահատակներուն:

Ղ. ԺԻՐԱՅՐ

ԱԻԱԶԱԿԱՊԵՏԸ

ԳՐԵՑ՝

ՎԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

— Այս ապարանքին մէջ գերուհի մը կայ, որուն տառապանքը հոգիս լեցուցած է: Կ'ուզեմ այդ գերուհիին ազատութիւն տալ: Ահա նպատակս:

— Գերուհի՞ մը կայ, բացագանչեց Աւազակապետը:

— Այո:

— Ոգեղի պա՞րտք մը ըսիք, չեչտեց Աւազակապետը գարմանալով, արդեօք կաթելի՞ է յայտնել:

— Կը յայտնեմ քեղի, բարի Ֆաքիրս, գիտնալով որ խիղճդ պիտի չթողու որ դուն գաւաճանես կեանքիս դէմ: Իրաւ է որ ձեռնարկած գործս երկիւղալի է, բայց չեմ կրնար ետ կենալ, չեմ կրնար դարժել. նպատակիս հասնելու համար մահու եւ կենաց խնդիր մը կայ առջեւս որ կը տանջէ զիս:

Մեծ հանըմը պահ մը լռեց: Իր աղուոր ու յանկուցիչ աչքերը չորսդին պտըտցուց, մտիկ ըրաւ ապարանքին մէջ եղած ոտնաձայներուն ու յետոյ չարունակեց խեղդուկ ձայնով մը.

— Միսլիմա՞ն է:

— Ոչ:

— Հապա՞:

— կեավուրի աղջիկ է:

— կեավուրի աղջի՞կ:

— Ճշմարիտ է:

— Ծախո՞ւ առնուած է:

— Ամենեւին. առեւանգուած է:

— Ո՞վ առեւանգած է:

— Փաշային Թիկնապահը:

— Շատո՞նց է:

— Ոչ, քանի մը ամիս հազիւ կայ:

— Խիստ լաւ, եթէ ազատելու ըլլաք ո՞ր պիտի յանձնէք:

— Վստահելի կնոջ մը ձեռքով ասկից դուրս պիտի հանեմ ու կեավուրներուն պիտի յանձնեմ:

— Ինչո՞ւ համար թուրք կին մը կ'ուզէք որ ըլլայ. աւելի ազկ չէ՞ կեավուրի մը կինը դանել:

— Ոհ, ասիկա անկարելի է, ոչ մէկ կեավուր վստահութիւն պիտի ունենայ այս սեմերէն ներս ոտքը դնելու եւ ատանկ մահու եւ կենաց խնդրի մը մէջ մտնելու: Եթէ թուրք կին մը ըլլայ ա – ռաջուց կարող է ապաստանարան մը պատրաստել ու յետոյ պերուհին առնելով տանիլ:

Աւազակապետը, որուն հոգին կը խչչար այս աներեւակայելի առիթին համար, ոտքի ելաւ ու մեծ հանըմին մօտենալով բացագանչեց.

— Կեցէք, առաքինի հանըմ, կեանքերնիդ վտանգի մը ներքեւ դնելու հարկ չկայ: Քանի որ խղճի մը պարտականութիւնն է ձեզ թելադրողը, քանի որ չէք կրնար առանկ երկիւղալի բայց արդարացի նպատակ մը ետ կենալ, պէտք է խոհեմաբար վարուիք: Ինդիրը գերուհի մը դուրս հանել չէ ձեր ապարանքին սեմերէն, այլ չանալու է անոր ազատութիւնը նպաստաւոր ընել որ արցունքի տեղ արիւն չթքնէ:

— Ուրեմն ի՞նչ ընելու է, ընդհատեց մեծ հանըմը:

— Կը յուսամ թէ կը վստահիք ինծի, անանկ չէ՞:

— ե՞ս:

— Այո:

— Կը վստահիմ:

— Քանի որ այդպէս է, յանձնեցէք ինծի այդ կեավուրի աղջիկը: Ես կը խոստանամ ձեղի ապահով ձեռքերու մէջ դնել զինքը:

— Ամենայն սիրով: Բայց ի՞նչպէս պիտի տանիք:

— Դիւրին է: Կը գտնեմ թուրք կին մը, թող մէկ երկու չաթթի չափ սպասուհի ըլլայ ապարանքիդ մէջ, յետոյ ա – մէն բան կը կարգադրուի:

— Այո, այդ կերպով կրնայ ըլլալ եւ կասկածներու տեղի չի տար: Կը մնայ կին մը գտնել. արդեօք պիտի յաջողի՞ք:

— Աստուած, մրմնջեց աւազակապետը:

Ու ներողութիւն խնդրելով մնաք բարով մը թոթովեց ու մեկնեցաւ:

— Ախ, որքան բարի է սա Ֆաքիրը, բացագանչեց մեծ հանըմը ինքնիրեն: Ոչ, հաստարակ մահկանացու մը չէ ան, մուրացկանի մը ծպտումով կերպարանափոխուած տէրվիշի մը չի նմանիր, որուն արհեստն է կեղծել, դաւել ու ամէն տեսակ նենգութեանց դիմել՝ միմիայն ազատելու համար:

Մէկ խօսքով՝ այս աշխարհէն չէ ան: Ես կը հաւատամ թէ Աստուծոյ հրեշտակ մըն է, որ ողորմելի կերպարանքի մը տակ ծածկուած կը թափառի թշուառութեան ու տառապանքներու մէջ, կը թափառի ապարանքներէն դէպի խրճիթ, եւ տեղ մը արիութիւն եւ տեղ մըն ալ իր բովանդակ անձնուիրութիւնը կը պատկերացնէ: Մարմնացած բարութիւնն է, մարմնացած արդարութիւնն է ան: Անոր հոգին ճառագայթ մըն է ու սիրտը գորովի անհուն գանգուած մը:

(Շար.)

DANS LA COUR D'HONNEUR
DES
INVALIDES
DE LOUIS XIV A NAPOLÉON
SPECTACLE SON ET LUMIÈRE
DU 21 AVRIL AU 30 SEPTEMBRE
UNE SEULE SÉANCE TOUS LES SOIRS à 22 HEURES
Entrée par l'Esplanade (Caisse ouverte à 21 heures)
Places assises : 5 NF - Debout : 3 NF - Enfants et Militaires : 1,50 NF
Métro : LATOUR-MAUBOURG et INVALIDES
Autobus : 28 - 49 - 69 - 83
PARKING GRATUIT ASSURÉ
RÉALISATION TECHNIQUE "PHILIPS"

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Պ. Գոճապլյըքեան, Իսի, 100 Ն. Ֆ.: Գ. Մանիսեան, Իսի, 50 Ն. Ֆ., (հանգանակուած Իսիի յանձնախումբին կողմէ): (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պ. Պորտոյի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հինգ Ն. Ֆ. Տէր եւ Տիկին Ղեւոնդ Կիւլեանէ, իրենց որդւոյն Ալեքսանի հոգեհանգիստին առթիւ:

×

Կ. Խաչի Պօմոնի մամանաճիւղը շնորհակալութեաբմ ստացած է Պ. Ն. Էօքսիւզեանէ 250 Ն. Ֆ., Պ. Կ. Սէմիզեանէ երեսուն, Տ. Վ. Մուսաէլեանէ 10, իր հօր մահուան Գ. տարելիցին առթիւ: Է. Իշխանէ, Յ. Ուլուսեանէ տասնական, Օր. Ա. Արզումանեանէ, Տիկին Ժ. Տէիրմէնճեանէ եւ Պ. Յ. Քիւրտօղլեանէ 5ական, Գ. Քիւրտօղլեանէ հինգ, իր մօր մահուան տարեդարձին առթիւ եւ Տիկին Զաքարեանէ երեք Ն. Ֆ.:

×

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Կրընոպլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Նազար Նազարեանէ (Լա Քօթ Սէնթ Անտրէ) տասը Ն. Ֆ., իր կնոջ մահուան Գ. տարելիցին առթիւ:

×

Մարսէյլի Աղք. – Որբախնամ Միութիւնս շնորհակալութեամբ ստացանք Պ. Վռամշապուհ Ճնտիկեանէ երեսուն Ն. Ֆ. Զատկի առթիւ:

Նոյնպէս փոխան ծաղկեպսակի Պ. Արմենակ Թորոսեանէ 15 Ն. Ֆ., կառքի արկածի երեք զոհերու Նուրիկեան եւ Քէօլէեանի թաղման առթիւ: Այս առթիւ Միութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ սոյն երեք զոհերու պարագաներուն:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Ողբ. Կարապետ Զէնճիրճիեանի եւ Տիկին Սիրանուշ Սանկալեանի (Կարապետեան) մահուան առթիւ հետեւեալ նուէրները եղած են, Սէն Ժերոմի թաղ. խորհուրդին.— Մանուկ Գասպարեան, Ծերոն Մէրհամէթճեան եւ Արմենակ Սօլաքեան հինգական Ն. Ֆ., եւ Աբրահամ Մէրհամէթճեան տասը, եկեղեցւոյ, Ծերոն Մէրհամէթճեան, Արմենակ Սոլաքեան եւ Կարապետ Զթրբեան հինգական դպրոցին: Նոյնպէս Տիկին Մարի Էքմէքճեան երեսուն եկեղեցւոյ, Մինասեան ընտանիք տասը եւ Արշամ Պապայեան 20 դպրոցին:

Սէն Ժերոմի Թաղականութիւնը ցաւակցութիւններ կը յայտնէ ննջեցեալներուն պարագաներուն եւ շնորհակալութիւններ նուիրատուներուն:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԷՋ
(1860 – 1880)

Գրեց՝ ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ
Տպ. Պէյրութ, 1962
Գին՝ 10 Ն. Ֆ.
Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրութեան:

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

—o—

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ»ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս Հինդշաբթի իրիկուն ժամը 8·30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 21ին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն՝ ստիպողաբար ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ ենթակոմիտէներու եւ խումբերու անդամ բոլոր ընկեր-ընկերուհիները.—

ԱԿՆՈՒՆԻ՝ 12 Մայիս, Շաբաթ, ժամը 21ին:

ՄՈՒՐԱՏ՝ 13 Մայիս, Կիրակի, կէսօրէ ետք, ժամը 15ին:

Ժողովները տեղի կ'ունենան իրենց սովորական հաւաքատեղիները: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Շրջանային ժողովի զեկուցում եւ ներկայացուցիչներու ընտրութիւն: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Վարչութիւնները նախապէս պէտք է ընկերներուն տեղեկացնեն ժողովներու վայրի եւ թուականի մասին: Ներկայ պիտի ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պուլ. Օտտոյի մասնաճիւղը, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները որոշեալ հաւաքատեղին: Այս Հինդշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 16ին: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պօմոնի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները այս Ուրբաթ, ժամը 15ին, Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ: Օրակարգ.— Երկամեայ գործունէութեան տեղեկատուութիւն եւ 18րդ Պատգմ. ժողովի պատգամաւորուհիներու ընտրութիւն: Կը խնդրուի ընկերուհիներէն ներկայ գտնուիլ:

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Կրընոպլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Կիրակի, ժամը 15ին, դպրոցի սրահը, կարեւոր օրակարգ եւ ընտրութիւն պատգամաւորուհիի, կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՄԱՅԻՍ 28Ը
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

26 Մայիս, Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, վեցերորդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ:

×

«ՄԱՅԻՍ 28»ը, Հայաստանի Անկախութեան 44րդ տարեդարձը, Մարսէյլի մէջ պիտի տօնուի Յունիս 2ին, Շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրայի» սրահներուն մէջ, դեղարուեստական շքեղ յայտագրով:

Մարսէյլի Հայ կազմակերպութիւններէն կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը:

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի եւ շրջանի հայ գաղութը կը հրաւիրուի լսելու Ծիրանաւոր – Պատրիարքին հայրական խօսքը եւ ստանալու անոր օրհնութիւնը՝

Այս Հինգշաբթի ժամը 20·30ին

Salle Rameau

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ
47 ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Մայիս 13ին, Կիրակի, ժամը 15 – 21, *Մաղընոյի* սրահը, *Ռիւ տ'Օպանեը*

Բարձր հովանաւորութեամբ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կը նախագահէ՝ Միութեան Պատուոյատենապետ՝ ԱՐԾՐՈՒՆԻ ՋՐԲԱՇԵԱՆ

Հանդէսը կը վարէ Միութեան քարտուղար՝ ՅՈՎՀ. ՀԱՑԱԳՈՐԾԵԱՆ

Կը խօսի ՅԱԿՈԲ ԱՐԹԻՆԵԱՆ

Խօսք կը տրուի կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն,

Հրաւիրուած են Մարսէյլի բոլոր Միութիւնները

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Կը նուագեն Պ. Սարգիս Չէօրէքճեան (ջութակահար, Ճոշկունեան (ձեռնադաշնակ), Գուրգէն (մեներգ), մասնակցութեամբ Տիկին Ստեփանեանի, Օր. Ալիս Շահմիրեան, Օր. Վերգինէ եւ Պ. Վանիկ Նազարեան կ'արտասանեն:

Պիտի ցուցադրուի Անմահ Շիրվանզադէ ի ՀԱՅԱԽՕՍ ՄԵԾ ԺԱՊԱՒԷՆԸ

ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ

Արմենիա *երգչախումբի մեներգողներէն* Պ. Ժիրայր Գասպարեան,

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ՄԱՅԻՍ 28Ը

Կրընոպլի մէջ կը տօնուի, 27 Մայիս, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին, Ռիւ Ժէի սրահին մէջ:

Մանրամասնութիւնները յետագային:

×

ԼԻՈՆ.— «Մայիս 28»ի տօնակատարութիւնը տեղի կ'ունենայ 2 Յունիս, Շաբաթ իրիկուն, Ռիւ Տիւնուառի սրահին մէջ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ
ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ Շաբաթ իրիկուն 12 Մայիս, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան Շաւարշ Միսաքեան սրահին մէջ:

Դասախօս՝ ՏԻԿ. Է. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Նիւթը՝ Առաջին մայրութիւն եւ մայրական սէր:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը կը հաղորդէ թէ Պելֆոնթէնի օդափոխութեան կայանը կը վերաբացուի Յուլիս 1ին:

Արձանագրութիւնները կը սկսին Մայիս 16ին: Դիմել Կապոյտ Խաչի գրասենեակը՝

17, Rue Bleue, Paris 9e

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ օրերը ժամը 16էն 18:

Ընտանեկան նպաստ (ալլօքասիոն) ըստացող ծնողքներէն կը խնդրուի քառթերը միասին բերել:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՏԱՐՕՆԻ ԵՐԳԵՐՈՒ
ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹԻՒՆ
ՏԻԿԻՆ ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆԻ

կողմէ:

Մայիս 12, Շաբաթ ժամը 21ին:
SALLE DEBUSSY (PLEYEL)
252, Fbg. St-Honoré

Բարձր հովանաւորութեամբ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կը նախագահէ՝
Պ. ՍԵԴՐԱԿ ՔԱՐԵԱՆ

Մասնակցութեամբ՝ Թարիստ ԳԱՐԵԳԻՆԻ
Մուտք հրաւիրատոմսով:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ
ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ
ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ
ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ
Սուսամ – (ՌՈՃԻԿ)
ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ
LE BOSPHORE
MARQUE DEPOSEE
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...
CHOC-ALVA • CHOCO-LOC
Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin/Marseille (2ème)

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 9 ՄԱՅԻՍ

MERCREDI 9 MAI 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9398 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5199

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Ծեր աղուէսը շուարած է ամիսներէ ի վեր: Ճամբայ մը կ'որոնէ անելէն դուրս դալու համար: Սակայն չի յաջողիր ելք մը գտնել :

Դեմոկրատներու մենատիրութեան վերջ տուող զինուորականները չկրցան կարգ-կանոն հաստատել Թուրքիոյ մէջ 1960 Մայիս 27ի յեղափոխութենէն ի վեր, (հակառակ առաջին օրերու պոռոտախօսութեանց) :

Չկրցան նոյնիսկ պահել միացեալ ճակատ մը, հակառակ իրենց յատկանշական անունին, — ազգային միասնականութեան Կոմիտէ :

Յեցափոխութենէն վեց ամիս վերջ, արդէն իսկ ծայր տուած էր քայքայումը: Գնդապետ Թիւրքէլ եւ տասներեք ընկերները անփառունակ կերպով քշուեցան հրապարակէն, զոհ իրենց ամբարտաւան կեցուածքին եւ ծայրայեղ գաղափարներուն :

Հարազատ ժառանգորդներ ոճրագործ Իթթիհատի համաթրքական – թուրանական գաղափարականին, անոնք կ'ուզէին արմատական լուծում մը տալ փոքրամասնութեանց հարցին, միանգամ ընդ միշտ մաքրագործելով զանոնք :

Չյաջողեցան: Սակայն 1960 Նոյեմբերէն ի վեր արտասահմանի մէջ ծրագիրներ կ'որոճան եւ երկրին մէջ կողմնակիցներ կը փնտռեն՝ իրենց յաղթական վերադարձը ապահովելու համար :

Դեմոկրատ կուսակցութիւնը իր տասը տարուան իշխանութեան ընթացքին կըրցած էր սիրաշահիլ որոշ տարրեր, մանաւանդ դիւղացիները, որոնք կարեւոր թիւ մը կը կազմեն Թուրքիոյ մէջ :

Քանի մը մեծ սխալներ, գործեց այս վերջինը:

Ա) Դեմոկրատ նախարարներու եւ երեսփոխաններու զանգուածային բանտարկութիւնն ու Եասը Ատայի ալա թուրքա ծիծաղելի դատավարութիւնը:

Բ) Եօթը հազար սպաներու հանգստեան կոչուիլը :

Գ) Համալսարանի 147 ուսուցիչներուն պաշտօնազրկումը :

Դ) Մենտէրէսի եւ երկու ընկերներուն կախաղան հանուիլը :

Այս սխալները երկրին մէջ ստեղծեցին դժգոհներու մեծ բանակ մը, որ քունը կը փախցնէ օրուան իշխանութեան :

Դժգոհները կազմակերպուած են իրրեւ կուսակցութիւն, — Ատալէթ, Ենի Թիւրքիյէ եւ Միլլէթ: Միայն Իսմէթի Հալք կուսակցութիւնն է, որ կանգնած էր նախագահ զօրավար Ճէմալ Կիւրսէլի կողքին :

Կազմակերպուած են նաեւ պաշտօնազուրկ զինուորականները, որոնք երբեմն ցոյցեր ալ կը կատարեն :

Մէկ ամսուան սակարկութիւններէ վերջ է, որ Նոյեմբերի կէսին յաջողած էին կազմել խառն կառավարութիւն մը՝ Հալքի եւ Ատալէթի մասնակցութեամբ :

Այսօր վեց ամիս վերջ կը տեսնուի, որ կարկտան դահլիճը, Կիւրսէլի իսկ խոստովանութեամբ, ո՛չ մէկ դրական գործ տեսած, ո՛չ մէկ հարց լուծած է :

Պառակտուած են կուսակցութիւնները՝ իրենք իրենց մէջ:

Փետրուար 22ին երիտասարդ զինուորականներ ապստամբութեան դրօշ պարզեցին Իսմէթի կառավարութեան դէմ : Շարժումը դիւրաւ զսպուեցաւ : Ծեր աղուէսը դիւանագիտութիւն սեպեց պատժի չենթարկել յանցաւորները : Առաջարկեց ներում շնորհել անոնց, դժգոհներու բանակը չմեծցնելու համար :

Եթէ «ներում» կայ, ինչո՞ւ ազատ չարձակել Եասը Ատայի դատապարտեալները, կը հարցնեն դժգոհները :

Այս հարցն է, որ խառնակ կացութիւն ստեղծած է ամիսներէ ի վեր Թուրքիոյ մէջ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՇՏ ՆՈՅՆ ՀՈԳԵՐԸ

ԾԱՆՐ ԲԱԽՈՒՄՆԵՐ ՕՌԱՆԻ ՄԷՋ

Գաղտնի Բանակի ուժերը եւ ապահովութեան ուժերը ծանր բախումներ ունեցան առջի օր Օռանի մէջ :

Երեկոյեան վեցին սկսած է հրացանաձգութիւնը, բանակատեղիին մօտ: Նախ պայթած է թակարդուած կառք մը, որմէ անմիջապէս ետք ապահովութեան ուժերը լուսարգել կը հաստատէին : Աւելի ուշ սակայն ուրիշ հրացանաձգութիւն մը կը կատարուէր, ապա պայթումներ : Նոր առեւանգումներ ալ եղած են, շաբաթ մըն է երկու Եւրոպացիներ կորսուած են, ասոր իբրեւ հետեւանք իրենց աշխատած գործատունը փակած է: Շաբաթ օրուընէ ի վեր եւրոպական գերեզմանատունը որ Նոր Քաղաքին մահմետական մասին եղերքը կը գտնուի փակուած է թաղապետութեան հրահանգով :

Ալժէի մէջ կացութիւնը աւելի փայլուն չէ, մինչ օրէ օր յոյսը կը հեռանայ, ինչպէս կը գրէ Ֆիկառոյի թղթակիցը, զոհերու թիւը կը շատնայ :

Մահմետականները կը վախնան եւրոպական թաղերու մօտենալէ, Գաղտնի Բանակը կը շարունակէ ահաբեկումները եւ ցրուած թռուցիկին մէջ կ'ըսէ .— « Մեր կամքին հակառակ, անողոք եւ դժուար պատերազմի մը մէջ մխրճուած ենք, բայց տեղի պիտի չտանք : Թող Մահմետականները հասկնան եւ իրենց կարգին ըմբոստանան, Ալժ. Ազատ Ճակատի քաղաքական կոմիսարներու բռնապետութեան դէմ, Ֆելլականերու արիւնալի մենատիրութեան դէմ, միակ յոյսն է զոր ունին վերադտնելու համար խաղաղութիւնը եւ իրենց արժանապատուութիւնը »:

Եւ Ֆիքառոյի թղթակիցը կը պատմէ տակաւին թէ մինչ պանդոկն էր, ռումբ մը կը պայթէր քիչ հեռու եւ երբ կը մօտենար, կը լսէր անցորդներ որ կ'ըսէին. «ոչ մէկ բան կանգուն պիտի ձգենք, ոչ մէկ բան, ոչ իսկ քար մը »:

Առաջին անգամ ըլլալով սակայն, կարգ մը ուրիշ պայթումներ պատճառ կ'ըլլային մահմետական ցոյցի մը: Եւրոպացի բանուոր մը կը սպաննուէր խուժանին կողմէ եւ Եւրոպացիները խուճապի մատնուեցան այն վախով թէ Քազպայի մահմետականները քաղաք կ'իջնէին :

× Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն Առկու, Զուիցերիայէն կը ղեկավարէր Մայր – Երկրի կազմակերպութիւնը եւ վերջերս շրջապտոյտ մը կատարած է մինչեւ ... Փարիզ :

Նոյն աղբիւրներու համաձայն Ցիւրիխի մէջ հանդիպում մը ունեցած է նախկին վարչապետ Ժորժ Պիտոյի հետ : Ամէն պարագայի մէջ, անցեալ ամիս Գերմանիա եղած է ուր Ֆրանսական զինուորական ուժերու համոզումները շօշափած է: Այս քննութենէն ետք, լաւատես չէ վերադարձած, յայտնելով թէ սպաներուն 90 առ հարիւրը իրենց հետ է, բայց միայն 10 առ հարիւրը գործի անցնելու տրամադրութիւն ունի: Կը յիշուի նաեւ թէ այս շրճապտոյտին կը զուգադիպէր Գնդ. Տիւֆուրի անհետացումը:

Առկու Բազմարուեստից վարժարանի վկայեալ, պատերազմական դպրոցի շրջանաւարտ, փայլուն թաքթիսիէն մըն է: Զօր. Մասիւի սպայակոյտին պետը եղած է եւ այդ հանգամանքով կենսական դեր մը խաղացած է պատնէշներու ժամանակ :

× Ռոշէ – Նուառ Առժամեայ գործադիր մարմինը ինքնորոշումը կը պատրաստէ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ կացութիւնը կը բարելաւուի: Կարգ մը շրջաններու մէջ գործադուլները վերջ գտան : Մատրիտի մէջ սակայն մօտ 700 ուսանողներ ցոյց մը կատարեցին, ասոնցմէ հինգը ձերբակալուեցան :

ԼԱՈՍԻ կառավարութիւնը խիստ բողոք մը բարձրացուց ՄԱԿի իր պատուիրակին բերնով համայնավար յարձակման եւ Նամ – Թայի դրաւման դէմ : Մտադիր են Ապահովութեան Խորհուրդին դիմել :

ՔՈՆԿՈՅԻ երեսփոխանական ժողովը որոշեց վերցնել Կիղենքայի խորհրդարանական անձեռնմխելիութիւնը : Ներկայիս ձախակողմեան այս նախկին փոխվարչապետը, Պուլէմպայի կզզիին մէջ արդելափակուած է :

ՊԵԼԺԻԱԿԱՆ մամուլը խստօրէն կը քննադատէ Պելժիոյ Մայր թագուհին Խորհրդ. Միութիւն իր կատարած նոր ճամբորդութեան առթիւ : Ծերունազարդ թագուհին, որ 84 տարեկան է Մոսկուա գացած էր Զայքովսքի մրցումին մասնակցելու համար, բայց խորհրդային իշխանութիւնները քաղաքական բնոյթ տուած են այդ ճամբորդութեան :

ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ Արեւմտեան – Պերլինի մէջ մամուլի ասուլիս մը տուած է որուն ընթացքին խոստովանած է թէ տարակարծութիւններ կան Գերմանացիներուն եւ Ամերիկացիներուն միջեւ Պերլինի առթիւ: Պոնի քաղաքական շրջանակները դէմ են Ուոշինկթընի այն տեսակէտին որ կ'ուզէ միջազգային յանձնախումբի մը յանձնել Պերլինը: Ատընաուրը չի հաւատար որ նման խմբակցութիւն մը, ուր հաւասար թիւով Արեւմտեաններ եւ համայնավար կան կարենայ դրական դեր մը խաղալ: Ատընաուրը խոստումներ ըրաւ սակայն արեւմտեան – Պերլինցիներուն տնտեսական մարդին մէջ :

ՎԱԼԹԷՐ ՈՒԼՊՐԻԽԹ տեսակցութիւն մը տուած է «Փրաւտայի» եւ «Իզվեստիայի» գերմանական հարցին առընչութեամբ: Միշտ նոյն անզիջող տրամադրութիւնը կը յայտնաբերէ: Իր կարծիքով մուտքի ճամբաները դէպի Պերլին միայն արեւելեան կառավարութենէն կախում պէտք է ունենան եւ անոնց նպատակները խաղաղասէր պէտք է ըլլան : Ուլպրիխթ ոչ մէկ ակնարկութիւն ըրած է սակայն հաշտութեան դաշնագրի մը մասին :

ՆԵՀՐՈՒ յայտարարեց թէ Քաշըմիրը Հնդկաստանի մաս կը կազմէ:

ՄԱՅԻՍ 8ԻՆ Ֆրանսայի մէջ ոգեկոչուեցաւ 1945ի զինադադարին 17րդ տարեդարձը : Վարչապետ Փոմփիտու Անծանօթ Զինուորին բոցը վերարծարծեց Երեքշաբթի իրիկուն: Կարգ մը հանդիսութիւններ ալ Կիրակի տեղի պիտի ունենան :

« ԱՀԱԿ »ի բանբերը Եաղիտ մամուլի ասուլիս մը տուաւ առջի օր, Թունուզի մէջ: Այս առթիւ կարգ մը յայտարարութիւններ ըրաւ .— ԱՀԱԿը որոշեց խօսիլ ժողովուրդին իր վարչապետին բերնով, գծելու համար բոլոր Ալժերացիներուն իրենց գործելակերպը գալիք շաբաթներու ընթացքին : ԱՀԱԿը կը խորհի թէ քանի մը շաբաթ առաջ հանրաքուէէն որ պիտի նշէ Ալժերիոյ անկախութիւնը, Ալժերացի ժողովուրդը պէտք է պատրաստուի ստանձնելու անկախութեան իր բոլոր պատասխանատուութիւնները : Միւս կողմէ, եւ այս է այսօր ամէնէն կարեւորը, Ալժերիոյ կացութիւնը կը վատթարանայ : Արկածախնդիր Ֆաշիստները կը փորձեն խնդրոյ առարկայ դարձնել ոչ թէ Ալժերիոյ անկախութիւնը, որու աշխարհի ոչ մէկ ուժ կըրնայ հասնիլ, այլ՝ համակեցութեան քաղաքականութիւնը եւ գործակցութեան քաղաքականութիւնը զորս ալժերացի եւ Ֆրանսացի ժողովուրդները ազատօրէն ընտրած են :

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐ երեւան հանեցին թէ Ֆրանսա Մայիս մէկին, հիւլէական ստորերկրեայ ռումբ մը պայթեցուցած է Սահարայի մէջ: Ֆրանսական մամուլը զարմացած է այս լուրին առթիւ եւ չի հասկնար թէ ինչո՞ւ Ամերիկացիներէն պիտի լսուի նման յայտարարութիւն մը:

ՍԱԼԱՆ Զօր. Վանիւքսէմի դիմաց հանած են առջի օր, այս վերջինին փաստաբանին դիմումին վրայ : Տեսակցութիւնը շատ սիրալիր եղած է, երկու զօրավարները միասին կռուած են Հնդկաչինի մէջ: Սալան վստահեցուցած է որ Վանիւքսէմ Վերտէօն ծածկանունով ծանօթ Գաղտնի Բանակի պարագլուխը չէ : Սալան յայտարարած է նաեւ թէ տը Պլինըեռ մաս չի կազմեր Գաղտնի Բանակին :

ՎԻԷՆՆԱՅԻ մէջ բացուեցաւ լրագրողներու Միջազգային Դաշնակցութեան 6րդ համագումարը, որ այս տարի իր հիմնարկութեան տասներորդ տարեդարձը կը տօնէ :

ՔԱՐԱՔԱՍԻ մէջ բացուեցաւ Դեմոկրատ քրիստոնեայ երիտասարդութեան համաշխարհային համագումարը :

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կիրակի, 29 Ապրիլ 1962ին, Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Զարեհ Ա. Կաթողիկոս Մեծի Տանըն Կիլիկիոյ, ընկերակցութեամբ Լիբանանի Թեմին Առաջնորդ Գերշ. Տ. Խորէն Ս. Արք.ի, Հոգշ. Տ. Խոսրով Վրդ.ի եւ Գաւազանակիր Հոգշ. Տ. Եղնիկ Աբեղայի, այցելեց Ճիւնիի Ս Յարութիւն եկեղեցին, նախագահեց Ս. պատարագի եւ քարոզեց հաւատացեալ ժողովրդեան :

Յաւարտ Ս. պատարագի, որուն յանուն Ն. Վ. նախագահ Ֆուատ Շեհապի ներկայ գտնուեցաւ Լեռնալիբանանի Մոհաֆըզ Պ. Ֆաուզի Պարտաուիլ, դպրոցի սրահին մէջ սարքուեցաւ ընդունելութիւն մը, ի պատիւ Ն. Ս. Օծութեան :

Իսկ ժամը 12.45ին, Վեհափառ Հայրապետը, ընկերակցութեամբ Գերշ. Տ. Խորէն Ս. Արք.ի, Հոգշ. Խոսրով Վրդ.ի եւ Հոգշ. Տ. Եղնիկ Աբեղայի, քաղաքավարական այցելութեան մը գնաց Լիբանանի Հանրապետութեան նախագահ Ն. Վ. Զօր. Ֆուատ Շեհապի, Ճիւնիի իր բնակարանը: Վեհ. Հայրապետը իր եւ Լիբանանի Հայութեան անունով Ս. Զատկի առթիւ Ն. Վսեմութեան ներկայացուց ջերմ եւ սրտագին մաղթանքներ, անձնապէս Ն. Վսեմութեան երջանկութեան եւ Լիբանանի յարաճուն բարգաւաճման եւ բարօրութեան համար: Նոյնքան ջերմ ու անկեղծ եղան Ն. Վսեմութեան փոխադարձ մաղթանքները Վեհ. Հայրապետին եւ Հայ Համայնքին համար :

Բարեբաստիկ այս այցելութեան առթիւ, Ն. Ս. Օծութեան եղան զինուորական պատիւներ :

ԴԻՒԱՆ ԿԱԹ. ՀԱՅՈՑ
ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

30, Ապրիլ 1962, Անթիլիաս

Ի՛ՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Գ. ՄԱՍ)

ԵՐԵՔ ՍՐԲԱՎԱՅՐԵՐ

Եթէ Կոմիտասեան այդիին մէջ թաղուած քանի մը բանաստեղծներու շիրիմները քիչ կը խօսին այցելողի սրտին, եւ ունայն տեղ Հայկական Պանթէոն կոչուած են, անպայման մտերիմ տպաւորութիւն կը գործէ՝ երբ Էջմիածին գիւղին մէջ, Գէորգեան ճեմարանէն քիչ հեռու, կողմնակի նեղ ու հողուտ ճանապարհի մը վրայ ներս մտնես աղքատիկ դռնէ մը :

Յովհաննէս Յովհաննէսեանի բնակարանն է տուն – թանգարանը, ինչպէս կը կոչեն: Միայարկ, փայտաշէն, փայտէ սիւներով, ցած կտուրով, առջեւը փոքրիկ պարտէզ մը, աղբիւր մը, արձանիկ մը վրան. քանի մը վարդեր, բարտիներ՝ տունէն երկու անգամ բարձր, եւ այս ամէնը շրջանակուած հողակերտ ցանկապատով :

Իր համեստ արտաքինով՝ մտերմութիւն մ'ունի այս տունը, ուր տարիներով ապրած ու գրած է բանաստեղծ Յովհաննէսեան : Ոչ մէկ արձանագրութիւն կայ. այնպէս մնացած՝ ինչպէս ձգած է Յովհաննէս, դեռ կարծես իր շուքը կայ ծառերուն մէջ, աղբիւրին մօտ :

Հալէպցի բարեկամներ եւ զիս հոն առաջնորդեց Յովհաննէսեանի փեսան, ինքն ալ բաւական տարեց, բայց հոգիով կապուած այդ տանը. հոն թէյ խմած է, խնջոյք կատարած է, եւ թերեւս առաջին անգամ լսած՝ երբ բանաստեղծը իր երգերը կը յօրինէր ու ընտանեկան փորձի կ'ենթարկէր :

Յովհաննէսեանի աշխատանոցը նոյնպէս մնացած էր. պատերէն գորգեր կախուած, իր գրասեղանը, լուսանկարներ, գրիչն ու կաղամարը, քանի մը բարձեր ասդին անդին, արեւելեան ճաշակով զարդարուած, փոքրիկ փաշայի մը դարպասին կը նմանէր :

Տան մուտքին վրայ գրուած էր բարձր սեղան մը, վրան կար խոշոր տետրակ մը, ուր Շիրազ քանի մը տողեր գրած էր, գրած էին նաեւ ուրիշ բանաստեղծներ, ինչ որ իրենց սիրտն այդ վայրկեանին թելադրած էր. քանի մը տողեր ես ալ գրեցի. չեմ գիտեր ինչ գրեցի. բայց կը մնայ, կը կարդան. հեռու աշխարհէ եկողի մը ձայնն է. Յովհաննէսեան արժանի է սրտագին խօսքերու :

Մենք դիտեցինք միւս սենեակներն ալ. յիշատակի առարկաներով պահպանուած, հոն կը տիրէր մաքուր աղքատութիւն, փայտաշէն էր ամէն բան, համեստ եւ շատ մտերիմ :

Դռնէն դուրս փոշելից ճամբան կայ, ամառուան տօթը, շրջակայ հողածածուկ տունները, որոնց մէջ Յովհաննէս Յովհաննէսեանի տունը հոդեկան ովասիս մ'էր :

×

Երեւանի Աբովեան փողոցէն բաւական լայն ճամբայ մը կը շեղի դէպի շրջակայ բլրակները եւ կանգ կ'առնէ բարձրադիր տան մը դիմաց. Յովհաննէս Թումանեանի փողոցն է, եւ դիմացն իր տուն թանգարանը: Երեք կամարով մուտքը կը նայի դէպի ճանապարհը եւ հեռուէն դիտողը թանգարանի մը տպաւորութիւնը կ'ունենայ :

Սանդուխներէն բարձրացայ, մինակ էի. մէկ – երկու շնորհալի օրիորդներ ընդառաջ եկան :

— Ուզո՞ւմ էք թանգարանը տեսնել, համեցէք, ինձ ըսին:

— Դուք արտասահմանի՞ց էք, հարցուց ուրիշ մը :

— Այո՛, Իտալիայէն եկած եմ. Վենետիկ քաղաքէն :

— Բա՛, Վենետիկից., ի՛նչ լաւ քաղաքից էք, բացականչեց օրիորդ մը : Ճանաչո՞ւմ էք Մխիթարեաններին :

— Է՛հ, մի քիչ ճանաչում եմ, պատասխանեցի ես :

Սենեակ սենեմակի մէջ՝ շարուած էին մեծ բանաստեղծին յիշատակները, ընտանեկան լուսանկարները, իր գրքերու զանազան հրատարակութիւնները, շքանշաններ, մետալներ գրիչ ու կաղամար:

Խնամքով կարգաւորուած, բայց չունէր Յովհաննէսեանի տան մտերմութիւնը. Թումանեան Թիֆլիզ ապրած է, իր տունը ու վերնատունը հոն մնացեր են, եւ չեմ կարծեր թէ Վրացիները գէթ տան վրայ յիշատակի քար մը գրած ըլլան. երկրորդական փողոց մը իր անունը կը կրէր, բայց Ծերեթելիի քով արձան չունէր, եւ շիրիմը լքուած էր:

Թումանեանի տուն–թանգարանին մէջ ամէնէն հետաքրքրականը իր պառաւ աղջիկն ու երեք անգամ պառաւ կինն էին : Յովհաննէսի տան թերափները, որոնք շատ քիչերու կը տեսնուին, բայց լաւագոյն յիշատակները կը պահեն «Ամենայն Հայոց բանաստեղծ»էն :

Սրտագին տպաւորութեամբ դուրս ելայ թանգարանէն. գեղեցիկ մտածութիւն էր այդ մեծ բանաստեղծին նուիրել թանգարան մը, որ ունենար իր մտերիմ կեանքին յիշատակներն ու տուն կոչուէր, հոն խնդումերես երազելու համար Թումանեանը՝ իբրեւ Երեւանի խնճոյքներու թամադան :

×

Չեմ գիտեր թէ քանի անգամներ բարձրացած եմ Աբովեանի պողոտայէն, մեկնելով Լենինի հրապարակէն. նախ քիչ մը հին մնացած, եղերքներուն երբեմն նորաշէն պալատներ, երբեմն պարսկական հին հողէ տուներ, բայց երբ կը հասնի Տէրեանի փողոցին՝ կը լայննայ, կը գեղեցկանայ, հասնելով տարաբախտ վիպասանի արձանին ոտքը, որ կանգնած՝ ձեռքերը կուրծքին խաչաձեւ, կը նայի Երեւանին: Իր լռութիւնը կը խանգարեն հանրակառքերը, «Թրէյլէպուսները», որոնք Նորքէն եւ Քանաքեռէն կ'իջնեն դէպի քաղաքին կեդրոնը :

Արձանի մօտէն բաւական լայն ճանապարհ մը կ'ոլորի դէպի արեւմուտք, կը բարձրանայ եւ կ'անցնի Սթալինեան պողոտային (այժմ Լենինեան) վերեւ. ոտքերուս տակն է Մատենադարանը, աչքերուս առջեւ՝ ամբողջ Երեւանը. կը բարձրանամ ու ստէպ կանգ կ'առնեմ, ետեւ կը դառնամ, Նորքի կողերուն տեսնելու «Աղբարներու» միայարկ տունները, հոկտեմբերեան քիչ մը դեղնորակմ պուրակներու մէջ. ցանկապատներու վրայ սպիտակ լուացք փռուած է, կնոջ մը սուր ձայնը կուգայ. մէկը կը կանչէ. անդին մանուկ մը կուլայ. իսկ վարը Օփերան հսկայ բազմած է շէնքերէն վեր, սրտերէն վեր :

Դարձեալ կը բարձրանամ. աջ կողմէս ծառերու մէջէն Սթալինի հսկայ արձանը դեռ աւելի կը մօտենայ, կը տեսնուին իր հաստ պեխերը, լայն աչքերը, ամպոտ յօնքերը եւ եղէգէ ձեռքերը: Կ'ուզէի որ ծառերը զինքը ծածկէին՝ գէթ բնութեան գեղեցկութիւնը չխանգարելու համար :

Ճամբան արմուկի ձեւով դարձաւ եւ հեռուն տեսնուեցաւ Քանաքեռը : Նորաբաց ուղին լայն է, շինութեան մէջ է. պիտի զարդարուի՝ հասնելու համար Աբովեանի մօտ, անոր սրտին վէրքը բուժելու՝ այնքան երազած հայրենիքի մը սպեղանիով: Պողոտան բաւական երկար էր, բայց ես ուխտաւորի պէս փափաքեցայ ոտքով կատարել, թերեւս ոտքերս հանդիպէին իր հետեքերուն, իր շունչէն սիւք մը գար, իր ձայնը լսէի ծառերու խարշափներուն մէջ :

Մօտեցայ գիւղին, որ այժմ Երեւանի մաս կը կազմէ: Քարոտ գիւղ 'է, դեռ չէ կազմուած, դեռ տուները հին են, Խաչատուր դիւրաւ պիտի գտնէր իր տան ծուռ փողոցը :

1936ին, իր տունը, շրջապատը, գիւղը անարատ մնացեր էին. հիմա քարերը քիչ մը շարժեր են: Իր տնակին մօտ կիսանդրին, երազային նայուածքով, ուղեւորները կ'ընդունի :

Կարելի չէր ներս մտնել այն աղքատիկ եւ հողակերտ տունէն՝ ուսկից այնքան վսեմ թռիչքներ առաւ Աբովեանի հոգին. ուր թերեւս ստէպ գերմանացի բարեկամ ուսուցչապետին հետ ծալապատիկ նըստած՝ թէյ խմեր է եւ երազած է Թագուհիին գեղեցկութիւնը եւ Աղասիին քաջութիւնը: Այդ գիւղաբնակ տունը հիմա մասնաւոր ծածքի տակ առնուած է, տեսակ մը սրբազան խորան՝ պէտք է նայիլ եւ ոչ մօտենալ :

Անոր մօտ միայարկ շէնքի մը մէջ, որ չունի Աբովեանի ոսկի երազները, վիպասանին թանգարանն է. ունի առանձին պաշտօնէութիւն, այցելուներու համար ստորագրութեան տետրակ :

Պատերը ծեփուած են նկարներով, հինէն ու նորէն հաւաքուած հրատարակութիւններով. Խաչատուրին նամակները, Դորպատի յիշատակները, բարեկամներու լուսանկարները: Հաւաքուած, դասաւորուած՝ այն ինչ որ մօտէն հեռուէն կը խօսի Խաչատուրի մասին:

Այցելուին վրայ երկիւղած ազդեցութիւն կ'ընէ. չեմ գիտեր ինչո՞ւ. թերեւս Աբովեանի դժբախտ կեանքն ու եղերական վախճանն է պատճառը, թերեւս «Վէրք Հայաստանի» սրտագրաւ ընթերցումը, հէգ Թագուհիին աղեխարշ ճիչերը, կամ Աղասիի հերոսական կանչերը կուգան ու դիտողի սրտին տակ կ'արձագանգեն :

Որքան փափաքելի էր որ այդ աղքատ շէնքը մեծնար, մեծնար Ունիվերմակի չափ ըլլար, վարդագոյն քարերով ըլլար, եւ հոն որմերէն կաղուած տեսնուէին գեղարուեստական հանճարով նկարուած «Վէրք Հայաստանի» զանազան դրուագները եւ այցելուն կարդար, աչքերով կարդար, սրտով հետեւէր Աբովեանի եւ Հայաստանի ամենագեղեցիկ դիւցազնավէպին:

Դժբախտաբար ինձ չկրցաւ ընկերել Աբովեանի կեանքին ու գործերուն ամէնէն որակաւոր մասնագէտը՝ Բենոյ Յակոբեան, իմ համշիրակս. բայց ան թանկագին ծառայութիւն մատուցեր է մեր գրականութեան, փարատելով բազմաթիւ տարակոյսներ եւ կրցեր է հաստատել թէ դժբախտ Խաչատուրը գոհ գացեր է բարբարոս թաթարի մը դանակին :

Կրկին անգամ շրջելով Աբովեանի տան շրջապատը, շօշափելով քարերը, բռնեցի ծուռ արահետը. վերադարձս տրտում էր, կարծես սիրտս հոն մնաց. աղքատ տնակի մը մէջ, հարուստ հոգիի մը քով, եւ ակամայ, բնական մղումով շրթներս մըրմընջեցին.

« Հայաստանի վէրքի երգիչ,
լուսապայծառ Աբովեան »:

Դարձեալ ոտքով վար իջայ, անգամ մ'ալ դիտելու Երեւանը, Աբովեանի տեղ, Աբովեանի սրտով, փռուած Արարատի գրկին մէջ, Թագուհիին գեղեցկութեամբ եւ նոր օրերու ուրախութեամբ :

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

(2 Շար.)

ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ՝ ԴԻՏՄԱՆ ԿԱՅԱՆ

Արուեստական արբանեակները դիտելու եւ լուսանկարելու կայան մը գոյութիւն ունի Երեւանի մէջ, որուն աշխատանքները մեծապէս գնահատուած են գիտնականներու միջազգային աշխարհէն:

ԳՐԱԿԱՆ ԴԻՄԱՆԿԱՐ

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԱՀԱՐԻ

Այնուհետեւ, բաւականին երկար եւ բանաստեղծի կամքից անկախ ընդմիջումից յետոյ Մահարու քնարական ոտանաւորներն ու քերթուածների լաւագոյնները լոյս տեսան 1954 թուականին, ստուար մի ժողովածուով, իսկ 1956 թուականին վերահրատարակուեցին նրա մի շարք արձակ գործերը, որոնց թւում ընթերցողն առաջին անգամ ծանօթացաւ նրա «Երիտասարդութեան սեմին» երկին :

1959 թուականին «Հնձաններ» վերնագրով գրքում վերահրատարակուեցին հեղինակի չափածոյ երկերը, որտեղ մտել են աւելի ուշ գրած մի շարք նոր ոտանաւորներ եւ չափածոյ այլ գործեր :

«Նախերգանք» ընդարձակ բանաստեղծութեան մէջ Մահարին վեր է հանում իր ստեղծագործութեան էութիւնը :

Սկզբում ողջունելով աշխատանքը, երգը, որը կեանքի նման վեհ է ու անգին, մարդուն, երկրի ուժը, մեր անհուն օրերը, հերոսական դարը, մեր լեռները, ազնիւ ձեռքերը եւն., այնուհետեւ բանաստեղծը խոստովանում է, որ մի ժամանակ ինք կամեցել է իր երգերով լինել «հեռու ու անարատ», «երգող», իր «ձեռքերով բռնել միայն դափնի ու վարդ»: Նա չի պարծենում որ եղել է.

Մի օր շռայլ,— հարբեցողի
Նման անհուն, անհեռատես,
Դերվիշի պէս խենթ ու մոլի ...

Բանաստեղծը հասկանում է, որ միակ լուսաւոր ուղին արդէն բացուել է երկրի համար եւ պատրաստ է իր կեանքը ընծայ բերել մեծ գործին.

Որովհետեւ կեանքս
Քո արեւով ցնծաց ...

Մահարին շատ քիչ է տուրք տալիս հռետորականութեանը, կեանքի երեւոյթները նրա մօտ քնարական գունագեղութեամբ են հանդէս գալիս, բիւրեղանում բանաստեղծի ներաշխարհում եւ վերարտադրւում բանաստեղծական պատկերներով: Նա գիտէ, որ ոչինչ մարդկային իրեն խորթ չէ, սիրում է, սիրուց տանջւում, թախծում, բայց այդ եւ յուզական աշխարհի այլ վերադիրները յոռետեսական նուոցների բնոյթ չեն կրում, կենսախինդ են ու կենսահաստատ: Լուսաւոր է նրա թախիծը եւ տխրութիւնը՝ շողշողուն: Որովհետեւ՝

Ես հաւատում եմ այս առաւօտին,
Ու ամէն մի, մէն մի տրոփին նրա ...

Այդ հաւատքի մէջ է Մահարու բանաստեղծութեան լաւատեսութեան ակունքը :

Գուրգէն Մահարին մէկն է մեր այն բանաստեղծներից, որոնց ստեղծագործութիւնը հասարակական լայն հնչեղութիւն է ունեցել: Եղաւ մի ժամանակ, որ որոշ քննադատներ նրա մօտ շատ անգամ բարդիների եւ փշատենիների հանդիպելով, շատ ծաղիկներ տեսնելով (մի տեղ նա գրում էր, որ ինքը «ծաղիկներ» ժողվում է), նրա ոտանաւորների մէջ շատ սէր ու խանդ գտնելով, նրան վերագրում էին անկումային տրամադրութիւններ, եւ նոյնիսկ այնքան հեռու էին գնում, որ նրան մանր—քաղքենիական եւ այլ պատրաստի պիտակներ էին փորձում կպցնել: Այդ ժամանակաշրջանի դրական վարդապետականները, ելնելով բանաստեղծութեան գռեհիկ ընկերվարական ըմբռնումից, չէին թափանցում նրա բանաստեղծութեան իսկական էութեան մէջ, վեր չէին հանում նրա լաւատեսական լայտմոտիւը, չէին բացում նրա բանաստեղծութեան լուսաւոր ակունքները, որոնք ընդհանուր առմամբ վճիտ են, մաքուր:

Մահարու հայրենասիրական, երկրին, նրա վերելքի ու կառուցման տենդին նուիրուած բանաստեղծութիւնների մէջ քիչ կը հանդիպիք հրապարակախօսական յայտարարութիւնների: Նրա հիացմունքը, նրա ոգեւորութիւնն ու ոգեշնչումն առարկայանում են բանաստեղծական պատկերների մէջ:

Այգեստաննե՛ր յուռթի ու կատաղի, հզօր,
Բազուկներով կանաչ ու մրգերով դեղին,
Այգեստաննե՛ր, որոնք վարարել են այսօր,
Սպասում են սիրով իրենց հաւաքողին ...

Մահարու քնարական շատ բանաստեղծութիւնների մէջ հեղինակի յոյզերը, ապրումները, վերյուշերը արւում են հայրենի բնութեան շօշափելի պատկերներով :

Ահա «Կարմիր կակաչ» բանաստեղծութիւնը, որը թէեւ տպագրուած է «Հնձաններ» ժողովածուի առաջին մասերում, բայց պատկանում է բանաստեղծի ստեղծագործութեան աւելի ուշ շրջանին: Կարդում ենք այդ ոտանաւորը եւ առաջին հայեացքից թւում է, որ բանաստեղծը ձեզ մատուցում է բնութեան մի ինքնանպատակ պատկեր, թէ ինչպէս ժայռի հպարտ ու քարէ կրծքին «ծաղկել է զըուարթ կարմիր մի կակաչ» :

Կարծես անցել են տարիներ, դարեր,
Ու ծաղկել է նա դեռ դարեր առաջ :

ԼԵՄ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ

(2 Շար.)

ԱՐՇԱԿՈՒՍԱՑՈՒՄ

ԳԻՐՔ,
ԼՍԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԳՈՎԱԶԴԱՆ

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏԻՐ ԴԱՎԻԹ ՄԱՐԳՈՒՆԻ

Ես հետեւեմ իր տխուր ճակատագրին – բեւեռում մը ամբողջ կեանք, երբ ճերմակ հեղուկ մը կը ծածկէ ձեր աչքերը : Զարմանալի է, որ ոչ ոք կը խոհանոցի մէջ, որ ոչ ոք կը խոհարարուհի կը դառնայ, որ ոչ ոք կը մտածէ, թէ ինչպէս կրնայ ապրիլ մարդ մը, որ չի տեսներ :

Ո՛չ, իմ հոգեկիր, ընչո՞ւ չես երգեր, ընչո՞ւ չես ողբար, ընչո՞ւ չես ճամբորդ ոգիներուն հետ չես խօսիր, որ կը հասնին Լիւսիոնի ափերը, ուր կը հանգչի Ամերիկայի մէջ ծնած քու մայրդ : Ընչո՞ւ չես ողբար, որ ոչ ոք կը հասկնայ քու լեզուդ, որ ոչ ոք կը հասկնայ քու հոգիդ, որ ոչ ոք կը հասկնայ քու սիրտդ :

Ընչո՞ւ չես ողբար, որ ոչ ոք կը հասկնայ քու ցաւերդ, որ ոչ ոք կը հասկնայ քու տանջանքներդ, որ ոչ ոք կը հասկնայ քու արցունքներդ :

Ընչո՞ւ չես ողբար, որ ոչ ոք կը հասկնայ քու ամբողջ ողբերգութիւնդ, որ ոչ ոք կը հասկնայ քու ամբողջ ողբերգութիւնդ, որ ոչ ոք կը հասկնայ քու ամբողջ ողբերգութիւնդ :

Ես կ՚ուզեմ ողբալ քու տեղդ, ես կ՚ուզեմ ողբալ քու տեղդ, ես կ՚ուզեմ ողբալ քու տեղդ :

Ես կ՚ուզեմ ողբալ քու տեղդ, որովհետեւ ես կը տեսնեմ, ես կը տեսնեմ, ես կը տեսնեմ :

Ես կը տեսնեմ, թէ ինչպէս կը ծածկէ, կը ծածկէ, կը ծածկէ ճերմակ հեղուկ մը ձեր աչքերը

Պ. Ժողէֆ Ֆլուտ, Այբի Տիկին Նար – դուհի Տնկոյեան, Տէր եւ Տիկին Գեղամ Տնկոյեան, Տէր եւ Տիկին Խոտւար Տըն – կոյեան, Տիկին Աչխէն Տնկոյեան, Տէր եւ Տիկին Գ. Նալպանտեան, Տէր եւ Տիկ· Վ. Սապոնճեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Շը – տիկեան, ինչպէս նաեւ Աճէմեան, Պար – սամեան, Սապոնճեան, Նալպանտեան, Տէր – Զաքարեան, Պելանժէ, Մաք–Նէյլ, Շըտիկեան, Ռէճէպեան, Ազապալեան, Փէնիրեէմէդեան, Կանանեան, Փոլաթ, Սոքրաթ ընտանիքները յաւուր կը ծանու – ցանեն իրենց կնոջ, զաւկին, քրոջ, մօրա – քրոջ, հօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ԶՈՒԱՐԹ ՖԼՈՒՏԻ

(Ծնեալ Տնկոյեան)

մահը, որ տեղի ունեցաւ Մայիս 6ին, 47 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի ժամը 9ին, փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Ռոմէնվիլի դերեզմանատունը ամփոփուելու համար իր ընտանեկան դամբարանը :

Մասնաւոր մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ ընկատել :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին հիմնարկութեան 38րդ տարեդարձին առ – թիւ այս Կիրակի օր, Հոգեհանդստեան պաշտօն պիտի մատուցուի Փարիզի Հա – յոց եկեղեցիին մէջ, 15 Րիւ ժամ կուժօն, ի յիշատակ իր հանգուցեալ հիմնադիր – ներուն, անդամներուն եւ ուսուցիչնե – րուն :

Պատարագի երգեցողութիւնները պի – տի կատարուին մասնակցութեամբ վար – ժարանին աշակերտուհիներուն :

Կը խնդրուի սանուհիներէն եւ համա – կիրներէն ներկայ ըլլալ :

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Դասախօսական հաւաքոյթ, Ռեժան արճարանի վերնայարկը (Մեթրօ Քատէ) այս Ուրբաթ ժամը 9ին :

Պ. ՀԱՃԿ ՊԻՐՊԻՐԵԱՆ կը ներկայացնէ «Հայաստան՝ Քսենոփոնի օրով» :

Մուտքը ազատ է :

Ոչ ոքի հրաւիրագիր ղրկուած է :

ՏԱՐՕՆԻ ԵՐԳԵՐՈՒ ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՏԻԿԻՆ ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆԻ

կողմէ :

Մայիս 12, Շաբաթ ժամը 21ին :

SALLE DEBUSSY (PLEYEL)

252, Fbg. St-Honoré

Բարձր հովանաւորութեամբ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կը նախագահէ՝

Պ· ՍԵԴՐԱԿ ՔԱՐԵԱՆ

Մասնակցութեամբ՝ Թարխան ԳԱՐԵԳԻՆԻ

Մուտք հրաւիրատոմսով :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպութեամբ Լիոն – Վիէն եւ Ս· Ամբռւաս Հայ Աւետ· եկեղեց· երիտ· միացեալ ուժերու :

Այս Շաբաթ, ժամը 20·45ին, Թէատ – բր Միւնիսիփալի չքեղ սրահին մէջ (Վա – լանս) :

Ինամեալ պատրաստութեամբ կը ներ – կայացուի՝

Գ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ԵՒ ՏՐԴԱՏ ԹԱԳԱՒՈՐ

Թատերգութիւն 4 արար եւ 3 պատ – կերով :

ՖՐ· ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈՒՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆ· Կ· Խաչի Շրջ· վարչութիւնը կը հա – ղորդէ թէ Պելֆոնթէյնի օդափոխութեան կայանը կը վերաբացուի Յուլիս 1ին :

Արճանագրութիւնները կը սկսին Մա – յիս 16ին : Դիմել կապոյտ Խաչի գրասեն – եակը՝

17, Rue Bleue, Paris 9e

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱ – ԲԱԹ օրերը ժամը 16էն 18 :

Ընտանեկան նպաստ (allocations) ըս – տացող ծնողքներէն կը խնդրուի fournir – րը միասին բերել :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ Շաբաթ իրիկուն 12 Մա – յիս, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան Շաւարշ Միսաքեան սրահին մէջ :

Դասախօս՝ ՏԻԿ· Է· ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Նիւթը՝ Առաջին մայրութիւն եւ մայ – րական սէր :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԿՈՐՍՈՒԱԾ Է

Շաբաթ իրիկուն, կապոյտ Խաչի կազ – մակերպած թատերական ներկայացման ընթացքին, (Սալ Փօլ Ֆարալիք) ոսկի ապարանջանով ժամացոյց մը կորսուած է : Գտնողէն կը խնդրուի զայն յանձնել Հայ Մշակոյթի Տունը, 17 Րիւ Պլէօ :

Հ. Յ. Դ.

ՊԱՆԵԼՕ – ՔԱՇԱՆ·— Հ· Յ· Դ· «Յա – ծիւ»ենթակոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հր – աւիրէ ընկերները այս Հինգշաբթի ի – րիկուն ժամը 8·30ին, ծանօթ հաւաք – ատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ·— Հ· Յ· Դ· Ս· Մինաս – եան ենթակոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 21ին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ· կո – միտէի ներկայացուցիչը :

ՄԱՐՍԷՅԼ·— Հ· Յ· Դ· Մարսէյլի Շրջ· կոմիտէն՝ ստիպողաբար ընկերա – կան ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ հետեւ – եալ ենթակոմիտէներու եւ խումբերու անդամ բոլոր ընկեր–ընկերուհիները·—

ԱԿՆՈՒԻ՝ 12 Մայիս, Շաբաթ, ժամը 21ին :

ՄՈՒՐԱՏ՝ 13 Մայիս, Կիրակի, կէսօրէ ետք, ժամը 15ին :

Ժողովները տեղի կ'ունենան իրենց սո – վորական հաւաքատեղիները : Խիստ կա – րեւոր օրակարգ : Շրջանային ժողովի ղեկուցում եւ ներկայացուցիչներու ընտ – րութիւն : Յարատեւորէն ներկայութիւն : Վարչութիւնները նախապէս պէտք է ըն – կերներուն տեղեկացնեն ժողովներու վայրի եւ թուականի մասին : Ներկայ պի – տի ըլլան Շրջ· կոմիտէի ներկայացուցիչ – ները :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ· ԽԱՉԻ Պուլ· Օտտոյի մասնա – ճիւղը, ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները որոշեալ հաւաքատեղին : Այս Հինգշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 16 – ին : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ԿԱՊ· ԽԱՉԻ Պօմոնի վարչութիւնը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ան – դամուհիները այս Հինգշաբթի ժամը 15 – ին, Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ : Օրա – կարգ·— Երկամեայ գործունէութեան տեղեկատուութիւն եւ 18րդ Պատմ· ժո – ղովի պատգամաւորուհիներու ընտրու – թիւն : Կը խնդրուի ընկերուհիներէն ներ – կայ գտնուիլ :

ԿԱՊ· ԽԱՉԻ Կրընոպլի մասնաճիւղին ընդհ· ժողովը այս Կիրակի, ժամը 15ին, դպրոցի սրահը, կարեւոր օրակարգ եւ ընտրութիւն պատգամաւորուհիի, կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԿԱՊ· ԽԱՉԻ Վիէնի վարչութիւնը ընդ – հանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկե – րուհիները այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Օհանջանեան Ակումբը : Ներկայ պիտի ըլլայ կեդր· վարչութեան պատգիչ Պ· Կ· Փօլատեան (Մարսէյլէն) : Բոլոր ընկեր – ներու եւ ընկերուհիներու ներկայութիւ – նը պարտաւորիչ է, չատ կարեւոր օրա – կարգ :

ԵԹԷ 4000 ՀՈԳԻԷՆ ԱԻԵԼԻ ՎԱՅՐԻ ՄԸ ՄԷՋ : ՊԶՏԻԿ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ՄԸ ՈՒՆԻՔ ԵՒ ԼԱԻ ՏԵՂ ՄԸ՝ ԽԱ – ՆՈՒԹ ՄԸ·

ՏԵՂԱԽՕՐԵՑԷ՛Ք

Pressing Automatique

ՄԸ

Եւրոպական առաջնակարգ *մաթե – րիէլով* : Մեծ եկամուտ : Ոչ մէկ *սթոք* : Հաճելի աշխատաւիճ : Վճա – րումի մեծ դիւրութիւններ : Մեր միջոցաւ բացատրութիւններ եւ լու – սաբանութիւններ :

Տեղեկութեանց եւ Տրվիի համար գրել ·–

Aïvazian

93, Rue Massena
LYON 6·

Կարդինալ Աղաճանեան Լիոնի մէջ

Լիոնի եւ շրջանի հայ գաղութը կը հրաւիրուի լսելու Ծիրանաւորը – պատրիարքին հայրական խօսքը եւ ստանալու անոր օրհնութիւնը՝

Այս Հինգշաբթի ժամը 20·30ին

Salle Rameau

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ

47 ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Մայիս 13ին, կիրակի, ժամը 15 – 21, *Մաղընոյի սրահը, Րիւ տ'Օպանէը*

Բարձր հովանաւորութեամբ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կը նախագահէ՝ Միութեան Պատուոյատենապետ՝ ԱՐԾՐՈՒՆԻ ՋՐԲԱՇԵԱՆ

Հանդէսը կը վարէ Միութեան քարտուղար՝ ՅՈՎՀ· ՀԱՅԱԴՈՐԾԵԱՆ

Կը խօսի ՅԱԿՈԲ ԱՐԹԻՆԵԱՆ

Խօսք կը տրուի կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն, Հրաւիրուած են Մարսէյլի բոլոր Միութիւնները

Գեղարուեստական ճոխ բաժին·— Կը նուագեն Պ· Սարգիս Չէօրէքճեան (ջութակահար, Ճոշկունեան (ճեռնադաշնակ), Գուրգէն (մեներգ), մասնակ – ութեամբ Տիկին Ստեփանեանի, Օր· Ալիս Շահմիրեան, Օր· Վերգինէ եւ Պ· Վանիկ Նազարեան կ'արտասանեն :

Պիտի ցուցադրուի Անմահ Շիրվանզադէ ի ՀԱՅԱՍՕՍ ՄԵԾ ԺԱՊԱՒԸՆԸ

ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ

Արմենիա երգչախումբի մեներգողներէն Պ· Ժիրայր Գասպարեան,

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳ

«ԱՐՄԵՆԻԱ» ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Ղեկավարութեամբ՝

ՌԱՖՖԻ ԲԱԲԳԷՆ ՍՎԱՃԵԱՆԻ

(Լիբանանի երաժշտանոց ճէն շրջանաւարտ)

Հովանաւորութեամբ՝

ՀԻՄՆԱԴԻՐ – ՊԱՏՈՒԱԿԱԼ ՂԵԿԱՎԱՐԻՆ՝

ՎԱՐԴԱՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Թէաթրը ժիմնազի մէջ, Շաբաթ, 19 Մայիս
ժամը ճիշդ 21ին

Բոլորովին նոր յայտագրով, ԿՈՄԻՏԱՍ, ԿԱՆԱՉԵԱՆ, Գ· Մ· ԱԼԷՄՇԱ, Գ· ՍԻՒՆԻ, Թ· ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ, Կ· ՉԱՔԱՐԵԱՆ, Ս· ՄԵԼԻՔԵԱՆ : ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ :

.... ՎԵՐԸ ԱՐԵԳԱԿ՝ ՎԱՐԸ ԹՈՄԼԱԿ ....
ԱՐԵՒԸ երկնքին՝ ՆԵՐԿԸ տունին

Բնական լոյսն է, երբ ձեր բնակարանը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ՋԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes

Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne

Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնար – ուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիֆ եւ վինի – լիֆ պատրաստութիւններու : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէում եւ փլասթիֆ :

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը որու շնորհիւ կրնայ 10էն 30 առ հարիւր գեղջ ունենալ :

ՄԱՄՈՒԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAYRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 10 ՄԱՅԻՍ

JEUDI 10 MAI 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9399 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5200

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

1915 ԱՊՐԻԼ 7—ՅՈՒԼԻՍ 18

Քանի կ՚երկարաձգուին պանդխտութեան տարիները, այնքան կը տկարանայ մարդոց յիշողութիւնը, երէկուան անցուդարձի մասին:

Յիշողութեան հետ, շատերուն պայծառատեսութիւնն ալ կը պղտորի:

Եւ դէղ մը անճոռնի վէճեր կը ծագին: Կամ կը սարքուին արհեստականօրէն:

Այսպէս է որ, ամէնէն անվիճելի եւ անվիճաբանելի, պատմական եւ նուիրական դէպքերն անդամ կը դառնան կըռուախնձոր: Կամ բերնի ծամոց:

Ուրիշ ի՞նչպէս բացատրել, օրինակ, Վասպուրականի Հերոսամարտին անտեսումը՝ Փարիզի մէջ:

Ի՞նչպէս կ՚արդարանան սա տարէց, հասուն, «շնորհքով մարդիկը», երբ ջոջ-աղայի մը հոգեհանգստեան — կամ հարսնիքին — չափ անդամ արժէք չեն տար իրենց հայրենիքին ազատագրական խոյանքին: Հոգ չէ թէ կարճ տեւած ըլլայ:

Ի՞նչպէս կ՚արդարանան եթէ ոչ պատմութեան, գոնէ Մարսէյլի, Տէսինի, Վիէնի եւ ուրիշ գաղութներու իրենց հարազատ հարյրենակիցներուն առջեւ:

Գիտենք որ անօգուտ են այս հարցումները, երբ կանխակալ կարծիքները տուն տեղ են եղած Վասպուրականի փարիզապատիւ ջոջերու սրտին ու մտքին մէջ:

Ոչինչ: Մենք տարրական պարտականութիւն մը կը կատարենք, զգաստութեան, լրջութեան հրաւիրելով այս աններելի դասալքութեան պատասխանատուները:

Ինչ որ Վասպուրականի Հերոսամարտ կը կոչենք, եթէ նոյնիսկ տեղական հանդամանք ունենար, պիտի վառէր Վանեցիներու հոգին:

Իրականին մէջ, շատ աւելի խոր է եւ մեծ՝ 1915 Ապրիլ 7ի ժողովրդական ապստամբութեան իմաստը: Հոյակապ էջ մը՝ մեր ազատագրական պայքարին մէջ:

Երեւակայեցէք ամբողջ նահանգի մը ժողովուրդը ոտքի կանգնած՝ մէկ մարդու պէս, յանուն ինքնապաշտպանութեան եւ ազատութեան: Առանց դաւանանքի, դասակարգի, տարիքի կամ սեռի տարբերութեան:

Եւ ի՞նչ նախնական զէնքերով:

Սպառազէն բանակ մը կանգնած էր իրենց դիմաց, սանձակոտոր խուժանի մը հետ: Արիւնածարաւ ծրագիրներու հետ, թշնամին տմարդի դաւեր ալ կը լարէր, «բարեկամաբար» ծուղակը ձգելով պատասխանատու դէմքեր:

Օրուան հրէշը, կուսակալ Ճէվտէթ խռովեալ շրջան մը կ՚ուղարկէր ողբացեալ Իշխանը, իբրեւ հաշտարար, գիշերանց մորթել տալու համար իր երեք հետեւորդներուն հետ (1915 Ապրիլ 5):

Յետոյ, միշտ նոյն օձային դալարումներով, իր մօտ կը հրաւիրէր Վռամեանը, որ արիաբար կը պատասխանէր հրաւէրին այն վստահութեամբ թէ պիտի կրնայ չարը խափանել, իբրեւ անդամ Օսմ. Խորհրդարանի:

Գնաց ու չեկաւ: Ինչպէս հազարաւոր առաջնորդներ իրեն պէս:

Յաջորդ ականաւոր զոհը պիտի դառնար Արամը, որ կրցաւ խուսափիլ, ի վերջոյ ապստամբութեան ազդանշանը տալու համար, Ապրիլ 7ին:

Այնուհետեւ օրհասական կռիւ, տրամադրելի բոլոր միջոցներով: Մինչեւ Մայիս 3, «յաղթական օրը եւ թրքական կատաղութեան վերջին օրը»:

Ամբողջ երեք օր հրդեհ եւ կողոպուտ: Յետոյ կամաւորներու մուտքը Մայիս 5ի առտուն: Եւ վերջապէս անդրանիկ իշխանութեան հաստատումը Մայիս 8ի հրամանագրով, նահանգապետութեամբ Արամի:

Հազիւ շնչել սկսած էր նորազատ, հայազատ Վասպուրականը, երբ երեւան կ՚ելլէր այլապէս հրէշային դաւ մը, — բռնագա՛ղթ: Այս անդամ՝ ռուսական հրամանատարութեան հրամանով: (1915 Յուլիս 18):

Խաչը կը լրացնէր Մահիկին պակասը, արիւնազանգ զինակցութեամբ ...

Յարական կառավարութեան առաջին դաւը չէր այս, հալածական ժողովուրդի մը դէմ: Բայց կը գերազանցէր նախորդները, իր դիւային ծածկամտութեամբ:

Նոր վիհ մը բացուած էր մեր ազատագրութեան ճամբուն վրայ ...

Շ.

1950

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՆ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

ՆՈՐ ՄԵՌԵԱԼՆԵՐ ԱՄԷՆ ԺԱՄ

Ահաբեկումները կը շարունակուին, ամէն ժամ նոր մեռելներ, նոր զոհեր, այլեւս զոյութիւն չունեցող դատի մը համար:

Երեքշաբթի օր, երեսուն նոր մեռեալներ կային, մեծ մասով մահմետական: Ալժէ, ամէն ժամ մէկ սպանութիւն կը հաշուէ «Ֆիկառօն» մինչ ուրիշներ ամէն քառորդ ժամը կամ ամէն կէս ժամը կ՚ըսեն, ինչ որ ցոյց կուտայ թէ ինչ չփոթ կացութիւն կը տիրէ եւ իրականին մէջ այլեւս ոչ ոք կրնայ հաշիւ բռնել:

Օռանի մէջ կացութիւնը տարբեր չէ: Պայթումներ եւ հրացանաձգութիւն, քաղաքին զանազան կէտերուն վրայ, Գաղտնի Բանակի խումբերը գլխաւորաբար կը յարձակին մահմետական թաղերուն վրայ:

× Աւստրալիոյ ներգաղթի նախարարը յայտարարեց թէ իր երկիրը տրամադիր է ընդունելու Ալժերիոյ Ֆրանսացիները:

Արդարեւ, պատկան իշխանութիւնները կը հաղորդեն թէ օրէ օր կը շատնայ Ալժերիայէն մեկնող Ֆրանսացիներուն թիւը:

× Զուիցերիայէն հասած լուրերու համաձայն, Առկու Ալժերիա վերադարձած է: Զուիցերիա եղած ժամանակ ոչ միայն չփման մէջ մտած է Գաղտնի Բանակի անդամներուն եւ համակիրներուն հետ այլեւ բազմաթիւ թերթերու, մանաւանդ Ժընեւի մէջ:

Քննութիւն մըն ալ բացուած է Գերմանիա կատարած ճամբորդութեան մասին:

× Տը Կոլի դէմ եղած մահափորձին հեղինակները պիտի դատուին Մայիս 22ին:

× Ժան տ՚Արքի տօները տեղի ունեցան Օռլէանի մէջ: Այս առթիւ Շապան-Տէլմաս ճառ մը խօսեցաւ ուր շեշտեց թէ բաց թեւերով պէտք է ընդունիլ Ալժերիոյ մեր եղբայրները. — «Մեր բանակին իր պարտականութիւնը կատարելէն ետք, երբ յոյս մը ծնած է, ահա՛ դրժուարութիւնները օրէ օր աւելի ցաւալի են, աւելի վտանգաւոր: Այն պահուն երբ Ֆրանսա ողբերգութիւն մը կ՚ապրի, մենք, քաղաքապետներ, ընդունեցանք եւ պիտի ընդունինք, բաց թեւերով, եղբայրներ որոնք սկիզբը նոյն զգացումները պիտի չունենան մեզի հանդէպ: Բնակչութեանց պէտք է հասկցնենք որ պէտք է սիրալիր ընդունելութիւն ընել:

ԱՏԸՆՈՒԸՐ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

ՎԱՐՁԱՊԵՏԸ ԳՈՀ Է ԱԹԷՆՔԻ ԺՈՂՈՎԷՆ

Ինչպէս գրած էինք Դաշնակցային Գերմանիոյ վարչապետը Քոնրատ Ատընաուրը 36 ժամ անցուց Գերմանիոյ նախկին մայրաքաղաքին արեւմտեան մասը:

Մամուլի ասուլիսին ընթացքին, ուր Վարչապետը անդրադարձաւ նաեւ Գերմանիոյ տարակարծութեան Ամերիկացիներուն հետ, Պերլինի շուրջ, շօշափեց նաեւ այլ հարցեր:

Վերամիացում. «Եթէ խորհրդային զօտին եւ Պերլին, յայտարարեց Ատընաուրը, կարենային ապրիլ այնպէս ինչպէս կ՚ուզեն, այսինքն բոլորովին ազատ, քաղաքական բազմաթիւ խնդիրներ դիւրին կը լուծուէին: Արեւմտեան ազատ աշխարհի միասնականութիւնը էական պայմանն է ազատութեան պահպանման, որովհետեւ արեւելեան պլոքը, իր բոլոր յոյսերը դրած է այն տարակարծութեանց վրայ որոնք կրնան ծագիլ արեւմտեաններու մօտ»:

Եւրոպա. — Պէտք է որ այս հարցը լուծուի այս ամառ:

Պերլին եւ Ամերիկացիները. — Վարվապետը անտեղի կը գտնէ արտաքին նախկին նախարարին (Ֆոն Պրենթանօ) եւ ներկայ նախարարին (Տոքթ. Շրէօտըր) տարակարծութեանց շահագործումը: «Արտաքին ճակատի վրայ, շեշտած է Ատընաուրը, պէտք է համբերութիւն ցոյց տանք: Նախկին նախարար Ֆոն Պրենթանոյի խօսակցութիւնները Ուոշինկթընի մէջ, գլխաւորաբար նախագահ Քենըտիի հետ, ցոյց տուին որ Միացեալ Նահանգները հասկացողութիւն եւ բարեկամութիւն ցոյց կուտան Գերմանիոյ եւ Գերմանացիներուն հանդէպ: Այդ ուղղութեամբ մեր ունեցած բոլոր վախերը անտեղի են»:

Ռօյթըր եւ Եունայթըտ Փրէս գործակալութեանց համաձայն սակայն, վարչապետը անգործադրելի որակած է ամերիկեան ծրագիրը Պերլինի համար (միջազգային հակակշիռ):

Պատասխանելով մէկ հարցումի, Ատընաուրը յայտնած է նաեւ թէ դիւանագիտական փոփոխութիւններ կրնան տեղի ունենալ, նոյնիսկ Միացեալ Նահանգներուն վերաբերող պաշտօններու վրայ: Այս կը նշանակէ թէ Ուոշինկթընի գերման դեսպանին փոխարինումը անհաւանական չէ:

Ատընաուրը յայտնած է նաեւ թէ ոչ մէկ յոյս ունի որ Ամերիկացիներուն եւ Ռուսերուն խօսակցութիւնները կրնան տեղ մը յանգիլ: Ըստ Ուոշինկթընէն ըստացած իր մէկ հեռագրին, այդ խօսակցութիւնները սարսափելի ձանձրացուցիչ են որովհետեւ ոչ մէկ նորութիւն կը բերեն:

×

Արեւելեան Գերմանիոյ խորհրդարանին նախագահը՝ Եոհաննէս Տիքման խօսք առնելով խորհրդային բանակի Պերլին մուտքի 17րդ տարեդարձին առթիւ, յայտարարած է. — «Ոչ մէկ զինուոր ամերիկացի, բրիտանացի կամ Ֆրանսացի Պերլին մտած է զէն ի ձեռին վճռական ժամուն: Խորհրդային զինուորներն են որ յաղթութեան դրօշը պարզած են Պրանտպուրկի վրայ: Միւս պետութեանց զօրքերը երեւցան երբ Պերլինի ճակատամարտը վերջացած էր: Պերլին տեղաւորուեցան առանց որեւէ զինուորական կամ օրինաւոր իրաւունքի»:

Հարկ է անշուշտ յիշեցնել Պ. Տիքմանի որ Արեւմտեանները Պերլին մտած են ըստ 1944ի ձմեռը եղած համաձայնութեանց դաշնակիցներու միջեւ, որոնք վերահաստատուեցան Եալթայի մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԾԵՐԱԿՈՅՏԻՆ առջեւ, ալժերական հարցերու նախարարը՝ Ժոքս խօսեցաւ այն գերիներուն մասին որոնք Ալժ. Ազատ. Ճակատի ձեռքը պէտք է ըլլան: Ժոքս յայտնեց թէ անդամ մը տեղեկութիւններ ստացած են այդ գերիներուն մասին Կարմիր — Մահիկին կողմէ բայց յետագային տեսակ մը փախուստ փորձած են: Ժոքս շեշտեց թէ չեն կրնար ընդունիլ այդ փախուստի ճամբան:

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ ընկերային տագնապը լուծուած չէ: Պիսքայի շրջանը 35.000 բանթողներ կան, բայց պաշտօնական շրջանակները լաւատես են: Մատրիտի մէջ, ուսանողներ ցոյց մը կատարեցին:

ԼԻԶՊՈՆԻ մէջ բախումներ պատահած են ոստիկանութեան եւ ցուցարարներու միջեւ:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ծանօթ լրագրողը՝ Ուոլթըր Լիփման 1962ի Փուլիցէռ մրցանակին արժանացաւ, հետեւեալ նշանակութեամբ «այն իմաստութեան եւ պատասխանատուութեանց բարձր հասկացողութեան համար որոնցմով, տարիներէ ի վեր կը մեկնաբանէ ազգային եւ միջազգային խնդիրները»:

ԼԱՈՍԻ հարցերուն առընչութեամբ, Լոնտոն Մոսկուայի դիմած է առաջարկելով որ Խորհ. Միութիւնը Նամ-Թայի պարպումը ձեռք ձգէ Փաթեթ Լաոյի ուժերուն կողմէ:

ԻՍՐԱՅԷԼ մեծ աշխատանք կը տանի ափրիկեան բարեկամութիւնները ամրապնդելու համար: Աշունէն առաջ, սեւ պետութեանց եօթը ղեկավարներ պաշտօնական այցելութեան պիտի երթան Իսրայէլ:

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ Արտաքին նախարարութեան բանբերը յայտարարեց. — Մեր քաղաքականութիւնն է ճիշդը, չփումները պիտի շարունակենք Մոսկուայի հետ:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը՝ Տոքթ. Ամինի Ճետտահ զացած է առջի օր, Սէուտական Արաբիոյ հրաւէրին վրայ: Ապա ուխտագնացութեան պիտի երթայ Մեքքէ:

ՊՐԱԶԻԼ եւ Խորհ. Միութիւն առեւտրական համաձայնութիւն մը ստորագրեցին, 1962ի համար, 80 միլիոն տոլարի արժէքով:

ԻՍՐԱՅԷԼ իր անկախութեան 14րդ տարեդարձը տօնեց առջի օր: Այս առթիւ վարչապետը՝ Տավիտ Պեն Կուրիոն Տավառ թերթին յայտարարած է. «Եթէ արաբական երկիրներու մէջ կան քաղաքական մարդիկ, որոնք խաղաղութիւն կ՚ուզեն Իսրայէլի հետ, չեն կրնար իրենց տեսակէտը պարզել, որովհետեւ բոլոր արաբական երկիրները բռնատիրական վարչաձեւի տակ կ՚ապրին, բացի Լիբանանէն:

ՊԵՆ ԽԵՏՏԱՅԻ ճառէն առաջ, ԱՀԱԿի բանբերը յայտարարութիւններ ըրած է Եւրոպա թիւ 1 ձայնասփիւռի կայանի թղթակցին. — ըստ Եազիտի տակաւին ուշ չէ Ալժերիոյ Եւրոպացիներուն համար արդիւնաւոր համակեցութիւն մը ընտրելու, բայց գալիք օրերու ընթացքին պէտք է դիրք ճշդեն:

ՏԸ ԿՈԼ շնորհաւորեց Անթոնիօ Սէնեին, Իտալիոյ հանրապետութեան նախագահ ընտրուելուն առթիւ: Շնորհաւորական գիրին մէջ, Ֆրանսայի նախագահը շեշտած է. — «Գալով մեր Եւրոպայի, որ այնքան կը պարտի. իտալացի ժողովուրդին, մաղթելի է որ ձեր պաշտօնավարութեան շրջանին, ամբողջովին տէր դառնայ իր ճակատագրին»:

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Խմբագրատուն այցելեց երիտասարդ գրող Պ. Պօղոս Սնապեան (Պէյրութէն), որ մէկ տարի Փարիզ պիտի մնայ հետեւելու համար Սորպոնի դասընթացքներուն:

Ի՛ՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Գ. ՄԱՍ)

ԱԶԳԱՅԻՆ ՀՈԳԻ

Արտասահմանի Հայութիւնը մտահոգ եւ կասկածաւոր դիրք բռնած է այս հարցի մասին: Հայ սիրտն այրած է, տեսնելով իր զաւակները որ կամաց կամաց կը հեռանան Հայութենէն, կը մոռնան մայրենի լեզուն, չեն կարդար հայ գիրքն ու թերթը, զբաղած են օտար հարցերով: Այսօր Հայութեան կեդրոն այդ փոքրիկ Հայաստանը, մեր ազգային միջնաբերդը, մեր պատմութեան նուիրական օրօրանն է: Պէ՞տք է կասկածիլ անոր ազգային զգացումներուն վրայ, լեզուին վրայ, ապա գոյութեան վրայ:

Համայնավարներն, ըստ իրենց միջազգային վարդապետութեան, ազգային հարցերով չեն զբաղիր: Եղաւ ժամանակ մը որ Սթալին եւ Բերիա, պաշտելով հանդերձ իրենց Վրաստանը խիստ հալածանքի ենթարկեցին մեր գրողները եւ երիտասարդները: Չեմ կարծեր թէ Մոսկուա բոլորովին հրաժարած ըլլայ համայն Ռուսիոյ մէջ ապրող խայտաբղէտ ցեղերը մէկ լեզուի եւ մէկ ազգութեան վերածելու գաղափարէն, ինչպէս էր Ցարերու ատեն: Խորհրդային աշխարհի մէջ ռուսերէնի պարտադրիչ ուսումը՝ քիչ մը այդ նպատակը կը հետապնդէ:

Ըստ ինծի, դժուար է որ յաջողի իր ծրագրին մէջ, մանաւանդ որ ցեղային խմբաւորումները, ներքին պետականութիւնը եւ բազմաթիւ ցեղերու դարաւոր աւանդութիւնը դիւրին չէ բեկանել:

Ինծի ծանօթ չեն թէ ի՛նչ է կացութիւնը Խրխզներու, Իւզպէքներու կամ Լիթուանացիներու երկիրներուն մէջ. բայց մենք Հայերս ի բնէ քիչ մը միջազգայնական եղած ենք. մեր տան մէջ, մեր հոգին վրայ հաճոյքով օտար լեզու կը խօսինք, կարծես մեր հարուստ բարբառը գոհունակութիւն չի տար, կարող չէ մեր հոգեկան ու մտերիմ զգացումները բացատրել. մեզ շուտով կը հրապուրեն օտար գրականութիւն, պատմութիւն եւ կենցաղ: Հպարտ ենք մեր անցեալով, բայց ոչ նախանձախնդիր:

Կովկասի մէջ ես տեսայ Վրաստանը, իր ժողովուրդը, հանդիպեցայ Վրացիներու, քիչ թէ շատ շօշափեցի իրենց ազգային երակը: Թիֆլիզի մէջ կրնամ հաստատել թէ ռուսերէն բնաւ չլսեցի փողոցները, գրեթէ չկային ռուսերէն ցուցատախտակներ. մինչ Երեւանի մէջ կարելի է ըսել երեսուն առ հարիւր ռուսերէն կը խօսին. կան գործատուներ (օր. ճշդութեան գործիքներու) ուր ամէն ինչ ռուսերէն է, ազգ եւ ազինք, գրութիւն եւ հրահանգ: Կան զուտ ռուսերէն լեզուով թատրոն, շարժանկար: Հեռատեսիլը աւելի ռուսերէն է՝ քան հայերէն: Անշուշտ ցաւալի երեւոյթներ են, եւ անհոգութիւն ազգային արժէքներու հանդէպ, տեսակ մը հայկական ունակութիւն:

Կարելի՞ է հետեւցնել թէ ներկայ սերունդը դէպի ուծացում կ՝երթայ. ո՛չ, վտանգը մահացու չէ: Ես խօսեցայ շատ երիտասարդներու հետ, անոնց սիրտը թունդ հայ է. չեն արտայայտուիր, բայց հարկի պարագային, միջազգային մըրցումներու, թատրոնի եւ այլ հանդէսներու ատեն իրենց հայ հոգին կը ճառագայթէ:

Ամէնէն աւելի Երեւանը բռնուած է օտարասիրութեան ախտէն. չեմ կարծեր թէ Լենինական կամ Կիրովական եւ այլ կեդրոնները վարակուած ըլլան ռուսական դեղին ցաւէն:

Գիւղերը, որոնք գրեթէ մէկ միլիոն Հայութիւն կը հաշուեն, բոլորովին ազգային հոգի ունին. ո՞վ կրնայ օտարացնել Արագածի Մշեցիները, կամ ներգաղթողները. եւ բարեբախտաբար Հայաստանի գիւղերը ժողովուրդի մեծամասնութիւնը կը կազմեն:

Հոն ալ մեզմէ աւելի զարգացած է հայ գիրքը. անհրապոյր գիրքերու հետ կան բազմաթիւ լաւ հրատարակութիւններ եւ ժողովուրդը կը գնէ, կը կարդայ, մանաւանդ երբ ազգային բովանդակութիւն ունին, երբ իրենց սրտին կը խօսին: Շատ տուներու մէջ տեսայ փոքրիկ գրադարաններ. հայ գրքեր էին. արտասահմանի մէջ ճրագով փնտռես՝ պիտի չտեսնես այս գեղեցիկ սովորութիւնը. նոյնն է նաեւ օտարներու մէջ, որոնք անպայման ընտանեկան գրադարան ունին:

Շատ թոյլ նշոյլ մը կայ լեզուն կամաց կամաց մաքրելու, եւ եթէ լեզուական մասնախումբը, կազմուած գիտակից գիտնականներէ, քիչ մ՝աւելի աչալուրջ ըլլայ, հսկէ եւ պարտադրէ մաքուր հայերէնը, արտասահմանը պիտի ստիպուի նախանձիլ իրենց: Կովկասահայը հնուց աղքատ եղած է լեզուական հարցի մէջ: Տարօրինակ էր որ քանի մը գրադէտներու հանդիպեցայ, որոնք խօսնակ, երեսփոխան, խօսարան, նախարար բառերուն ծանօթ չէին, որովհետեւ շատ հեշտութեամբ. սպիքեր, տէպուտատ, պարլամէնթ կամ մինիստր կը գործածեն: Եւրոպական բառեր երկու անգամ աղաւաղուած, նախ ռուսերէնի մէջ, ապա հայերէնի մէջ:

Բայց հեռատեսիլին հեռուստատեսիլ կ՝ըսեն, ձայնասփիւռը դեռ ռատիոյ մնացած է. ուտեստեղէնը փոխուեր է բարբարոս կաստրոնոմի, եւ պատերուն վրայ գրուած. իսկ ի՞նչ կարելի է ըսել այն խառնածին ուղղագրութեան համար՝ որուն դեռ յամառօրէն կառչեր են:

Ժողովուրդի մը ազգային հոգին կը զարգանայ գրականութեան արտին մէջ. մինչեւ Սթալին – Բերիա դժբախտ տարիները՝ հայ գրագէտն ու գրականութիւնը ճնշուած էին. շատ տաղանդաւոր մարդիկ կորսնցուցինք. բայց այժմ ժամանակները փոխուեր են, յոյս կայ որ ապագան աւելի թոյլատու ըլլայ եւ այս փոքրիկ ժողովուրդն իր դարաւոր մտացի կեանքը վտանգի տակ չտեսնէ:

Արտասահմանի ձուլման տխուր պատկերը կը ներկայացնէ մանաւանդ այն Հայութիւնը որ ցրուած է մայր հայրենիքէն դուրս՝ անսահման Ռուսիոյ մէջ: Բացի Վրաստանի կամ Ատրպէյճանի հովանաւորութեան տակ գտնուող հայ գիւղերէն, Թիֆլիզ, Պագու մեզի համար վտանգաւոր կեդրոններն են: Վրացիները ձուլման խուլ պայքար կը մղեն, Թաթարները դեռ այդ մոլութեան չեն հասած եւ յաւակնութիւն չունին, բայց Պագու ռուսերէնի հիւանդութիւն ունի, Թիֆլիզ՝ վրացերէնի, եւ Վրացիները խուլ պայքար ունին Հայութեան դէմ, գործէ կը զրկեն, չեն օժանդակեր հայ դպրոցին ու թատրոնին: Քանի հայ երախաներ տեսայ, ընտանիքներ, որոնք վրացերէն կը խօսին տան մէջ եւ մանուկը ինքզինքը քարթվելի (վրացի) կը կոչէր. պէտք էր ականջը քաշել որ ըսէր թէր Սոմեխի (հայ) եմ: Իսկ մականուններու վրայ փակցուցած այդ յարդէ պոչը՝ շվիլի շատ ընտանիքներ վրացի դարձուցեր է. երեւակայեցէք որ Ախալցխայի Նեփիսեան ընտանիքը, որ դարերով Մլքէի հրաշալի Աւետարանը պահեր է կորուստէ եւ ապա Վենետիկի Մխիթարեաններուն նուիրեր է, այժմ Նեփիսաշվիլի դարձեր է:

Թերեւս Վրաստանի մէջ Ախալքալաքը, գիւղերը, Ափխազիայի հայ գիւղերը, Թաթարներու հովանին վայելող Նախիջեւանը, Ղարաբաղի փոքրիկ հանրապետութիւնը պահեն իրենց հայկական դիմագիծը, բայց Ախալցխան արդէն 20 առ հարիւր վրացի դարձեր է:

Որքան մեծ դեր ունին կատարելիք Հայաստանի գեղարուեստական միութիւնները, թատերական, երաժշտական, երգչախումբ, գրագէտներ, շրջիլ այդ շրջանները եւ ազգային շունչ տալ մարմրողներուն:

Կատարեալ արտասահմանի ցաւալի պատկերն ունի Ռուսիոյ մէջ տարածուած Հայութիւնը: Մոլտաւիայէն Սիպերիա, Խրիմէն Արխանկէլ, շուրջ 800·000 հայեր, ոմանք բախտ բնտռելու, ուրիշներ հնուց հաստատուած, ուսանողներ, բանուորներ, աքսորեալներ, մշակներ, հեռացած են Հայաստանէն. հոն վաստակը աւելի դիւրին եւ օրականներն աւելի առատ են: Ուրիշներ հասեր են մինչեւ Սմրղանտ եւ հազարներ են ասոնք, մայր հայրենիքէն հեռու, ռուսական ցուրտ հովերը կը փչեն իրենց վրայ եւ ազգային հոգին կը սառի: Միայն Մոսկուա 100·000 հայ կը հաշուէ. հոն փոխադրուած են մեր տաղանդները, Խաչատուրեան, Մերկէլեան եւ բազմաթիւ գիտնականներ, համալսարանի ուսուցչապետներ, չեմ գիտեր կամաւոր հմայուածներ Մոսկուայի փառքէ՞ն, թէ բռնի փոխադրուածներ՝ զանոնք օտարներուն ռուս ներկայացնելու համար: Մոսկուայի մէջ հայկական դպրոց կայ թէ չէ՝ ինծի ծանօթ չէ, գիտեմ որ քահանայ մը ունի. եթէ դպրոց ալ ըլլար՝ վստահօրէն մէկ հայ աշակերտ ալ պիտի չյաճախէր. գործ, դիրք, ապրուստի միջոց, վաղուան մտահոգութիւն հոն ալ կայ եւ ռուսական հացը ճերմակ է: Կատարելապէս Ամերիկայի, Ֆրանսայի պատկերն ունի այդ Հայութիւնը. խառն ամուսնութիւններ, անունի փոփոխութիւն, լեզուի մոռացում ամենօրեայ վէրքեր են որ կը բացուին հայ մարմնին վրայ:

Չեմ գիտեր թէ Հայաստանի պետութիւնը, ժողովուրդը, եկեղեցական իշխանութիւնները միջոցներ կը խորհի՞ն այդ ոչխարները հայրենիքի փարախը դարձնելու համար: Կը ստեղծե՞ն ուսման եւ ապրուստի լաւագոյն պայմաններ՝ որ երիտասարդութիւնը չգաղթէ դէպի օտար հորիզոններ: Իրենց մէջ ազգային հոգին չի պակսիր, մեծ ու փոքր ճառեր միշտ Հայաստանի փառքը կը հիւսեն, եւ այդ սրտի զեղում է:

Ես ներկայ եղած եմ ճաշարաններու բազմութիւններու՝ որոնք միայն Հայաստանի կենացը կը խմէին. չեմ կարծեր թէ լոկ հայկական քոնեաքի հոգին ըլլար, այլ սրտերէն կուգար եւ յուզում կը պատճառէր:

Էջմիածինի մօտ, քանի մը բարեկամներով ճաշարան մը գացի, անկիւն մը նստած էին չորս երիտասարդներ, քոնեաքի չորս շիշերու առջեւ. մէկը հիանալի ձայնով ազգային երգեր կ՝երգէր. ես զգացուած մօտեցայ իրեն եւ ըսի.

— Ընկե՛ր, ես արտասահմանէն եկած եմ Հայաստան այցելելու, ձեր ձայնը սրտիս շատ դպաւ, կարո՞ղ էք ինձ համար ուրիշ երգեր ալ երգել:

— Ի՞նչ ես ասում, պատասխանեց նա, հոգիդ սիրեմ, ես քեզ համար բոլոր երգերը կարող եմ երգել:

Նա շատ յուզումով երգեց Ես իմ անոյշ Հայաստանի երգը. երգեց ժողովրդական երգեր, Հայաստանի գովքը հիւսող երգեր: Քիչ վերջ մեր սեղանին վրայ հասան քոնեաքի շիշեր, իրենց հիւրասիրութեան զգացումն էր, արտասահմանի եղբայրներուն սէրն էր, եւ այս սքանչելի ժողովուրդը պիտի արդարացնէ ամէն ապագայի մէջ մեր լաւագոյն յոյսերը:

Արդար էր որ սիրտս յուզուէր եւ ըսէր — Էլի ես որբ ու արնավառ իմ Հայաստան եարն եմ սիրում:

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

(3 Շար.)

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

ԳՐԱԿԱՆ ԴԻՄԱՆԿԱՐ

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԱՀԱՐԻ

Իսկ երբ խորամուխ ենք լինում պատկերների իմաստի մէջ, ակամայ յանգում ենք այն մտքին, որ նա խորհրդանշանացրեր է մեր ժողովրդի ճակատագիրը, մի ժողովուրդ, որ, սեղմուած իր ապառաժներին, սնունդ էր առնում ժայռի ճեղքերից, «խմում անձրեւի, արեւի բոյրը» եւ հերոսական պայքարով ու աշխատանքով պահել է իր գոյութիւնը:

Բանաստեղծի քնարերգութիւնը յորդում է բնութեան պատկերների առատութեամբ, որոնք առարկայացնում, շօշափելի ու ընկալելի են դարձնում բանաստեղծական յոյզերը, դառնում են վարակիչ, որովհետեւ անձնականից վերածւում են ընդհանրականի:

Ահա նրա «Կարօտ» բանաստեղծութիւնը:

Բանաստեղծը խօսում է իր «սիրած» ոսկէ աղջկայ մասին: Ինչպիսի՞ աղջիկ է նա. «հասկէ աղջիկ, որը տարւում է «անձրեւների կանչից», մինչդեռ նա ապրում էր բանաստեղծի հոգու «դաշտերում», «ծաղիկ էր բուսած, բարդու մի ծառ էր, բարդենի, ծաղկաւոր անցեալ. մի աղջիկ, որ ծիածան է դառնում, ընկնում բլուրները, արօտները, ու մարգերի վրայ»: Այդ աղջիկը «ոսկեթեւ մի թիթեռ» էր, որ վիթի, ցնորքի, մուժի ու միրաժի պէս ցնդել է, բայց բանաստեղծը ուզում է, որ նա վերադառնայ եւ խառնուի «այս արեւոտ օրուան, այս ջրերին ու գարնան ...»: Նրա սիրած աղջիկը կարող է նմանուել «ճերմակ գառի» («Բարդիներ»), որի հետ կ՝ուզենար դաշտ գնալ, ու հասնել ճերմակ բարդի ծառին:

– Մահարին չի խօսում մթին պատկերներով, նրա պատկերներն ինքնատիպ են, երբեմն այդ պատկերները շատ են պատկերաւոր. բայց նրանք ոչ թէ մթագնում, այլ պարզորոշ են դարձնում բանաստեղծի միտքը, ընդգծում, գունագեղում բանաստեղծական յոյզը: Նա կարող է նայել իր սիրած աղջկայ կապոյտ աչքերի մէջ եւ այնտեղ տեսնել իր կորած չան աչքերի արտայայտութիւնը («Բալլադ Զալոյի եւ առաջին սիրոյ մասին»), նրա մօտ աղջկայ մազերը կարող են «բուրել անտառի պէս անհանգիստ», սիրածի աչքերը «ջինջ են մանկութեան պէս», «Մանկութիւնը ոսկեծամ է», «Վերջալոյսը խփում է նարնջէ վրան» եւն.:

Մահարու բանաստեղծութիւնների մէջ դուք կը հանդիպէք այնպիսի կտորների, որոնք անջնջելի կերպով գրոշմւում են ձեր յիշողութեան մէջ, որովհետեւ բանաստեղծը ձեզ վարակում է իր անմիջականութեամբ, իր անկեղծ տրամադրութեամբ:

Նոյնպիսի ջերմութեամբ, բանաստեղծական մեծ վարդապետութեամբ են շընչում նրա «Զարենցի հետ», «Յովհաննէս Թումանեանի հետ», «Յովհաննէս Յովհաննէսեանին», «Գիշերը» եւ առանձնապէս «Կարմիր կակաչ» եւ այլ ոտանաւորները:

Իսկական ստեղծագործութիւնը տառապանք է, բայց որքան էլ դա տարականոնային թուայ, քաղցր տառապանք, իւրայատուկ ծննդաբերական ցաւեր, որոնցից յետոյ ծնւում է «երկը»: Մահարին «հեշտ» ստեղծագործողներից չէ:

Մահարու տառապանքով ծնուած հիանալի ոտանաւորների կողքին մենք հանդիպում ենք այնպիսի կտորների, որոնք աւելի շուտ «քնարական հրթիռներ» են, որոնք հրավառւում են եւ... մարում: Բարեբախտաբար նման ոտանաւորները շատ չեն Մահարու մօտ:

Մահարին հայրենասէր բանաստեղծ է: Նրա հայրենասիրութիւնը ճչացող չէ, նոյն քնարական տրոփիւններով է բանաստեղծի սիրտն ընկալում այն ամէնը, ինչ նոր է իր երկրում, իր ժողովրդի մօտ, մեր օրերում: Քնարական անկեղծ շնչով եւ միաժամանակ պոռթկացող հայրենասիրութեամբ թաթաւուն է նրա «Իմ տասնհինգամեակը», որը գրուած է Խ. Հայաստանի տասնհիգամեակի առթիւ:

Խորապէս յուզիչ են Գուրգէն Մահարու գեղօններն ու փոքրիկ պոեմները: «Երկու մանուկ են նրանք» գեղօնում մի անհուն ողբերգութիւն է տրուած, ողբերգութիւն «թափառական ու գունատ, անդարձ կորած, երկու մանուկների»:

×

Գուրգէն Մահարին ունի նաեւ մի քանի պոեմներ. «Գիւղերի երգը», «Կէս գիշերից մինչեւ առաւօտ», «Էն տարին», «Արնախեղդ վարդեր», «Վերջին Մայիսը», «Մեծ ճանապարհին»:

Յիշեալ պոեմների մեծ մասը պատկերում է նախայեղափոխական հայ գիւղը, գիւղի կեանքը քաղաքական խոշոր իրադարձութիւնների ֆոնի վրայ: Ոչ բոլոր պոեմներն են գրուած հաւասաար ուժով եւ ստեղծագործական թափով: Նրա պոեմները թէեւ դիւցազներգական կը տաւներ են, բայց վրձինը մնում է քնարական:

ԼԵՄ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ

(3 Շար.)

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ

«ԽԱՄԱՃԻԿՆԵՐԸ»

Ֆրանսական թատերական դրականութեան վրայ, անցեալէն ի վեր, եւ տակաւին մինչեւ այսօր ալ, հակառակ գրեթէ կէս դարու թաւալումի մը, կ՚իշխեն երեք անուններ՝ Հանրի Պաթայ, Հանրի Պերնշթայն եւ Փիէր Վոլֆ :

Այս երեք հեղինակները տուած են բազմաթիւ թատերակներ որոնք տարիներ շարունակ դրաւած են Ֆրանսական բեմերը եւ տակաւին մինչեւ այսօր ալ չեն կորսնցուցած իրենց այժմէականութիւնը :

Հայ բեմերու վրայ այս հեղինակները առաջին անգամ մուտք գործած են առաջին աշխարհամարտի զինադադարէն անմիջապէս ետք, Պոլսահայ Տրամաթիքի միջոցաւ, եւ այդ շրջանին, հայ թատրոնի աննման մէկ զոյգը՝ Էլիզ Պիննէմէճեան եւ Աշօ Շահխաթունի Պոլսահայութեան ճանչցուցած են Ֆրանսական թատերական դրականութիւնը, իրենց մեծ եւ անրստդիւտ արուեստով :

Անցեալ Շաբաթ գիշեր, Ֆ. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ Պոլսահայ բեմի դերասաններ Տիկին Զարուհի Տէյիրմէնճեան – Անտոնեանի եւ Պ. Միհրան Անտոնեանի, ինչպէս նաեւ Փարիզահայ դերասաններու եւ սիրողերու, ներկայացուեցաւ Փիէր Վոլֆի «Խամաճիկները» :

Նախ տանք երկին նիւթը, հակիրճ կերպով :

Բարձր ազնուական դասուն պատկանող Մոնքլարի Մարքիզը, իր մօր խորհուրդին անսալով, ամուսնացած է գաւառացի պարզունակ, առաքինի ու համեստ աղջկան մը՝ Ֆէրնանտի հետ : Աղջնակը, միջին ազնուական դասուն կը պատկանի, որը է, եւ իր մանկութենէն ի վեր յանձնուած է խնամքին իր բարի հօրեղբօրը՝ Պ. տը Ֆէրնէյի, որ իր եղբօրորդիին ամուսնութենէն ետք ալ կը շարունակէ զբաղիլ անոր կեանքով եւ հսկել անոր վրայ :

Ամուսնութեան առաջին օրէն իսկ, Մոքլարի Մարքիզը՝ Ռոժէ, չի սիրեր իր կինը : Անոր հետ ամուսնացած է պարզապէս մօրը կամքին չհակառակելու համար : Երիտասարդ Ռոժէն կը շարունակէ իր ամուրի օրերու կեանքը, ունի հոմանուհի եւ գիշերներ ամբողջ կը բացակայի տունէն, առանձին թողլով իր մանկամարդ կինը :

Եւ օր մըն ալ, բրտօրէն, առանց այլեւայլի, Ռոժէ տը Մոնքլար, պատասխանելով Ֆէրնանտի բողոքներուն, կը յայտարարէ իր կնոջ թէ չի սիրեր զինքը.

Մանկամարդ կնոջ յուսախափութիւնը ահաւոր կ՚ըլլայ : Իր բոլոր երազները մէկիկ մէկիկ կը խորտակուին : Ինք որ իր երիտասարդական բովանդակ թափովը կաթոգին սիրած էր իր ամուսինը, յանկարծ ինքզինքը կը գտնէ ահաւոր վիհի մը առջեւ :

Գաւառացի պարզունակ ու առաքինի աղջկան հոգիին մէջ յանկարծ թուխս կը դնէ ընդվզումի զգացումը, եւ առանց վայրկեան մը իսկ դադրելու սիրելէ իր ամուսինը, կ՚որոշէ փոխել գլխովին իր վարուելակերպը, կը դառնայ պչրոտ կին մը, թոյլ կուտայ բոլորին որ դարպասեն զինքը, եւ աւելի առաջ տանելով գործը, իր ամուսնոյն մէջ կը ծնցնէ այն զաղափարը թէ՝ խաբած է զինքը ... անհաւատարիմ գտնուած է ամուսնական առագաստին :

Մարքիզ տը Մոնքլարի սալոնը այցելող իր բարեկամները, ընկերները, բոլորն ալ հիացած ու տարուած Ֆէրնանտի գեղէն, կը սկսին թիթեռնիկներու պէս դառնալ անոր շուրջ բոլորը, Ֆէրնանտ անոնց բոլորին կը բաշխէ իր ժպիտն ու պչրանքը :

Ծերունի Ֆէրնէյ՝ հօրեղբայրը, կը խրախուսէ Մարքիզուհին, որպէսզի շարունակէ ան իր ամուսնոյն այնպէս ձեւացնել թէ կը խաբէ զինքը : Միւս կողմէ, սակայն, ծերունին կը հսկէ նաեւ որպէսզի յանկարծ երիտասարդ կինը, թուլութեան մը պահուն, զոհը չդառնայ իր իսկ կողմէ լարուած թակարդին :

Այսպէս, դաւադրութիւնը կը շարունակէ, մարդիկ խամաճիկներու նման կը դառնան Ֆէրնանտի շուրջը, կը բաղձան զայն, կ՚ուզեն գրաւել անոր սիրտն ու մարմինը, եւ սակայն քաջարի կինը, դիմադրաւելով իր դէմ ցցուած ահաւոր վրտանգներուն, կը շարունակէ տառապիլ, տոկալ, եւ այդ տառապանքին մէջ կը մնայ հաւատարիմ իր առաջին սիրոյն :

Ի վերջոյ, խամաճիկները կը քաշուին, Ռոժէ տը Մոնքլարի հոգիին մէջ բոյն կը դնէ նախանձի զգացումը, որուն կը յաջորդէ բուռն սէր մը դէպի Ֆէրնանտը :

Ու վարագոյրը կ՚իջնէ, երբ արդէն Ռոժէ եւ Ֆէրնանտ վերջին բացատրական տեսարանէ մը ետք իրարու գիրկ կը նետուին, մինչ ծերունի հօրեղբայրը, որ հիմա այլեւս որեւէ մտատանջութիւն չունի իր եղբօրորդիին ապագային մասին, երջանիկ եւ ուրախ, կը վերադառնայ իր գիւղը :

Խաղին գլխաւոր դերակատարուհին էր Պոլսահայ դերասանուհի Տիկին Զարուհի Տէյիրմէնճեան – Անտոնեան, որ ըստանձնած էր Մարքիզուհի տը Մոնքլարի դերը :

Երբ կը դիտէի իր խաղը, միտքս գնաց երեք տասնեակ եւ աւելի տարիներ ետք : Էլիզ Պիննէմէճեան՝ Ֆէրնանտի դերին մէջ : Թատերական քրոնիկի մը մէջ սովորութիւն չէ, վայել ալ չէ բազդատութիւնը, եւ սակայն, ներողամիտ թող ըլլան ընթերցողներս, եթէ այս անգամ չեզիմ այդ ընկալեալ սովորութենէն եւ ըսեմ թէ՝ Տիկին Զարուհի Տէյիրմէնճեան – Անտոնեան արժանաւորապէս վերակոչեց իր նախորդին, մեծանուն արուեստագիտուհի Էլիզին յիշատակը, եւ ինչո՞ւ չէ, տեղ տեղ, այս բազդատութեան մէջ, անցաւ առաջին գիծի վրայ :

Զարուհի Տէյիրմէնճեան – Անտոնեան դերասանուհի մըն է՝ որուն ներկայութիւնը բեմին վրայ կը զգենու ճոխ հանդիսաւորութիւն մը : Սակայն, արուեստագիտուհին երբեք չուզեր օգտուիլ իր այդ առաւելութենէն՝ դիմելու համար ուռուցիկ եւ անտեղի աւելորդաբանութիւններու : Էֆէի դերասանուհին չէ ան : Հեռու է բռնազբօսիկ որեւէ ճիգէ եւ իր խաղը կը մնայ միշտ զուսպ, անսեթեւեթ : Հանդարտութեան պահերէն, ընդվզումի ու պոռթկումի իր անցքերը կը կրեն բեմական արուեստի փայլուն դրոշմը, ընկերացած ջինջ առոգանութեան մը եւ մաքուր հայերէնի մը, որոնք զինքը կը դարձնեն մեր օրերու հայ բեմերուն փնտռուած դերասանուհին :

Մարքիզ տը Մոնքլարի դերը ստանձնած էր Միհրան Անտոնեան : Շնորհալի ուժ մըն է, անկասկած, օժտուած բեմին հանդէպ անսահման ակնածանքի առաքինութիւնով : Տը Մոնքլարի տիպարով, Միհրան Անտոնեան մեզի ներկայացաւ, առաջին երկու արարներուն, իբրեւ շուայտ, կեանքը իր ուզածին պէս ապրող եւ ամուսնական սրբազան կապին վրայ արհամարհանքով նայող մարդ մը : Կրցաւ մտնել յաջորդ արարներուն սիրող, նախանձող ու տառապող մարդու մորթին մէջ, իր խղճահարութեան պահերը յուզիչ էին եւ ցնցող : Եւ սակայն, Միհրան Անտոնեան, առաւել յաջողութեանց կը յանգի եթէ կարողանայ զսպել իր արտակարգ խանդն ու եռանդը, որոնք զինքը երբեմնմ կը տանին ձեռքի աւելորդ պրկուներու եւ որոնք կը նուազեցնեն իր այնքան յաջող խաղին հմայքը : Պակաս մը՝ որուն սրբագրութիւնը մեծ ճիգի չի կարօտիր :

Խաղին կը մասնակցէին Ֆրանսահայ բեմի լաւագոյն ուժերէն Տիկին Սիրուհի Նշանեան, Պ. Գ. Նուրհան Մարգարեան, Նազարէթ Պշտիկեան եւ տողերս ստորագրողը :

Տիկին Սիրուհի Նշանեան ստանձնած էր փոքրիկ դեր մը՝ Պառոնուհին, եւ սակայն, վաղեմի դերասանուհին ի յայտ եկաւ իր բովանդակ կարողութեամբ, այդ փոքրիկ դերը վերածելով կեդրոնական տիպարի մը :

Աշխարհիկ ու ապրող մարդ՝ Նիզրոլի դերին մէջ Նուրհան Մարգարեան, այս անգամ եւս, ի յայտ եկաւ իբրեւ իր արուեստին տիրապետող դերասան մը : Ֆերնանտ տը Մոնքլարի հետ միասին խամաճիկները խօսեցնելու տեսարանին մէջ Նուրհան Մարգարեան տուաւ իր դերագոյնը, հեղինակին՝ Փիէր Վոլֆի ստեղծած այդ հոգեբանական բոպէն պահելով իր բարձրութեան վրայ :

Ծերունի Կանժի դուքսը կը ներկայացնէր Նազարէթ Պշտիկեան շէնշող ու զբաւարթ խաղարկութեամբ մը :

Յաջող էին նաեւ սիրողները որոնց մէջ յայտնութիւն մը եղան Օր. Թօփալեան եւ Ժան Գզիրեան : Օր. Թօփալեան ունի մաքուր առոգանութիւն, քնքոյշ ձայն մը եւ հակառակ իր առաջին երեւումին, ունի նաեւ բեմական վայելչութիւն : Խորհուրդ կուտանք իրեն չլքել բեմը :

Ժան Գզիրեան, նոյնպէս : Օտարութեան մէջ հասակ նետած այս երիտասարդը շատ մօտիկ պէտք է զգայ ինքզինքը հայ բեմին, որովհետեւ անոր արժանաւորապէս ծառայելու բոլոր տըւեալները ունի ան :

Պ. Տրդատ Նշանեան ստանձնած էր բեմադրութիւնը. եւ արդար է ըսել թէ «Խամաճիկներ»ու ներկայացման յաջողութեան գլխաւոր պատճառներէն մէկն ալ ինքն էր :

Կը սիրենք յուսալ թէ Տիկին Զարուհի Տէյիրմէնճեան – Անտոնեան եւ Միհրան Անտոնեան վերստին կ՚երեւին Փարիզահայ բեմին վրայ :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն .—

Մայիս Մէկի տօնը աննախընթաց դայթակղութեան մը պատճառ եղաւ Էսկիշէհիրի մէջ :

Էսկիշէհիրի լիսէներուն ուսուցիչներէն ոմանք Մայիս մէկը անցընելու համար աշակերտները կանուխէն հաւաքած, դաշտերը գացած էին, քաղաքին ամէնէն ամայի եւ գեղեցիկ պտոյտի վայրերէն մէկը :

Ուսանողները ըմպելի հանեցին մէջ տեղ, մաս մը ուսուցիչներ ալ մասնակցեցան այս գինարբուքին :

Գինովնալէ ետք, կարգ մը ուսանողներ սկսան թացիկութիւն ընել աշակերտուհիներուն :

Դէպքին ամէնէն ծանրակշիռ մասը տեղի ունեցաւ՝ երբ կարգ մը ուսանողներ, որոնք բոլորովին մերկ կը լողային աւազանին մէջ, եղեւիններուն տակ բռնաբարեցին աշակերտուհիները : Երբ ուսուցիչները միջամտեցին, մեծ կռիւ մը ծագեցաւ : 350 աշակերտներ խուժեցին դէպքին վայրը, հրապարակային կռիւ մը տեղի ունեցաւ ուսուցիչներուն եւ ուսանողներուն միջեւ : Աշակերտներուն մէկ մասը քաղաք փախաւ, աշակերտուհիները ժայռերուն եւ օթօպիւսներուն մէջ պահուրտեցան :

Ոստիկան զօրքը դժուարաւ զսպեց կըռուողները, որոնցմէ վիրաւորուողներ եղան : Երբ լուրը քաղաք հասաւ, յուզում պատճառեց, օգնական ուժ զրկուեցաւ զբօսավայրը : Շահագրգռուողները հերքեցին Էսկիշէհիրի մէջ շրջող այն զրոյցները թէ չորս ուսուցիչ եւ զանազան ուսանողներ մեռած են : Քննութիւնը կը շարունակուի :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (33)

ԱԻԱԶԱԿԱՊԵՏԸ

ԳՐԵՑ՝

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

— Ոչ, ալ չեմ լար, ալ արցունք չեմ թափեր : Մահը դառն էր ինծի ու աշխարհը՝ զարհուրելի : Ասկից ետք մահը անուշ է ինծի ու աշխարհը պաշտելի, որովհետեւ ուրացող մը չեմ ըլլար կրօնքիս ու ազգիս :

— Մտիկ ըրէ, Նառէզար, ընդհատեց մեծ հանըմը զորովալի ձայնով մը որուն մէջ անկեղծ ու անուշ շեշտ մը կը թրթըռար, գիտցիր որ բռնութեան ներքեւ մարդս ինչ վիճակներէ որ անցնի մեղաւոր մը չէ : Դուն ըսած ես ինձ թէ ազատ կամքովդ չես մտած այս սեմերէն ներս. խիղճդ չէ որ մղած է քեզ միւսլիման ըլլալ. մէկ խօսքով ազդութիւնդ ուրացած չես. ան որ արիւնդ մտած է, անոր վրայ կը ծանրանայ :

— Ոհ, այո, ճշմարիտ է, բայց գուցէ չէք գիտեր թէ որքան դառն է ինծի այս կանանոցին մէջ տառապիլ ու հանդուրժել, որքան հրէշային է այս կեանքը՝ որ քաշկռտելու ստիպուած եմ : Շատոնց, մեծ հանըմ, շատոնց ես վերջ տուած պիտի ըլլայի այս անարգ կեանքիս, եթէ նպատակ մը չբռնէր յանկարծ իմ ձեռքս : Գիտցէք որ շատ դիւրին է ազատիլ : Ահա պատուհանը. քայլ մը դէպի հոն, ու կը վերջանայ տառապանքս :

— Ոչ, վատութիւն է այդ կերպով մեռնիլ : Այն ատեն յանցաւոր կ՚ըլլայիր խղճիդ ու Աստուծոյդ առջեւ : Կեանքը միշտ գեղածիծաղ երեւոյթ մը չունի. երբեմն ստուեր մը կը ծածկէ զայն : Արիասիրտ պէտք է ըլլալ ու համբերել : Ան որ համբերել չի գիտեր, ապրելու գիտակցութիւնը չունի :

Դուն յուսահատելով մի մաշուիր. աղօթէ, ու Աստուած կը լսէ քու ձայնդ : Ինչպէս որ վանդակիդ քանարիկը լերան ապառաժներուն մէջ ազատ է հիմա, օր մըն ալ այս ապարանքէն դուրս կը նետուիս ու ազատ կ՚ըլաս : Քանի խիղճդ թելադրեց քեզ թռչուն մը երջանկացնել, իմս ալ կը թելադրէ քու երջանկութիւնդ տալ :

Նառէզար չպատասխանեց : Աչքերուն արցունքը խեղդեց զինք : Մեծ հանըմը չէր որ իրեն հետ կը խօսէր, այլ բարեբար հրեշտակ մը : Մէկ խօսքով՝ գթութիւնն էր այդ կինը որ մարմնացած էր միւսլիմանի մը կերպարանքին տակ :

Այս տեսակցութենէն օր մը ետք, Ֆաքիրը նորէն եկաւ եւ իմացուց թէ վըստահելի ու հաւատարիմ կին մը գտած էր :

— Աստուած քու քայլերդ առաջնորդէ, մրմնջեց մեծ հանըմը սիրտը ելած ձայնով մը : Երախտապարտ եմ այդ մասին, ով բարի մարդ :

Արդարեւ, նոյն իրիկունը տարիքոտ, միջահասակ, տրտմալի կերպարանքով կին մը եկաւ :

Կինը ծածկուած էր հնամաշ ֆէրաճէի մը տակ, որ մինչեւ կրունկները կ՚իջնէր ծածկուած ձեւով մը :

— Ի՞նչ է անունդ, հարցուց մեծ հանըմը կատարեալ պաղարիւնութեամբ մը :

— Սէֆիլ է, մեծ հանըմ, պատասխանեց նորեկ կինը դողդղալով :

— Սէֆի՞լ, ինչ տարօրինակ անուն մը ունիս, կնիկ, նկատել տուաւ մեծ հանըմը : Այս տարիքիս հասած եմ, դեռ առաջին անգամն է որ ատանկ անուն մը կը լսեմ :

— Իրաւ է, շատ քիչ կը պատահի ասանկ անուն մը գործածող : Եւ արդէն մանկութեան ժամանակ չէ դրուած : Ախ, թշուառութիւնս է որ այդ անունը տուած է, ի՞նչ ըսեմ :

Մեծ հանըմը ժպտեցաւ : Դահլիճին մէջ գտնուած սպասուհիներուն առջեւ բոլորովին անգիտակից ձեւացնելով ինքզինքը՝ պարտաւորուած էր այդ կերպ հարցումներ ընել, որպէսզի կասկածի մը տեղի չտար : Մինչեւ իսկ հարցուց .

— Ուսկի՞ց հասկցար որ սպասուհիի մը պէտք ունէի :

— Բարի ֆաքիրէ մը, պատասխանեց Սէֆիլ :

— Հա՞, իրաւ է, անցեալները խօսք եղաւ, ես ըսի թէ սպասուհիի պէտք ունիմ : Ինչ որ է, շնորհակալ եմ : Գալով քու պաշտօնիդ՝ պէտք է ներքին մաքրութիւնը վրադ առնես :

— Ամենայն սիրով :

Մեծ հանըմը առաջնորդեց կինը դէպի դահլիճը, ցոյց տուաւ մաքրուելու առարկաները եւ յետոյ Նառէզարին ներքնասենեակը տարաւ :

Նառէզար քնացած էր :

— Թող քնանայ, մրմնջեց մեծ հանըմը : Երթանք :

Ու երկուքն ալ դուրս ելան ներքնասենեակէն՝ անոր դուռը կամաց մը գոցելով :

(Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՀԱՄԱՋԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ Շաբաթ իրիկուն 12 Մայիս, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան Շաւարշ Միսաքեան սրահին մէջ :

Դասախօս՝ ՏԻԿ. Է. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Նիւթը՝ Առաջին մայրութիւն եւ մայրական սէր :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿՈՉԸ ՕՐ. ԳԸԶԸԼԵԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Որբերու Օգն. Մարմնին միջոցաւ 200 Ն. Ֆ. : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Որբերու Օգն. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Էտուառ Մուրատեանէ յիսուն Ն. Ֆ. ողբ. Պ. Աղապէյեանի յուղարկաւորութեան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի : Մի ոմն կը նուիրէ 50 Ն. Ֆ. ուխտի մը առթիւ :

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները : Պ. Ա. Թօսունեանի միջոցաւ (Լոնտոն), 147 անգլ. ոսկի, Տիկին Շաքէ Պետրոսեանէ 50 Ն. Ֆ. իր հօր մահուան տարելիցին առթիւ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Թորոսեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Թագւոր Թորոսեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, իրենց եղբօր ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԹՈՐՈՍԵԱՆի մահուան առթիւ, ինչպէս նաեւ իրենց զաւկին ՌԱՖՖԻ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ մահուան 13րդ տարեդարձին առթիւ եւ Թորոսեան եւ Թագւորեան ընտանիքներու համօրէն ննջեցելոց հոգւոյն, կը հրաւիրուին հանդուցեալներուն յիշատակը յարգողները :

Այս առթիւ յիսուն Ն. Ֆ. կը նուիրեն Որբերու Օգն. Մարմինին : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին հիմնարկութեան 83րդ տարեդարձին առթիւ այս Կիրակի օր, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի մատուցուի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, 15 Բիւ Ժան Կուժօն, ի յիշատակ իր հանդուցեալ հիմնադիրներուն, անդամներուն եւ ուսուցիչներուն :

Պատարագի երգեցողութիւնները պիտի կատարուին մասնակցութեամբ վարժարանին աշակերտուհիներուն :

Կը խնդրուի սանուհիներէն եւ համակիրներէն ներկայ ըլլալ :

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Դասախօսական հաւաքոյթ, Ռեժան սրճարանի վերնայարկը (Մեթրօ Քատէ) այս Ուրբաթ ժամը 9ին :

Պ. ՀԱՅԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ կը ներկայացնէ «Հայաստան՝ Քսենոփոնի օրով» :

Մուտքը ազատ է :

Ոչ ոքի հրաւիրագիր ղրկուած է :

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ բացուած են յառաջիկայ 1962 – 1963ի դպրոցական շրջանի համար :

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի որ փութով դիմեն Վարժարանի Տեսչութեան մանրամասն տեղեկութիւններու համար :

Որպէսզի կարելի ըլլայ ուսումնապէս ճշգրիտ եւ յարմարագոյն տեղը դասաւորել աշակերտը, առաջնորդեն նաեւ փոքրիկը, բերեն անոր դպրոցական վկայականները եւ նիշերու վիճակացոյցը :

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէ Տիկնանց վարժարանին մրցանակաբաշխութեան հանդէսը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ Յունիս ամսուն 24ին, Կիրակի :

×

Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի խնջոյքը Մայիս 20ին : Մշակոյթի Տան Ս. Թէհլիրեան սրահը :

Հ. Յ. Դ.

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ»ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8·30ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 21ին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՍԱՐՍԷԼ – ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն՝ ստիպողաբար ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ ենթակոմիտէներու եւ խումբերու անդամ բոլոր ընկեր–ընկերուհիները.—

ԱԿՆՈՒՆԻ՝ այս Շաբաթ, ժամը 21ին :

ՄՈՒՐԱՏ՝ 13 Մայիս, Կիրակի, կէսօրէ ետք, ժամը 15ին :

Ժողովները տեղի կ'ունենան իրենց սովորական հաւաքատեղիները : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Շրջանային ժողովի զեկուցում եւ ներկայացուցիչներու ընտրութիւն : Պարտաւորիչ ներկայութիւն : Վարչութիւնները նախապէս պէտք է ընկերներուն տեղեկացնեն ժողովներու վայրի եւ թուականի մասին : Ներկայ պիտի ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պուլ. Օտտոյի մասնաճիւղը, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները որոշեալ հաւաքատեղին : Այս Հինգշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 16ին : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պօմոնի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները այս Հինգշաբթի ժամը 15ին, Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ : Օրակարգ.— Երկամեայ գործունէութեան տեղեկատուութիւն եւ 18րդ Պատգմ. ժողովի պատգամաւորուհիներու ընտրութիւն : Կը խնդրուի ընկերուհիներէն ներկայ գտնուիլ :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Կրընոպլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Կիրակի, ժամը 15ին, դպրոցի սրահը, կարեւոր օրակարգ եւ ընտրութիւն պատգամաւորուհիի, կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Վիէնի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Օհանջանեան Ակումբը : Ներկայ պիտի ըլլայ Կեդր. վարչութեան գործիչ Պ. Կ. Փօլատեան (Մարսէյլէն) : Բոլոր ընկերներու եւ ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է, շատ կարեւոր օրակարգ :

ԿՈՐՍՈՒԱԾ Է

Շաբաթ իրիկուն, Կապոյտ Խաչի կազմակերպած թատերական ներկայացման ընթացքին, (Սալ Փօլ Ֆարալիք) ոսկի ապարանջանով ժամացոյց մը կորսուած է : Գտնողէն կը խնդրուի զայն յանձնել Հայ Մշակոյթի Տունը, 17 Բիւ Պլէօ կամ Յառաջի խմբագրատունը :

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ

Modèle Deposé

Թանկագին ու Մնայուն

Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

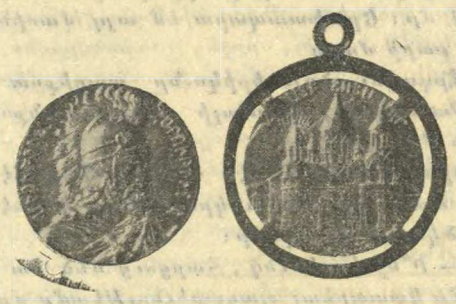

Պարզ ձեւ՝ 200 Ն. Ֆ.

Շրջանակով 300 Ն. Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝

EDOUARD KHEDERIAN

66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)

Tél. : PRO. 11-63

Expédition contre-remboursement

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի եւ շրջանի հայ գաղութը կը հրաւիրուի լսելու Ծիրանաւոր – Պատրիարքին հայրական խօսքը եւ ստանալու անոր օրհնութիւնը՝

Այս Հինգշաբթի ժամը 20·30ին

Salle Rameau

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 47 ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Մայիս 13ին, Կիրակի, ժամը 15 – 21, Մաղընոյի սրահը, Բիւ տ'Օպանեը

Բարձր հովանաւորութեամբ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կը նախագահէ՝ Միութեան Պատուոյատենապետ՝ ԱՐԾՐՈՒՆԻ ՋՐԲԱՇԵԱՆ

Հանդէսը կը վարէ Միութեան քարտուղար՝ ՅՈՎՀ. ՀԱՅԱԳՈՐԾԵԱՆ

Կը խօսի ՅԱԿՈԲ ԱՐԹԻՆԵԱՆ

Խօսք կը տրուի կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն,
Հրաւիրուած են Մարսէյլի բոլոր Միութիւնները

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Կը նուագեն Պ. Սարգիս Չէօրէքճեան (ջութակահար, Ճոշկունեան (ձեռնադաշնակ), Գուրգէն (մեներգ), մասնակցութեամբ Տիկին Ստեփանեանի, Օր. Ալիս Շահմիրեան, Օր. Վերգինէ եւ Պ. Վանիկ Նազարեան կ'արտասանեն :

Պիտի ցուցադրուի Անմահ Շիրվանզադէի ՀԱՅԱԽՕՍ ՄԵԾ ԺԱՊԱՒԷՆԸ

ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ

Արմենիա երգչախումբի մեներգողներէն Պ. Ժիրայր Գասպարեան,

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպութեամբ Լիոն – Վիէն եւ Ս. Անթուան Հայ Աւետ. Եկեղեց. Երիտ. միացեալ ուժերու :

Այս Շաբաթ, ժամը 20·45ին, Թէաթր Միւնիսիփալի չքեղ սրահին մէջ (Վալանս) :

Խնամեալ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի՝

Գ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ԵՒ ՏՐԴԱՏ ԹԱԳԱՒՈՐ

Թատերգութիւն 4 արար եւ 3 պատկերով :

ՏԱՐՕՆԻ ԵՐԳԵՐՈՒ ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՏԻԿԻՆ ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆԻ

կողմէ :

Մայիս 12, Շաբաթ ժամը 21ին :

SALLE DEBUSSY (PLEYEL)
252, Fbg. St-Honoré

Բարձր հովանաւորութեամբ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կը նախագահէ՝
Պ. ՍԵԴՐԱԿ ՔԱՐԵԱՆ

Մասնակցութեամբ՝ Թարիստ ԳԱՐԵԳԻՆԻ
Մուտք հրաւիրատոմսով :

ARTHUR U. NEWTON GALLERIES

New-York

ԶԱՐԵՀ ՄՈՒԹԱՖԵԱՆ

ՄԱՅԻՍ 1 – 19

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը կը հաղորդէ թէ Պելֆոնթէնի օդափոխութեան կայանը կը վերաբացուի Յուլիս 1ին :

Արձանագրութիւնները կը սկսին Մայիս 16ին : Դիմել Կապոյտ Խաչի զրասենեակը՝

17, Rue Bleue, Paris 9e

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ օրերը ժամը 16էն 18 :

Ընտանեկան նպաստ (ալլօքասիոն) ըստացող ծնողքներէն կը խնդրուի քառթերը միասին բերել :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ

ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ

ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ

Սուսամ – (ՌՈՃԻԿ)

ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ

LE BOSPHORE
MARQUE DEPOSÉE

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...

CHOC-ALVA • CHOCO-LOC

Sté le BOSPHORE

SIÈGE SOCIAL

2, Rue Louis Astouin /Marseille (2ème)

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 11 ՄԱՅԻՍ

VENDREDI 11 MAI 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9400 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5201

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

Հայկական ազատամարտի պատմութեան մէջ գեղեցիկ դրուագներ են այն դիւցազնական կռիւները, որոնք տեղի ունեցան մեր պատմութեան ամէնէն սեւ օրերուն, — Մեծ Եղեռնի տարին, — երբ մեր դարաւոր դահիճը վճռած էր ի սպառ թաղել Հայկական Դատը՝ բնաջնջելով ամբողջ Հայութիւնը :

Վասպուրական, Տարօն, Մուսա Լեռ, Եդեսիա, Շապին Գարահիսար, Ֆընտըճաք, Ազտաղ իրենց առնական դիմադրութեամբ արժանի տեղ գրաւեցին հին օրերու հերոսական Զէյթունի, Սասունի եւ Ղարաբաղի կողքին: Քանի մը տարի վերջ Հաճըն, Մարաշ, Այնթապ եւ ուրիշ քաղաքներ նոյն փառքին պիտի արժանանային:

Վասպուրականի հերոսամարտը իր տարողութեամբ, յաղթական արդիւնքով ու տեւողութեամբ գրաւեց առաջին տեղը :

Երկիր Նայիրին — Ուրարտու — օրրանն էր եղած հայ ազգին :

Վասպուրականը ծնունդ տալէ վերջ հայկական անկախ պետութեան մը, դարեր վերջ պիտի դառնար օրրանը հայ յեղափոխութեան :

Վանի մէջ պիտի կազմուէր առաջին յեղափոխական կուսակցութիւնը : Համիտեան բռնակալութեան դաժան օրերուն՝ Վասպուրականն ու Տարօն – Տուրուբերանը պիտի դառնային մեր յեղափոխականներու գործունէութեան պարարտ դաշտը :

Վանը իր յեղափոխական անցեալով փուշ մըն էր՝ մխուած արիւնարբու Թուրքի աչքին մէջ:

Մեծ պատերազմը լաւագոյն առիթն էր քանդելու յեղափոխութեան ոստանը :

1914ի Հոկտեմբերին պատերազմի մէջ մտնելով Գերմանիոյ կողքին, Թուրքերը յարձակողականի անցան ռուսական ճակատին վրայ :

Սահմանամերձ շրջաններու Հայութիւնը ահուսարսափի էր մատնուած :

Իթթիհատի ոճրագործ կառավարութիւնը վճռած էր Վանէն սկսիլ բնաջնջումի ծրագիրը :

Կուսակալ Թահսին փաշա Դաշնակցութեան ղեկավար դէմքերուն՝ Արամի, Վռամեանի եւ Իշխանի հետ կը խորհրդակցէր՝ լարուած կացութեան վերջ տալու համար :

1915ի դարնան Թահսինի տեղ վայրագ ձէվտէթը զրկուեցաւ իբրեւ կուսակալ Վանի նահանգին: Իր առաջին գործն եղաւ 3000 զինուոր պահանջել Հայերէն, կռուող ձեռքերէ զրկելու համար քաղաքը :

Շատախի մէջ պատահած դէպք մը քննելու պատրուակով, կուսակալը Ապրիլ 3ին Վանէն ճամբայ հանեց Իշխանն ու երեք ընկերները, զորս չէթէներու ձեռքով սպաննել տուաւ Հիրճին գիւղին մէջ : Ապրիլ 4ին նենգօրէն ձերբակալուեցաւ օսմանեան երեսփոխան Ա. Վռամեան : Ապրիլ 7ին վատօրէն սպաննուեցան երկու հայ զինուորներ, որոնք կը փորձէին Թուրք զինուորներու ձեռքէն ազատել հայ կին մը :

Բաժակը յորդած էր: Քաղաքը պաշարուած, Այդեստանի հետ յարաբերութիւնները կտրուած էին :

Ութսուն ամրացեալ դիրքերէ կը պաշտպանուէին Հայերը, որոնք 1500 կռուողներ ունէին՝ դէշ զինուած: Ռազմանիւթ չկար: Օրական երկու հազար փամփուշտ եւ գնդակ կը չինէին :

Թուրքերը 1600 ռումբ տեղացին քաղաքին վրայ: Շրջակայ գիւղերէն ասսը հազար հայ գաղթականներ խուժեցին Վան :

Ապրիլ 7էն մինչեւ Մայիս 4 տեւեցին կռիւները: Հայերը ամէն օր սուրհանդակ կը զրկէին Կովկաս՝ ռուս բանակի օգնութիւնը խնդրելով :

Թուրքերը պարտուած՝ Մայիս 4ին փախան նաւերով :

Յաջորդ օրը Վան մտան հայ կամաւորական գունդերը՝ հրամանատարութեամբ, Վարդանի, Քեռիի, Համազասպի, Դրոյի եւ Խեչոյի :

Մայիս վեցին ալ հասաւ ռուսական բանակը, երբ թշնամին երկու օր առաջ հեռացած էր արդէն:

Մարսիլիոյ մեր հայրենակիցները կ՚ոգեկոչեն Վասպուրականի հերոսամարտին 47րդ տարեդարձը այս Կիրակի, յիշատակի հանդէսով մը, համազգային բընոյթով: Գովելի ձեռնարկ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԵՆ ԽԵՏՏԱՅԻ ՃԱՌԸ

ԱՒԵԼԻ ԽԻՍՏ ՄԻԶՈՑՆԵՐ ԳԱՂՏՆԻ ԲԱՆԱԿԻՆ ԴԷՄ

Պեն Խետտա որուն կողքին կեցած էր Պեն Պելլա (հաւանութեան նշան կը նշկատուի) ճառ մը խօսեցաւ առջի իրիկուն որուն շատ կը սպասուէր :

Ալժերացի պարագլուխը յայտնեց թէ ԱՀԱԿը վճռած է գործադրել Էվիանի համաձայնութիւնները :

« Իրաւացի էր որ Էվիանի համաձայնագրերը խանդավառ ընդունելութիւն մը ստանան մեր ժողովրդական զանգուածին կողմէ, որ անոնց մէջ նոր դարաշրջանի մը նշաները տեսաւ: Ալժ. Ազատ. Ճակատի շարքայիններուն, Ազատագրական Ազգ. Բանակի միաւորներուն եւ համայն ժողովուրդին օրինակելի կեցուածքը համաշխարհային կարծիքի հիացման արժանացաւ» շեշտեց Պեն Խետտա եւ շարունակեց .— «Պատերազմի ձգած հետքերուն վրայ կ՚աւելնայ գաղթատէր ծայրայեղներու չարագործութիւնը : Ասոնց նպատակն է ջղայնացնել մեր ժողովուրդը եւ անիշխանութիւն մէջ տեղ բերել : Պատերազմի եղերական հետեւանք այս կացութիւնը կրնայ դժուարացնել Էվիանի համաձայնութեանց գործադրութիւնը . բայց ոչ մէկ պարագայի պէտք է արգելք հանդիսանայ » :

Անդրադառնալով Ալժերիոյ մեծ քաղաքներու կացութեան Պեն Խետտա յայտարարեց .— «Այս վիճակը չի կրնար տեւել : Խնդրոյ առարկայ կը դարձընէ Էվիանի համաձայնագրերուն ապագան եւ Ֆրանսայի ու Ալժերիոյ ապագայ գործակցութիւնը »: Ապա խօսքը ուղղեց Ալժերիոյ Եւրոպացիներուն . — « Եւրոպացիները իրենց տեղը ունին վաղուան Ալժերիոյ մէջ: Իրենց կը մնայ որոշել թէ կ՚ուզե՞ն արժանի ըլլալատոր: Ծայրայեղները ամէն օր սուգի կը մատնեն տասնեակ ալժերացի ընտանիքներ, կը բազմապատկեն քանդումները եւ աւերակներ կը դիզեն :

« Ալժերիոյ Եւրոպացիներ : Այս ոճիրները ձեր ապագային չեն նպաստեր մեր երկրին մէջ: Ժամանակը եկած է ձեզի համար որ հեռանաք այդ համախոհութենէն յուսահատութեան մէջ եւ ձեր աչքերը բանաք ալժերական նոր իրագործութեանց դիմաց: Գալով Ֆրանսական կառավարութեան, անոր կը մնայ իրենց ամբողջ նշանակութիւնը տալ համաձայնութեանց: Գլխաւոր խոչընդոտը ծայրայեղ – գաղթատէրերն են, որոնք կը շարունակեն արիւն հոսեցնել մեր մեծ քաղաքներուն մէջ: Անշուշտ միջոցներ ձեռք առնուեցան, բայց Ֆաշիստ ցանցերը կը շարունակեն հաւաքական սպանութիւնները, քիչ թէ շատ Ֆրանսական զինուորական իշխանութեանց մեղսակցութեամբ: Մեր զանգուածին բարկութիւնը կը մեծնայ »:

Այս ճառին առթիւ նկատի կ՚առնուի թէ Պեն Խետտա չափաւորական շեշտ մը գործած է եւ տրամադրութիւն յայտնած գործադրելու Էվիանի համաձայնութիւնները :

×

Նախարարաց խորհուրդը, Չորեքշաբթի օր, զբաղեցաւ Գաղտնի Բանակի գործունէութեամբ եւ որոշեց սաստկացնել աֆթիվիսթներու դէմ ձեռք առնուած միջոցները :

× ԻԻ ԷՆ ԷՌի ընդհ. քարտուղար ընտրուեցաւ Թերնուառ մեծ դժուարութեամբ :

ՍՈՒՐԻՈՅ ԱՆՈՐՈՇ ԱՊԱԳԱՆ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԸ ՄՏԱՀՈԳ

Էտուար Սաապ Պէյրութէն կը գրէ «Լը Մոնտ»ի մէջ յօդուած մը, ուր կը յայտնէ գլխաւորաբար Միջին Արեւելքի մտահոգութիւնները ի տես անորոշ ապագայի մը: «Վաղը ի՞նչ պիտի ըլլայ», այս է գլխաւոր հարցումը Պէյրութի, Դամասկոսի եւ Ամմանի քաղաքական շրջանակներուն մէջ :

Մտահոգութեան գլխաւոր պատճառը Սուրիան է: Ան իր անմիջական, բայց անորոշ ապագայով կը վտանգէ իր դրացիներուն անդորրութիւնը: Իրաքի, Յորդանանի եւ նոյնիսկ Սէուտական Արաբիոյ վարչաձեւերուն կեանքը կախում ունի Դամասկոսի մէջ պատահելիքէն :

Տրուած ըլլալով որ Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ ժողովուրդներու միացումը հիմնուած է ընկերվարութեան վրայ, բաւական է արդէն որպէսզի հաշէմական եւ վահապիթ արքունիքները վտանգուած զգան իրենք զիրենք :

Իրաքի մէջ պարապութիւն կը տիրէ, կը գրէ Սաապ եւ Միութեան կողմնակիցները (Իւնիոնիսթ) հող կը շահին համայնավարներուն վրայ, որոնք նախապէս ընդդիմացած էին Իրաքի միացման Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան: Շնորհիւ անոնց էր որ Քասըմ կրցած էր դիմադրել գնդ. Շաւաֆի նասրական ըմբոստութեան, եւ նաեւ շնորհիւ Քիւրտերուն: Այսօր սակայն վարչակարգին գլխաւոր թշնամիները նոյնինքն Քիւրտերն ու համայնավարներն են եւ հակառակ կատարած փորձերուն, Քասըմ այլեւս չի կրնար իրեն մօտեցնել Արաբ ազգայնականները որոնք չեն ներեր անցեալին եղածը :

Այս բոլորին պատճառաւ ամէն բան կախում ունի, Սուրիոյ ապագայ վարչաձեւէն :

Յարդ կարելի չէ կարծիք մը յայտնել Դամասկոսի վարչապետին՝ Պէշիր Ազմէհի քաղաքական ձգտումներուն մասին : Ճիշդ է թէ փոխանցման դահլիճ մըն է, որ պիտի պատրաստէ հանրաքուէն եւ հսկէ «յետադիմականներու գործած սըխալներուն սրբագրութեան»: Բայց ի՞նչ բանի մէջ պիտի կայանայ այս հանրաքուէն :

Նախապէս կ՚ըսուէր թէ Սուրիոյ ժողովուրդը պիտի ընտրէ .— « Միանալ Եգիպտոսի հետ» կամ շարունակել ներկայ գոյավիճակը: Հիմա ուրիշ բաներու մասին կը խօսուի: Կ՚ըսուի թէ յանձնախումբերու պիտի յանձնուի միութեան մը պայմաններու ուսումնասիրութիւնը, միութիւն մը որ համապատասխանէ անդամ ժողովուրդներու տնտեսական շահերուն: Այս պարագային, միութիւնը պիտի ընդլայնուի շրջանային ամբողջութեան մը մէջ, բայց անկէ առաջ խորհրդակցութիւններ տեղի պիտի ունենան Եգիպտոսի հետ, առանց անտեսելու արաբական միւս երկիրները ինչպէս՝ Ալժերիա եւ Մարոք, ինչ որ կրնայ վնասել Նասրի վարկին, քանի որ Դամասկոս ըստանձնած պիտի ըլլայ նախաձեռնութիւնը :

Իրականին մէջ փորձ մըն է, որ կը ձգտի հեռացնելու Եգիպտոսի հետ միութեան վերադարձ մը. այն պահուն երբ բոլոր կուսակցութիւնները կը զգան թէ ինչ կրնայ ըլլալ իրենց վրայ ծանրացող վտանգը եթէ Նասր Դամասկոս վերադառնայ: Քաղքենիները չեն արտայայտուած, բայց Խալէտ Պէքթաշի համայնավարները եւ Հորանիի Պասսը դէմ արտայայտած են եթէ ոչ Եգիպտոսի հետ միացման, (իւնիոնիսթ կը մնան), բայց եւ այնպէս Նասրի :

Ուրիշ խօսքով որեւէ փորձ Եգիպտոսի հետ վերամիացման քաղաքացիական պատերազմի դուռ կրնայ բանալ միայն :

Պէյրութի մէջ, կը գրէ միշտ Սաապ, այսպէս կը բացատրեն այն յայտարարութիւնը զոր Աքրամ Հորանի ըրած է Լիբանանցի լրագրողի մը, որուն մէջ ընկերվարական պարագլուխը կ՚ամբաստանէ Արաբ Մ. Հանրապետութիւնը որ Միացեալ Նահանգներու քարթը կը խաղայ եւ կը ծառայէ անոնց խաղին որն է ընդունիլ տալ Արաբներուն խորայէլեան « եղած – կատարուածը »:

Ըստ Հորանիի Նասր կը հետաքրքրէ Ամերիկան որովհետեւ անոնք զինքը կը նկատեն իբրեւ տարր մը որ կրնայ կայուն պահել Միջին Արեւելքը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ Պէյրութ հասած լուրերու համաձայն, տակաւին վեց քաղաքական դէմքեր ձերբակալուած կը մընան Սուրիոյ մէջ: Ասոնք ձերբակալուած էին անցեալ Մարտ 28ի ձախողած պետական հարուածի վաղորդայնին :

ՊԵՐԼԻՆԻ շուրջ տարակարծութիւնները եւ իրար հակասող յայտարարութիւնները կը շարունակուին: Պոնի տեղեկատուութեան նախարարը՝ Ֆոն Էքհարտ յայտարարեց. թէ Ատընաուրրի խօսքերը սխալ մեկնաբանուած են: Քենըտի կը փորձէ նուազագոյնի իջեցնել Գերմանացիներու հետ իրենց ունեցած անհամաձայնութիւնները, Արտաքին նախարար Ռըսք կը յայտնէ թէ ոչ ոք կրնայ ստիպել Ամերիկացիները որ Պերլինէն հեռանան: Ամէն պարագայի մէջ կասկածէ դուրս է թէ խոր տարակարծութիւն մը գոյութիւն ունի Ուոշինկթընի եւ Պոնի միջեւ :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ, Յունիս 1ին պիտի դատուին Կաղանդի գիշերուան ապըստամբական ձախողած շարժումին հեղինակները : 345 ամբաստանեալներու մէջ 169 հոգի կրնան մահուան դատապարտուիլ :

ԱԻՍՏՐԻՈՅ վարչապետը՝ Ալֆոնս Կորպախ ընդունեցաւ Ֆրանսայի հրաւէրը եւ պաշտօնական այցելութեան պիտի գայ Յունիս 25էն 27:

ՄՈՍԿՈՒԱ պիտի արագացնէ Ինտոնեզիոյ ընելիք զէնքերու յանձնումը : Միւս կողմէ ՄԻԿ 21եր պիտի ծախէ Հնդկաստանի :

ՓԱՐԻԶԻ «Փարի – Ժուռ» օրաթերթին Ուրբաթ եւ Շաբաթ օրուան թիւերը գրաւուեցան Պրիւսէլի մէջ: Հրատարակած յօդուածները նախատական կը նկատուէին Ֆապիոլա թագուհիին համար :

ՓԱՐԻԶԻ «Քոմպա» օրաթերթը կը գրէ թէ հակառակ Պաղտատի յայտարարութեանց, քիւրտ ազգայնական բանակը իր հակակշռին տակ առած է Իրաքի հողամասին մէկ երրորդը :

Ի՛ՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Գ. ՄԱՍ)

ԿՐՕՆՔ ԵՒ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

Հայաստանի մէջ կրօնքի մասին ոչ կը խօսին եւ ոչ կը մտածեն: Համայնավար շրջանին ծնած եւ հասակ առած երիտասարդութիւնը, եթէ բոլորովին անաստուած չէ, ոչ մէկ աղօթք գիտէ, ոչ մէկ կրօնական ուսում ունի, եւ ոչ ալ եկեղեցի կը յաճախէ: Այն չորս կամ հինգ հազար Հայերը՝ որ մեծ տօներուն էջմիածին կը փութան, մեծ մասով պտոյտի համար է, ուրիշներ մատաղ ընելու, կամ հայրենակցական տօն կատարելու, շատ քիչեր աղօթքի համար կ՚երթան. եւ ասոնք մեծ մասով ներդաղթողներ կամ տարեցներ են:

Երեւանի մէջ հայկական եկեղեցիի գմբէթ չի տեսնուիր, բացի ողորմելի Ս. Սարգիս աթոռանիստ եկեղեցիէն, որուն գմբէթը տուներու ճեղքերէն արեւ կը փնտռէ: Գործածութեան մէջ է Ս. Անանիա փոքրիկ եկեղեցին, նկարիչներու թաղին մէջ, եւ ուրիշ մը՝ հեռաւոր արուարձանի մը անկիւնը:

Քանդուած են բազմաթիւ հին եկեղեցիներ Ժ. դարէն սկսեալ, գմբէթաւոր եւ կամ որմանկարներով զարդարուած: Ո՛րքան գեղեցիկ պիտի ըլլար Երեւանը՝ երբ երկնասլաց գմբէթներ բարձրացած ըլլային անոր միաձեւ շէնքերէն վեր, զանազանութիւն դնելով քառակուսի տուներուն մէջ, եւ կոտրելով միապաղաղ ճարտարապետութիւնը: Ոչ մէկ գեղեցիկ պալատ Երեւանի մէջ պիտի կարենար փոխարինել եկեղեցական հոյակապ ճարտարապետութիւնը: Մենք հպարտութեամբ օտարներուն ցոյց կուտանք մեր սեփական ոճն ու փառքը եւ մերժեր ենք մեր մայրաքաղաքին մէջ:

Ո՛րքան գեղեցիկ պիտի ըլլար Լենինի հրապարակին վրայ Նալպանտեան փողոցի անկիւնը, ուր խոշոր բաց մը կայ, եթէ բարձրացած ըլլար հայկական ոճով հոյակապ տաճար մը, հրապարակը տասնապատիկ պիտի գեղեցկանար, ինչպէս Փարիզ իր Նոթր Տամով, Մոսկուա իր Ս. Սահակի եկեղեցիով եւ Վենետիկ իր Ս. Մարկոսով: Երբ այս դաղափարը յայտնեցի ճարտարապետի մը, նա պատասխանեց. Իսկապէս գեղեցիկ պիտի ըլլար, բայց կարելի չէ նոյնիսկ խորհիլ:

Անդին Թիֆլիզի մէջ ես 18 գմբէթներ համրեցի. մեծ մասը վրացական եկեղեցիներ. Հայոց 24 եկեղեցիներէն քիչեր վերապրեր են ջարդերէն, եւ շատեր շտեմարան կամ զբօսարան եղեր են, բացի Ս. Գէորգ եկեղեցիէն (թերեւս Սայաթ Նովայի սիրուն՝ ուր թաղուած է) եւ Ս. Աւետարան եկեղեցիէն: Բան մ՚է սակայն, 18 գմբէթներ ունի Թիֆլիզ, Երեւան մէկ հատ, եւ այն անտեսանելի, լոյսի կարօտ:

Համայնավարները կրօնքի հարցը լուծուած կը համարին. բայց կրօնքը մարդուս հետ կը ծնի եւ մարդուս հետ կ՚ապրի:

Երեւան ուղղակի Վեհափառի թեմն է, ունի իր փոխանորդական առաջնորդը. Վահան վարդապետ Տէրեան (Քեսապցի), եռանդուն եւ զարգացած եկեղեցական մը. բայց ի՞նչ կրնայ ընել քանի մը տէրտէրներու օժանդակութեամբ՝ 550·000 բնակիչով քաղաքի մը մէջ:

Հայաստանի գիւղերուն մէջ կան հին եկեղեցիներ, մեծ մասը ամայի, կան եւ բաց եկեղեցիներ, ուր տեղացիները կ՚երթան մոմերով պատերը մրոտելու կամ հին պատկերներ համբուրելու, սակայն գրեթէ քահանայ չունին: Հայաստանի գիւղերուն մէջ աւելի Սթալինի դաճէ արձաններ կան, քան քահանաներ. մինչ Վրաստանի մէջ ասոր ճիշդ հակառակն է:

Երեւանի մէջ դժուար է տեսնել կրօնական պսակ կամ թաղում, մկրտութիւնը՝ յայտնի կամ ծածուկ՝ աւելի յաճախ կը կատարուի:

Դպրոցներու մէջ հակակրօնական պայքարը տակաւին կը շարունակուի եւ ունայն ճիգեր կ՚ընեն մարքսիստական նիւթապաշտ բարոյականով անմահ հոգիներ կրթել: Մայր մը ցաւելով պատմեց թէ, անգիտակից մանուկներ պատերը կամ արեւը քարկոծելով՝ Աստուած եւ հրեշտակները կը հալածեն. անշուշտ քանի մը վաստակաւոր ուսուցիչներու ազդեցութիւնն է, որոնք Լենինի շքանշանին կը սպասեն, եւ ոչ թէ վերին հրաման:

Երեւանի համալսարանի մէջ հաստատուած է հակակրօնական առանձին բեմ, բայց կարծեմ շատ խանդավառութիւն չէ գտած. ուսանողները աւելի կարճ ճամբան բռնած են, կրօնքով չզբաղիլ, քան թէ սորվիլ որ կրօնքը հաշիշ է և վնասակար:

Ինչպէս բոլոր համայնավար երկիրներու մէջ, այսպէս եւ Հայաստանի եկեղեցին բոլորովին անջատուած է պետութենէն. անոր գոյութիւնը պարզապէս թոյլ տրուած է եւ ոչ թէ իրաւական է: Հակասական պիտի ըլլար հալածել կրօնքը եւ ընդունիլ անոր պաշտօնական գոյութիւնը:

Նախարարներու (մինիստրներու, ինչպէս իրենք կը կոչեն) խորհուրդին կից կայ կրօնքի պաշտօնեան, որ հին ցարական շրջանի համբաւաւոր Բրոգուրորն է: Եկեղեցական իշխանութիւնները իրենց խնդրանքները, յարաբերութիւնը պետութեան հետ բրոգուրորի միջոցով պէտք է կատարեն: Ասիկա նոյնն է ռապպիին համար, շէյխին համար, Կաթողիկոսներու համար: Այլ է թէ Վեհափառը շատ սիրուած եւ յարգուած անձ է՝ ըլլա՛յ Հայաստանի եւ ըլլայ Մոսկուայի մէջ. ասիկա իր անձնական արժանիքն է եւ իր ազգասէր գործունէութեան արդիւնքը:

(4 Շար.)

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՄԵՐ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

(ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Վասպուրականի հայ ժողովուրդը, 47 տարի առաջ այս օրերուն, դիմեց զինուած ինքնապաշտպանութեան, եւ կարողացաւ փրկուիլ Թուրքիոյ ծրագրած սպանդից ու կորստաբեր տեղահանութիւնից:

Նրա մղած զինապայքարը գերազանցօրէն ժողովրդական էր եւ հայ յեղափոխական: Քանզի իր հարազատ ծոցից ծընած, ժողովրդական յեցափոխական շունչով եւ ոգիով տոգորուած նրա զաւակները, երբ զգացին Երիտասարդ Թուրքերու կառավարութեան գալը, բընաջնջելու նրա հակամարդկային վճիռը, ապա նա փարեց իր բազկի եւ զէնքի ուժին, փարեց ողջ վճռականութեամբ՝ սառ բանականութեան անսասան կամքով:

Այս մարզի վրայ Վասպուրականցին ունեցաւ՝ զինուորապէս կազմակերպուած գոյամարտի չորս գլխաւոր յենարաններ պետական ուժերի դէմ, — Այգեստան, Վան – Քաղաքամէջ, Փեսանդաշտ եւ Շատախի Թաղ գիւղաքաղաքում:

Ասիական բռնակալութեան արժանաւոր ներկայացուցիչ Տաճիկ կառավարութիւնը իր կանոնաւոր զինուորական ուժերով, իր չէթէական խմբերով, քրտական աշիրէթներով ու ցեղերով միասին շրջապատման ենթարկեց մեր ինքնապաշտպանութեան չորս գօտիները, կտրեց նրանց միմիանց հետ ունեցած յարաբերութեան միջոցները, յուսալով այդ կերպ իւրաքանչիւրի հետ զատ զատ իր արիւնոտ հաշիւը մաքրել ...

Պոլսոյ կեդր. կառավարութեան հրահանգով Վանի կուսակալ Ճէվտէթը ըստանձնեց ի կատար ածել արիւնոտ ծրագիրը, դաւադրութեամբ եւ զինուորական պատժիչ միջոցներով:

Հայոց Զորի Հիրճ գիւղում խարդաւանանքով սպաննուեցան ռազմիկ Իշխան եւ երեք զինակից կորիւնները՝ Խռանեան Վահան, Քոթոթ Պօղոս եւ Միհրան Տէր Մարգարեան:

Սոյն եղեռնի յաջորդ օրը կուսակալը իր անձնական բնակարանում վար դրաւ երեսփոխան Ա. Վռամեանին եւ նոյն երեկոյ շոգեմակոյկով ուղարկեց դէպի Բաղէշ, այն տեղից դէպի ստոյգ մահը, — Բաթմանայ Գետի կամուրջին:

Այս երկու ակտերը եղան արիւնոտ Ահազանգ Վասպուրականի Հայութեան համար:

Երկու օր յետոյ նահանգային զինուած ուժերը գործի անցան արագահարուած կանոնաւոր զէնքերով, թնդանօթներով, հրասանդերով, շրափնել արձակող հրանօթներով, անսահմանափակ ռազմամբ-թերքի քանակով միասին: Շրջաններում գործի անցան քրտական զինուած աշիրէթական միաւորներ ու ցեղախումբերը համաձայն կուսակալի եւ դաւառապետների հրահանգներին:

Վերոյիշեալ ուժի դիմաց զէն ի ձեռին պայքարի դուրս եկաւ Վասպուրականի մարտական սերունդը, հոգեբանօրէն հաշտուած մահուան գաղափարի հետ, կանգնած գիտակցական ինքնազոհման ուղիի վրայ՝ հարուածին պատասխանելու անդարձ որոշումով: Ամէն սրբութիւններից վեր դասելով իր ազգային գոյութիւնը եւ պատիւը:

Թշնամու դէմ չափուելու նրա զինական միջոցները թէեւ սահմանափակ, բայց ցուցահանեց հնարամտութեան ինքնագործունէութիւն, կռուի ինքնապաշտպանութեան տակտիկ եւ կարգապահ կազմակերպուածութիւն: Սոյն պարագաները ահա թերեւս տասնապատկեցին զէնքի իր պաշարը:

Այս վայրերում ճշդութեամբ մօտիկ հաշուով մեր զինական միջոցները այս պատկերը ունէին.—

Այգեստան.— 200 հրացան, 500 մաւզէր եւ այլ ատրճանակներ 150·000 փամփուշտներով:

Քաղաքամէջ.— 100 հրացան, 90 մաւզէր եւ այլ ատրճանակներ 60·000 փամփուշտներով:

Փեսանդաշտ.— 150 հրացան, 70 մաւզէր եւ այլ ատրճանակներ 50·000 փամփուշտներով:

Թաղ.— 120 հրացան, 120 մաւզէր եւ այլ ատրճանակներ 50·000 փամփուշտներով:

Ցիշեալ բոլոր զէնքերը կռուողների անհատական սեփականութիւն էին 90 առ հարիւր աւելին:

Զորս դիմադրական վայրերը երեսուն օր դիմադրաւեցին յարձակող թշնամու բոլոր յարձակումներին ու գրոհներին եւ մնացին աննուաճ, մնացին անթափանցելի՝ կրակի գծի շրջակին մէջ, որ կազմում էր մի տեսակ մահուան պատուար: Թշնամին որքան դիմում էր յաճախակի հնարքների եւ բուռն գրոհների, պատռելու մեր դիմադրական դիրքերը, համարիա մնում էր ապարդիւն, աւարտում յարձակողների զոհերի դիակներով: Տաճկական ուժերը, քիւրտ հրոսախմբեր, չէթէական խմբակները չկրցան ապահովել իրենց համար կարեւոր թափանցումներ մեր դիրքերից ներս,

ԳՐԱԿԱՆ ԴԻՄԱՆԿԱՐ

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԱՀԱՐԻ

Զարհուրելի, ահազդեցիկ, մղձաւանջային մռայլ պատկերներով է տրուած հայ գիւղի բանդագուշական իրականութիւնը, թերեւս գոյները մի փոքր աւելի խտացուած են, բայց ընդհանուր առմամբ այդ պատկերները շնչում են եւ շնչաւորւում են ճշմարտանմանութեամբ: Այստեղ արդէն Մահարու գունապնակը միայն երկու գոյն ունի՝ սեւ ու կարմիր: Սեւը՝ անցեալն է, կարմիրը՝ գալիքը: Ի՞նչ էր ներկայացնում իրենից մեր նախայեղափոխութեան գիւղը:

Գիւղերը,
Գիւղերը ահա, —
Աղօթող ծերերի նման,
Յուսահատ ու ծեր գիւղերը
Նաիրեան: —

— «Գիւղերի երգը» նիւթային լայն հենք չունի: Մահարին այստեղ աւելի շուտ տալիս է այն ժամանակուայ հայ գիւղի մռայլ (աւելի քան մռայլ) պատկերը, ապա զօրահաւաքը գիւղում (առաջին մեծ պատերազմի սկիզբին), նորակոչիկների մեկնումը ռազմաճակատ, ապա նրանցից մէկի վերադարձը եւ յեղափոխական խմորումները գիւղում եւ յեղափոխութիւնը:

Նոյն նիւթին է նուիրուած «Էն տարին» պոէմը, բայց այստեղ պատմողը գեղջկուհի է, հետեւապէս երեւոյթների ընկալումը թէեւ խիստ նախնական է, բայց համոզիչ է, գոյների աւելորդ խտացում եւ պատկերների այնպիսի խճողում չը կայ, ինչպէս նախորդ պոեմում:

«Կէս գիշերից մինչեւ առաւօտ» պոեմը նոյնպէս հին գիւղի պատկերումն է, բայց ի տարբերութիւն «Գիւղերի երգի» այստեղ անցքերը պատմուում են գիւղական մի երիտասարդի բերանով, հետեւապէս զուրկ է տպաւորապաշտական չափազանցութիւններից, որով տառապում է «Գիւղերի երգը»: Այստեղ չկան առաջին պոեմում շաղ տուած մթին պատկերները, երբ յոյզերը քոսոտ շների են նման, ուր նախիրները խելագար են, կամքը ելնում է կախաղան, ճահիճները լուսնոտ են, կամ թէ ուր «ծխում են չիրուխները հարցերի պէս անլուծելի»:

Մահարու պոեմները, որոնք թուով չեն, խօսում են այն մասին, որ այդ սեռում բանաստեղծը ի յայտ է բերել իրեն յատուկ արտայայտչական ձեւերը, թէեւ այստեղ նա աւելի շատ տուրք է տալիս տպաւորապաշտական վերացական պատկերներին, բանաստեղծական խօսքը սովորաբար այնքան է փայլատակում առաջին գծում, որ գործողութիւններն ու մարդիկ դառնում են մի տեսակ ֆոն, մինչդեռ պէտք է լինէր ընդհակառակն:

×

Մահարու առաջին արձակ երկը, որը չնայած իր փոքրիկ ծաւալին մարգարտի պէս շողաց մեր խորհրդահայ գրականութեան մէջ, «Մանկութիւնն» է: «Մանկութեանը» յաջորդեց «Պատանեկութիւնը» եւ վերջապէս երկար ընդմիջումից յետոյ, երրորդ մասը՝ «Երիտասարդութեան սեմին», որ իր ծաւալով աւելի ընդարձակ է առաջին երկուսից՝ միասին վերցրած:

Մահարու այդ առաջին լուրջ արձակը աննախընթաց ընդունելութիւն ունեցաւ թէ արուեստի իսկական գիտակների եւ թէ ընթերցող լայն զանգուածների կողմից:

Ի՞նչն է հմայիչ դարձնում այդ փոքրիկ երկը. ամէնից առաջ նրա քնարականութիւնը, անկեղծութիւնը, անմիջականութիւնը:

Մահարին գրում է հասուն գրչով, բայց ամէն ինչ տեսնում է մանկական աչքերով, երեւոյթները, շրջապատը, մարդկանց նա մօտենում է որպէս մանուկ, նրա զգացումը մանկական է, դատողութիւնը մանկական: Զգում ես, որ հեղինակն այստեղ ճիգ չի գործ դնում, չի ընկնում հնարքների ետեւից, չի ուզում զարմացնել, այլ պատմում է այնպէս, ինչպէս եղել է կամ ինչպէս ինքն է զգացել, որ եղել է, պատմում է անկաշկանդ, սրտաբաց, ժպիտով ու արցունքով, բերկրանքով ու վշտով:

«... Ցիշել եմ ուզում, վերյիշել եւ գրել, գրել հեշտ եւ թեթեւ, գրել եւ զգալ, որ քունքերս խփում են ներքին յուզմունքից, գրել անմշուշ, պայծառ պայծառ, այն քաղաքի երկնքի նման, ծովի կապոյտի նման, այգեստանների կանաչի ու լուսնկայ գիշերների խորութեան նման»,— գրում է Մահարին նախաբանում:

Մի քանի գծերով, մի քանի գունեղ արտայայտութիւններով ձեր առաջ վերակենդանանում, շունչ ու հոգի է առնում մի անհետացած կեանք, մի ուրոյն աշխարհ: Վարպետ վրձինի մի քանի շարժումներով կերտում է իրական մարդկանց, միայն իրենց յատուկ գծերով, կոթողային մի ամբողջ կերտուածք է տատի կերպարը: Ինչպիսի սարսռազդեցիկ պատկեր է հեղինակի հօր՝ «Աճմոնց պարոն Քրիքորի» խորհրդաւոր վախճանը: Իսկ քրոջ խելագարութիւնը: Զի կարելի այդ էջը կարդալ առանց պոռթկացող յուզմունքի:

ԼԵՄ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ

(4 Շար.)

կամ խորտակել մեր գերակայութիւնը :

Սրա հակառակ՝ մեր կռուող ուժերը զործնականօրէն դարձան փորձ մարմնչողներ, աներկիւղ եւ աներեր հարուածողներ, ճշգրիտ նշանառուներ: Մեր մարտիկների այս ընդունակութիւնները հարստացան կռիւ վարելու հնարամիտ նոր միջոցներով,— խրամներով, դիրքերի ամրութեանց կառուցումներով, ստորերկրեայ անցքերի միջոցով թշնամու դիրքերին հասնելով եւ խուճապահար փախուստի մատնելով: Վան մտած ռուս Զօր. Նիկոլայեւը, երբ զինուորականի հետաքրքրութեամբ շրջեց մեր կռուի դիրքերը այդ օրերին, մնաց զարմացած՝ մեծ նմանութիւն գտնելով Փորթ – Արթուրի ստորերկրեայ կռուի նկուղների հետ: Զօրավարը միշտ պնդում էր.«Զինուորական ամրութիւնների հետ ծանօթ մի անձնաւորութիւն՝ ձեզ ցուցմունքներ տուած լինելու է»: Մեր կողմից եղած լուսաբանութիւններին կամ բացատրութիւններին պատասխանում էր շատ կտրուկ կերպով :

— Նի մոժետ բիյտ — չի կարող լինիլ, անպայման մասնագէտ եւ ծանօթ մարդիկ ունիք ...

Ահա այս տեսակէտից Վասպուրականի զաւակներուն մղած հերոսամարտը արձանագրած ունի իր ինքնապաշտպանութեան պատմութեան մէջ բազում դրուագներ՝ թէ Այգեստան, թէ Քաղաք, թէ Փեսանդաշտ եւ թէ Շատախ, յանդգնութեան, կռուի հնարամտութեան յարձակման խիզախ անցքեր, որոնք յատուկ են մի ժողովրդի, որ վճռած է պատուաւոր մահուամբ վճարել իր կեանքը թշնամուն :

Այդպիսիք են Համուդ Աղայի Գշլայի հրկիզումը՝ երբ հայ կռուողները ստորերկրեայ ճամբաներով հասան զօրանոցի տակ եւ ռումբի պայթիւնով հրկիզեցին չէնքը : Հրկիզում Վանի նահանգային մեծ զինապահեստին իր ողջ պարունակութեամբ: Կռուի առաջին իսկ գիշերը՝ մի քանի ժամուան ընթացքին՝ մոխրակոյտի վերածուեցան կուսակալութեան Դատական շէնքը, Բանկ Օթոմանը, Հանրային Պարտուց Վարչութիւնը, Ռէժին, Պետական Վարժապետանոցը եւ ուրիշ հաստատութիւններ :

Հայ կռուողների հետ համընթաց իր քրտնաջան աշխատութիւնը բերում է հայ ժողովուրդը իր բոլոր դասակարգերով, մշակ, հողագործ, արհեստաւոր, ուսուցիչ եւ մտաւորական :

Հիացմունքի արժանի են՝ պատանի սերունդի անվախ սխրագործութիւնները սուրհանդակային սպասարկութեանց մէջ, որոնք այծեամի արագավազութեամբ դիրքէ դիրք տանում էին հրահանգներ եւ բերում՝ զրոյցներ կեդրոնի համար :

Հայ կինը նոյնպէս անմասն չէր այս բոլոր ճիգերին: Մղուած պայքարին բերում էր իր արժէքաւոր մասնակցութիւնը յատկապէս վիրաւորների խնամքի գործերի մէջ: Պատիւ է հայ իգական սեռի համար 12ամեայ Շատախցի Սրբուհին, որ կռուի վտանգաւոր բոպէին Զինուորական Մարմնի նամակն է տանում հեռաւոր դիրքերի մէջ կռուողներին :

Վասպուրականի ինքնապաշտպանութեան եւ նրա փայլուն յաղթանակի արմատները իրենց մարտական աւիշը ծծեցին իր հարազատ ժողովրդի ընդերքից եւ այն պսակեցին արժանի յաղթանակով :

Մայիս 3ին (1915) գարնանային առաւօտ, Վասպուրականը արժանացաւ մի փառատօնի, երբ նրա զէնքի փարած զաւակներ զրաւեցին Վանի պատմական Բերդը եւ նրա կատարին բարձրացրին Հայրենի Ազատութեան եւ Անկախութեան առաջին Դրօշակը,— Քաղաքամէջի Զին. Մարմնի յատուկ դրօշը, որի մէկ երեսին տեսնւում էր հայ մարտական կազմակերպութեան Զինանշանը, իսկ միւս երեսին կարմիր գոյնի մի ճաչ, խորհրդանիշ մեր դարերի ապրած տուայտանքի ու անսասան հաւատքի :

Փառք մեր տեսած եւ ապրած այդ Փառատօնին :

Փառք եւ այն Փառատօնին, երբ Քաղաքամէջի հայ մարտիկները զինավառ շքախմբերով Վանի Բերդի հիւսիսակողմը տարածուող դաշտում առաջին ըլլալով դիմաւորեցինք Հայկ. Կամաւորական Գնդին, Դրոյի բանակին :

Դրօն ի պատիւ կռուող եւ յաղթանակող Վանի ժողովուրդին, հրամայեց մէկ վաշտին հրացանային համազարկով ողջունել :

Մենք մեր հերթին փոխադարձեցինք տասը հարուածեան մաւզէրների համազարկերով :

Ահա այս պահին Վանի Բերդից սկսեցին որոտալ մեր զրաւած վեց հրանօթները երկուքը դէպի Արեւելք՝ բերաննին ուղղուած դէպի Այգեստան, դէպի Վարագայ բարձունքները: Երկուքին բերանը դէպի արեւմուտք, Վանայ Ծովակը, դէպի Սիփան, դէպի Նեմրութայ Սարերը ...

Որոտում էին մեր հրանօթները, աւետում մեր յաղթանակը, Հայ ամաւորների մուտքը՝ պատմական Շամիրամակերտ, Վան եւ Այգեստան ...

Հ. ԿՈՍՈՅԵԱՆ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ԱՊՐԻԼ 11-24

ՄԻԼԱՆՕ, (Յառաջ).— Այս տարի, նախաձեռնութեամբ ազգային կազմակերպութեանց՝ Ապրիլ 11–24ը ոգեկոչուեցաւ Մայիս 2ի իրիկուն, Հայկ. Տան երդիքին տակ, ու ցաւալի է յայտարարել, որ աւելի քան մեր մէկ միլիոն նահատակներուն յիշատակը յարգել փութացողներուն թիւը 45ը չէր անցներ : Նմանօրինակ տխուր երեւոյթ մը առաջին անգամն է որ կը պարզուի Միլանոյի մեր ազգային — հասարակական կեանքին մէջ, ու կը մաղթենք որ վերջինն ալ ըլլայ :

Մեծածաւալ դափնի մը, որուն շրջանակին մէջ կը կարդացուէր «ի յիշատակ 1915 – 1918 բիւր բիւրաւոր նահատակներուն» վերտառութիւնը՝ զետեղուած էր Ազգային Տան մայր պատին կեդրոնը:

Ներկաները մէկ վայրկեանի յոտնկայս լռութեամբ յարգեցին Ապրիլեան մեծ Եղեռնին զոհերուն յիշատակը, ապա, Պ. Հրանդ Բամպակեան, գրաւոր իր բացման ճառը արտասանեց, պատմական պաստառի մը վրայ անշարժացնելով գաղափարական պայքարներու երկունքը, ազատութեան անշիջելի ոգւոյն, վերադարձը սերունդէ սերունդ, մեղմէ անդարձ մեկնողներուն պատգամը՝ որ կը խօսի միութեան եւ հայրենասիրութեան հրաւէրներով :

Երգչախումբը երգեց, «Անոնց համար որ ինկան»ը, որուն յաջորդեց օրուան բանախօս Պ. Գէորգ Խանգելտեանի գրաւոր ճառը: Պ. Խանգելտեան, օրուան ոգին մեկնաբանեց առարկայական մերձեցումով, նուազագոյն տուրքը տալով սրտի զեղումներուն: Անցեալն ու ներկան միախառնուեցան իր դատումներուն մէջ: Տառապանքը, ցաւն ու զրկանքը մեզ ընկճելու չեն, ըսաւ, որովհետեւ ներկայիս ունինք լոյսի մէջ փողփողող հայրենիք մը, ու կը ցանկանք ունենալ մեր միացեալ ամբողջական Հայաստանը :

Երգչախումբը երգեց «Տէր, կեցո՛ դու զհայս»ը որուն յաջորդեց Ի. վրդ. Ղազարեանի փակման խօսքը, որ առաւելապէս ներբողականն էր յոյսին, հաւատքին եւ հոգեկան անկորնչելի արժէքներուն :

Ներկաներուն «Հայր Մեր»ի միահամուռն երգեցողութեամբ, փակուեցաւ Ապրիլ 11–24ի 47րդ տարեդարձը :

ԱՐԱՄԱՅԻՍ Ս.

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Յառաջիկայ Շաբաթ օր ժամը 18·15 – ին Ֆրանսական Պատկերասփիւռը երիտասարդներու յատկացուած իր յայտագրին ընթացքին պիտի ներկայացնէ «Պտոյտներ Պուքրէշի մէջ», իբրեւ առաջինը շարք մը ժապաւէններու զորս պատրաստած է մեր աշխատակիցը՝ Առլէն Փափազեան :

Առլէն Փափազեան Ֆրանսական պատկերասփիւռի կողմէ Ռումանիա դացած էր անցեալ Մարտին ուր կարգ մը ժապաւէններ պատրաստած է Ֆրանքեւռումանական մշակութային փոխանակութեանց համաձայնութեան սահմաններուն մէջ :

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՕՐԸ

ՇԱՒԻԼ.— Ապրիլ 27 Շաբաթ երեկոյ Շաւիլի հայ հասարակութիւնը եւս ոգեկոչեց յիշատակը 1914ի Ապրիլեան Եղեռնին, նախաձեռնութեամբ Հայ Եկեղեցւոյ վարչութեան եւ մասնակցութեամբ բոլոր կազմակերպութիւններուն: Վարչութեան նախագահ Պ. Զաւէն Յովհաննէսեան բանալով հանդէսը ըսաւ «Այս յիշատակի տօնը կը կատարուի ուր որ ափ մը Հայութիւն կը գտնուի որ հոսանքի եւ որ դաւանանքի ալ պատկանին անոնք, յարգանք մեր բիւրաւոր նահատակներուն»: Ներկաները յոտնկայս եւ երկիւղածութեամբ եւ ինքնամփոփ ունկընդրեցին «Նահատակաց արքայութիւնը», զոր երգեցին դպրոցի երկսեռ փոքրիկ աշակերտները : Դպրոցի ուսուցչուհին Տիկին Փափազեան վարչութեան հետ համախորհուրդ գովելի գաղափարը ունեցած էր այս տօնին մասնակից ընելու դպրոցի աշակերտութիւնը, անոնց մատղաշ հոգիներն եւս հաղորդ պահելու մեծ պապերու տառապալից սակայն յաղթանակի փառաւոր պատմութեան : Անոնք իրենց արտասանութիւններով ու երգերով, հոգ չէ թէ քիչ մը անհամարձակ ու շուարած, յուզումով լեցուցին մեր սիրտերը :

Օրուան բանախօսն էր Պ. Ժիրայր Միրիճեան, որ ըսաւ. «Ինչ որ ծրագրած էր Թալէաթներու Թուրքիան աշխարհի երեսէն ջնջել հայ ժողովուրդը, թաղելու համար հայկական դատը, մնացած Հայերն ալ առ առաւելն վերածել կօշիկ ներկողներու, ոչ միայն չյաջողեցաւ, այլեւ բոլորովին հակառակ արդիւնքը տուաւ: Հայ ժողովուրդը իր հերոս զաւակներու արեան գնով իր հայրենիքի մէկ մասին վրայ կերտեց անկախ պետութիւն : Երբ այսօր կ՚ոգեկոչենք մեր մեծ մեռելներուն յիշատակը, մեր փոքրիկ հայրենիքը, հոգ չէ թէ խորթ ռէժիմի մը տակ, իր զաւակներուն արդար քրտինքով կը բարգաւաճի եւ կ՚ուռճանայ եւ Սփիւռքի մէջ ցրուած իր հայրենակիցներուն հետ միասին մարդկութեան կը պարգեւէ նշանաւոր գիտնականներ ու արուեստագէտներ: Մեր ժողովուրդը, այսօր, Երեւանի հրապարակին վրայ կանգնած է «Սասունցի Դաւիթի» վեհաշուք արձանը իր աչքերը սեւեռած դէպի սահմանին այն կողմը, դէպի վեհապանծ Արարատը, Վասպուրականը, Բարձր Հայքն ու Տարօնի դաշտերը, հաւատք ներշնչելով որ օր մը պիտի ամբողջանայ կոտորեակեալ Հայաստանը :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՇԱՄԻՐԱՄ, գրեց Մ. Թաւրիզեան, Պէյրութ, 1961:

ԸՆՏԱՆԻՔ, ամսաթերթ, Մայիս 1962, Ս. Ղազար, Վենետիկ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (34)

ԱԻԱԶԱԿԱՊԵՏՐ

ԳՐԵՑ՝

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՍԷՖԻԼ ՀԱՆԸՄ

Սէֆիլ հանըմ բոլոր գիշերը անքուն անցուց ապարանքին մէջ:

— Ոհ, բարի Աստուած, վերջապէս գթացիր վրաս, կը բացագանչէր թշուառ կինը ինքնիրեն : Ամիսներով թափառեցայ, մուրացի, ամէն տեսակ նախատինքներու հանդէպ վիզ ծռեցի, մինչեւ որ այս սեմերէն ներս մտայ :

Չէ, ալ չեմ կրնար համբերել, չեմ կրնար դիմանալ: Գիշերուան խաւարը կը խեղդէ զիս :

Այսպէս կը մենախօսէր ան: Կանթեղը չէր վառած, որպէսզի կասկածի տեղի չտար :

Առտուն, արեւը չծագած, առաւ աւելը ու սկսաւ մաքրել դահլիճը: Ապարանքին միւս սպասուհիները վար իջան ամէնքն ալ ու իրենց պաշտօններուն համաձայն պատրաստմութիւններ ըրին :

Մինակ էր Սէֆիլ հանըմ:

Ուստի արելը մէկդի դրաւ ու Նառէզարին ներքնասենեակը մտնել ուզեց : Դուռը գոցուած էր: Կամացուկ մը երկու անգամ զարկաւ :

— Ո՞վ է, հարցուց ձայն մը ներսէն :

— Բաց, սպասուհիդ եմ, մրմնջեց Սէֆիլ հանըմ,

Նառէզար բացաւ դուռը :

Օհ, մարդուս գրիչը կը դողայ նկարագրելու համար այն վայրկեանը: Ողորմելի կինը, չկրնալով ինքզինքը զսպել այդ երկիւղալի ապարանքին մէջ, ճիչ մը արձակեց ու բացագանչեց .

— Տարաբախտ աղջիկս: –տարաբախտ աղջիկս :

Նառէզար ճանչցաւ, ոհ, այո, ճանչցաւ այդ կինը ... Անիկա իր մայրն էր:

— Մայր իմ, սիրելի մայր իմ, մրմնջեց Նառէզար, դուն այս ոճիրներով լի յարկին տակ գտնուիս. դուն այս արիւնոտ սեմերէն ներս մտնես: Ըսէ, ի՞նչպէս եկար, ո՞վ առաջնորդեց քեզ :

— Աստուած, աղջիկս, թոթովեց խեղճ կինը եւ իր գրկին մէջ առաւ Նառէզարը :

Վայրկեան մը խոր լռութիւն տիրեց այդ անուշ ու մայրական սիրոյ գրկախառնումին մէջ :

Աշխարհիս վրայ ասկից աւելի գրաւիչ, աւելի նուիրական եւ աւելի վսեմ բան չկայ, որ մարդուս հոգին համակէ անուշ ճառագայթի մը մէջ :

Նառէզար հեծկլտալով մօրը երեսը նայեցաւ եւ խեղդուած ձայնով մը մրմնջեց .

— Աստուծոյ սիրոյն ըլլայ, մայր իմ, կեանքդ վտանգի տակ մի դներ : Ոհ, եթէ կասկած մը ունենան քու վրադ, ալ ազատելու ճարը չկայ :

— Մի վախնար, աղջիկս, այս սեմերէն ներս մտնելս ապահովուած է :

— Ի՞նչպէս :

— Բարի Ֆաքիր մը բերաւ զիս :

— Բարի Ֆաքի՞ր մը :

— Այո :

— Գիտէ՞ թէ դուն հայ մըն ես :

— Յայտնած եմ :

— Մեծ հանըմի՞ն ալ :

— Ոչ, անիկա գիտէ որ ես թուրքի մը կինն եմ, անունս ալ Սէֆիլ է : Տունին մէջ սպասուհիի մը պաշտօն առի քու սիրոյդ համար :

— Գիտէի՞ր հոս ըլլալս :

— Գիտէի :

— Ուսկի՞ց :

— Ֆաքիրը դուշակութիւն ըրաւ ու քու հոս գտնուիլդ իմացուց ինծի :

Նառէզար խօսքը չկրցաւ շարունակել : Իր ուղեղին մէջէն փայլակի արագութեամբ մտածում մը անցաւ ու սահմռկեցուց զինքը: Քանի մը օր առաջ Ֆաքիրը տուած էր իրեն թուղթի կտորներ, որոնց վրայ հայերէն լեզուով գրուածքներ կային: Ինքը կասկած մը ունեցած էր այդ առթիւ անոր միւսլիման մը ըլլալուն վրայ: Հիմա՞... Ախ, հիմա բացայայտ էր, ալ կասկածի տեղ չկար : Անպատճառ ծպտեալ հայ մըն էր այդ մարդը, որուն նպատակը միմիայն գահավէժներէ, անկումներէ ազատել էր թշուառները :

— Մայր, բացագանչեց մանկամարդ աղջիկը, Ֆաքիրը Հայ մըն է, ասիկա գիտցած եղիր :

— Անկարելի է, աղջիկս, նկատել տըւաւ թշուառ կինը՝ բոլորովին սահմրռկած այս բացագանչութենէն :

— Կը պնդեմ, որովհետեւ հայերէն գիրերով գուշակութեան թուղթեր տուած է ինծի ու անոնցմով իմ ազատութիւնս եւ քու այս ապարանքին սեմերուն քովերը գտնուիլը յայտնած է :

Այս խօսակցութիւնը չէր վերջացած, ահա ձայն մը լսուեցաւ որ կը գոչէր .

— Սէֆիլ, Սէֆիլ, ո՞ւր ես :

— Ահ, շուտով գնա, մեծ հանըմն է, ըսաւ Նառէզար :

— Եկայ, մեծ հանըմ, եկայ, ձայնեց Նառէզարի մայրը եւ իսկոյն դուրս նետուեցաւ ներքնասենեակէն: Մեծ հանըմը դահլիճ մտաւ, ուր կը կենար Սէֆիլ :

(Շար.)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ Շաբաթ իրիկուն 12 Մայիս, ժամը 21ին, Մչակոյթի Տան Շաւարշ Միսաքեան սրահին մէջ :

Դասախօս՝ ՏԻԿ. Է. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Նիւթը՝ Առաջին մայրութիւն եւ մայրական սէր :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Թորոսեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Թաղուր Թորոսեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, իրենց եղբօր ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ մահուան առթիւ, ինչպէս նաեւ իրենց զաւկին ՌԱՖՖԻ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ մահուան 15րդ տարելիցին առթիւ եւ Թորոսեան եւ Թաղուրեան ընտանիքներու համօրէն ննջեցելոց հոգւոյն, կը հրաւիրուին հանդուցեալներուն յիշատակը յարգողները :

Այս առթիւ յիսուն Ն. Ֆ. կը նուիրեն Որբերու Օգն. Մարմինին : (Տառնալ «Յառաջ»էն) :

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին հիմնարկութեան 83րդ տարելարձին առթիւ այս Կիրակի օր, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի մատուցուի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, 15 Րիւ Ժան Կուժօն, ի յիշատակ իր հանդուցեալ հիմնադիր – ներուն, անդամներուն եւ ուսուցիչներուն :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Հռիփսիմէ Թիրայրեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի առաւօտ, Փրատոյի Մայր եկեղեցւոյ մէջ իր ամուսնոյն՝

ԳԱՌՆԻԿ ԹԻՐԱՅՐԵԱՆԻ

յիշատակին :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատա – կը յարգողները :

×

Այրի Տիկին Սերճանեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն որ այս Կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԲԱՐՍԵՂ ՍԵՐՃԱՆԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին եւ իրենց մօր եւ մեծ մօր՝ Մարիամ Յովհաննէսեանի 17րդ տարելիցին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները :

Այս առթիւ 50 Ն. Ֆ. կը նուիրեն Ֆ. Կապ. Խաչի օգափոխութեան կայանին : (Տառնալ «Յառաջ»էն) :

×

Այրի Տիկին Ալիս Աճէմեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Գ. Աճէմեան, Տէր եւ Տիկին Վ. Աճէմեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ՝ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի Լիոնի Հայ եկեղեցին, Րիւ Պուալօ, իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ հօրեղբօր ողբացեալ ՍԱՐԳԻՍ ԱՃԷՄԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Գ. Աճէմեան կը նուիրեն Մչակոյթի Տան 50 Ն. Ֆ., «Յառաջ»ի բարեգործման ֆոնտին 30, «Հայ – Բոյժ»ի 30, (տառնալ «Յառաջ»էն) : Լիոնի Կապ. Խաչին, Լիոնի Հ. Յ. Դ. վարանդեանին քանակ., Լիոնի Եկեղեց. չինուհեան 30 Ն. Ֆ. :

ՄՕՏ ՕՐԻՆ – ՄՕՏ ՕՐԻՆ

Պօմոնի «Շանթ» թատերախումբին կողմէ պիտի ներկայացուի՝

« ՆԱՄՈՒՍ »Ը

«Շանթի» բոլոր անդամները «Վար – դանանքի» դերակատարները եւ բոլոր այն սիրողները որ կ'ուզեն մասնակցիլ, կը հրաւիրուին առաջին փորձին, այս Կիրակի առաւօտ, ժամը 10ին Պօմոնի սրահը :

Մարսէյլի եւ արուարձաններու բոլոր այն կազմակերպութիւնները որ կ'ուզեն սոյն խաղը ի նպաստ իրենց ալ ներկայացուի, պայմաններու մասին դիմեն «Շանթ»ի վարչութեան :

Հ. Յ. Դ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինաս – եան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 21ին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կո – միտէի ներկայացուցիչը :

ՍԱՐՍԻԼ – ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. վարդան ենթակոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը, այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Ահարոնեան ա – կումբը : Շատ կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւոր – րիչ է :

ՄԱՐՍԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն՝ ստիպողաբար ընկերա – կան ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ ենթակոմիտէներու եւ խումբերու անդամ բոլոր ընկեր–ընկերուհիները.—

ԱԿՆՈՒՆԻ՝ այս Շաբաթ, ժամը 21ին :

ՄՈՒՐԱՏ՝ 13 Մայիս, կիրակի, կէսօրէ ետք, ժամը 15ին :

Ժողովները տեղի կ'ունենան իրենց սովորական հաւաքատեղիները : Խիստ կա – րեւոր օրակարգ : Շրջանային ժողովի զեկուցում եւ ներկայացուցիչներու ընտ – րութիւն : Պարտաւորիչ ներկայութիւն : Վարչութիւնները նախապէս պէտք է ընկերներուն տեղեկացնեն ժողովներու վայրի եւ թուականի մասին : Ներկայ պիտի ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պուլ Օտտոյի մասնաճիւղը, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները որոշեալ հաւաքատեղին : Այս Հինգշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 16 – ին : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պօմոնի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները այս Հինգշաբթի ժամը 15 – ին, Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ : Օրակարգ.— Երկամեայ գործունէութեան տեղեկատուութիւն եւ 18րդ Պատմ. ժողովի պատգամաւորուհիներու ընտրու – թիւն : Կը խնդրուի ընկերուհիներէն ներկայ գտնուիլ :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Կրընոպլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի, ժամը 15ին, դպրոցի սրահը, կարեւոր օրակարգ եւ ընտրութիւն պատգամաւորուհիի, կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Վիլէնի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Օհանջանեան Ակումբը : Ներկայ պիտի ըլլայ կեդր. վարչութեան գործիչ Պ. Կ. Փօլատեան (Մարսէյլէն) : Բոլոր ընկերներու եւ ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է, չատ կարեւոր օրակարգ :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպութեամբ Լիոն – Վիէն եւ Ս. Ալբուան Հայ Աւետ. եկեղեց. երիտ. միացեալ ուժերու :

Այս Շաբաթ, ժամը 20·45ին, Թէատր Միւնիսիփալի չքեղ սրահին մէջ (Վալանս) :

Ինամեալ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի՝

Գ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ԵՒ ՏՐԴԱՏ ԹԱԳԱՒՈՐ

Թատերդութիւն 4 արար եւ 3 պատկերով :

Կ'ՈՒԶՈՒՄ

Իրենց տան մէջ աշխատող գործատուհիները : Մեծաքանակ հագուստ (ռոպ) կարելու համար : Դիմել.—

COMPTOIR CONFECTION
86, Rue de Cléry

Կ'ՈՒԶՈՒՄ

Ֆրանսահպատակ, գինուորական ծառայութիւնը կատարած, կարող երիտասարդ մը, լաւ Ֆրանսերէնն դիւցազ, Ֆրանսայէն դուրս լաւ եւ պատասխանատու գործի մը համար :

×

Երիտասարդ մը, Փարիզի արտադման դրասենեակի մը համար, մանիւթանսիոն եւ այլն : Դիմել՝ ԱՆՋԱՄԻՐ Յառաջի խմբագրութեան

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ
47 ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Մայիս 13ին, կիրակի, ժամը 15 – 21, *Մաղընոյի սրահը, Րիւ տ'Օպսաները*

Բարձր հովանաւորութեամբ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
Կը նախագահէ՝ Միութեան Պատուոյ ատենապետ՝ ԱՐԾՐՈՒՆԻ ՋՐԲԱՇԵԱՆ
Հանդէսը կը վարէ Միութեան քարտուղար՝ ՅՈՎՀ. ՀԱՅԱԳՈՐԾԵԱՆ
Կը խօսի ՅԱԿՈԲ ԱՐԹԻՆԵԱՆ

Խօսք կը տրուի կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն,
Հրաւիրուած են Մարսէյլի բոլոր Միութիւնները

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Կը նուագեն Պ. Սարգիս Զէօրէֆճեան (ջութակահար), Ճոշկունեան (ձեռնադաշնակ), Գուրգէն (մեներգ), մասնակցութեամբ Տիկին Ստեփանեանի, Օր. Ալիս Նահմիրեան, Օր. Վերգինէ եւ Պ. Վանիկ Նազարեան կ'արտասանեն :

Պիտի ցուցադրուի Անման Շիրվանզադէի ՀԱՅԱՒՕՍ ՄԵԾ ԺԱՊԱՒԻՆԸ

ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ

Արմենիա երգչախումբի մեներգողներէն Պ. Ժիրայր Գասպարեան,

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Ալֆորվիլի Սալ տէ Ֆէթը, 22 Րիւ Վոլթէր

ՊԱՏՈՒԻՈՑ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԻՆ

RAOUL BLEUSE

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

ROBERTO SETO et ses RUMBEROS

(Grande formation de danses)

en atraction : Les LUCKY'S TWIST

ՄՈՒՏՔ 7 Ն. Ֆ.

AU BEAU NOYER

A 50 mètres du Métro MARCEL SEMBAT

7 ETAGES D'EXPOSITION
D'AMEUBLEMENTS

CRÉDIT SANS FORMALITÉS
ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ

185, BD. JEAN JAURÈS --- 15, AV. ANDRÉ MORIZET - BOULOGNE — MOL. 06.03 et 60.38

.... ՎԵՐԸ ԱՐԵԳԱԿ՝ ՎԱՐԸ ԹՈՄԼԱԿ ....
ԱՐԵԻՔ երկնքին՝ ՆԵՐԿԸ տունին

Բնական լոյսն է, եթէ ձեր բնակարանը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ՋԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes

Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne

Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիֆ եւ վինիլիֆ պատրաստութիւններու : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէում եւ փլասթիֆ :

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը որու շնորհիւ կրնայ 10էն 30 առ հարիւր զեղչ ունենալ :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAYRAC — FONTENAY – SOUS – BOIS (Seine)

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 12 ՄԱՅԻՍ

SAMEDI 12 MAI 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9401 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5202

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԱՏԸ

Ա.

Ի՞նչ դիրք բռնեցին Ռուսերը անցեալին մէջ Հայկական Դատին հանդէպ :

Այս անխուսափելի հարցումը կուգայ մեր միտքը, ամէն անգամ որ կ՝ոգեկոչենք Վասպուրականի հերոսամարտը :

Այն պահուն, երբ մեր Վանեցի հայրենակիցները նախնական միջոցներով օրհասական կռիւ կը մղէին՝ թնդանօթներով եւ արդիական զէնքերով սպառազինուած թրքական բանակին դէմ եւ ամէն օր սուրհանդակներ կը ղրկէին դէպի Կովկասի ճակատը, օգնութիւն խնդրելու համար, Ռուսերը ո՛չ մէկ փութկոտութիւն ցոյց կուտային յառաջանալու, գիտնալով հանդերձ որ ճամբան ազատ էր :

Վան մտան՝ երբ արդէն երկու օր առաջ փախեր էին Թուրքերը :

Յաղթական Վասպուրականը հաղիւ սկսած էր կարգի դնել իր տունը եւ դարմանել իր վէրքերը, ստեղծելով ինքնավար վարչութիւն մը՝ Արամի գլխաւորութեամբ, երբ իբր թէ Մանազկերտի կողմէն թրքական վտանգ մը պատրուակ բռնելով, 1915 Յուլիս 18ին ռուսական բանակի հրամանատարը պարպեց Վանը՝ բռնագաղթի ստիպելով հազարաւոր Հայեր :

« Յարական կառավարութեան առաջին դաւը չէր այս, հալածական ժողովուրդի մը դէմ», կը գրէր մեր ողբացեալ խմբագրապետը 1950ին :

Այո՛ : Պատմութիւնը բազմաթիւ ջախջախիչ փաստեր արձանագրած է երկուքուկէս դարէ ի վեր Ռուսերու կողմէ Հայութեան դէմ սարքուած դաւերու եւ խաղերու մասին :

Յիշենք մէկ քանին :

1722ին Մեծն Պետրոս արշաւանք մը սարքեց դէպի Կասպից ծով, կայսրութեան սահմաններն ընդարձակելու, մասնաւորապէս Բաղուի քարիւղի հարուստ հորերուն տիրանալու նպատակով :

Սակայն աշխարհակալական այս ձեռնարկին մարդասիրական զոյն մը տալու համար իր գործակալներուն միջոցաւ լուր տարածեց թէ՝ կ՝երթար քրիստոնեաները ազատագրելու Պարսից լուծէն :

Հայերն ու Վրացիները հաւատացին « Խաչապաշտ Մոսկոֆ»ի խօսքերուն :

Մինաս վրդ. Տիգրանեան, Իսրայէլ Օրիի գործակիցն ու յաջորդը, Աղուանից Եսայի Կաթողիկոսը, Գանձասարի Ներսէս կաթողիկոսը եւ Ղարաբաղի Մելիքները՝ Վրաց Վախտանգ թագաւորին հետ կազմակերպեցին 40·000նոց հայ – վրացական բանակ մը, Դաւիթ Բէկի հրամանատարութեան տակ :

Արդի՞ւնք : Մեծն Պետրոս Աժտարխանէն վերջ գնաց Դերբենտ իր բանակով, ու գրաւեց Կասպից ծովի գլխաւոր քաղաքները : 1723 Սեպտեմբերին Ս. Փեթերպուրկի մէջ կնքուած դաշնագրով Ռուսերը Պարսիկներէն կը ստանային Դերբենտը, Բաղուն, Գիլանը եւ Մաչանտարանը, փոխարէն խոստանալով պաշտպանել Թահմազ Շահի գահը :

Հայերը կը ձգուէին իրենց բախտին : Հայկական գիւղերը կ՝աւերուէին եւ հայ անզէն գիւղացիները կը ջարդուէին վրիժառու այլազգիներու կողմէ :

Մէկ դար վերջ, 1826ին Պարսից, 1827–28ին Թուրքերու դէմ մղուած պատերազմներու ընթացքին Հայերը անհուն ծառայութիւններ մատուցին Ռուսերուն, գլխաւորութեամբ Թիֆլիզի առաջնորդ Ներսէս Արք. Աշտարակեցիի : Խոստացուած էր ինքնավարութիւն շնորհել ազատագրուած հողերու Հայերուն :

Դարձեալ ուրացում : «Երեւանի դուքս» մարեշալ Պասկեւիչ վարձատրեց Աշտարակեցին՝ Քիշնեւ (Պեսարապիա) աքսորելով զայն :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԸ ԿՈԼ - ՀԱՍԱՆ Բ. ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

50 ՄԵՌԵԱԼ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք Հասան Բ. Փարիզ եկաւ առջի օր եւ անակնկալ թէեւ նախատեսուած հանդիպում մը ունեցաւ տը Կոլի հետ :

Ալժերիոյ հարցին կարգադրութիւնը, Պեն Պելլայի ազատագրումը եւ Էվիանի համաձայնութիւնները այլեւս դիւրացուցած էին Մարոքի թագաւորին վերաբերումը Ֆրանսայի հանդէպ : Կրնար առանց վերապահումի արտայայտել իր սիրալիր զգացումները :

Այս հանդիպումին առթիւ պիտի հրատարակուէր պաշտօնական զեկոյց մը, բայց արդէն իսկ ծանօթ էին այն հարցերը որոնց շուրջ երկու զեկավարները կրնան խօսած ըլլալ.— Ալժերիա, Մաղրէպ, Ափրիկէ, Մաւրիտանիա, եւ ընդհ. ձեւով ափրիկեան հարցեր :

Կարելի եղած էր բոլորովին գաղտնի քահել Հասան Բ.ի ժամանումը, Փարիզ : Վիլլաքուպլէի օդակայանը հասած էր Հինգշաբթի առտու ժամը 1ին եւ գիշերը անցուցած էր Վերսայլի նահանգապետարանը, Թիէռի սենեակը : Ժամը 9·30ին կը հասնէր Շանի դղեակը ուր էր արդէն՝ տը Կոլ : Մտերիմ զրոյց մը տեղի կ՝ունենար ճաշին ընթացքին :

Խօսակցութիւնները վերջ կը գտնէին ժամը 16ին եւ մինչ Հասան Բ. կը տեղաւորուէր դղեակին մէջ, որ վերապահուած է օտար վեհապետներու, տը Կոլ Փարիզ կը վերադառնար :

Խօսակցութիւնները կը շարունակուէին Ուրբաթ օր, Էլիզէի մէջ :

×

ԾԱՆՐ ՄԹՆՈԼՈՐՏ ԱԼԺԷԻ ԵՒ ՕՌԱՆԻ ՄԷՋ

24 Մեռեալ, 6 վիրաւոր, մէկ օրուան հաշուեկշիռն է Օռանի համար, զոհերու մէջ 12 մահմետական կիներ :

Ալժէի մէջ քսան մեռեալ եւ 17 վիրաւոր, մէկ օրուան մէջ : Պէտք է նկատի առնել թէ միայն Գաղտնի Բանակը չէ գործի վրայ այլեւ մահմետականները : Ասոնցմէ հինգը որոնք եւրոպացի բժիշկի մը տունը կը խուզարկէին յանուն «Ալժ. Ազատ. Ճակատին» ձերբակալուած են :

Իտես այս կացութեան, առժամեայ գործադիր մարմինը եւ Ֆրանսական իշխանութիւնները կ՝ուզեն արագացնել ինքնորոշման հանրաքուէն :

× Ընկերային տագնապը մտահոգիչ հանգամանք կը ստանայ Ֆրանսայի մէջ : Հինգշաբթի օր անակնկալ գործադուլներ մեծապէս վնասեցին Փարիզի երթեւեկին : Արուարձաններու գիծերուն վրայ, մանաւանդ Սէն – Լազար չնախատեսուած դադարներ տեղի ունեցան : Ապագան ալ աւելի մութ է : Ընդհանուր շարժումներ տեղի պիտի ունենան յառաջիկայ շաբթու : Թղթատարը, առանց պաշտօնական յայտարարութեան, կը շարունակէ իր «շրջանային» գործադուլները զգալի յապաղումներ յառաջ բերելով ցրուումներու եւ առաքումներու մէջ :

Էռ Ֆրանսն ալ գործադուլ ըրաւ Ուրբաթ օր : Կառավարութիւն եւ ընկերակցութիւն իրարու ասպարէզ կը կարդան : Առաջինը չուզեր քննել կացութիւնը անակնկալ գործադուլներու ատեն, տեղի տուած չըլլալոլու համար, մինչ ընկերակցութիւնները չեն ուզեր դադրեցնել գործադուլները եթէ չքննուի կացութիւնը : Կախարդական շրջանակ ...:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ»

Ուշացաւ այս տարի, բայց եկա՛ւ վերջապէս :

Կարելի չէ տարին անցընել առանց օրացոյցի, ոչ ալ առանց տարեգրքի,—Ամէնուն Տարեգիրքին մասին է խօսքը :

Ինը տարին բաւական եղաւ որ Ամէնուն Տարեգիրքը մտնէ աւանդութեանց մէջ :

Օ՛ մանկութիւն,— Ս. Յակոբը կը թօթվէր մօրուքը ու ձիւնը կը թափէր : Այնուհետեւ իրարու կը յաջորդէին անուանակոչութիւնները եւ կը սկսէինք հետապնդել Ստեփանոսը, յետոյ Պօղոսն ու Պետրոսը, յետոյ Յովհաննէսը եւ յանկարծ.

— Բարիլո՛յս, Կաղա՛նդ :

Օ՛ առատութիւն, ինչե՛ր ես բերեր,— չոր թուզ, պաստեղ, ընկոյզով շարոց, շամամի պէս նարինջներ : Մեզի, ժամուն մէջ գիրք կարդացողներուս կը տրուէր նաեւ օրացոյց :

Իսկ հիմա Կարօ Գէորգեան մեզ կը կաղնդէ Ամէնուն Տարեգիրքով, այնքան որ Կաղանդ կը նշանակէ Ամէնուն Տարեգիրք, եւ Ամէնուն Տարեգիրք կը նշանակէ Նոր Տարի :

Եւ սակայն տարբերութիւն մը : Տարին 365 օր է ընդհանրապէս : Քիլոկրամի պէս՝ ոչ կ՝աւելնայ, ոչ կը պակսի (չհաշուելով նահանջ տարին) : Բայց այս Տարեգիրքը կ՝անի, կը ծաւալի, կը ծանրանայ, Յայսմաւուրք կը դառնայ : Արդէն մօտ 650 էջ է այս տարի : Ահա այս ձեւով՝ հատորները կը շատնան, էջերը կը շատնան, ու քիչ որ մնայ՝ Կ. Գէորգեան պիտի գրաւէ ձեր մատենադարանը, եթէ ոչ տունը :

Այս տարուան Տարեգիրքը նուիրուած է Ամերիկայի հայ գաղութին : Ամէն տարի ներկայացնելով գաղութ մը, Կ. Գէորգեան կը գրէ մեր ժամանակակից պատմութիւնը : Ու վաղը, պատմագիրը այս հատորներուն պիտի դիմէ՝ պատկերացնելու համար կեանքը Սփիւռքի մէջ : Այս տեսակէտով Կ. Գէորգեանի Տարեգիրքը արժանի է ամէն գնահատութեան :

Մեր գրականութեան պատմութեան համար՝ թանկագին նպաստ մը կը կազմէ, նոյնպէս, անտիպ նամակներու կամ ձեռագիրներու հրատարակութիւնը : Ոմանք նիհար կը գտնեն գրական բաժինը, իսկ ես՝ շատ : Այդ ապրանքը կարելի է գտնել հեղինակներու հրատարակած հատորներուն և ամսաթերթերու մէջ : Յոգնաշունչ ուսումնասիրութիւններն են որ տեղ պէտք է գտնեն նման հաստափոր տարեգիրքերու մէջ : Թէոդիկի Տարեցոյցերուն մէջ այն հատորներն են մասնաւորապէս թանկագին, ուր հրատարակուած են ակադեմական աշխատութիւններ,— օրինակ՝ որթատունկի եւ խաղողի պատմութիւնը պարունակող հատորները շատ կը փնտռուին հրապարակի վրայ :

Գաղութներու պատմութիւնը ողջ պատմութիւն է,— նոյնքան ու թերեւս աւելի արժէք կը ներկայացնէ այն պատմութիւնը, որ կը պեղէ եւ լոյս աշխարհ կը հանէ ինչ որ թաղած է ժամանակը :

Թող դալար մնայ Ամէնուն Տարեգիրքին հեղինակին ձեռքը, որ պեղէ ոչ միայն պատմութեան եւ գրականութեան դաշտը, այլ եւ հայ լեզուի անդաստանը, հայ երաժշտութեան բնագաւառը, հայ նարտարապետութեան ասպարէզը, հայ նկարչութեան անցեալը, ողջերուն ներկայացնելու համար յաւերժականը, որ հայ հանճարն է :

ԱՐԱՋ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔԱՆԻ շարժանկարի փառատօնին «մրցումէ դուրս» պիտի ներկայացուէր Աշոտ Մալաքեանի ժապաւէնը՝ «Կապիկ մը ձմրան մէջ», բայց վերջին տեղեկութեանց համաձայն Տիկին Քրոն մը, որ մաս կը կազմէ գրաքննութեան դատական կազմին իր վեթօն դրած է, առարկելով թէ ժապաւէնը (քաղուած Անթուան Պլոնտէնի վէպէն) ոգելից ըմպելիին փառքը կը հիւսէ, «Փարի – Փրէս» կը գրէ թէ Աշոտ Մալաքեան այս առթիւ յայտարարած է.— «Չեմ հասկնար : Ամէն պարագայի մէջ ոչ մէկ կրճատում կ՝ընեմ» : Նոյն Ֆիլմը գրաքննութեան վիզան կը ստանար Փարիզի համար : Այս առթիւ «Օռոռ»ի աշխատակիցը կը գրէ թէ ծանօթ է որ Ֆրանսացի արտադրողները փառատօնին «լուսանցքին վրայ» կը ներկայացնեն լաւագոյն ժապաւէնները զորս Ֆրանսական ժապաւէնները ընտրող յանձնախումբը կ՝անտեսէ : Առեւտրական փայլուն ասպարէզ մը կը նախատեսէ Մալաքեանի նոր Ֆիլմին համար, որուն մէջ կը խաղան, ինչպէս գրած էինք՝ Ժան Կապէն եւ Ժան – Փօլ Պելմոնտօ : Քանի դատական կազմին արդելքն ալ արդէն աւելի շահեկան կը դարձնէ ժապաւէնը : Ամէն մարդ գիտէ որ արգիլուած պտուղը ...:

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ գործադուլները կը ծաւալին : Ֆրանքօ յայտնեց այս առթիւ թէ ասոնք միջազգային համայնավարութեան խաղերն են :

ԽՐՈՒՇՉԵՒ խօսք առնելով ուղեվարներու առջեւ «երկաթուղիի օր»ուան առթիւ, յայտարարեց թէ ամերիկեան ոչ մէկ հրթիռ լուսին հասած է : Խորհրդային երկաթուղիին թերիներուն պատասխանատուութիւնը Կագանովիչի եւ Մոլոթի վրայ ձգած է մինչեւ 1956 :

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ մամուլը, ձայնասփիւռը եւ պատկերասփիւռը բոլորովին լուռ կը մնան Արաբ Մ. Հանրապետութեան նախկին փոխ – նախագահ Ապտէլ Համիտ Սարրաճի Գահիրէ ժամանման մասին : Ծանօթ է որ կարգ մը աղբիւրներու համաձայն Սուրիոյ Բ. գրասենեակի պարագլուխը որ արգելափակուած էր, փախաւ առջի օր, պահակի մը մեղսակցութեամբ :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ընկերային կացութիւնը ծանր է : Անգործութիւնը կը ծաւալի եւ դիներն ալ կը բարձրանան :

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԱԶԳ. ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ

Լեւոն եւ Սոֆիա Յակոբեան Գոլէճի կառուցում, Պուրճ – Համմուտի մէջ 75·000 տոլարի նուիրատուութեամբ

Այսու կը յայտնենք յարգոյ հասարակութեան, թէ երէկ, Հինգշաբթի երեկոյ, Լոս Անճելոսէն օդային ճամբով քաղաքս ժամանեց Ամերիկայի Հայ Կրթ. Հիմնարկութեան վարիչ – քարտուղար Պ. Բիւզանդ Կռանեան եւ յայտնեց, թէ ընդառաջելով Լիբանանի Հայոց Առաջնորդ Բարձրաշնորհ Տ. Խորէն Ս. Արք.ի կոչին, Ազգ. Բարերարուհի Տիկին Սոֆիա Լեւոն, Յակոբեան 50·000 տոլար, իսկ Հայ Կրթ. Հիմնարկութիւնը 25·000 տոլար միասնաբար յատկացուցած են Պուրճ – Համմուտի մէջ Ազգ. Գոլէճի մը կառուցման համար, որ պիտի կոչուի ԼԵՒՈՆ ՍՈՖԻԱ ՅԱԿՈԲԵԱՆ ԳՈԼԵՃ :

ԴԻՒԱՆ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՀԱՅՈՑ
ԱԶԳ. ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ

4 Մայիս, 1962, Պէյրութ

Ի՛ՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Գ. ՄԱՍ)

ԿՐՕՆՔ ԵՒ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

Պէտք է ընդունիլ թէ Սթալինեան շրջանի ներոնական հալածանքները դադրած են, ուզողը կրնայ եկեղեցի յաճախել առանց Սիպերիայի վախին, առանց գործէ զրկուելու վտանգի: Ասիկա պէտք է ըսել նաեւ քաղաքական կամ ընկերային հարցերու համար: Ունին ժողովրդական կամ բարձրագոյն ատեան, փաստաբանական պաշտպանութիւն՝ յանցաւոր մը օրէնքով պատժելու համար:

Այժմ կրնան ազատ կերպով իրարու տուն հիւր երթալ, փողոցները թեւթեւի շրջիլ ու խնդալ բարձրաձայն, խմել Հայաստանի կենացը, մինչ 1936ին Երեւան մեռելատուն էր:

Համայնավար երկիրներու մէջ երկու բանի վրայ խիստ լռութիւն կը պահեն, կրօնքի եւ քաղաքականութեան:

Հայաստանի եւ ընդհանուր Կովկասին մէջ կան նաեւ շուրջ 175·000 կաթողիկէ Հայեր, ցրուած Լենինականի, Ախալքալաքի, Ախալցխայի շրջանները. միայն Երեւան 10·000 կաթողիկէ Հայեր կը հաշուէ: Այս համայնքը լքուած որբի կը նմանի, ոչ մէկ քահանայ կամ առաջնորդ ունի. ըսին թէ Լենինականի կողմերը դեռ ամուսնացեալ երկու քահանաներ կան: Ունին ծերունի քահանայ մը Թիֆլիզի մէջ, կիսով լատին, կիսով վրացի. ես չհասկցայ թէ ինչ ծէսի կամ ազգի կը պատկանէր: Հայ կաթողիկէները բոլորովին զրկուած են եկեղեցական պաշտամունքներէ: Իրենց առաջնորդները եւ քահանաները սթալինեան շրջանին աքսորուեցան ու մեռան օտարութեան մէջ. նոր քահանաներ ձեռնադրելու առ այժմ հնարաւորութիւն չկայ: Քաղաքներու մէջ իրենց եկեղեցիները քանդուած են, գիւղերու մէջ շատերը փակուած կը մնան. կամ շտեմարան եղած են կոլխողական ապրանքներու: Կան որ բաց են եւ տիրացուներ կը կատարեն շաբաթ երեկոյեան ժամերգութիւն կամ թաղում: Հակառակ այսպէս անգլուխ վիճակին, կաթողիկէ Հայերը շատ աւելի հաւատք ունին եւ եկեղեցասէր են: Նոյնպէս կը շարունակեն իրենց ուխտագնացութիւնները հեռաւոր տեղեր, մանաւանդ Կիւմրիի նշանաւոր Տիրամօր:

Կայ նաեւ հայ աւետարանական Հայերու համայնք մը. անոնց թիւը շատ քիչ է. ունին հովիւ մը ներգաղթած. իր կեդրոնը Լենինական է. սակայն եկեղեցի չունի եւ տուներու մէջ պաշտամունք կը կատարէ. թէպէտ յաճախորդներ քիչ ունի, սակայն կը ջանայ զանոնք բազմացնել:

Ժողովուրդի մը համար կրօնքի հաւասար աւագ կարեւորութիւն ունի եւ բարոյականը: Արտասահմանի մէջ այս մասին շատ մտահոգիչ լուրեր տարածուած են. պարզ հետեւանք, ուր կրօնք չկայ՝ բարոյական չկայ: Ըստ իս Հայաստանի բարոյականը ոչ մէկ կերպով ցած է Ֆրանսայի կամ Ամերիկայի բարոյականէն: Ստահակներ ամէն կողմ կան: Հայը աւանդաբար կապուած է իր ընտանիքին եւ սրբութիւններուն: Փողոցներու մէջ Փարիզի մեղկ երեւոյթները չէք տեսներ, եւ ոչ ալ ցերեկը կամ գիշեր ատեն պարտէզներու մէջ անպատշաճ տեսարաններ: Չկան օրիորդներ երեսնին դերասանի պէս դեղնած, ոտք ոտքի նըստած, ծխախոտը իրենց բերնին մէջ: Ինծի ըսին թէ Կոմիտասեան այդին է բարոյազուրկներու վայրը. սակայն հարցուցի լուրջ մարդերու եւ մտահոգիչ պատասխաններ չտուին: Իսկ ամուսնութիւններու լուծում եւ ապօրինի միութիւն թերեւս շատ ըլլան, ես փաստեր չունիմ:

Հայաստանի կառավարութիւնը աչալուրջ կը հսկէ ժողովրդական բարոյականին վրայ, խստիւ կը պատժէ յանցաւորները: Աւազակութիւնը, խուլիկանութիւնը ժամանակ մը մեծ գործունէութիւն ունէին, կամաց կամաց ասոնք ալ մաքրուած են: Ես տոլարներով ծանրաբեռն ամերիկահայեր տեսայ, բայց ոչ մէկն ալ կողոպտուած էր:

Այլ է թէ ամէն ոք պաշտօնեայ կամ գործաւոր, շարժավար կամ խանութպան, գիւղացի կամ ուսուցիչ կ'աշխատին բարձրացնել իրենց անբաւարար ամսականները՝ երկրորդական միջոցներով, թէ սեւ շուկան տենդագին կ'աշխատի, մէկ տոլարը մինչեւ 70 րուպլիի կը գնեն, կամ պետական առեւտուրը կ'օգտագործեն. ասիկա ընկալեալ սովորութիւն դարձած է եւ տեսակ մը գաղտնի վարձատրութիւն կը համարին: Ամէն ոք գիտէ. Վրաստան աւելի լաւ գիտէ, բայց ոչ ոք կը խօսի:

ԴԷՊԻ ԱԽԱԼՑԽԱ

Թողնել հայրենիքն ու դարձեալ պանդրխտութեան ցուպն առնել եւ հեռանա՛լ, հեռանա՛լ, շատ դժուար բան է. սիրտը կ'ըմբոստանայ, աչքերը կը մնան հայրենի հողին կառչած. բայց պէտք է մեկնիլ. տխուր ճակատագիր է մեզի համար: Քանինե՛ր տեսայ հեռաւոր Ամերիկայէն կամ Պրազիլէն եկած, կը փափաքէին դեռ քիչիկ մ'ալ վայելել Հայաստանի քաղցրութիւնը, ծանր վճարումով իսկ, կարելի չեղաւ եւ դեռ չկշտացած մեկնեցան:

Ես աւարտեր էի մէկ ու կէս ամսուան բանասիրական աշխատանքներս Մատենադարանի մէջ. եթէ հարկ ըլլար օրինակել ինծի կարեւոր ձեռագիրները՝ թերեւս ամիսներ դնէի, սակայն Մատենադարանի վարչութիւնը ազնիւ օժանդակութեամբ լուսանկարեց եւ ինծի յանձնեց, որոնց պարտական եմ եւ շնորհակալ եմ: Իմ սակաւ օրերս բազմացուցին եւ երկարեցին Մշակութային կապը եւ Վեհափառը, իրենց հիւր համարելով, եւ առիթ եղաւ պարապ օրերու կամ կիրակիներ այցելել Հայաստանի հնութիւններուն: Ես խորապէս շնորհակալ եմ իրենց ազնիւ զգացումներուն եւ հիւրասիրութեան:

Մեկնումիս նախորդ երեկոն, բարեկամներու հետ ընթրեցինք Սեւան ճաշարանի մէջ. կար նաեւ Կովկաս ճաշարանը, որուն մնայուն եւ գինեսէր յաճախորդը Յովհաննէս Շիրազն է, սակայն Սեւանը աւելի լաւ էր: Անշուշտ յուզումով անցաւ. եւ եթէ խմէի այն ընտիր գինիներն ու քոնեաքները՝ ես չորս օր վերջ հազիւ պիտի կարենայի մեկնիլ:

Ես հանրակառքով Թիֆլիզ պիտի մեկնէի: Հանրակառքը ուշ պիտի մեկնէր, առաւօտեան ժամանակ կար Երեւանը անդամ մ'ալ տեսնելու: Եկան երկու լաւ բարեկամներ.

— Դուն Երեւանը լաւ չես տեսած, քեզ պտըտցնենք, ըսին: Ինքնաշարժ դրին եւ սուրացինք թաղէ թաղ, հեռաւոր թաղեր, նոր ճամբաներ: Երեւան ամէն օր իր թեւերը աւելի կ'երկարէ, կը գրաւէ դաշտեր եւ բլուրներ: Փորող բազմաթիւ մեքենաներ կ'աշխատէին, բաբախուն, կենդանի էր իրենց աշխատանքը, նոր տուներ պէտք է շինուէին՝ սեղմուած ժողովուրդին համար: — Փոքրիկ Մոսկուա մը պիտի շինենք, կ'ըսէին հպարտութեամբ:

Ինչո՞ւ չէ, Անին շինող ժողովուրդը, արդիական միջոցներով Մոսկուա մ'ալ կրնայ կերտել: Զիրենք մտահոգ դարձնողը մօտակայ պատերազմի մը վախն է. անոնք հաւատացեր են թէ Ամերիկա եւ դրամատէր երկիրները մէկ օրէն միւսը յարձակումի պիտի անցնին. չեն ուզեր հաւատալ թէ ամէն կողմ մայրերը նոյնն են, կիները նոյն, եւ թոյլ չեն տար որ իրենց մարդիկը սպանդանոց երթան, թէ բովանդակ աշխարհ խաղաղութիւն կ'ուզէ:

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

(5 Շար.)

Լրագրող մը, ժողովրդային թաղամասէ մը անցած ատեն, տասը պզտիկներով շրջապատուած մայր մը կը տեսնէ:

Հետաքրքրութենէ մղուած՝ կը մօտենայ եւ կը հարցնէ անոր.

— Այս բոլոր տղաքը ձե՞րն են, տիկին:

— Այո, պարոն, տասն ալ իմս են, կը պատասխանէ մայրը:

— Եւ ի՞նչպէս կը մաքրէք ասոնց վրայ – գլուխը: Հոգինիդ չելլե՞ր:

— Կրնամ ըսել, թէ ոչ: Գործը կազմակերպելու հարց է: Ամէն գիշեր տասն ալ կը լուամ կէս ժամուան մէջ:

— Իրա՞ւ կ'ըսէք: Ի՞նչպէս կ'ընէք:

— Ճիշդ պնակներուն պէս: Ես կը լուամ, ամուսինս ալ կը սրբէ զանոնք:

ԿԵՆԴԱՆԻ ԵՒ ՄԵՌԱԾ ՊՈԼԻՍԸ

ԽՄԲ.— «Փարիզիէն Լիպերէ»ի թղթակիցը՝ Իվ Կանտոն, որ այս միջոցիս շրջապտոյտի մըն է ելած դէպի Արեւելք, Պոլիս իր այցելութեան առթիւ, վերոյիշեալ խորագրին տակ կը գրէ հետեւեալ յատկանշական տողերը, զորս կը քաղենք իր յօդուածէն՝ կարգ մը յապաւումներով. —

Որոշած էի Եւրոպան դուրս նետել իմ շրջագայութեանցս շրջագիծէն: Պէտք է որ սկսէի Արեւելքէն:

Արեւելք, այսօր ալ, ինչպէս երէկ, կը սկսի Պոլսէն — էր երբեմն Կոստանդնուպոլիս — զոր Ժերար տը Ներվալ իր քիչ մը յաճախ մեծ խօսիկ վիպապաշտութեան մէջ նկարագրած է որպէս «խորհրդաւոր եւ հոյակապ կնիքը՝ Եւրոպան եւ Ասիան իրարու միացնող»:

Հինաւուրց պանդոկ մը՝ Բերա թաղամասին մէջ — այսօր Պէյօղլու — դիս կը հիւրընկալէ: Ամէն պատճառ ունիմ մտածելու թէ 1900ին արդէն այս պանդոկը կը թուէր հասած ըլլալ իր վերջակէտին, եւ անկասկած որ Քլօտ Ֆարէր հոս յղացած պիտի ըլլայ իր Մարդը՝ որ սպաննեցը: Անոր շնորհքը կը թուի թօշնած ըլլալ, ոսկեզարդ երիզները պատերուն արդէն սեւցած են: Արշալոյսին, պատուհանէս կը նշմարեմ Ոսկեղջիւրի վրայ յածող շոգենաւերը եւ ջուրին միւս կողմը՝ քանի մը մինարէներ: Հոդ կը գրտնուէր հինաւուրց Բիւզանդիոնը, հոդ էր որ իշխեցին բիւզանդական եւ Ֆրանք կայսրեր: Երէկ, օդակայանէն վերադարձիս, գիշերային խաւարին մէջ զօրաւոր լուսարձակներով լուսաւորուած տեսայ երկու բիւզանդական աշտարակներ, որոնք կառուցուած են Թէոտոս Բ.ի իշխանութեան օրով: Եւ սակայն, հոս չեմ եկած կորսուելու համար պատմական երազանքներու մէջ: Ապրող Պոլիսն է որ կը հետաքրքրէ զիս, ու կ'իջնեմ փողոց:

1957ին գտնուած եմ արդէն հոս: Այն ատեն քաղաքը ինծի ներկայացած էր իրբեւ լայնածաւալ քանդումներու գործատեղի մը: Տարաբախտ Մենտերէս, որ մտքէն իսկ չէր անցներ թէ չուանի մը ծայրը պիտի վերջացնէր իր կեանքը կ'ուզէր կերպարանափոխել հինաւուրց մայրաքաղաքը: Քանդուած տուներու բնակիչները տեղահան եղան եւ անոնք տակաւին մինչեւ այսօր կը սպասեն իրենց խոստացուած նիւթական հատուցումներուն: Թուրքերը միշտ ալ ունեցած են քանդելու ճաշակը, վերակառուցանելու մտահոգութիւնը նուազ ընտանի է եղած իրենց: Հիմա որ տուները վար են առնուած, եւ սակայն վերակառուցանե-

---

ԳՐԱԿԱՆ ԴԻՄԱՆԿԱՐ

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԱՀԱՐԻ

Եթէ այստեղ հեղինակը ցնցում է ձեր ամբողջ հոգեկան աշխարհը, ապա մի այլ տեղ նա նորից ժպտում է ձեզ հետ, զնգում է մանկական արծաթեայ ծիծաղը՝ եւ մանուկ դարձած, ամէն ինչ մոռացած, Նազիկի հետ թեքւում ես ջրհորի վրայ եւ ջրի հայելու մէջ տեսնում ես երկու մանկական գլուխ:

Հենց այս փոքրիկ երկում հանդէս եկաւ երեւոյթներն ու մարդկանց տիպականացման՝ Մահարու անառարկելի շնորհքը: Ահա Լոքոն, թաղի ժամհարը, մուրացիկ Քինոն, աննշան, փոքրիկ մարդիկ, որոնք տարօրինակ կերպով մարդկային են դառնում, վեհանում գրողի կարող գրչի տակ: Հարկաւոր է ունենալ խորունկ դիտողականութեան ձիրք, փոքրիկ, աննշան երեւոյթներ տեսնելու, գրանք բնորոշ ու ցայտուն դարձնելու համար: Մի անգամ ենք հանդիպում Այա – Ֆրանկա ընտանիքին, եւ բաւական է մի չորս էջ, որպէսզի մեր աչքի առաջ պատկերանայ մի ընտանիքի մտերիմ կեանքը: Ահա եւ Մանդաբուռեան պարոն Արշակը, նոյն ինքը՝ Արշան Մանդակունին՝ «գիշերներու մասնագէտը»: Այս մարդը մի քանի տարի Պոլսում ապրելուց յետոյ, հայրենի քաղաքը վերադառնալով, նոյնիսկ մոռացել է Վարագի լերան անունը.— «Այս լեռները ի՞նչ լեռներ են ...»,— հարցնում է հօրը:

Այս փոքրածաւալ երկը ունի նաեւ իր հասարակական – քաղաքական ֆոնը: Եղան մարդիկ, որոնք Մահարու «Մանկութեան» մէջ միայն լուսաւոր վերյուշ նկատեցին: Սակայն երբ կարդում էք «Ոսկեծամ մանկութեանը» նուիրուած այս գրուածքը, զգում էք, որ հեղինակը բոլորովին էլ չի իդէալականացրել իր մանկութիւնը, գրել է ինչպէս ափսոսանքի որոշ նրբերանգներ կան, ապա դրա կողքին մենք կարդում ենք.

«Դառնութեամբ է լցւում սիրտս այս ամէնը յիշելիս: Բարձրանում էր յիրաւի թունաւոր ծաղիկների մի սերունդ, զոհ՝ տիրող մի ամբողջ մտայնութեան.. Եւ ամէն անգամ, երբ ես տեսնում եմ կարմիր փողկապներով զարդարուած պիոներական զուարթ դէմքեր, իմ դէմ ելնում է իմ մանկութեան մռայլ ստուերը...», «Իմ մանկութեան օրերին ինձ վիճակուած էր ապրել դեղին դառանցանքում եւ շնչել թունաւոր խաշխաշներ»:

Եթէ իր մանկական վերյուշների մէջ Մահարին հմայուած է բարդիներով, ծիրանիներով, տանձենիներով, եթէ նրա գրուածքի էջերից ասես բուրում են մրգաստաններն ու պարտէզները, Վանի վարդերը, բարդիսաբախները, վառ կակաչներն ու շարմաշուղները, եթէ նա կարօտով է յիշում Վարագը, Զըմզըմ մաղարան, Վանի կապուտակ ծովն ու Շամիրամի բերդը, ապա դա միանգամայն հասկանալի է եւ այդտեղ ոչինչ չկայ դատապարտելի: Ֆրանսական մի մեծ գրող ասել է, որ մարդիկ յետագայում քաղցրութեամբ են յիշում այն վայրերը, ուր մի ժամանակ նոյնիսկ տառապել են: Իսկ ինչու պահանջել, որ մանուկ Գուրգէնը անպայման տառապէր իր մանկութեան օրերին: Ռոլանի Ժան Քրիստոֆի մանկութիւնը շատ դառնութեամբ է լցուած եղել, բայց նա էլ ունեցել է իր մանկական չքնաղ աշխարհը, մանկական ոսկէ յոյզերը ու թեւաւոր երազները:

Թէ «Մանկութեան» եւ թէ եռախօսութեան յետագայ երկու գործերում, գրուածքներին առանձին համ ու հոտ է տալիս բարբառի չափաւոր օգտագործումը:

1928 թուականի ամրանը, Ստեփանաւանում, նա աւարտում է իր «Մանկութիւնը» եւ վերջաբանում խօսք տալիս, որ կը գրի իր «Պատանեկութիւնը»: Նա իր խոստումը կատարում է, 1930 թուականին աւարտում իր «Պատանեկութիւնը»:

«Չինահալն ու մանկութիւնը, ապա ձնծաղիկն ու մանուշակը, իսկ պատանեկութիւնը վարարած գարուն է, վարարած կանաչները, վարարած ծաղիկներն ու վարարած արեւը»,— գրում է Մահարին նախաբանում:

Մանկութիւնը մնում է Վանում: Հեղինակի պատանեկութիւնն սկսւում է ահռելի մի ողբերգութեան, Վանի ժողովրդի սոսկալի գաղթի նկարագրութեամբ:

Եւ ահա ժողովրդի հին իմաստութեամբ զինուած տատը, բռնելով թոռան ձեռքը, չի ուզում յուսահատական խօսք ասել.

— Պան չկայ: Իմ Գուրիսին տանեմ աշխարհ տիսնայ:

Տատն սկսում է երգել, իսկ Այդեստանը ողողւում է շառաչուն վերջալոյսով:

Իսկ զուր էր տատը մխիթարում ինքն իրեն եւ թոռան, թէ «պան չկայ»: Շատ բան էր եղել: Մի ամբողջ ժողովուրդ, դառնալով պատերազմի զոհ, աշխարհի տէրերի չարագուշակ կամքով արմատախիլ էր լինում մայր հողից, որի վրայ նա ծուարել էր հաղարամեակներով, եւ այժմ անտուն ու անօգնական բռնել է անյայտութեան ճանապարհը: Մահարին այստեղ եւս հարազատ է իրեն:

ԼԵՄ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ

(5 Շար.)

ԱՐՑԱԽԱՆՁԱՒԻ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ԳՈՂԳՈՏԱՀԱ ԴԱՒԱԹԻ

ՊԱՏԱՆ ՆԱՀԱՊԵՏ

ՊԱՀԱՆՋ ՀՈՒՐ

— Գնա՛ եւ կ՚ըսէ, Սիքէլ, նայէ՛ որ ոչ ոք տեսնէ զքեզ որ մտար ներս :

— Այո՛, տէր իմ, եթէ հրամայես :

Ծերունին ելաւ, եւ Սիքէլ մնաց միայնակ ներսը :

Ան կը նայէր շուրջը, կարծես կ՚ուզէր ամէն բան տեսնել, ամէն բան ճանչնալ, որ ետքը կարենայ պատմել իր ընկերներուն :

Ան կը տեսնէր ընդարձակ սենեակ մը, որուն պատերը ծածկուած էին ոսկեթել ծանր գորգերով, որոնց վրայ կային զանազան զէնքեր, վահաններ, սուրեր, նետեր, աղեղներ, եւ ամէն տեսակ պատերազմական գործիքներ : Ան կը տեսնէր նաեւ ոսկեայ ամաններ, որոնք կը փայլէին ինչպէս արեւ, եւ ուրիշ շատ մը հարուստ կահ-կարասիներ :

Սիքէլ կը մտածէր, թէ ասոնք ամէնքն ալ Պահանջ Հուրի հարստութիւնն էին, եւ ինքն ալ կրնար ունենալ անոնցմէ մէկ մասը, եթէ ուզէր :

Ան կը մտածէր նաեւ, թէ ինչպէ՞ս կրնայ ան ստանալ այդ հարստութիւնը, եւ ինչպէ՞ս կրնայ ան տանիլ զայն իր հայրենիքը

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ Շաբաթ իրիկուն 12 Մայիս, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան Շաւարշ Միսաքեան սրահին մէջ :

Դասախօս՝ ՏԻԿ. Է. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Նիւթը՝ Առաջին մայրութիւն եւ մայրական սէր :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿՈՉԸ ՕՐ. ԳԸԶԸԼԵԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Սէվրանի հայրենասէր գաղութի մէջ հանգանակուած գումար 345 Ն. Ֆ., Հայ Որբ. Մարմնի միջոցաւ նուիրուած 200 Ն. Ֆ., նախկին գումար 3800, ընդհ. գումար 4345 Ն. Ֆ.:

Հանգանակութիւնը փակուած է :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Մարիամ Մանուկ Ղուկասեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն Կապ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղին, Սեբ. Մուրատ Ուսումնասիրացին, Սեբ. Դաւրայի Հայր. Միութեան եւ բոլոր անոնց որոնք անձամբ, նամակով, ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր կսկիծալի մահուան առթիւ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Ալիս Աճէմեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Գ. Աճէմեան, Տէր եւ Տիկին Վ. Աճէմեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ՝ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի Լիոնի Հայ եկեղեցին, Բիւ Պուալօ, իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ հօրեղբօր ողբացեալ ՍԱՐԳԻՍ ԱՃԷՄԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

×

ԲԱՐՍԵՂ ՍԵՐՃԱՆԵԱՆԻ

Յիշատակին կատարուելիք հոգեհանգիստը յետաձգուած է, հիւանդութեան պատճառաւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Կառվարենց թատերախումբը շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր նուիրատուներուն, որոնք սրտաբուխ նուէրներով քաջալերեցին զիրենք Լիոնի իրենց ներկայացման առթիւ :

×

Փարիզի Եկեղեցին շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները իր կրթական ձեռնարկներուն համար. Պ. Պալապանեան 10 Ն. Ֆ., Տիկին Աղամճանեան 50, ողբացեալ Պետրոս Աղապէյեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Կապ. Խաչի Պօմոնի վարչութիւնը Զատկի առթիւ այցելեց Սէնթ Մարկրիթ եւ Սալվատոր հիւանդանոցները, նաեւ երկու ծերանոցներ՝ (Մոնթոլիվէ եւ Շարթրէօ) եւ բաշխեց անոնց բարոյական քաջալերութեան հետ զատկական չէօրէկ, շաքար, պտուղ, սիկառէթ եւ զանազան ուտելիքներ :

Այս առթիւ վարչութիւնը խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ այն բոլոր նուիրատուներուն որոնք իրենց սրտաբուխ նուէրներով սատարեցին միութեանը, ուրախութիւն պատճառելով կարօտ հիւանդներուն եւ ծերերուն :

Նոյնպէս շնորհակալութիւն Պ. Յակոբ Տօլպաշեանի որ ամէն անգամ սիրայօժար իր կառքը կը տրամադրէ :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Վիէնի մասնաճիւղը կազմակերպած է Պարանցիկ ցերեկոյթ » մը, այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Հ. Օհանջանեան ակումբին մէջ: 2 Բիւ Քիւվիէ :

Կը հրաւիրուին շրջանի Նոր Սերունդի մասնաճիւղերը :

Հ. Յ. Դ.

ՍԱՐՍԷԼ – ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը, այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Ահարոնեան ակումբը: Շատ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Կրընոպլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Կիրակի, ժամը 15ին, դպրոցի սրահը, կարեւոր օրակարգ եւ ընտրութիւն պատգամաւորուհիի, կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը վարչական ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները այս Երեքշաբթի ժամը 7ին (երեկոյեան) ծանօթ հաւաքատեղին :

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ բացուած են յառաջիկայ 1962 – 1963ի դպրոցական շրջանի համար :

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի որ փութով դիմեն Վարժարանի Տեսչութեան մանրամասն տեղեկութիւններու համար :

Որպէսզի կարելի ըլլայ ուսումնապէս ճշգրիտ եւ յարմարագոյն տեղը դասաւորել աշակերտը, առաջնորդեն նաեւ փոքրիկը, բերեն անոր դպրոցական վկայականները եւ նիշերու վիճակացոյցը :

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

ՏԱՐՕՆԻ ԵՐԳԵՐՈՒ ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՏԻԿԻՆ ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆԻ

կողմէ :

Մայիս 12, Շաբաթ ժամը 21ին :

SALLE DEBUSSY (PLEYEL)
252, Fbg. St -Honoré

Բարձր հովանաւորութեամբ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
Կը նախագահէ՝
Պ. ՍԵԴՐԱԿ ՔԱՐԵԱՆ
Մասնակցութեամբ՝ Թարիստ ԳԱՐԵԳԻՆԻ
Մուտք հրաւիրատոմսով :

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) օդափոխութեան կայանը կը վերաբացուի Յուլիս 2ին: Արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին, 15, Բիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8), Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10–12 :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը Պէլֆոնթէնի իր օդափոխութեան կայանին համար պէտք ունի խոհարարուհիի մը, ինչպէս նաեւ վկայեալ հիւանդապահուհիի կամ հիւանդապահի մը, Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներուն համար :

Թեկնածուները կրնան դիմել անձամբ Մշակոյթի Տունը ամէն օր կէսօրէ ետք ժամը 2–6 եւ կամ գրաւոր հետեւեալ հասցէին.—

Croix Bleue des Arméniens de France
17, Rue Bleue. Paris 9·

ՎԱՐՁՈՒ ԵՆ

Նիսի մէջ երկու սենեակ, խոհանոց, բաղնիք ՅՈՒԼԻՍԻ համար 600 Ն. Ֆ., ՕԳՈՍՏՈՍԻ համար 700 Ն. Ֆ., (կազը յաւելեալ) :

Դիմել.— Պ. Քիլթիքեան,

72, Bd. des 2 Corniches, NICE (A. M.)

Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Պ. ՓԱՆՈՍԵԱՆԻ,

3, Rue Bourdaloue, Paris (9·) TRU. 08-81

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 47 ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Մայիս 13ին, Կիրակի, ժամը 15 – 21, Մաղընոյի սրահը, Բիւ տ'Օպանեը

Բարձր հովանաւորութեամբ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
Կը նախագահէ՝ Միութեան Պատուոյատենապետ՝ ԱՐԾՐՈՒՆԻ ՋՐԲԱՇԵԱՆ
Հանդէսը կը վարէ Միութեան քարտուղար՝ ՅՈՎՀ. ՀԱՅԱԳՈՐԾԵԱՆ
Կը խօսի ՅԱԿՈԲ ԱՐԹԻՆԵԱՆ

Խօսք կը տրուի կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն,
Հրաւիրուած են Մարսէյլի բոլոր Միութիւնները

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Կը նուագեն Պ. Սարգիս Չէօրէքճեան (ջութակահար, Ճոշկունեան (ձեռնադաշնակ), Գուրգէն (մեներգ), մասնակցութեամբ Տիկին Ստեփանեանի, Օր. Ալիս Շահմիրեան, Օր. Վերգինէ եւ Պ. Վանիկ Նազարեան կ'արտասանեն :

Պիտի ցուցադրուի Անմահ Շիրվանզադէի ՀԱՅԱԽՕՍ ՄԵԾ ԺԱՊԱՒԷՆԸ

ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ

Արմենիա երգչախումբի մեներգողներէն Պ. Ժիրայր Գասպարեան,

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս Շաբաթ ժամը 21էն մինչև լոյս, Ալֆորվիլի Սալ տէ Ֆէթը, 22 Բիւ Վոլթէռ

ՊԱՏՈՒՈՅ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԻՆ

RAOUL BLEUSE

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

ROBERTO SETO et ses RUMBEROS

(Grande formation de danse)

en attraction : Les LUCKY'S TWIST

ՄՈՒՏՔ 7 Ն. Ֆ.

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳ «ԱՐՄԵՆԻԱ» ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Ղեկավարութեամբ՝

ՌԱՖՖԻ ԲԱԲԳԷՆ ՍՎԱՃԵԱՆԻ

(Լիբանանի երաժշտանոցէն շրջանաւարտ)

Հովանաւորութեամբ՝
ՀԻՄՆԱԴԻՐ – ՊԱՏՈՒԱԿԱԼ ՂԵԿԱՎԱՐԻՆ՝

ՎԱՐԴԱՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Թէաթրը ժիմնազի մէջ, Շաբաթ, 19 Մայիս
ժամը ճիշդ 21ին

Բոլորովին նոր յայտագրով, ԿՈՄԻՏԱՍ, ԿԱՆԱՉԵԱՆ, Գ. Մ. ԱԼԷՄՇԱՀ, Գ. ՍԻՒՆԻ, Թ. ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ, Կ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ, Ս. ՄԵԼԻՔԵԱՆ: ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Իրենց տան մէջ աշխատող գործաւորուհիներ: Մեծաքանակ հագուստ (ռոպ) կարելու համար: Դիմել.—

COMPTOIR CONFECTION
86, Rue de Cléry

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Իր պարագաներուն կողմէ կը փնտռուի Տիկին Վերժին – Մայտա-Ալիս Յակոբեան, Զանաքքալեցի, Թուրքիա : Զինք ճանչցողներէն կը խնդրուի տեղեակ պահել Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանը :

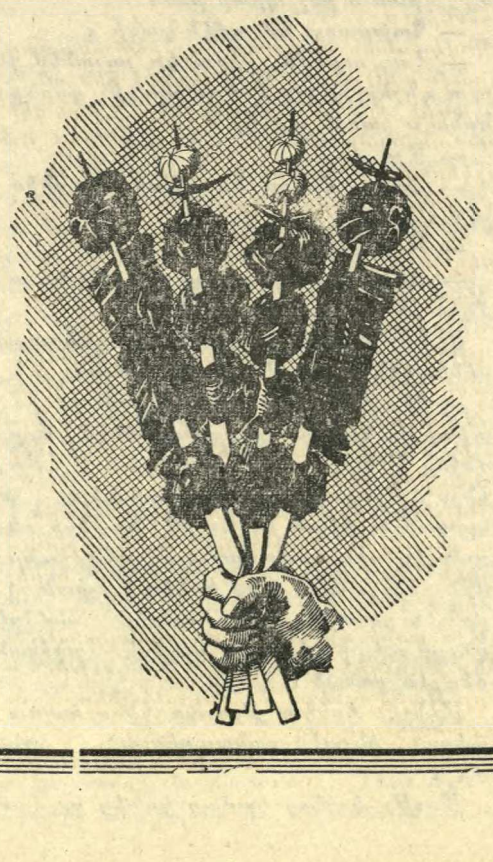

ՃԱՇԱՐԱՆ

ԵԱՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր :

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված ներ, շաշլիք, քարսքի :

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

Bar Américain

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES

4, RUE ROBERT-ESTIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
Téléphone : BAL. 31-21
Métro : F. D. Roosevelt

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 13 ՄԱՅԻՍ

DIMANCHE 13 MAI 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9402 — 38e ANNÉE — Fondateur · SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5203

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԱՏԸ

Գ.

1828 – 29ի ռուսեւթուրք պատերազմէն քառորդ դար վերջ պայթեցաւ Խրիմի պատերազմը :

Հայերը զանազան վայրերու մէջ կամաւորական ջոկատներ կազմելով ճամբայ կը յարդարէին ռուս զինուորներուն եւ կը պարենաւորէին բանակը : Տարօնի Հայերը կը դիմէին Ալաշկերտի մէջ ամրացած ռուս բանակին՝ խնդրելով գրաւել իրենց երկիրը :

Կրկին յուսախաբութիւն :

1877 – 78ի ռուսեւթուրք նոր պատերազմին Լորիս Մելիքովի, Տէր – Ղուկասովի եւ ուրիշ հայ զօրավարներու զօրագունդերը ջախջախիչ պարտութեան կը մատնէին Թուրքերը : Հայերը՝ Կովկասէն մինչեւ Կարին թանկագին աջակցութիւն կ'ընծայէին ռուսական բանակներուն :

Հետեւանքը : Սան Սթեֆանոյի դաշնագրին 16րդ յօդուածը, որ քանի մը ամիս վերջ, 1878 Յուլիս 13ին Պերլինի վեհաժողովին մէջ պիտի վերածուէր նշանաւոր 61րդ յօդուածին :

Մինչ Պալքանի քրիստոնեայ ազգերը — սերպ, ռումանացի, յոյն, պուլկար, դարատաղցի — ԺԹ. դարու սկիզբէն ի վեր իրարու ետեւէ անկախութեան կը տիրանային՝ շնորհիւ մասնաւորաբար ցարական Ռուսիոյ ռազմական ու դիւանագիտական աջակցութեան, Հայկական Դատը Սան Սթեֆանոյի եւ Պերլինի մէջ կը վերածուէր պարզապէս «Բարենորոգումներ» կոչուած չարաբաստիկ խնդրին, որ ա'յնքան փորձանքներ պիտի բանար մեր ազգի գլխուն :

Սուլթան Ապտիւլ Համիտ երբեք չգործադրեց Բարենորոգումները, որոնց համար երաշխաւոր էին եղած վեց մեծ պետութիւնները : Ռուսիա ոչ միայն չէր ուզեր տէր կանգնիլ Հայկական Դատին, այլև կը քաջալերէր կարմիր սուլթանին ջարդի քաղաքականութիւնը :

Ռուսիոյ վարչապետ եւ արտաքին նախարար իշխան Լոբանով – Ռոստովսկի չէր ծածկեր իր դիւային ծրագիրը Հայերու մասին : «Հայաստանը առանց Հայու» : Ա'յս էր իր ուզածը :

Պոլսոյ ռուս դեսպան Նելիտով «Զարդեցէ'ք, Վեհափառ, ջարդեցէ'ք», կը յորդորէր Համիտին : Նոյնը պիտի կրկնէր անոր 1896 Օգոստոս 14–26ին ռուս դեսպանատան աւագ թարգման Մաքսիմով, որ խարդախութեամբ պարպել տալէ վերջ Պանք Օթոմանը՝ Դաշնակցական հերոսներու կողմէ, հազարաւոր Հայեր ջարդել կուտար Պոլսոյ մէջ, վեց մեծ պետութեանց դեսպաններու քթին տակ : Յաջորդ օրը կը ստանար իր վարձքը — 5000 կարմիր ոսկի :

1885ին ցարին հրովարտակով կը փակուէին Կովկասի հայկական դպրոցները եւ կը գրաւուէին կալուածները :

1890ին Սարգիս Կուկունեանի արշաւախումբը տակաւին թրքական սահմանը չանցած՝ կը պաշարուէր ռուս զինուորներուն կողմէ : Երիտասարդ հայրենասէրները անլուր անարդանքներու ենթարկուելէ վերջ կ'աքսորուէին Սիպերիա :

Կովկասի փոխարքայ տխրահռչակ իշխան Գոլիցին Կովկասը ռուսացնելու իր քաղաքականութիւնը իրագործելու համար Ս. Փեթերպուրկի արքունիքին կ'առաջարկէր Սիպերիա տեղափոխել Հայերը ...

1903 Յունիս 12ի հրովարտակով, ցարը կը հրամայէր հայ – լուսաւորչական եկեղեցիներու եւ վանքերու — ընդ որս Էջմիածնի — կալուածները գրաւել :

1905ին ռուս կառավարութիւնը կ'արծարծէր հայ – թաթարական կռիւները :

1908ին կը սկսէր հալածանքը Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ : Ցարական բանտերը կը լեցուէին հարիւրաւոր Դաշնակցական վարիչներով : 1912 Փետրուարին Ս. Փեթերպուրկի Կայսերական Սենատի յատուկ բաժնին մէջ տեղի կ'ունենար 150 Դաշնակցականներու դատավարութիւնը :

1914 Սեպտեմբեր 2ին Կովկասի փոխարքայ Վարանցով — Դաշկով ազատ արձակել կուտար 180 Դաշնակցական դատապարտեալներ : Մեծ պատերազմը սկսած էր եւ Ռուսերը պէտք ունէին հայ մարտական կուսակցութեան աջակցութեան :

Շուտով կը կազմուէին հայ կամաւորական զունդերը, որոնք անգնահատելի ծառայութիւններ պիտի մատուցանէին Ռուսերուն :

Կովկասեան ճակատի հրամանատար զօրավար Ուտենիչ 1915 Ապրիլ 5ին տեղեկագիր մը կը ներկայացնէր բանակի հրամանատարութեան, առաջարկելով Ալաշկերտի, Դիատինի եւ Պայազիտի լրքեալ հողամասերուն վրայ բնակեցնել Դոնի եւ Կուպանի շրջանէն բերուելիք Կողակներ ...:

Զօրավարը կ'ուզէր իրագործել Լոբանովի ծրագիրը :

1917ի «Հոկտեմբերեան» յեղափոխութիւնը «Դէպի տուն» կը կանչէր Կովկասեան ճակատի ռուս զինուորները : Հայերը կը մնային միս – մինակ՝ դարաւոր թշնամիին դէմ :

Բոլշեւիկները կը շարունակէին ցարերու քաղաքականութիւնը : Եւ կը շարունակեն դեռ : Բայց այս արդէն ուրիշ հարց է :

Այս քանի մը փաստերը արձանագրեցինք թռուցիկ կերպով, յիշողութիւնները թարմացնելու եւ մոլորեալները լուսաբանելու համար :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԱՐԶՊԱՆԻՆ ՁԵՌՔ ԱՌԱԾ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

ԱՐՏԱՔՍՈՒՄՆԵՐ, ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, ՊԱՇՏՕՆԱԶՐԿՈՒՄՆԵՐ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Ուրբաթ օր, Ֆրանսայի մարզպանը, Ֆուշէ, մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին յայտնեց թէ ինչ միջոցներ որոշած է ձեռք առնել, Եւրոպացի աքթիվիսթներուն եւ Գաղտնի Բանակի պատկանող տարրերուն դէմ :

Ֆուշէ պաշտօնանկ կ'ընէ Օռանցի 10 պետական բարձր պաշտօնեաներ, որոնք անմիջապէս արտաքսուած են երկրէն : Նոյն օրը արդէն Վիլլաքուպլէի օդակայանը հասան : Օռանցի 14 արձնաւորութիւններ արգելափակուած են : Ասոնց մէջ՝ Կանոնիկոս Քարմուզ որ Օռանի Մայր – Եկեղեցւոյ աւագերէնցն է, Կանոնիկոս Պօժէ, Տոքթ. Լապորտ, ելեկտրականութեան տնօրէնը եւ բազմաթիւ ուրիշներ :

Ֆուշէ լուծեց Ուսանողներու Ընդհանուր Միութիւնը, կ'ուզէ նաեւ կանխահաս զինուորագրութիւն ստեղծել ասոնց համար եւ դրօշի տակ կանչել 19 տարեկանին, աւելի մօտէն հսկելու համար անոնց վրայ :

Մարզպանը յայտնեց նաեւ թէ «շարժուն պահակազօրքեր» պիտի գործեն ոստիկանատուներու մէջ, 1500 մահմետական ոստիկաններ ալ գործի պիտի լծուին ահաբեկումներու դէմ : Այս բոլորին առաջին պատասխանը ընդհ. գործադուլի շարժում մը եղաւ որ Շաբաթ օր, անշարժութեան մատնած էր Ալժէի եւ Օռանի նաւահանգիստները :

Յիշենք նաեւ թէ Եւրոպա թիւ 1ի ձայնասփիւռի կայանէն Քլօտ Թերիէն կը յայտնէր Շաբաթ առաւօտ թէ ըստ կարգ մը աղբիւրներու առեւանգուած Եւրոպացիները Մահմետականներուն կողմէ կ'օգտագործուին իրենց արիւնը տալու համար մահմետական վիրաւորներու : Լուրը չէր հաստատուած :

Ալժ. Ազատ. Ճակատը ինք անգամ չշմած է, կ'ըսեն, Ֆուշէի ձեռք առած այնքան խիստ միջոցներէն, թէեւ նոյն առաւօտը խստօրէն քննադատած էր Ռուշէ – Նուառի իշխանութեանց թերի եւ անբաւարար գործունէութիւնը : Ֆուշէ յայտնեց նաեւ թէ ալ աւելի խիստ միջոցներու դիմելու պատրաստ է եթէ հարկ տեսնէ :

× Ալժէի մէջ, Ուրբաթ օր 16 մեռեալ եւ 12 վիրաւորներ կային :

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՄԹՆՈԼՈՐՏԸ ԿԸ ԾԱՆՐԱՆԱՅ

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ — 24 ԺԱՄ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ, ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

Ինչպէս կը նախատեսուէր, ընկերային մթնոլորտը օրէ օր կը ծանրանայ եւ իրերաց ներկայ կացութեան մէջ ոչ ոք կ'ուզէ տեղի տալ :

Երկաթուղիի ընկերակցութիւնները համաձայնեցան գործադուլ կատարելու համար Երեքշաբթի օր 24 ժամ :

Փարիզի փոխադրութեան միջոցներն ալ անակնկալ դադարներու պիտի դիմեն : Ուրբաթ օր, մեթրոյի երկու գիծեր չէին բաներ, ինչ որ շատ դժուարացուցած էր բանուորներու երթեւեկութիւնը : Ընկերակցութիւնները որոշ ոչ մէկ բան կ'ըսեն, գալիք օրերու մասին :

Օդանաւային, թղթատարական եւ ածխային շրջանակներուն կացութիւնը աւելի որոշ չէ : Աշխատանքի դադարները կը շարունակուին : Կազի եւ Ելեկտրականութեան պաշտօնէութիւնն ալ պատրաստութիւններ կը տեսնէ, նոյն ուղղութեամբ :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՍՊԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Բոլորը համաձայն են յայտարարելու համար թէ «տարօրինակ գործադուլ» մըն է, ինչ որ տեղի կ'ունենայ Սպանիոյ մէջ : Գործատուներու մեծ մասը փակ են, Պիլպաոյի շրջանը, բանուորական դասուն հարիւրէն քառասունը գործադուլի մէջ է :

80·000 սպանացի բանուորներ կը շարունակէին, մինչեւ առջի գիշեր, ասպարէզ կարդալ կառավարութեան, հակառակ այս վերջինին տուած ազդարարութեան :

Ուսանողներ ցոյցեր կատարած են Մատրիտի փողոցներուն մէջ, բայց ոստիկանութիւնը ցրուած է եւ քանի մը ուսանողներ ալ ձերբակալած :

Առաջին անգամն է որ Զօր. Ֆրանքօ այսքան մեծածաւալ շարժումի մը դիմաց կը գտնուի : Պիլպաոյի կացութիւնը շատ մտահոգիչ է կառավարութեան համար : Ի՞նչ կ'ուզեն բանթողները — ամսաթոշակները ցած կը գտնեն եւ կառավարութիւնն ալ համաձայն է, բայց պէտք չէ մոռնալ թէ գործադուլը ապօրինի է ըՍպանիոյ մէջ, ցարդ կառավարութիւնը պահած է իր պաղարիւնը եւ ձեռք չէ առած այն միջոցները զորս «բացառիկ վիճակի հրովարտակը» կը նախատեսէ, նախ եւառաջ՝ աշխատաւորներու զօրակոչ :

Կառավարութիւնը այլեւս պէտք է ընտրէ երկու լուծումներու միջեւ — կամ ճզմել գործադուլները այն ուժով որ իրեն կուտայ ներկայ օրէնսդրութիւնը կամ քաղաքական ելք մը գտնել :

ԳԵՂՕՆ ՎԱՆԱՅ ՏԱՐԵԽԻՆ ԵՒ ԿԱԽԷԹԻ ԳԻՆԻԻՆ

Դրբախտը անշո'ւշտ հաստատուած էր հոդ,
Բարեբեր երկիր, դժբա՛խտ հայրենիք...
Հունձքդ ատոք էր, մարգրդ քաղցրահոտ
Եւ վրբադ ապրող մարդո'ց երջանիկ
Ամէն օր տօն էր, ամէն օր հարսնիք...
Արիւնը հողին եւ բերքն ալ ծովին
Ճաշակելով յար՝ կ'օրհնէի՛ն նախնիք
Վանայ տարեխն ու Կախէթի գինին...:

Չրկոխկոտրւած չրմընա՛ց արօտ ...
Ամէն անկիւնէ գազանն իր ժանիք
Ցուցուց եւ քանդեց... եւ ամէն ջրրոտ
Դաշտերը չորցան... ամէն մէկ տանիք
Սուգի քօղ կապեց... մանկունք, պատանիք
Երգելը մոռցան, եւ իրենց հանին
Ա'լ մոռցաւ բերել մառանէն անձիգ
Վանայ տարեխն ու Կախէթի գինին ...:

Ո՛վ երջանկութեան աննըւա՛ն կարօտ...
Լոյս մը կը ծագի ճամբուն վրայ մենիկ..
Ահա՛ կը դառնայ հօտը հովուին մօտ,
Եւ ահա՛ այգին, մանկամա՛րդ կընիկ,
Կ'զգայ իր ծիծերն հոյզով նորէն լիք ...
Եւ սեղաններուն վրայ կ'երեւին
— Մինչդեռ օրհնութեամբ, քաջե՛ր, կը յիշուիք —
Վանայ տարեխն ու Կախէթի գինին ...:

×

ՁՕՆ

Շարա՛յ, գէր իշխա՛ն Շիրակայ, հերի՛ք
Որքան ամբարներդ պարապ հեծեցին.
Ողջունէ՛ կրկին երկնային բարիք՝
Վանայ տարեխն ու Կախէթի գինին ...:

ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Օ ՋԷՔՈՒԹ շաբաթաթերթը գրաւուեցաւ Ուրբաթ առաւօտ : Նոր թիւ մը հրատարակուեցաւ Շաբաթ առաւօտ :

ԱԹԷՆՔ արտակարգ երեւոյթ մը ստացած է իշխանուհի Սոֆիի ամուսնութեան առթիւ : Բացի Պօտուէնէ եւ Ֆապիոլայէ, համաշխարհային արքունիքին մնացորդացը ներկայ պիտի ըլլայ այս հարսնիքին որ տեղի պիտի ունենայ Երկուշաբթի, նախ կաթողիկէ, ապա ուղղափար ծէսով : Հազարաւոր օտարներ, գլխաւորաբար՝ Սպանացիներ, արդէն Յունաստան հասած են : Քաղաքը ցնծութեան մէջ է որովհետեւ Յունաստան շատ մօտ մնացած է արքայական վարչաձեւին որ, աշխարհի հնագոյններէն է : Յունական թագաւորութիւնը՝ «թագադիր ժողովրդավարութիւն» մըն է որուն ոգին ներշնչած է Մեծն Աղեքսանդր երբ իր մահուան անկողնին վրայ, յաջորդութիւնը վստահած է «լաւագոյնին» : Այս ոգին միշտ կենդանի մնացած է Յունաստանի մէջ, ուր թագաւորը քաղաքացիներուն առաջինն է, Փրիմուս էնթէռ փարէս մը :

ՊԱՂՏԱՏԻ Արտաքին նախարարութիւնը ետ կանչեց Պէյրութի իր դեսպանը եւ Լիբանանի դեսպանէն ալ խնդրեց որ Պէյրութ վերադառնայ : Ըստ իրաքեան կառավարութեան բանբերին, այդ որոշումը տուած են, որովհետեւ Լիբանան ճանչցած է Քուվէյթի իշխանապետութիւնը : Պաղտատ նոյնը ըրած է Ճափոնի հանդէպ, կը սպասուի իրենց բռնելիք դիրքին երբ Միացեալ Նահանգներն ալ դիւանագիտական յարաբերութիւն ստեղծեն, ինչպէս մտադիր են :

«Հայր Մեր...»

Ո՞վ չի գիտեր, ո՞վ չէ գոց սորված, ո՞վ չէ երբեք արտասանած այս աղօթքը: Բայց բաներ կան, այս աղօթքին մէջ եւ այս աղօթքին շուրջ, զորս չեն գիտեր շատեր, ըլլան տիրացու կամ տէրտէր:

Անոնց, որ պարզ եւ առօրեայ(*) բաներու մասին կ'ուզեն որ գրեմ, անո'նց համար գրուած է այս յօդուածը,— նիւթը պարզ, այժմէական ու սովորական, ամէն քրիստոնեայ Հայու առաջին դասը մայրական, որ ոչինչ ունի... քրիստոնէական, թէեւ կոչուած «տէրունական»՝ անոր համար որ «Տէրն մեր» Քրիստոս է սորվեցուցած իր աշակերտներուն, ինչպէս կ'աւանդէ Ղուկաս (Գլ. ԺԱ. 1):

Աղօթքը, ըստ իր պատմութեան, նախ տարազ մըն է, ապա հանգանակ մը, որ պէտք է բովանդակէ աստուածային ստորոգելիները, որոնց ուղիղ թուումով միայն կը դառնայ ընդունական: Արդ, տէրունական աղօթքը չունի այն ստորոգելիները, զորս պիտի տար աստուածաբանական վարդապետութիւնը՝ որպէսզի խօսէր յանուն քրիստոնէութեան (քրիս-թիանիսմ), դրուելով քրիստոնէութեան (քրեթիէնթէ) բերանը:

Աղօթքը եւ... նետը կը պահանջեն նշանակէտ: Յարդարում՝ ճշդելու համար թէ որո'ւ կամ դէպի ո'ւր պէտք է ուղղել: Այդ նշանակէտը, աղօթքի պարագային, ունի անուն եւ ստորոգելիներ: Եբրայական աստուածաբանութիւնը, օրինակ, այդ պահանջը կը պայմանաւորէ դեռ բառերու կրօնական էքսքլիւզիվիթէով, արտասանութեան խորհրդաւորութեամբ եւ այլ զարմանալի զգուշաւորութիւններով: Չմոռնալ թէ մեր Աստուածը եղբայրն է Եհովային, որ շատ կը սիրէր տոքսոլոժին՝ իբրեւ նախաբան եւ իբրեւ վերջաբան:

Հեղինակ մը, ի պաշտպանութիւն այդ պակասութեան, կը գրէ թէ տէրունական աղօթքը բանաձեւուած է ոչ միայն քրիստոնեայ աշխարհին համար, այլ եւ ամբողջ մարդկութեան, ի'նչ Աստուած ալ ունենան:

Ընդունինք եւ անցնինք, աւելցնելով թէ եկեղեցւոյ Հայրերը բազմաթիւ ուրիշ աղօթքներ գրած են յատկապէս քրիստոնեաներուն համար: Ընտրութիւնը՝ ըստ կամս աղօթակալին:

Այժմ առնենք տէրունական աղօթքը, զոր կ'աւանդէ Մատթէոս աւետարանիչ (Գլ. Զ. 9).—

« Հայր մեր որ յերկինս, սուրբ եղիցի անուն քո: Եկեսցէ արքայութիւն քո: Եղիցին կամք քո որպէս յերկինս եւ յերկրի: Զհաց մեր հանապազորդ տուր մեզ այսօր: Եւ թող մեզ զպարտիս մեր, որպէս եւ մեք թողումք մերոց պարտապանաց: Եւ մի տանիր զմեզ ի փորձութիւն, այլ փրկեա զմեզ ի չարէն: Զի քո է արքայութիւն եւ զօրութիւն եւ փառք յաւիտեանս. ամէն»:

Թոյլ տուէք դիտել տալ թէ Աստուծոյ բան սորվեցնելու, առնուազն հրահանգ տալու տրամադրութիւն մը կայ այս աղօթքին մէջ, հաւասարութեան չափանիշով,— այսպէս ըրէ, այնպէս ըրէ ... «որպէս եւ մեք»:

Իր կարգին, Մատթէոսի գործակիցն ալ, Ղուկաս, կ'աւանդէ տէրունական այս աղօթքը,— միւս աւետարանիչները մոռացութեան տուած են զայն: Բայց Ղուկասի աւանդածը տարբեր է առաջինէն.—

« Հայր մեր, սուրբ եղիցի անուն քո: Եկեսցէ արքայութիւն քո: Զհաց մեր հանապազորդ տուր մեզ զօրըստօրէն: Եւ թող մեզ զմեզս մեր, զի եւ մեք թողումք ամենայնի որ պարտիցի մեզ: Եւ մի տանիր զմեզ ի փորձութիւն»(Ղուկ. ԺԱ. 2):

Կարգ մը Ղուկասեան աւետարաններու մէջ պակասները սրբագրուած են... ըստ Մատթէոսի: Այսուհանդերձ քրիստոնեայ եկեղեցիները, Ղուկասի պակասը թողլով պակաս, առած եւ նուիրագործած են Մատթէոսի աւանդածը: Մեր մէջ նոյնիսկ ոտանաւորի վերածուած է Մատթէոսը.—

Ո՛վ Հայր մեր, Հայր որ ես յերկին,
Սուրբ եղիցի անուն քոյին:
Եկեսցէ մեզ, Աստուա'ծ հզօր,
Արքայութիւն քո երկնաւոր:
Եղիցին կամք քո խնկելի,
Որպէս յերկինս եւ աստ յերկրի:

Զհաց հոգւոյն մեր եւ մարմնոյ
Տուր եւ այսօր շնորհիւ քոյ,
Եւ թո'ղ մեզ, թո'ղ զմեր պարտիս,
Որպէս եւ մեք թողումք յաստիս,
Ամենեցուն որ մեզ մեղան
Կամ մնացին մեզ պարտապան:

Ո՛հ, մի' թողուր ի փորձութիւն,
Այլ հանապազ հա'ս յօգնութիւն,
Եւ յամենայն չարի մրցմանց
Փրկեա' զմեզ, Տէ'ր գթութեանց.
Զի քո' է միշտ արքայութիւն,
Քո՝ փառք, պատիւ եւ զօրութիւն:

Ֆրանսական մեծ յեղափոխութիւնը եւս ունի իր... « Հայր մերը », անշուշտ իբրեւ պարոդիա.—

« Ո՛վ ազատութիւն, անբիծ դուստր երկնային, որ երկիր իջար մեզի համար, թող յաւիտեան պաշտելի մնայ անունդ: Ահա հասաւ թագաւորութիւնդ, հասաւ նաեւ օրէնքին թագաւորութիւնը, թող կատարուի՛ իր կամքը: Հոգա' զաւակներուդ կարիքները, ապահովէ աւուր հացը: Մոռցիր նախատինքները՝ զորս քեզի կ'ուզղեն ստրուկ ժողովուրդներ, եւ ընդունէ ազատ ժողովուրդին մեծարանքը: Ո՛վ աստուածութիւնը հայրենիքիս, հեռացուր մեզմէ ամէն բան, որ կը մոլորեցնէ մեզ եւ փրկէ մեզ մեր թշնամիներէն»:

Հետաքրքրական է անշուշտ հնդկական, եգիպտական, հելլենական եւ եբրայական աղօթքներու բաղդատութիւնը, բայց այսօր ես կ'ուզեմ կանգ առնել միայն տէրունական աղօթքին մէկ պարբերութեան թարգմանութեան վրայ:

Մատթէոս կը գրէ. «Զհաց մեր հանապազորդ տուր մեզ այսօր»: Իսկ Ղուկաս. «Զհաց մեր հանապազորդ տուր մեզ զօրըստօրէն»:

Աշխարհաբար՝ առաջինը. «Մեր ամէն աւուր հացը այսօր մեզի տուր»: Երկրորդը. « Մեր ամէն աւուր հացը օրէ օր մեզի տուր»:

Խնդրել որ «ամէն աւուր» հաց տայ Աստուած՝ կը հասկնամ, բայց չեմ հասկնար «այսօր» կամ «օրըստօրէ» խնդրուածը, երբ «հանապազորդ հացն» է:

Կ'ըսեն թէ Մատթէոսի աւետարանը գրուած է արամերէն, բայց կորսուած: Մեզի հասածը յունարէնն է: Արդ, յունարէն էփիուսիոն բառն է որ... փուշ կը հանէ այս պարբերութեան մէջ: Լատիներէնը կը թարգմանէ «դերգոյացական», (չինծու բառ մը, այստեղ միայն գործածուած, եւ այլեւս երբեք), հետեւելով յունարէնին բառակազմութեան (էփի = վրայ, ուսիա = գոյացութիւն), այն միտքով թէ հացը, որ կը խնդրուի, կը ծառայէ մեր գոյութիւնը պահպանելու՝ ուրիշ ամէն բանէ աւելի: Կամ հացը առնելով, փոխաբերաբար, իբրեւ հոգեկան սնունդ՝ որ վեր է ամէն բանէ: Ս. Յերոնիմոս, առաջինը, նկատեց թէ շփոթութիւն մը կայ եւ, հետեւողութեամբ էփիուսա (= գալիք) իմէրա (= օր) յունարէն ոճական ձեւին, աւելի ճիշդ գրտաւ թարգմանել վաղորդեան: Ուրիշներ թարգմանած են անհրաժեշտ (ասորերէն), թերեւս մեկնելով Առակներուն մէջ գործածուած վկայութենէ մը. «Աքորտ – մուա լը փէն քի մ'է նեսեսսէռ» (Գլ. Լ. 8): Ս. Ամբրոսիոս կը թարգմանէ վաղուան, մինչ Ս. Օգոստինոս՝ ամէնօրեայ, հանապազորդ: Հայերը եւս նախընտրած են թարգմանել հանապազորդ,— լաւագոյնը,— որ սակայն, աւելորդաբար, կը կրկնուի Ղուկասի մէջ « օրըստօրէ » (= հանապազորդ) բառով:

Արդ, «հանապազորդ հացը» ոճական ձեւ ստացած է այլեւս այս աղօթքով կամ թերեւս աւելի առաջ: Բացատրութիւնը յստակ է եւ ամէն լեզուի մտերիմ: Ապրելու համար անհրաժեշտ նուազագոյն սննդաչափին, այսինքն աղքատութեան ակնարկելով հանդերձ, ինչպէս «կարօտեալ աւուրն կերակրոյ» (Յակ. Բ. 15), այլ ձեւով՝ «աւուր հացի կարօտ», կը նշանակէ այն պարէնը(**) որ կը ծառայէ սովորական եւ ամէնօրեայ սննդառութեան: Ըսել կ'ուզեմ, ուրեմն, թէ «հանապազորդ հացը» կը մերժէ ժամանակի խնդիր դնել՝ «այսօր» (Մատթէոս), « օրըստօրէ» (Ղուկաս), «վաղուան» (Ամբրոսիոս), ճիշդ ինչպէս «փրկեա մեզ ի չարէն» խօսքը, որ չունի այսօր կամ վաղը:

Յաջորդով՝ «Հայր մեր» արտասանելու ձեւերուն մասին,— աւելի հետաքրքրական՝ անով որ պիտի ներկայացնեմ այլ ժողովուրդներու աղօթելու ձեւերը եւս:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Ի՞նչ կայ աւելի առօրեայ, մեր ժողովուրդին համար, որքան... աղօթքը, երբ ամէն ոք կը դիմէ դէպի տիրացութիւն, այս մեր օրերուն:

(**) Տարենտոնի երեղ. ժողովը «զհաց մեր հանապազորդ» բառերով կը հասկընայ ոչ միայն հացը, միսը, ձուկը, այլ եւ ... հագուստը, «ամէն կարիք որ անհրաժեշտ է պահպանելու համար անհատին գոյութիւնը»:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Մ. ՄԱՇՏՈՑԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ

Երեւանի պետական համալսարանի եւ ուսանողութեան 25րդ գիտական համագումարը նուիրուած էր Մեսրոպ Մաշտոցի, իր ծննդեան 1600ամեակին առթիւ:

Յոբելենական համագումարին մասնակցած են բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւններու փրոֆէսէօրներ, դասախօսներ, ուսանողութեան ներկայացուցիչներ եւ հիւրեր Թիֆլիզէն, Օտեսայէն, Ռոստովէն, Թաշքենտէն եւ այլ կեդրոններէ:

Համագումարը ներածական խօսքով բացած է Պետ. Համալսարանի ուսանողական գիտական ընկերութեան նախագահը՝ Ս. Կոստանեան, որմէ ետք «Հայ գիրերուն ստեղծումը եւ անոր նշանակութիւնը հայ ազգային մշակոյթի զարգացման գործին մէջ» նիւթով զեկուցում մը ըրած է պատմական գիտութիւններու Փրոֆ. Ս. Պօղոսեան: Զանազան նիստերու մէջ կարդացուած են հետեւեալ զեկուցումները՝ «Մեսրոպ Մաշտոցի կեանքն ու գործունէութիւնը ըստ Կորիւնի», «Մաշտոցին տիպարը հայ գրականութեան մէջ, «Մեսրոպ Մաշտոց, անոր ժամանակաշրջանը եւ հայ գրերու գիւտը», «Մաշտոց եւ Ե. դարու հայ պատմագրութիւնը» եւն.:

Ընդամէնը 85 զեկուցումներ պիտի կարդացուին մինչեւ համագումարին վերջաւորութիւնը:

ՄԱՇՏՈՑԻ ՆԿԱՐՈՎ ԼԱՆՋԱՆՇԱՆ

Մեսրոպ Մաշտոցի ծննդեան 1600ամեակին առթիւ Երեւանի մէջ հրապարակ հանուեցաւ նոր լանջանշան մը, որուն վրայ փորագրուած են հայերէն այբուբենը, Զուարթնոցէն արծուակիր խոյակ մը եւ «Ս. Մեսրոպ» մակագրութիւնը:

ԳՐԱԿԱՆ ԴԻՄԱՆԿԱՐ

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԱՀԱՐԻ

Նա աւելորդ դատողութիւններ չի անում, ճառեր չի արտասանում, այլ դիպուկ մի պատկերով, խորունկ մի արտայայտութեամբ, վրձինի հմուտ մի շարժով նկարում է այդ ողբերգութիւնը: Այդ տեղ, գաղթի այդ ճանապարհին առյաւէտ կորչում են եւ նրա իմաստուն տատը, եւ քոյրը՝ Ատրինէն:

Գաղթի ճանապարհին «մէրը մանուկն ուրացել է»: «Մի գիշերուայ մէջ» արդէն պատանի դարձած Գուրիսը կորցնում է իւրայիններին: Նա հիւանդ է: Կանչում է, բայց չի լսում իր սեփական ձայնը: « Գնում եմ կարծես երազի մէջ, հիպնոսուած, շարժում են ոտներս, եւ թւում է, որ նրանք իմը չեն »: Նա ընկնում է ճանապարհի եզրին. նրա ուղեղում խռնւում են զառանցագին տեսիլներ: Նա նորից իրեն տեսնում է իր քաղաքում՝ Վանում: Մանկութեան պատկերները յառնում են տենդի դեղին մշուշում: Հեղինակը նորից վերադառնում է իր մանկական տարիներին, յատկապէս այն անցքերին, որոնք ցնցել են նրա մանկական երեւակայութիւնը: Տենդագին պատկերներով նա վերյիշում է Վանի ժողովրդի հերոսական ապստամբութեան դրուագները: Այո, միայն մի քանի դրուագներ, բայց որքան սրտակեղեք իրողութեամբ են շնչում տողերը: Մանկական նրբին տարաշխարհային պատկերների մէջ հուժկու թափով ձեր առաջ, առանց վրնջիւնի կանգնած է մի լքուած ձի... ձին ուզում է նուիրել Նազելուն. ձին երկու աչքերով կոյր էր... Ինչպիսի անմոռանալի պատկեր:

Զգւում է գաղթի ճանապարհը: Դուք լսե՞լ էք Բենդի – մահու գետի ողբերգութեան մասին: Թշնամուց հալածական, խուճապահար ժողովուրդը սեղմըւած է Բերկրիի կիրճում: Մի քանի ժըլատ, բայց զարմանալիօրէն գունեղ տողերով տրուած է այդ ողբերգութեան ահազարհուր պատկերը:

« ... Գնում է մայրը եւ ծիծաղում է, գնում է մայրը եւ նորից է ծիծաղում, գնում է մայրը եւ խելագարւում է »:

Ինչպէս տեսնում էք, այստեղ Մահարու գրիչն ստանում է այնպիսի ուժ, այնպիսի թափ, որ զերում է ձեզ, ամուր բռնում, յափշտակում եւ այդ համառօտ նկարագրութիւնների մէջ այնքան համոզիչ, իրական է տրուած մի ժողովրդի ցաւագին ճակատագրի պատկերը, որ հատորներ արժեն:

Եւ ահա Իգդիրը: Անմոռանալի է եւ դաժան ճշմարտութեամբ է հնչում փախստական երեխաների լուսանկարման նկարագրութիւնը: Ֆուրգոնից իջեցնում են երեխաներին եւ շարում լուսանկարելու, երեւի արտասահման, Ֆրանսիա, Անգլիա եւ Ամերիկա ուղարկելու համար, որպէսզի շարժեն հայ ժողովրդի « բարեկամների » սիրտը:

Լուսանկարիչը կարգադրում է, որպէս զի երեխաները լացակումած դէմք չինեն: Երեխաները չենհասկանում: Լուսանկարիչը ցուցամատով ճմրթում է աչքը:

« Բոլորն էլ գործի անցան: Բարձրացաւ մի անդուր երաժշտութիւն: Նկարչական գործիքը չխկաց: Բայց պատահեց մի զարմանալի բան, ցուցադրական լացը փոխուեց իսկական լացի ...»:

Երեխաների հեկեկոցը երկար ժամանակ չի դադարում: Միայն մի քանի տող, բայց որքան պերճախօս:

Չնայած «Պատանեկութեան» առաջին գլուխների այդ տխուր պատկերներին, Մահարին երբեք չի մոռանում իր նուրբ սրախօսութիւնը, որը, պէտք է ասել, շողշողում է նրա երեք երկերում էլ եւ, ընդհանրապէս, հեղինակի արձակին առանձին հմայք, համ ու հոտ է տալիս:

Մահարին չի նկարագրում միայն պատկերներ, նա դրանք մարմնաւորում, կենդանութիւն ու շունչ է տալիս իր կերտած կերպարների մէջ: Ահա մի տղայ, որ երեւի ահռելի աղէտից ցնցուած, մոռացել է նոյնիսկ իր անունը: Հեղինակը նրան կնքում է Բիլի – Մակի անունով: Եւ որքա՞ն սրտառուչ է այդ երեխայի ճակատագիրը: Ապա առեղծուածային Կուշո՞ն:

Էջմիածին: Վանքի գթառատ պատերի տակ մեռնում է մի ամբողջ ժողովուրդ: Օրական մեռնում են հարիւրներով: «Շրջում է մահը եւ նրա ետեւից դասաֆուրգոնը»: Դասական, անգերազանցելի է նկարագրուած մահուան այդ ահաւոր հունձքը:

Այդ սոսկալի, մղձաւանջային տեսիլներից յետոյ հեղինակը մեզ տանում է Դիլիջան, որբական աշխարհը: Այստեղ, Դիլիջանի անտառների գեղածիծաղ ֆոնի վրայ քնարական նոր շնչով է թրթռում «Պատանեկութիւն»ը եւ իր գագաթնակէտին է հասնում Բիլու ողբերգական մահուան նկարագրութեան մէջ:

« Ես չեմ մոռանայ Բիլուն, եթէ ապրեմ այնքան մինչեւ որ ածխանայ լուսինը ու մոխրանայ արեւը »— բացականչում է հեղինակը:

Եւ որքան բնական, որքան համոզիչ է մանուկների փոխադարձ մաքուր սէրը: Ակամայ յիշում, ես Ժան – Քրիստոֆի եւ Օտտոյի կապը:

ԼԵՄ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ

(6 Շար.)

Ի՛ՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՑ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Գ. ՄԱՍ)

ԴԷՊԻ ԱԽԱԼՑԽԱ

Թիֆլիզ մեկնող հանրակառքը պատրաստ էր Շահումեան հրապարակին վրայ, կային եւ այլ հանրակառքեր, դէպի Լենինական, Կիրովական, Զանգեզուր եւ ուրիշ ուղղութիւններ :

Թիֆլիզ – Երեւան ես չորս անգամ ճամբորդեր եմ, ամէնէն տպաւորիչը օգային ճամբան էր: Գիշեր ատեն Թիֆլիզէն Երեւան, երեք քառորդ ժամուան ճամբայ: Մութ էր. անցանք լեռներ. անցանք Սեւանը եւ երբ մօտեցանք Երեւանին, վարիչը որ Հայ էր, մեզ կանչեց իր մօտ.

— Տեսէք, ըսաւ, ահա Երեւանը, լոյսերու քաղաք. ահա անդին Թուրքիան՝ խաւարի աշխարհ :

Եւ իսկապէս չէի տեսած այդքան լուսաւոր քաղաք եւ ոչ Եւրոպայի մէջ, եւ տեսած այդքան մութ աշխարհ Թուրքիայի պէս :

Հանրակառքով ճամբորդութիւնն ալ ունէր իր հաճոյքները եւ ես երկրորդ անգամ կը կատարէի այդ ուղին :

Թիֆլիզ մեկնող հանրակառքը մաքուր եւ արդիական էր. տոմսակը 60 ր. իսկ ժողովրդական հանրակառքը, շատ գաւառային՝ տոմսակը 40 բուբլի էր՝ Երեւան – Թիֆլիզ :

Գրագէտներ, բարեկամներ, ազգականներ հաւաքուած էին Շահումեան հրապարակի վրայ, անոնք ողջերթի եկած էին. ամէն մէկը ձեռքին նուէր մը առած էր, գիրք, քոնեաք, անուշեղէն, հայկական տուրմ (շոքոլա): Մեր բաժանումը սրտագին եղաւ եւ վերադարձի ջերմ մաղթանքներով: Որքան պակասութիւններ ալ ունենայ Հայը՝ սիրտ մ՛ունի, որ ուրիշ ազգերու կուրծքին տակ չկայ եւ Երեւանցին սրտազեղ է իր զգացումներով :

Հանրակառքը ճամբայ ելաւ :

— Բարի երթ եւ բարի վերադարձ, կանչեցին բոլորը :

Քշողը Վրացի էր, ճամբորդներն Հայեր, հանրակառքը հայ – վրացական : Բռնեցինք Սեւանի ճամբան: Երկու ժամ յետոյ տեսնուեցաւ միշտ պայծառ, միշտ կապոյտ լիճը, տեսնուեցան իր թերակղզին ու եկեղեցիները: Հիւսիսային եզերքէն անցանք դէպի Սիմոնովքա: Ճամբան դեռ աւելի կը բարձրանար եւ լեռ լերան կը յաջորդէր: Քանի մը ցրուած գիւղեր, արածող անասուններ, խոտի դէզեր, քանի մը կազամբ արտերու մէջ, եւ ահա հասանք բարձրագոյն կէտը. անկից վար պիտի իջնէինք. գահավէժ ճամբայ մը, կպրապատ, եւ օձապտոյտը սկսաւ դառնալ լերան կողերը լիզելով: Դիմացը ցած ծառերով անտառ մը, ոսկի գոյն առած, աշնան հետ. անոր կողերէն երկար օձի մը պէս վեր կը բարձրանար հսկայ խողովակ մը, դա Կապոյտ բոցն էր որ Պաղուէն վառելանիւթ կը բերէր: Բաւական վար իջանք եւ ճամբան կտրեց քանի մը կոկիկ գիւղեր. ասոնց բնակիչները Մալականներ են, ազանդաւոր Ռուսեր՝ զորս ցարերը հոս աքսորած են. անոնք դեղնագոյն են, եւ ռուսերէն կը խօսին: Քիչ վերջ եկաւ համբաւաւոր Դիլիճանը իր խնձորի եւ տանձի այգիներով: Բնութիւնը լեռնային ալպիական է, սակայն Դիլիճանը համբաւ ունենալու ոչ մէկ արժանիք ունի. նախնական գիւղ է. արուեստը ձեռք չէ զարկած. մաքրութիւն չունի. Հայերը հոս արձակուրդի չեն գար, Սեւ Ծով կ՛երթան :

Երեւան – Թիֆլիզ ճանապարհը շուրջ 275 մղոն է, որուն երեք քառորդը Հայաստանի մէջէն կ՛անցնի: Մտանք դաշտեր եւ վերջին հայ գիւղը Թրքական անուն ունէր:

Հանրակառքը կանգ առաւ ազբիւրի մը մօտ. քանի մը պատանիներ հոն կեցած էին.

— Այս գիւղին անունն ի՞նչ է, հարցուցի ես :

— Ուզունթափա, պատասխանեցին բոլորը միասին :

— Ուզունթափա՞, սա Թրքական անուն է, ինչո՞ւ չէք փոխած, ըսի ես :

— Ի՞նչ անուն դնենք, հարցուցին իրարու :

— Քաջբերունի դնենք, ըսաւ մեծ գըլխով պատանի մը :

— Այո, Քաջբերունի, լաւ անուն է, պատասխանեցին միւսները: Երթանք կուսակցութեան քարտուղարին եւ փոխել տանք այս օտար անունը :

Մենք շարունակեցինք մեր ճանապարհը, քանի մը մղոն անդին պիտի մտնէինք թաթարական հողը. սահմանագլուխ չկայ եւ ոչ անցագիր կամ մաքսատուն. ամէն կողմ սովետական մեծ հայրենիք է: Լերան մը վրայ տեսնուեցաւ հինաւուրց բերդ մը. Վրացիները՝ ուր բերդ մը տեսնեն, կ՛ըսեն թէ Թամար թագուհին շինած է. հողը հին Արցախի հայկական դաւառն է, իսկ այժմ Թաթարներուն է, բերդը Աստուած գիտէ թէ ով շինած է :

Կտրելով Աղստեւ գետը՝ զայն մեր աջին ձգեցինք: Դաշտային երկիր էր, տեղացիները՝ հայ – թաթար խառն՝ բամպակի մշակութեամբ կը զբաղին եւ կպրապատ ճամբուն վրայ փռած էին երկար դէզեր, այնպէս որ ինքնաշարժը ըստիպուած էր արտերէն անցնիլ եւ ապա ճամբայ առնել: Քառորդ ժամ տեւեց թաթարական շերտը եւ մտանք վրացական մասը, բայց բնակիչները դարձեալ հայ եւ թաթարներ էին: Քիչ վերջ լազուտի դաշտեր երեւցան :

— Հիմա հասանք Վրաստան, ըսի ինքնիրենս, եւ խորհեցայ թէ ինչու լազուտի կոտոշ մը իրենց զինանշան չեն ըրած :

Ընդարձակ տափարակի մը վրայ տեսնուեցաւ Ռուստաւի քաղաքը, նոր կառուցուած, հրամանով եւ հաճութեամբ Սթալին – Բերիայի, ուր կը գտնուի Կովկասի պղնձի մեծագոյն ձուլարանը: Հոս է որ կը թափի Ալլահվերտիի եւ Զանգեզուրի հանքերուն հում նիւթը եւ ճարտարարուեստի կը վերածուի : Հակառակ Հայերու արդար բողոքին, ձուլարանը իր իսկական տեղը՝ Հայաստան փոխադրելու, Մոսկուա անդրդուելի մնաց :

Մութն արդէն կոխած էր՝ երբ Թիֆլիզի լոյսերը տեսնուեցան, բայց ոչ Երեւանի պէս չքեղ լուսավառութիւն :

Նոյն գիշերն հարկ եղաւ շոգեկառք առնել դէպի Ախալցխա: Չորս օր պայմանաժամ ունէի հայրենական տունս տեսնելու: Պիտի ըսէք թէ ի՞նչ աշխարհ է՝ որ թոյլ չեն տար իր տունն ու սիրելիները տեսնելու: Ախալցխան Թրքական սահմանին վրայ է եւ Ռուսերը Թուրքիայէն անդին Ամերիկան կը տեսնեն: Առաւօտեան արդէն հասանք Պորժոմ. հիանալի հովիտներ Սուրամ լեռներու մէջ: Ցարերու շրջաններէն եղած է ամարանոցներու վայր, եւ Պորժոմ շատ Հայեր ունէր, աւելի քան Վրացի, այժմ չեմ գիտեր թէ դերերը փոխուե՞ր են արդեօք :

Շինած էին ժողովրդական քանի մը ամարանոցներ, թէ՛ օդին եւ թէ հանքային ջուրերուն համար :

Վրացիները շիշերով կը վաճառենՊորժոմի ջուրը, սակայն ոչ Հայաստանի Ջերմուկին եւ ոչ Արզնի ջուրերուն կը հասնի: Բայց Վրաստանի մէջ պարտաւորիչ է Պորժոմի ջուր խմել, ինչպէս իրենց քոնեաքը, բայց եթէ մարդ անգամ մը բերնին տանի՝ խսկոյն պիտի ըսէ. Անցո յինէն բաժակդ այդ :

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

(6 Շար.)

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

—o—

Ածուխ եմ ես դեռ շիկացած,
Վառուում ու չեմ սպառուում ես,
Դարերի մէջ միշտ սրբացած
Մեր լեզուի ու բարբառի պէս,
Սէրն է անվերջ ինձ անթեղել,
Պահել ոգին աստղակրակ,
Որ կայծկլտայ նա անարգել
Լոյսի նման պարզ ու շիտակ,
Ու մոխրանա՛յ, ու մոխրանա՛յ
Կարօտներից քո անյատա՛կ,
Սրբանուէր մասունք դառնայ
Քո հանճարի ճամբի վրայ,
Ու հող դառնայ քո ոտքի տակ :

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

ՆՈՐ ԱՌԱԿՆԵՐ

ԱԳՌԱՒԸ ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ

Փորձուած ագռաւը
Դէս ու դէն ընկաւ,
Հարիւր մարդու մօտ
Գնաց ու եկաւ,
Խոստացաւ նուէր,
Կաշառք, մաղարիչ :
Ու վերջը դարձաւ
Մի բաժնի վարիչ :
Այն էլ ինչ բաժին —
ՎՈԿԱԼ արուեստի :
Ենթականերին
Կանչում էր նիստի,
Արուեստի մասին
Ինչ որ կոկռում,
Չուի չափ խոշոր
Նոտաներ գրում,
Մէկ ճղճղում էր,
Մէկ՝ ընկոյզ չըրթում,
Եւ իր կարճ խելքով
Դաս տալիս, կրթում :

Գարունքուայ մի օր
Նրա մօտ եկաւ երգիչ Սոխակը :
Եւ ագռաւն ասաց.
— Հիմա կ՛ստուգեմ ձայնիդ որակը :
Սոխակը երգեց,
Անուշ գեղգեղաց :
Սակայն ագռաւը
Անտարբեր մնաց :
Ու երգի կէսում
Դժգոհ կոկռաց
(Սոխակի սիրտը
Վախից թրթռաց)
— Ղա, ղա,
Մեր տղայ,
Չայնդ թախծոտ է,
Մի քիչ էլ՝ բարակ :
Մեր լեզուով ասած՝
Դու չունես որակ...

Սոխակը փորձեց
Առարկել, վիճել :
Բայց ագռաւն ասաց՝
— Յիմա՞ր ես, ի՞նչ է :
Նախ բարեհաճիր
Կարծիքս յարգել :
Չեւի համար չեն
Ինձ վարիչ կարգել :
Իմ ամէն խօսքը —
Օրէ՛նք է, վճի՛ռ :
Արուեստի հարցում
Ինձ հետ մի՛ վիճիր :

ԱՐՇԱՒԻՐ ԴԱՐԲՆԻ

ՄԵԾԵՐՈՒ ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐԷՆ

Սէրը՝ թագաւորի պէս կուգայ եւ գողի պէս կը մեռնի :

ՍՔՈԹ

Սիրոյ մէջ, տարին՝ վայրկեան մըն է միայն եւ վայրկեանը՝ տարի :

ԱՈՒԷՐ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (36)

ԱՒԱՉԱԿԱՊԵՏՐ

ԳՐԵՑ՝

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

Արդ, իրիկուն մը Թիկնապահի մը միջոցաւ հրաւիրուեցաւ Նուրի պէյին տունը, ուր կոչունք տեղի կ՛ունենար անոր մէկ հատիկ զաւկին Թլփատութեան առթիւ :

Նուրի պէյ Վանի մէջ ամէնէն հարուստ ու նշանաւոր գերդաստանի մը շառաւիղն էր, որ չորս կին առած էր իրարու ետեւէ, սակայն զաւակ չէր ունեցած, մինչեւ որ հինգերորդ կին մը ստիպուեցաւ առնել : Այս վերջին կինէն մանչ զաւակ մը ունեցած ըլլալով աշխարհը տուած էին անոր :

Աւազակապետը Թիկնապահին առաջնորդութեամբ Նուրի պէյին ապարանքը գնաց : Հոն գտնուողները յարգանքով մը ընդունեցին զինք եւ ամէնէն բարձր նըստելու հրամցուցին :

— Էհ, մտածեց Աւազակապետը ինքնիրեն, հոգ չէ, այս Թլփատութիւնը առիթ պիտի տայ ինծի այս մարդոց ընկերութիւնը ուսումնասիրելու :

Ու խորին լռութեամբ մը նայեցաւ անոնց խօսակցութեան ձեւերուն, անոնց նիստ ու կացին, անոնց ուրախալի նկարագրին: Օհ, հոգին ալեկոծուեցաւ, ինչպէս մրրկայոյզ ամպի մը ցնցումով կ՛ալեկոծուի ծովը. սիրտը թոյնով լեցուածի պէս պահ մը գալարուեցաւ իր կուրծքին տակ ու ամբողջ էութիւնը դառնացաւ իր մէջ, բայց արցունքը կըրցաւ զսպել ու կասկածի տեղի չտուաւ:

— Այս պահուս շատ երջանիկ եմ, բարի ֆաքիր, ըսաւ Նուրի պէյ անոր քովը նստելով :

— Այնպէս է, ինչո՞ւ երջանիկ չըլլաք, պէյ, նկատել տուաւ Աւազակապետը : Մարդուս համար զաւակը Աստուծոյ ամէնէն նուիրական շնորհքն է : Ապարանքէն սկսելով մինչեւ խրճիթ, այդ շնորհքն է որ կը ճառագայթէ :

Աւազակապետը կը խօսէր երբ ներս մտաւ կունտլիկ հասակով, պալարուտ, տժգոյն ու պժգալի կերպարանքով, քառասունը անցած տարիքով, Թրքական պաշտօնէի յատուկ տարազով մարդ մը, որ քծնող մարդու մը պէս մօտեցաւ կոչնականներուն ու գետնաքարշ բարեւ մը տալէ ետք նստեցաւ սնդուսէ Թիկնաթոռի մը վրայ :

Սովորական ձեւակերպութիւններէն ետք զոր կ՛ընեն Թուրքերը յատուկ շրջանի մը մէջ, Նուրի պէյ քմծիծաղով մը հարցուց նորեկ մարդուն.

— Ի՞նչ լուր կայ, պապա Մաթոս :

— Բարի է, Նուրի պէյ, պատասխանեց նորեկ մարդը չողոքորթ ձեւով մը, որուն պապա Մաթոս անունը տուած էր ապարանքին տէրը :

— Ըսածս կատարեցի՞ր :

— Կատարեցի :

— Ո՞ր օրուան համար :

— Որ ատեն որ ձեր կամքը կ՛ուզէ :

— Կեցցես, պապա Մաթոս, իրաւ որ շատ ճարպիկ մէկն ես եղեր :

— Ես ապառաժէն անդամ ջուր կը բըխեցնեմ, պէյ էֆէնտի, ուր մնաց ասանկ չնչին գործի մը մէջ մտնել ու ձեռնունայն դառնալ. կարելի՞ բան է :

— Աղէկ, աղէկ, մրմնջեց Նուրի պէյ ու աչքով նշան մը ըրաւ որ փակէ այդ խնդիրը :

Պապա Մաթոս հասկցաւ, հետեւաբար լռեց ու Աւազակապետին երեսը նայեցաւ :

— Էյ, պապա Մաթոս, գոչեց ծերունի խոֆած մարդ մը՝ որ դահլիճին մէկ անկիւնը կը կենար, ֆէտայիներդ ի՞նչ կ՛ընեն, ո՞ւր են, ձայն – ձունը կտրած է :

— Ֆէտայիներս. հը՛ըմ. անոնք օդապարիկով պիտի գան, Վէլի աղա, պատասխանեց պապա Մաթոս հեգնական ժպիտով մը, հիմա պատրաստութեան մէջ են, անանկ հեռագիր առի :

— Ուսկի՞ց հեռագիր առիր, վրայ բերաւ ուրիշ թուրք մը:

— Իմ գործակալութենէս :

— Հա, հա, հա, խնդաց ծաղկաւեր կերպարանքով թուրք մը, կեցցէ ուրեմն պապա Մաթոսը: Ըսել է թէ անոնց հետ գաղտնի գործեր ունիս, չէ՞:

— Հարկաւ. երբ գալու ըլլան, ես անոնց ականջներէն բռնած պանդոկ մը պիտի առաջնորդեմ, որուն մէկ անկիւնը քաշկռտելով աղուոր մը խելքերնին գըլուխնին կը բերեմ :

— Անոնք ֆէտայի են, քօմիթա են, ատանկ պանդոկներու մէջ քաշկռտուելէ չեն վախնար, պապա Մաթոս, ընդմիջեց Նուրի պէյ՝ բարձրաձայն խնդալով :

— Օ, գիտեմ, բայց օրհնեալ փայտը կայ. աղուոր մը կը կոծես զանոնք, այն ատեն կը հասկնան :

— Շիտակը ըսէ, պապա Մաթոս, վրայ բերաւ երիտասարդ թուրք մը, քանի՞ հոգի ձեռքէդ անցած են մինչեւ այսօր :

— Ի՞մ ձեռքէս :

— Այո :

— Պա... Ի՞նչ գիտնամ, Թահսին պէյ, նկատել տուաւ պապա Մաթոս, հաշիւը չկայ :

(Շար.)

Հ· Յ· Դ· ՌՈՒԲԻՆ ՈՒՄ· ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԱՍՈՒԼԻՍ ԲԱԺԱԿ ՄԸ ԹԷՅԻ ՇՈՒՐՋ

Նիւթ՝ Կոմիտաս եւ հայ ժողովրդական երաժշտութիւն :

Զեկուցանողներ, Կ· Ափրիկեան, Վ· Տէմիրճեան եւ Վ· Աբթարեան :

Այս Ուրբաթ ժամը 21ին, Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Բիւ Պէօ, Փարիզ (9), մէթրօ Քատէ :

Երաժշտական բաժինը՝ մասնակցութեամբ Պ· Մ· Պօղոսեանի եւ քառեակի :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԿ, Պօմոն, Լ· Ճ·— Ուշացած :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալբի Տիկին Ասրինէ Հոլոբիկեան, Տէր եւ Տիկին Գիպիրեան եւ զաւակները, Թաշճեան, Գրմպըլեան ընտանիքները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն Վօքլիւզ նահանգի բոլոր հայրենակիցներուն, որոնք ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՀՈԼՈԲԻԿԵԱՆի մահուան առթիւ իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին ծաղկեպսակներով եւ մաս-նակից եղան ընտանիքին դառն կսկիծին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոն·— Ֆ· Կ· Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը, շնորհակալութեամբ ստացած է Լեւոնիկ Ղազարեանէ տասը Ն· Ֆ· Երիցուհի Մերճանեանի մահուան տարելից ցին առթիւ :

×

Փարիզի Ազգ·ի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները՝ Պ· Սարգիս Թիւթիւնճեան (Քլէրմոն Ֆէրան) իր ողբ· մօր յիշատակին 40 Ն· Ֆ·, Ոմն քսան, Պ· Պ· Առաքելեան 10, Ժիրայր Զիլինկիրեան 50, Մակաղաճեան, ողբ· Տիկին Գարբիէլեանի մահուան առթիւ 30, Ա· Հարէնց 10, Վահէ Զոփուրեան, ողբ· Օր· Մ· Տէրէճանի մահուան առթիւ քսան, Արզու-մանեան քառասուն, Տիկին Ա· Թաղուրեան տասը, Տիկին Վերդին քսան, Տիկին Լիւսի Զէօրտիւզեան տասը, Ողբ· Պ·Մոնոյեանի մահուան առթիւ, դանագաններէ 98, Տիկին Վառվառէ Ղազարեան, ողբ· Տիկ· Զ· Եկաւեանի մահուան առթիւ տասը, Ազրօ Խանճեան քառասուն, Օր· Գալըրճեան տասը, Զարիճեան Մկրտիչ քառասուն, Տիկին Սոնիա Ճոնկուրտաեան տասը, Տիկին Պլանչըթէ – Մաթոսեան, Օթօն Հէքիմեան, տասնական, Տէր եւ Տիկ· Պասմաճեան Բիւզանդ ողբ· Թոռնիկ Թերզեանի մահուան առթիւ 20, Էտ· Ճէղիրեան, Մէլիք Շամտանճեան, Տիկ· Մելինէ Աւագեան տասնական :

Պ· Կարապետ Պաղտասարեան 5 Ն· Ֆ·, Պ· Արամ Սարգիսեան, Տօքթ· Խախմեան Ա·, Տէր եւ Տիկին Ապուլեան Վէնսան տասնական Ն· Ֆ·:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Իրենց տան մէջ աշխատող գործաւորուհիներ : Մեծաքանակ հագուստ (ռոպ) կարելու համար : Դիմել·—

COMPTOIR CONFECTION
86, Rue de Cléry

ԿՈՐՍՈՒԱԾ Է

Շաբաթ իրիկուն, կապոյտ Խաչի կապմակերպած թատերական ներկայացման ընթացքին, (Սալ Փօլ Ֆարալիք) ոսկի ապարանջանով ժամացոյց մը կորսուած է : Գտնողէն կը խնդրուի զայն յանձնել Հայ Մշակոյթի Տունը, 17 Բիւ Պէօ կամ Ցառաջի խմբագրատունը :

"ԱՄՄՈՒԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ բացուած են յառաջիկայ 1962 – 1963ի դպրոցական շրջանի համար :

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի որ փութով դիմեն Վարժարանի Տեսչութեան մանրամասն տեղեկութիւններու համար :

Որպէսզի կարելի ըլլայ ուսումնական պէս ճշդրիտ եւ յարմարագոյն տեղը դասաւորել աշակերտը, առաջնորդէն նաեւ փոքրիկը, բերէն անոր դպրոցական վկայականները եւ նիչերու վիճակացոյցը :

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ· Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը վարչական ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները այս Երեքշաբթի ժամը 7-ին (երեկոյեան) ծանօթ հաւաքատեղին :

Լիոն·— Ֆ· Կ· Խաչի վարչութիւնը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Չորեքշաբթի ժամը 16ին, Եկեղեցւոյ սրահը : Կարեւոր օրակարգ : Ընտրութիւն պատգամաւորի :

ՖՐ· ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆ· Կ· Խաչի Շրջ· վարչութիւնը կը հաղորդէ թէ Պելֆոնթէյնի օդափոխութեան կայանը կը վերաբացուի Յուլիս 1ին :

Արձանագրութիւնները կը սկսին Մայիս 16ին : Դիմել կապոյտ Խաչի գրասենեակը՝

17, Rue Bleue, Paris 9e

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ օրերը ժամը 16էն 18 :

Ընտանեկան նպաստ (ալլօքասիոն) ըստացող ծնողքներէն կը խնդրուի fառքերը միասին բերել :

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Օդն· Մարմնի (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) օդափոխութեան կայանը կը վերաբացուի Յուլիս 2ին : Արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին, 15, Բիւ Թան Կուժօն, Փարիզ (8), երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10–12 :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Ֆ· Կ· Խաչի Շրջ· վարչութիւնը պէլֆոնթէյնի իր օդափոխութեան կայանին համար պէտք ունի խոհարարուհիի մը, ինչպէս նաեւ վկայեալ հիւանդապահուհիի կամ հիւանդապահի մը, Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներուն համար :

Թեկնածուները կրնան դիմել ան-ձամբ Մշակոյթի Տունը ամէն օր կէսօրէ ետք ժամը 2–6 եւ կամ դրաւոր հետեւեալ հասցէին·—

Croix Bleue des Arméniens de France
17, Rue Bleue. Paris 9·

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

DANS LA COUR D'HONNEUR
DES
INVALIDES
DE LOUIS XIV A NAPOLÉON
SPECTACLE SON ET LUMIÈRE
DU 21 AVRIL AU 30 SEPTEMBRE
UNE SEULE SÉANCE TOUS LES SOIRS à 22 HEURES
Entrée par l'Esplanade (Caisse ouverte à 21 heures)
Places assises : 5 NF - Debout : 3 NF - Enfants et Militaires : 1,50 NF
Métro : LATOUR-MAUBOURG et INVALIDES
Autobus : 28 - 49 - 69 - 83
PARKING GRATUIT ASSURÉ
RÉALISATION TECHNIQUE "PHILIPS"

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ
ԱՂՔԱՏԱՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԻՆ
ՅՈՒՆԻՍ 17, ԺԱՄԸ 15ԷՆ 22
ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԴՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ
36, Avenue de Gaulle, Montmorency
Մանրամասնութիւնները յետագային :

MORY et Cie
ՆՈՒԷՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀՐԴ· ՄԻՈՒԹԻՒՆ :
Գնեցէք զանոնք ձեր ուզած տեղը եւ առաքումը մեզի վստահեցէք : Նուազագոյն ծախքերով կը զրկենք Խորհրդ· Միութիւն :
Դիմեցէք մեր նոր գիները գիտնալու համար·—
10, Rue St. Vincent de Paul, Paris 10e
(PRÈS DE LA GARE DU NORD)
Téléphone : TRU. 27-70

···· ՎԵՐԸ ԱՐԵԳԱԿ՝ ՎԱՐԸ ԹՈՄԼԱԿ ····
ԱՐԵՒԸ երկնքին՝ ՆԵՐԿԸ տունին
Բնակած լոյսն է, եթէ ձեր բնակարանը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ՋԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ
ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ
PEINTURES THOMLAC
16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet
136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes
Tél. : GRE. 09-47
11, Bd. de la République, La Garenne
Tél. : STA. 19-06
ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ
Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէում եւ փլասթիք :
Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :
Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը որու շնորհիւ կրնայ 10էն 30 առ հարիւր զեղչ ունենալ :
ՄԱՄՈՒԱՃԻՒՂԵՐ
52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAYRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳ

«ԱՐՄԵՆԻԱ» ԵՐԳԱԽՈՒՄԲԻ

Ղեկավարութեամբ՝

ՌԱՖՖԻ ԲԱԲԳԷՆ ՍՎԱՃԵԱՆԻ

(Լիբանանի երաժշտահոգեն շրջանաւարտ)

Հովանաւորութեամբ՝
ՀԻՄՆԱԴԻՐ – ՊԱՏՈՒԱԿԱԼ ՂԵԿԱՎԱՐԻՆ՝
ՎԱՐԴԱՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Թէաթրը ժիմնազի մէջ, Շաբաթ, 19 Մայիս
ժամը ճիշդ 21ին

Բոլորովին նոր յայտագրով, ԿՈՄԻՏԱՍ Ս, ԿԱՆԱՉԵԱՆ, Գ· Մ· ԱԼԷՄՇԱՀ, Գ· ՍԻՒՆԻ, Թ· ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ, Կ· ՉԱՔԱՐԵԱՆ, Ս· ՄԵԼԻՔԵԱՆ: ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ :

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 15 ՄԱՅԻՍ

MARDI 15 MAI 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9403 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5204

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՄՇԱԿՈՒՄՆ ՈՒ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ

ԲՈԼՈՐԻՍ ԳՈՐԾՆ Է

ԽՄԲ.— Այս խորագրին տակ, որ կուգայ... Ադամի օրերէն, երկար յօդուած մը ունի Էդ. Աղայեան՝ «Երեւան» թերթին մէջ (28 Ապրիլ): Յօդուածագիրը մէկն է Աճառեանի աշակերտներէն, կամ Աճառեանի յետմահու հրատարակութեանց վրայ հսկողներէն: Ինք եւս հեղինակած է լեզուաբանական գործեր:

Այս վերջերը տուաւ քանի մը յօդուածներ, որոնց մէջ շատ կ'աժաննար լեզուաբանը: Բայց այս յօդուածով, մասնաւորաբար այն գլուխով՝ որ «Երկուսի փոխարէն մէկը ...» ենթախորագիրն ունի, յուսախաբ կ'ընէ մեզ բոլորովին: Թերեւս այդտեղ արտայայտած իր չնաշխարհիկ տեսութիւններով կ'ուզէ զօրացնել իր դիրքը՝ որպէսզի կրկնէ Պարոյր Սեւակի մտքերը, որոնք ընդունուեցաւ արտասահմանի մէջ որքան համակրանքով, նոյնքան զարմանքով:

Կը հրատարակենք այս յօդուածը անփոփոխ: Յետոյ քննութեան պիտի ենթարկենք խստօրէն.—

Միանգամայն օրինաչափ է, որ պարտիայի նոր Ծրագրում արժանի տեղ է յատկացուել նաեւ ազգային լեզուների յետագայ զարգացման խնդրին: Ներկայ ժամանակաշրջանում՝ սոցիալիզմից կոմունիզմին անցնելու դարաշրջանում, ինչպէս եւ կոմունիզմի կառուցման առաջին փուլում ազգային լեզուների դերը էլ աւելի է մեծանում: Սոցիալիստական ազգերի առաւել մերձեցումը, նրանց միջեւ եղած կապերի էլ աւելի սերտացումը չի նշանակում ազգային լեզուների մահացում կամ համաձուլում: Ընդհակառակն, նոր պայմանները նոր ուղիներ են բացում նրանց առջեւ աւելի մեծ չափերով դրսեւորելու իրենց ներքին հնարաւորութիւնները, առաւել եւս հարստացնելու իրենց բառապաշարը, առաւելագոյնս մշակելու եւ կատարելագործելու իրենց քերականական կառուցուածքը: Պարտիայի նոր ծրագրին նուիրուած իր զեկուցման մէջ ընկեր Ն. Ս. Խրուշչովն ասում է. «Պարտիան այսուհետեւ եւս կ'ապահովի ՍՍՌՄ ժողովուրդների լեզուների ազատ զարգացումը, չթոյլատրելով ոչ մի սահմանափակում, արտօնութիւն ու հարկադրանք այս կամ այն լեզուն օգտագործելու մէջ: ՍՍՌՄ իւրաքանչիւր քաղաքացի օգտուում է եւ կ'օգտուի իր երեխաներին ուզած լեզուով ուսում տալու ազատութեամբ: Մեզ մօտ ազգային լեզուների զարգացման ոչ մի արգելակ չկայ: Բայց նրանց զարգացումը պէտք է տանի ոչ թէ ազգային միջնորմների ուժեղացումը, այլ դէպի ազգերի մերձեցումը»: Նոյն ձեւով էլ դրուած է հարցը պարտիայի նոր ծրագրի մէջ: Հասկանալի է, որ արդի ժամանակաշրջանում, կոմունիզմի գործնական կառուցման դարաշրջանում, ազգային լեզուների հարստացման, մշակման ու զարգացման գործում պէտք է առաջնորդուել պարտիայի ծրագրում ընդունուած հէնց այդ դրոյթով: Իսկ այդ նշանակում է. ազգային լեզուների մշակման ու կատարելագործման մէջ առաջին հերթին հաշուի առնել տուեալ լեզուի իւրայատկութիւնները, օգտագործել նրա բոլոր հնարաւորութիւնները՝ յենուելով նրա առաւել կենսունակ, զարգացող ու ծաւալող երեւոյթների վրայ, ազատօրէն օգտուել Ռուսաց, ինչպէս եւ միւս ազգային լեզուների հարստութիւնից, առանց արհեստական խոչընդոտներ ստեղծելու անհրաժեշտ փոխառութիւնների առջեւ, ինչպէս եւ՝ առանց դերագնահատելու որ եւ է լեզուի տերմինաբանութեան դերը տուեալ ազգային լեզուի բառապաշարի հարստացման համար: Այս սկզբունքներից ելնելով էլ ահա, ես կ'ուզէի խօսել մեր ազգային լեզուի մշակման ու յետագայ զարգացման մի քանի հարցերի մասին:

1.— ԵՐԿՈՒՍԻ ՓՈԽԱՐԷՆ ՄԷԿԸ...

Իմ կարծիքով մեր ազգային լեզուի յետագայ զարգացման համար այժմ ամենակարեւոր ու ծանրակշիռ խնդիրներն են մեր երկու գրական լեզուների միասնականացումը, գրական լեզուն մեր ամբողջ ժողովրդի առօրեայ խօսակցական լեզուն դարձնելը եւ մեր գրական լեզուի առաւել մշակումը, նորմաւորումը ու հարստացումը: Համառօտակի խօսենք սրանից մի քանիսի մասին՝ առանձին – առանձին:

Պատմական տխուր դէպքերի բերումով մեր ժողովուրդը բաժանուած է եղեւ երկու հատուածի. դրան համապատասխան էլ մեր ազգային լեզուն կազմաւորուել է իր երկու գրական ճիւղերի գոյակցութեամբ: Հայաստանում խորհրդային կարգերի հաստատումով այդ երկու ճիւղերից մէկը՝ արեւելահայ գրական լեզուն դարձաւ պետական լեզու, ստացաւ զարգացման ամենամեծ հնարաւորութիւններ: Արեւմտահայ ճիւղը, ընդհակառակն, արեւմտահայերի արտագաղթի ու մասնատումների հետեւանքով կորցրեց իր կենստաւ հողը՝ միասնական հանրութիւնը. նա, ճիշդ է, պահպանւում է հայ գաղութներում, բայց՝ ջերմոցում խնամքով աճեցւող բոյսի նման: Այժմեան իրադրութիւնների մէջ, ոչ թէ ինչ որ բնատուր առաւելութիւնների շնորհիւ, այլ միայն պատմական դէպքերի բերումով, արեւելահայ գրական լեզուն է հանդէս գալիս որպէս հայ ազգային լեզու, եւ նա էլ պէտք է դառնայ ամբողջ Հայութեան համազգային լեզուն: Իսկ այդ նշանակում է, որ առաջիկայ տասնամեակներում պէտք է աւելի մեծ չափերով ծաւալել արտասահմանեան հայութեան մէջ մեր լեզուն տարածելու աշխատանքը, աւելի ուժեղացնել հայ ազգային լեզուի միասնականացման պրոցեսը:

Ի հարկէ, այս գործը կապուած է զանազան դժուարութիւնների հետ. բայց դժուարութիւնների առկայութիւնը չի կարող ստիպել մեզ՝ հրաժարուել համազգային նշանակութիւն ունեցող այդ գործից: Պէտք է բոլոր հնարաւորութիւններն ու միջոցներն օգտագործել դժուարութիւնները յաղթահարելու եւ հայ ազգի համար կենսականօրէն անհրաժեշտ այդ խնդիրը լուծելու համար: Արդէն շատ հայկական գաղութներում, Հայութեան առաջադէմ հատուածի պահանջով դպրոցներում ուսուցւում է մեր լեզուն. առաւել սերտ համագործակցելով արտասահմանեան Հայութեան առաջադիմական մասին հետ, պէտք է էլ աւելի ծաւալել գործը: Բնականաբար, մեր լեզուի միասնականացումը գործնականում իրականացնելու ճանապարհին կարող են ծագել եւ այժմ էլ ծագում են մասնակի, զուտ գործնական – լեզուաբանական վիճելի հարցեր, բայց դրանք հեշտութեամբ կարող են լուծուել Խորհ. Հայաստանի ու արտասահմանեան հայ մտաւորականների միացեալ ջանքերով:

ՊՐՈՖ. ԷԴ. ԱՂԱՅԵԱՆ

(1 Շար.)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՆ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

ՍԱԼԱՆԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՍԿՍԻ ԱՅՍՕՐ

Այսօր, Երեքշաբթի, ծանրաբեռնուած օր մը՝ զանազան տեսակէտներով:

Կարելի չէ ճշդել թէ որն է՞ օրուան կարեւորագոյն դէպքը: Արդարեւ եթէ տը Կոլի մամուլի ասուլիսը կարեւոր է, նկատի առնելով կացութիւնը զինադուլէն ի վեր, կարելի չէ երկրորդական դիծի վրայ դնել Սալանի դատավարութիւնը որ, ըստ ամբաստանեալ զօրավարին յայտարարութեան իսկ «պատմական պիտի ըլլայ»: «Կամ մեծ դատավարութիւն մը կ'ուզեմ կամ ոչ մէկ դատավարութիւն» կրկնած է Սալան, զանազան առիթներով:

Սալանի ամբաստանագիրը երկու հարցով կը զբաղի միայն.— 1961 Ապրիլ 22ի փուչը եւ Գաղտնի Բանակի գործունէութիւնը՝ 2062 մահափորձ Ալժէի մէջ, 415 Փարիզի, որոնց հետեւանքով 415 հոգի մեռած են եւ 1145 ուրիշներ վիրաւորուած:

«Ան որ կ'օգնէ կիներու եւ երախաներու վատ սպանիչներուն, ան որ մեղսակից կ'ըլլայ թշուառներու որոնք դանակ կը գործածեն մեր օրէնքին տակ կ'ինայ և զինուորական արդարութեան պատժական դիրքը հոս է իր խստութեամբ եւ ուղղամտութեամբ պատժելու համար զինքը»: Այս յայտարարութեամբ Ռաուլ Սալան կը խզէր Իշխանութեան հետ: Այս բնագիրը ստորագրած էր իբրեւ նախագահ Ֆրանսական Միութեան Նախկին Ռազմիկներու Ընկերութեան: Հրապարակուած էր Փարիզի մէջ, Ժանսոնի դատավարութեան ատեն եւ իրաւունք չէր ճանչնար կառավարութեան Ալժերիոյ ապագայով զբաղելու: 1960 Հոկտեմբեր 25, մամուլի ասուլիս մը կուտար Պիտոյի հետ, որուն ընթացքին դէմ կ'արտայայտուէր բանակցութիւններուն: Ապա կ'անցնէր Մատրիտ ուր կը միանար Փիէր Լակայառտի, Սիւզինիի եւ Փիէր Քասթիյի որ քանի մը տարի առաջ, փորձած էր սպաննել Սալանը երբ ընդհ. հրամանատար էր Ալժերիոյ Ֆրանսական ուժերուն:

Կիրակի օր, մեծ դաղտնապահութեամբ եւ թռաններով Ժուհօ եւ Սալան Սանթէի բանտէն Ֆռէնի բանտը փոխադրուեցան ապահովութեան համար: Նոյն փոխադրական միջոցով է որ Սալան Արդարութեան պալատը պիտի բերուի, Երեքշաբթի: Երկուշաբթի օրէն արդէն բոլոր կառքերուն արգիլուած է կենալ պալատին չուրջը կամ մօտերը, Սուրբ – Մատուռին (Սէնթ Շափէլ) այցելութիւնները դադրած են, ոստիկանական աննախընթաց միջոցներ ձեռք առնուած են:

Մինչ Սալան պիտի կարդայ այն յայտարարութիւնը զոր պատրաստած է բանտին մէջ, քիչ անդին տը Կոլ պիտի խօսի Ալժերիոյ մասին, նաեւ եւ մանաւանդ Եւրոպայի մասին, բայց Փարիզի ժողովուրդին համար, մանաւանդ աշխատաւորական դասուն Սալան եւ տը Կոլ երկրորդական դիծի վրայ պիտի անցնին որովհետեւ Երեքշաբթի օրուան դէպքերուն առաջին կարգի վրայ կուգայ՝ գործադուլը:

Ինչպէս դրած էինք, երկաթուղին պիտի դադրի առաւօտեան չորսէն մինչեւ Չորեքշաբթի առտու, ժամը՝ 4: Մեթրոյի եւ հանրակառքի համար վերջնական որոշում չէր տրուած Երկուշաբթի առաւօտ, բայց արդէն իսկ անակնկալ— դադարները կը խանդարէին երթեւեկը 6 դիծի վրայ, Երկուշաբթի: Թղթատարը գործադուլի իր շրջուն ձեւը պիտի տարածէ Չորեքշաբթի օր, կազի եւ ելեկտրականութեան ընկերակցութիւնները ժողով մը պիտի ընեն Երեքշաբթի օր:

Ընդհանուր ձեւով գործադուլի շաբաթ մըն է որ կը սկսի:

× Նախագահ տը Կոլ, Կիրակի օր նախագահեց նախ Ժան տ'Արքի եւ զինադադարի տօներուն, ապա Փութպոլի Ֆրանսական բաժակի ֆինալին՝ Քոլոմպ: Նախագահը որուն համար, ապահովութեան բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած էին, թռանով գնաց Էլիզէէն Քոլոմպ: 25.000 հոգի միայն ներկայ եղան այս հանդիպումին: Խաղի վերջաւորութենէն չորս վայրկեան առաջ էր միայն որ Սէնթ Էթիէն կէտ մը նշանակելով տիրացաւ Ֆրանսական բաժակի, Նանսիի դէմ:

ԳՈՐԾԱԴԻՐԻՆ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Մայիս 13ի չորրորդ տարեդարձի նախօրեակին, Ռոշէ – Նուառի Առժամեայ Գործադիր Մարմինը կարդ մը որոշումներ տուաւ, ի ներկայութեան Ֆրանսայի մարզպանին՝ Ֆուշէ:

Գլխաւոր մտահոգութիւնն է՝ պահպանել մահմետականներու կեանքը եւ թոյլ տալ որ կարենան շրջագայիլ առանց վախի: Այս նպատակաւ, զինուորական կազմը պիտի զօրացուի, 15.000 նոր անդամներով: Օռանի համար ալժերացի արձակազէններու 15 ջոկատներ Չօր. Կացի տրամադրութեան տակ պիտի դրուին: Վեց հազար նոր ոստիկաններ պիտի առնուին: Հանրային սպասարկութեանց մէջ, մաքրագործում պէտք է կատարուի. »չէզոքացնելու» համար Գաղտնի Բանակի գործօն մեղսակիցները կամ անոնք որոնք իրենց կրաւորական դիրքով օժանդակած են սպանիչներու անպատիժ մնալուն:

Օռանի Թաղապետական Խորհուրդը լուծուած է:

Պետական պաշտօնեաներ պիտի պաշտօնազրկուին կամ արտաքսուին: Նախատեսուած է որ եւրոպական թաղամասերը կզգիացուին, ի հարկին նոյնիսկ եթէ այս միջոցները անբաւարար ըլլան, կարելի է զինել մահմետական զանգուածը:

Ինքնորոշման հանրաքուէն պիտի կատարուի Յուլիս մէկին, թէեւ այս լուրը ցարդ պաշտօնական չէ, որմէ ետք պիտի լուծուի ԱՀԱԿը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԱՀԻՐԷԷՆ կը հաղորդեն թէ Գնդ. Սարաճ հիւանդանոց փոխադրուած է: Նախապէս տեսնուած է Նասրի հետ:

ԹԻԹՈՎ Մոսկուա վերադարձաւ եւ յայտարարեց թէ Ամերիկա շատ սիրալիր ընդունելութիւն ըրած է իրեն:

ՍՊԻՏԱԿ ՏԱՆ բանբերը՝ Փիթըր Սալինկըր 12 ժամ խօսակցութիւն ունեցած է Խրուշչեւի հետ: Ծանօթ է որ Սալինթըր Մոսկուա հրաւիրուած էր Աճուպէյի կողմէ (Իզվեստիայի խմբագրապետը):

ԻՏԱԼԻՈՅ հանրապետութեան նորընտիր նախագահը մերժած ըլլալով Ֆանֆանիի հրաժարականը, դահլիճը գործի գլուխ կը մնայ:

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ Իսմէթ Ինէօնիւ սպառնացած է հրաժարիլ եթէ 24 ժամուան ընթացքին Ատալէթը (մենտերեսեան նկատուած) չհրաժարի ընդհ. ներումի ի նպաստ իր դիրքէն:

ՆԱՍՐ իր դիրքը պարզեց, ներքին թէ արտաքին ճակատներու վրայ, Լիբանանցի երկու լրագրողներու: Յայտնեց թէ միտք չունի յարաբերութիւնները վերահաստատելու Սուրիոյ հետ.— «Այն դասը զոր առինք Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի միութեան ձախողութենէն այն է թէ այդ միութեան միակ թշնամին Իսրայլը չէ»: Իսրայէլի դէմ վճռական պայքարը կարելի չէ տանիլ ցորչափ արաբական 5րդ զօրասիւնը հրապարակէն վերցուած չէ:

ՎԱՇՆԱ ՊԵՏԱԿԱՆ

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՂԱՀՆԱՎԱՉ

Մահատուր տասնչորս ձերը տալով –
Թագուհի չի ուզե ձերը ողջանալ։
Ես ինչո՞ւ համր եմ ու ոչինչ չեմ ասում –
Ոչ ոքի ոչինչ, ոչնչի, ոչնչում
Ոչ ոքի ոչինչ, իմաստ կեցության
Ոչ ոքի ոչինչ, ոչնչի, ոչնչում

ԱՄԱՆԱԿԱՎՈՐ

ԳՈՂԳՈՏԱՀ ԴԵՐՈՅ

ԱՐԱՆ ՈՍԿԱՆԻ

Ես կը հաղորդեմ իշխանին, որ ինձ ուղարկած է ձեր մեծությունը, որպեսզի ես ձեզ ներկայացնեմ իմ հոգևոր հայրը, որ եկած է ձեզ հետ տեսնվելու։ Ես ալ կը հաղորդեմ ձեզ, որ ես ինքս ալ ուզեցի ձեզ հետ տեսնվիլ, որովհետև ձեր հոգևոր հայրը ինձ ալ հոգևոր հայր է։

— Ես չեմ ուզեր, որ ձեր հոգևոր հայրը ձեզ հետ գա, պատասխանեց Ամանակավորը։ Ես ձեզ հետ միայնակ կ՚ուզեմ խոսիլ։

— Ինչո՞ւ համար, հարցուց Գողգոտահ։

— Որովհետև ես ձեզ հետ գործ ունիմ, պատասխանեց Ամանակավորը։

— Ես ալ ձեզ հետ գործ ունիմ, ըսավ Գողգոտահ։

— Ես կ՚ուզեմ, որ ձեր հոգևոր հայրը ներկա գտնվի մեր խոսակցության, ըսավ Ամանակավորը։

— Ես ալ կ՚ուզեմ, որ ձեր հոգևոր հայրը ներկա գտնվի մեր խոսակցության, ըսավ Գողգոտահ։

— Ես չեմ ուզեր, որ ձեր հոգևոր հայրը ներկա գտնվի մեր խոսակցության, ըսավ Ամանակավորը։

— Ես ալ չեմ ուզեր

Հ. Յ. Դ. ՌՈՒԲԷՆ ՈՒՍ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԱՍՈՒԼԻՍ ԲԱԺԱԿ ՄԸ ԹԷՅԻ ՇՈՒՐՋ

Նիւթ՝ Կոմիտաս եւ հայ ժողովրդական երաժշտութիւն :

Զեկուցանողներ, Կ. Ափրիկեան, Վ. Տէմիրճեան եւ Վ. Աթթարեան :

Այս Ուրբաթ ժամը 21ին, Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Բիւ Պլէօ, Փարիզ (9), մէթրօ Քատէ :

Երաժշտական բաժին՝ մասնակցութեամբ Պ. Մ. Պօղոսեանի եւ քառեակի :

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

26 Մայիս, Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, վեցերորդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ :

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին կողմէ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչին :

Այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8·30ին, Քաղաքապետարանի թատրոնին մէջ :

Կը նախագահէ Ընկ. Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, պար, արտասանութիւնը Նոր Սերունդի կողմէ : Վիէնի ընկերներու կողմէ կը ներկայացուի կենդանի պատկեր մը :

×

«ՄԱՅԻՍ 28»ը, Հայաստանի Անկախութեան 44րդ տարեդարձը, Մարսէյլի մէջ պիտի տօնուի Յունիս 2ին, Շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրայի» սրահներուն մէջ, գեղարուեստական չքեղ յայտագրով :

Մարսէյլի Հայ կազմակերպութիւններէն կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը :

×

Կրընոպլի մէջ կը տօնուի, 27 Մայիս, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին, Բիւ Ժէի սրահին մէջ :

Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

ԼԻՈՆ.— «Մայիս 28»ի տօնակատարութիւնը տեղի կ'ունենայ 2 Յունիս, Շաբաթ իրիկուն, Բիւ Տիւնուառի սրահին մէջ :

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— «Մայիս 28»ի տօնակատարութիւնը Ալֆորվիլի մէջ, Շաբաթ, Յունիս 9ին, մինչեւ լոյս :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄՈՒՐԱՏ – ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ
ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ՝
ՅՈՒՆԻՍ 3

×

Դպրոցասէ Տիկնանց վարժարանին մրցանակաբաշխութեան հանդէսը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ Յունիս ամսուն 24ին, Կիրակի :

×

Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի խնջոյքը Մայիս 20ին : Մշակոյթի Տան Ս. Թէհլիրեան սրահը :

×

ՄԱՅԻՍ 12ԻՆ
ՇԱԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ

Տարօնի ժողովրդական երգերու ունկընդրութիւն :

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆԻ

կողմէ :

×

Սորպոնի Մեծ սրահին մէջ Հոկտ. 14ին, տեղի պիտի ունենայ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի Ծննդեան 1600ամեակի տօնակատարութիւնը, Փարիզի եւ շրջակայից բոլոր հայ Միութիւններու մասնակցութեամբ :

ARTHUR U. NEWTON GALLERIES
New - York
ԶԱՐԵՀ ՄՈՒԹԱՖԵԱՆ
ՄԱՅԻՍ 1 – 19

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ բացուած են յառաջիկայ 1962 – 1963ի դպրոցական շրջանի համար :

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի որ փութով դիմեն Վարժարանի Տեսչութեան մանրամասն տեղեկութիւններու համար :

Որպէսզի կարելի ըլլայ ուսումնապէս ճշգրիտ եւ յարմարագոյն տեղը դասաւորել աշակերտը, առաջնորդեն նաեւ փոքրիկը, բերեն անոր դպրոցական վկայականները եւ նիշերու վիճակացոյցը :

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը վարչական ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները այս Երեքշաբթի ժամը 7ին (երեկոյեան) ծանօթ հաւաքատեղին :

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Չորեքշաբթի ժամը 16ին, եկեղեցւոյ սրահը : Կարեւոր օրակարգ : Ընտրութիւն պատգամաւորի :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը կը հաղորդէ թէ Պելֆոնթէնի օդափոխութեան կայանը կը վերաբացուի Յուլիս 1ին :

Արձանագրութիւնները կը սկսին Մայիս 16ին : Դիմել Կապոյտ Խաչի գրասենեակը՝

17, Rue Bleue, Paris 9e

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ օրերը ժամը 16էն 18 :

Ընտանեկան նպաստ (ալլօքասիոն) ըստացող ծնողքներէն կը խնդրուի քառթերը միասին բերել :

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) օդափոխութեան կայանը կը վերաբացուի Յուլիս 2ին : Արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին, 15, Բիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8), Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10–12 :

ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ (թիւ 237 – 238). Հիպպոկրատի մահը (Հայ – Բոյժ).— Գեղարուեստը ատամնաբուժութեան մէջ (Տոքթ. Գ. Այվազեան).— Երբ կը կարծրանայ լեարդը (Տոքթ. Ե. Սերոբեան).— Գիրութիւնը հիւանդութիւն է (Տոքթ. Գ. Ալթունեան).— Ի՞նչպէս դարմանել գիրութիւնը (Տոքթ. Նաւասարդ).— Սունկերուն սննդական արժէքը (Տոքթ. Յ. Մանուկեան).— Տոքթէօ՛ր դեղ մը տուր (Տոքթ. Պլոնտէլ).— Կոճապղպեղ (Յ. Իշխանեան).— Շաղանակագեղձը (Տոքթ. Գ. Բամպուքճեան).— Հայկական կերակուրներ (Տոքթ. Շ. Այվազեան).— Եղունդը միսին մէջ մտեր է (Տոքթ. Ասքանազ).— Ստորին բժշկութիւն (Ն. Ստեփանեան).— Հիւանդները օգանաւի մէջ (Տոքթ. Ա. Պօղոսեան).— Ո՛վ գինի (Պ. Մադաթեան).— Ջերմուկի առողջարանը (Տոքթ. Ռ. Միքայէլեան).— Հիւանդութիւնը հիւանդութեան դէմ օգտակար (Տոքթ. Ազատանի).— Շաքարախտ (Տոքթ. Աքքերնեխթ).— Մանչ զաւակ ծնելու համար (Տոքթ. Պանծալի) :

Ch. Aïvazian
Au journal HARATCH
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Արեւմտեան Եւրոպայի Կ. Կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները, այս Շաբաթ գիշեր, ժամը 8·30ին, Շ. Միսաքեան սրահին մէջ :

Կը նախագահէ՝ ԸՆԿ. ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

Կը դասախօսեն՝ ԸՆԿ. ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

Նիւթը.— Կուսակցական մամուլի դերը արտասահմանի մէջ, քաղաքական եւ ազգային գետնի վրայ :

ԸՆԿ. Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Նիւթը.— Դաշնակցական անհատի դերը ներկայիս :

Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳ

«ԱՐՄԵՆԻԱ» ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Ղեկավարութեամբ՝

ՌԱՖՖԻ ԲԱԲԳԷՆ ՍՎԱՃԵԱՆԻ

(Լիբանանի երաժշտանոցէն շրջանաւարտ)

Հովանաւորութեամբ՝
ՀԻՄՆԱԴԻՐ – ՊԱՏՈՒԱԿԱԼ ՂԵԿԱՎԱՐԻՆ՝

ՎԱՐԴԱՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Թէաթրը ժիմնազի մէջ, Շաբաթ, 19 Մայիս
ժամը ճիշդ 21ին

Բոլորովին նոր յայտագրով, ԿՈՄԻՏԱՍ, ԿԱՆԱՉԵԱՆ, Գ. Մ. ԱԼԷՄՇԱՀ, Գ. ՍԻՒՆԻ, Թ. ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ, Կ. ՉԱՔԱՐԵԱՆ, Ս. ՄԵԼԻՔԵԱՆ : ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ :

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հայրենակիցներ, Իսի լէ Մուլինոյի «Խրիմեան» սրահին հոգարար մարմինը փոխուած ըլլալով, կը ծանուցանէ թէ այսուհետեւ, սրահին պէտք ունեցողները (հարսանիք, նշանտուք, դասախօսութիւն, ժողով եւայլն) պէտք է դիմեն միայն ներկայ նոր վարչութեան, ամէն Երեքշաբթի երեկոյեան ժամը 9–10 «Խրիմեան» դպրոցը, 2 Բիւ տը լա Տէֆանս :

Նոյն ժամերուն բաց է նաեւ «Զաւարեան» կոմիտէի Վարուժան – Սիամանթօ եւ Իսիի Նոր Սերունդի Խանասոր խումբի միացեալ գրադարանը : Իսիի դպրոցին ուսուցման զարկ տալու համար Նոր Սերունդի «Խանասոր» խումբը հինգ հարիւր Ն. Ֆ. ի նուէր մը ըրած է հոգաբարձութեանս, եւ միաժամանակ յանձն առած է սրահին պահպանման հոգատարութիւնը, ու նոր սեղաններու գնում ! եւ այլ զանազան ծախքեր :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը Պէլֆոնթէնի իր օդափոխութեան կայանին համար պէտք ունի խոհարարուհիի մը, ինչպէս նաեւ վկայեալ հիւանդապահուհիի կամ հիւանդապահի մը, Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներուն համար :

Թեկնածուները կրնան դիմել անձամբ Մշակոյթի Տունը ամէն օր կէսօրէ ետք ժամը 2–6 եւ կամ գրաւոր հետեւեալ հասցէին.—

Croix Bleue des Arméniens de France
17, Rue Bleue. Paris 9e

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Բաֆֆի» խումբի ժողովը այս Հինգշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի շրջանի ներկայացուցչական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը ճիշդ 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայացուցչական ժողովը, ի հարկին պիտի շարունակուի նաեւ յաջորդ օրը՝ Կիրակի :

Շրջանի ենթակոմիտէներու եւ խումբերու ընտրովի պատգամաւոր ընկերներէն կը խնդրուի ճիշդ որոշեալ ժամուն ներկայ գտնուիլ :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԷՋ

(1860 – 1880)
Գրեց՝ ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ
Տպ. Պէյրութ, 1962
Գին՝ 10 Ն. Ֆ.

Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրութեան :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Ֆրանսահպատակ, զինուորական ծառայութիւնը կատարած, կարող երիտասարդ մը, լաւ Ֆրանսերէն գիտցող, Ֆրանսայէն դուրս լաւ եւ պատասխանատու գործի մը համար :

×

Երիտասարդ մը, Փարիզի արտածման գրասենեակի մը համար, մանիւթանսիոն եւայլն :

Դիմել՝ ԱՆՉԱՄԲ Յառաջի խմբագրութեան :

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0·25 Ն. Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 16 ՄԱՅԻՍ

MERCREDI 16 MAI 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9404 — 38e ANNÉE — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5205

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹԵՄԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ

Քառասուն տարի առաջ մեծ թիւ մը չէր կազմեր Ֆրանսահայ գաղութը :

Քանի մը հազար առեւտրականներ եւ որոշ թիւով ուսանողներ կ՝ապրէին գլխաւոր քաղաքներուն մէջ ,— Փարիզ, Լիոն եւ Մարսէյլ :

1922 Սեպտեմբերի Իզմիրի աղէտը դարձակէտ մը կազմեց մեր գաղութի պատմութեան մէջ : Ամէն կողմէ հայ գաղթականներ ապաստան գտան այս հիւրընկալ երկրին մէջ, այդ թուականէն սկսեալ :

1923ի գարնան դաշնակիցներու կողմէ Պոլսոյ պարպումը նոր գաղթականներ բերաւ Ֆրանսա :

1925ին Ֆրանսահայերու թիւը կը հաշուուէր 50·000 հոգի : Զունինք վաւերական վիճակագրութիւն մը՝ ճշգրիտ թիւեր տալու համար այսօր : Կը կարծուի թէ մօտաւոր հաշուով 100 – 120·000 պէտք է ըլլայ ներկայիս Ֆրանսահայերու թիւը :

« Արեւմտեան Եւրոպայի հայկական ցիրուցան եւ անկազմակերպ գաղութներ կազմակերպելու համար » Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը 1925 Փետր. 20 թուակիր եւ 79 թուահամար կոնդակով Եւրոպայի Հայոց համար կաթողիկոսական պատուիրակ եւ Մայր Աթոռի ներկայացուցիչ կը նշանակէր Գրիգորիս Եպիսկ. Պալաքեանը, որ եպիսկոպոսանալու համար Փարիզէն Էջմիածին էր գացած այդ օրերուն :

Պալաքեան սրբազան պաշտօն ունէր կազմակերպելու Ֆրանսայէն մինչեւ Լեհաստան, — Լոնտոն, Մանչեսթրը, Պելժիա, Գերմանիա, Աւստրիա, Իտալիա, Զուիցերիա, Հունգարիա, եւն. :

1925 Ապրիլին Եւրոպա վերադառնալով, սրբազանը իրեն կեդրոն ընտրեց Փարիզը եւ գոյութիւն ունեցող ազգային կազմակերպութեանց մասնակցութեամբ կազմեց առժամեայ Թեմական Կեդրոնական Վարչութիւն մը, որուն պաշտօնն էր Կաթող. պատուիրակին օգնել Եւրոպայի Թեմին կազմակերպութեան եւ ընթացիկ գործերու կարգադրութեան աշխատանքին մէջ :

Միաժամանակ կազմուեցան Կեդր. Դատաստանական Խորհուրդը՝ ամուսնական խնդիրներով զբաղելու համար եւ Կեդր. Կրթական Խորհուրդ մը, որուն պարտականութիւնն էր դպրոցներ բանալ հայաշատ կեդրոններու մէջ : Այդ նպատակով ձեռնարկուեցաւ կրթական հիմնադրամի մը հանգանակութեան, որուն գումարը պիտի հասնէր 200·000 Ֆրանքի :

Հակառակ իր բարի կամեցողութեան եւ շինարար աշխատանք կատարելու եռանդին, Պալաքեան Եպիսկ. չկրցաւ գլուխ ելլել Փարիզի այն ժամանակուան ազգային ջոջերուն հետ : Ու ժամանակ մը վերջ, ամփոփելով իր գործունէութեան դաշտը, քաշուեցաւ Մարսէյլ, ուր շատ արդիւնաւոր գործ կատարեց, կառուցանելով քաղաքի Մայր Եկեղեցին եւ արուարձանի վեց եկեղեցիները, արժանանալով «եկեղեցաշէն» մակդիրին :

Չյաջողեցաւ իրագործել Եւրոպայի Թեմական կազմակերպութիւնը :

Իրեն յաջորդեց, կարճ ժամանակի համար, Թորգոմ Արք. Գուշակեան, իբրեւ Կաթող. Պատուիրակ :

Պատերազմէն վերջ նոյն հանգամանքով Փարիզ եկաւ Արտաւազդ Արք. Սիւրմէեան, որուն մահէն (1951) ետք Կաթող. պատուիրակ կարգուեցաւ Սերովբէ Եպս. Մանուկեան :

Հակառակ Էջմիածնի գահակալներու բացորոշ հրահանգին, 1925էն ի վեր եկող – գացող ու մնացող կաթողիկոսական պատուիրակները, — բացի առաջինի անյաջող փորձէն ,— Ոչ մէկ ճիգ ը-

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԾԱՆՐԱՆԱՅ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

ԱԼԺ. ԱԶԱՏ ՃԱԿԱՏԸ
18 ԵՒՐՈՊԱՑԻ ՍՊԱՆՆԵՑ

ԼՈՒՍԱՐԳԵԼ ԺԱՄԸ 19ԻՆ

Թունուզի մէջ , ԱՀԱԿի Արտաքին նախարարը Տահլապ կը յայտարարէր թէ հակառակ բոլոր գրգռութեանց Ալժերացիք իրենց «գլուխը պաղ» պիտի պահեն : Սաատ Տահլապ կը յայտնէր այս առթիւ թէ տեսակցութիւն մը ունեցած է նախարար Ժոքսի հետ, Ֆրանսական հողամասի վրայ : «Որեւէ ձեւով եւ ինչ որ ալ ըլլայ անոր դինը, պէտք չէ իյնալ Գաղտնի Բանակի խաղին մէջ, շատ յիմար բան կ՝ըլլայ, ամէն բան պէտք է ծայրէն սկըսիլ, պէտք չէ կուրօրէն Եւրոպացիներ զարնել ,ատիկա մեծ հաճոյք պիտի պատճառէր Գաղտնի Բանակին» :

Քանի մը ժամ ետք սակայն, ժամը 17·30ին Ալժէի փողոցներուն մէջ, անխնայ ջարդ մը կը սկսէր : Մինչ նախորդ օրը ֆաթմա մը որու երկու երախաներու պահակութիւնը յանձնուած էր, կը մորթէր երկուքն ալ (2 եւ 6 տարեկան) եւ Եւրոպացիք արդէն զայրացած էին , «403» կառքերով, Ալժ. Ազատ. Ճակատի քոմանտօներ կը սկսին հրացանի բռնել անցորդ Եւրոպացիներ, իրենց երախաներով որոնք շարան – շարան գետին կը փռուէին առանց իսկ հասկնալու թէ ի՞նչ պատահած է : Այսպէս քանի մը վայրկեանի մէջ 18 Եւրոպացիներ կը սպանուէին, վաթսուն ուրիշներ կը վիրաւորուէին եւ ձայնասփիւռը անդադար կոչ կ՝ընէր ժողովուրդին որ իրենց արիւնը տան կեանքեր փրկելու համար :

Պելքուրի թաղին մէջ, հինգ առեւանդուած Եւրոպացիներ, հրացանի կը բռնուէին, պատին տակ շարուելէ ետք : Ի վերջոյ ձայնասփիւռը կը դադրեցնէր իր հաղորդումները յայտարարելու համար թէ լուսարգել հռչակուած է ժամը 19ին եւ ամէն մարդ տունը կը փակուէր : Նոր սարսափ մը կ՝իջնէր քաղաքին վրայ : Ալժ. Ազատ. Ճակատի գնդակներով 60 վիրաւորներ կան որոնց չորսը մաս կը կազմեն ապահովութեան ուժերուն : Նկատի առնելով, ինչպէս կը գրէ տեղական մամուլը, թէ Ալժ. Ազատ. Ճակատի այս ջարդը զանազան թաղերու մէջ կատարուած է, կը հետեւցուի թէ կազմակերպուած յարձակում մըն է որուն մէջ չի կրնար մատ չունենալ Ալժէի ինքնավար դօտիին Ալժ. Ազատ Ճակատի խորհուրդը :

× Երեսփոխան Լօռիոլ, նշելով «Տէյլի Էքսփրէս»ի մէկ յօդուածը, որուն մէջ կ՝բսուի — «41 Եւրոպացիներու դիակները գտնուած են Օռանի մահմետական սպանդանոցի մը մէջ, յայտարարած են պաշտօնական անձնաւորութիւններ : Բոլորը այր մարդիկ էին, բոլորին ալ արիւնը առնուած էր, ինչ որ կը հաստատէ թէ առեւանգուած Եւրոպացիները կ՝օգտագործուէին մահմետական հիւանդանոցներու համար», հարցում կուտայ , այս մասին, Ներքին նախարարին : Երկրորդ հարցում մը կ՝ընէ Մարսէ, կ՝ուզէ գիտնալ թէ իշխանութիւնները ի՞նչ միջոցներ ձեռք պիտի առնեն գտնելու համար Ալժ. Ազատ. Ճակատի առեւանգած հարիւր Եւրոպացիները :

× Երեքշաբթի օր բազմաթիւ ընկերակցութեանց հրահանգներուն հետեւանքով, Փարիզի կեանքը խանգարուած էր : Ոչ մէկ կառախումբ արուարձաններու կամ մեծ դիծերու վրայ, ոչ մէկ օթօպիւս, միայն մեթրօն կը բանէր թեթեւ անկանոնութիւններով : Չորեքշաբթի օր թղթատարը գործադուլ կ՝ընէ եւ շարժումները կը ծաւալին մինչեւ Մայիս 25 որ «գործունէութեան» օր» նշանակուած է «Հանրային պաշտօնէութեան կողմէ : Դպրոցներն իսկ փակ պիտի ըլլան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱԼԱՆ, Արդարութեան Պալատը փոխադրուեցաւ Երեքշաբթի առաւօտ ժամը 5ին, ուր յարկաբաժին մը պատրաստուեցաւ որպէսզի հոն բնակի դատավարութեան ժամանակ : Նոյն պայմաններուն մէջ դատուած է մառեշալ Փեթէն : Դատավարութիւնը տարբեր ակնոցով կը տեսնուի ամբաստանեալ եւ պաշտպան կողմերու կողմէ : Մինչ առաջինը կ՝ուզէ միայն մէկ տարուան ոճիրներու մասին խօսիլ, Սալան եւ իր պաշտպանները կ՝ուզեն տասը տարուան Պատմութեան վրայ ծանրանալ :

ՊԵԼԿՐԱՏԻ մէջ, Միլովան Ճիլաս հինգ տարի բանտարկութեան դատապարտուեցաւ : Ամբաստանեալը յայտարարած էր «միայն մտաւորական անհնազանդութեանս համար յանցաւոր եմ » :

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ անգամ մը եւս առաջքն առնուած է կառավարական տագնապի մը : Արդարեւ, Ատալէթը հրաժարած է իր նախկին տեսակէտէն, Եասը Ատայի բանտարկեալներուն նկատմամբ եւ համաձայնած՝ Իսմէթ Ինէօնիւի :

ՄԱՅԻՍ 13ԻՆ արտակարգ ցուրտ էր Փարիզի մէջ, նոյն թուականին այդքան ցուրտ չէր ըրած, 1887էն ի վեր :

ԱԹԷՆՔԻ մէջ, փայլուն արեւի մը տակ տեղի ունեցաւ Սպանիոյ գահաժառանգին եւ Յունաստան Սոֆի իշխանուհիին ամուսնութիւնը : Պսակը կատարուած է նախ կաթողիկէ, ապա ուղղափառ ծէսով եւ վերջապէս Աթէնքի քաղաքապետին առջեւ : Իշխանուհին երեք անգամ «այո» ըսաւ : Իշխանական նուէրներու կարգին յիշենք Օնասիսի Զիպլինէ վերարկուն որ կ՝արժէ ութ միլիոն, Մոնաքոյի իշխանին զբօսանաւը : Թուրք թռչնաբանները՝ հազուագիւտ տեսակի դեղձանիք մը որուն անունն է՝ երջանկութիւն : Նորապսակ ամոլը Քորֆու գընաց մեղրալուսնի :

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ նախագահը՝ Սոքառնօ 5րդ անգամ ըլլալով ազատեցաւ մահափորձէ մը :

ԽՐՈՒՇՉԵԻ Սոֆիա հասաւ մինչ Ուլպրիխթ Փրակա կը ժամանէր :

ՍՓԱՔ, Պելժիոյ Արտաքին նախարար եւ Ատլանտեան Ուխտի նախկին ընդհ. քարտուղար, դէմ արտայայտուեցաւ «Հայրենիքներու Եւրոպային», որ այնքան սիրելի է տը Կոլի :

ԽԱՉԻԿ ՀԱՅԵՐԵԱՆԻ (Արաքս) գոհարավաճառատունը (Ռիւ Ֆոնթէն) կողոպտուեցաւ առջի օր : Քառասուն միլիոնի կը բարձրանայ դողցուած գոհարեղէններու արժէքը : Դողութիւնը կատարուած է օր – ցերեկով գոհարավաճառին եւ իր պաշտօնեաներուն ներկայութեան :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ իշխանութիւնները կը հաղորդեն թէ այսուհետեւ Մոնաքոցիները օտարական պիտի նկատուին եւ ենթարկուին օտարականներու վերաբերող օրէնքներուն : Ֆրանսա բնակելու համար արտօնութիւն պէտք է ուզեն :

ՖԻՏԷԼ ՔԱՍԹՐՕ յայտարարեց թէ յեղափոխութեան ճամբան երկար է եւ դժուար : Վարչապետը քննադատեց անհամբերները որոնք կը կարծեն թէ յեղափոխութիւն կը նշանակէ դրախտը ձեռք ձըգել առաջին օրէն :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ սակարանի շրջանակները խուճապի մատնուեցան Երկուշաբթի օր , 1933 Մայիս 27էն ի վեր արժէթուղթերը այդքան անկում չէին կրած : Քանի մը ժամ ետք սակայն, մթնոլորտը կը սկսէր պայծառանալ : Ելմտական հորիզոն մը թագնած է, արդէն, միջազգային շուկային վրայ :

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ հիւլէական նոր ռումբ մը պայթեցուցին Խաղաղականի մէջ :

ՊՈՆԻ ամերիկեան դեսպանը ընդունուեցաւ Ատընաուրրի կողմէ Քենըտիի դիմումին վրայ : Ամերիկացիները լուսաբանութիւններ կ՝ուզէին ծերունազարդ վարչապետին վերջին յայտարարութեանց շուրջ :

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՄՇԱԿՈՒՄՆ ՈՒ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ ԲՈԼՈՐԻՍ ԳՈՐԾՆ Է

Տխուր հետեւանքներից մէկն էլ եղել է բազմաթիւ ու բազմազան տեղական բարբառների գոյացումը. փոքրիկ Հայաստանը միմիանցից խորապէս տարբեր մօտ յիսուն բարբառների մի խառնարան է : Այդ է եղել պատճառը, որ մինչեւ Հայաստանում խորհրդային կարգերի հաստատումը մեր ժողովուրդը մէկ միասնական լեզուով չի խօսել՝ այլ նրա ճիւղաւորումներով՝ տեղական բարբառներով , իսկ գրական լեզուն էլ գործածական է եղել մտաւորականութեան եւ մասամբ էլ քաղաքային բնակչութեան համար : Խորհրդային կարգերի հաստատումից յետոյ դրութիւնն արմատապէս փոխուել է : Դպրոցի, մամուլի, ռատիոյի, թատրոնի, հասարակական հաւաքոյթների ու ժողովների միջոցով գրական հայերէնը թափանցեց մեր ամենահեռաւոր, նախկինում խաւարի մէջ հեծող գիւղերը ու դարձաւ ամբողջ ժողովրդի սեփականութիւնը : Մեր ժողովուրդն այժմ ոչ միայն կարդում ու գրում է գրական լեզուով, այլեւ խօսում է գրականին մօտ ընդհանուր – ժողովրդական խօսակցական լեզուով, բայց նա խօսում է դեռ եւս նաեւ բարբառներով : Մեր շատ գիւղերում հասարակական հաւաքոյթների, ժողովների , պաշտօնական հանդիպումների ժամանակ կոլտնտեսականները խօսում են ընդհանուր խօսակցական լեզուով՝ արդի հայերէնով , մինչդեռ ընտանիքում, փողոցում, ընկերների հետ, ոչ պաշտօնական հաւաքոյթներում խօսում է բարբառով : Ստեղծուել է իւրօրինակ երկլեզուեան վիճակ, որ անխուսափելի է բարբառից ընդհանուր լեզուին անցնելու պրոցեսի համար : Բայց ժամանակն է, որ այդ անցման պրոցեսը իր աւարտին հասնի : Մեր լեզուի զարգացման առաջիկայ տասնամեակների կարեւորագոյն գործնական խնդիրներից մէկը բարբառայնութեան դէմ գործուն պայքար ծաւալելն է ոչ միայն գրաւոր , այլեւ բանաւոր հաղորդակցման մէջ : Մեր հասարակարգը բոլոր պայմաններն ստեղծել է բարբառների մահացման համար, եւ մենք գիտակցական ու կազմակերպուած ձեւով բոլոր միջոցները պէտք է գործադրենք այդ պրոցեսն արագացնելու համար :

ՊՐՈՖ. ԷԴ. ԱՂԱՅԵԱՆ

(2 Շար.)

Ի՛ՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Գ. ՄԱՍ)

ՎԵՐԱԴԱՐՁ

1960 Հոկտեմբեր 21՝ շոգեկառքը ճամբայ ելաւ դէպի Թիֆլիզ: Անցագրի քընութիւնը աւելի խիստ էր. Թուրքիայէն լրտեսներ անցած են սահմանը. ո՞վ տեսած էր, ո՞ւր էին, ոչ ոք գիտէր: Ախալցխան ալ ետեւ մնաց, անցանք Աղղորը եւ Պորժոմը. ահա Գորիսը Սթալինի ծննդավայրը: Այստեղ ծնած է Համայնավարներու երբեմնի ամենազօրը: Գետը մեզի կ՚ընկերէր, լեզուն վրացերէնի փոխուեցաւ: Սթալինի տունը թանդարանի փոխուած է:

— Երանի՛ թէ կարելի ըլլար տեսնել Սթալինի տունը, ըսի վրացի հարիւրապետի մը, իր զգացումներն հասկնալու համար:

— Ամենայն սիրով, պատասխանեց նա, ես կը կարգադրեմ՝ որ նոյն տոմսակով երեկոյեան գնացքը առնէք. կ՚արժէ տեսնել. հոն աշխարհիս մեծագոյն մարդը ծնած է:

Դեռ Սթալինը խորաններու վրայ էր, եւ վրացին շատ հպարտութեամբ արտայայտուեցաւ Զուկաշվիլի մասին:

— Իսկապէս ցաւալի է, պատասխանեցի, ժամանակ չունիմ. այսօր իսկ սաւառնակ պէտք է առնեմ Օտեսա մեկնելու համար:

— Մե՛ղք, ըսաւ նա, մեծ առիթ մը կը կորսնցնէք այդ աննման հանճարին տունը չտեսնելով: Դուք Եւրոպայի մէջ տակաւին չէք գիտեր՝ թէ ինչ մեծ հանճար էր Սթալինը: Վրաստան իր հարստութիւնն անոր կը պարտի եւ Ռուսերը շընորհակալ պէտք է ըլլան Մառեշալին՝ եթէ վերջին պատերազմը շահեցան:

Չեմ գիտեր թէ արդեօք բոլոր Վրացիներն ա՞յսպէս կը խորհին: Ութ ժամէն Թիֆլիզ հասանք, մութ էր եւ վրացի ժողովուրդը փողոցներու մէջ կը թափառէր առանց Սթալինի մասին մտածելու: Այդ գիշեր պէտք է քաղաքը անցընէի ազգականներուս մօտ:

Անհրաժեշտ էր մինչեւ 22ի կէս գիշերը ռուսական սահմաններէ դուրս ելլել: Առաւօտեան շատ կանուխ, դեռ մութ ու լոյս էր, Թիֆլիզի սաւառնակայան հասանք. 18 մղոն քաղաքէն հեռու: Բազմութիւն կար. չափեցին, կշռեցին պայուսակներս: Օտեսայի գիծը երկու ժամ յապաղում ունի, ըսաւ վրացերէն, խօսնակը: Եւ սաւառնակներ կուգային ու կը մեկնէին դէպի Պագու, դէպի Քազան, դէպի Թուրքիստան. Թիֆլիզի կայարանը Կովկասի գլխաւոր կէտն էր բաժանման: Վերջապէս մենք ալ թռանք, եղբօրս թոռներէն մէկուն հետ, որ ինծի կ՚ընկերէր: Անցանք Քութայիսի վրայէն. հով կար եւ օդին մէջ սաւառնակը կը տատանէր. սաւառնորդները ռուս էին: Քութայիսի մէջ բազմաթիւ գործատուներ ծխաններով մեզի կը նայէին. ճարտարարուեստի կեդրոն է: Քութայիս Վրաստանի սիրտն է, թերեւս մայրաքաղաք ըլլար՝ եթէ Թիֆլիզ այդ տիտղոսը չյափշտակէր: Հեռուն Սեւ Ծովը սկսաւ փայլիլ. եւ սաւառնակը իջաւ Սոխում, Ափխազներու անուանեալ մայրաքաղաքը, առանց Ափխազի:

— Օտեսայի սաւառնակը երկու ժամ յապաղում ունի, յայտարարեց ռուսերէն, խօսնակը:

— Տէ՛ր Աստուած, աս ի՛նչ ճակատագիր է, ըսի ես: Ալ չեմ հասնիր շոգենաւին, որ ժամը 3ին ճամբայ կ՚ելլէ Օտեսայէն:

Երբ կը շրջէի գեղեցիկ բնութիւնը դիտելու, յանկարծ մէկը հայերէն հարցուց.

— Դուք Հա՞յ էք:

— Այո՛, Հայ եմ. ես Իտալիայէն եկած եմ ու կը վերադառնամ Վենետիկ:

— Ասում են թէ Իտալիա շատ գեղեցիկ է եւ Վենետիկը ջուրերու վրայ շինուած է:

— Այո՛, աշխարհիս ամէնէն գեղեցիկ քաղաքն է, ջուրերու վրայ շինուած հրաշք մը: Դո՞ւք ուրտեղացի էք, հարցուցի ես:

— Հէնձ Սոխումէն եմ, ասիկա իմ կինս է. ես սաւառնորդ եմ եւ արձակուրդի մէջ եմ:

— Ափխազներու մայրաքաղաքէն էք, ուրեմն: Որքան կը փափաքէի ափխազ մը տեսնել, ըսի ես:

— Ահա, հոն չորս հինգ հոգի նստեր են, սրանք Ափխազներ են:

Հետաքրքրութեամբ մօտեցայ անոնց. աղքատ խեղճ մարդիկ, լեցուն պարկերն իրենց առջեւ դրած կը խօսէին, անշուշտ սաւառնակի կը սպասէին: Մտիկ ըրի իրենց լեզուն. Թուրքերէն ըսեմ՝ Թուրքերէն չէր, վրացերէն ըսեմ՝ վրացերէն չէր. ինչ լեզու էր– ես բան չհասկցայ:

— Ի՞նչ լեզու կը խօսին, հարցուցի երիտասարդին:

— Թուրքերէն, օսեդերէն, վրացերէն, ռուսերէն լեզուներու խառնուրդ մը, պատասխանեց նա:

— Բայց շատ գեղեցիկ երկիր է. ի՛նչ հիանալի անտառներ ունի սա դիմացի լեռներուն վրայ:

— Ի՞նչ կը մշակեն:

— Ծխախոտ եւ լազուտ: Սեւ ծովի ամէնէն գեղեցիկ վայրերն ունի, ըսաւ երիտասարդը: Սոխումի շրջանին մէջ շատ Հայեր կան, որոնք ծխախոտի մշակութեամբ կը զբաղին. նախկին Կարսեցիներ են: Յետոյ ցոյց տուաւ դիմացի բլուրները: Այդ բլուրներուն վրայ շատ հայ գիւղեր կան, կարծեմ շուրջ 60 հատ, անուանի է Թումանեան գիւղը: Աւետիս Իսահակեանը հոն այցելեր է եւ շատ սիրեր է. ազգասէր բնակիչներ ունի: Այդ բլուրներուն վրայ կը գտնուի նաեւ Բերիայի ծնած գիւղը: Երբ նա ողջ էր՝ գիւղը մեծ բախտ ունէր, կպրապատ ճամբայ, ճամբուն եզերքը՝ վերելքին՝ պտղատու ծառեր, որ գիւղացիները ուտելով հանգիստ գիւղ բարձրացան. բայց հիմա արժէք չունի. մօտակայ հայ գիւղացիները Բերիայի մահէն յետոյ ծառերը կտրեցին եւ Բերիայի գիւղացիները Հայերու պէս բեռը շալկած քրտնելով վեր կը բարձրանան:

— Ուրեմն Բերիա Ափխազիոյ մէջ ծնած վրացի՞ է:

— Բերիա մինչեւ մահը վրացի էր, յետոյ ազգութիւնը փոխեց եւ հիմա Մինկրէլի եղած է, բայց Մինկրէլներն ալ զինքը չեն ընդունիր:

— Դուն Բերիան տեսե՞ր ես, հարցուցի ես:

— Այո՛, շատ անգամ, բայց միշտ հեռուէն:

— Ես ալ 1936ին տեսայ Թիֆլիզի մէջ, հայկական պարախումբի հանդէսին: Երբ թատրոն մտաւ, սարսափն ալ հետը մըտաւ:

Քիչ վերջ Երեւանէն հասաւ Մոսկուայի գիծը: Ճամբորդները Պրազիլի Հայեր էին: Անոնք ալ մեկնեցան եւ մենք մնացինք. Օտեսայի սաւառնակը անշարժ կեցած էր դաշտին մէջ:

Հարկ եղաւ երկար սպասել Սոխումի մէջ: Ռուսական սաւառնակները ճաշ չեն տար, այլ թեթեւ եւ բարակ շաքարեղէն մը (քարամէլ), որ բաւական կը դիմանայ ակռաներուն:

Կէս օր էր. մտանք կայարանի ճաշարանը: Մէկ կողմը գիրք, լրագիրներ կը ծախէին, միւս կողմը ճաշարանի քանի մը սեղաններ. գլխարկով քանի մը մարդիկ, գէշ հագուած, կը ճաշէին: Ճաշարանի տանիքին վրայ կը ծածանէր վրացական դրօշակը. կարմիր դաշտ մը, ձողունի մէկ անկիւնէն քանի մը կապոյտ երիզներ՝ ճաճանչի պէս կախուած, եւ մուրճ մանգաղ:

Միակ նշանը թէ այստեղ վրացական հովանին կայ, բայց ոչ վրացի: Այդ երկիրներուն մէջ անկախ հանրապետութիւն եղեր է կամ ինքնավար, նշանակութիւն չունի: Աւելի բան մը չեն քան Միացեալ նահանգներու 49 աստղերը, կամ Զուիցերիոյ 29 քանթոնները, Ուոշինկթընի կամ Պերնի հանդէպ:

Մեր սեղանին մօտեցաւ օրիորդ մը եւ ռուսերէն հարցուց.

— Ի՞նչ կը փափաքիք ուտել:

Ես երեսը նայեցայ չհասկցողի դիրքով:

— Ընկերը ռուսերէն չի՞ գիտեր, հարցուց թոռնիկիս:

— Ոչ, օտար երկրէ եկած է հայ է:

— Ես հայերէն մի քիչ գիտեմ, պատասխանեց աղջիկը:

— Ի՞նչ ազգ ես, հարցուցի ես:

— Մինկրէլ եմ պատասխանեց. լսե՞ր էք Մինկրէլներու անունը:

— Այո՛, լսեր եմ, Բերիան ալ մինկրէլ էր:

— Ո՛չ, նա վրացի էր, բողոքեց աղջիկը:

Վայ քեզ Բերիա, խորհեցայ ես, լաւ էր թէ ծնած չըլլայիր, քան թէ մարդիկ գերեզման մ՚իսկ չուզէին տալ:

— Շատ լաւ, ըսի ես աղջկան: Ի՞նչ ունիք ուտելիք:

— Պորժ ունենք, ձու ունենք, խորոված, մալաքոյ եւ խարկած լազուտ:

— Խորոված չենք ուզեր, պատասխանեցի, դուք խորովածը ոսկրով միասին կ՚այրէք եւ համով չէ. խարկած լազուտ ալ չենք ուզեր: Մեզի ձու, պորժ, խաչած գետնախնձոր եւ Կախեթի գինի բերէք:

— Կախեթի գինի չունենք. լաւ, սառն լիմոնջուր եւ կազոզ ունենք:

— Ո՛չ մեզի պաղ ջուր բերէք:

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

(8 Շար.)

ՀԱՅ ԳԻՐԸ ԵՒ ՄԱՄՈՒԼԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այդ ժառանգութիւնը մի այնպիսի հաստատուն ամրութիւն, նեցուկ էր Հայութեան համար, որ նա Հայութեան օգնեց, նպաստեց եւ բարդաւաճեցրեց ոչ միայն հայ իշխանական հարստութիւնների շրջաններում, այլեւ հայ տարրը բարձրացրեց հարստութիւնների անկումից թէ առաջ եւ թէ յետոյ օտարների աչքում: Եթէ հայ գիրն ու գրականութիւնը Հային չբարձրացնէր մտաւորապէս, հոգեպէս եւ արուեստներով, եթէ այդ գրականութիւնը մեր մշակոյթը չբհասցնէր ցանկալի վեհութեան, Հայը պիտի չկարողանար զօրավարներ, սպարապետներ, կայսրուհիներ, կայսրեր տալ Բիւզանդիոնին: Եթէ Հայը ընդոծին գիր, գրականութիւն, գիտութիւն եւ արուեստ չունենար, հայ միտքն ու հոգին չմարզուէին առտնին կրթութեամբ, Հայը պիտի չկարողանար ոչ միայն իւրայինների, այլ եւ շատ ու շատ օտարների համակրանքին արժանանալ եւ արժանաւոր գիրքը գրաւել համամարդկային պատմութեան շարքում:

Այդ գրականութիւնը ոչ միայն խրախուսեց Հայութիւնը իր երկիրը Սելճուկների, Թաթարների եւ Թուրքերի ձեռքն անցնելուց յետոյ, այլ եւ այնպիսի խթան դարձաւ, որ աշխարհի շուրջը ցրուած Հայութիւնը կապեց իրար հետ: Ոչ միայն բնավայրում, այլ պանդխտութեան մէջ Մեսրոպեան գիւտը Հայերին այնպիսի դիրքի մէջ էր գրել, որ Հայերը ոչ միայն Խրիմում, Տրանսիլվանիայում, Լեհաստանում, Ռուսաստանում գրկաբաց էին ընդունւում, ոչ միայն ազատ ապրելու ինքնավարութիւններ էին ստանում, այլեւ ամէն տեղ

ԳՐԱԿԱՆ ԴԻՄԱՆԿԱՐ

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԱՀԱՐԻ

Ապա նորից Երեւան, նորից որբանոց. հին ու նոր ընկերներ. նոր տրամադրութիւններ, նոր մտորումներ:

Երկի այս մասում հեղինակն սկսում է շատ աւելի նայել իր շուրջը, ուշադիր դիտել իր շրջապատը, խորամուխ լինել ժամանակի յուզող հարցերի մէջ: Այն ժամանակուայ Երեւանի պատկերը տալու համար հեղինակը երկար ու բարակ դատողութիւններ է անում, եւ ձեր առաջ բացում է մի ամբողջ համայնապատ կեր: Դա Ղանթարի նկարագրութիւնն է, Երեւանի այսպէս կոչուած «չարսու բազարը»: Մեր երիտասարդ սերունդը, որ չի տեսել այդ «Ղանթարը», Մահարու այդ նկարագրութեամբ վառ պատկերացում կ՚ունենայ Երեւանի այն ժամանակուայ «առեւտրական զարկերակի» մասին: Ղանթարի նկարագրութեամբ հեղինակը վեր է հանում այն սոսկալի գոյավիճակը, որի մէջ գտնւում էր ժողովուրդը 1918 թուականին:

«Երիտասարդութեան սեմին» երկի ամենահետաքրքրական հատուածները նուիրուած են Չարենցի հետ հեղինակի առաջին հանդիպումներին: Այստեղ նոյնպէս Մահարին հաւատարիմ է իրեն: Արդէն համբաւաւոր բանաստեղծին նկարագրելիս հեղինակը չի գործածում ամպագոռգոռ վերադիրներ: «Կարճ, կեռ քիթ, սուր աչքեր», մի այլ տեղ՝ «մի երիտասարդ, անշուք, թափթփած անփոյթ»: Այդ արտաքինն է: Բայց Մահարուն արդէն յայտնի էր, որ Չարենցը բերել է բանաստեղծութեան բոլորովին նոր աշխարհ, ուր «նոր էին իրերը, կշռոյթը, պատկերները, գոյներն ու ստուերները ...: Նոր էր այդ աշխարհը, առնական, խորին»:

Եւ միանգամայն հասկանալի է, որ Մահարին այն ժամանակ յեղափոխութիւնը պէտք է ընկալէր Եղիշէ Չարենցով, որովհետեւ իսկապէս մեծ էր այդ մեծատաղանդ բանաստեղծի հմայքը: Եւ հեղինակի ոգեւորութիւնը Չարենցով այնքան հեռու է գնում, որ երկու անգամ կրկնում է «դժուար, շատ դժուար գործ է Չարենցից յետոյ բանաստեղծ դառնալ»:

Գուրգէն Մահարու եռախօսութիւնն անառարկելիօրէն մտել է մեր գրականութեան ոսկէ ֆոնտը, որովհետեւ գրողը տաղանդաւոր կերպով, մի կեանքի պատմութեան ֆոնի վրայ վարպետօրէն վերակենդանացնել է մի ամբողջ ժամանակ, յոյսերով ու սպասումներով լի մի ժամանակաշրջան, եւ գրողի արժանիքը հենց այն է, որ նա լաւատեսութեամբ է նայել մեր ժողովրդի ապագային, այդ պատճառով էլ նրա այդ երկերը շնչում են կենսահաստատ պայծառատեսութեամբ: Նրա երկերը օգտակար են մեր ժամանակաշրջանի համար, իսկ, ինչպէս ասել է Գէօթէն, ով որ օգտակար գործ է կատարում իր ժամանակի համար, օգտակար գործ է կատարում բոլոր ժամանակների համար:

«Երիտասարդութեան սեմին» երկը վերջանում է ժպիտով: «Ժպտալով էլ կը մեռնես, ես գիտեմ քո անտանելի բնաւորութիւնը»,— եզրափակում է հեղինակը:

Թող ժպտայ հեղինակը, այդ նրա իրաւունքն է, բայց ժպտալով մեռնելու մասին դեռ վաղ է մտածել, որովհետեւ յուսով ենք, որ նա կը շարունակի իր սկսած գործը եւ մեզ կը տայ աւելի նոր ժամանակների իրական պատկերը, որն աւելի հարուստ կը լինի իր բովանդակութեամբ: Եւ այդ նա կարող է անել, եւ պէտք է անի, որովհետեւ մեզ էլ է յայտնի նրա «անտանելի բնաւորութիւնը»:

×

«Երիտասարդութեան սեմին» ընդհանուր վերնագիր կրող ժողովածուի մէջ զետեղուած են նաեւ հեղինակի մի շարք այլ արձակ երկեր:

Մահարու պատմուածքներում նոյնպէս, ինպէս վերոյիշեալ ինքնակենսագրական երկերում, մենք զգում ենք գրողի քնարական շունչը, իւրայատուկ պատմելաձեւը, իրերն ու երեւոյթները, դէմքերն ու իրադարձութիւնները նկարագրելու հեղինակին բնորոշ կերպը:

Ժողովածուում տեղ գտած ոչ բոլոր արձակ գործերն են գրուած գեղարուեստական հաւասար ուժով, ոչ բոլորն են կատարեալ իրենց կառուցուածքով, գաղափարական ընդհանրացման կարողութեամբ, բայց բոլոր երկերում անխտիր երեւում է հեղինակի իւրայատուկ ըստեղծագործական ոճը:

Նա չի շատախօսում, աւելորդ մանրամասների մէջ չի ընկնում, եւ մէն մի դրուագ նրա մօտ ստանում է բացայայտիչ նշանակութիւն: Նախադասութիւնները կարճ են, երկար պարբերութիւններ չի կազմում, խուսափում է աւելորդ ու անտեղի վերադիրներից. կերպարներն իրար չեն կրկնում, նոյնիսկ մէկը միւսի զարգացումը չեն հանդիսանում, իւրաքանչիւրն ունի իր առանձնայատկութիւնը, իրեն յատուկ բնոյթը, արտայայտման ձեւերը:

Հեղինակն իր հերոսներին բացում է նրանց խօսակցութեան, շարժումների գործունէութեան մէջ:

ԼԵՄ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ

(8 Շար.)

ԱՐԱՐԱՏՅԱՆ

ԳԱՐՆ, ՅՈՒՂՈՍ

ՆՈՐԵ ՇՏԱՊԱՆԸ

ՊՈԼՈՍ ՆԱՍԱՅԻ

— Ի՞նչ է, ախ, տիկին, ձեր ցաւերն ու տառապանքները ինչ են։

— Ա՜խ, պարո՛ն, տեսնում եք՝ ես ինչպիսի ողբալի վիճակի եմ հասել։ Ամբողջ մարմինս ցաւերով է լցուել։

— Ի՞նչ է պատահել։

— Իրիկուն է։

— Լա՛ւ, ես ինչ անեմ ձեզի համար։ Ես ինչ կարող եմ անել ձեզ համար։ Ես ինչ կարող եմ անել ձեզ համար։ Ես ինչ կարող եմ անել ձեզ

ԾՆՈՒՆԴ

Տէր եւ Տիկին Գրիգոր եւ Սոնա Փափազեան ուրախութեամբ կը ծանուցանեն ծնունդը իրենց անդրանիկ զաւկին՝

ԱՆԻ-ԶՈՒԱՐԹ

որ տեղի ունեցաւ Մայիս 13ին, Շաւիլ:

Հ. Յ. Դ. ՌՈՒԲԷՆ ՈՒՍ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԱՍՈՒԼԻՍ ԲԱԺԱԿ ՄԸ ԹԷՅԻ ՇՈՒՐՋ

Նիւթ՝ Կոմիտաս եւ հայ ժողովրդական երաժշտութիւն :

Զեկուցանողներ, Կ. Ափրիկեան, Վ. Տէմիրճեան եւ Վ. Աթթարեան :

Այս Ուրբաթ ժամը 21ին, Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Բիւ Պլէօ, Փարիզ (9), մէթրօ Քատէ :

Երաժշտական բաժին՝ մասնակցութեամբ Պ. Մ. Պօղոսեանի *եւ քառեակի:*

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին կողմէ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչին :

Այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8·30ին, Քաղաքապետարանի թատրոնին մէջ :

Կը նախագահէ Ընկ. Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, պար, արտասանութիւնը Նոր Սերունդի կողմէ: Վիէնի ընկերներու կողմէ կը ներկայացուի կենդանի պատկեր մը :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Մկրտիչ Սանասարեանի, Կարապետ Եղեանցի, տեսուչներ Գ. Աբուլեանի, Ս. Սողիկեանի, Յ. Մատութեանի եւ բոլոր ուսուցիչներուն եւ աշակերտներուն տարեկան հոգեհանգիստը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 20ին, Կիրակի, Փարիզի եկեղեցիին մէջ: Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը :

×

Այրի Տիկին Հռիփսիմէ Խայինեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց զաւկին եւ քրոջ՝

ՆՈՒԱՐԴ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆԻ

Ինչպէս նաեւ իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՅԻՆԵԱՆԻ *եւ մօր ու մեծ մօր* ԳԱՅԵԱՆԷ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ *յիշատակին, այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին :*

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Բազմաթիւ նուէրներու կարգին, Նոր Սերունդ Ակումբը 17 Բիւ Պլէօ, *մասնաւոր չնորհակալութիւն կը յայտնէ Մատիլեան ընտանիքին որ իրեն նուիրեց հարիւր Ն. Ֆ., իրենց զաւկին Առման Մատիլեանի, զինուորագրութենէ ողջառողջ վերադարձին առթիւ :*

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Դասախօսական հաւաքոյթ այս Ուրբաթ, ժամը 9ին, Ռեժան սրճարանի վերնայարկը :

Կը դասախօսէ ՏԻԿ. ԲՈՒՏԱՂԵԱՆ :

Գաբրիէլ Սունդուկեան եւ իր գործը :

Մուտքը ազատ է :

Ոչ ոքի հրաւիրագիր զրկուած է :

ՍԵԲԱՍՏԱՑԻՆԵՐՈՒՆ ԽՆՋՈՅՔԸ

Այս Կիրակի ժամը 15ին, Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացը կազմակերպած է գինեձօն մը Մշակոյթի Տան Ս. Թէհլիրեան սրահը, 17 Բիւ Պլէօ, մէթրօ Քատէ, *մայրերու տօնին առթիւ :*

Նախագահութեամբ ՏՈՔԹ Ա. ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ :

Հաճելի անակնկալներ, Նոր Սերունդի մասնակցութեամբ :

Հայկական նուագ Պ. Պ. Շմաւոն Պալեանի եւ Մ. Շիրվանեանի կողմէ :

Մուտքը ազատ է :

Կ'ՈՒԶՈՒՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը Պէլֆոնթէնի իր օգափոխութեան կայանին համար պէտք ունի խոհարարուհիի մը, ինչպէս նաեւ վկայեալ հիւանդապահուհիի կամ հիւանդապահի մը, Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներուն համար :

Թեկնածուները կրնան դիմել անձամբ Մշակոյթի Տունը ամէն օր կէսօրէ ետք ժամը 2–6 եւ կամ գրաւոր հետեւեալ հասցէին.—

Croix Bleue des Arméniens de France
17, Rue Bleue. Paris 9·

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ բացուած են յառաջիկայ 1962 – 1963ի դպրոցական շրջանի համար :

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի որ փութով դիմեն Վարժարանի Տեսչութեան մանրամասն տեղեկութիւններու համար :

Որպէսզի կարելի ըլլայ ուսումնապէս ճշգրիտ եւ յարմարագոյն տեղը դասաւորել աշակերտը, առաջնորդեն նաեւ փոքրիկը, բերեն անոր դպրոցական վկայականները եւ նիշերու վիճակացոյցը :

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Ռաֆֆի» խումբի ժողովը այս Հինգշաբթի, ժամը 21-ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի շրջանի ներկայացուցչական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը ճիշդ 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայացուցչական ժողովը, ի հարկին պիտի շարունակուի նաեւ յաջորդ օրը՝ Կիրակի:

Շրջանի ենթակոմիտէներու եւ խումբերու ընտրովի պատգամաւոր ընկերներէն կը խնդրուի ճիշդ որոշեալ ժամուն ներկայ գտնուիլ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Չորեքշաբթի ժամը 16ին, եկեղեցւոյ սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Ընտրութիւն պատգամաւորի :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը կը հաղորդէ թէ Պելֆոնթէնի օդափոխութեան կայանը կը վերաբացուի Յուլիս 1ին :

Արձանագրութիւնները կը սկսին Մայիս 16ին: Դիմել Կապոյտ Խաչի գրասենեակը՝

17, Rue Bleue, Paris 9e

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ օրերը ժամը 16էն 18 :

Ընտանեկան նպաստ (ալլօքասիոն) ըստացող ծնողքներէն կը խնդրուի քառթերը միասին բերել :

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) օդափոխութեան կայանը կը վերաբացուի Յուլիս 2ին: Արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին, 15, Բիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8), *Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10–12 :*

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հայրենակիցներ, Իսի լէ Մուլինոյի «Խրիմեան» սրահին հոգարար մարմինը փոխուած ըլլալով, կը ծանուցանէ թէ այսուհետեւ, սրահին պէտք ունեցողները (հարսանիք, նշանտուք, դասախօսութիւն, ժողով եւայլն) պէտք է դիմեն միայն ներկայ նոր վարչութեան, ամէն Երեքշաբթի երեկոյեան ժամը 9–10 «Խրիմեան» դպրոցը, 2 Բիւ տը լա Տէֆանս :

Նոյն ժամերուն բաց է նաեւ «Զաւարեան» կոմիտէի Վարուժան – Սիամանթօ եւ Իսիի Նոր Սերունդի Խանասոր խումբի միացեալ գրադարանը : Իսիի դպրոցին ուսուցման զարկ տալու համար Նոր Սերունդի «Խանասոր» խումբը հինգ հարիւր Ն. Ֆ. ի նուէր մը ըրած է հոգաբարձութեանս, եւ միաժամանակ յանձն առած է սրահին պահպանման հոգատարութիւնը, ու նոր սեղաններու գնումը եւ այլ զանազան ծախքեր :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Արեւմտեան Եւրոպայի Կ. Կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները, այս Շաբաթ դիշեր, ժամը 8·30ին, Շ. Միսաքեան սրահին մէջ:

Կը նախագահէ՝ ԸՆԿ. ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

Կը դասախօսեն՝ ԸՆԿ. ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

Նիւթը.— Կուսակցական մամուլի դերը արտասահմանի մէջ, քաղաքական եւ ազգային գետնի վրայ :

ԸՆԿ. Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Նիւթը.— Դաշնակցական անհատի դերը ներկայիս :

Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳ

«ԱՐՄԵՆԻԱ» ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Ղեկավարութեամբ՝

ՌԱՖՖԻ ԲԱԲԳԷՆ ՍՎԱՃԵԱՆԻ

(Լիբանանի երաժշտանոցէն շրջանաւարտ)

Հովանաւորութեամբ՝

ՀԻՄՆԱԴԻՐ – ՊԱՏՈՒԱԿԱԼ ՂԵԿԱՎԱՐԻՆ՝

ՎԱՐԴԱՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Թէաթրը ժիմնազի մէջ, Շաբաթ, 19 Մայիս
Ժամը ճիշդ 21ին

Բոլորովին նոր յայտագրով, ԿՈՄԻՏԱՍ, ԿԱՆԱՉԵԱՆ, Գ. Մ. ԱԼԷՄՇԱՀ, Գ. ՍԻՒՆԻ, Թ. ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ, Կ. ԶԱՔԱՐ ԵԱՆ, Ս. ՄԵԼԻՔԵԱՆ: ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ :

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

ՅՈՒՆԻՍ 17, ԺԱՄԸ 15ԷՆ 22

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

36, Avenue de Gaulle, Montmorency

Մանրամասնութիւնները յետագային :

.... ՎԵՐԸ ԱՐԵԳԱԿ՝ ՎԱՐԸ ԹՈՄԼԱԿ ....
ԱՐԵՒԸ երկնքին՝ ՆԵՐԿԸ տունին

Բնական լոյսն է, եթէ ձեր բնակարանը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes

Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne

Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք :

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը որու շնորհիւ կրնայ 10էն 30 առ հարիւր զեղջ ունենալ :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAYRAC — FONTENAY – SOUS – BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 50 Ն· Ֆ· Վեցամսեայ՝ 27 Ն· Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 60 Ն· Ֆ· Հատը՝ 0·25 Ն· Ֆ·

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
17
ՄԱՅԻՍ
JEUDI
17 MAI
1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9405 38e ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5206

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ

Հակառակ այն փաստին, որ Էջմիածին 1925էն ի վեր հետապընդուած է Արեւ – մտեան Եւրոպայի հայկական գաղութնե– րով եւ զանոնք կազմակերպելու համար «կաթողիկոսական պատուիրակ»ներ նշա– նակած, տեսանք թէ ցարդ իրականացած չէ Թէմական կեդրոնական վարչութեան մը ստեղծումը ո՛չ միայն Եւրոպայի, այլ եւ նոյնիսկ Ֆրանսայի մէջ :

Կաթողիկոսական պատուիրակները փարիզ նստած՝ բարձրէն դիտած են ա – մէն բան եւ ժամանակ չեն ունեցած Թէմի կազմակերպական մանր հարցերով զբա – ղելու : Հանդիսաւոր առիթներով միայն բարեհաճած են հեռանալ մայրաքաղա – քէն՝ այցելելու համար զանազան քա – ղաքներ :

Միայն Հարաւային Ֆրանսայի շրջանն է — կեդրոն ունենալով Մարսէյլը —, որ կազմակերպուած է իբրեւ առանձին Թեմ, Պալաքեան Եպիսկ·ի օրով : Իր Կանոնա – դիրը՝ կազմուած Ազգային Սահմանա – դրութեան սկզբունքներուն համաձայն՝ վաւերացուած է Ֆրանսական տեղական իշխանութեան կողմէ եւ ծանուցուած փոխնախ Օֆիսիէլի 15 Մայիս 1929ի թիւ 113ին մէջ :

Ըստ այդ կանոնադրին, Հար· Ֆրան – սայի Թեմը պէտք է ունենայ՝

Ա.) Թեմական երեսփոխանական ժողով :

Բ) Ազգային վարչութիւն :

Գ) Առաջնորդութիւն եւ Կրօնական ժո– ղով :

Դ) Եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւն, Ու – սումնական Խորհուրդ, Դատաստանա – կան Խորհուրդ եւ Աղքատախնամ :

ե) Թաղային Խորհուրդներ :

Երեսփոխանական ժողովը շրջանի հայ գաղութի ներկայացուցչական ամենա – բարձր մարմինն է, որ կ'ընտրուի ըստ կանոնադրի, ազգայիններու քուէով : Պաշտօնավարութեան շրջանն է չորս տարի :

Երեսփ· ժողովն է, որ կ'ընտրէ Ազգա– յին կեդրոնական վարչութիւն եւ Առաջ– նորդ : Նաեւ վերջին հսկողն է շրջանի կըր– կան, եկեղեցական, խնամատարա – կան եւ տնտեսական գործերուն :

Երկար տասն կանոնաւորապէս գործա– դրուած է կանոնադիրը, մինչեւ վերջին պատերազմը : «Երեսփ· ժողովը» աւելի հաճախ անուն մը առնելով կը կոչուէր «Թաւառական» կամ «Պատգամաւորա – կան» ժողով :

Պալաքեան սրբազանի մահէն (8 Հոկ – տեմբեր 1934) վերջ, Հար· Ֆրանսայի մէջ առաջնորդական պաշտօն վարած են Գաբրիէլ Եպիսկ· Խաչատուրեան եւ Զգօն վրդ· Տէր – Ցակորեան : Աւելի ա– ռաջ առաջնորդական – փոխանորդ էր ե– ղած Մամբրէ վրդ· Գալֆայեան, մէկ տարի (1925 – 26) :

Աւելի քան քսան տարիէ ի վեր քահա – նները կը կոչուին առաջնո· փոխանորդի պաշտօնին :

Ազատագրութենէն վերջ, Թաւառական ժողովը որոշելով նոր ընտրութիւններ կատարել, լուծած էր ինքզինքը :

Ընտրութիւնները տեղի ունեցան ներ – գաղթի խառնակ օրերուն : Ընտրողական ցանձնախումբը՝ բաղկացած բոլոր հո – ւանքներու ներկայացուցիչներէն՝ չվա – ւերացուց ընտրութիւնները, կարգ մը անկանոնութիւններու պատճառ – ով :

Այդ օրերէն, այսինքն չուրջ 16 տարիէ ի վեր Հար· Ֆրանսայի շրջանը չունի Թաւառական կամ Երեսփոխանական կոչ– ուած ժողով, որ «ներկայացուցչական ամենաբարձր մարմինն է», ըստ կանո – նադրի :

Նախկին Ազգային կեդրոնական վար – չութիւնը այդ թաւականէն ի վեր կը շա– րունակէ իր պաշտօնը : Պակասած ան – դամներուն տեղ նորեր կը նշանակուին մնացողներուն կողմէ :

Նոր ընտրութիւններ կատարելու ծրա – դիրները ղործնական արդիւնքի մը չյան– պեցան ցարդ :

Ազգային Կեդր· Վարչութեան կազմը ղօրացնելու համար, այժմ ծրագրած են շրջանի եկեղեցիներու Թաղական խոր – հուրդներու մասնակցութեամբ դումարել ներկայացուցչական ժողով մը :

Լուծում մըն է անշուշտ այս, մինչեւ որ հնարաւորութիւն ստեղծուի կանոնա– դրի նախատեսած ձեւով օրինաւոր ընտ– րութիւններ կատարել :

Աւելցնենք, որ Ամենայն Հայոց տա – րաբախտ կաթողիկոս Խորէն Ա· Մու – րատբէկեան 20 Մարտ 1938ին, 176 Թիւ կոնդակով կը հաստատէր առանձին Թե – մի մը ճանաչումը Հարաւային Ֆրանսա – յի շրջանին մէջ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԸ ԿՈԼԻ ՄԱՄՈՒԼԻ ԱՍՈՒԼԻՍԸ

ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԴԷՄ Է ԶՈՒԼՈՒԱԾ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԸ

Տը Կոլ, ինչպէս կը սպասուէր, խօսե– ցաւ մանաւանդ Եւրոպայի մասին, հա – դիւ ակնարկութիւն մը Ատժերիոյ չուրջ եւ վերջապէս Ֆրանքֆուրդերման համերաշ– խութեան մասին : Պատասխանելէ առաջ, եղած եւ ... չեղած հարցումներու, որ կրնք կարճ յայտարարութեամբ մը պար – զել իր տեսակէտը : Շեշտեց թէ մեր ժա– մանակը եւ մեր աշխարհը տիրապետ – ուած են հսկայ տարրով մը, որմէ կա – խում ունի իւրաքանչիւր ժողովուրդի ճա– կատագիրը՝ հիւլէական տարրը : Երկու պետութիւններ կան որոնք ամէն մէկը ունին քանի մը ժամուան մէջ ազդ մը ո– չնչացնելու միջոցները : Հոս է, հիմնա – կան պատճառը, քաղաքական անտար – բերութեան, զոր ներկայ սերունդները կը յայտնեն սկզբունքներու եւ վարդապե – տութեանց հանդէպ, որոնք ժամանակին այնքան հաւատք եւ խանդավառութիւն կը ստեղծէին : Այս պայմաններու տակ, Ֆրանսա նախ կը հրաժարի իր յանձնա – ռութիւններէն անդրծովեայ ժողովուրդ – ներու հանդէպ, որոնք ժամանակին իր հոգատարութեան տակ էին, ապա պիտի օժանդակէ Եւրոպայի կառուցման, քա – ղաքական մարդի մէջ : Այս խօսքերէն ետք Տը Կոլ պատասխանեց հարցումնե – րու : Նախ եւ առաջ՝ Եւրոպան :

Ծանօթ է որ չատ կը քննադատուի Տը Կոլի Եւրոպական տեսակէտը : Վերջերս Սփակ չատ խիստ լեզու գործածած էր, բայց Տը Կոլ ամուր կառչած կը մնայ իր տեսակէտին : Կ'ուզէ « պետութիւններու Եւրոպա մը» (ճշդեց թէ երբեք չէ զոր – ծածած հայրենիքներու Եւրոպա բացատ– րութիւնը, որուն սակայն դէմ չէ) եւ չի հաւատար Եւրոպական ամբողջութեան մը որու մէջ ձուլուած ըլլան պետու – թիւնները.— «Ըսած եմ, կը կրկնեմ թէ ներկայիս, չի կրնար գոյութիւն ունենալ ուրիշ Եւրոպա մը քան Պետութեանց Ե– րոպան : Եւ ինչ որ կ'անցնի կը դառնայ տնտեսական մրուխեան մէջ, ամէն օր ցոյց կուտայ, որովհետեւ Պետութիւն – ներն են, միայն Պետութիւնները որոնք, ստեղծած են. այս տնտեսական հաւա – քականութիւնը եւ պետութիւններն են . որոնք անոր կուտան իրականութիւն մը. Մանաւանդ որ կարելի չէ որեւէ տնտե – սական միջոց ձեռք առնել առանց քաղա– քական քայլ մը առած ըլլալու :

Քաղաքականութիւն ընել է երբ հաս– կանալ կ'ըլլան սակերը, ածուխները, երբ ջանք կը թափուի որ ամսաթոշակները եւ ընկերային տուրքերը նոյնը ըլլան վեց պետութեանց մէջ, երբ ամէն մէկ պե – տութիւն թոյլ կուտայ որ միւս հինգ պե– տութեանց բանուորները գան իր երկիրը աշխատելու : Երբ հրովարտակներ կը հոչակուին այդ նպատակաւ, երբ Խոր – հրդարանին կ'առաջարկուի օրէնքներ, վարկեր, քուէարկել » :

Տը Կոլի համար «Տանթէ, Կէօթէ, Շա– թօպրիան Եւրոպայի կը պատկանին այն չափով ուր Իտալացի, Գերմանացի եւ Ֆրանսացի էին : Եւրոպայի ծառացած չէին ըլլար, եթէ անհայրենիքներ եղած ըլլային, եթէ խորհած , եւ զրած ըլլա – յին Էսփերանթօ կամ վալափիւ » (այս վերջին բառը, չատ հին եւ մոռցուած միեզերական լեզուի դրութիւն մըն էր զոր հնարած էր Գերմանացի մը՝ Շլէյըր եւ որ բաւական յաջողութիւն ունեցաւ հինգ – վեց տարի, 1889ին, մօտ 23 թեր– թեր այդ «լեզուով» չարաշրուած էին, ի վերջոյ տեղը տուաւ Էսփերանթոյի) :

Տը Կոլ կը պատասխանէ ընդդիմութեան որ կ'ըսէ «ձուլենք միասին վեց պետու – թիւնները, տեսակ մը ներազգային ամ – բողջութեան մը մէջ եւ այդ ձեւով ամէն ինչ պարզ ու գործնական կ'ըլլայ » : Այս պերազգային ամբողջութիւնը չատաջար – կուիր որովհետեւ գոյութիւն չունի : Դաշնակցութիւն ընդդէմ չկայ այսօր, որ հարկ եղածին չափ վարկ կամ հրազօր ունի» : Եւ տը Կոլ կը վախնայ որ այդ ձուլուած Եւրոպային « դաշնակցութիւնը վարդը» ըլլայ դուրսէն, այսինքն՝ Ա – մերիկա : Դէմ չէ Ամերիկայի, ի վերջոյ զինակից է, բայց Եւրոպացի չէ :

Տը Կոլ արտայայտուեցաւ նաեւ Գեր – մանիոյ մասին եւ իր թերահաւատու – թիւնը յայտնեց Ռուսերու եւ Ամերիկա – ցիներու խօսակցութեանց չուրջ :

Նման խօսակցութիւններ օգուտ չու – նին, ընդհակառակն Ամերիկացիք տեղի տուած կ'ըլլան այդ ձեւով : Ֆրանքֆու – դերման համերաշխութենէն կախում ու– նի Եւրոպայի ճակատագիրը : Գալով Ատլանտեան Ուխտի : Գոյութիւն ունի եւ ցորչափ Խորհ· Միութիւնը կը սպառնայ ազատ աշխարհի , Ատլանտեան զինակ – ցութիւնը պէտք է պահպանուի եւ Ֆը – րանսա անոր անդամ է :

Ֆրանսական բանակը պէտք է Ֆրան – սայի հարազատ դեր մը խաղայ :

«Մէկը՝ Ժրնեւի ժողովին մասին խօ – սեցաւ կարծեմ (ծիծաղներ, ոչ օք խօսած էր այդ մասին), պէտք է վատ երեւա – կայութիւն ունենալ կարծելու համար թէ նման ժողով մը կրնայ համոզել եր – կու մեծ պետութիւնները որ հրաժարին իրենց հիւլէական զէնքերէն : Ամէն պա – րագայի մէջ, Ֆրանսա որ համեստ է, չի կարծեր որ իր ներկայութիւնը կրնայ բան մը փոխել » : Եւ վերջապէս ակնար– կութիւն մը Ատժերիոյ.— « Արդարեւ , ապահովութիւն կայ որ քանի մը շարա – թէն Ատժերիա երեւայ իբրեւ անկախ պե– տութիւն մը, եւ, վստահ եմ, գործակից Ֆրանսայի հետ : Ինչ որ կը պատահի այս միջոցին , եւ որ անշուշտ ոչբարի է , կը խօսի մեր ներքինների մասին, կ'ապտակէ այս ելքը, բայց չի կրնար արդելք հան – դիսանալ անոր» :

Տը Կոլ կը վերջացնէ հեգնական խօս – քերով « Ի՞նչ պիտի պատահի երբ տը Կոլ անհետանայ : Այս կ'ըսեմ, կարելի է հաս– կրնաք թէ ի՞նչ ուղղութեամբ կ'երթանք : Ինչ որ կայ վախնալիք այն դէպքէն ետք որուն մասին խօսեցայ, քաղաքական պա– րտքը չէ այլ՝ չատ – խնդուքամբ » :

Այս ասուլիսին, առաջին հակադրեցու– թիւնները ցոյց կուտան թէ Գերմանա – ցիները չեն զարմանար տը Կոլի գաղա – փարներէն, Ամերիկացիք դժգոհ են, Մոսկուա կը նկատէ թէ Եւրոպայի կա – ռուցման համար, անդամներու մէջ հա– կասութիւնները չատ են :

ՍԱԼԱՆ

ԲՈՒՆ ԴԱՏԸ ՆՈՐ ՍԿՍԱՒ

Ապահովութեան արտակարգ միջոցներ : Երեքշաբթի օր, ժամը 13ին կը բացուէր Սալանի դատավարութիւնը : Առաջին վայրկեանէն իսկ, պաշտպան փաստա – բանները, զանազան առարկութիւններ կ'ընէին, նախ՝ զինուորական բացառիկ տեսեանի անձեռնհասութեան մասին, ա– պա երկու վկաներու ներկայութեան իր– բեւ դատաւոր :

Առաջին առարկութիւնը հիմնուած էր այն տեսակէտին վրայ թէ բացառիկ Ա– ետանը ստեղծուած է նախագահ տը Կոլի կողմէ երբ կը գործադրէր 16րդ յօդ – ուածը : Այդ յօդուածը այլեւս չի գոր – ծադրուիր 1961 Սեպտեմբեր 29էն ի վեր : Ուրեմն Սալան կրնայ դատուիլ այդ թը– ւականէն առաջ եղածներուն վրայ (օր· 1961 Ապրիլի փուչը) , բայց ոչ անոր վարդրդային եղածներուն չուրջ (Գադա– նի բանակ) : Դատարանը մէկ ժամ խոր – հրդակցելէ ետք, կը մերժէ այս առար – կութիւնը եւ ինքզինքը ձեռնհաս կը նկա– տէ : Պաշտպան փաստաբանները կը նկատէ որ երկու վկաներ զորս նշանակած են դա – տաւոր են, ինչ որ խոտոր կը համեմա – տի : Տրամադիր են հրաժարելէ անոնցմէ մէկուն վկայութենէն , բայց ոչ երկրոր– դին : Բայց այս վերջինը կը նախընտրէ դատաւոր մնալ :

Ապա, մեթր Թիքսիէ – Վինյանքուր, կը ծանրանայ զինուորական ատեաններու վրայ.— Երեք հոգի նստած են խոհանո– ցի սեղանի մը առջեւ, չորրորդ աթոռի մը վրայ, անդին՝ Հանրային դատախա – զութիւնը, երբեմն զիմակ ունին, ինչպէս 1871ին՝ վերադայլ : Ամբաստանեալը կը մտնէ՝ դատապարտուած եւ զուրս կ'ել – լէ գնդակահարուած » :

Պաշտպան փաստաբանները կը յիշեն նաեւ թէ ոչ մէկ պատճառ կայ որ տը Կոլ վկայութեան չզայ, նախընթաց կայ՝ 1919ին Փուէնքառէ վկայած է :

Երբ ընդհ· դատախազը կ'ուզէ վեր – ջապէս սկսիլ դատավարութիւնը, Թիք – սիէ–Վինյանքուռ կը յայտնէ թէ կարե – լի չէ որովհետեւ վկաներու ցանկը կար– զացուած է , բայց անոնք չեն կանչուած : Արդար կը դտնուի առարկութիւնը եւ զատը կը յետաձգուի Զորեքշաբթիի :

Այս նիստին ընթացքին, Սալան մէկ անգամ խօսած է իր ինքնութիւնը ճշդելու համար .— «Ծուռ Սալան, բանակի նախկին – զօրավար, զինուորական չքա – նչան, Պատուոյ Լեգէոնի մեծ – խաչ , պատերազմի մեծ անկար » :

Սալան մանաւանդ չէշտ մը դրած է նախկին բառին վրայ եւ իր 50ի մօտ չր– քանչաններէն , ընտրած է միայն անոնք որոնք իր հերոսութիւնը կը փաստեն : Սալան Ֆրանսական բանակի ամէնէն չատ չքանչան ստացած զինուորականն է :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ ձայնասփիւռը Զորեքշաբթի առաւօտ, վերջին պահուն կը հաղորդէր թէ կառավարութեան մաս կազմող եւ Ժողովրդական Շարժումին (ԼՄ ԷՌ ՓԷ) պատկանող հինգ նախարարներ հրաժա – րած են, իբրեւ հետեւանք տը Կոլի յայտնած տեսակէտին Եւրոպայի նկատ– մամբ : Ծանօթ է որ Ժորժ Պիտոյի նախ– կին կուսակցութիւնը դէմ է «հայրենիք – ներու Եւրոպային» , մանաւանդ Ռոպէռ Շուման :

ՔԱՄԸՄ յայտարարեց անգամ մը եւս . « Քուէյթ պիտի ապատագրուի եւ միա – նայ Մայր – Հայրենիքին» :

ՖՐԱՆՔՕ լուսարձանութիւններ կ'ուզէ եկեղեցականներէն , որոնք բանթողներու կողմնակից եղած են վերջին դործադուլ– ներու ընթացքին : 60 կիներ ձերբակալ – ուեցան, Մատրիտ մէջ, կիներու ցոյցէ մը առեն :

Ի՛ՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Գ. ՄԱՍ)

ՎԵՐԱԴԱՐՁ

Մեր ճաշը համեստ անցաւ: Ես շուրջս կը դիտէի, ինծի համար տարբեր աշխարհ եւ տարբեր մարդիկ էին: Յաճախորդները Կովկասցիներ էին, զանազան լեզուներ կը խօսէին: Չկայ երկիր մը այսքան այլացեղ ժողովուրդներու: Նոյնիսկ գիւղեր կան՝ հին ցեղերու մնացորդներ: Անոնք պորժը աղմուկով կ՛ուտեն, եւ ուրիշներ լրագիր կը կարդային:

Օրիորդը միշտ մեր սեղանին շուրջը կը դառնար: Օտարական մը տեսած էր եւ Իտալիայէն եկած. գիտէ՞ր արդեօք թէ Իտալիան ուր է եւ ինչ երկիր է: Հաշիւը բերաւ, 25 րուբլի եւ 50 կոպեկ:

Մեր սաւառնակը որ երկու ժամէն ճամբայ պէտք է ելլէր եօթը ժամ յապաղում ունեցաւ: Շոգենաւին չեմ հասնիր, խորհեցայ ես ցաւով: Ու կը մտածէի թէ Ռուսերը զիս ո՞ր բանտը պիտի դնէին, կամ ի՞նչ պիտի ընէի:

Դուրսը գաղջ օդ մը կար. արմաւենիները հազիւ կը շարժէին եւ սաւառնակներ կուգային ու կը մեկնէին: Ժամը երեկոյեան հինգն էր:

— Օտեսա մեկնողները թող սաւառնակ առնեն, ըսաւ խօսնակը:

Կտրեցինք Կովկասեան լեռներ, ահա Սոչին եւ յետոյ Քրազնոտար: Աստղալից գիշեր էր: Սեւ Ծովը աստղերով լեցուն, լեռները մութ, գիւղեր, քաղաքներ լուսաւոր: Կտրեցինք Խրիմի թերակղզին, երբեմն ծով, երբեմն ցամաք, եւ կէս գիշերին հասանք Օտեսա: Կայարանը ամայի էր, ոչ մէկ հաղորդակցութեան միջոց: Սաւառնակի պաշտօնեաներու հանրակառքով հասանք կեդրոն:

— Վա՛ր իջէք, ըսաւ քշողը. հասանք կեդրոն, ձեր տոմսակը տասը րուբլի է, հրամեցէք տալ:

— Մենք Ինթուրիստ պիտի երթանք, ըսաւ թոռնիկս:

— Իմ գիծէս դուրս է, 15 րուբլի կ՛ուզեմ, պատասխանեց շարժավարը:

Ինթուրիստի մէջ մարդ չկար: Գիշերապահ ծերունի մը եւ բարապան մը արթուն էին:

— Տոմսակս, խնդրեմ, ըսի ես. արդէն հեռագրած եմ Թիֆլիզէն ինծի տոմսակ պատրաստել:

— Պաշտօնեան, ժամը հինգին գործը կը ձգէ, պատասխանեց նա: Պէտք է տունն երթալ եւ զինքն արթնցնել:

Դարձեալ ասդին անդին վազեցինք՝ թաքսի մը գտնելու. անոնք պետական պաշտօնեաներ են, աշխատանքի որոշ ժամ ունին: Բախտն օգնեց եւ գտանք թափառական ինքնաշարժ մը: Եկաւ պաշտօնեան խեղճը կէս քունի մէջ էր:

— Ինչո՞ւ ուշացար, հարցուց ինձ:

— Սաւառնակը եօթը ժամ յապաղում ունեցաւ, պատասխանեցի ես:

Նայեցաւ անցագրիս եւ ինծի դառնալով ըսաւ.

— Դուք չէք կրնար մեկնիլ, ժամանակը երկու օր անցեր է:

Շինեց տոմսակս եւ մեկնեցանք նաւահանգիստ. ժամը ճիշդ կէս գիշեր էր:

— Դուք չէք կրնար մեկնիլ, կրկնեց դարձեալ, ձեր անցագիրը ինկած է. նայինք զինուորական ոստիկանութիւնը ի՛նչ պիտի ըսէ:

— Ես հոս մնալու փափաք չունիմ, պատասխանեցի թարգմանով. ձեր երկիրը մտնելը դժուար է, դուրս ելլե՞լն ալ դժուար է, հարցուցի ես:

Նաւահանգիստը շատ հեռու չէր: Ոստիկան սպան նայեցաւ անցագրիս եւ ռուսական աղուոր խառաշոյի հետ կնքեց անցագիրս ալ:

Այժմ կարգը մաքսատան էր:

— Այդ երիտասարդը ներս չի կրնար մտնել, իտալերէն լեզուով ըսաւ ինծի պաշտօնեան:

— Ինչո՞ւ, նա իմ թոռնիկս է, եւ մինչեւ շոգենաւ պիտի առաջնորդէ, պատասխանեցի:

— Ձեր երկիրներուն մէջն ալ նոյնը չէ՞, հարցուց պաշտօնեան:

— Ո՛չ, մեր երկիրներուն մէջ խնդրանքով շոգենաւ կարելի է բարձրանալ ճամբորդին հետ. հոն իրարու կենաց բան մ՛ալ կը խմենք:

— Հոս այդպէս չէ. այդ երիտասարդը չի կրնար այս դռնէն ներս մտնել, կրկնեց պաշտօնեան:

Վերջին համբոյրը ամէնէն յուզումնալիցը կ՛ըլլայ: Երիտասարդը մնաց դրան ետեւ:

Դարձեալ թուղթ մը ներկայացուցին. պէտք էր լեցնէի եւ յայտարարէի ունեցածս: Ռուսերը միշտ դրամ կը փնտռեն. կ՛երեւի երկրին սեւ շուկայէն սարսափեր են:

— Ճերմակեղէն, հնութիւն մը եւ այսքան դրամ, պատասխանեցի ես:

Նայեցան Դուինի հին պնակին. կանոնաւոր թուղթ ունէի Հայաստանի կառավարութենէն, հայերէն գրուած էր, սակայն վերտառութիւնը ռուսերէն էր, եւ բաւեց զիրենք համոզելու՝ թէ հրամանով կը տանէի:

— Ռուսական դրամ ունի՞ք, հարցուց իտալերէն խօսողը:

— Այո՛, պատասխանեցի, 50 րուբլի ունիմ, շոգենաւին վրայ պէտք կ՛ըլլան:

— Աւելորդ տեղ կը տանիք, ըսաւ նա. շոգենաւին վրայ ռուսական դրամը չ՛անցնիր. տոլարով պէտք է վճարէք:

— Իրաւունք ունին Եւրոպայի մէջ ձեր դրամը չընդունելու, քանի որ դուք անոր արժէք չէք տար, պատասխանեցի:

Ռուս էր իմ պայուսակներս նայողը. հազիւ աչք մը տուաւ եւ կոխեց պատուական խառաշոն: Ես ամէն բանով կանոնաւոր էի:

— Ա՛խ, աս Հայերը, սա Հայերը, ըսաւ իտալերէն խօսողը:

— Ի՞նչ ունիք Հայերու հետ, պատասխանեցի:

— Կուգան ապրանքներով ծանրաբեռն, կը մեկնին ապրանքներով ծանրաբեռն: Տես սա տիկինը, 12 ձեռք դանակ, դգալ եւ պատառաքաղ բերեր է Հայաստանէն եւ պայուսակներով իրեղէններ:

— Ինչո՞ւ կը զարմանաք. Հայաստան երթալ գալը ամէն օրուան գործ չէ. ազգականներ ունին, յիշատակներ կը տանին եւ յիշատակներ կը բերեն: Ո՞վ գիտէ, թերեւս ալ չտեսնէ իր սիրելիները եւ գէթ յիշատակներով մխիթարուի: Ինչո՞ւ կը զարմանաք, շատ մարդկային է:

Երիտասարդ եւ գէր տիկին մ՛էր, կարծեմ Սուրիայէն. նա Հայաստանի մէջ զաւակ մ՛իսկ ունենալու բախտին արժանացած էր: Նորածինը, անգիտակից, մօր վզին փաթթուած՝ կը քնանար, եւ խեղճ կինը տագնապներու մէջ էր: Երեք ժամ քննած էին ապրանքները, ամէն բան մաքսատան նեղ յատակին փռուած, կարելի չէր օգնել, քննուողը պէտք էր անդառնալի կերպով անդին անցնիլ. ոստիկանական շղթայ մը կար: Չեմ գիտեր թէ ինչպէս իր բեռները կապկպեց: Բայց զինքը գտայ շոգենաւին վրայ: Ուժ չունէր խօսելու:

Ֆէլիքս Ճերզինսկի շոգենաւը մեզ արտասահման պիտի տանէր: Գիշերուան ժամը 3ին վերցուց խարիսխները, ճռնչեցին մեքենաները: Ճամբորդները գրեթէ բոլորն ալ Հայ էին. հոն էր այն մայրիկը՝ որուն ապրանքները Եալթայի առջեւ անուշիկ երիտասարդ Հայեր գողցան: Սուրիացի միւս Հայերը արդէն վաղուց մեկնած էին: Դարձեալ Գոստանցա եւ դարձեալ ոսկեաւազ ափերով Վառնան: Վառնա պտըտելու համար հարկ էր մէկ տոլար վճարել. միակ երկիրն է, որ ինքզինքը տոլարով ցոյց կուտայ:

— Ես Վենետիկ պիտի երթամ, ձեր քաղաքը տեսնելու համար մէկ տոլար չեմ տար:

— Չե՞ս հաւնիր մեր Վառնային, հարցուց ինծի սպայ մը:

— Վենետիկ աւելի գեղեցիկ է:

— Իրաւունք ունիս, պատասխանեց, ես Վենետիկը տեսեր եմ, հիանալի քաղաք է:

Խեղճ Պուլկարներ, իրենք ալ տոլարի ցաւ կը քաշեն. արտասահմանի հետ առեւտուրը լոկ տոլարով կ՛ըլլայ, Սովետներու հետ առեւտուրը շատ անգամ առիւծի բաժին կ՛ըլլայ:

Մէկ օր յետոյ Ճերզինսկին մտաւ Վոսփոր. առաւօտ կանուխ է: Ոչ մէկ մաքսային գործողութիւն. անցորդ էի:

(9 Շար.)

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՄՇԱԿՈՒՄՆ ՈՒ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ

ԲՈԼՈՐԻՍ ԳՈՐԾՆ Է

2.— ՅԱՐԳԵՆՔ ԼԵԶՈՒՆ

Ընդհանրապէս, մեր լեզուի զարգացման համար խիստ արդիական ու կարեւոր է բանաւոր խօսքի կուլտուրայի բարձրացման խնդիրը: Գրելու ժամանակ, այսպէս թէ այնպէս, գրողը ձըգտում է ճիշդ արտայայտել իր մտքերը, խուսափել սխալներից, գեղեցիկ լեզուով շարադրել իր ցանկացածը: Բայց բանաւոր խօսքի մէջ այդպէս չէ: Մեր մէջ բանաւոր խօսքի նկատմամբ դատապարտելի անփութութիւն ու անպատասխանատուութիւն կայ: Այն երիտասարդը, որ դպրոցում կամ բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւններում խօսում է սովորական հայերէնովբ փողոցում լըսում ես՝ խօսում է բարբառով, բայց բարբառը դեռ ոչինչ: Նա զոնէ հայերէն բարբառ է, եւ երիտասարդը իր համագիւղացու հետ բարբառով խօսելիս թերեւս իր գիւղի կարօտն է մեղմացնում կամ մանկութեան օրերը յիշում: Տուեալ դէպքում բարբառը, ինչպէս ասւում է, չարեաց փոքրագոյնն է: Աւելի վատթարը կայ: Անցնում էք փողոցով ու լըսում էք Երեւանի երիտասարդներին՝ ինչպէս են աղճատում մեր լեզուն, ահա նրանց «լեզուի» մի քանի նմոյշներ.— «Չես տեսնը՞մ, շափկան ծեքին ըստի ա գալի», «հել էթանք», «քեալամ գործ ա», « գազան կինօ ա», «ստիլ երգ ա», եւայլն, եւայլն: Ես թոյլ եմ տալիս ինձ այդ այդպէս կոչուած «լեզուն» փողոցային ժարգոն անուանելու, եւ դրանց հեղինակներն իսկապէս փողոցայիններն են, փոքրաթիւ պորտաբոյծ թափառաշրջիկներ, որոնց այդ կարգի արտայայտութիւնները նոյնքան վարակիչ են մատաղ սերնդի համար, որքան եւ արաբքները: Մեր լեզուի անաղարտութիւնը պահանջում է պայքարել այդ կարգի ժարգոնայնութեան դէմ, բարձրացնել բանաւոր խօսքի կուլտուրան, խօսել կիրթ ու գեղեցիկ լեզուով:

Քանի որ խօսեցի ժարգոնայնութեան մասին, ես կ՛ուզէի կանգ առնել նաեւ երկու այլ կարգի, բայց ոչ պակաս արատաւոր ժարգոնների վրայ: Առաջինը ես

ԳՐԱԿԱՆ ԴԻՄԱՆԿԱՐ

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԱՀԱՐԻ

Մահարին վարպետ է անցեալը վերականգնեցնելու մէջ: Այդ բանը մենք տեսանք նրա ինքնակենսագրական եռախօսութիւնում: Այստեղ նա իրեն կաշկանդուած չի զգում, նրա միտքն ու ստեղծագործական երեւակայութիւնը ինչին դիպչում է, շունչ ու կենդանութիւն է տալիս, շօշափելի դարձնում:

Այդ տեսակէտից բնորոշ է նրա համեմատաբար ամենամեծ պատմուածքը՝ «Ոտնաձայներ այգուց»:

Այստեղ պատկերուած են երեք եղբայրներ: Չորրորդ եղբօր մասին, որը գտնւում է Պոլսում, միայն ակնարկութիւններ կան: Երեք եղբայրներ, երեքն էլ, ինչպէս ասում են, մի մօրից, բայց երեք տարբեր խառնուածքներ, հասարակական տարբեր միաւորներ: Օհանէս աղան վաճառական է, պարոն Գէորգը՝ ուսուցիչ, իսկ կրտսերը՝ Մխոն հողագործ է, որը կարճ ժամանակով եկել է քաղաք, իր եղբօր մօտ: Օհանէս աղան հարստութիւն կուտակող, փողի արժէքն իմացող մարդ է, Գէորգը թէեւ մըտաւորական է, բայց տառապում է անբուժելի հիւանդութեամբ. նա հարբեցող է, իսկ Մխոն միամիտ գեղջուկ է, իսկական հողի զաւակ, որի մէջ խօսում է հողի պարզունակ իմաստութիւնը: Օհանէս աղան երջանիկ է, նա մի նոր մանչ երեխայ է ունեցել. թւում է, թէ ամէն ինչ կարգին է: Նրան չի մտահոգում, որ իր «վարժապետ» եղբօրը հարբեցողութեան համար վտարել են ուսուցչութիւնից, իսկ կրտսեր եղբօրը՝ Մխոյին մի քիչ կտորեղէն պէտք է տալ, որովհետեւ նրա երեխաները շոր չունեն: Օհանէս աղան վատ մարդ չէ, բայց փողասէր է, նորելուկ քաղքենի է, դողում է իր ունեցուածքի վրայ: Եւ ահա, ինչ որ «Քոլոզ» ստորագրութեամբ, շանտաժի կարգով «ազգի համար», նրանից պահանջում են հինգ հարիւր հնչուն ոսկի, հակառակ դէպքում մահ: Այստեղից սկսւում է ողբերգութիւնը:

Սակայն դրաման չի հասնում իր հանդուցալուծմանը: Բայց այդ փոքրիկ նիւթը, այդ փոքրիկ ընտանիքի պարզ պատմութիւնը հեղինակին հնարաւորութիւն է տուել վերակենդանացնել անհետացած մի աշխարհ, անհետ կորած բարքեր: Եւ այդ բոլորը տրուած է քնարական ջերմութեամբ: Նորից յառնում է Վանը, հնադարեան այդ քաղաքը «որպէս կանաչավարս, հէքիաթական գեղեցկուհի, որպէս հեքիաթ, որպէս գեղեցկութիւն»: Մահարին ափսոսանքով չի խօսում անհետացած այդ կեանքի մասին, բայց նա մորմոքւում է իր ծննդավայր քաղաքի բնութեան գեղեցկութեան համար: Մի ամբողջ արձակ բանաստեղծութիւն է Վանի մրգաստանի նկարագրութիւնը:

« Այգիներ, այգիներ, այգիներ, խիտ, կանաչ, զարմանալի կանաչ այգիներ, բարձրաբերձ բարդիներով եւ բերքառատ մրգաստաններով, ուր հասնում է խնկանման վիթխարի մալաչեկ տանձը, մալաչեկն ու մեղրուկը, ուր բուրում է դալասլի խնձորը, լեցւում են խաղողի ողկոյզներն առաջին կրծքերի պէս, սեթեւեթ եւ մատչելի հմայում է ծիրանը, ծանրանում է սերկեւիլը, երգում է դամոնը, ոլորւում են այգիներում արահետները, խնկում են ծաղիկները ... »: Միթէ՞ չէք զգում մրգաստանի ու ծաղկանոցների զգլխիչ բուրմունքը:

Մահարու համար նիւթային հէնքը յաճախ երկրորդական նշանակութիւն ունի: Վերցնենք « Կարմիր կակաչներ» պատմուածքը: Վահան Տէրեանը Աստաֆեան փողոցի ծաղկավաճառանոցի աղջկան պատուիրում է կարմիր կակաչներ, որպէսզի նուէր տանի Քանաքեռ Աբովեանին: Աղջկայ հայրը այդ կակաչներն ուրիշին է տալիս: Ահա բոլորը: Բայց հեղինակը այդ փոքրիկ միջադէպն օգտագործում է որպէսզի քնարական դատողութիւններ անի յեղափոխութեան մասին: Տէրեանն այդ օրը չկարողացաւ կարմիր կակաչներ տանել Աբովեանին... թախծում է Տէրեանը Օրենբուրգում, բայց նա ամէն օր, իրիկուայ ժամը 12ից յետոյ շրջում է Երեւանի փողոցներում բարձրանում է Լենինի անուան պողոտայով, անցնում Նալբանդեանով, իջնում Աբովեանը, մտնում է Տէրեանի փողոցը եւ ժպտում է:

Մահարին անհանգիստ գրող է: Նա թէ անցեալում եւ թէ հիմա զգայուն կերպով ընկալում է մեր երկրում տեղի ունեցող բոլոր կարեւորագոյն իրադարձութիւններն ու երեւոյթները եւ գործօն կերպով արձագանգում է դրանց: Նա բազմասեռ է, գրում է թէ չափածոյ, թէ արձակ, թէ դրամատիկական գործեր եւ քննադատական – հրապարակախօսական ու երգիծաբանական յօդուածներ, որոնց մէջ շողշողում է նրա նուրբ սրամտութիւնը: Գրում է կրքոտութեամբ, ջերմութեամբ եւ երբեմն էլ անհաշտութեամբ:

Գուրգէն Մահարին մէկն է մեր այն գրողներից, որ իր տաղանդաւոր գրչով, իր քնարական բանաստեղծութիւններով եւ իր արձակով ուրոյն տեղ է նուաճել ժամանակակից խորհրդահայ գրականութեան առաջաւոր շարքերում:

Անուանի գրողը հենց այդ նոր հունի մէջ գտաւ կեանքի ճանաչողութեան գեղարուեստական վերարտադրման իր անառարկելի կարողութիւնը, որովհետեւ հենց այդ հունի մէջ նա տեսաւ այն լուսարձակը, որը լուսաւորում է նրա՝ որպէս գրողի եւ քաղաքացու ճիշդ ուղին:

ԼԵՄ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ

(9 եւ վերջ)

ԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ԳՐՔԻՑ

ԱՄԵՆԱՀԱՐՈՒՍՏ ԴԵՏԵԿՏԻՎ

ՊՈԼԻՍԻ ՄԱՍՆԱԳԻՏ

— Ես, պարո՛ն Մաքոս, վախենում եմ ձեզ ասել, որ ձեր գործը շատ լուրջ է։

— Հնչակյա՞ն է։

— Պարո՛ն, ասում եմ ձեզ, որ ես ոչ մի բան չեմ վախենում, բացի Աստծուց։

— Ուրեմն ձեր գործը հնչակյա՞ն է։

— Ոչ։

— Ուրեմն ի՞նչ է։

— Ես ձեզ ասում եմ, որ ես ոչ մի բան չեմ վախենում, բացի Աստծուց։

— Ուրեմն ձեր գործը հնչակյա՞ն

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Պէրպէրեան (Լա Կարէն) կը նուիրեն երեսուն Ն. Ֆ., ի նպաստ Հար Կարմիր Խաչի բարենպատակ ձեռնարկներուն, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Պետրոս Աղապէյեանի մահուան առթիւ :

ՄԱՅԻՍ 28 Ը

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին կողմէ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչին :

Այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8·30ին, Քաղաքապետարանի թատրոնին մէջ :

Կը նախագահէ Ընկ. Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, պար, արտասանութիւնը Նոր Սերունդի կողմէ : Վիէնի ընկերներու կողմէ կը ներկայացուի կենդանի պատկեր մը :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Մկրտիչ Սանասարեանի, Կարապետ Եղեանցի, տեսուչներ Գ. Աբուլեանի, Ս. Սողիկեանի, Յ. Մատութեանի եւ բոլոր ուսուցիչներուն եւ աշակերտներուն տարեկան հոգեհանգիստը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 20ին, Կիրակի, Փարիզի եկեղեցիին մէջ : Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը :

×

Այրի Տիկին Հռիփսիմէ Խայինեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց զաւկին եւ քրոջ՝

ՆՈՒԱՐԴ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆԻ

Ինչպէս նաեւ իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՅԻՆԵԱՆԻ եւ մօր ու մեծ մօր ԳԱՅԵԱՆԷ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ յիշատակին, այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին :

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները :

×

Օր. Արշալոյս Գրիգորեան, Տիկին Շահինեան, Տիկին Ավթանտիլեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Արզումանեան, Տէր եւ Տիկին Ծատուրեան, Ասլանեան եւ Դ. Յովհաննէսեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, իրենց սիրելի մօր, քրոջ, մօրաքրոջ եւ բարեկամուհիին՝

ՏԻԿԻՆ ՄԱՆԻԱ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ

(Գրագիտուհի Լասի մայրը)

մահուան քառասունքին առթիւ, ինչպէս նաեւ Լուիզա (Լաս) եւ ամուսնոյն Արփիար Ասլանեանի հոգիներուն հանգստեան :

Կը հրաւիրուին հանգուցեալներուն յիշատակը յարգողները :

×

Այրի Տիկին Սիրանուշ Պօյաճեան եւ զաւակը՝ Անահիտ եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ

ինչպէս նաեւ Մկրտիչ, Յակոբ եւ Արամ Պօյաճեանի եւ Դաւիթ Ճերանեանի յիշատակին, այս Կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները :

×

Այրի Տիկին Մարիամ Մանուկ Ղուկասեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ՄԱՆՈՒԿ ՂՈՒԿԱՍԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, այս Կիրակի :

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողներէն :

ՍԵԲԱՍՏԱՑԻՆԵՐՈՒՆ ԽՆՋՈՅՔԸ

Այս Կիրակի ժամը 15ին, Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացը կազմակերպած է գինեձօն մը Մշակոյթի Տան Ս. Թէհլիրեան սրահը, 17 Բիւ Պլէօ, մէթրօ Քատէ, մայրերու տօնին առթիւ :

Նախագահութեամբ ՏՈՔԹ Ա. ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ :

Հաճելի անակնկալներ, Նոր Սերունդի մասնակցութեամբ :

Հայկական նուագ Պ. Պ. Շմաւոն Պալեանի եւ Մ. Շիրվանեանի կողմէ :

Մուտքը ազատ է :

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ բացուած են յառաջիկայ 1962 – 1963ի դպրոցական շրջանի համար :

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի որ փութով դիմեն Վարժարանի Տեսչութեան մանրամասն տեղեկութիւններու համար :

Որպէսզի կարելի ըլլայ ուսումնապէս ճշգրիտ եւ յարմարագոյն տեղը դասաւորել աշակերտը, առաջնորդեն նաեւ փոքրիկը, բերեն անոր դպրոցական վկայականները եւ նիշերու վիճակացոյցը :

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Ռաֆֆի» խումբի ժողովը այս Հինգշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի շրջանի ներկայացուցչական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը ճիշդ 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայացուցչական ժողովը, ի հարկին պիտի շարունակուի նաեւ յաջորդ օրը՝ Կիրակի :

Շրջանի ենթակոմիտէներու եւ խումբերու ընտրովի պատգամաւոր ընկերներէն կը խնդրուի ճիշդ որոշեալ ժամուն ներկայ գտնուիլ :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Լանսէյի եւ Ռընաժի ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

Հ. Յ. Դ. ՌՈՒԲԷՆ ՈՒՍ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԱՍՈՒԼԻՍ ԲԱԺԱԿ ՄԸ ԹԷՅԻ ՇՈՒՐՋ

Նիւթ՝ Կոմիտաս եւ հայ ժողովրդական երաժշտութիւն :

Զեկուցանողներ, Կ. Ափրիկեան, Վ. Տէմիրճեան եւ Վ. Աթթարեան :

Այս Ուրբաթ ժամը 21ին, Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Բիւ Պլէօ, Փարիզ (9), մէթրօ Քատէ :

Երաժշտական բաժին՝ մասնակցութեամբ Պ. Մ. Պօղոսեանի եւ քառեակի :

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Դասախօսական հաւաքոյթ այս Ուրբաթ, ժամը 9ին, Ռեժան սրճարանի վերնայարկը :

Կը դասախօսէ ՏԻԿ. ԲՈՒԴԱՂԵԱՆ :

Գաբրիէլ Սունդուկեան եւ իր գործը :

Մուտքը ազատ է :

Ոչ ոքի հրաւիրագիր ղրկուած է :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը Պէլֆոնթէնի իր օդափոխութեան կայանին համար պէտք ունի խոհարարուհիի մը, ինչպէս նաեւ վկայեալ հիւանդապահուհիի կամ հիւանդապահի մը, Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներուն համար :

Թեկնածուները կրնան դիմել անձամբ Մշակոյթի Տունը ամէն օր կէսօրէ ետք ժամը 2–6 եւ կամ գրաւոր հետեւեալ հասցէին.—

Croix Bleue des Arméniens de France
17, Rue Bleue. Paris 9e

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Անիէռէն (Սէն) Պ. Ժիրայր Կիւրճեան կը փնտռէ Պոլսեցի Պ. Կարապետ Ոսկերիչեանը որ կը բնակէր Ալֆորվիլ : Տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի լուր տալ Պ. Ժիրայր Կիւրճեանի : Հասցէ.— 111 Բիւ տը Քոլոմպ, Անիէռ, Սէն :

Երեւանէն իր ծնողքին եւ քրոջ կողմէ կը փնտռուի Պ. Սէյրան Սուրէն Ստեփանեանը, որ ստացուած տեղեկութեանց համաձայն շրջան մը երգած է Փարիզի Ս. Յովվ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ եւ կամ շրջաններու եկեղեցիներուն մէջ, որպէս դպիր : Իր հասցէին նամակ մը ունի ղրկուած Ս. Եկեղեցւոյս հասէին :

Վերոյիշեալ անձերու մասին տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեակ պահել Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանը, 15 Բիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8) : Հեռաձայն ԷԼԻզէ 67–03 :

ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Արեւմտեան Եւրոպայի Կ. Կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները, այս Շաբաթ դիշեր, ժամը 8·30ին, Շ. Միսաքեան սրահին մէջ :

Կը նախագահէ՝ ԸՆԿ. ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

Կը դասախօսեն՝ ԸՆԿ. ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

Նիւթը.— Կուսակցական մամուլի դերը արտասահմանի մէջ, քաղաքական եւ ազգային գետնի վրայ :

ԸՆԿ. Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Նիւթը.— Դաշնակցական անհատի դերը ներկայիս :

Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

(ՄԱՅԻՍ 28)

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՓԼԱՍ ՍԷՆ – ՍԻԻԼՓԻՍ

Կը տօնուի Մայիս 26ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ,

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսի՝ Ընկ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Խօսք կ'առնէ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ներկայացուցիչը

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ

Երգչախումբը ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Մեներգ ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ, հայկական մենապար եւ զոյգ պար՝ ՕՐ. ՕՐ. ԹԱՐՈՆ եւ ՃԱՐԱԵԱՆ, քառեակ ղեկավարութեամբ ՓՕԼ ՍԷԶԵԱՆի եւ արտասանութիւն՝ ԱՐԱ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ :

Կէս դիշերէն ետք եւրոպակար պարեր.— Նուագախումբ՝ ՊԵՐՆԱՌ ՏԷՏԷՃԵԱՆ

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով ՄՈՒՏՔ 5 Ն. Ֆ.

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳ

«ԱՐՄԵՆԻԱ» ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Ղեկավարութեամբ՝

ՌԱՖՖԻ ԲԱԲԳԷՆ ՍՎԱՃԵԱՆԻ

(Լիբանանի երաժշտանոցէն շրջանաւարտ)

Հովանաւորութեամբ՝

ՀԻՄՆԱԴԻՐ – ՊԱՏՈՒԱԿԱԼ ՂԵԿԱՎԱՐԻՆ՝

ՎԱՐԴԱՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Թէաթրը Ժիմնազի մէջ, Շաբաթ, 19 Մայիս
Ժամը ճիշդ 21ին

Բոլորովին նոր յայտագրով, ԿՈՄԻՏԱՍ, ԿԱՆԱՉԵԱՆ, Գ. Մ. ԱԼԷՄՇԱՀ, Գ. ՍԻՒՆԻ, Թ. ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ, Կ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ, Ս. ՄԵԼԻՔԵԱՆ : ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ :

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) օդափոխութեան կայանը կը վերաբացուի Յուլիս 2ին : Արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին, 15, Բիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8), Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10–12 :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը կը հաղորդէ թէ Պելֆոնթէնի օդափոխութեան կայանը կը վերաբացուի Յուլիս 1ին :

Արձանագրութիւնները կը սկսին Մայիս 16ին : Դիմել Կապոյտ Խաչի գրասենեակը՝

17, Rue Bleue, Paris 9e

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ օրերը ժամը 16էն 18 :

Ընտանեկան նպաստ (ալլօքասիոն) ըստացող ծնողքներէն կը խնդրուի քառթերը միասին բերել :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԵՒՐՈՊԱՅԻ
ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ
ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ
ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ
Սուսամ – (ՌՈՃԻԿ)
ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ
LE BOSPHORE
MARQUE DEPOSEE
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...
CHOC-ALVA • CHOCO-LOC
Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin /Marseille (2ème)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 50 Ն· Ֆ· Վեցամսեայ՝ 27 Ն· Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 60 Ն· Ֆ· Հատը՝ 0·25 Ն· Ֆ·

ՈՒՐԲԱԹ
18
ՄԱՅԻՍ
VENDREDI
18 MAI
1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9406 38e ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5207

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՋԻՆ ՖՐԱՆՍԱ

Միջին Ֆրանսան չէ կազմակերպուած իրրեւ ուրոյն թեմ, ինչպէս հարաւայինը։ Այդ շրջանին մէջ են՝ Լիոն, Տէսին, Փոն տը Շէրիւէ, Կրընոպլը, Վիէն, Վալանս, Ռոման, Սէնթ Էթիէն, Սէն Շամոն եւ Ռուան, ուր կը բնակին կարեւոր թիւով Հայեր։ Ֆրանսայի հայաշատ քաղաքներէն Պորտօ կը մնայ իրրեւ ծայրագաւառ։

Սակայն չկայ թեմական կազմակերպութեան, Միջին Ֆրանսայի մեր հայրենակիցները իրենց ազգային, եկեղեցական, կրթական եւ բարեսիրական գործերը կը վարեն Ազգային Միութիւններու միջոցաւ, վաւերացուած տեղական իշխանութեանց կողմէ։

Այս շրջանի կեդրոնական քաղաքն է Լիոն, ուր կ'ապրին չուրջ 8000 Հայեր։

Տեղւոյն Ազգային Միութիւնը կազմուած է համաշխարհային առաջին պատերազմի Զինադադարի օրերուն (1919), որով ամէնէն հինն է։ Նախկին փոքրաթիւ գաղութը ունէր «Մասիս» անուն միութիւն մը, որուն նախագահն էր կէսվէկի Սահակ Կարապետօղլու, մեծաքսի վաճառական, Լիոն հաստատուած 1894ին։ Այս հայրենակիցն է հիմնադիրը Ազգային Միութեան։

«Ազգային Միութիւն»ները հայկական կեանքին մէջ երեւան եկան, եթէ չենք սխալիր, 1914 – 18ի պատերազմի ըն-թացքին եւ կարեւոր դեր կատարեցին։ Իրրեւ օրինակ յիշենք Գահիրէի Ազգային Միութիւնը, որ մեծապէս օժանդակեց Հայկական Լեգէոնի կազմութեան եւ Թրքական բանակի եզիպտոսի ճամբար-ները գտնուող հայ զերիներուն։ Իսկ Ամանայի Ազգ· Միութիւնը Զինադադարի բախտորոշ օրերուն բացի ազգայինէն քաղաքական գործունէութիւն ալ ունեցաւ։

Լիոնի Ազգային Միութիւնը քաղաքէն դատ կը գրաւի նաեւ «Շրջակայքից» Հաւելուածով։ Եւ ինչպէս իր տիտղոսը յայտ կուտայ, Թաղական Խորհուրդի դեր ալ կը կատարէ։

Բայ սակայն, նոր եկեղեցւոյ շինութեան օժանդակելու համար իր կողքին կազմած է եկեղեցական յանձնախումբ, եկեղեցական Տիկնանց Միութիւն եւ եկեղեցւոյ երիտասարդաց Միութիւն։

Լիոնի հովուական շրջանակին մէջ կը մտնեն Ռոնի նահանգէն զատ Իզէրի եւ Լուարի վերեւ յիշուած հայաշատ քաղաքները, որոնք հոգեւոր հովիւ եւ քահանայ չունին։

Ազգ· Միութեան պաշտօնավարութեան շրջանն է չորս տարի։ Ներկայ վարչութիւնը արդէն իր երրորդ քառամեակը կը բոլորէ։ Եկեղեցւոյ շինութեան աշխատանքը չըլլալը պատրուակ բռնելով, Ազգ· Միութիւնը տարիներէ ի վեր կը մերժէր նոր ընտրութիւն կատարել։

Ի վերջոյ տեղի տալով արդար բողոքներու, ներկայացուց իր հրաժարականը։ Անցեալ աշնան ընտրութեան հաչուեքննիչ եւ ընտրողական յանձնախումբեր, պատասխանելու համար նոր ընտրութիւնները, որոնք կը յուսանք թէ վերջապէս տեղի պիտի ունենան մօտ օրէն։

Ազգային Միութիւն ունի նաեւ վաստակ, մասնակցութեամբ երեք յարանուանութեանց։ Շուրջ 3000 Հայեր կ'ապրին այս քաղաքին մէջ։ Իւրաքանչիւր համայնք առանձին մարմիններով կը մասնակցի իր եկեղեցին։ Վալանսի Հայերը 1952ին ունեցան իրենց սեփական եկեղեցին, — Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ։ Ռոմանի հինգ հարիւր Հայերը անհրաժեշտ պարագային կը դիմեն Վալանսի Ազգ· Միութեան։

Կրընոպլի Հայերը (800 հոգի) եւս ունին իրենց Ազգային եկեղեցական Միութիւնը, պետութենէն վաւերացուած կոնսորտով։ Պաշտօնավարութեան շրջանն է երկու տարի։ Վերջերս, տեղի ունեցաւ նոր վարչութեան ընտրութիւնը։ Ո՛չ քահանայ ունին, ո՛չ եկեղեցի։

Տէսինի մէջ կ'ապրին երկու հազար Հայեր։ Ունին եկեղեցի մը (1946էն ի վեր) եւ քահանայ մը։ Ձունին Ազգ· Միութիւն։

Մօտակայ Փոն տը Շէրիւին (850 հոգի) ունի Ազգ· Միութիւն մը, կազմուած 1926ին։

Վիէնի 1300 Հայերը 1957ին կազմեցին Ազգ· Միութիւն մը, սակայն եկեղեցի ու քահանայ չունին։

Սէնթ Էթիէնի մէջ կ'ապրին մօտաւորապէս 2 հազար Հայեր։ Ունին Ազգ· Միութիւն եւ վարձու մատուռ մը (Ս· Աստուածածին)։ Քահանայ չունին։

Մերձակայ Սէն Շամոնը (վեց հարիւր հոգի) ո՛չ Ազգ· Միութիւն ունի, ոչ իսկ մատուռ մը։

Մօտաւորապէս տուինք Միջին Ֆրանսայի պատկերը, որ հեռու է նախանձելի ըլլալէ։ Կարեւոր քաղաքներ ո՛չ եկեղեցի ունին ոչ ալ քահանայ։ Ամբողջ շրջանին մէջ 4 – 5 քահանաներ կան միայն։

Ո՞վ է պատասխանատուն այս վիճակին։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍԱԼԱՆԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱԼԸ ԶԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԵՐ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒՆ

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՄԻՋԱԴԷՊԵՐ

Սալանի բուն դատավարութիւնը սկսաւ Չորեքշաբթի օր։ Պաշտպան փաստաբանները իրենց յայտարարութիւննե-րով եւ հարցումներուն զանազան միջադէպերու տուն տուին եւ լարուած մթնոլորտ մը տիրապետեց նիստին։

Գլխաւոր միջադէպերը կապ ունէին վկաներուն հետ։ Ինչպէս նախորդ օրը յայտարարուած էր, նախ եւ առաջ նշանակուած վկաները պէտք է կանչուէին ապա միայն կը սկսէր դատը։ Այս վկաներուն մէջ, չատեր, զինուորականներ խոստովանեցան թէ բանակներու նախարարութենէն հրահանգ տրուած էր իրենց որպէսզի վկայութեան չգան, բսուած էր նաեւ թէ պիտի չպատժուին եթէ չվկայեն, ինչ որ խոտոր կը համեմատի 0 – ըէնքին հետ որ կը պատժէ ոեւէ մէկը որ կը խուսափի վկայել, այսինքն ճշմարտութեան ծառայելէ։

Այսպէս կ'անցնին վկաները՝ երբ անոնցմէ կարգացուի։ Երբ ծովակալ Փլուա կը ներկայանայ, մեծ թիքսիէ – Վինյանքուռ կ'ուզէ որ մեկնելէ առաջ, ծովակալը բացատրութիւն տայ իր վկայութեան մասին եւ ծովակալը կը յայտարարէ թէ նոյն առաւօտը ժամը 11-ին հեռաձայնած են իրեն Բանակներու Նախարարութենէն արգիլելու համար որ վկայութեան գայ։ Ըսուած է իրեն թէ որեւէ հետապնդումի պիտի չենթարկուին, բոլոր անոնք որոնց իշխանութիւնը կ'արգիլէ որ վկայեն։ Առեանի նախագահը կը յայտարարէ թէ լուր չունի նման բանէ մը։ Այս միջադէպէն ետք եւ կանչուող վկաներուն մէջ (ճշդենք թէ ամենք բուն դատէն առաջ կը կանչուին իրենց ներկայութիւնը եւ ինքնութիւնը ճշդելու համար, վկայութիւն պիտի տան յետագային) կը ներկայանայ Զօր· տը Փուլի։ Այս սպան ալ կը յայտարարէ թէ բարեկամ մը իրեն հեռաձայնած է ըսելու համար թէ վկայ նշանակուած է, ոչ փաստ։

Ան իր կարգին կը հաստատէ թէ Բանակներու Նախարարութենէն հրահանգ տրուած է որ վկաները չգան։ Ինչպէս նախորդ օրը յայտնի դարձաւ, Սալան ինքնին ալ հեռաձայնած է Բանակներու Նախարարութեան։ Ան կը պատմէ թէ Ալժիրի Պաշտպանութեան Նախարարութենէն հեռաձայնած են իրեն եւ ըսած թէ Ալժիրի Պաշտպանութեան Նախարարութիւնը կ'ուզէ որ Սալան վկայութենէ հրաժարի։ Սալան ըսած է թէ ինքը չի կրնար հրաժարիլ, ինչպէս չի կրնար հրաժարիլ ոեւէ զինուորական։ Ան ըսած է թէ ինքը պիտի գայ վկայելու։

Ամբաստանեալը կը պատմէ թէ Ալժիրի Պաշտպանութեան Նախարարութենէն ալ հեռաձայնած են իրեն եւ ըսած թէ Ալժիրի Պաշտպանութեան Նախարարութիւնը կ'ուզէ որ Սալան վկայութենէ հրաժարի։ Սալան ըսած է թէ ինքը չի կրնար հրաժարիլ, ինչպէս չի կրնար հրաժարիլ ոեւէ զինուորական։ Ան ըսած է թէ ինքը պիտի գայ վկայելու։

Ամբաստանեալը կը պատմէ թէ Ալժիրի Պաշտպանութեան Նախարարութենէն ալ հեռաձայնած են իրեն եւ ըսած թէ Ալժիրի Պաշտպանութեան Նախարարութիւնը կ'ուզէ որ Սալան վկայութենէ հրաժարի։ Սալան ըսած է թէ ինքը չի կրնար հրաժարիլ, ինչպէս չի կրնար հրաժարիլ ոեւէ զինուորական։ Ան ըսած է թէ ինքը պիտի գայ վկայելու։

ՏԱՐՈՒՆԻ — ՏՈՒԲԱ· ՀԱՅԿ ԳԱԼՃԵԱՆ

Վերջին պահուն, յաւուր կ'իմանանք Տուբա· Հայկ Գալճեանի մահը որ տեղի ունեցաւ Հինգշաբթի առաւօտ։

Մանրամասնութիւնները՝ վաղը։

Ամբաստանեալը կը պատմէ թէ Ալժիրի Պաշտպանութեան Նախարարութենէն ալ հեռաձայնած են իրեն եւ ըսած թէ Ալժիրի Պաշտպանութեան Նախարարութիւնը կ'ուզէ որ Սալան վկայութենէ հրաժարի։ Սալան ըսած է թէ ինքը չի կրնար հրաժարիլ, ինչպէս չի կրնար հրաժարիլ ոեւէ զինուորական։ Ան ըսած է թէ ինքը պիտի գայ վկայելու։

Կը վերջանայ վկաներու հարցը եւ Ռուայէ Սալան ոտքի կ'ելլէ կարդալու համար իր ներածական յայտարարութիւնը, (այս յայտարարութեան գլխաւոր մասերը, իր պատմական նշանակութեան համար պիտի տանք առանձին, յաջորդաբար, Ա· մասը տես քիչ անդին)։

Կարճ դադարէ մը ետք, նիստը կը վերսկսի։

Սալան իր յայտարարութեան վերջին մասին մէջ կը չեշտէր։—

«Հաշիւ ունիմ տալիք միայն անոնց որոնք կը տառապին եւ կը մեռնին հաւատացած ըլլալու համար դրժուածխօսքի մը եւ դաւաճանուած յանձնառութեանց։ Այսուհետեւ լռութիւն պիտի պահեմ»։

Եւ Սալան այլեւս չի պատասխաներ իրեն եղած հարցումներուն։ Երբ նախագահը կը նեղանայ, Սալան կը կրկնէ վերը յիշուած իր վերջին նախադասութիւնը եւ կը նստի։ Նախագահը կը սկսի իր մենախօսութիւնը։ Կը յիշէ Սալանի փայլուն ապարէզը։ Քառասուն տարուան զինուորական փառաւոր կեանքը մինչեւ այն օրը երբ Ալժէ կը հաստատուի։ Կը խօսի Ապրիլ 22ի փուչին մասին ապա Գաղտնի Բանակի կազմակերպութեան։ Կը յիշէ ոճիրները, սպանութիւնները եւ կ'ըսէ։— «Ի՞նչպէս, դուք, Ֆրանսական բանակի զօրավար, կրցաք այդպիսի հրամաններ տալ։— պէտք է ջարդել, պէտք է զողնալ, չեզոքացնել»։

Կը կանչուի առաջին վկան՝ Զօր· Այրէս զոր թէ ամբաստանութիւնը թէ պաշտպանութիւնը նշանակած են։ Կը պատմէ Գաղտնի Բանակի գործունէութիւնը, կ'ըսէ նաեւ թէ ըստ իր ստացած տեղեկութեանց 1961 Սեպտեմբերին, Սալան դադրած էր հաւատալէ «Ֆրանսական Ալժերիոյ կողմնակից է, ինք ալ «Ամենօք»)։

Կը վերջանայ վկաներու հարցը եւ Ռուայէ Սալան ոտքի կ'ելլէ կարդալու համար իր ներածական յայտարարութիւնը, (այս յայտարարութեան գլխաւոր մասերը, իր պատմական նշանակութեան համար պիտի տանք առանձին, յաջորդաբար, Ա· մասը տես քիչ անդին)։

Կարճ դադարէ մը ետք, նիստը կը վերսկսի։

Սալան իր յայտարարութեան վերջին մասին մէջ կը չեշտէր։—

«Հաշիւ ունիմ տալիք միայն անոնց որոնք կը տառապին եւ կը մեռնին հաւատացած ըլլալու համար դրժուածխօսքի մը եւ դաւաճանուած յանձնառութեանց։ Այսուհետեւ լռութիւն պիտի պահեմ»։

Եւ Սալան այլեւս չի պատասխաներ իրեն եղած հարցումներուն։ Երբ նախագահը կը նեղանայ, Սալան կը կրկնէ վերը յիշուած իր վերջին նախադասութիւնը եւ կը նստի։ Նախագահը կը սկսի իր մենախօսութիւնը։ Կը յիշէ Սալանի փայլուն ապարէզը։ Քառասուն տարուան զինուորական փառաւոր կեանքը մինչեւ այն օրը երբ Ալժէ կը հաստատուի։ Կը խօսի Ապրիլ 22ի փուչին մասին ապա Գաղտնի Բանակի կազմակերպութեան։ Կը յիշէ ոճիրները, սպանութիւնները եւ կ'ըսէ։— «Ի՞նչպէս, դուք, Ֆրանսական բանակի զօրավար, կրցաք այդպիսի հրամաններ տալ։— պէտք է ջարդել, պէտք է զողնալ, չեզոքացնել»։

Կը կանչուի առաջին վկան՝ Զօր· Այրէս զոր թէ ամբաստանութիւնը թէ պաշտպանութիւնը նշանակած են։ Կը պատմէ Գաղտնի Բանակի գործունէութիւնը, կ'ըսէ նաեւ թէ ըստ իր ստացած տեղեկութեանց 1961 Սեպտեմբերին, Սալան դադրած էր հաւատալէ «Ֆրանսական Ալժերիոյ»։

Զօր· Այրէս նեղ կացութեան կը մատնուի Պաշտպանութեան կողմէ երբ ճախադասութիւն մը կը գործածէ «մարզական ահաբեկումի» մասին խօսելով։ Նիստը կը յետաձգուի Հինգշաբթիի։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՓԱՖ յայտարարեց թէ Զօր· տը Կոլ ծաղրանկարի վերածեց Եւրոպան։

Ալժիրի մէջ ահաբեկումները կը չարունակուին։ Երեքշաբթի օր 75 մահափորձեր եղած են եւ յիսուն մեռեալ կան (մեծ մասը մահմետական, Գաղտնի Բանակի պատասխանն էր Էֆ էլ էնի լարդին), Չորեքշաբթի 53 մահափորձ՝ 41 մեռեալ։

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ որոշեց զբօսի տակ կանչել 19 տարուս տղաքը, Ալժերիոյ մէջ։ Ինքնորոշումի պիտի կատարուի Յուլիս մէկին։ Զօրավարներ Սօվանեաք եւ Մոնեկլիա պաշտօնազրը կուեցան։

ՍԱԼԱՆԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

« Պարոննե՛ր, Գաղտնի Բանակի պետն եմ։ Իմ պատասխանատուութիւնս ամբողջական է։ Տէր կ'ուզեմ ըլլալ անոր։ Կարելի չէ զիս հեռացնել այն ապրելա-կերպէն զոր ունեցած եմ 42 տարուան հրամանատարութեան ընթացքին։ Խմբակի մը զեկավարը չեմ այլ՝ Ֆրանսացի զօրավար մը որ կը ներկայացնէ յաղթական բանակը. ոչ՝ պարտուած բանակը։ Տարբերը, անկէ որ ձեզմէ արտօնութիւն կ'ուզէ զիս սպաննելու, աւելի ծառացած եմ Մայր – Հայրենիքէն դուրս, ուզեցի պաղթավայրի բանակի սպայ ըլլալ, ե-զայ, կուտեցայ հայրենիքին պահելու համար Կալիէնիի, Լիօթէյի, Հայր Ֆուքոյի կայսրութիւնը։ Մարմինս բազմաթիւ եւ խոր հետքեր պահած է այս կռիւներէն։ ... Հրամանատարութիւն վարած եմ, հրամայած եմ, բաշխած եմ, պատժած եմ, եւ ամէն բանէ վեր սիրած եմ, այս գերիշխան եւ անուշ Ֆրանսան, զօրաւոր եւ ազնիւ։ Երկու անգամ վտանգի ժամանակ տեսայ կայսրութեան ժողովուրդները վազել իր օգնութեան։— Ալժերացի, Մարոքցի, Թունուզցի, Վիէթնամցի, եւ Սենեկալցի, կռուած եմ մեղի հետ եւ չամախ իմ հրամաններուս տակ։ Երբ ճանչցած ես քաջութեան Ֆրանսան, չես ընդունիր լքումի Ֆրանսան։

« ... Երբ 1954 Նոյեմբեր 1ին պէն Պելլայի հրամաններով, ուսուցիչներու զոյգ մը եւ բազմաթիւ Մահմետականներ սպաննուեցան, Հնդկաչինէն եկած զօրքն է որ դէմ կը դնէ այդ ըմբոստութեան։ Անոնց դերն էր փրկել այս Ֆրանսական դաւառները Հնդկաչինի ճակատագրէն եւ պահել ազգային հողամասի ամբողջականութիւնը։ ... Երբ 1956ին Ալժերիոյ ուժերուն հրամանատարութիւնը կը ստանձնեմ, մահափորձերը կը չարունակուին ամէն օր, քրիստոնեայ, հրեայ, մահմետական կը սպաննուին ամէն ժամ։ 1956 Դեկտեմբերին 950 մահափորձեր կատարուած են. թէնամիին կողմէ մի-այն Ալժէի նահանգին մէջ։ Հարիւրաւորներ զոհերն են Պէն Խեատայի եւ Եուսէֆ Սաատիի հրամաններուն, Քազպայի եւ պանողներուն պետերը։ Երախաներ անդամահատուած են, բայց ցաւի ոչ մէկ տող կը գրուի կարգ մը թերթերու կողմէ, որոնք մասնագէտ են պարսաւանքի։ Ռոպեր Լաքոսթի հետ կատարեալ համաձայնութեամբ (Ալժերիոյ Նախարար), Ալժէի խաղաղութիւնը եւ պատասխանատուութիւնը կը յանձնենք վայրաչունչ-րու 10րդ զօրաբաժինին։ Այս միաւորը եր-եք ամսուան մէջ պիտի չհկր Ալժէի ճակատամարտը առանց չէնքերու վրայ քաշելու ծանր զնդացիրներով, ոչ մէկ օդանաւ զնդակներ թափած է Քազպային վրայ։ Հոս 2 կարեւոր դէպք.— Փարիզի մէջ, քաղաքական դէմքեր եւ մասնագէտ մամուլը կը նախատեն նախարարը եւ բանակը, իրենց ուժով օգնելով, այդ ձեւով, դժուարութեան մէջ եղող թշնամիին։ Ալժէի մէջ, Պազուքայի մահափորձը։ Ցունուար 16, ժամը 19ին, երկու ռոմբեր կը քաշուին իմ գրասենեակիս վրայ, հրամանատար Ռոտիէ կը սպաննուի։ Առաջին մահափորձն է որ էֆ էլ էնի գործը չէ եւ ուղղուած է ընդդէմ. հրամանատարին դէմ։ Ո՞վ է ընդդէմ։ Մեծ ցանցի մը գործն է։ Դրդիչները անոնք են որ այսօր գլուխս կ'ուզեն ձեռք ձգել վճիռով մը, ինչ որ չյաջողեցան Պազուքայով։ Այնքան իրաւ է որ լուրջ որեւէ քննութիւն մերժուեցաւ ինծի, ոչ մէկ վկայութիւն չառնուեցաւ »։

Սալան կը հանի, ապա Մայիս 13ին։

(Շար·)

Ի՛ՆՉՊԻՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Գ· ՄԱՍ)

ՎԵՐԱԴԱՐՁ

Պոլիս ղբաղած էր Մենաերէսի դատով: Ընթրիքի պահուն՝ կիւրսէչն ու յետին Թուրքը ձայնասփիւռին դիմացն էին :

— Կախենք՝ թէ չկախենք :

Մենաերէս Պոլսոյ մէջ հիանալի ճամբաներ բացեր է, դրամ կերեր է, Արեւելեան գաւառները Մոսկովին, կ'ուզէ եղեր ծախել :

— Կախենք՝ թէ չկախենք :

Հարկ եղաւ երկու չարաթ յետոյ խոյս տալ Պորսահայերու հիւրասիրութենէն : Իտալական Սանճիորճօ չոգենաւով պէտք էի վենետիկ մեկնիլ: Թուրքերը իրենք ալ չեն սիրեր իրենց ղրամը, պէտք է տղայ վճարել :

Շոգենաւը ճամբայ ելաւ բնութեամբ հիանալի եւ իր ազատ փողոցներով նըշանաւոր քաղաքէն: Երկրորդ օրը հասանք Իզմիր :

Կեավուր Իզմիրը հիմա եղած է միւս Իզմիրի պէս, իր ազատ, ցեխոտ փողոցներով, աղքատ խանութներով, բազում բեռնակիրներով, չրջուն սառակ – ներով եւ կասկածոտ աչքերով :

Շոգենաւը կազմակերպեց այցելութիւն մը դէպի Եփեսոսի աւերակները: Կային Ֆրանսացիներ, Հոլանտացիներ եւ Անգլեացիներ : Մեր առաջնորդն էր Թուրք երիտասարդ մը, որ ամէն լեզու կը խօսէր եւ ոչ մէկ լեզու գիտէր: Անցանք բամպակի հիւանդ արտերէն :

— Տեսէք, հիանալի մշակութիւն է, ըսաւ առաջնորդը :

Ճամբան ուղտերու ծոյլ կարաւաններ կ'անցնէին: Ֆրանսացի տիկին մը կանգնեցուց կարաւան մը եւ բարձրանալով ուղտի մը քամակը լուսանկար քաշուեցաւ :

— Ֆրանսայի մէջ կրնան նոր տարիի քարտ տպել եւ ծախել, նորութիւն է :

Ահա Սելճիւք գիւղաւանը ,ուր հասեր են ժամանակին Թափառական ցեղեր եւ իրենց անունով մկրտեր : Գիւղին վերեւ բլրան մը վրայ կար աւերակ եկեղեցի մը: Աւերակներէն կը տեսնուէր Թէ ժամանակին եղած է հրաշալիք մը· Ս.Յովհաննէս Աւետարանիչի եկեղեցին էր եւ կ'ըսեն Թէ իր նչխարներն ալ աւազ խոբանի տակ Թաղուած են :

— Ախկա Յովհաննէս Մկրտիչի եկեղեցին է, ըսաւ առաջնորդը մեծ գիտութեամբ :

— Բայց Յովհաննէս Մկրտիչը Պաղեստինի մէջ գլխատուած է, հոս չէ եկած, ըսի ես, Յովհաննէս Աւետարանիչը պէտք է ըլլայ :

— Դուն փրոֆէսօ՞ր ես, հարցուց ինծի :

— Է՛հ, քիչ մը կը հասկնամ այս բաներէն, պատասխանեցի :

Սելճիւք գիւղին մէջ հասարակ ծածքի մը տակ հաւաքած էին յունահռոմէական Թանկագին արձաններ եւ հնութիւններ :

— Ինչո՞ւ զեղեցիկ Թանգարան մը չէք չինած, հարցուցի անօրէնին՝ իմ կատարած Թուրքերէնովս :

— Պիր կիւն եափարըզ, (օր մը կը չինենք) պատասխանեց անտարբեր չեչտով :

— Մե՛ղք ըսի ինքնիրենս, հապար մեղք, ի՛նչ հանճարներ ստեղծեր են այս զեղեցկութիւնները եւ հիմա կը մնան այդպէս անխնամ :

Հանրակառքն առաջ երթալով մտանք փոքրիկ անտառ մը, բլրան մը վրան էր· հոն՝ ըստ աւանդութեան՝ կը գտնուէր Տիրամօր տունը, երբ խաչելութենէն յետոյ Յովհաննէս աւետարանիչին մօտ ապաստանեցաւ: Փոքրիկ աղիւսակերտ տունակ մ'էր, ծառերով պատկուած· ոչ մէկ ապացոյց կար Աստուածամօր տունն ըլլալու սակայն, աւանդութիւն էր եւ աւանդութիւնը սիրելի ու յարգելի է :

Իջանք բլուրէն վար· ահա մեր ոտքերուն տակ աւերակ եփեսոսը, ոչ խոր՝ բայց նեղ հովիտի մը մէջ երկարած : Հիանալի էին իր աւերակները, բայց չատ տանջուած: Հոն կարելի էր տեսնել յունական եւ հռոմէական արուեստները իրարու խառնուած, զարդարեր էին այդ նահանգային քաղաքը: Պատմական խոչոր նչանակութիւն ունեցեր է: Հեթանոս արուեստին վրայ քրիստոնէութիւնը դրած է իր լոյսը, Պօղոս առաքեալ սիրեր է այդ քաղաքը եւ տիզերական ժողովը անմահացուցեր է զայն :

Քաղաքէն քիչ հեռու բերդ մը կար· առաջնորդը չատ ապահով ըսաւ ·

— Այս բերդին մէջ Պօղոս առաքեալը կախեր են :

Իր գիտութիւնը հաստատելու համար՝ երեք կտրած լեզուներով կրկնեց նոյն բանը: Անչուչա խնդուք մը փրթաւ :

— Փրոֆէսօր, այդպէս չէ՞, հարցուց ինծի :

— Ոչ, Պօղոս առաքեալը Հռոմի մէջ սուրով սպանեցին, պատասխանեցի ես :

Այնուհետեւ նա ամէն բան ինծի կը հարցնէր՝ սխալներ չընելու համար :

Աւերակները տակաւին բոլորովին չեն պեղած· ով գիտէ Թէ մօտակայ բլուրները, հովիտները դեռ ինչ գանձեր կը ծածկեն: Ամէն քարի վրայ, սիւներու եւ կամարներու վրայ յունարէն եւ լատիներէն արձանագրութիւններ կային: Անունները կայսրերու, նահանգապետներու, աղնուականներու, այժմ մենք կը կարդանք եւ կ'անցնինք մտնելով այդ անունները , հիանալով իրենց գործերուն վրայ :

Կէս օրուան ճաշը Եփեսոսի մօտ բրինք, փոքրիկ ճաշարանի մը մէջ: Շոգենաւը մեր ճաշը դրկած էր հետերնիս, Թուղթէ տոպրակներով· ապուխտ, երշիկ: Թուրք առաջնորդը իմ սեղանիս վրայ նստեցաւ, օտար փրոֆէսօրին հետ պիտի ճաշէր, առէպ չի հանդիպիր :

— Հրամմեցէք այս ապուխտէն, ըսի ես, խոտալական է, չատ լաւ կը չինեն :

— Շնորհակալ եմ, պատասխանեց, ես ուղղափառ միւսլիման եմ, Թէպէտ կով կղզին ծնած եմ, բայց իմ կրօնքս կը պահեմ, խոզի միս չեմ ուտեր :

— Գէթ գաւաթ մը գինի առէք, կրկնեցի ես :

— Ո՛չ, գինին ալ արգիլած է Բէրդամպերը (մարգարէն, Մահմէտ)· սատանային քով կ'երթան այն միւսլիմանները որ երշիկ կ'ուտեն եւ գինի կը խմեն , պատասխանեց լինդի :

— Այն ատեն, ըսի, ջուր խմէ եւ պահիր կեր, եւ պաղ ջուրի չիչը առջեւը դրի: Չեմ ուզեր որ դուն զրկուիս Մահմէտի արքայութեան հուրիներէն :

Երեկոյեան մօտ վերադարձանք չոգենաւ: Իզմիր քարափ չունի, մակոյկներով Թուղ եւ չամիչ կը բառնային Աւստրիոյ համար :

Իտալական չոգենաւին վրայ երկու Թուրք ոստիկաններ կային: Մօտեցայ լրենց եւ հարցուցի ·

— Ո՞րքան բնակիչ ունի Իզմիրը :

— Մէկ միլիոն, պատասխանեց մին :

— Կարծեմ չատ է, ըսի ես :

— Կէս միլիոն ապահովապէս , պատասխանեց միւսը :

— Ես Թուրքիոյ պատմութիւնը լաւ գիտեմ, ըսի· այս քաղաքը Կեավուր Իզմիր կը կոչուէր, եւ բնակիչները Հայեր եւ Յոյներ էին, հիմա ինչո՞ւ չկան :

—Դուք պատմութեան փրոֆեսօ՞ր էք, հարցուցին միաբերան :

— Այո՛, պատմութեան փրոֆեսօր եմ, պատասխանեցի :

Երկուքն ալ պաչտպանութեան դիրք բռնեցին: Թուրքն իր պատմութենէն կը վախէ :

— Պարոն, ըսին վայրագ չեչտով , Թուրքիան Թուրքերուն կը պատկանի , երկու ազգերն ալ քշեցինք դուրս· անոնք մեր հաւատքին եւ ազգին թշնամիներն էին :

Շոգենաւը բարձրացուց իր խարիսխը եւ հեռացաւ դէպի բացը: Իզմիրի չրջակայ բլուրները, քաղաքը գոյնզգոյն լոյսերով ծաղկած էին· հիանալի էր իր ծովախորչը :

Ներկ Զմիւռնիա· քանի փառքեր տեսած էր հին ժամանակները, եւ քանի սուրբեր ու հանճարներ դեռ իր անունը կը կրեն եւ նա հիմա, քսաներորդ դարուն մէջ, լոկ բեռնակիրներ, առատահաս – ներ եւ ցեխոտ փողոցներ ունի :

Կեավուր Իզմիրն ալ մթութեան մէջ կորսուեցաւ եւ չոգենաւը մտաւ Ցանիա – կան ծովը՝ Աթէնք ու Վենետիկ երթալու համար :

Հ· ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

(10 Շար·)

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՄՇԱԿՈՒՄՆ ՈՒ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ ԲՈԼՈՐԻՍ ԳՈՐԾՆ Է

—o—

3·— ՁԵՆ ՀԱՐՍՏԱՑՆՈՒՄ , ԱՂՃԱՏՈՒՄ ԵՆ...

Մեր լեզուի յետապայ մշակման կարեւոր խնդիրներից մէկն էլ նրա բառապաշարի հարստացման հարցն է : Գիտութեան ու տեխնիկայի զարգացման այժմեան տեմպերը պահանջում են գիտութեան, տեխնիկայի, արտադրութեան բոլոր ճիւղերի հարուստ, մշակուած ու ճշգրտուած տերմինաբանութիւն : Բնականաբար, առաջին հերթին հէնց այստեղ էլ մեր առջեւ ծառանում է փոխառութիւնների խնդիրը, որ այնքան վէճերի տեղիք է տուել ու տակաւին չդադարում է կրքեր բորբոքել: Բանն այն է, որ թէեւ վազուց արդէն ընդունուած է այն ճշմարիտ սկզբունքը, որ մեր լեզուի մէջ ազատօրէն պէտք է գործածել այն միջազգային տերմինները, որոնց համարժէքը չունենք եւ չենք կարող ստեղծել աւելորդ, արհեստական ու մեր լեզուի ոգուն խորթ բառակերտութեամբ, գործնականում դեռ եւս դրսեւորւում են իրար հակադիր, հաւասարապէս մերժելի երկու մտայնութիւն : Ոմանք ձգտում են ամէն ինչ հայացնել, ամէն տերմինի հայերէնը մի կերպ սարքել, ստեղծելով այնպիսի բառեր ու բառակապակցութիւններ, ինչպիսիք են՝ «գործարանատուր տարրաբանութիւն» , «լեզուատականերվայիս» , « համերակարդը» (պանֆլերիտ) , « ենթաեստափոխութիւն», « բաղահիւսութիւն» (կոմպլէքս) եւայլն, եւայլն: Այս բառակերտական մարմաջը երբեմն այնտեղ է հասնում, որ մեր լեզուում վազուց ի վեր կենսունակութիւն ըստացած ու բոլորի կողմից գործածուող բառերն են վերախմբագրւում կամ պարզապէս փոխարինւում նորակերտ բառով: Այսպէս օրինակ, մենք ունենք գրասենեակ բառը եւ գրասենեկի գնալ կապակցութիւնը, որ գործածւում է բոլորի կողմից, բայց դա դուր չի գալիս ոմանց, եւ, ահա, սարքում են գրասի գնալ կապակցութիւնը, ունենք տեսնելու գնալ, այցի գնալ, յօրինում ենք՝ տեսի գնալ, ունենք անկում, յօրինում ենք անկ եւայլն : Ինչով էլ լինի՝ հայացի տերմիններ սարքելու այս մոլութիւնը վնասակար է եւ նրանով, որ մեր լեզուի մէջ մտցնում է իր համակարգին խորթ բառաձեւեր ու ազատւում այն, եւ՝ նրանով, որ խուսափելով բոլոր կամ գրեթէ բոլոր պղտոր լեզուների համար ընդհանուր դարձած միջազգային տերմինների գործածութիւնից, արհեստական պատնէշներ է ստեղծում մեր եւ միւս ազգային լեզուների միջեւ : Իհարկէ, այդ կարգի նորաթուխ բառերը մեծ մասամբ մերժւում են ժամանակի ընթացքում, սակայն կան նաեւ այդքան զեղեցիկ բան մը լսած չենք ինքնին կոպիտ եւ տմարմար անուններ, որոնց վրայէն էր մատանիները, կը հպէին ականջնուս երկնային չոյանքով մը :

Երբ վերջացուց, բնազդաբար, առանց որեւէ մտածումի, առաջնորդին զարի տեղը եւ նստեցայ անոր կողքին :

Զգալով իր ծոցէն դուրս ժայթքող բուրմունքը, փակեցի աչքերս : Հարցուցի ինծի Թէ կը սիրէի՞ երաժշտութիւնը : Իր ձայնը սարսուռ պատճառեց ինծի : Բացի աչքերս եւ տեսայ որ ակնարկը ինծի էր յառած :

Այդ ակնարկը դիս կորսեան մատնեց :

— Այո, պարոն, պատասխանեցի բոլորովին խառնած ...

Եւ քանի որ գետինը այդ միջոցին չէր պատեցաւ դիս իր ընդերքին մէջ ընդունելու համար, կը նչանակէ Թէ բնութիւնը անտարբեր է մարդոց ամէնքին Թախանձագին մաղթանքներուն հանդէպ :

Անհեակիս մէջ ամբողջ պիչերը անցան ինքզինքս կոպիտ եւ տմարմար անուանելով եւ բռունցքի հարուածները իջեցնելով դէմքիս :

ԱՆԱՀՈՒ ՖՐՈՒՆԻ

(1 Շար·)

ՕՏԱՐ ԼՋԵՐ

ՄՐՏԵՆԻՆԵՐՈՒ ԱՆՏԱՌԸ

—o—

Շատ խելացի պատանի մըն եմ եղած, սակայն, տասնեւեօթը տարեկանիս դարձած եմ անհեթեթ: Այն աստիճան անհամարձակ ու քաշուող , որ չեմ կրցած ոչ բարեւել չուրջիններս եւ ոչ ալ պատշաճօրէն նստիլ անոնց չարքին, առանց որ ճակատս ողողուի քրտինքով :

Կիներու ներկայութիւնը դիս կը նեղէր մեծապէս մը վախի մէջ: Կէտ առ կէտ կը հեռեւէի Քրիստոսի նմանութեան սկզբունքին, զոր սորվեցուցած էին ինծի չեմ գիտեր զպրոցի որ դասարանին մէջ եւ միտքս պահած էի Քրտնէյէն քառեակներ՝ որոնք տարօրինակ Թուած էին ինծի :—

Խոյս տուր կիներու ազդեցութենէն՝
Թշնամիդ անոնցմով է որ կրնայ ճանչնալ
թերութիւններդ :
Ապաւինէ Բարձեալին բարիքներուն՝
Որոնց առաքինութիւնը կ'ազնուացնէ
հոգիները :
Կտրուկ հրաժեշտով մը սիրէ բոլորը՝
Սակայն՝ Աստուծոյ միջոցաւ ... :

Այս խորհուրդներուն կը հետեւէի , ակամայ, վասնզի կը նախընտրէի նուազ կտրուկ հրաժեշտով մը տեսնել կիները··

Մօտս բարեկամուհիներու կարգին կար կին մը, որուն ներկայութեան էր որ կ'ուզէի յաճախ գտնուիլ եւ երկար խօսիլ անոր հետ :

Երիտասարդ հասակին մեռած համբաւաւոր դաշնակահար Ատոլֆ Կանսի այրին էր ան: Ալիս կը կոչուէր: Երբեք պէտք եղածին պէս չէի տեսած ոչ անոր մատերը, ոչ աչքերը, ոչ ալ ակռաները ... Ի՞նչպէս կարելի է լաւ մը տեսնել այն որ կը ծփայ, կը փայլի, կը կայծկլտէ ու կը շլացնէ : Եւ սակայն անիկա ինծի կը Թուէր աւելի գեղեցիկ քան երազը, եւ չրջապատուած էր վերբնական փայլով մը :

Մայրս սովորութիւն ունէր ըսելու Թէ՝ եթէ մանրամասնենք Տիկին Կանսի դէմքին դիծերը՝ անոնք արտակարգ ոչինչ ունէին, եւ ամէն անդամ որ ան դրսեւորէր իր այս զգայումը, հայրս կը չարժէր իր գլուխը չհամոզուողի մը երեւոյթով, որովհետեւ իմ պատուական հայրիկս ալ ինծի պէս կ'ընէր.— ան երբեք չէր մանրամասներ Տիկին Կանսի գիծերը ...

Եւ ինչ ալ ըլլային այդ մանրամասները, ամբողջութիւնը հրաշալիք մըն էր ... Մի հաւատաք մայրիկիս, կը վստահեցնեմ ձեզ Թէ Տիկին Կանսը գեղեցիկ էր ...

Տիկին Կանս գիս իրեն կը քաշէր՝ գեղեցկութիւնը քաղցր բան մըն է ...

Տիկին Կանս վախ կ'ազդէր ինծի՝ գեղեցկութիւնը ահաւոր բան մըն է ...

Իրիկուն մը, երբ հայրս քանի մը հիւրեր կ'ընդունէր, Տիկին Կանս դահլիճ մտաւ բարեացակամ երեւոյթով , բան մը որ զիս խրախուսեց: Անիկա չատ մարդոց մէջ կ'առնէր երեւոյթը բարի կնոջ մը որ իր չրջապատութեանց ընթացքին հացի փշրանքներ կը բաչխէ փոքրիկ Թռչուններուն, եւ յանկարծ կը ստանար ուրիչ երեւոյթ մը: Իր դէմքը կը սառէր եւ կը սկսէր չարժել իր հովահարը՝ բոլորովին մոայլ ու անմերձենալի :

Չէի կրնար բացատրել այս երեւոյթը: Միայն այսօր է որ կատարելապէս կ'ըմբռնեմ այդ բանը :

Տիկին Կանս պարզապէս պչրուած էր, ահա բոլորը:

Կ'ըսէի ձեզի ուրեմն, Թէ այդ իրիկուն դահլիճ մտնելով բոլորին ալ բաչխեց իր ժպիտէն փշրանք մը, մեծէն մինչեւ ամէնէն խոնարհը՝ որ ես էի :

Չէի հեռացներ ակնարկս իր վրայէն եւ կարծեցի իր աչքերուն մէջ նչմարել տխրութեան մը արտայայտութիւնը որ զիս յուզեց : Կը նչանակէ Թէ բարի արարած մըն էի :

Ինդրեցին իրմէ որ բան մը նուագէր դաշնակով :

Նուագեց Շոփէնի «Իրիկնային»ը : Երբ վերջացուց, բնազդաբար, առանց որեւէ մտածումի, առաջնորդեցի զայն իր տեղը եւ նստեցայ անոր կողքին :

Զգալով իր ծոցէն դուրս ժայթքող բուրմունքը, փակեցի աչքերս : Հարցուցի ինծի Թէ կը սիրէի՞ երաժշտութիւնը : Իր ձայնը սարսուռ պատճառեց ինծի : Բացի աչքերս եւ տեսայ որ ակնարկը ինծի էր յառած :

Այդ ակնարկը դիս կորսեան մատնեց :

— Այո, պարոն, պատասխանեցի բոլորովին խառնած ...

Եւ քանի որ գետինը այդ միջոցին չէր պատեցաւ դիս իր ընդերքին մէջ ընդունելու համար, կը նչանակէ Թէ բնութիւնը անտարբեր է մարդոց ամէնքին Թախանձագին մաղթանքներուն հանդէպ :

Անհեակիս մէջ ամբողջ պիչերը անցան ինքզինքս կոպիտ եւ տմարմար անուանելով եւ բռունցքի հարուածները իջեցնելով դէմքիս :

ԱՆԱՀՈՒ ՖՐՈՒՆԻ

(1 Շար·)

են հասարակութեան կողմից եւ չեն գործածւում, բայց երեւոյթն ինքնին դատապարտելի է ու վնասակար: Ոմանք էլ, ընդհակառակն, անխտիր գործածում են օտար բառերը նաեւ այն դէպքում, երբ դրանց համարժէք հայերէն տերմինները կան եւ դարաւոր գործածութեամբ մի-անգամայն արդարացրել են իրենց: Մենք ունենք, օրինակ, կենսաբանութիւն, երկրաբանութիւն, տաղաչափութիւն, վիպագիր բառերը: Բայց դրանք ոմանց, ըստ երեւոյթին, դուր չեն գալիս, եւ, ահա, նրանք գրում են. բիոլոգիա, գեոլոգիա, մետրիկա, ռոմանիստ եւայլն, եւայլն: Բանն այնտեղ է հասնում, որ մեր լեզուին հարազատ վերլուծել, տարրալուծել բառերն էլ դառնում են անալիզել, նախագծել բառը՝ պրոէկտել, որակաւորելը՝ կվալիֆիկացնել եւ այդպէս շարունակ: Կարելի է սպասել, որ այդ կարգի մարդիկ շուտով կերպաւորել բառի փոխարէն կը գրեն վիդավորել, լսել բառը կը փոխարինեն աուդիենցել, իսկ տեսնելը՝ վիդիլ բառերով: Հասկանալի է, որ այս երեւոյթն էլ նոյնքան դատապարտելի ու վնասակար է, որքան եւ նախորդը: Կարելի է եւ պէտք է, ի հարկէ, գործածել միջազգային տերմինները, եթէ նրանց համարժէքը չունենք. բայց մեր ունեցած կենսունակ բառերը անհարկի փոխարինել դրանցով, մեր լեզուի մէջ մտցնել խորթ բառաձեւեր նշանակում է աղաւաղել ու աղտոտել մեր լեզուն: Պէտք է նշել, որ մեղ մօտ տերմինաբանութեան հարցերը վերջին տարիներում առհասարակ ինքնահոսի են մատնուած: Դրա պատասխանատուութիւնը, բնականաբար, ընկնում է Տերմինաբանական Կոմիտէի վրայ, որը, սակայն, իր խորունկ քնից զարթնելու յոյս չի ներշնչում:

Խօսելով նորակերտ եւ փոխառեալ բառերի մասին, ես կ'ուզէի շեշտել նաեւ մի այլ հանգամանք: Մեր մամուլում տպագրւում են կամ ռադիոյով ու հեռուստասեսութեամբ հաղորդւում բազմաթիւ գիտական – հանրամատչելի յօդուածներ ու դասախօսութիւններ, հրատարակւում են մեծ թւով հանրամատչելի գրքեր ու գրքոյկներ: Այդ բոլորի նպատակն է, բնականաբար, մեր ժողովուրդի լայն զանգուածներին հաղորդակից դարձնել գիտութեան ու տեխնիկայի զանազան ճիւղերի նորագոյն նուաճումներին: Եւ որքան զայրացուցիչ է ընթերցողի, նոյնիսկ բարձր մակարդակի ընթերցողի համար, երբ մի փոքրիկ յօդուածում նա հանդիպում է բազմաթիւ նոր, մեծ մասամբ օտար բառերի, որոնք անհասկանալի են իրեն: Վերջերս մեր թերթերից մէկում կարդացի մի փոքրիկ հաղորդում՝ նոր տիպի տրակտորի թողարկման մասին: Հասկանալի է, որ այդ հաղորդումը շատ կը հետաքրքրէր գիւղատնտեսութեան բնագաւառի աշխատողներին եւ առաջին հերթին՝ կոլտնտեսականներին. բայց ընդամէնը քսան տողից բաղկացած այդ հաղորդման մէջ մի քանի անգամ գործածուած էին հերբիցիդ եւ իմիտացնել բառերը: Ի՞նչ պիտի հասկանայ կոլտնտեսականը դրանցից, չէ՞ որ առաջինը, որ կազմուած է լատինական հերբ (խոտ) եւ ցեդերէ (սպանել) բառերից, նշանակում է խոտ, մոլախոտ ոչնչացնող, իսկ երկրորդը՝ իմիտացիա բառից, որ նշանակում է նմանեցնել, միատեսակ դարձնել: Միթէ՞ չէր կարելի այս պարզ հայերէն բառերով գրել, որ պէսզի բոլորն էլ հասկանային: Մինչդեռ շատ հեղինակներ իրենց յօդուածներն ու հանրամատչելի գրքոյկները այնքան են այդպիսի բառերով լցնում, որ բացի իրենցից ու մի քանի մասնագէտներից, ոչ ոքի այլեւս մատչելի չեն լինում: Սա արդէն ոչ թէ լեզուաշինարարութեան ընդհանուր հարց է, այլ շատ գործնական խնդիր: Մեր յօդուածագիրներն ու հանրամատչելի գրքերի հեղինակները պէտք չէ մոռանան, որ գրում են ժողովրդի համար:

Այս յօդուածի մէջ ես փորձեցի համառօտակի խօսել մեր ազգային լեզուի զարգացման ու մշակման հետ կապուած մի քանի խնդիրների մասին: Ի հարկէ շօշափուած հարցերով չեն սպառւում այն բազմաթիւ խնդիրները, որոնցով պէտք է զբաղուել: Այդ խնդիրները շատ են եւ անհրաժեշտ է լուրջ ու հետեւողական ուշադրութիւն դրանց նկատմամբ: Ես ուզում եմ մի անգամ եւս շեշտել միայն, որ մեր լեզուի մշակման ու կատարելագործման, մեր բանաւոր ու դրաւոր խօսքի մշակոյթի գործը ընդհանուրի գործն է: Իսկ այդ գործի հետեւողական իրականացումը պահանջում է առաջին հերթին մեր լեզուի լաւ իմացութիւն, մեր հարուստ ու ճկուն լեզուի բոլոր հընարաւորութիւնների օգտագործում եւ դրանց հետ միաժամանակ, միջազգային լեզուներից յատկապէս ռուսերէնի միջոցով ստացւող տերմինաբանութեան գործածում այն բոլոր դէպքերում, երբ մեր լեզուի սեփական հնարաւորութիւնները չեն բաւարարում:

ՊՐՈՖ. ԷԴ. ԱՂԱՅԵԱՆ

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ ՄԵՐ ՄԻՋ

ԼԻՈՆ, (Յառաջ).— Քանի մը օր է քաղաքիս մէջ տեղի կ'ունենան մեծավայելուչ, չքեղ հանդիսութիւններ: Մայիս 9էն ի վեր այստեղ հաւաքուած են աշխարհիս ամէն կողմերէն եկած կրօնական պատգամաւորներ, մասնակցելու համար «Հաւատոյ Տարածման Ս. Ժողովի» առաջին համագումարին, որուն բացումը տեղի ունեցաւ Լիոնի Աթոռանիստ Սէն Ժան տաճարին մէջ:

Համագումարը իր աշխատանքները լրացուց ամսոյս 13ին, Կիրակի: Համաշխարհային այս համագումարին կը նախագահէր Կարդինալ Աղաճանեան, պապական նուիրակ եւ ընդհանրական պետը «Ուխտ»ին: Կը մասնակցէին աւելի քան երկու հազար պատգամաւորներ, — չորս կարդինալ, բազմաթիւ եպիսկոպոսներ, հազարաւոր քահանաներ եւ երէցներ՝ աշխարհի ամէն անկիւններէն: Եկած էին նաեւ ներկայացուցիչներ ոչ-կաթոզիկէ համայնքներէն: Բաւականանանք յիշելով միայն քանի մը երկիրներ, — Հնդկաստան, Փորթուկալ, Փարակուէյ, Եւրոպ. Ասիա, Քանատա, Մեքսիկա, Իտալիա, Ամերիկա, եւն-: Ժողովականներու կարգին՝ Կարապետ Եպիս. Ամատունի:

Նախագահական աթոռը փոխն ի փոխ կը գրաւէին Լիոնի եւ Փարիզի կարդինալները՝ Ժերլիէ եւ Ֆելթէն: Յովհ. ԻԳ. քահանայապետը այս առթիւ համագումարին ուղղած էր պատգամ մը, որուն մէջ գնահատական բառերով կ'արտայայտուէր «Ֆրանսայի ազնուական քաղաքին՝ Լիոնի մասին, ուր ծնած էր Մառի – Փոլին Ժառիքօ, հիմնադրուհին «Հաւատոյ Տարածման Ուխտ»ին, Աթթալի, Պլանտեն, Փոթեն եւ ուրի սրբուհիներ եւ մարտիրոսներ»:

Նիստերը կը գումարուէին «Փալէ տէ Քոնկռէ»ի ընդարձակ սրահին մէջ, որ կը պարփակէ մօտ 1500 հոգի:

Կատարուեցան եկեղեցական մեծաշուք արարողութիւններ Սէն – Նիզիէի հինաւուրց եկեղեցիին մէջ, ուր կը գտնուի շիրիմը Փոլին Ժառիքոյի: Նմանապէս հանդիսաւոր պատարագ՝ Ս. Փոլիքարի եկեղեցիին մէջ, ուր պահուած է Ժառիքոյի սիրտը:

Միջազգային այս Համագումար ժողովը գումարուեցաւ ոգեկոչելու եւ փառաբանելու համար յիշատակն ու կրօնաբարոյական գործը Ժառիքոյի, անոր մահուան հարիւրերորդ տարեդարձին առթիւ:

Հայերուս համար հպարտութիւն պատճառող պարագան այն էր, որ միջազգային այսքան կարեւոր Համագումարին կը նախագահէր համաշխարհային համբաւի տէր մեծ եկեղեցականը՝ ծիրանաւոր Աղաճանեան: Փոքր, հալածուած եւ ջարդուած ազգի մը զաւակը՝ ընդհ. պետ, զեկավարը այդ մեծ առաքելութեան, որ ունի աւելի քան երեք միլիոն անդամներ:

×

Օգտուելով Կարդինալ Աղաճանեանի ներկայութենէն, Լիոնի Կաթոզիկէ համայնքին հովիւ Մոմճեան Ծ. Վ. կազմակերպած էր հանդէս – ընդունելութիւն մը, ի պատիւ Բարձր. հիւրին, որ տեղի ունեցաւ ամսուս 10ին, Հինգշաբթի երեկոյ, Սալ Ռամոյի մէջ: Ամէն խաւէ բազմութիւն մը եկած էր լսելու Կարդինալը:

Անոր սրահէն մուտքը, ընկերակցութեամբ Ամատունի Եպիսկ.ի, ողջունուեցաւ յոտնկայս ծափահարութեամբ: Գործադրուեցաւ խնամուած յայտագիր: Ազգ. երգեր, արտասանութիւններ, նը-ւագ: Մեներգեց գաղութիս ծանօթ երգչուհի Տիկին Արմենուհի Վարդանեան:

Մոմճեան վրդ. բարի գալստեան մաղթանքներ ուղղեց կարդինալին: Փոքրիկ Օր. Ալթունեան ծիրանաւոր պատրիարքին ուղղուած գողտրիկ ձօնով մը անոր մատոյց ծաղկեփունջ մը: Հայր Մոմճեան գրաւոր երկար ծանրացաւ «Հաւատոյ Տարածման Ուխտի» հիմնադրուհիի կեանքին ու գործին վրայ:

Ծնած Լիոն 1800ի սկիզբները, Փոլին Ժառիքօ, մեծահարուստի աղջիկ, փոքր տարիքէն կը մտածէ ամոքել թշուառներուն ցաւերը: Բարոյացուցիչ քարոզներով կրթել ժողովուրդին սիրտն ու հոգին: Բողոքել անարդար օրէնքներու դէմ: Տարածում բարոյական սկզբունքներու:

Այդ նպատակով կը կազմէ խմբակներ, կիներէ եւ աղջիկներէ, որոնք Լիոնի մէջ կը շրջին տունէ տուն, հանգանակութիւններ կատարելու: Մարդասիրական ու քրիստոնէական առաքելութիւնները քարոզելու եւ տարածելու համար: Վերջապէս օտար միսիոնարական առաքելութիւններ, որ այսօր հանրութեան կը ներկայանան «Հաւատոյ Տարածման Ս. Ժողովի» անունով:

Մեծահարուստ եւ ազնուական Փոլին կը մեռնի յետին չքաւորութեան մէջ, Լիոն, 1862ին, ու կը թաղուի Լուայեասի գերեզմանատան մէջ: Այնտեղ թաղուած է նաեւ Լիոնի քաղաքապետը՝ Էռիօ:

Կարդինալ Աղաճանեան նախ Ֆրանսերէն հաղորդեց իր ողջոյնները կարդինալ Ժերլիէի, որ ակամայ կը բացակայէր այս ընդունելութենէն: Յետոյ հայերէն լեզուով կ'ողջունէ Լիոնահայ ժողովուրդը: Ինքզինքը երջանիկ կը զգայ այսքան հոծ բազմութեան մը առջեւ գտնուելուն համար:

Պանծացուց յիշատակն ու գործը Փոլին Ժառիքոյի, որ նիւթական ու բարոյական միջոցներով կ'ուզէր օգնութեան հասնիլ օտար աշխարհներու վրայ ապրողներուն: Հայը եղած է ստեղծագործ ու չինարար ժողովուրդ: Պատմական դրուագներ կը յիշէ Վարդանանց պատերազմէն: Մեր քրիստոնէական հաւատքէն, Հայու հանճարէն: «Շնորհիւ այդ հաւատքին, արիւնին ու ստեղծագործութեան, հասանք մինչեւ մեր օրերը: Անխախտ պահենք մեր հաւատքն ու լեզուն: Սիրենք Հայրենիքը: Վարչաձեւերը կուգան ու կ'երթան: Կը մնայ Հայրենիքը, ժողովուրդը: Մենք կը հաւատանք որ, կարող պիտի ըլլանք օր մը ազատօրէն երթալ մեր հայրենի գաւառները: Զիրար շատ սիրեցէք: Հայը պէտք չէ Հայուն դէմ ելլէ»:

Լիոնի մամուլը լայն տեղ տուած էր այս հանդիսութիւններուն:

ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (40)

ԱՒԱՋԱԿԱՊԵՏԸ

ԳՐԵՑ՝

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

Կէսօրուան մօտ շուկայ իջաւ եւ աննշան խանութէ մը Քիւրտերու յատուկ ձեռք մը հագուստ գնեց ու վերադարձաւ:

Բան մը չէր կերած: Քիչ մը պանիր եւ հաց հանեց տոպրակէն, կերաւ ու գլուխը հինցած բարձի մը վրայ դնելով քնանալ ուզեց:

Քնանա՞լ. անկարելի էր. երբ աչքը գոցէր՝ յանկարծ կը պատկերուէր առջին մանկամարդ Հայուհի մը, որ պառաւի մը տանը մէջ անբարոյական մարդէ մը կ'անպատուուէր, կը լլկուէր՝ գերագոյն դիմադրութենէ մը ետք:

Աւազակապետը բոլոր օրը չարչարուեցաւ ու չկրցաւ հանդարտիլ:

Սպասեց մինչեւ որ գիշերուան ժամը վեցին մօտեցաւ:

Արդէն ծպտուած էր քիւրտի մը հնամաշ տարազով եւ իր աւազակի դերին մէջ էր:

Ուղղակի Նուրի պէյի մեծ պողոտան խաչաձեւող փողոցը մտաւ ուր անկիւն մը կար, շատ ապահով ու մթին: Այդ անկիւնը յարմար էր իրեն որովհետեւ որ փողոցէն որ անցնելու ըլլային, անպատճառ կը տեսնուէին ոճրագործները:

— Ոհ, առաջին անգամն է որ ձեռքս արեան մէջ պիտի մխեմ, մրմնջեց Աւազակապետը ինքնիրեն: Կոտորածէն ետք դեռ արիւն թափած չեմ: Այս պահուս ոճիր մը պիտի գործեմ: Աստուած կը ներէ ինծի, որովհետեւ ոճրագործները պիտի սպաննեմ:

Յանկարծ ոտքի շշուկ մը լսուեցաւ հեռուէն: Աւազակապետը շուտով մէջքէն հանեց դաշոյնը եւ սպասեց:

Երկինքը ամպամած էր ու խաւարը այն աստիճան թանձր էր որ ճանցուիլը անհնար էր:

Տակաւ առ տակաւ ոտնաձայնը մօտեցաւ ու փսփսուքի մը ձայնը լսուեցաւ:

Աւազակապետը վրէժխնդրութենէն կը դողար:

Վերջապէս անկիւնին ճիշդ առջեւէն երկու հոգի կ'անցնէին:

Ճանչցաւ:

Մին Նուրի պէյն էր, իսկ միւսը՝ պապա Մաթոսը:

Աւազակապետը ժամանակ չկորսնցուց. կայծակի արագութեամբ յարձակեցաւ Նուրի պէյին վրայ ու դաշոյն մը մխեց անոր սրտին մէջ: Միեւնոյն ատեն չթողուց որ պապա Մաթոս ալ փախչէր. առիւծի մը պէս անոր ետեւէն հասաւ ու դաշոյնի հարուածով մը գետին փռեց զինքը:

Պապա Մաթոս փախուստ տուած ժամանակ կրցած էր օգնութի՛ւն, օգնութի՛ւն պոռալ, հետեւաբար ձայնը լսուած էր եւ չորս կողմէն մարդիկ կը թափէին փողոցներու մէջ, առանց գիտնալու թէ որ թաղը երթալ պէտք էր:

Աւազակապետը շատ դիւրութեամբ անյայտ եղած էր:

Պապա Մաթոսին մահը վայրկեանական եղած էր, իսկ Նուրի պէյ մահացու կերպով վիրաւորուած էր՝ երբ փոխադրեցին տունը:

Ոստիկանութիւնը կատաղութենէն ինչ ընելը չէր գիտեր: Երկու հարիւրէն աւելի կասկածելի նկատուելով բանտերը լեցուեցան:

Նուրի պէյ որչափ որ կենդանի էր, սակայն խօսելու գիտակցութիւնը կորսնցուցած չէր կրնար բան մը հասկցնել, մինչեւ իսկ նշանացի ձեւով:

Կէսօրէն ետք, մահուան ճգնաժամերուն մօտ, Աւազակապետը խորին տխրութեամբ մը անոր սենեակը մտաւ: Նուրի պէյ անգամ մը միայն այս վեհ մարդուն աչքերուն նայեցաւ ու հոգին փչեց:

Օհ, արցունքի կաթիլ մը ցայտեց Աւազակապետին աչքերէն դուրս:

Վրէ՞ժ էր թէ գթութիւն:

Աստուած գիտէ:

Միայն թէ մեքենաբար ոտքի ելաւ, ձեռքերը կուրծքին վրայ ծալեց, աչքը դէպի երկինքը վերցուց ու սկսաւ ինքնիրեն մրմնջել:

Բայց ի՞նչ էր այդ մրմունջը: —

Աղօ՞թք էր թէ անէծք:

Ոչ ոք հասկցաւ:

Յետոյ գլուխը ծռեց ու դուրս ելաւ:

ՍԷՖԻԼ ՀԱՆԸՄ ԵՒ ՆԱՌԷԶԱՐ

Վանի գեղեցիկ արուարձաններէն դուրս, հազիւ քառորդ մը հեռաւորութեամբ, այգիներով, պարտէզներով ու ջրարբի արտերով շրջապատուած գիւղ մը կայ, որ Շահ պաղի կը կոչուի: Այս օդասուն ու գեղածիծաղ տեսարանով գիւղը ժամանակով Պարսից Շահերէն մին հիմնած է, երբ Արծրունեաց թագաւորութեան օրով մեծ զօրութեամբ պաշարած է Վանի հոյակապ բերդը տարիէն աւելի:

Գիւղին ետեւը շղթայակապ բլուրներ կան, որոնք կ'երկննան մինչեւ Կարմիր Դուռ կոչուած բլուրին գագաթը:

(Շար.)

ՄԱՅԻՍ 28 Ը

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին կողմէ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչին :

Այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8·30ին, Քաղաքապետարանի թատրոնին մէջ :

Կը նախագահէ Ընկ. Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

Կը խօսի Ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, պար, արտասանութիւնը Նոր Սերունդի կողմէ : Վիէնի ընկերներու կողմէ կը ներկայացուի կենդանի պատկեր մը :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Եկեղեց. Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան.— Օր. Սիրէն Յովհաննէսեանի ընդ Պ. Յ. Գալուստեանի ամուսնութեան առթիւ Տէր եւ Տիկին Ք. Յովհաննէսեանէ հազար Ն. Ֆ., նոյն առթիւ փոխան ծաղկեփունջի Տէր եւ Տիկին Ճ. Պահատուրեանէ հարիւր Ն. Ֆ., Թուլոնէն փոքրիկն Ֆիլիփ եւ Սէրժ Գալփագճեանէ յիսուն, Պ. Թութլեան իր զաւկին ամուսնութեան առթիւ 10 Ն. Ֆ. :

×

Աղք. Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ Տէր եւ Տիկին Ք. Յովհաննէսեանէ յիսուն Ն. Ֆ. :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Ողբ. Սիմոն Թէրզեանի մահուան առթիւն Կարապետ Շամլեան եւ Արմենակ Գայսէրլեան տասնական Ն. Ֆ., Կարպիս Փաստրմաճեան եւ Գալուստ Սաղբրեան հինգական Ն. Ֆ. կը նուիրեն Սեն Ժերոմի եկեղեցւոյ եւ Ոսկիան Շէրպէթճեան հինգ Ն. Ֆ. դպրոցին : Ինչպէս նաեւ Գալուստ Սաղբրեան տասանական Ն. Ֆ. կը նուիրէ Պուլվար Օտտոյի եկեղեցւոյ եւ Կապոյտ Խաչին :

Թաղականութիւնս ցաւակցութիւններ կը յայտնէ ննջեցեալի պարագաներուն եւ շնորհակալութիւններ նուիրատուներուն :

ՍԵԲԱՍՏԱՑԻՆԵՐՈՒՆ ԽՆՋՈՅՔԸ

Այս Կիրակի ժամը 15ին, Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացը կազմակերպած է գինեճօն մը Մշակոյթի Տան Ս. Թէհլիրեան սրահը, 17 Բիւ Պլէօ, մէթրօ Քատէ, մայրերու տօնին առթիւ :

Նախագահութեամբ ՏՈՔԹ Ա. ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ :

Հաճելի անակնկալներ, Նոր Սերունդի մասնակցութեամբ :

Հայկական նուագ Պ. Պ. Շմաւոն Պալեանի եւ Մ. Շիրվանեանի կողմէ :

Մուտքը ազատ է :

[redacted]ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը կը հաղորդէ թէ Պելֆոնթէնի օդափոխութեան կայանը կը վերաբացուի Յուլիս 1ին :

Արձանագրութիւնները սկսած են :

Դիմել Կապոյտ Խաչի գրասենեակը՝

17, Rue Bleue, Paris 9e

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ օրերը ժամը 16էն 18 :

Ընտանեկան նպաստ (ալլօքասիոն) ըստացող ծնողքներէն կը խնդրուի քառթերը միասին բերել :

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) օդափոխութեան կայանը կը վերաբացուի Յուլիս 2ին : Արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին, 15, Բիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8), Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10–12 :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Մարիամ Մանուկ Ղուկասեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ՄԱՆՈՒԿ ՂՈՒԿԱՍԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, այս Կիրակի :

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողներէն :

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս Կիրակի առաւօտ, Ս. պատարագ կը մատուցուի :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ, Պուլ. Օտտօ.— Կրօն. Ընկերակցութիւն : Ժողովի ազդին մէջ, թուական չկայ :

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի շրջանի ներկայացուցչական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը ճիշդ 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայացուցչական ժողովը, ի հարկին պիտի շարունակուի նաեւ յաջորդ օրը՝ Կիրակի :

Շրջանի ենթակոմիտէներու եւ խումբերու ընտրովի պատգամաւոր ընկերներէն կը խնդրուի ճիշդ որոշեալ ժամուն ներկայ գտնուիլ :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Լանսէյի եւ Ռընաժի ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԿՈՒՋՈՒԻՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը Պէլֆոնթէնի իր օդափոխութեան կայանին համար պէտք ունի խոհարարուհիի մը, ինչպէս նաեւ վկայեալ հիւանդապահուհիի կամ հիւանդապահի մը, Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներուն համար :

Թեկնածուները կրնան դիմել անձամբ Մշակոյթի Տունը ամէն օր կէսօրէ ետք ժամը 2–6 եւ կամ գրաւոր հետեւեալ հասցէին.—

Croix Bleue des Arméniens de France
17, Rue Bleue. Paris 9·

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ

Modèle Deposé

Թանկագին ու Մնայուն

Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

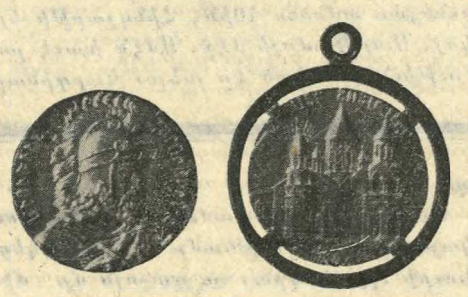

Պարզ ձեւ՝ 200 Ն. Ֆ.

Շրջանակով 300 Ն. Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝

EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9·)
Tél. : PRO. 11-63

Expédition contre-remboursement

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Արեւմտեան Եւրոպայի Կ. Կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները, այս Շաբաթ դիշեր, ժամը 8·30ին, Շ. Միսաքեան սրահին մէջ :

Կը նախագահէ՝ ԸՆԿ. ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

Կը դասախօսեն՝ ԸՆԿ. ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

Նիւթը.— Կուսակցական մամուլի դերը արտասահմանի մէջ, քաղաքական եւ ազգային գետնի վրայ :

ԸՆԿ. Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Նիւթը.— Դաշնակցական անհատի դերը ներկայիս :

Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

(ՄԱՅԻՍ 28)

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Մայիս 26ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ,

ՓԼԱՍ ՍԷՆ – ՍԻՒԼՓԻՍ

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսի՝ Ընկ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Խօսք կ՝առնէ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ներկայացուցիչը

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ

Երգչախումբը ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Մեներգ ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ, հայկական մենապար եւ զոյգ պար՝ ՕՐ. ՕՐ. ԹԱՐՈՆ եւ ՃԱՐԱԵԱՆ, քառեակ ղեկավարութեամբ ՓՕԼ ՍԷՋԵԱՆի եւ արտասանութիւն՝ ԱՐԱ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ :

Կէս գիշերէն ետք եւրոպակար պարեր.— Նուագախումբ՝ ՊԵՐՆԱՌ ՏԷՏԷՃԵԱՆ

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով ՄՈՒՏՔ 5 Ն. Ֆ.

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳ

«ԱՐՄԵՆԻԱ» ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Ղեկավարութեամբ՝

ՌԱՖՖԻ ԲԱԲԳԷՆ ՍՎԱՃԵԱՆԻ

(Լիբանանի երաժշտանոցէն շրջանաւարտ)

Հովանաւորութեամբ՝

ՀԻՄՆԱԴԻՐ – ՊԱՏՈՒԱԿԱԼ ՂԵԿԱՎԱՐԻՆ՝

ՎԱՐԴԱՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Թէաթրը ժիմնազի մէջ, Շաբաթ, 19 Մայիս

Ժամը ճիշդ 21ին

Բոլորովին նոր յայտագրով, ԿՈՄԻՏԱՍ, ԿԱՆԱՉԵԱՆ, Գ. Մ. ԱԼԷՄՇԱՀ, Գ. ՍԻՒՆԻ, Թ. ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ, Կ. ՉԱՔԱՐ ԵԱՆ, Ս. ՄԵԼԻՔԵԱՆ : ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ :

.... ՎԵՐԸ ԱՐԵԳԱԿ՝ ՎԱՐԸ ԹՈՄԼԱԿ ....

ԱՐԵՒԸ երկնքին՝ ՆԵՐԿԸ տունին

Բնական լոյսն է, եթէ ձեր բնակարանը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ՉԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes

Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne

Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարդ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք :

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը որու շնորհիւ կրնայ 10էն 30 առ հարիւր զեղջ ունենալ :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAYRAC — FONTENAY – SOUS – BOIS (Seine)

AU BEAU NOYER

A 50 mètres du Métro MARCEL SEMBAT

7 ETAGES D'EXPOSITION

D'AMEUBLEMENTS

CRÉDIT SANS FORMALITÉS

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ

185, BD. JEAN JAURÈS — 15, AV. ANDRÉ MORIZET - BOULOGNE — MOL. 06.03 et 60.38

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731 — Téléph. : PRO. 86 - 60 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0·25 Ն. Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 19 ՄԱՅԻՍ SAMEDI 19 MAI 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9407 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5208

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Տեսանք որ Հարաւային Ֆրանսայի Հրջանը կազմակերպուած է իրրեւ ուրոյն թեմ Ազգային Սահմանադրութեան ըստ կրկրունքներուն համաձայն պատրաստուած կանոնադրով մը, վաւերացուած Ֆրանսական իշխանութեանց կողմէ։ Ա. Մենայն Հայոց Կաթողիկոսը պաշտօնապէս ճանչցած է զայն։ Ազգային կեդրոնական վարչութեան անդամներուն ա. նուններըը արձանագրուած են պատկան իշխանութեանց մօտ։

Նոյնպէս տեսանք, որ Միջին Ֆրանսայի մէջ Հայրենակիցները ընդունած են «Ազգային Միութիւն» դրութիւնը, յարելով սահմանադրական նոյն սկզբունքներըը։

Երկու Հրջաններն ալ հետեւած են մեր ազգային օրէնքներուն եւ աւանդութեանց եւ անոնցմով կը կառավարուին։

Բացառութիւն կը կազմէ մայրաքաղաքը, որ բոլորովին տարբեր ուղղութեան մը կը հետեւի։

Ձենք դիտեր ինչո՞ւ 1925ին Փարիզ ընդհմացաւ «Արեւմտեան Եւրոպայի Թեմական Կեդրոնական վարչութեան» մը ստեղծումին։ Ինչո՞ւ անկէ ի վեր կաթողիկոսական պատուիրակները ո՛չ մէկ ձեռնարկ ըրին այս ուղղութեամբ եւ այսօր ալ ձեռնածալ նստած են։ Իրականութիւնն ա՛յն է, որ Փարիզ անտեսելով մեր Սահմանադրութիւնն ու աւանդութիւնները, պարզապէս հետեւած է այս երկրի օրէնքներուն եւ կազմած «Հայաստանեայց առաքելական եկեղեցւոյ Փարիզի եւ շրջակայից կրօնական ընկերակցութիւնը» 14 Նոյեմբեր 1927ին, համաձայն 1 Յուլիս 1901 եւ 9 Դեկտ. 1905 թուակիր օրէնքներու տրամադրութեանց։

Իր «Կանոնադրութիւն»ը վերջին անգամ կարդ մը փոփոխութիւններով վաւերացուած է 1954 Ապրիլ 25ի եւ Յունիս 13ի Ընդհ. ժողովներէն։

Ըստ այդ կանոնադրութեան, կրօնական Ընկերակցութեան նպատակն է՝

Ա.) Կատարել Հայաստանեայց Առաքելական եկեղեցւոյ պաշտամունքը Փարիզի եւ շրջակայքի հայ եկեղեցիներուն մէջ իրեն յատուկ ձեւով, առ այդ ստեղծելով բարոյական ու նիւթական բոլոր միջոցները։

Բ) Իր անդամներուն մէջ զարգացնել ջրիասոնէական ոգին եւ զարկ տալ բարոյական եւ մշակութային գործունէութեան։

Գ) Միջոցներ ստեղծել Հայաստ. Առաքելական եկեղեցւոյ դաւանիներու նորաձին սերունդին ջամբել հայ եկեղեցւոյ վարդապետութեան, խորհուրդներուն, ծէսերուն, պատմութեան եւ աւանդութիւններուն մասին անհրաժեշտ ծանօթութիւններ եւ վառ պահել անոնց մէջ նախանձախնդրութեան ոգին եւ սէրը անոնց նկատմամբ (Փրանսերէնն բաժնին մէջ այս յօդուածը համառօտուած է)։

Դ) Ընկերակցութիւնը հետու կը մնայ քաղաքական բնոյթ կրող ամէն գործունէութենէ եւ վիճաբանութենէ։

Ընկերակցութիւնը կը ղեկավարուի՝

Ա.) Ներկայացուցչական ժողովի մը կողմէ, որ կը բաղկանայ 27 անդամներէ — երեքը եկեղեցական։

Բ) Իսը հովիսոց վարչական ժողովէ մը, զոր Ներկայացուցչական ժողովը կ'ընտրէ իր աշխարհական եւ եկեղեցական անդամներուն մէջէն։

Մեր նիւթէն դուրս է այսօր քննել ընկերակցութեան գործունէութիւնը, որ շատ առմանաւոր է, դլխաւոր նպատակն ըլլալով Փարիզեան Հրջանի եկեղեցիները ազատ եւ անկախ պահել ամէն տեսակ ներքին կամ արտաքին ազդեցութիւններէ։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԸ ԿՈՒԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

ՌԸՆԷ ՔՈԹԻ ԿԸ ՎԿԱՅԷ

ՍԱԼԱՆԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ

Նախագահ տը Կոլ սկսաւ իր նոր չորս – Հնգամեայ պատուիրակ Ժան Մորէն։ Շատ ծանր են իր մեղադրանքները, կը պատմէ ոճիրներ, սպանութիւններ, իր կարծիքով Սալան ալ այլեւս չէր հաւատար Ֆրանսական Ալժերիոյ, ուրեմն ինչո՞ւ այս դոհերը։ Ձկի չի չարժիր Սալանի եւ ըսեին վրայ։ Ի՞նչ կը մտածէ, ոչ ոք կը նայ ըսել, իր աչխարհը այլեւս լուութեան

ցիներու յանձնաձումը։ Վերջին տարի – ներուն զարկ կուտայ հայերէնի դասընթացքներուն, արդարացնելու համար Նպատակի երրորդ հատուածը։

Փարիզի Հայերը համակերպած են կրօնական Ընկերակցութեան դրութեան, առանց անդրադառնալու, որ անիկա ո՛չ մէկ հանդամանք ունի ազգը ներկայացնելու յաչս տեղական իշխանութեանց։

1901 Յուլիս 1ի օրէնքը եկեղեցին բաժնած ըլլալով պետութենէն, կառավարութիւնը աչխարհիկ է եւ մեր կրօնական պետերը — առաջնորդ կամ կաթողիկո – սական պատուիրակ — պարտաւոր են դրացելու զուտ եկեղեցական հարցերով։

«Ազգային Միութիւն»ները աւելի լայն իրաւասութիւններ կը վայելեն եւ օգտակար կը հանդիսանան մեր Հայրենակից – ներուն, պետութեան մօտ կատարած ի – րենց դիմումներով։

Երբ այս է իրականութիւնը, անհաս – կնալի են Փարիզէն դաւաճ եղած ա՛յն թելադրանքները, որով խորհուրդ կը տրուի «Ազգ. Միութիւն»ները փոխարկել «կրօնական ընկերակցութիւն»ներով։

Ի՞նչ թաքուն մտքեր ծածկուած են այս թելադրութեանց ետին։

Դեռ առիթ կ'ունենանք անդրադառնալու այս հարցերուն։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

աչխարհն է։ Նոյնքան խիստ է Ալժէրի նախկին ոստիկանապետը որու համար Գաղտնի Բանակը ուրիչ բան չէ եթէ ոչ ոճիրի տեսակ մը ընկերակցութիւն։ Կը խօսի թիւերով, երկու հազար մահա – փորձ, 7000 վլասթիլաժ, 1200 մահմե – տական դոհ եւն.։ Ի տես այս բոլորին, Ամբաստանող Փաստաբանը կ'ըսէ Սալա – նի.— «Բան մը չունի՞ք ըսելիք այս բոլոր ոճիրներու մասին», պաշտպան փաստաբաններէն մէկը՝ Կուտերմանոֆ կ'ընդմիջէ.— «Հարցում չէ»։ Սալան ուրքի կ'ելլէ եւ կ'ըսէ «ոչ ոք իմ տեղս պէտք է դրուի։ Երէկ ըսի. Հաչիւ ունիմ տալիք մեռնողներուն եւ կը մեռնին, հոն։ Հո՛ս, չեմ խօսիր»։

Յաջորդ վկան է Զօր. Շատաս։ Ան ալ ծանր ամբաստանդիր մը կ'արտասանէ Սալանի դէմ։

Ուրիչ վկայ մը որ պիտի յուդէ հատաբակութիւնը եւ արգունքոտէ Սալանի աչքերը՝ Մատեչալ Տրլաթր տը Թասինեի այրին։ Կը յայտարարէ թէ զօրավար պիտի ըսէ Սալանին որովհետեւ ինք ալ 10 ամիս «նախկին» զօրավարի կին եղած է, «Բացառիկ Ատեանի» մը որոչումով։ Կը պատմէ Հնդկաչինի ճակատամարտը, ամուսնոյն մեծ դնահատութիւնը Սալանի հանդէպ։ Կ'ըսէ թէ զօրավար Սալան իրեն միչտ օգնած է այն օրէն ի վեր երբ ինք Հնդկաչինի զոհերուն այրիներով, որբերով սկսած է զբաղիլ։ Նախագահը կ'ուզէ ընդմիջել, բայց Տիկին Տրլաթր կը չեչտէ.— Առաջինը կ'ըլլամ արդիլելու որ խօսին ամուսնոյս անունով։ 10 տարի ետք ոչ ոք կրնայ մեկնաբանել ինչ որ ըսած է կամ մտածած։ Ես կրնամ, իր այրին եմ եւ մայրը տղու մը որ մեռաւ Ֆրանսայի համար, Հնդկաչինի մէջ։ Եւ կ'ներթայ սեղմելու Սալանի ձեռքը։

Ուրիչ վկայ մը հարիւրապետ Մուանէ։ Կ'ուզէ լուսաբանութիւններ տալ որպէսզի, մարդիկ աւելի լաւ հասկնան ինչ որ կ'անցնի կը դառնայ։ Կը նկարագրէ Ֆելլական, կը յիչէ անոնց բարբարոս ոճիր – ները եօթը տարիներուն ընթացքին։ Նախագահը զոհ չէ, երկար կը դանէ այս «դասախօսութիւնը» որ վկայութիւն մը չէ այլ՝ պաշտպանութիւն մը։

Վերջապէս եւ պահը յուղիչ է ներս կը մտնէ նախկին նախագահ՝ Ռընէ Քոթի։ Բոլոր ներկաները ոտքի կ'ելլեն։ Իր հանդամանքը (Սահմանադրական Խորհուրդի անդամն է) իրաւունք կուտայ որ նստած վկայէ։ Կը պատասխանէ Պաշտպան կողմին հարցումներուն։ Այո՛ կը յիչէ թէ Մայիս 7ին (1958) հեռագիր մը ստացած է զօրավար Սալանէն (Ռընէ Քոթի ալ զօրավար կը դործածէ) ուր կը յայտնուէր իրեն բանակին տագնապը, կը յիչէ թէ խօսած է այդ մասին Էլիզէի մէկ ընդունելութեան ընթացքին։ Համաձայն է իրեն բոլոր ըսուածներուն։ Նախագահը կը հարցնէ Սալանի թէ արդեօ՞ք նկատի առնելով վկային բացառիկ անձնաւորութիւնը, Սալան չուզեր խօսք առնել։ Սալան ոտքի կ'ելլէ. «Ոչ, լուռ պիտի մնամ, բայց չնորհակալ եմ նախագահ Քոթիի»։ Պաշտպան փաստաբաններէն մէկը կը յիչէ Քոթիի մէկ ճառը, Միւլհուզի մէջ, ուր յայտնած էր թէ «ի՞նչպէս Ֆրանսա կրնայ առանց ինքզինքը անպատուած ըլլալու իր ժողովուրդը (իմա՛ Ալժերիոյ Ֆրանսացիները) յանձնել, այսքան մարդոց, երախաներու, ծերերու, կիներու ջարդարարներուն։ Մեղի վրայ պէտք չէ հաչուեն, դոհելու համար, Միջերկրա – կանի միւս ափին նոր Ալլաս – Լոռէն մը»։ Քոթի կ'ընդունի թէ ըսած է, կը յայտնէ նոյնիսկ թէ այն առեն հանրա – պետութեան նախագահը մեծ իրաւասութիւններ չունէր եւ իր ճառերը կառավարութեան կողմէ կը վաւերացուէին։

Վկաներու ունկնդրութիւնը կը չարու – նակուի։

ՍԱԼԱՆԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Բ.

«Պաղուքայի մահափորձէն ետք, յաջտարարեցի թէ պիտի կուռիմ բոլոր մի – ջոցներով անոնց դէմ, որոնք կ'ուզեն խորտակել այն փոսը, որ արդէն գոյու – թիւն ունի երկու համայնքներու միջեւ։ Ուղեցի եւ ձեռք ձգեցի որ ալժերական միաւորները մայր հայրենիք վերադար – ձուին։ Իմ առաջադրութիւններուս մէջ, հրահանդեցի իմ հրամանիս տակ եղող ուժերուն որ ամէն ջանք ի գործ դնեն, մահմետական ժողովուրդներուն կեանքը բարելաւելու համար, բոլոր ճիւղերուն մէջ։ Բանակը կը լրացնէր հանրային ըստպասարկութեանց պահասները։

«Ամիս ամիսէ ետք, 1957ի ընթացքին, մեր գործերը կը բարելաւուին։ Ներքին վիլայեները կը խեղդուին։ Քաղաքները այլեւս ծանր մահափորձեր չունին։ Ճամբաներու վրայ երթեւեկը, իրական դժուարութիւններ չունի այլեւս։ 1958 Յունուար 1ին, Զօր. տը Կոլ կը դրէ ինծի.—

«Պէտք է որ Ֆրանսա հասկնայ այն հսկայ ծառայութիւնները զոր կ'ընէք իրեն, Ալժերիոյ մէջ»։

Սալան յետոյ կը պատմէ թէ 1958ի սկիզբը, Փարիզի մէջ մտահոգութիւններ կան ապագային համար։ Ձինադուլի խօսք կայ։ Կայեառի դահլիճը կը տապալի, Պիսօ չի յաջողիր դահլիճ կազմելու, Փլէվէն կը նշանակուի եւ Փարիզ կը կանչէ Սալանը եւ Ժուխօն։ Սալան կ'ըսէ թէ բանակը որեւէ զինադուլ չընդունիր որ դէմ ըլլայ իր պատուին։ Բայց Փլէվեն ալ կը ձախողի։ Մայիս 7ին, Ֆլիմլէնի ներկայացուցիչին Սալան կը յայտնէ թէ նոր վարչապետին ծրագիրնէրը (հրատարակուած Ալժասի մէկ թերթին մէջ) չեն կրնար ընդունուիլ Ալժերիոյ մէջ, խաոնակութեան առաջքն առնելու համար, կը թելադրէ որ քաչուի, յայտնելով թէ իրենց համար Ֆրանսան կան Ալժերիոյ միակ երաչխիքը՝ Զօր. տը Կոլն է։

Յաջորդ օրը՝ Մայիս 13ն է։ Նոյն օրը, Սալան կը հեռաձայնէ Զօր. Էլիի պարզելով կացութիւնը եւ առաջարկելով Հանրային Փրկութեան դահլիճ մը Զօր. տը Կոլի չուրջ։

Մայիս 14, ամէն ինչ հանդարտ է։

Մայիս 15, Սալան Ֆորմի պատչպանէն կը պոռայ «կեցցէ՛ Ֆրանսան, կեցցէ՛ Ֆրանսական Ալժերիան, կեցցէ՛ Զօր. տը Կոլ»։

Մայիս 16ին, Սալան զրաւոր կը տեղեկացնէ Զօր տը Կոլի կացութիւնը։

Մայիս 18ին Զօր. Տիւլաք կ'ընդունուի Քոլոմպէ եւ կը յանձնէ նամակ մը ուր ճչդուած է իրենց դիրքը Ֆրանսական Ալժերիոյ նկատմամբ։ Տը Կոլ կ'ըսէ «ինչ որ կ'ընէ Զօր. Սալան լաւ եղած է»։

Ալժէ կը հասնին չատ մը մարդիկ՝ Սուսթել, Պենուվիլ, Ֆրէ։ Տրլրէի ա – նունով կ'առաջարկուի Սալանի որ ցամաքահանում կատարէ Մայր – Երկիր։ Ա – րիւն չէ թափած, Յունիս 4ին, տը Կոլ, վարչապետ, Ալժէի մէջ, կը դիմաւորուի Սալանի կողմէ։ Կը յայտարարէ Փրկութեան կոմիտէի անդամներուն «Ալժէ – րիան, ես եմ, Ալժերիոյ մէջ ներկայացուցիչս Զօր. Սալանն է»։ Ապա կը խօսի ժողովուրդին «այս ամբողջը կ'արձանագրեմ, յանուն Ֆրանսայի։ Հովանաւորեմ Ալժերիոյ մէջ ամբողջական իրաւունքներով Ֆրանսացիներ կան մի այն, նոյն իրա –

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԴԱԻԱՆԱՆՔՆԵՐԸ
ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

—o—

Երեք կաթողիկէ վարչապետները՝ Շուման, Տէ Կասփերի, Ադընաուըր, քրիս – տոնեայ – դեմոկրատ կուսակցութեանց դեկավարները, նախաձեռնարկ եղան Հասարակաց Շուկան հիմնելու։ Աշխատանքներ եւ բողոքականներ կասկած ծեծան, Վատիկանի մէկ խաղը նկատեցին առաջարկը։

Իմաստասէր Պերթրան Ռըսըլ պայքարել սկսաւ մի ութեան դէմ եւ այսօր ալ կը պայքարի դեռ հիւլէական ռումբի պատրաստութեան դէմ, եւրոպական միութեան դէմ, ոչ թէ տնտեսական, քաղաքական նկատումներով, այլ որովհետեւ միութեան մէջ կաթոլիկները մեծամասնութիւն պիտի կազմեն, բողոքականները փոքրամասնութեան մէջ պիտի մնան։ Իմաստասէրն ու իր համախոհները նախանձախնդիր են իրենց դասանքին պահպանման։

Տարիներ առաջ, 1925ին, Ռըսըլ Սմիթ – բրիկացիներու կը թելադրէր պայքարիլ կաթոլիկէութեան ծաւալման դէմ, որ – պէսզի օր մը, 1960ին, կաթոլիկ նախագահ մը չունենան։

Իմաստասէրին նախատեսութիւնն իրականացաւ, թէեւ կաթոլիկ Ամերիկա – յիներու թիւը նուազ է բողոքական եկեղեցիներու հետեւողներու թիւէն։ «1960ին Մ. Նահանգները կաթոլիկ ամէնէն մեծ պետութիւնը պիտի ըլլան Հինգերորդի կայսրութեան նման» եւ կը հրաւիրէր նաեւ բողոքական երկիրները, հակազդելու «իրլանտական պապակա – նութեան»։

Ազգի ազատութեան դարուն կարելի չէր արգիլել դասանափոխութիւնը կամ եկեղեցիներէ հրաժարումը։ Բողոքական մը կաթոլիկ եկեղեցիին կը յարի եւ փոխադարձաբար, ուրիշներ որեւէ դասանքի չեն հետեւիր, անուանապէս կաթոլիկ կամ բողոքական կը մնան։

Երկրորդ իրողութիւն մըն է ընտանիքներու ամրութիւնն ու աճումը։ Ո՞ր պետութիւնը կրնայ արգիլել կաթոլիկ ընտանիքի մը բազմածնութիւնը կամ ըսպասել, որ բողոքական ընտանիքն ալ բազմածին ըլլայ։ Տարիներու ընթացքին մէկ կամ միւս դասանքի պատկանող բազմածին ընտանիքները բաւական առաւելութիւն պիտի ունենան։

Եւրոպայի մէջ դասանքներով հետաքրքրուողներ չկան։ Ադընաուըրի կուսակցութեան մէջ բողոքականներ ալ կան։ Փոքրամասնութիւն կազմող Հրեաները քարձրագոյն դիրքերու կը հասնին։ Ֆրանսայի նախկին վարչապետը Հրեայ մըն էր, Հասարակաց Շուկայի վարչութեան մէջ կան երկու Հրեաներ, որոնք հաւատարիմ կը մնան իրենց հայրերու դասանքին եւ սիոնականութեան։

Վեց պետութեանց բնակիչներուն թիւն է 175 միլիոն, 134 միլիոն կաթոլիկ, 36 միլիոն բողոքական, հինգ միլիոն այլ դաւանանքներ ունեցող։ Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ բողոքականները թուա – կան առաւելութիւն ունին։ Եթէ միանան Աւստրիա, Դանիա, Իրլանտա, Անգլիա, Շուէյտ, Զուիցերիա, համեմատութիւնը պիտի փոխուի։ Իննսուն միլիոն բնակ – չութեան մէջ, 16 միլիոնը կաթոլիկ են, բայց Սպանիոյ եւ Փորթուկալի միու – թիւնը նժարը հակիլ պիտի տայ միւս կողմը՝ 39 միլիոն բնակչութեամբ, երեք հարիւր չորս միլիոն բնակչութեան 189 միլիոնը կաթոլիկ են, 101 միլիոնը բողոքական։

Երկիրներու բնակչութիւնները առնուած են ամբողջութեան մէջ։ Իտալիոյ եւ Ֆրանսայի բնակիչներէն համայնավար – ներ եւ ընկերվարականներ հակակշիռ կազմնակից։ Վարիչ դասակարգերը բո – լոր երկիրներու մէջ խառն են։

Միութեան մէջ իւրաքանչիւր ժողո – վուրդ ունի կենցաղի որոշ մակարդակ, քաղաքական որոշ ուղղութիւններ։ Ժո – ղովուրդներ կը տարբերին պարզացման մակարդակով, ընտրանիներով։ Փոքրամասնութիւն մը կրնայ տիրապետող ըլլալ ընտրանիով, եւեթ ուժեղ յարակցու – թեամբ եւ կազմակերպութեամբ։

Զուիցերիոյ մէջ կաթոլիկներու թիւը սկսած է աւելնալ։ Պերնի ընկերվարական թերթը, որ հակահամայնավար է, 1960ի վիճակագրութիւնը հրատարակելով՝ կը հրաւիրէ դասանակիցները, աւելի աշ – խարհականացնել դպրոցները, վախնալով որ կաթոլիկներու թիւին յաւելումով կրօնական իշխանութիւնները տիրապե – տող կը դառնան։

Հարիւր տարի առաջ կաթոլիկներու թիւը բնակչութեան մէկ երրորդն էր, 1970ին կաթոլիկները մեծամասնութեան պիտի անցնին։ Թերթը չի գրեր, թէ ինչպէս համեմատութիւնը փոխուած է, աճումի տարբերութե՞մբ, թէ դասանափոխութեամբ։

Ընկերվարական թերթին կը պատաս – խանեն, թէ ոամկավարութիւնը չի վը – տանգուիր Զուիցերիոյ մէջ, որովհետեւ արմատացած է ժողովուրդին մտայնու – թեան մէջ եւ օրինակ կը բերեն Շուից, Ուրի, Ունթերվալտեն գաւառակները (քանթոնները), որոնք վեց հարիւր տա – րիէ ի վեր ժողովրդավար են եւ կաթո – լիկ, պահած են իրենց հաստատու – թիւնները։ Եթէ ուրիշ գաւառակներու մէջ ալ կաթոլիկութիւնը ծաւալի, դարձեալ պիտի պահեն իրենց աւանդու – թիւնները, նախանձախնդիր պիտի ըլլան անցեալի յիշատակներու պահպանման։

Ունթերվալտի եւ Ափինցելի մէջ կա – ռավարութիւնը կ'ընտրուի ժողովրդային ուղղակի քուէարկութեամբ, ինչպէս եր – բեմն Ազգնքի մէջ։ Զկայ խորհրդարան, ժողովուրդն է իրապէս վերահսկիչը եւ համարառուն։ Հրապարակի վրայ կը հաւաքուին ընտրողները, գաւառակին

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ 100 ԱՄԵԱԿ ՄԸ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

1962 Օգոստոս 1ին կը լրանայ 100ամեակը առաջին Հայ Կաթոլիկ Թերթին — «Կիքար»ի լոյս տեսնելուն։ Օրիորդ Էլպիս Կեսարացեանի կը պարտինք Հայ իսկական Թերթի մը Հրատարակութեան առաջնութեան պատիւը։ Ինքն է, ուրեմն, նաեւ Հայ անդրանիկ խմբագրուհին։

1862ին դիւրին բան չէր, այն ալ Հայ օրիորդի մը, հրապարակ ելլել՝ Թերթ հրատարակելու համար։ Եկեղեցիք ի պատիւ Հայ իսկական սեռին որ ան այդ Թերթին Հայ կաթոլիկ ընտանիքէն չատ առաջ արդէն ունեցած էր, թէեւ ցանցառ, ներկայացուցիչները Հրապարակագրութեան։ 1847ին երկու Հայուհիներ — Թերեզա եւ Մարիամ — յօդուած կը գրեն Պոլսոյ «Հայաստան» (1847 թ. 55–57։— Տես նաեւ «Արշալոյս Արարատեան», Իզմիր 1848 թ. 370)։ Թերթին մէջ։ Սակայն տարբեր էր ազգային ուժերով եւ անունով երեւան գալ իրրեւ խմբագրուհի եւ անձնական թերթ։ Լոյս ընծայել։ Այս արիւթիւնը ունեցած է Օր. Էլպիս Կեսարացեան։

Ո՞վ էր այս անձը։

Օր. Էլպիս Կեսարացեան բնիկ Պոլսեցի է, ծնած Պէշիկթաչ 1830ին (Թէոդիկ, Մէնուն Տարեցոյցը 1911, էջ 267)։ Իր ծնողքն ու նախնիքը անծանօթ են։ Մանուկն դաստիարակ՝ Ա. Ալպոյաճեան (Պատմութիւն Հայ Կեսարիոյ, Գահիրէ 1937, էջ 2048) կը Համարի Կեսարացի ընտանիքէ մը սերած։ Օր. Է. Կեսարացեան մօրաքոյրն է ծանօթ պրպտիչ Տիգրան Կամսարականի (Հեղինակ «Վարժապետին աղջիկը» վէպին) եւ ապագան Հանգրէաս Եպիսկ. Տէր-Ներսէսեանի (Թէոդիկ, անդ՝ էջ 267–8)։ 1906ին ամառը Գասըպիւղ անցուցած է (Ծաղիկ, 1906, էջ 391)։ Իսկ 1911ին Կոստանդնուպոլիս (Եգիպտոս) իր քեռորդւոյն քովն էր (Թէոդիկ, անդ՝ էջ 268), ուր եւ մեռած ըլլալու է խոր ծերութեան մէջ։

Օր. Է. Կեսարացեանի խմբագրութեամբ «Կիքար»ի առաջին Թիւը լոյս կը տեսնէ 1862 Օգոստոս 1ին։ Թերթին ամբողջական տիտղոսն է «Կիքար, Հանդէս Ամսօրեայ, հրատարակեր Հայկազն Օրիորդաց։ « Կիքար » ամսաթերթ մըն էր փոքրածալ ութ էջով։ Իր հրատարակութեան առթիւ քաջալերական տողեր ձօնած են Մասիս (1862 թ. 547), Մէնմուայի Հաւատիս (1862 թ. 458), Մեղու (1862 թ. 168), Ծաղիկ (Իզմիր 1862 թ. 43), Գարուն (Իզմիր 1862, էջ 104)։

«Կիքար» եօթը ամիս լոյս տեսնել վերջ՝ կը դադրի։ Իր վերջին Թիւը լոյս տեսած է 1863 Փետրուարին։ Հետեւաբար սխալ է Թէոդիկի (անդ՝ էջ 267) եւ Ա. Ալպոյաճեանի (անդ՝ էջ 2648) կարծիքը թէ «Կիքար»ի ծագումը 1863ին է։ Վիէննայի մեր մատենադարանին մէջ «Կիքար»ի ամբողջական հաւաքածոն ունինք («Կիքար»ի եւ Օր. Է. Կեսարացեանի մասին, տես ընդարձակ՝ «Հայ խմբագրուհիներ», Վիէննա 1953, էջ 11–20, ուր տրուած է նաեւ Կեսարացեանի լուսանկարը)։

Հ. ԵՓՐԵՄ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Եկեղեցին Հայկական, պաշտօնաթերթ Ֆրանսայի Հայ Աւոգելական Թեմակալութեան, Դ. տարի, Յունուար – Փետրուար, 1962։ Հասցէ, 5 Villa Curial – Շան, Le Pecq (Seine et Oise)։

Անցորդը (պատմուածքներ), գրեց Արփիար Տէր – Մարգարեան, Պոլիս, 1962։

Մեր Զմիւռնիան, պատկերազարդ albom, հրատարակութիւն Զմիւռնիոյ Մխիթարեան, 1961։

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐԸ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺԱՄԵՐՈՒ ՄԷՋ

Ներկայացուցիչները պաշտօնական ընդհանուր ժամերու մէջ կը գտնուին Ազգային Ժողովի նիստերուն, ուր կը ներկայանան նաեւ նախարարները՝ հարցումներու պատասխանելու համար։ Ներկայացուցիչները կրնան նաեւ ներկայ գտնուիլ Ազգային Ժողովի յանձնաժողովներու նիստերուն, ուր կը քննարկուին օրինագիծերը։ Ներկայացուցիչները կրնան նաեւ ներկայ գտնուիլ Ազգային Ժողովի յանձնաժողովներու նիստերուն, ուր կը քննարկուին օրինագիծերը։

ՕՏԱՐ ԽՕՍՔԵՐ

ՄՐՏԵՆԻՆԵՐՈՒ ԱՆՏԱՌԸ

—o—

Առաւօտուն, երկար մտածելէ ետք, տակաւին չէի կրնար հաշտուիլ ինքզինքիս հետ։ Կ'ըսէի. «Կինոջ մը փոխանակ ըսելու որ գեղեցիկ է, որ գիտէ դաչնակէն դուրս բերել հառաչանք, հեծկլըտուք եւ իրական արտասուք, այո, փոխանակ այս բոլորին, անոր միայն երկու բառ ըսել՝ «Այո, պարոն», կը նշանակէ ջրկուած ըլլալ իր մտածումները արտայայտելու կարողութենէն։

Փիէր Նոզիէ, դուն հաչմանդամ մըն ես, դնա պահուրտէ ...»։

Ախոռս, ամբողջովին չէի կրնար պահուըտիլ։ Պէտք էր որ դպրոց երթայի, պէտք էր որ սեղան նստէի եւ պատյտի երթայի։ Կը թաքցնէի թեւերս, սրունքներս, վիզս՝ որքան կրնայի։ Դարձեալ կը տեսնէին զիս եւ ատոր համար ալ չափազանց դժբախտ էի։ Ընկերներուս հետ գոնէ առիթը ունէի հարուածներ տալու եւ առնելու, եւ սակայն մօրս բարեկամներուն ներկայութեան՝ արգահատելի էի։ Ընկճուած էի մտաբերելով Քրիստոսի նմանութեան գաղափարը։

«Խոյս տուր կիներու ազդեցութենէն»։

— Ի՞նչ փրկարար խորհուրդ, կը խորհրդածէի։ Այդ չարաչուք երեկոյթին, երբ Տիկին Կանս այնքան բանաստեղծութեամբ Շոփէն նուագելով մթնոլորտին մէջ կը սրսկէր հեչտանքի սարսուռը, եթէ խոյս տուած ըլլայի իրմէ, ինծի հարցուցած պիտի չըլլար։ «Կը սիրէ՞ք երաժշտութիւնը» եւ ես իրեն պատասխանած պիտի չըլլայի՝ «Այո, պարոն»։

Այս երկու բառերը՝ «Այո, պարոն», անդադար կը հնչէին ականջներուս մէջ։ Զարգէտ յիշատակը միշտ ներկայ էր իմ առջեւս, եւ աւելին, խղճի ահաւոր չարչարանքով մը, ինծի կը թուէր թէ ժամանակը յանկարծակի կասած ըլլալով, կը մնայի յաւիտենապէս նոյն րոպէին վրայ, ուր արտասանած էի անսրբագրելի բառերը։ «Այո, պարոն»։

Ինքնահարութիւն մը չէր որ կը զգայի։ Ատիկա չափազանց քաղցր էր այն զգայումին քով զոր պատած էր ամբողջ էութիւնս։

Մոայլ մելամաղձոտութեան մը մէջ թաղուած մնացի վեց չարաթներ, որոնց ընթացքին ծնողքս նոյնիսկ նշմարեցին որ յիմար մըն էի։

Ինչ որ կ'ամբողջացնէր իմ յիմարութիւնս, այն էր որ՝ չարժուձեւերուս մէջ այնքան անհամաբաժակութիւն եւ ամօթ – խածութիւն ունէի, որքան յանդգնութիւն կար իմ իմացական կարողութեանս մէջ։ Առ հասարակ, երիտասարդներու խելացութիւնը կարծր կ'ըլլայ։ Իմս՝ անդրդուելի էր։ Կը կարծէի տիրացած ըլլալ ճշմարտութեան։ Ցախուռն էի եւ յեղափոխական՝ երբ առանձին էի։

Առանձի՛ն, ի՛նչ տղամարդ էի, ի՛նչ առաւակ մը։ Այդ օրէն ի վեր չատ եմ փոխուած, հիմա՝ այլեւս չեմ երկնչիր իմ ժամանակակիցներէս։ Ինձմէ աւելի իմացական մարդոց միջեւ կրնամ իմ տեղս գտնել եւ փոխադարձաբար՝ ինձմէ նուազ խելացիներու մօտ, եւ միշտ կ'ապաւինիմ առաջիններու խելքին։ Ընդհակառակն, հիմա այլեւս ինքս իմ դէմս նոյն վստահութիւնը չունիմ։

Սակայն, պատմութիւնը որ կը պատմեմ ձեզի, կը վերաբերի այն չրջանին երբ տասնըեօթը տարեկան էի։ Կ'երեւակայէք, ուրեմն, թէ այդ տարիքին ունեցած իմ յանդգնութիւնս եւ անհամաձակութիւնս իրարու խառնուած գիս դարձուցած էին անհեթեթ էակ մը։

×

Այս դժբախտ արկածէն վեց ամիս ետք, հայրս զիս ղրկեց արձակուրդի։ Ցանձնարարական մը տուաւ իր մտերիմ բարեկամներէն գիւղական համեստ բժիշկի մը, որ կը գործէր Սէն Փաթրիսի մէջ։

Սէն Փաթրիսը նորմանտական փոքրիկ գիւղակ մըն է՝ կրթնած անտառի մը եւ կ'իջնէ դէպի երկու ժայռերու միջեւ պարփակուած աւազուտ ծովափ մը։ Այդ ծովափը, այդ չրջանին, վայրի էր ու անմարդաբնակ։ Ծովը, որ առաջին անդամ ըլլալով կը տեսնէի, եւ անտառները՝ որոնց անդորրութիւնը այնքան հնչտալի էր, առաջին առթիւ ինծի պատճառեցին մեծ հիացում։ Ծովուն ալիքները կարծես կը ներդաշնակուէին իմ հոգիիս ալիքներուն հետ։ Կը ձիավարէի անտառին մէջ, կիսամերկ կը թաւալէի աւազներուն վրայ, լեցուած՝ անծանօթ բանի մը գտնելու ցանկութեամբ, բան մը՝ որուն գոյութիւնը կը զգայի ամէնուրեք եւ սակայն չէի գտներ ոչ մէկ տեղ։

Ամբողջ օրը միայնակ, անդադար կ'արտասուէի։ Երբեմն, կը պատահէր որ սիրտս այնքան կը փշաքկէր, որ կը կարծէի թէ պիտի մեռնէի։ Վերջապէս, գգայի անհուն խռովք մը, եւ սակայն, կ'այ աչխարհի վրայ անդորրութիւն մը որուն հասնելու համար արժէ մտահոգուիլ, որքան ես կը մտահոգուիմ։ Ո՛չ։ Վկայ այս անտառը որուն ծառերուն ճիւղերը կը մտրակէին իմ դէմքս, այ ժայռակոյտ՝ որուն վրայ կ'երթայի պառկելու արեւուն վայրկեանը դէպի ծով, ուրեմն կ'արժէր այն ցաւը որով ես տանջուէի, ոչ մէկ բան կրնայ փոխարինել մարդոց առաջին երազները։ Տենչանքը կը գեղեցկացնէ բոլոր այն բաները որոնց վրայ կը տեղաւորուի, անոնք ծանօթ ու անզոյ բանի մը ցանկութիւնը սակայն՝ կը գեղեցկացնէ տիեզերքը։

ԱՆԱՔՈՒ ՖՐԱՆՍ

(2 Շար.)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ԱՄԻՐԱՆ ՄԱՆԴԻՆԵԱՆ

—o—

Հարիւր քսանըհինգ տարի է անցած այն օրէն, երբ Թիֆլիզի մէջ ծնաւ արեւելահայ թատրոնի հիմնադիր՝ Գէորգ Զմշկեանը, որուն կեանքին եւ թատերական բազմաբեղուն գործունէութեան մասին խօսած ենք այս սիւնակներուն մէջ:

Այսօր, վերստին կ'ողեկոչենք իր անունը, պարզ այն պատճառով որ ընթերցողներուն պիտի ներկայացնենք Գէորգ Զմշկեանի աշակերտներէն մէկուն՝ Ամիրան Մանդինեանի կեանքն ու գործը, որ իր արժանի տեղը ունի արեւելահայ թատրոնի պատմութեան մէջ:

Ամիրան Մանդինեան ծնած էր Թիֆլիզ եւ իր ատենին հայ մշակոյթի կեդրոններէն հանդիսացող այդ քաղաքին մէջ կանուխէն նետուած է բեմական ասպարէզը: Իր սկզբնական քայլերը կ'ըլլան դողդոջ, սակայն շնորհիւ իր բնածին շնորհներուն, շնորհիւ իր վարպետին՝ Գէորգ Զմշկեանի անվերապահ օժանդակութեան եւ մանաւանդ շնորհիւ իր մտաւորական պաշարին, Ամիրան Մանդինեան շուտով կը դառնայ արեւելահայ թատրոնի կեդրոնական ուժերէն մէկը:

Անկախ այն հանգամանքէն որ Ամիրան Մանդինեան արեւելահայ բեմին վրայ ստեղծագործած է հայկական խաղացանկին զանազան տիպարները, ի մասնաւորի Գարրիէլ Սունդուկեանի երկերուն մէջ, որոնց կարգին նշանաւոր եւ անփոխարինելի հանդիսացած է իր Կակուլին («Պէպօ»), Ամիրան Մանդինեան մեծապէս օգտակար եղած է հայ բեմին ուրիշ գործով մը, որուն յիշատակութիւնը անհրաժեշտ է:

Ընդունուած իրողութիւն է որ արեւելեան ժողովուրդներու մէջ Հայերը առաջին դիծի վրայ կուգան իբրեւ անգլիացի հանճարեղ բանաստեղծ – թատերագիր Շէյքսփիրի ողբերգութիւնները իւրացնող, թարգմանող եւ իրենց բեմերուն վրայ ներկայացնող ժողովուրդ:

Արեւելահայ թատրոնի բեմերուն վրայ Շէյքսփիրի գործերը առաջին անգամ ներմուծողներէն եղած է նաեւ Ամիրան Մանդինեան: 1880 թուականին, Մայիս 15ին, առաջին անգամ ըլլալով հայ բեմի վրայ կը ներկայացուի Շէյքսփիրի «Սանձահարուած մեղերան», թարգմանութեամբ Ամիրան Մանդինեանի:

Այդ ներկայացումը կ'ըլլայ իսկական Շէյքսփիրեան փառատօն մը, որովհետեւ ներկայացման իր մասնակցութիւնը կը բերէ նոյնպէս Գէորգ Զմշկեանի նախաձեռնութեամբ այդ շրջանին Կովկաս հրաւիրուած հանճարեղ Պետրոս Ադամեանը, ինչպէս նաեւ այլ արեւմտահայ դերասաններ՝ Մարտիրոս Մնակեան, Աստղիկ (Սիրանոյշի երէց քոյրը) եւն.: Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն նաեւ արեւելահայ դերասաններէն՝ համբաւաւոր կատակերգակ Գէորգ Տէր – Դաւթեան եւ նոյնիքն՝ Ամիրան Մանդինեան: Իր նախաձեռնութեամբ է նոյնպէս որ Շէյքսփիրի «Համլէթ»ը հայ բեմերու վրայ առաջին անգամ ներկայացուած է 1880 Նոյեմբեր 20ին, դարձեալ Պետրոս Ադամեանի մասնակցութեամբ: Այս առաջին «Հայլէթ»ը նոյնպէս մեծ յաջողութեամբ է պսակուած, վասնզի ոչ միայն դերակատարներու շարքին գրտնուած է անզուգական Սիրանոյշը (Օֆէլիա), այլ եւ այդ օրը հայ բեմը օժտուած է անհաւասարելի Բոլոնիուսով մը, յանձին Ամիրան Մանդինեանի:

Պետրոս Ադամեանի մահէն ետք, երկար տարիներ շարունակուած են ներկայացուիլ դարձեալ Շէյքսփիրի գործերը, եւ միշտ ալ, Ամիրան Մանդինեան իր անբաղդիւտ մասնակցութեամբ զարկ տուած է այդ ներկայացումներու յաջողութեան, միշտ ալ մնալով անմրցակից՝ Բոլոնիուսի դերով:

Իբրեւ մարդ, Ամիրան Մանդինեան եղած է նոյնքան բարձր, տոկուն ու շիտակ նկարագրի տէր, որքան իբրեւ արուեստագէտ:

Բարի, հաճոյակատար եւ ընկերասէր, միշտ ջանք չէ խնայած դերասանական ընտանիքին մէջ պահել համերաշխական ոգին, բան մը՝ որ ամէն շրջանի եւ ամէն ժամանակներու՝ պակսած է հայ դերասանական շրջանակներուն մէջ:

Հետեւեալ դէպքը կրնայ լրիւ գաղափար մը տալ Ամիրան Մանդինեանի առաքինի մարդու նկարագրին առընչութեամբ:

Մինչեւ Պետրոս Ադամեանի Կովկաս հասնիլը, արեւելահայ բեմին վրայ կը տիրապետէր, եւ արդարօրէն, Գէորգ Զմշկեանը, իբրեւ թատերական գործին վարիչը եւ իբրեւ տաղանդաւոր դերակատար:

Ճիշդ է որ Պետրոս Ադամեանի ժամանումը նոր խանդավառութիւն կը ստեղծէ, թատերական գործը կը ստանայ նոր թափ ու նոր եռանդ, եւ սակայն կուգայ շրջան մը, ուր Գէորգ Զմշկեան բոլորովին ալ համակարծիք չի գտնուիր Պետրոս Ադամեանի մեկնարկութեան ոճին, անոր մէջ գտնելով ոչ – իրապաշտ ձգտում եւ բնոյթ: Բարի ու անշահախնդիր Գէորգ Զմշկեանի այս կեցուածքը սխալ կը թարգմանուի Պետրոս Ադամեանի համակիրներուն կողմէ, որոնք Զմշկեանի հոգիին մէջ կը կարծեն տեսնել նախանձի զգացումը:

Եւ կը պատահի անխուսափելի չարիքը: Հասարակութիւնը կը բաժնուի երկու մասի՝ մէկ կողմը Ադամեանի համախոհները, միւս կողմը՝ Զմշկեանի համակիրները:

Եւ բոլոր ներկայացումներուն մէջ ուր դեր կ'ունենան երկու մեծերը՝ Զմշկեանն ու Ադամեանը, կը պատահին անախորժ դէպքեր, կը ծափահարուի Ադամեանը ու լռութեամբ կը դիմաւորուի Զմշկեանը, եւ փոխադարձաբար՝ կ'անտեսուի Ադամեանը եւ ովսաննաներով կ'ողջունուի Զմշկեանը:

Այդ նոյն ներկայացումներուն մասնակցող Ամիրան Մանդինեանի բարի ու առաքինի սիրտը կ'արիւնի ի տես այս քաոսին:

Կը վազէ դուռնէ դուռ, կը դիմէ Զմշկեանին ու Ադամեանին, թախանձագին կը խնդրէ անոնց, ի սէր հայ թատրոնին, ի սէր բեմին վերջ տալ այդ սին պայքարին:

Այսքանով չի գոհանար Ամիրան Մանդինեան: Անիկա գրիչը ձեռք կ'առնէ ու մամուլով հրապարակ կուգայ:

Առանց ոեւէ մէկուն արժանիքն ու ընդունակութիւնները խծրծելու, առաքինի Մանդինեանը կը պայքարի մամուլի էջերէն, առաջքն առնելու համար աղէտին, որ կը սպառնար դէպի կործանում առաջնորդելու հայ բեմը, քանի որ անոր սիւները յենած էին երկու մեծերուն՝ Ադամեանի ու Զմշկեանի ուսերուն վրայ:

Ի զուր կ'անցնին Ամիրան Մանդինեանի ջանքերը: Հակառակ անոր հերոսական միջամտութեան, կողմերը կը մնան անդրդուելի, մանաւանդ Պետրոս Ադամեան, որ յենած իր համակիրներու թրուական առաւելութեան վրայ, կը շարունակէ ամէն իրիկուն, ներկայացումներու ընթացքին նոր վէճերու դուռ բանալ:

Գէորգ Զմշկեանի եւ Պետրոս Ադամեանի միջեւ պատահած այս միջադէպին առթիւ եթէ քրքրենք ժամանակակից տարեգրութեանց էջերը, հոնկէ դուրս կուգայ այն եզրակացութիւնը թէ «յանցապարտութեան» նժարը կը հակի դէպի Ադամեանը, քանի որ Զմշկեանի յարուցած զուտ գեղարուեստական հարցին հանդէպ Պետրոս Ադամեան կրնար աւելի անյիշաշար դիրք բռնել, եւ, ինչո՞ւ չէ, տեղի տալ:

Երբ այսօր կը թղթատեմ 1908 – 1912 թուականներուն Թիֆլիզի մէջ դերասան Արամ Վրոյրի հրատարակած «Յուշարար» թատերական թերթին էջերը, հոն յուզումով կը կարդամ Ամիրան Մանդինեանի գրութիւնները՝ տեսակ մը Յուշեր, որոնց մէջ ան, նոյնիսկ երկու «ոսոխ»ներուն մահէն ետք ալ, նկարագրելով հանդերձ զժբախտ անցուդարձերը, հաւասար յարգանքով եւ հիացումով կը մօտենայ Պետրոս Ադամեանի եւ Գէորգ Զմշկեանի խնկելի յիշատակներուն:

Հիմա չկայ նաեւ Ամիրան Մանդինեանը՝ արեւելահայ թատրոնի այդ արժէքաւոր արուեստագէտը եւ մաքրամաքուր մարդը:

Անիկա վաղուց գացած է անդենականին մէջ միանալու իր վարպետին՝ Զմշկեանին եւ հանճարեղ Ադամեանին, որոնք վերը երկինքի թաագւորութեան մէջ ալ կը վախնամ թէ դեռ կը մնան քէնոտ:

Ու հոն, յաւիտենականութեան մէջ, վստահ եմ թէ բարի ու առաքինի Ամիրան Մանդինեանը տակաւին կը շարունակէ միջոց մը գտնել՝ հաշտութիւնը գոյացնելու համար հայ բեմերու երկու հսկաներուն միջեւ:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆ

—o—

ԿՐԸՆՈՊԼԸ, (Յառաջ).— Մայիս վեց, Կիրակի երեկոյեան Կրընոպլի հայ գաղութը եւս ողեկոչեց յիշատակը մեր պաշտելի նահատակներուն, նախաձեռնութեամբ նորընտիր Ազգային – Եկեղեցական Միութեան եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Կապոյտ Խաչի, Հայ Մարտիկներու Միութեան եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի:

Բեմին ճակատը զետեղուած էր մեծածաւալ դափնի մը, որուն շրջանակին մէջ կը կարդացուէր.— Յարգանք 1915 Ապրիլեան մեծ Եղեռնի զոհերու յիշատակին, եւ հայ ժողովուրդի տառապանքի եւ վիշտի անմահ երգիչ՝ Ա. Ահարոնեանի հետեւեալ խօսքը.— «Այսքան չարիք թէ մոռանան մեր որդիք, թող ողջ աշխարհ Հայուն կարդայ նախատինք»:

Օրուան նախագահ, Ազգային Միութեան ատենապետ Պ. Ստամպոլեան, սըգահանդէսը բանալով ըսաւ.— Ամէն տարի Ապրիլ ամսուն արցունքի փոխարէն արիւն է որ կը հոսի մեր սրտերէն: Այս օրերուն էր որ ոճրագործ թուրքը կոտորեց մէկ միլիոնէն աւելի մեր ժողովուրդը եւ աւերակի վերածեց մեր հայրենիքը: Թուրքիան կ'ուզէր բնաջնջել հայ ժողովուրդը աշխարհի վրայ թաղելու համար հայկական դատը, սակայն չհասաւ իր գարշելի նպատակներուն:

Ներկաները մէկ վայրկեանի յոտնկայս եւ երկիւղածութեամբ յարգեցին մեր բիւրաւոր նահատակներուն յիշատակը:

Ներկայացուեցաւ Ա. Ահարոնեանի «Կոյր Աշուղը», շատ յուզիչ էր տեսարանը: Դերակատարներն էին ընկեր Ե. Մարաշլեան, Խ. Անտոնեան, Իւլրիշ եւ Սեթօ: Այս տխուր տեսարանին մաքուր առոգանութեամբ արտասանեց Օր. Մարսէլ Իւլրիշ «Մեռան բայց չկորան» եւ Վ. Թէքէեանի «Եկեղեցին Հայկական»:

Կապոյտ Խաչի կողմէ ուղերձ մը կարդաց ընկերուհի Սիմոնեան: Հայ Մարտիկներու Միութեան կողմէ նոր սերունդի համար Ֆրանսերէն խօսեցաւ Պ. Միսքճեան, որ ցաւով նկատեց նոր սերունդին բացակայութիւնը: Իսկ Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողմէ խօսեցաւ ընկեր Ղ. Թորոսեան, որ ըսաւ. իթթիհատական արիւնածարաւ կառավարութիւնը իր շանսատակ Թալէաթով շատոնց արձակած էր մեր արանց ժողովուրդին մահավճիռը, եւ կը սպասէր առիթին: Մեծ պատերազմը եղաւ թանկագին առիթ մը:

1918ին թրքական բանակը եկած հասած էր Երեւանի դուռները, կ'ուզէր արեւելեան Հայաստանի Հայութիւնն ալ արեւմտեան Հայաստանի ճակատագիրին ենթարկել, սակայն իր գարշելի նպատակներուն չհասաւ: Որովհետեւ այդ չարաշուք օրերուն Արամն եւ Զօր. Սիլիկեանը կոչով մը ժողովուրդը կը հրաւիրէին ռազմաճակատ, — Ազատութիւն կամ մահ: Բոլորը միացած մեկնեցան ճակատ: Քանի մը օրուան ահեղ ճակատամարտներէն վերջ, թրքական բանակը կը նահանջէր եւ հիմը կը դրուէր ներկայ Հայաստանին:

Սգահանդէսին ճոխ եւ խնամուած գեղարուեստական բաժինը պատրաստած էր Կապոյտ Խաչի դպրոցի ուսուցչուհին ընկերուհի Մարի Միքայէլեան: Զգացումով եւ մեծ յաջողութեամբ արտասանեցին օրիորդներ Սեդա Սիսլեան Սիամանթոյի «Ափ մը մոխիրը», Թագուհի Ճերմակեան «Վերապրումներ» եւ Պ. Խաչատուր Անտոնեան Յով. Թումանեանի «Հոգեհանգիստ»ը: Շատ յուզիչ եւ տխուր էին ընկերուհի Շաքէ Մարաշլեանի եւ Օր. Թագուհի Ճերմակեանի մեներգները:

Սգատօնը փակուեցաւ նախագահին խօսքերով:

Վ. Խ.

ՀԱՅԵՐ Ի ՊԱՏՈՒԻ

Ֆրանսական Բանակի հակօդային ըսպայակոյտի անդամներէն հարիւրապետ Վազգէն Փաշապէզեան, հազարապետի աստիճան ստացած է:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (41)

ԱԻԱԶԱԿԱՊԵՏԸ

ԳՐԵՑ՝

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

—o—

Մեծ մասամբ հայ են գիւղին բնակիչները. հետեւաբար տիրական ազդեցութիւն մը ունին անոր ջոջերը, մինչեւ իսկ կառավարութեան դուռը:

Կոտորածի ժամանակ Թուրքերը, մանաւանդ վայրենաբարոյ Քիւրտ լեռնականները, գիտնալով որ այդ գիւղին մէջ կռուող երիտասարդներ կային, չհամարձակեցան մեծ կորուստ պատճառել:

Ահա այդ գիւղին մէկ աննշան անկիւնը գտնուող տունի մը մէջ ապաստանած էին Սէֆիլ հանըմ եւ իր աղջիկը:

Ցածուկ, փլփլած ու միայարկ էր տունը եւ կը գտնուէր ընդարձակ պարտէզի մը մէջ: Սէֆիլ հանըմ յանձն առած էր հարուստ կիներու ճերմակեղէնները լուալ ու ապրեցնել իր աղջիկը:

Շէվքի փաշային ապարանքէն ազատուելէն ի վեր մօտաւորապէս ութը ամիս անցած էր:

Իրիկուն մը Նառէզար նստած էր խարխուլ պատուհանի մը առջին որ փողոցին վրայ կը նայէր եւ զբաղած էր գուլպայ հիւսելով: Մայրը պարտէզին մէջ քանի մը կտոր ածու բանջարեղէն ցանած էր, եւ զանոնք ջրելու գացած:

Այդ պահուն տէրվիշ մը կ'անցնէր լայն փողոցէն, որուն տրտմալի կերպարանքը, վեհ նայուածքը, բարձր հասակը եւ խորհրդաւոր երեւոյթը ցոյց կուտային թէ ծանօթ մըն էր ան. հետեւաբար մանկամարդ աղջիկը բացաւ պատուհանը եւ ուշադրութեամբ դիտեց զայն:

Ոչ, չէր սխալած, տէրվիշն էր, իր ազատարարը, իր կեանքի փրկիչը:

Ու չկրնալով հոգւոյն ճիչը զսպել, Ֆաքի՛ր... Ֆաքի՛ր բացագանչեց:

Կանացի այս քնքուշ ու թրթռուն ձայնէն տէրվիշը վեր առաւ գլուխը եւ դէպի ցածուկ տունին պատուհանը նայեցաւ: Երբ տեսաւ որ մանկամարդ աղջիկը նշանացի ձեւով մը կը հրաւիրէր զինք, ձեռքը վերցուց ու հասկցուց թէ պէտք էր սպասել:

Ու այդ ձեւակերպութենէն ետք տէրվիշը հեռացաւ արագ արագ քայլերով, իսկ մանկամարդ աղջիկը պարտէզ վազեց ու մօրը ըսաւ:

— Եկուր, Ֆաքիրը հոս է, հիմա մեզի պիտի գայ:

— Ի՞նչ կ'ըսես, Ֆաքիրը հո՞ս է, մրմնջեց Սէֆիլ հանըմ ինքնիրմէ ելած ձայնով: Ո՞ւր տեսար զինքը, չըլլայ թէ սըխալիս, սիրելի աղջիկս:

— Ոչ, մայր, չեմ սխալած, քիչ առաջ փողոցէն անցաւ, ու ես իր անունը տալուս պէս իմ կողմս դարձաւ եւ նշանացի ձեւով հասկցուց թէ սպասել պէտք է:

— Աղէկ, ուրեմն երթանք, բարի է ասիկա:

Խաւարին ստուերները կը թանձրանային երկրիս վրայ: Մայր ու աղջիկ վառեցին հին լամբար մը:

Ժամը մէկը կը զարնէր:

Ցանկարծ պարտէզին ջախջախուած դուռը ճռալու պէս ձայն մը հանեց ու մէկը ներս մտաւ:

— Ան է, մայր իմ, բացագանչեց Նառէզար ու սենեակէն դուրս նետուեցաւ:

Արդարեւ եկողը Ֆաքիրն էր, — այսինքն Աւազակապետը:

— Ի՞նչպէս ես, աղջիկս, հարցուց Աւազակապետը Նառէզարին աչքերուն մէջ նայելով:

— Երախտապարտ եմ, բարի ծերունի, պատասխանեց Նառէզար կցկտուր թուրքերէնով մը:

(Շար.)

ւունքներով եւ նոյն պարտականութիւն-ներով »:

Յունիս 6, Մոսթականէմի խանդավառ ժամերն են, մահմետական եւ Եւրոպացի ձեռք ձեռքի կը լսեն տը Կոլը «Ալժերիոյ այս փառաւոր հողէն ծնունդ առաւ վերանորոգման եւ եղբայրութեան օրինակելի շարժում մը »:

Եւ Սալան կը վերյիշէ ամբողջ ճառը զոր տը Կոլ կը վերջացնէ.— «Մոսթականէմ, սրտիս խորէն մերսի': Մերսի որ վկայեցիր ինծի համար եւ նոյն ժամանակ Ֆրանսայի համար :

« Կեցցէ' Մոսթականէմ, կեցցէ' Ֆրանսական Ալժերիան, կեցցէ' Ֆրանսան»:

Նոյն օրը Օռանի մէջ, տը Կոլ Սալանի կը յանձնէ Յունիս 6 թուակիր փաստաթուղթ մը , որ Սալանին կուտայ ընդհ. Պատուիրակի եւ Ֆրանսական ուժերու հրամանատարի պաշտօնները :

Ուղերձով մը օդային, ցամաքային եւ ծովային ուժերուն տը Կոլ կը շնորհաւորէ ռազմիկները, իրենց պետերը, անոնց տեսած գործերը եւ վստահութիւն կը յայտնէ անոնց գործունէութեան հանդէպ :

(Շար.)

Այրի Տիկին Երուանդ Գալճեան (Երեւան), Տէր եւ Տիկին Նորիկ Գալճեան (Մոսկուա), Լեւոն Գալճեան եւ զաւակները (Թեհրան), Տէր եւ Տիկին Վահրամ Գալճեան եւ զաւակները (Տիթրոյիթ), Արա Գալճեան, Տիկին Արմինէ Գասպարեան (ծնեալ Սահակ Պէյ, Սելանիկ), Տէր եւ Տիկին Սահակ Սահակ պէյ (Հռոմ), Այրի Տիկին Տոքթ. Գասպարեան եւ քոյրերը (Նիւ Եորք), Տէր եւ Տիկին Կ. Հացագործեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), ինչպէս նաեւ Տէր եւ Տիկին Արմենակ Տապաղեան, Արամ Թագւորեան եւ զաւակները (Սելանիկ), Տէր եւ Տիկին Թագւոր Թագւորեան, Տէր եւ Տիկին Արայ Զրբաշեան եւ զաւակը (Վերսայլ), Տէր եւ Տիկին Հանրի Քարայեան (Իսի լէ Մուլինօ), Այրի Տիկին Վեհանուշ Զրբաշեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ա. Զրբաշեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Հ. Գործունեան եւ զաւակները (Մարսէյլ) կը ծանուցանեն իրենց տաքրոջ, հօրեղբօր, հօրեղբօր զաւկին, մօրեղբօր զաւկին, կնքահօր, ազգականին եւ հարազատ բարեկամին

ՏՈՔԹ. ՀԱՅԿ ԳԱԼՃԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Մայիս 17ին, Հինգշաբթի առաւօտ, իր բնակարանը (Փարիզ):

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Շաբաթ օր (Մայիս 19), ժամը 14ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին :

Մահազդ դրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ այն դերակատարներուն որոնք սիրայօժար մասնակցութիւն բերին «Խամաճիկներ»ու բեմադրութեան :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻՆ

—o—

Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի քառասնամեայ յոբել. հանդէսին առթիւ կը նուիրեն.— Պ. Պ. Կ. Ճընկլտրեան 150 Ն. Ֆ., Վ. Ճէվահիրճեան հարիւր, Ալեանաքեան եւ Տէր Գէորգեան 60ական, Տիկին Մութաֆեան, Տէր եւ Տիկին Տապաղեան, Ա. Ճիէրճեան 50ական Ն. Ֆ.: Տիկին Խորասանճի եւ Տիկին Վ. Նուպար երեսունական, Օր. Հ. Գարագաշեան, Օր. Ա. Փիրփիրեան, Տիկին Մ. Առաքել, Վ. Ոսկանեան, Մ. Թիւթիւնճեան, Գ. Պահթիարեան (Նիս), Տէր եւ Տիկին Ա. Աճէմեան, Ն. Հայթաեան, Տէր եւ Տիկ. Գարաօղլանեան քսանական, Տիկին Մ. Ուղունեան, Տիկին Ճիւհէրեան, Տէր եւ Տիկին Քէլէշեան, Տոքթ. Աբգարեան, Տիկին Մաթոսեան, Տէր եւ Տիկին Քեաթիպեան, Տէր եւ Տիկին Ե. Սարաֆեան, Ա. Հարենց, Հրաչեան, Տոքթ. Բաշայեան, Անուշեան տասնական Ն. Ֆ.:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տ. Վարագ քհնյ. Աւաղեան (Հոգ. հովիւ Տէսինի) եւ Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն Ազգ. հաստատութեանց եւ բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ հեռադրով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ ատենապետ Հայկ Ղուկասեանի մահուան առթիւ :

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի շրջանի ներկայացուցչական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը ճիշդ 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայացուցչական ժողովը, ի հարկին պիտի շարունակուի նաեւ յաջորդ օրը՝ Կիրակի:

Շրջանի ենթակոմիտէներու եւ խումբերու ընտրովի պատգամաւոր ընկերներէն կը խնդրուի ճիշդ որոշեալ ժամուն ներկայ գտնուիլ :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ այս Շաբաթ , ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Լանսէյի եւ Ռընաժի ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները , այս Երեքշաբթի, ժամը 20·30-ին, Տիկին Անդրէասեանին բնակարանը :

Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները, այս Երկուշաբթի երեկոյ, ժամը 6ին, իր հաւաքատեղին :

Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը :

Օրակարգ.— Պատգմ. ժողովի ներկայացող պատգամաւորներու ընտրութիւն եւ «Խամաճիկներու» ներկայացման տեղեկատաւութիւն :

ՍԵԲԱՍՏԱՑԻՆԵՐՈՒՆ ԽՆՋՈՅՔԸ

Այս Կիրակի ժամը 15ին, Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացը կազմակերպած է դինեձօն մը Մշակոյթի Տան Ս. Թէհլիրեան սրահը, 17 Բիւ Պլէօ, մէթրօ Քատէ , մայրերու տօնին առթիւ :

Նախագահութեամբ ՏՈՔԹ Ա. ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ:

Հաճելի անակնկալներ , Նոր Սերունդի մասնակցութեամբ :

Հայկական նուագ Պ. Պ. Շմաւոն Պալեանի եւ Մ. Շիրվանեանի կողմէ :

Մուտքը ազատ է :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը կը հաղորդէ թէ Պելֆոնթէնի օդափոխութեան կայանը կը վերաբացուի Յուլիս 1ին :

Արձանագրութիւնները սկսած են :

Դիմել Կապոյտ Խաչի գրասենեակը՝

17, Rue Bleue, Paris 9e

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ օրերը ժամը 16էն 18 :

Ընտանեկան նպաստ (ալլօքասիոն) ըստացող ծնողքներէն կը խնդրուի քառթերը միասին բերել :

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի(Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) օդափոխութեան կայանը կը վերաբացուի Յուլիս 2ին: Արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին, 15, Բիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8), Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10–12 :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը Պէլֆոնթէնի իր օդափոխութեան կայանին համար պէտք ունի խոհարարուհիի մը , ինչպէս նաեւ վկայեալ հիւանդապահուհիի կամ հիւանդապահի մը, Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներուն համար :

Թեկնածուները կոնան դիմել անձամբ Մշակոյթի Տունը ամէն օր կէսօրէ ետք ժամը 2–6 եւ կամ գրաւոր հետեւեալ հասցէին.—

Croix Bleue des Arméniens de France
17, Rue Bleue. Paris 9·

ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Արեւմտեան Եւրոպայի Կ. Կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները, այս Շաբաթ դիշեր, ժամը 8·30ին, Շ. Միսաքեան սրահին մէջ:

Կը նախագահէ՝ ԸՆԿ. ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
Կը դասախօսեն՝ ԸՆԿ. ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

Նիւթը.— Կուսակցական մամուլի դերը արտասահմանի մէջ, քաղաքական եւ ազգային գետնի վրայ :

ԸՆԿ. Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Նիւթը.— Դաշնակցական անհատի դերը ներկայիս :

Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

(ՄԱՅԻՍ 28)

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Մայիս 26ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ,

ՓԼԱՍ ՍԷՆ – ՍԻՒԼՓԻՍ

Կը նախագահէ՝ ԸՆԿ. ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ
Կը խօսի՝ ԸՆԿ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ
Խօսք կ'առնէ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ներկայացուցիչը

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր
ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ
Երգչախումբը ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Մեներգ ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ, հայկական մենապար եւ զոյգ պար՝ ՕՐ. ՕՐ. ԹԱՐՈՆ եւ ՃԱՐԱԵԱՆ, քառեակ ղեկավարութեամբ ՓՕԼ ՍԷԶԵԱՆի եւ արտասանութիւն՝ ԱՐԱ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ :

Կէս դիշերէն ետք եւրոպակար պարեր.— Նուագախումբ՝ ՊԵՐՆԱՌ ՏԷՏԷՃԵԱՆ

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով ՄՈՒՏՔ 5 Ն. Ֆ.

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 3ին, Կիրակի կէսօրէ ետք , Սէրքլ Կաթոլիք սրահը :

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս Կիրակի առաւօտ, Ս. պատարագ կը մատուցուի :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

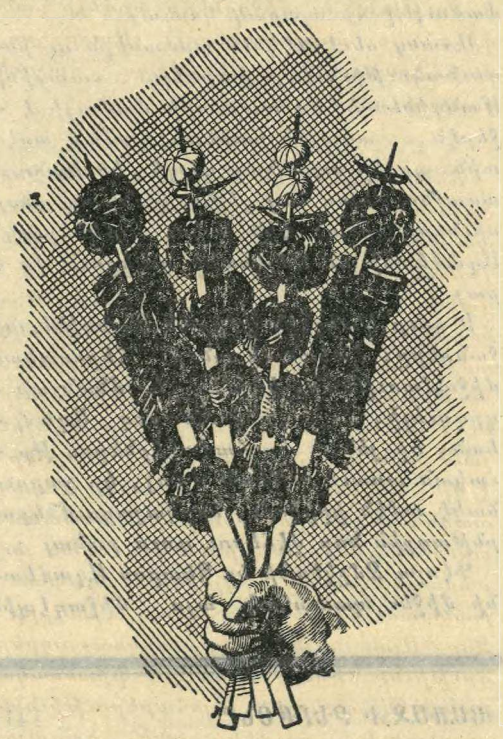

ՃԱՇԱՐԱՆ

ԵԱՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

Եւրոպական , հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր :

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված-ներ, շաշլիք , քարսքի :

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

Bar Américain

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES
4, RUE ROBERT-ESTIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
Téléphone : BAL. 31-21
Métro : F. D. Roosevelt

ԵՒՐՈՊԱՅԻ
ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ
ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ
ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ
Սուսամ – (ՌՈՃԻԿ)
ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ–ԱՆՈՅՇ
LE BOSPHORE
MARQUE DEPOSEE
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...
CHOC-ALVA • CHOCO-LOC
Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin /Marseille (2ème)

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 20 ՄԱՅԻՍ

DIMANCHE 20 MAI 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9408 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5209

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՊԱՐԿԵՇՏ ՊԱՅՔԱՐ

Լիոնի Ազգային Միութիւնը հրաժարած ըլլալով, ըսինք թէ մօտ օրէն պիտի կատարուի նորին ընտրութիւնը, որուն համար նախապատրաստական աշխատանքներ կը տարուին շատոնց :

Մենք ցարդ լուռ մնացինք ատենէ մը ի վեր հրապարակը ազմկող եւ մտքերը պղտորող տարրերու դաւադրական գործունէութեան մասին :

Ընտրական պայքարը պատրուակ դարձուցած՝ անոնք ամէն ճիգ կը փորձեն Լիոնի խաղաղ հայ համայնքին մէջ «երկփեղկում» առաջ բերելու, բարեմիտ մարդոց միտքը թունաւորելու համար :

Ֆրանսահայ գաղութը իր խաղաղասիրութեամբ իբրեւ տիպար նկատուած է ամբողջ սփիւռքի մէջ :

Սակայն « յառաջդիմական » , «Էջմիածնասէր» , « Հայաստանասէր» կեղծանուններուն ետեւ թաքնուած խառնիճաղանճ մը՝ գործակցութեամբ հնչակ ռամկավար թափթփուքներուն եւ հետեւելով ուրիշ գաղութներու օրինակին, կ'ուզէ Լիոնի մէջ ալ սխրագործութիւններ փորձել , պառակտելու համար մեր հայրենակիցները :

Ընտրուելիք Ազգային Միութեան մէջ աթոռներ գրաւելու մուլուցքէն տարուած՝ արհեստով խառնակիչ մարդիկ հրապարակը ողողած են թռուցիկներով, որոնց մէջ սուտը, քսութիւնը, զրպարտութիւնն ու բամբասանքը մրցումի ելած են իրարու հետ :

«Խումբ մը Էջմիածնականներ» ստորագրութեամբ հրատարակած են երկսիւնակ եօթը էջերէ բաղկացած երկարապատում թռուցիկ մը, արտատպելով ռամկավար թերթերու ստապատիր գրութիւնները Լիբանանի եւ Յունաստանի մասին, ուզելով ուրիշ երկիրներու վէճերը փոխադրել Ֆրանսայի խաղաղ երկինքին տակ, պղտոր ջուրի մէջ ձուկ որսալու յետին մտքով :

Սարսափած Լիբանանի եւ Յունաստանի մէջ Հ. Յ. Դաշնակցութեան տարած յաղթանակներէն, — լիոնաբնակ մութ տարրեր միջոցներու մէջ խտրութիւն չեն դներ խաբելու համար հանրութիւնը :

Քաջ գիտնալով, որ Էջմիածինը որքան սիրելի է իւրաքանչիւր հայ մարդու համար, անոնք տունէ տուն կը պտըտին եւ գաղտասուքներով միտքերը կը թունաւորեն, Դաշնակցութեան վերագրելով այնպիսի մտքեր, որոնք իրենց հիւանդ երեւակայութեան մէջ միայն գոյութիւն ունին :

Իբրեւ թէ Դաշնակցութիւնը կ'ուզէ եղեր Ազգային Միութիւնը ձեռք անցունել, որպէսզի Լիոնի թեմը Էջմիածնէն բաժնելով կապէ Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան ...

Ահա՛ թէ որքան կը ստորնանան մարդիկ, իրենց հակառակորդը վարկաբեկելու համար յաչս հաւատացեալ եւ հայրենասէր հայրենակիցներու :

Ժամանակին Փարիզի Կրօնական Ընկերակցութեան ընտրութեանց ատեն ալ գտնուեցան անոպայ մարդիկ, որոնք նոյն զրպարտութիւնն ըրին մեր կուսակցութեան դէմ, քաջ գիտնալով հանդերձ, որ Դաշնակցութիւնը ո՛չ մէկ ընկեր ունէր թեկնածուներու ցանկին մէջ :

Էջմիածինը սուրբ է բովանդակ Հայութեան համար, անիկա Հայաստանեայց առաքելական եկեղեցւոյ գերագահ աթոռն է :

Դաշնակցութիւնն էր, որ իր մարտական ամբողջ ուժը շարժման մէջ դրաւ 1903ին, երբ ցարական կառավարութիւնը գրաւեց Էջմիածնայ վանքին կալուածներն ու հարստութիւնները :

Ո՞ւր էին այսօրուան ժան — կարապետ «Էջմիածնասէր»ները եւ ի՞նչ ըրին, երբ բոլշեւիկները՝ «յանուն Լէնինի եւ Սթալինի» կը գրաւէին Մայր Աթոռի բոլոր կալուածներն ու ախոռի կամ մթերանոցի կը վերածէին վանքի սենեակները :

Ի՞նչ կ'ընեն այսօր, երբ «Անաստուածութեան համալսարան»ներ կը բացուին Էջմիածնի գահակալին քթին տակ եւ հարիւրաւոր եկեղեցիներ ու սրբավայրեր աւերակի են վերածուած Հայաստանի մէջ :

Վա՛յ ձեզ դպրաց եւ փարիսեցւոց , կեղծաւորա՛ց :

Դաշնակցութեան համար սրբութիւն է Էջմիածինը : Իսկ դուք զայն գործիք էք դարձուցած ձեր աղտոտ ծրագիրներուն համար :

Այսպիսի անպարկեշտ պայքարով չէ , որ պիտի յաջողիք քուէներ որսալ դուք , դիմակաւոր պառակտիչներ :

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԸ ԿՈԼ ԳՈՀ Է ՇՐՋԱՊՏՈՅՏԷՆ

ՍԱԼԱՆԻ ԵՂԲԱՅՐԸ ԿԸ ՎԿԱՅԷ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՔ ԵՒ «ԵՒՐՈՊԱՑԻՔ» ԳՈՀ ՉԵՆ ՖՐԱՆՍԱՅԷՆ

Թիւլէն Էկլբթոն, ապա տը Կոլ կը հասնի Իւսէլ. ուր կը խօսի օրուան առաջին ճառը : Կը շեշտէ այս առթիւ, թիւրիմացութեանց տեղի չտալու համար «պետութեան շարունակութիւնը եւ հանրային իշխանութեանց կայունութիւնը ապահովուած են եւ պիտի ապահովուին ինչ որ ալ ըլլան. քաղաքական իրադարձութիւնները. որոնք յաճախակի են մեր երկրին մէջ, բայց որոնք այլեւս չեն կրնար արգելք հանդիսանալ կենսականին » :

Տը Կոլ եւ իր թափօրը կը հասնին Օպիւսոն : Հոն կ'ուզեն իրեն նուէր տալ քաղաքին անունը կրող ասեղնագործութիւն մը , պէտք է ընտրել երկու հատի միջեւ, Նախագահը առաջինը կը նախընտրէ , բայց անմիջապէս կ'աւելցնէ « կինս պիտի որոշէ» :

Հոս ալ իր ճառին մէջ, տը Կոլ վստահութիւն կը յայտնէ իշխանութեանց կայունութեան շնորհիւ երկրին նոր հիմնարկութեանց եւ կը շեշտէ «Հանրապետութեան նախագահին տուիք պարտականութիւնը եւ միջոցները արգելք հանդիսանալու տագնապներու : Ատոր համար Ֆրանսա կրնայ իմ վրաս հաշուել ցորչափ ուժն ունենամ » :

ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Քոթիէ վերջ վկայելու եկած էին Զօր. Տըշօ որ կը յիշէ Սալանի փառաւոր ասպարէզը, եւ կ'եզրակացնէ թէ չի կրնար յանցաւոր նկատել Սալանը եւ կը հեռանայ ձեռքը սեղմելով : Կիյէն տը Պընուվիլ կը պատմէ Մայիս 13ը, ինչպէս ամէն ջանք թափած են տը Կոլը իշխանութեան գլուխ բերելու համար : Տըպրէ եւ Քոսթ — Ֆլորէէ ետք Զօր. Վալիւի շատ տխուր է հոն տեսնելով Սալանը :

Կը հասկնայ եւ կը բացատրէ Սալանի տագնապը : Սալան միակ պատասխանատուն չէ այսօրուան իրեն դէմ եղած ամբաստանութեանց, բոլորն ալ պատասխանատու են որ հոս հասաւ խնդիրը : Զօր. Ալառ նոյնպէս կը հասկնայ ողբերգութիւնը : Քսան տարի է Ֆրանսական բանակէն անհաշիւ զոհաբերութիւններ ուղուած է եւ ոչ մէկ բանի ծառայած են : Սալան երդում ըրած էր Ալժերիոյ ժողովուրդին որ իրենց հետ կը մնայ :

Ուրբաթ օր, առաջին վկան է Ալժէի երեսփոխան՝ Ռոպէր Ապտեսելամ : Կը բացատրէ թէ «Ֆրանսական Ալժերիան » , « պապայիս Ալժերիան » չէր ինչպէս կը ծագրեն, այլ՝ նոր եւ եղբայրական Ալժերիա մը : Նոյն է Ճեպուրի կարծիքը , մահմետականներ են որոնք Ֆրանսական դատին նուիրուած են եւ այսօր մէջտեղ մնացած : Կ'ըսէ թէ Սալան դաւաճան մը կ'ըլլար եթէ այսօր ամբաստանեալի դերին մէջ չըլլար : Վկաները կը յաջորդեն՝ Ալպէր Փարէս, բժիշկ որ կը պատմէ թէ ԷՖ ԷԼ ԷՆը ինչ սարսափի տակ պահած է Օռանը : Զօր. Միքէլէ եւ Մոսթանկանէմի երեսփոխանէն ետք որ կ'ըսէ թէ Օռանի փլասթիքաժները միայն Գաղտնի Բանակի գործը չեն, համայնավար կուսակցութիւնն ալ կայ, վկայելու կուգայ Զօր. տը Փույի : Ինք կարգապահութիւն ընտրած է , բայց համոզուած չէ որ իրաւունք ունեցած է «Պատմութիւնը ըսէ թերեւս թէ իր (իմա՛ Սալանի) ոճիրը. նուազ ծանրակշիռ է քան մերը : Կարգապահութիւն ընտրեցի , բայց կը բաժնեմ լքումին ամօթը» : Տելպէքէ ետք, շահեկան է նախկին Արդարութեան նախարար՝ Միթըրանի վկայութիւնը : Անոր համար ալ ամէն ինչ սկսած է Պազուքայի դէպքէն :

Վերջապէս կուգայ ամբաստանեալին եղբայրը՝ համոզուած կոլիստ՝ Տոքթ. Ժորժ Սալան : Կը շեշտէ թէ Ֆրանսայի առաջին փլասթիքէն եղած է , չի բաժներ եղբօրը քաղաքական համոզումները, ինք 1954էն ի վեր կը հաւատար Ալժերիոյ անկախութեան , բայց կը հասկնայ եղբայրը որ ամէն օր քիչ մը աւելի տառապեցաւ տեսնելով տը Կոլի յամառ կամքը Ալժերիան ԷՖ ԷԼ ԷՆին տալու : Չի կրնար հասկնալ որ զնդակահարեն բանակի զօրավար՝ Ռաուլ Սալանը, տիպար զինուորական որ քառասուն տարի է կը կռուի Ֆրանսայի համար :

Ուրիշ վկաներ՝ Ֆրետերիք — Տիւփոն , Պերնառ Լաֆէ, Մարք Օռիոլ, Ֆիլիփ Մարսէ, Լը Փէն, Լըթուրնօ բոլորն ալ կը հասկնան թէ ինչ կ'անցնի կը դառնայ Ալժերիոյ մէջ, թէ ինչ անցած — դարձած է Սալանի խղճին մէջ :

× Սալան բողոք ներկայացուց ինչպէս կը յայտարարուէր, նախարար Մեսմէռի դէմ զոր կ'ամբաստանէ այն պատճառաւ որ իրենց հասցէին չէ հասցուցած զինուորական վկաներու հրաւէրը :

×

Քենըտի ճշդեց թէ Ամերիկացիք ոչ միտք ունին Եւրոպայի գործերով զբաղելու, ոչ ալ զանոնք ղեկավարելու : Յայտնի է թէ նեղուած է տը Կոլի յայտարարութիւններէն :

Ասոնցմէ դժգոհ են նաեւ Եւրոպացիները : Եւրոպայի խորհուրդին ժողովին նախագահը Ֆետըրշփիլ որ Դանիացի ազատական մըն է , շեշտեց թէ Եւրոպացիները աւելի յանդուգն բանի մը պէտք ունին քան ինչ որ կը նախատեսէ Ֆրանսացի նախագահը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՀԱԿի բանակի (Ա ԷԼ ԷՆ) ղեկավարներէն՝ Ազետտին սպառնաց ծանր կռիւներու ձեռնարկել եթէ կարգը չվերահաստատուի Ալժերիոյ քաղաքներուն մէջ :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ երիտասարդները որոնք այլեւս 19 տարեկան են եւ կրնան դրօշի տակ կանչուիլ, յայտարարեցին թէ որպէսզի զինուորագրուին պէտք է երթալ զիրենք տունէն առնել :

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ճառ մը խօսելով Օպնովայի մէջ (Պուլկարիա) յայտարարեց թէ Ամերիկացիները պիտի չխուսափին վերջնականապէս ճզմուելէ : «Չենք ուզեր որ աշխարհակալ խոզերը մեր ընկերվարական պարտէզին մէջ խոթեն իրենց կնճիթը» : Արեւելք եւ Արեւմուտք կը նմանին, այն կնոջ որ ձախող ամուսնութիւն մը ըրած է , բայց երախաներուն պատճառաւ չուզեր ամուսնալուծուիլ, եւ կը շարունակէ ապրիլ ամուսնոյն հետ, աւելցուց խորհրդային վարչապետը :

ՀԱՅ

ՆԿԱՐԻՉՆԵՐ ԵՒ ԱՐՁԱՆԱԳՈՐԾՆԵՐ

Հայրենիքէն ներս եւ դուրս, մանաւանդ դուրսի ապերախտ պայմաններով մեր ազգային մեծագոյն գանձը՝ հայ մշակոյթը լումայ առ լումայ միջազգային մշակոյթի գանձարանը ձգելու համար գրիչ բարձրացնող ամէն ձեռք ,օրհնեալ է ի յառաջագունէ :

Իր նպատակով կամ արդիւնքով, մեր Գիրն ու Արուեստը աշխարհի աչքին արժեւորող ամէն հրատարակութիւն կենսական է հայ ժողովուրդին համար, որ աշխարհի հետ ծնած՝ աշխարհի հետ միայն կ'ուզէ թաղուիլ : Եւ ուզելը կարենալ է :

Կամաւոր թէ ի պաշտօնէ, ամէն նուիրեալ որ ձեռք կուտայ այսօր, իր ճանապարհ խաչին անցնող մեր մշակոյթին որպէսզի ոտքի կանգնի ան, երբ տարագրութեան կամ տարազգային բեռան տակ գետին կ'իյնայ մեր գոյութեան դարաւոր փրկիչը, արժանի է գովքի պսակին :

Այս խօսքերը, այսքան բարձրաձայն ըսելու հազուադէպ առիթը կ'ընծայէ՝ Հայ Նկարիչներ Եւ Արձանագործներ նորատիպ փառաւոր հատորը, զոր ֆրանսերէն շարադրած է նկարիչ Օննիկ Աւետիսեան եւ որու հրատարակութիւնը ապահոված են Գահիրէի «Հայ Մշակոյթի Բարեկամները » :

Իր տեսակին առջինեկ այս շքեղ հաւաքածոյին մէջ, իրենց ամփոփ կենսագրականով եւ արուեստի յատկանիշներով իրարու կը յաջորդեն գրիչով, վրձինով կամ դուրով համր գիծը, գոյնը կամ քարը լեզու հանող հին ու նոր հայ արուեստագէտները :

Փայլուն ընտիր թուղթէ 493 մեծադիր էջ, 500 նկարի արտատպում՝ 20 գունաւոր եւ 6 սեպաներկ : Հատորին պատմական, բաղդատական եւ բացատրական կուռ շարադրութիւնը , ժամանագրական յաջող դասաւորումը եւ գիր ու պատկերի խնամուած տպագրութիւնը՝ պատիւ կը բերեն անոր պատրաստութեան եւ հրատարակութեան ծանր գործը ստանձնողներուն :

Հաւաքածոն կը բացուի հայ եւ օտար հմուտ աղբիւրներէ քաղուած լայն նախաբանով մը, որ ամփոփ պատմականն է հայ գեղարուեստին՝ իր ծագումէն մինչեւ ԺԹ. դար : Հնագոյն խաչքարերու մեր սկզբնական գեղարուեստէն մինչեւ Կիլիկեան Հայաստանի օրով իր կատարելութեան հասած մանրանկարչութիւնը, յաջող շղթայումով մը ներկայացուած են իրենց յատուկ եւ հիմնական արժէքներով :

Հատորին մեծագոյն մասը նուիրուած է ԺԹ. դարէն մեր օրերը աշխարհացրիւ հայ նկարիչներուն եւ արձանագործներուն : Անոնց իւրաքանչիւրին արուեստին միջազգային չափանիշով դասաւորումին համար հեղինակը, գովելի ըմբռնումով , խօսքը կուտայ օտար արուեստագատներու : Անոնց ջակերտուած ձեռնհաս կարծիքները կը վկայեն թէ հայկ. վրձինն ու հերձակը ինչ կարեւոր չափով, իրենց անկորնչելի նպաստը կուտան արուեստի անփոխարինելի միջազգայինին :

Մեր գեղարուեստը մեզի եւ օտարին ներկայացնող այս փոքր համայնագիտարանը ուրախութեամբ պիտի կարդայ ամէն Հայ : Եւ հպարտութեամբ պէտք է նուիրէ իր օտար բարեկամներուն, որպէսզի թարգմանութեան անկարօտ արուեստի դիւրահաղորդ լեզուն հայ անունը տարածէ ի լուր աշխարհի :

Կ. Մ. ԱԼԷՄՇԱՀ

ԱՂՕԹԵԼՈՒ ՁԵՒԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

— « Ուսո՛ մեզ յաղօթս կալ »:

Ինծի զարմանք կը պատճառէ այս խնդրանքը, զոր կը կատարեն Յիսուսի աշակերտները, ըստ Ղուկասի (Գլ. ԺԱ. 1), միւս աւետարանիչները չունին: Վասնզի յետամնաց ցեղերն իսկ, դեռ աւելին՝ բարբառային քաղաքակրթութեան սեմին չհասած վայրենիներն անգամ, գիտեն աղօթել՝ առանց աղօթքի դաս առնելու: Չէ՞ որ աղօթքին նախնական արտայայտութիւնը կը կայանայ կարգ մը շարժուձեւերու մէջ, որոնք բընազդային են,— զանց կ՚առնեմ, ատոնց լաւագոյն ուսումնասիրութիւնը կատարած է Մարպուրկի համալսարանին փրոֆէսէօրներէն մին՝ Ֆ. Հայլէր այն եզրափակիչ տեսակէտով թէ նախ շարժուձեւ (ժեսթ) է աղօթքը, յետոյ բառ: Բայց իմ զարմանքս առաւել եւս կ՚աճի, երբ Յիսուս կուտայ աղօթքի տարազ մը միայն՝ առանց այն շարժուձեւերուն, որոնց ետքէն ընկերացած են բառերը:

« Տէրունական» ուսման մէջ, տարազին կը յաւելու այնքան միայն թէ պատշաճ չէ շատախօսել աղօթքի մէջ, ինչպէսԺողովողն ալ կ՚ըսէ. «Եղիցին բանք քո սակաւք» (Գլ. Ե. 1): Մանաւանդ ցուցական ձեւեր չառնել աղօթելու պահուն (Մատթ. Զ. 5): Արդարեւ Յիսուս, ինքը, կը սիրէր մեկուսանալ՝ երբ աղօթելու ցանկութիւն կ՚ունենար:

Այսպէս, ճակատագրական երեկոյին՝ աշակերտներն առաւ եւ գնաց Գեթսեմանի: Այնտեղ թողուց աշակերտները. «Նստարուք այդր, մինչեւ երթայց կացից յաղօթս»: Ու բաժնուեցաւ խումբէն՝ միասին առած միայն Պետրոսը, Յակոբոսը, Յովհաննէսը: Ապա թողուց նաեւ այս երեքը. «Կացէք աստ եւ սկեցէք ընդ իս»: Այսպէս հեռացաւ նաեւ այս երեքէն, մտաւ բոլորովին մենութեան մէջ եւ ... « անկաւ ի վերայ երեսաց իւրոց, կաց աղօթս» (Մաթ. ԻԶ. 39):

Թերեւս ընթերցողին անսովոր թուի աղօթելու այս ձեւը,— պառկիլ գետինը երեսն ի վայր: Մարկոս եւս կը պատմէ նոյն ձեւով: Իսկ Ղուկաս տարբեր բան կ՚ըսէ.— Ձիթենեաց լերան վրայ, ոչ թէ Գեթսեմանիի մէջ, կը բաժնուի աշակերտներէն եւ «քարընկէց» մը հեռու՝ « եդ ծունր, կայր յաղօթս»:

Աղօթքը աւարտելէ ետք՝ կը վերադառնայ աշակերտներուն մօտ, որոնք ... կը քնանային: Յիսուս, այսպէս, կուգայ կ՚երթայ երեք անգամ, կ՚աղօթէ առանձին, երեսն ի վայր պառկած՝ ըստ երկու աւետարանիչներուն, մէկ անգամ եւ ծունր դրած՝ ըստ Ղուկասի:

Ոչ ոք ներկայ էր աղօթքին, ուստի ոչ ոք տեսաւ թէ պառկա՞ծ աղօթեց Յիսուս թէ ծնրադիր, — այդ չէ որ կ՚ուզեմ ճշդել: Այլ, այս վկայութեան առիթով, ըսել թէ երեսի վրայ պառկիլ, երկրպագել եւ ծնրադրել աղօթելու նախաքրիստոնէական հնագոյն ձեւեր են, իսկ աղօթելու քրիստոնէական ձեւն է յոտնկայս խաչակնքումը:

Այժմ խօսինք այս ձեւերուն մասին, առանձին առանձին:

1.— «Իյնալ պառկիլ գետնին վրայ՝ երեսն ի վար» շարժուձեւ մըն է, որ կը նշանակէ հողին հաւասարիլ իբրեւ պատկառանք, իբրեւ նուաստագոյն հպատակութիւն, ու մանաւանդ յարգելու համար օրէնքը՝ որ կ՚արդիլէ տեսնել Աստուծոյ դէմքը (Ել. ԼԳ. 20): Այսպէս, երբ Աստուած կ՚երեւի Աբրահամի, «ազգերու հայրը» գետին կը պառկի երեսն ի վար: Նման վկայութիւններ շատ կան Աստուածաշունչ Մատեանի մէջ. «Անկան ի վերայ երեսաց իւրեանց», ժողովուրդն է որ կը ծածկէ երեսները՝ փռուելով գետնին վրայ (Ղեւտ. Թ. 24):

Յետագային, ժողովուրդը այս ձեւով կը մօտենար փարաւոններուն ու թագաւորներուն, — փարաւոնները եւ թագաւորները աստուածներ էին՝ պատմութեան աստուածպետութեան շրջանին, (աւելորդ չէ, թերեւս, արձանագրել այստեղ թէ թագաւորը օծեալն է, որ թարգմանի մեսիա՝ եբրայերէն լեզուով, քրիստոս՝ յունարէն): «Եկն Մեմփիբոսթէ առ արքայ Դաւիթ, եւ անկաւ ի վերայ երեսաց իւրոց եւ երկիր եպագ նմա» (Բ. Թագ. Թ. 6):

Պատկառանք եւ աղաչանք ներկայացընելու շարժուձեւ մը, ահաւասիկ, որ մինչեւ այժմ կը դիմանայ տարբեր բացատրութեան մը մէջ. «Ոտք պագնել»: Ատիկա, նոյն հնօրեայ «ի վայր արկեալ» ձեւէն ծնած, դարձած է հայ ժողովուրդին համար աղաչանքի շատ սիրական ու գործածական ասացուածք մը.— Ոտքդ պագնեմ, ոտքդ ինկեր եմ, «յոտացդ հողն եմ», «յոտացդ մեռնիմ»:

Ծանօթ է նաեւ ժողովրդական այլ ասացուածք մը.

Լուսնկայ, լուս վերն կայ,
Պերէս ինկայ, օթկդ ինկայ,
Երեք զինուոր հասնի,
Մէկը Յիսուս,
Մէկը Քրիստոս,
Մէկը Բարեխօս:

Բարեխօս բառը փոխանուն է Յիսուսի (Ա. Յովհ. Բ. 1), ինչպէս Քրիստոսը, ինչպէս Մխիթարիչը: Այս ասացուածքին մէջ Հ. Աճառեան չէ հասկցեր պերէս բառը,— ունինք աղաւաղեալ այս ձեւով՝ բերնեսկըվար բառը, որ կը բացատրէ թէ ի՛նչ կը նշանակէ.

Լուսնկայ, լուս վերն կայ,
Բերնեսկըվար ոտքդ ինկայ:

Այսինքն, բերան – երեսք « ի վայր արկեալ»՝ ոտքերդ ինկայ: Աղօթքի եւ աղաչանքի պատառիկ մը, որ կը հաստատէ թէ գետնատարած աղօթելու, ինչպէս եւ հպատակութիւն յայտնելու ձեւը անծանօթ չէր Հայոց:

Արդարեւ, Մուշեղ Մամիկոնեան այս ձեւով կը ներկայանայ Պարսից Խոսրով թագաւորին. «Խոնարհեցաւ ի վերայ երեսաց իւրոց՝ երկիր եպագ արքայի» (Սեբ. Գ. էջ 67): Այս ձեւով Պոմպէոսի կը ներկայանայ Տիգրան. «Եմուտ հետիոտս՝ հանեալ զթագն ի գլխոյն խոնարհեցաւ, երկիր եպագ Պոմպէի» (Գարագաշեան, Քնն. Պատմ. Բ. հատոր, էջ 126):

Պառկած աղօթելու ձեւը(*) յետագային կը զարգանայ, կը ճոխանայ, կը ստանայ երկրպագութեան ձեւ՝ ոչ միայն համբուրելով հողը, այլեւ ճակատը քանիցս զարնելով գետնին, ինքզինք վիրաւորելու աստիճան,— այս սովորութեան կը կապուի ողբի ձեւ մը, որ կը կատարուի երեսները վիրաւորելով, ինչպէս եւ Պարսից շախսէյ – վախսէյ աւանդութիւնը (**):

Երկրպագութիւնը հետզհետէ կը ստանայ կրճատեալ ձեւ, ու կը շփոթուի ծնրադրութեան հետ, որ իր կարգին մէջքի եւ գլխի(***) խոնարհութիւն մը միայն կը դառնայ: Եւրոպական ռեվարանսը, որ կը կատարուի ետեւ նետելով աջ ոտքը ու թեթեւօրէն ծռելով ձախ ծունկը, սրբագրուած կամ նրբացած ձեւ մըն է՝ այդ հնօրեայ աւանդութիւններէն մնացած:

Հետաքրքրական է նաեւ այն պարագան, որ Հայոց եւ այլ ժողովուրդներու մօտ, յատկապէս Զատկական տօներու ընթացքին՝ երկրպագութիւնը յանձնարարելի չէ այլեւս, չհամբուրելու համար հողը՝ որու վրայ կը գտնուին Յուդայի ոտքերը, մինչ Քրիստոս խաչ հանուած է, ճիշդ ինչպէս Աւագ Ուրբաթ, այլ բառերով՝ «սուգի Ուրբաթ» կոչուած օրը, մասնաւորաբար Հայոց մօտ, արգիլուած է խաչակնքել, ու մեղք կը համարուի նոյնիսկ ծնրադրել Զատկի Կիրակին, Յարութեան օրը:

Բայց ծնրադրութեան եւ խաչակնքումի մասին՝ յաջորդով, առանձին:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Եղիա «տարածեաց զանձն երիցս ի վերայ մանկան»՝ կենդանացնելու համար զայն (Գ. Թագ. ԺԷ. 21), վկայութիւն մըն է, որ, կրկնուելով աւելի մանրամասն (Դ. Թագ. Գ. 34), կը յիշեցնէ արդի բժշկութեան մէկ փորձը՝ կենդանացնելու համար ջրամոյն արկածահարները, շունչ փչելով՝ բերան բերնի դէմ դրած:

(**) Եբրայեցիները եւս ունէին այս աւանդութիւնը. « Յտէին ըստ օրինի իւրեանց սրով եւ գեղարդեամբք մինչեւ ցհեղուլ արեան » (Գ. Թագ. ԺԸ. 28): Ունէին նոյնպէս Յոյները, ինչպէս կը վկայեն Եւրիպիդէս եւ Պղուտարքոս: Բայց Հայերն ալ ունէին. «Կանայքն նրչէին, կանչէին, կառաչէին, զերեսս ցրտէին» (Քսենոփոն, Թարգմ. Գաթրբնեանց, էջ 146): Եղունգով իրենց երեսները ճանկոտելու, սուրով իրենց ճակատը արիւնելու, գրոց լեզուով՝ ցտելու այս սովորութեան մասին այսքան միայն, չերկարելու համար:

(***) Լալայեան կը գրէ. «Տաճկահայաստանում, տաճիկ բռնակալների ազդեցութեան տակ, Հայերը այնքան խոնարհեցրել են գլուխները, որ վզերն երկարել են, այս աւելի ցայտուն կերպով երեւում է Վանեցիների վրայ» (Ազգ. Հանդէս, ԺԶ. գիրք էջ 218. եւ Ի. գիրք էջ 118): Եթէ ճիշդ չէ, մեղքը Լալայեանցի վիզը:

ՄԻԱՅՆ ՍՐՏԻՆ...

Արարատեան դաշտում մի տեղ Արաքսը փոխել է անկողինը, արմունկ է տուել ու թեքել դէպի ձախ՝ կարծես այն նը-պատակով, որ գոնէ մի քանի բոպէով շուտ խառնուի Հրազդանին: Այդպէս, անկողին փոխելով, Արաքս մտել է իր հայրենի հողը եւ մի քանի քիլոմեթր խայտալով հոսում է իր փափաքած վայրերով... Այդ փոքր տարածութեան վրայ Արաքսը մերն է, ամբողջովին մերը: Այդտեղ էլ, չար աչքից հեռու, նա փարւում է իր կարօտեալ քրոջը՝ Հրազդանին:

Իսկ պետական սահմա՞նը: Սահմանն այժմ նախկին հունն է, ուր մի բարակ ջուր է հոսում, որ կանգ է առնում այստեղ – այնտեղ ու կազմում նօսր ծանծաղուտներ: Այդպիսով, մի տեսակ կղզի է առաջացել Արաքսի հին եւ նոր հունների միջեւ:

Փետրուարի մի ցրտաշունչ օր այդ կղզում որս անելիս՝ խփածս բագը ընկաւ ասածս բարակ ջրի միւս ափը: Դէ տղայ ես գնայ բեր ... Ընդամէնը տասը մեթր է հեռու ինձնից, բայց արդէն կապիտա-

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՄՐՏԵՆԻՆԵՐՈՒ ԱՆՏԱՌԸ

Միշտ ալ, բաւական նրբութեամբ, ունեցած եմ տարօրինակ միամտութիւններ: Տակաւին երկար օրեր թերեւս պիտի անգիտանայի պատճառը իմ խռովքիս եւ տարտամ ցանկութիւններուս, եթէ բանաստեղծ մը յանկարծ ամէն ինչ չյայտնէր ինծի:

Դեռ դպրոցականի օրերուս, գոլէժին մէջ, բանաստեղծներուն հանդէպ ունէի բուռն ճաշակ ու սէր, բան մը զոր պահած եմ մինչեւ այսօր: Տասնըեօթը տարեկանիս կը պաշտէի Վիրգիլիոսը եւ կը հասկնայի զայն այնքան լաւ, որքան եթէ ուսուցիչներս բացատրած ալ չըլլային ինծի:

Արձակուրդներուս զրպանիս մէջ կ՚ունենայի Վիրգիլիոսի հատոր մը, ինչպէս հիմա ունիմ: Կը պահեմ զայն նոյնքան գուրգուրանքով, որքան կարելի է պահել որեւէ բան: Ամէն անգամ որ կը բանամ այդ հատորը, չորցած ծաղիկներ դուրս կը թափին անոր էջերէն: Այդ ծաղիկներուն ամէնէն հնագոյնները կուգան Սէն – Փաթրիսի անտառէն, ուր այնքան երջանիկ ու այնքան ալ դժբախտ էի տասնըեօթը տարեկանիս:

Արդ, օր մը, երբ կ՚անցնէի այդ անտառին եզերքէն՝ հեշտութեամբ շնչելով կտրուած խոտերէն եկող բոյրը, մինչ հովը որ կը փչէր ու շրթներուս վրայ կը բերէր ծովուն աղը, զգացի անյաղթելի ձանձրոյթ մը եւ նստելով գետնին վրայ սկսայ երկարօրէն դիտել երկինքին ամպերը:

Յետոյ, սովորութեանս համաձայն, բացի Վիրգիլիոսի հատորը եւ սկսայ կարդալ.

«Այնտեղ, խորհրդաւոր ծառուղիներու մէջ առանձնացած կը շրջին անգութ սէրի մը անողոք հիւծումին մատնուածները, եւ մրտենիներու անտառը իր շուքը կը սփռէ բոլորտիքը ...»:

» Եւ մրտենիներու անտառը կը տարածէ իր հովանին...»:

Ոհ, ես կը ճանչնայի այդ մրտենիներու անտառը, անիկա ամբողջութեամբ իմ մէջս էր: Բայց չէի գիտեր իր անունը: Վիրգիլիոս կուգար մէջտեղ հանելու իմ ցաւս: Շնորհիւ անոր, հիմա գիտէի թէ կը սիրէի:

Եւ սակայն, տակաւին չէի գիտեր թէ զո՞վ կը սիրէի: Այդ բանը պարզուեցաւ յաջորդ ձմրան, երբ վերստին տեսայ Տիկին Կանսը: Եւ քանի որ, անտարակոյս, դուք ինձմէ աւելի լրջախոհ էք, գուշակեցիք իսկոյն թէ Ալիսն էր որ կը սիրէի:

Օհ, հրաշալի ճակատագրականութիւն, կը սիրէի այն կինը որուն առջեւ խայտառակ էի եղած եւ որ իմ մասիս գէշ գաղափար էր կազմած: Յուսահատական բան էր եւ սակայն յուսահատութիւնը գործածական չէր այլեւս: Մեր նախահայրերը զայն մաշեցուցած էին: Ատոր համար ալ ես չգացի երբեք պահուրտելու աւերակ եկեղեցիի մը փլատակներուն ետեւ, չշրջագայեցայ անապատներու մելամաղձութեան մէջ եւ երբեք օգնութեան չկանչեցի հարաւային հովերը: Միայն, շատ դժբախտ եղայ եւ այս վիճակով յաջողեցայ անցընել պաքալորէաս:

Սակայն, երջանկութիւնս նոյնիսկ անողոք էր՝ կը լսէի ու կը տեսնէի Ալիսը եւ կը մտածէի. «Միակ կինն է ան որ կրցայ սիրել եւ միակ մարդն եմ որ ան կրնայ տառապեցնել »:

Երբ դաշնակին վրայ կը նուագէր, կը դարձնէի անոր նոթատետրին էջերը, դիտելով իր մազերուն գողտրիկ խոպոպիկները որոնք կը պարէին իր ծոծրակին վրայ:

Եւ սակայն, անոր դարձեալ «Այո, պարոն» պատասխանելու վտանգին չենթարկելու համար ինքզինքս, երդում ըրի այլ եւս բառ մը չուղղել անոր ...

Աւելի ուշ, փոփոխութիւններ տեղի ունեցան կեանքիս մէջ եւ ես այլեւս չտեսայ Ալիսը, առանց սակայն երդումս դրժած ըլլալու ...

×

Այս ամառ վերստին տեսայ Տիկին Կանսը, լեռներուն մէջ, օդափոխութեան շրջանին:

Կէս դար կը ծանրանայ հիմա այն դեղեցկութեան վրայ որ ինծի տուաւ խրոովքներուն ամէնէն քաղցրը:

— Բարեւ, Տիկին, ըսի Տիկին Կանսին:

Եւ այս անգամ, ափսոս, երիտասարդ տարիներու յուզումը չխռովեց ոչ ակնարկս ոչ ալ ձայնս:

Առանց դժուարութեան ճանչցաւ զիս: Մեր յիշատակները մեզ միացուցին եւ ըսկրսանք օգնել մէկզմէկու, զիրար հմայելու համար պարզ խօսքերով:

Շուտով, ինքնըստինքեան, նոր կապեր հաստատուեցան մեր միջեւ, եւ այդ կապերը շատ հաստատուն էին: Ամէն առաւօտ կը խօսակցէինք, նստած՝ կանանչ նստարանի մը վրայ, արեւուն տակ, եւ մեր խօսակցութեանց նիւթերն էին մեր յօդացաւը եւ մեր այլ ցաւերը:

Յաճախ, մեր ներկան կը խառնէինք անցեալին:

— Ինչ դեղեցիկ էիք Տիկին, ըսի օր մը իրեն, եւ որքան կը հիանային ձեր վրայ:

— Ճիշդ է, պատասխանեց ժպտելով: Հիմա կրնամ ըսել քանի որ ծերուկ կին մըն եմ: Այո, կը հաւնէին ինծի: Այս յիշատակը կը մխիթարէ զիս: Ամէնէն փաղաքշական յարգանքներուն արժանացած եմ: Եւ սակայն, պիտի զարմացնեմ ձեզի եթէ ըսեմ թէ այդ բոլոր յարգանքներէն ո՞ր մէկն է որ ամէնէն աւելի խօսած է իմ սրտիս:

— Շատ հետաքրքիր եմ գիտնալու:

— Էհ, այո: պիտի ըսեմ ձեզի: Իրիկուն մը, ասկէ շատ տարիներ առաջ, փոքրիկ դպրոցական մը զիս դիտած պահուն այնքան խռովեցաւ որ ինծի պատասխանեց. «Այո, պարոն » այն հարցումին, զոր ուղղած էի իրեն: Կեանքիս մէջ ուրիշ որեւէ յարգանքի արտայայտութիւն այնքան փաղաքշական չէ թուած ինծի, որքան այդ պարզ ու այնքան հասարակ կերպով ըսուած «Այո պարոն»ը:

ԱՆԱԹՈԼ ՖՐԱՆՍ

(3 եւ վերջ)

լի աշխարհումն է: Ախ, մի շուն լինէր. դէ շան համար ինչ սահման, ինչ բան:

Մոլոր կանգնած էի, երբ յետեւից ոյն հաջոց լսեցի: Ահա առողջ ու քաջալանջ մի ռուս սահմանապահ՝ իր գայլակերպ շներով: Ծանօթացանք: Մատով ցոյց տուի բաղը: Հարցրի անունը: Շչուկին: Սա այն սահմանապահը չէ՞, որ վերջերս պարգեւատրուեց Գերագոյն Խորհրդի պատուագրով: Ընդունեց, որ ինքն է, կարմրեց գովասանքից: Մեր սահմանում հռչակուած են Շչուկինի աճեցրած ու վարժեցրած շները՝ սահմանապահ զինուորների այդ հաւատարիմ օգնականները: Լաւ է, հիմա սրանք ինձ էլ ծառայութիւն կը մատուցեն: Բայց դէ, սահմանը պիտի անցնեն մի բաղի համա՞ր, այն էլ հակառակորդ պետութեան սահմանը: Շչուկինը յապաղում էր շներին տալ ինձ բաղձալի հրամանը, ուստի այդ հարցն այդպէս էլ մնաց առկախ, որովհետեւ յանկարծ մեր յետեւից կրակոցներ լսուեցին եւ երկու վարազ, թփերը ջարդելով անցան Արաքսի նախկին հունն ու անհետացան օտար երկրի եղեգնուտում:

Նրանց յետեւից երեւացին իմ որսորդ ընկերները՝ Միքայէլ Բաղրամեան ու իր որդի Ռոմիկը: Երկուսն էլ ալեկոծուած էին եւ հեւում էին շնչակտուր:

— Տեսա՞ք ոնց չընկաւ սրիկան ... Ախրը սրտին կրակեցի, ափսոսանքից այրում էր փորձուած որսորդի անփորձ որդին:

Սահմանապահի շէկ դէմքին հեգնախառն ժպիտ նշմարուեց:

— Սրտին: Սրտին խփելը ամէն մէկի բանը չէ, քաշուելով մէջ մտաւ նա, սրտին խփողը իմ ընկերն է՝ շարքային Անատոլի Նոսովսկին ...

— Իսկապէ՞ս: Ուրեմն ձերոնք է՞լ են կրակում վարազների վրայ, նրա խօսքը կարեց Ռոմիկը: Ուրեմն վարազներ այստեղ յաճա՞խ են հանդիպում, հետաքրքրութիւնից վառուելով հարցեր էր տալիս նա:

— Հիմա՝ ոչ: Հիմա երբեմն են անցնում կղզին, քանի որ ձմեռ է, այս ափին կեր չկայ: Իսկ ամառն ու աշնանը, հո՛ւ ... սուրուներով են գալիս: Մեր ուղեկալի պետ Նեկրասովը մի անգամ քսանութ գլխից բաղկացած մի բոլուկի է հանդիպել, եկել լցուել էին ցանքերը, ախր հարեւան կոլտնտեսութիւնն էստեղ եգիպտացորեն է ցանում: Ու էդ ցանքի պատճառով անիրաւները խախտում են սահմանն ու լցւում կղզին ...

Այդպէս զրուցելով հասանք ուղեկալ, ուր եւ հանդիպեցինք Անատոլի Նոսովսկուն: Միջին հասակով, բաց գոյնի մազերով, լրջախոհ մի պատանի էր դա, որ ընկերների շրջանում մի անգամ «անհամեստութիւն» էր ունեցել ակնարկելու իր անվրէպ կրակոցները հրաձգարանում:

— Բան ասաց, մէջ էր մտել մէկը, անշունչ առարկային պապս էլ կը դիպցընի:

Այդ խօսքը կպչում է զինուորի սրտին: «Սպասիր, դեռ առիթը կը գայ», սպառնում է նա մտքում:

Եւ ահա շատ չանցած ներկայանում է Նոսովսկու ուզած առիթը:

— Նոր տարուայ նախօրեակին էր, իմ խնդրանքով սկսեց Անատոլին իր պատմութիւնը :— Իրաւունք էինք ստացել, որ եթէ վարազ հանդիպի, խփենք նոր տարուայ խնջոյքի համար: Հայերի մէջ ապրելով՝ ախր մենք էլ ենք գլխի ընկել, թէ ինչ բան է խորովածը... Դիտանոցից վերադառնում էի, մէկ էլ տեսնեմ՝ մեր ուղեկալի արու խոզը փախած գնում է դէպի զօրանոց: Զարմացայ, ինչո՞ւ է սարսափած էս կենդանին: Յանկարծ բուրեանի միջից դուրս թռաւ մի սեւ վարազ՝ ճերմակ ժանիքները դնչի երկու կողմերից վեր ցցած: Փրփրած հետապնդում է մեր խոզին եւ զգում եմ՝ որ հասաւ՝ պատառոտելու է: Ի՞նչ է պատահել, ինչո՞ւ է կատաղել էդ գազանը: Հա, գլխի ընկայ. յետեւից երկու էգ խոզեր են վազում. ուրեմն մերը համարձակուել է մօտենալ այդ վարազի «հարեմին»... Ահա ինչու է գազազել եղեգնուտի բնակիչը: Խանդից ...

Արդէն հասնում է, նշտարներով հիմի կը թափի իր կարծեցեալ հակառակորդի փորը: Հրացանս մեկնելիս յանկարծ յիշեցի ընկերոջս կծու ակնարկը իմ կրակելու մասին: «Սրտին... եւ միայն մէկ գնդակ», վայրկենապէս անցաւ ուղեղովս, եւ ես այդ ամեհի գազանի յետեւից ուղարկեցի միայն մէկ գնդակ: Հետն էլ մտածում եմ, թէ հրացանի փոքրիկ գնդակն ինչ պիտի անի արջի չափ կենդանուն: Բայց այնպէս էի հաշուել, որ գնդակս անցնի սրտի միջով, դրա համար էլ չզարմացայ, երբ վարազը իր դունչը խրեց հողի մէջ ու շուռ եկաւ ամբողջ մարմնով... Իրար յետեւից երեք գնդակ եւս ուղարկեցի միւս խոզերի յետեւից՝ նրանք էլ տապալուեցին: Մեր խոզը շուռ եկաւ, տեսաւ իրեն հետապնդողները այստեղ - այնտեղ փռուած են ձիան վրայ, հանդստացաւ ու մրթմրթալով մտաւ զօրանոցի բակը ...

— Այդպէս, չորս փոքր գնդակով երեք խոշոր վարազ, ընկերոջ պատմութիւնը եզրափակեց Շչուկինը: Ապա քիչ լռելուց յետոյ դարձաւ Ռոմիկին.

— Իսկ դուք ասում էք՝ սրտին էի խրփել ... իմացա՞ք, թէ ոնց են խփում սրտին:

Երիտասարդ որսորդը լսում էր գլխահակ ու քրտնած, թէեւ մեր շուրջը Փետրուարի բուքն էր ոռնում: Սակայն հայրը եւ ես գոհ էինք թէ շարքային Նոսովսկու պատմութիւնից, թէ նրա ընկերոջ երկու դիտողութիւնից: Այո, սրտին: Սահմանը խախտող խոզերի սրտին՝ թէ չորքոտանի, թէ մանաւանդ, երկոտանի: Միմիայն սրտին ...

ՎԱԽԹԱՆԳ ԱՆԱՆԵԱՆ

ՖՐԱՆՍ. ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Les Marches (1)

1959ի Թէօֆրասթ - Ռընօտօ մրցանակը շահած է Ալպէռ Փալ իր «Փորձը» վէպով: Իր վերջին վէպը՝ «Աստիճանները» զօրեղ շունչով մը գրուած արդիական գործ մըն է եւ անդամ մըն ալ կը հաստատէ հեղինակին արուեստագէտի կորովի անհատականութիւնը:

Իբրեւ ընկերային անհատ ապրող բայց ընկերութեան մէջ իր տեղը ի զուր փնտռող մարդն է այս վէպին հերոսը: Գրքին ընթերցումէն ետք մարդ կասկած մը կ՝ունենայ որ մարդկային ներկայ ընկերութիւնները կամ այլեւս չեն պատշաճիր ժամանակակից մարդուն եւ կամ ընդմիշտ կ՝արգիլեն մարդը երջանկութեան հասնելու: Իրականութեան մաս մը կայ անշուշտ այս տեսակէտին մէջ եւ այդ մասն է որ հեղինակին կողմէ ողբերգական ձեւով մը տրուած է:

Ցնցող, « աղտոտ» եւ տռամաթիք նիւթէն աւելի Ալպէռ Փալի գրելու կերպը կ՝առինքնէ ընթերցողը: Գրելու այս կերպը ինքնարուխ, բնազդային, հարիւրին հարիւր անկեղծ ու իրապաշտ արուեստին արտայայտութեան լեզուն է այսօր, որ անսպասելի անհամար յուզումներ ու ցնցումներ կը բերէ ընթերցողին: Արդի երաժշտութեան ու նկարչութեան արտայայտութեան միջոցներն ալ յարեւնման են այս լեզուին: Ստեղծագործ արուեստագէտը կուտայ թուղթին կամ պաստառին ինչ որ կը բխի իր էութենէն եւ չի փորձեր ինքնաբուխ յղացումը շտկել, կոկել կամ պատշաճեցնել գոյութիւն ունեցող օրէնքներու: Եթէ այս գրութիւնը բանաստեղծութեան մէջ խանդավառ ընդունելութեան արժանացաւ, վէպին մէջ բախեցաւ կարեւոր դժուարութեան մը: Վէպի ընթերցողը վարժուած էր ամէն բանէ առաջ պատմուած դէպքերուն հետեւելու եւ «ըմբռնելու» ամէն բառ կամ խօսք: Այս նոր գրութեամբ ընթերցողը պարտաւոր է վէպը նկատել արդիական ընդարձակ նկար մը կամ երկար սէնֆօնիք գործ մը: Ընթերցողը պարտաւոր է շատ աւելի կեդրոնանալ,— ամփոփուիլ եւ նոյնիսկ տառապիլ, ի փոխարէն ստանալու համար նոր ու անսահման հաճոյքներ:

Պէտք է կարդալ «Աստիճանները»ի պէս նոր վէպերը, մտնելու համար այն աշխարհին մէջ, զոր արդի արուեստագէտները կը բանան մեր աչքերուն առջեւ: Այդ աշխարհը մերն ալ է ամբողջութեամբ, իրական է, կեղծ չէ երբեք:

Ապագային, եթէ նոյնիսկ թերի նկատուի մեր օրերու արուեստը, անկարելի պիտի ըլլայ ամբաստանել զայն իբրեւ կեղծ, արուեստակեալ կամ երեւակայածին:

La Vie facile (2)

Անգլիացի Էտվըրտ Հիամս արդի անգլիական գրականութեան աչքառու ներկայացուցիչներէն մէկն է որուն այս վերջին վէպը «Դիւրին կեանքը» Ֆրանսերէնի թարգմանուած է Սիւզան Տէթէռի կողմէ:

Հաճելի սրամտութիւններով, աշխոյժ ոճով ու բարախուն կերպով գրուած այս վէպին հերոսը սիրոյ ու հաճոյքի աշխարհէն կը ջանայ ստանալ առաւելագոյնը միշտ փնտռելով ամէնէն «դիւրին» միջոցը, որ անշուշտ լաւագոյնը չէ յաճախ:

Երեւութապէս դիւրին է ընթերցումը, բայց երբ կ՝ուզէք խորանալ, մտածումներով ու հեղնական գիւտերով կը յորդի արձակը:

Քիչ անդամ ներկայացուած տիպարներ են հերոսները, որոնք քաղաքական ու ելմտական աշխարհին մէջ կարեւոր դերեր կը կատարեն:

Վերջին գլուխին մէջ ի զուր կատարուած փախուստի փորձ մը կայ որ չափազանց սիրուն է հակառակ իր անհաւատալի երեւոյթին:

Կ՝արժէ կարդալ այս գիրքը:

Մ. ՀԱՃԵԱՆ

1) Albert Palle : Julliard, Paris 1962.
2) Edward Hiams: Laffont, Paris 1962.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Լ. ՏԱ ՎԻՆՉԻԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 510ԱՄԵԱԿԸ

Վերջերս տօնուեցաւ Իտալացի հանճարեղ նկարիչ եւ քանդակագործ Լէօնարտօ տա Վինչիի ծննդեան 510ամեակը:

Երեկոն ներածական խօսքով բացած է ծանօթ քանդակագործ Արա Սարգսեան: Յետոյ ներկաները մեծ հետաքրքրութեամբ լսած են ճարտարապետ Միքայէլ Մազմանեանի դասախօսութիւնը՝ «Լէօնարտօ տա Վինչի Հայաստանի մէջ»:

Դասախօսը հիմնուելով հին հայկական եւ իտալական աղբիւրներէ կատարած իր բազմամեայ ուսումնասիրութիւններուն վրայ, փաստեց թէ Իտալացի քանդակագործ - նկարիչը գտնուած է Հայաստան եւ տեղւոյն վրայ ծանօթանալով հայկական ճարտարապետութեան, մասամբ զայն տարածած է Իտալիա: Լուսապատկերներով ներկաներուն ցուցատրուած են տա Վինչիի «Ատլանտեան մատեան»էն քաղուած շարք մը նկարները, որոնց մէջ հանճարեղ արուեստագէտը տեղեկութիւններ կուտայ Հայաստան կատարած իր ուղեւորութիւններուն մասին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (42)

ԱԻԱՉԱԿԱՊԵՏԸ

ԳՐԵՑ՝

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

— Իսկ դո՞ւք, յարեց Աւազակապետը Սէֆիլ հանըմին ուղղելով իր հարցումը:

— Երջանիկ եմ ու մինչեւ գերեզմանս պիտի աղօթեմ ձեզի համար, մրմնջեց Սէֆիլ հանըմ:

Աւազակապետը քաղցը ու հրեշտակային ժպիտ մը թրթռացուց իր դառնացած ու երկաթի գոյն առած շրթունքին վրայ ու գողդղալով ըսաւ.

— Թողունք այդ խօսքերը: Դուք հանդի՞ստ էք. ըսէք, ռեւէ կասկած կա՞յ ձեր շուրջը. յայտնեցէք ինծի, ինչով կ՝ապրիք:

— Հանդի՞ստ. բարի ֆաքիր, ի՞նչպէս կրնամ հանդիստ մնալ, երբ զրկուած եմ վեց տարու մանչ զաւակէ մը:

— Ո՞ւր է ձեր զաւակը:

— Բաղէշի քաղաքը կը մնայ:

— Որո՞ւ քով:

— Աղքատ քոյր մը ունիմ, անոր քով թողուցի:

— Խիստ լաւ. կը փափաքի՞ք որ ձեր քաղաքը տանիմ ձեզ:

— Ի՞նչպէս չէ:

— Կասկածելի չէ՞ք ըլլար:

— Այն ատեն գիւղ մը կը քաշուինք:

— Ծանօթներ ունի՞ք այդ գիւղին մէջ:

— Այո, մէկ քոյրս ալ գիւղը հարս գացած է:

— Ուրեմն պատրաստ եղէք. վաղը գիշեր նաւակով Դատուան կ՝անցնինք ու կ՝երթանք ձեր քաղաքը:

— Ոհ, այո, արդէն ես ալ այդ ճամբով եկայ: Մեր նաւավարը բարի ծերուկ մըն էր որ քիւրտերէնէ զատ ուրիշ լեզու չէր խօսեր:

— Կեցէք, ձեր ֆերաճէները պահա՞ծ էք:

— Պահած ենք:

— Մէկտեղ առէք ու Աւանց ճամբուն վրայ սպասեցէք ինծի:

— Ժամը քանիի՞ն:

— Գիշերուան երկուքը անցած պէտք է ըլլայ:

Այս խօսակցութեան միջոցին Նառէզար լուռ էր ու արտակարգ նայուածք մը ունէր: Օհ, յայտնի կ՝երեւար որ ներքին թելադրութիւն մը կը ցնցէր զինք, կը խեղդէր իր կոկորդը: Մէկ խօսքով՝ յայտնի կ՝երեւար որ չէր կրնար իր հոգեկան վրդովմունքը զսպել: Ուստի գերագոյն ճիգ մը ըրաւ, դողդղաց ու խշխշացուցիչ շեշտով մը բացագանչեց.

— Ոհ, երբեք, երբեք, դուք միւսլիման մը չէք, դուք այդ միւսլիման ժողովուրդին տէրվիշներէն չէք: Ես չեմ խաբուիր, իմ հոգիս կը վկայէ որ դուք Հայ մըն էք ու Հայու արիւն կայ ձեր երակներուն մէջ:

Աւազակապետը կեցած տեղէն քայլ մը առաւ ու մօտեցաւ Նառէզարին: Յետոյ յուզուած ձայնով մը հայերէն խօսեցաւ ու ըսաւ.

— Այո, չես սխալած, աղջիկս, չես սրխալած:

Սէֆիլ հանըմ զարմանքով մը ֆաքիրին ու աղջկան նայեցաւ, եւ կարծեց թէ երազ կը տեսնէր: Շատ անգամներ Նառէզար պնդած էր թէ իր ազատարարը Հայ էր, սակայն ինք չէր հաւատացած, որովհետեւ անոր մզկիթ յաճախելը ու նամազ կատարելը աչքովը տեսած էր:

Բայց հիմա՞. իրականութիւնը աչքին առջեւն էր:

Նառէզար իրաւունք ունէր:

— Ի՞նչպէս մինչեւ այսօր ծածկեցիք ձեր Հայ ըլլալը, հարցուց Սէֆիլ հանըմ:

— Հոգ չէ, դուք սրտիս նայեցէք. եթէ ծածկեցի Հայ ըլլալս, Սէֆիլ հանըմ, կրցի՞ ծածկել սիրտս:

— Բայց ...

— Ի՞նչ կայ:

— Չէ՞ որ դուք մզկիթ կ՝երթաք:

— Կ՝երթամ:

— Չէ՞ որ դուք նամազ կ՝ընէք:

— Կ՝ընեմ:

— Ըսել կ՝ուզեմ թէ ի՞նչպէս կը համբերէք:

— Մտիկ ըրէք. եթէ մզկիթ չերթայի, եթէ նամազ չընէի այդ մարդոց աչքին հանդէպ կարո՞ղ էի ձեզ ազատել, կարո՞ղ էի կանանոցին սեմերը տեսնել: Ոչ, չէի կրնար:

— Այո, այո, իրաւունք ունիք, ուրիշ կերպով պիտի չյաջողէիք մեզ ազատել: Աստուած արցունքներս տեսաւ, ձայնս լսեց ու գթալով վրաս դէմս հանեց որ առաջնորդէք զիս:

Աւազակապետը չպատասխանեց: Մեքենաբար ոտքի ելաւ ու մեկնելու պատրաստուեցաւ:

— Մի երթաք, խնդրեմ, մրմնջեց Նառէզար Աւազակապետին ոսկրուտ ու չոր ձեռքը բռնելով: Հոտ մնացէք այս գիշեր:

— Անկարելի է, վաղուան համար ըլլալիք պատրաստութիւններս այս գիշեր կրնամ ընել, աղջիկս, նկատել տուաւ Աւազակապետը:

Նառէզար չպնդեց:

(Շար.)

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տիկին Մարիամ Զաթրեան իր երկու թոռնիկներուն ծննդեան առթիւ հետեւեալ նուէրները կ'ընէ.— 20 Ն. Ֆ. Հայ Մշակոյթի Տան, քսան Կապ. Խաչի կայանին: (Ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 25 Ն. Ֆ. «Յառաջ»ի բարգաւաճման :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Եղիսաբէթ Թորգոմեան, զաւակները եւ թոռը կը ծանուցանեն թէ իրենց հարսին,

ԱԶԱՏՈՒՀԻ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆԻ

մահուան տարեդարձին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Արնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, այս Կիրակի առաւօտ (Մայիս 20): Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները :

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 3ին, Կիրակի կէսօրէ ետք, Սէրքլ Կաթոլիք սրահը :

×

«ՄԱՅԻՍ 28»ը, Հայաստանի Անկախութեան 44րդ տարեդարձը, Մարսէյլի մէջ պիտի տօնուի Յունիս 2ին, Շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրայի» սրահներուն մէջ, գեղարուեստական շքեղ յայտագրով :

Մարսէյլի Հայ կազմակերպութիւններէն կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թըւականը :

×

Կրընոպլի մէջ կը տօնուի, 27 Մայիս, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին, Բիւ ԺԷի սրահին մէջ:

Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

ԼԻՈՆ.— «Մայիս 28»ի տօնակատարութիւնը տեղի կ'ունենայ 2 Յունիս, Շաբաթ իրիկուն, Բիւ Տիւնուառի սրահին մէջ:

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ բացուած են յառաջիկայ 1962 – 1963ի դպրոցական շրջանի համար :

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի որ փութով դիմեն Վարժարանի Տեսչութեան մանրամասն տեղեկութիւններու համար :

Որպէսզի կարելի ըլլայ ուսումնապէս ճշգրիտ եւ յարմարագոյն տեղը դասաւորել աշակերտը, առաջնորդեն նաեւ փոքրիկը, բերեն անոր դպրոցական վկայականները եւ նիշերու վիճակացոյցը :

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1962 – 1963 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որոնք կը փափաքին զրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաստատութեան տնօրէնութեան :

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած Հայուհիներու սերունդ մը :

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ .

Ա.— Ֆրանսականը, որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով, կը պատրաստէ պրոբվէի եւ պաքալորէայի:

Բ.— Հայկականը, որ կ'օժտէ տանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ :

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան :

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Téléphone : 927 01.72

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները, այս Երեքշաբթի, ժամը 20·30-ին, Տիկին Անդրէասեանին բնակարանը :

Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները, այս Երկուշաբթի երեկոյ, ժամը 6ին, իր հաւաքատեղին :

Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը :

Օրակարգ.— Պատգմ. ժողովի ներկայացող պատգամաւորներու ընտրութիւն եւ «Խամաճիկներու» ներկայացման տեղեկատաւութիւն :

Կ'ՈՒԶՈՒՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը Պէլֆոնթէնի իր օդափոխութեան կայանին համար պէտք ունի խոհարարուհիի մը, ինչպէս նաեւ վկայեալ հիւանդապահուհիի կամ հիւանդապահի մը, Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներուն համար :

Թեկնածուները կրնան դիմել անձամբ Մշակոյթի Տունը ամէն օր կէսօրէ ետք ժամը 2–6 եւ կամ գրաւոր հետեւեալ հասցէին.—

Croix Bleue des Arméniens de France
17, Rue Bleue. Paris 9·

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

(ՄԱՅԻՍ 28)

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Մայիս 26ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ,

ՓԼԱՍ ՍԷՆ – ՍԻՒԼՓԻՍ

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ
Կը խօսի՝ Ընկ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ
Խօսք կ'առնէ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ներկայացուցիչը

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր
ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ
Երգչախումբը ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Մեներգ ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ, հայկական մենապար եւ զոյգ պար՝ ՕՐ. ՕՐ. ԹԱՐՈՆ եւ ՃԱՐԱԵԱՆ, քառեակ ղեկավարութեամբ ՓՕԼ ՍԷԶԵԱՆի եւ արտասանութիւն՝ ԱՐԱ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ :

Կէս գիշերէն ետք եւրոպակար պարեր.— Նուագախումբ՝ ՊԵՐՆԱՌ ՏԷՏԷՃԵԱՆ

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով ՄՈՒՏՔ 5 Ն. Ֆ.

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

ՅՈՒՆԻՍ 17, ԺԱՄԸ 15ԷՆ 22

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

36, Avenue de Gaulle, Montmorency

Մանրամասնութիւնները յետագային :

MORY et Cie

ՆՈՒԷՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ :
Գնեցէք զանոնք ձեր ուզած տեղը եւ առաքումը մեզի վստահեցէք : Նուազագոյն ծախքերով կը զրկենք խորհրդ. Միութիւն :

Դիմեցէք մեր նոր գիները գիտնալու համար.—

10, Rue St. Vincent de Paul, Paris 10·
(PRÈS DE LA GARE DU NORD)
Téléphone : TRU. 27-70

.... ՎԵՐԸ ԱՐԵԳԱԿ՝ ՎԱՐԸ ԹՈՄԼԱԿ ....
ԱՐԵՒԸ երկնքին՝ ՆԵՐԿԸ տունին

Բնական լոյսն է, եթէ ձեր բնակարանը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes
Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք :

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը որու շնորհիւ կրնայ 10էն 30 առ հարիւր գեղջ ունենալ :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAYRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ԵՒ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՄԷՆԷՆ ԴԻՒՐԻՆ, ԱՐԱԳ ԵՒ ԱՊԱՀՈՎ ԱՌԱՔՈՒՄԸ ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ՝

SICOMEX

(Ֆրանսական եւ խորհրդային կառավարութեանց արտօնութեամբ) :

ԲԱՑԱՐՁԱԿ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ :

ՈՉ ՄԷԿ ԾԱԽՔ ԾՐԱՐԸ ՍՏԱՑՈՂԻՆ ԿՈՂՄԷ :

Մեր քովը պիտի գտնէք միշտ, ապրանքի լաւագոյն տեսակները՝ շատ նը-պաստաւոր գիներով :

SICOMEX

20, Rue Royale, PARIS 8·
Téléphone : OPE. 67-77
Métro : CONCORDE ou MADELEINE

ՄԵԾ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ.— Կնոջական ամառնային զգեստի կերպասներ, հարազատ անգլիական կերպասներ՝ իրապէս բացառիկ գիներով, կօշիկի տեսակներ, կարեղէն, հիւսուածեղէն, ճերմակեղէն, ժամացոյցներ, պատրաստ զգեստներ եւայլն :

ՄԵՐ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՒՆ ԱՌԱՔՈՒՄԻ ԾԱԽՔՆ Է՝
ՄԻԱՅՆ 25 Ն. Ֆ. ՄԻՆՉԵՒ 20 ՔԻԼՕ

Շուտով ՈՒԶԵՑԷՔ եւ ՁՐԻ ԿԸ ՍՏԱՆԱՔ մեր ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ցուցակները :

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 22 ՄԱՅԻՍ

MARDI 22 MAI 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9409 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5210

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀՈԳԵՐԸ

—o—

ՏԸ ԿՈԼ ՓԱՐԻԶ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

ՏԸՊՐԷ ՎԿԱՅԵՑ

Լիմոժի մէջ ալ տը Կոլ կրկնեց իր տեսակէտները եւրոպական հարցին մասին, մինչ խորհրդարանական ընդդիմութիւնը կը զօրանար եւ ընկերվարականները, Կիրակի օր, կը դատապարտէին տը Կոլի եւրոպական քաղաքականութիւնը : Ասոնք սակայն ուրիշ բան չեն տը Կոլի համար, եթէ ոչ ֆուքատներ (Ֆրանսական շատ հին բառ մը որ քմահաճոյքի իմաստ ունի) : Կը նախընտրէ խօսիլ ամբոխին եւ անոր հարցնել «չէ՞ որ իրաւունք ունիմ » եւ ամբոխը «այո՛, այո՛ » կը պատասխանէ : «Ֆրանսա , կ՝ըսէ Պետութեան ղեկավարը, կ՝ուզէ մասնաւոր ծառայութիւն մը մատուցանել աշխարհի : Կը քննէ հարցերը եւ մանաւանդ սա տեսակ մը ընդդիմութիւնը, արեւելքի եւ արեւմուտքի միջեւ եւ այն կէտերը որոնց շուրջ կը յայտնուի այս ընդդիմութիւնը՝ Գերմանիա եւ թերաճ երկիրները : Ֆրանսա այս խնդիրները կը քննէ իր հասկրցած ձեւով : Այս կամ այն պետութեան կառքին ետեւը չէ : Բաները կը տեսնէ ըստ իր բնութեան այսինքն՝ վճռականութեամբ եւ տրամաբանութեամբ : Այս ձեւով պիտի շարունակէ : Անշուշտ բարեկամներ, դաշնակիցներ ունի : Մաս կը կազմէ ինչ որ կը կոչեն Ատլանտեան Ուխտին, որ անհրաժեշտ է ազատ աշխարհին, բայց այդ ուխտին մէջ, Ֆրանսա կ՝ուզէ Ֆրանսան ըլլալ, ունենալ իր կամքը, իր հոգին եւ իր քաղաքականութիւնը : Պարտականութիւն մը ունի այդ ուղղութեամբ՝ Եւրոպայի կառուցումը» : Եւ տը Կոլ կը պարզէ իր տեսակէտը :

Կիրակի կէսօրէ վերջ, թափօրը կ՝անցնի Սէն Ժիւնիէնէն, համայնավար քաղաք մը որու քաղաքապետը անհրաժեշտ չէ նկատած տը Կոլը ընդունիլ : Ժողովուրդ կայ սակայն ճամբուն վրայ եւ ցուցատախտակներ ուր տը Կոլ կրնայ կարդալ. —« Պատշաճ ամսաթոշակներ », «բնակարան եւ դպրոց», «գնդակահարեցէք Սալան եւ Ժուհօ» : Տը Կոլ կը նկատէ թէ «ամէն պարագայի մէջ ամբողջ բնակչութիւնը եկած է զինքը տեսնելու» :

Նախագահ տը Կոլ եւ կինը Փարիզ հասան Կիրակի իրիկուն : Յաջորդ ճամբորդութիւնը՝ Յունիսի կիսուն :

×

Փիւթոյի մէջ սակայն , ընկերվարականները զոհ չէին : Խիստ քննադատութեան ենթարկուեցան Ալժերիոյ կացութիւնը, եւրոպական քաղաքականութիւնը եւ օրուան վարչաձեւին բնոյթը : Ապաղաղթականացում մեկնում չի նշանակեր, կը շեշտէ Կի Մոլէ ակնարկելով Ալժերիոյ ողբերգական կացութեան : Կ՝ոգեկոչէ ներդաղթողներու վիճակը : Ապա կը ծանրանայ Եւրոպայի վրայ, նկատելով թէ Եւրոպացիները անհայրենիքներ չեն, կը դատապարտէ տը Կոլի յայտնարերած « ամերիկատիացութիւնը » : Ընդհ. քարտուղարին համար ժողովրդավարութիւնը տագնապի մէջ է եւ անհրաժեշտ է դէմ դնել : Կի Մոլէ «քարոզչութիւն» եւ ոչ «տեղեկատուութիւն» կ՝որակէ Ֆրանսական Զայն – Պատկերասփիւռ լուրերու բաժինը, Ժողովրդական Շարժումի նախարարներուն հրաժարումը միջազգային կարեւոր բնոյթ ունի ընկերվարական Ազգ. Խորհուրդին համար : Մեծամասնութեամբ քուէարկուած բանաձեւերը դատապարտելէ ետք Գաղտնի Բանակին ոճիրները, կը շեշտէ թէ Զօր. տը Կոլ սխալմամբ ալժերական հարցը վերջացած կը նկատէ : Բանաձեւը խստօրէն կը դատապարտէ տը Կոլի «հակատլանտեան եւ հակեւրոպական քաղաքականութիւնը» ինչպէս նաեւ ալժերական «քաշուելու» քաղաքականութիւնը :

Ժողովրդական Շարժումի հրաժարած նախարարներէն՝ Ֆլիմլէն խօսեցաւ Օթ – Սավուայի իր կուսակիցներուն : Պետութիւններու Եւրոպան (տը Կոլի ուզածը) պատերազմներու Եւրոպա կը նշանակէ շեշտեց նախկին նախարարը :

×

Շաբաթ օրուան նիստին, վրտէթն էր Տըպրէ որու վկայութեան կը սպասուէր մեծ անհամբերութեամբ : Նախկին վարչապետը պատասխանեց իրեն եղած բոլոր հարցումներուն : Ոչ մէկ ձեւով մասնակցած է Պազուքայի մահափորձին : Կը խօսի Միթըրանի մասին որ «զոհ եւ մեղսակից» էր իրեն դէմ եղած մահափորձին : Կ՝ընդունի թէ մաղթած է «Ֆրանսական Ալժերիա, ո՞վ չէ մաղթած«, բայց յետագային նկատի առած է դէպքերու եւ ըմբռնումներու յեղաշրջումը :

Վկաները իրարու կը յաջորդեն՝ Հայր Տըլառիւ , Անտրէ Մառի, Ռոպէռ Լաքոսթ, Փասքալ Առիկի, Թրեմոլէ տը Վիլէռ, ծերակուտական Փօլհիան, Փորթոլանօ որ կը յուզէ հանդիսականները, երբ կը խօսի Ալժերիոյ Եւրոպացիներուն մասին :

Ապա կուգայ պատերազմի կոյր մը : Ֆոնտօ կը յիշէ կռիւները, երիտասարդութեան մը հաւատքը : Վիրաւորուած է 1957 Մայիս 25ին, աչքերը կը կորսնցնէ բայց այդ եղերական ժամերուն ձեռք կը ձգէ ԷՖ ԷԼ ԷՆի դրօշը, զոր, այսօր եկած է Զօր. Սալանի նուիրելու : Ուրիշ վկաներ կուգան ու կ՝երթան : Վճիռին կը սպասուի Զորեքշաբթի :

ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՄԵԿՆԵՑԱՒ

Կաթ. պատուիրակ Սերովրէ Եպս. Մանուկեան Էջմիածին մեկնած է, Ուրբաթ օր, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի հրաւէրով :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ պատերազմական նախարարը՝ մառեշալ Մալինովսքի յայտարարեց թէ հիւլէական պատերազմի պարագային, խորհրդային ուժերը «չանթահարիչ պատասխան» մը պիտի տան ամերիկացի աշխարհակալներուն :

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ գործադուլները կը շարունակուին : 65·000 բանթող կայ երկրին մէջ : Եկեղեցին բացէ ի բաց բանթողներու կողքին է ինչ որ մեծ նշանակութիւն ունի Սպանիոյ մէջ :

ԵՒՐՈՊԱՑԻՆԵՐՈՒ եւ Ֆրանսայի հաւատարիմ Մահմետականներու դաղթը դէպի Մայր – Երկիր կը շարունակուի : ԱՀԱԿ սկսած է մտահոգուիլ Ֆրանսացի ուսուցչական կազմի մեկնումէն :

ՓՐԱԿԱՅԷՆ Արեւելեան Պերլին վերադառնալով, Ուլպրիխթ յայտարարեց թէ գերմանական երկու պետութիւններու գոյութիւնը պէտք է ճանչցուի :

ԺՈՔՍ եւ Մեսմէռ որոշեցին որ Ալժերիոյ 19 տարեկան տղաքը դրօշի տակ կանչուին Յունիս 1էն առաջ :

ՍՈՖԻԱՅԷՆ մեկնելէն առաջ Խրուշչեւ քննադատեց Քենըտին որ կը սպառնայ Խորհ. Միութեան : Խորհրդային վարչապետը կը հաւատայ նոյնիսկ ամերիկեան հիւլէական պատերազմի նախաձեռնութեան մը :

ՊԱՇԱԿԱ ՊՈՒԱԼԷՄԸ Ֆրանսայի հարաւը հաստատուեցաւ : Յայտնեց թէ Ալժերիոյ մէջ պէտք է ընտրէր ԷՖ ԷԼ ԷՆը կամ Գաղտնի Բանակը եւ չէր ուզած : Օռլէանվիլի երեսփոխան է եւ Ազգ. Ժողովի փոխ – նախագահ :

ՍԱԼԱՆԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Սալան, ապա կը յիշէ 1958ի փայլուն հանրաքուէն, մտահոգ չէ , որովհետեւ Սահմանադրութեան թիւ 72 յօդուածը կը շեշտէ թէ «Ալժերիա կազմուած է նահանգներէ եւ շրջաններէ՝ Հանրապետութեան հողային հաւաքականութիւններէ» :

1958 Դեկտեմբեր 19ին, Սալան կը հեռանայ Ալժերիայէն «աւելի քան նպաստաւոր կացութիւն մը ձգելով» : Զինուորական դետնի վրայ կը յանձնէ Զօր. Շալի : 1959ին, զինուորական կառավարիչ է Փարիզի, մտահոգ է յայտնուած կարծիքներէ, հրապարակաւ կը պարզէ իր ընդդիմութիւնը : Տըպրէ զինքը կը կանչէ եւ կ՝ըսէ թէ շատ լաւ կը հասկնայ իր կապը Ֆրանսական Ալժերիոյ : 1959 Սեպտեմբեր 16ին նոր քաղաքականութիւն մը մէջտեղ կ՝ելլէ, ապա Պատնէշներու օրը, որուն մէջ կ՝ըսէ Սալան, մատ չունիմ բայց պարտք կը համարիմ նամակ մը գրելու Պետութեան ղեկավարին որպէսզի վերաքննէ իր քաղաքականութիւնը Ալժերիոյ հանդէպ :

Այդ նամակին մէջ, որուն ամբողջութիւնը կը կարդայ , Սալան կը պարզէ իր մտահոգութիւնները եւ իր փորձառութեան տուած տեսակէտը : Վստահ է Ֆրանսական ներկայութեան յաւիտենականութեան ալժերական հողին վրայ , ծանօթ է Մահմետականներու զգացումներուն : Իր վստահութիւնը ապագայի համար ամբողջական էր եւ ցաւով կը նկատէ թէ Ֆրանսացիներ զէնք պարպած են Ֆրանսացիներու վրայ : (Կ՝ակնարկէ Պատնէշներու օրուան, 1960 Յունուար 24) Սալան կը ծանրանայ հոն ծնած, հոն ապրածներու զգացումներուն վրայ : Յուսահատութիւնը սկսած էծնունդ առնելիրենց մէջ : Սալան կը պաղատի որ տը Կոլ մարդկային լուծում մը գտնէ եւ յոյս տայ կրկին Ալժերիոյ որուն վառ հաւատքը նոյն հայրենիքին հանդէպ կը հակի դէպի ամէնէն խոր յարգանքը : 1960 Օգոստոս 3էն Ալժէ կ՝ապրի, ուրկէ կ՝արտաքսուի Սեպտեմբեր 19ին : Փարիզ հսկողութեան տակ է, կ՝անցնի Սպանիա , կ՝ուզէ Ալժերիա վերադառնալ կռուելու համար ԷՖ ԷԼ ԷՆի դէմ եւ իր միջոցներով Ալժէ կ՝երթայ 1961 Ապրիլ 23ին : Հրաւիրուած չէր Ապրիլ 23ի փուչին ծրագրին պատրաստութեան, ոչ ալ իրագործման : Ինք ուզած է իրագործել համայնքներու մերձեցումը : Բայց ինք որ եւ է նախաձեռնութիւն չէ առած : Կացութեան տէրը Շալն է : Երբ այս վերջինը Ապրիլ 25ի ժողովին մէջ տեղի տալու որոշում տուած է, Սալան կ՝ըսէ. « Ես , կը մնամ» : Նոյնը կ՝ըսէ, քիչ ետք, Ժուհօ : Եւ Սալան կը շարունակէ.— «Յանձն առնելով ծածուկ պայքարը, քաղաքական որոշում մը չէր զոր տուի : Ծառայութեան կը վերադառնայի ոչ թէ պաշտօնական հրաւէրով այլ՝ այն երդումով զոր ըրած էի :

« Պարոններ, կը հեռանայի օրինականութենէն, բայց առաջին անգամը չէր : 1958 Մայիսին, պատասխանեցի հսկայ աղաղակին, ուր կարելի էր զատորոշել Զօր. տը Կոլի ձայնը որ կ՝ըսէր ինծի թէ երգում ընեմ յանուն Ֆրանսական բանակի — այսինքն յանուն Ֆրանսայի— որ Ալժերիան Ֆրանսական գաւառ պիտի մնայ : Մայիս 13ին, օրինաւոր կառավարութեան դէմ, ընտրեցի Ալժերիոյ համայնքներու խանդավառութիւնը : Ընտրեցի ճամբան որ կ՝առաջնորդէր մեր բանակին պատրաստած եղբայրութեան յաղթանակին : Բայց առաջին օրն իսկ, ուրիշ ընտրութիւն մը բրի զոր կրնայի ընդունիլ կամ մերժել : Որոշեցի կառավարութեան գլուխ բերել Զօր. տը Կոլ : Այս որոշումը ծափահարել եւ վաւերացնել տուի բովանդակ Ալժերիոյ կողմէ ինչպէս եւ բանակին կողմէ : Պատրաստեցի, առանց իրագործելու, զինուորական գործողութիւն մը մայր – երկրին վրայ, Փարիզի վրայ, գործողութիւն մը զոր նպաստաւորուողը շատ կը փափաքէր, Զօր. տը Կոլը, այն ատեն պարզ անհատ : Ասոր համար է որ երբ համոզուեցայ թէ — Մայիս 13ին — ահաւոր եւ սրբապիղծ կատակերգութեան մը զոհը եղած եմ, յանձնառութիւն առի, խղճիս, ընկերներուս, հայրենիքիս եւ Աստուծոյ առջեւ : Անոնք որ խաբուած եւ ծաղրուած էին ինծի հետ խմբակի մը անդամները չէին : Ալժերիոյ բանակի ողջ թէ մեռած զինուորներն էին, Մայր – Երկրի իրենց ընկերներն էին, եւ այս ամբողջ ժողովուրդը զօրաւոր եւ վստահող : Այն նոյն ժողովուրդը որ գրած է, Քասինոյի մէջ, բոլոր ցեղերը խառնուած, փառքի անմահ էջ մը :

« Որ եւ է գնով չէի կրնար Զօր տը Կոլի մեղսակիցը նկատուիլ Ֆրանսական Ալժերիոյ մարտիրոսութեան մէջ եւ անոր յանձնումին թշնամիին :

« Եթէ խաբած էի, Ալժերիոյ ժողովուրդը եւ բանակը «կեցցէ տը Կոլ» պոռալով, պատճառն այն էր որ ես ալ խաբուած էի : Բայց ան որ ընդհանուր հրամանատար եղած է պարտի դարմանել, թող այդ ըլլայ ի դին կեանքի մը որուն զոհողութեան համաձայնած է երբ Սէն – Սիռ մտայ :

Առաջին դարմանը, Սալանի համար ժողովուրդին հետ մնալուն մէջ է : Հոն կը սկսի անհաւատալի բռնութիւն մը եւ ժողովուրդը կ՝ապաւինի Գաղտնի Բանակին : «Իրաւունք չունիք դատելու, քանի որ Զօր. տը Կոլ ԷՖ ԷԼ ԷՆի յաղթանակը ապահովեց, չէք կրնար դատել : Պայքարելու համար Ալժերիոյ դէմ, Ֆրանսական գաւառ, հարկ եղաւ բռնաբարել Սահմանադրութիւնը ,ջախջախել բանակը, արդելափակել իր լաւագոյն դաւակները, ատելութիւն եւ մատնութիւն տարածել : Կառավարութիւնն է որ ուրանալով իր ծագումը, պատասխանատու է թափած արիւնին եւ ոեւէ մէկէն աւելի, ան որու իշխանութիւնը տուի :

Եւ Սալան կը հասնի իր եզրակացութեան.— «Պէտք չունիմ ինքզինքս արդարացնելու որովհետեւ մերժած եմ որ Ֆրանսական գաւառ մը նախ քուէի դրուի որպէսզի յետագային լիրբ հեգնանքով մը լքուի :

« Պէտք չունիմ ինքզինքս արդարացնելու որովհետեւ պաշտպանած եմ ,Միջերկրականի հարաւը, ինչ որ Ֆրանսային հետ ,ազատ աշխարհի ամբողջութիւնն է, նոյնիսկ այդ ազատ աշխարհի անտարբերութեան եւ կուրութեան մէջ ,

« Պէտք չունիմ ինքզինքս արդարացնելու , որովհետեւ մերժած եմ որ համայնավարութիւնը տեղաւորուի Մարսէյլէն ժամ մը անդին եւ Փարիզը կարճ հրթիռներու ենթակայ ըլլայ :

« Պէտք չունիմ ինքզինքս արդարացնելու, որովհետեւ պաշտպանած եմ այն հարստութիւնները զորս երիտասարդ ռահվիրաներ տուին Ֆրանսայի, Սահարայի մէջ, այդ ձեւով ապահովելով իր քարիւղային անկախութիւնը : Եթէ Դաշնակիցները պատերազմը կորսնցուցած ըլլային եւ Զօր. տը Կոլ Զինուորական Բարձր Ատեանի առջեւ քաշուէր, ամբաստանեալ կողմը պիտի մեղադրէր զինքը Լորիանի դատաւորի եւ Լիոնի դատախազի մը սպանութիւններուն և Վուարոնի ամբողջ ընտանիքի մը ջարդինհամար : Բոլորովին անարդար կ՝ըլլար, բայց այդ պիտի ըլլար իր դատավարութիւնը եւ իշխանութիւնը մահավճիռ պիտի ուզէր : Գերմանացիները գլուխը պիտի պահան –

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԼՔՈՒԱԾ ՈՒ ՄՈՌՅՈՒԱԾ

ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔԷՆ

—o—

ՆՄԲ.— Ս. Թադէի լքուած եկեղեցիին ուխտագնացութենէն ետք (Իրան), ահաւասիկ ուխտագնացութիւն մըն ալ դէպի Ս. Աստուածածին եկեղեցին, նոյնպէս լքուած ու մոռցուած՝ Հնդկաստանի մէջ: Յուզիչ են այս ուխտագնացութիւնները, որոնցմէ Հայոց հաւատքին վկայութիւնը կը փնտռեն աւերակ եկեղեցիներու մէջ՝ ի սփիւռս աշխարհի, երբ, միւս կողմէ, նոր եկեղեցիներ կը կառուցուին, ի՞նչ փոյթ տխուր հեռանկարը:

Ուրբաթ, Փետրուարի 9: Կալկաթայի առհասարակ խոնաւ եւ ցուրտ առաւօտ – ներէն մէկը: Լոյսն ու մութը դանդաղ – օրէն հաղիւ բաժանում էին միմեանցմէ: Հակառակ գիշերուան յորդառատ անձ – րեւին եւ խոնաւ օդին, մի արտակարգ եռ ու զեռ էր նկատւում Կալկաթայի Սիալդա կոչուած երկաթուղու կայարա – նում: Հայ Ուխտաւորներ հաւաքուած կայարանում, իրենց մի ամբողջ օրուան ուտելիքի կապոցներով եւ թէյի կուրգ ու սաքօվ, տեղաւորուած դէպի Մուչիրա – բադի չրջանը մեկնող գնացքի մէջ, ան – համբեր սպասում էին նրա մեկնումին, որը նրանց պիտի տանէր երկու հարիւր տարիների հնութիւն ունեցող Ս. Աստ – ուածածին եկեղեցին:

Ուխտաւորների մէջ կային մի քանի հոգի, որոնք մեզ հետ ամէն տարի այ – ցելել էին այդ հինաւուրց սրբավայրին, որ այսօր գտնում է գրեթէ աւերակ եւ ամայի վիճակում: Սակայն մեծամաս – նութեան համար բոլորովին նոր մի մի – ջավայր էր: Իրրեւ ուխտաւորներ բոլորը մեծ խանդավառութեամբ եւ մանաւանդ ջերմեռանդութեամբ գնում էին իրենց ուխտը կատարելու, այցելելու իրենց նախնիքների գերեզմաններին, խունկ ծը – խելու, մոմ վառելու եւ աղօթելու նը – րանց հոգիների համար հեռաւոր այդ երբեմնի իսկ այժմ աւերակ աղօթավայ – րում:

Թէեւ գրկուած առաւօտեան իրենց ա – նուշ եւ քաղցր քնից, սակայն բոլորի դէմքի վրայ կարելի էր նկատել ժպիտ եւ գոհունակութիւն, որ կարողացել էին ժամանակին ներկայ գտնուել կայարա – նում:

Վերջապէս հասաւ մեկնումի ժամը: Շոգեկառքը դանդաղօրէն չարժուելով սկսեց հեռանալ կայարանից, իր հետ առնելով հայ հաւատացեալ ուխտաւոր – ներին, որոնք պատրաստուեցին դիմա – գրաւել 120 մղոն, մօտ վեց ժամ տեւո – ղութեան դանդաղ եւ ձանձրացուցիչ ճամբորդութիւնը: Սակայն Հային իւրա – յատուկ սովորութեան համաձայն, գը – նացքը չարժուելուն պէս պարզուեց հա – ճոյախօսակիցների, կատակախօսների ու երգեցողների մրցման մի զեղեցիկ տե – սարան, որ աւելի խանդավառեց ներկա – ներին, մոռացնել տալով իրենց զոհած քունն ու հանգիստը եւ տապակիզից ճամ – բորդութիւնը:

Մեծ չարժում կար գնացքի մէջ, մի քանի տղամարդիկ աշխուժով օգնում էին կանանց մեծ ինքնաեռով թէյի պատ – րաստութեան մէջ, որին անձկութեամբ սպասում էին բոլորը: Ուրիշներ իրենց կապոցները բացած առաւօտեան նախա – ճաշի պատրաստութեամբ էին զբաղած, չարունակ կատակելով եւ զուարճանա – լով: Եւ յիրաւի կ'արժէր տեսնել ուխ – տաւորներին, որոնք ճամբայ էին ընկել այցելելու 17րդ դարում կառուցուած հի – նաւուրց մի եկեղեցի, որի սրբազան ու հոյակապ կամարների տակ այնքան ջեր – մեռանդութեամբ աղօթել եւ իրենց սրտի խորքից հայցուածքներ էին ուղղել առ Աստուած մեծ թիւով Հայեր, որոնք այ – սօր իրենց յաւիտենական հանգիստը մը – տած ննջում են անդորրութեան մէջ այդ երբեմնի կանգուն եւ չէն սրբավայրի չրջափակում, որի փառաւոր սակայն այ – սօր աւերակոյտի վերածուած կամարնե – րի տակ վաղուց է լռել են հայ բարե – պաշտ քահանայի առօրեայ աղօթքը ու մաղթանքը, սրբազան արարողութիւննե – րի կատարումը, հոգեմտալ չարականնե – րը եւ քաղցրաչունչ մեղեդիները:

Համաձայն պատմական տուեալների եւ մի մեթրի չափ զեղին պղնձի վրայ փո – րագրուած արձանագրութեան, որը գըր – ուել է եկեղեցու գլխաւոր դրան ճակա – տին՝ եկեղեցու կառուցման ժամանակ, եւ որ այսօր խնամքով պահուում է տեղիս Եկեղեցու Թանգարանում եւ որի ճշգրիտ ընդօրինակութիւնը հետեւեալն է.—

Շինեցաւ պայծառափայլ Ս. Աստուածածնի եկեղեցիս հանդերձ երկոքին գաւթօքն իւրովք եւ չորեքկողմեան պա – տուիրակ Տիրոջ Յակոբոսի եւ Ստեփանոսի, յամի Տեառն 1758 արամա 15, արդեամբ եւ ծախիւք խոջա – յի Մինասի որդւոյ Յակոբայ ամենաբարեպաշտ եւ հսիւ. զո – բաց Պետրոս Աղային որ եւ է տուեալ տէրունեան. Յիշատակ բարեացն իւրն. Յիշել Պետրոս Աղային եւ լուսահոգի ծը – նողացն հօրն Յարութիւն եւ մօրն Ովսան – նայինն եւ կողակիցն Դաստագուլին. եւ եղբարցն Գրիգոր Աղային եւ պարոն Բարսեղին եւ այլ ամենայն արեանառու մերձաւորացն որին կենդանեացն եւ առ ի Ք. հանգուցելոցն. գրեցաւ ի փոխ թուին Ազարեայի 145. Համիրայ ամսոյ 15. Էս ա Տաճար Տէրունեան. հրեշտա – կաց բնակարան եւ մեղաց մարդկան բա – ւարան:

Թէեւ վերոյիշեալ արձանագրութեան մէջ յիշուած չէ Պետրոս Աղայի ազգա – նունը եւ նոյն իսկ նրա ով եւ որտեղացի լինելը, սակայն ըստ պատմական ճշգրիտ տուեալների, նա ծնուել է Նոր Ջուղայի Երեւան թաղում Աբրահամեան նշանաւոր ընդարտատանից:

Համաձայն նոյն պատմական տուեալ – ների, եկեղեցին վերջնապէս փակուել եւ անպուծանելի է դարձել 1860 թուակա – նին, երբ Սէյդաբադի չրջակայքում գտ – նուող եւ բարեկեցիկ վիճակում ապրող հայ համայնքի ստուար մեծամասնու – թիւնը, գործերի անյաջողութեան կամ պանդխտութեան պատճառներով լքել են այդ վաճառաշահ չրջանը եւ ընդմիշտ հեռա – ցել այդ վայրից:

Շոգեչարժը ծուխ եւ գոլորշի արձակե – լով չարունակում էր իր ընթացքը: Ման – դաւառ էր մթնոլորտը եւ բարձր էր հո – գեկան տրամադրութիւնը բոլորի, գնաց – քի մէջ, որի միջից լսուող ուրախ երգե – րի, հաճոյախօսութիւնների եւ բարձրա – ձայն ծիծաղների ձայները տեղացի Հըն – դիկների ուշադրութիւնը եւ հետաքրք – րութիւնն էին գրաւում, երբ ամէն ան – գամ գնացքը կանգ էր առնում մի կայա – րանում: Իսկ մեծ ինքնաեռը երբեք ան – գործութեան չմատնուեց, որը մասնաւոր բաւականութիւն էր պատճառում դրեթէ բոլորին:

Այսպէս չարունակուեց ամբողջ ճանա – պարհորդութիւնը եւ վերջապէս գնաց – քը իր անվերջանալի չարժումներից կար – ծես ձանձրացած, կանգ առաւ «Կասիմ – Բազար» կոչուած կայարանում ի մեծ ուրախութիւն ուխտաւորների: Սա մօ – տիկ կայարանն էր Սէյդաբադի եկեղեցին երթալու համար:

Գեղեցիկ էր տեսարանը՝ երբ բոլորն էլ իրենց տեղ գրաւել այս անգամ կայարա – նից դուրսը սպասող մի խումբ հեծանի – լով ռիքշաների (փոքրիկ կառքեր մէկ կամ երկու հոգու տարողութեամբ): Եկե – ղեցու հնդիկ կին պահապանը, որը իր հայ ամուսնու մահից յետոյ, չարունա – կել էր նրա պաշտօնը եւ որ անխախտ տի – րապետում էր մեկայն խօսակցութեամբ հայերէնին, չէր յաջողել բաւականաչափ ռիքշաներ ապահովել ժամանող ուխտա – ւորների համար: Այսուհանդերձ մօտ 40 հոգի, քանից աւելի ռիքշաների մէջ տեղաւորուեցին եւ ահա սկսուեց սքան – չելի թափօրը դէպի Ս. Աստուածածին, երբեմնի հոյակապ Եկեղեցին որ մօտ կէս ժամու ճանապարհ էր կայարանից: Իսկ մնացածները նախընտրեցին քայլելով հասնել եկեղեցին քան թէ սպասել կառ – քերի վերադարձին:

Ժամը 11ին արդէն բոլորն էլ հասած էին եկեղեցի եւ զբաղուած իրենց իրերը տեղաւորելու պահապան կնոջ երկու փո – քրը սենեակներից բաղկացած բնակարա – նում, ապա մուտք գործելով եկեղեցին իւրաքանչիւրը իրենց ուխտը անելով մո – մեր վառեցին եւ սկսեցին աղօթել:

Եկեղեցու տանիքը մեծ մասամբ բա – ցօթեայ էր, իսկ չուրջի պատերը կիսա – ւեր վիճակում, որի ընդհանուր ոդերե – գական տեսքը ուխտաւորների աչքերից արտասուք էին քամում: Միայն տաճարը հետզհետէ նորոգուելով կանգուն էր մը – նացել, այն եւս բացօթեայ տանիքով:

Մէկ օր առաջ զրկուած տիրացուն, Ս. պատարագի մատուցանելու պէտք եղած – ները իր հետ բերելով՝ նախօրօք կարգա – դրել էր ամէն ինչ: Եւ ահա բոլոր ուխ – տաւորների ներկայութեամբ եւ մի փոք – րիկ երգեցիկ խմբի մասնակցութեամբ սկսուեց Ս. պատարագը:

Նախքան Ս. պատարագի սկսուելը տե – սի ունեցաւ ընդհանուր խոստովանու – թիւն եւ ներկաներից չատերը ընդունեցին Ս. Հաղորդութիւն, որոնց թւում եւ ե – կեղեցու պահապան Հնդկուհին՝ իր աղ – ջիկներով:

Պատարագի հողեմտալ արարողութիւ – նը վերջացաւ ժամի մօտ տասներկու եւ կէսին, որից յետոյ ընդհանուր հոգե – հանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ եկե – ղեցու բակում գտնուող կալկաթայի Մարդասիրական Ճեմարանի բարերար եւ հիմնադիր Մինացական Վարդանեանի գերեզմանի վրայ, (իր մահկանացուն է կնքել Սէյդաբադում 1823 թուականին, այս բարերարն եւս Նոր Ջուղայեցի է ե – ղած): Իսկ միւս բարերար եւ հիմնադիրը նոյն Ճեմարանի եղել է Աստուածատուր Մուրադխանեանը, որ վախճանուել է Կալկաթայում 1799 թուականին, որի գե – րեզմանը գտնուում է տեղիս եկեղեցւոյ բակում: Այս գոյղ մեծապոծ բարերար – ների չնորհիւ եւ ջանքերով Ճեմարանը իր դռները բացել է 1821 թուականի Ապ – րիլ 2ին եւ չարունակուել մինչեւ այսօր:

Այս հոչակաւոր բարերարների ան – մահական գործը 140 տարիներ չարու – նակ երախտապիտութեամբ յիչուել է Ճե – մարանի բազմաթիւ սաների կողմից, ո – րոնցից մեծամասնութիւնը եղել են իրա – նից, մասնաւորաբար Նոր Ջուղայից եւ Չարմահալ ու Փերսիայի գաւառների չոր – չակայ գիւղերից:

Եկեղեցական արարողութիւններից յե – տոյ բացուեց հայկական ճաշի ճոխ սե – ղանը համաձայն եւ անուչարոյր կերա – կուրներով, բացօթեայ հաճելի արեւի տակ: Սեղանի օրհնութիւնից յետոյ բա – կըսուեց ճաշկերոյթը հաճելի եւ ուրախ մթնոլորտում, որը տեւեց չուրջ կէս ժամ: Ճաշից յետոյ ամբողջ խումբով նը – կարուեցինք ի յիշատակ ուխտագնա – ցութեան այդ հաճելի եւ տպաւորիչ օր – ուան: Բոլոր ուխտաւորներն էլ չրջեցին եկեղեցու չրջափակը եւ տեսան բազմա – թիւ գերեզմանաքարեր, որոնցից չատե – րը ժամանակի ընթացքում հողի տակ ծածկուելով անհետացել էին ի սպառ: Համաձայն պատմական տուեալների՝ 1726 թուական կրող մի գերեզմանաքար է եղել այդտեղ, որը այսօր անհետացած է եղած: Այս թուականը ապացուցում է որ նախքան Եկեղեցու հիմնարկէքը՝ այդ չրջափակը, ինչպէս կալկաթայում գըտ – նուող միւս եկեղեցիների տեղերը, ըս – կզբում ծառայում էին իրրեւ ընդհ – նուր գերեզմանատներ:

Պիտի յիշել որ այս ուխտագնացու – թեան բուն կազմակերպիչը հանդիսացել է Նոր Ջուղայեցի մի երիտասարդ Սա – մի Աւետ անունով, որ ցանկացել է այդ հինաւուրց եկեղեցին մի ընդհանուր նո – րոգութեան ենթարկել բոլոր Հայերի

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ – ՆԵՐԸ ԵՒ ԱՆՏԻՊ ԷՋԵՐԸ

—o—

Կոմիտաս վարդապետ, իր մանկութեան օրերէն, անած եւ մեծցած է Հոգեւոր մթնոլորտի մէջ: Անոր երգերուն առաջին քոթոթանքները կազմուած են Հոգեւոր երգեցողութեան ազդեցութեան տակ եւ անոր մտքին եւ հոգիին կազմաւորման առան եւ աւելի տարիները անցած են Հայ ժողովրդական եւ եկեղեցական ե – րաժշտութեան մեղեդիներու աշխարհին մէջ, երաժշտական գետնի վրայ առաւել չափով անազարտ մնացած Ս. Էջմիածի – նի մէջ:

Երբ պատանի Սողոմոն, ապագայ Կո – միտաս Վարդապետը, իրրեւ ուսանող առաջ կը դնէր Էջմիածինի Գէորգեան ճե – մարանը, Գէորգ Դ. Մեծագործ Կաթողի – կոսը մասնաւոր ուշադրութիւն կը դար – ձնէր Էջմիածինի հայ եկեղեցական ե – րաժշտութիւնը զտելու եւ լաւ հիմերու վրայ դնելու համար:

Ձայնագրութեան առաջին դասերը ու – սանող Սողոմոն կը ստանայ Մայր Աթո – ռին երաժշտապետներէն: Դեռ երիտա – սարդ սարկաւագ, ժողովրդական եւ ե – կեղեցական երգեր կը ձայնագրէ եւ ու – սումնասիրութիւններ կը հրատարակէ հայ եկեղեցական եղանակներու մասին: Այնուհետեւ ան, իրրեւ հմուտ երաժշ – տագէտ, եկեղեցական երաժշտութեան մէջ կը խորացնէ իր ուսումնասիրութիւն – ները:

Այդ յօդուածաշարքերը մինչեւ այսօր կը մնան իրրեւ լաւագոյն յայտնաբերում – ները մեր ժողովրդական եկեղեցական ե – րաժշտութեան: Պատմութիւնը գրեթէ լռած է եւ ոչ մէկ բան հաղորդած է հայ եկեղեցական եղանակներու, ինչպէս նա – եւ խաղերու մասին: Կոմիտաս վարդա – պետ նոր ուղի մը բացաւ հայ հոգեւոր երաժշտութեան բնագաւառին մէջ, քանի որ յայտնաբերեց մեր հոգեւոր երգերուն իւրայատուկ կառուցուածքին ընդհանուր յատկանիշերը եւ փաստեց, թէ հայ ժո – ղովուրդը ունի ինքնատիպ ազգային հա – րստատ երաժշտութիւն մը, ճիշդ այն – պէս, ինչպէս Թորոս Թորամանեան մեր պատմական յուշարձաններուն ուսումնա – սիրութեամբ ապացուցանեց հայ ճար – տարապետութեան ինքնուրոյնութիւնը: Ոչ ոք սակայն Կոմիտաս վարդապետէն առաջ չէ կրցած հասնիլ անոր ստեղծա – գործ հանճարի թռիչքի խոյանքին եւ հայ մեղեդին ներդաշնակելու պատկերա – ւոր, գունագեղ եւ խմաստալից ձեւով տալու կոմիտասեան արուեստին: Այս է պատճառը, որ մենք այսօր Կոմիտաս վարդապետի երաժշտական վաստակը Ս. Մեսրոպի կատարած գործին մօտեցնելու համարձակութիւնը կ'ունենանք: Ս. Սահակ եւ Ս. Մեսրոպ, Գրիգոր Նարեկացի, Ներսէս Շնորհալի, Գրիգոր Տաթեւացի եւ մեր օրերուն Կոմիտաս, իրենց ստեղ – ծագործական ներչնչումը ստացած են հայ ժողովուրդին հոգեւոր ակունքներէն եւ իրենց նպատակը գործուցած են հայ հոգեւոր կեանքին ազնուացումը եւ ազ – գային ուրոյն մշակոյթին ծաղկումը: Առանց Գէորգեան Ճեմարանի, առանց Էջմիածնի, Հայաստանեայց Եկեղեցին եւ ժողովուրդը պիտի չունենային Կոմիտաս մը:

Այսօր, Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի Գրականութեան եւ Ա – րուեստի Թանգարանին Կոմիտասի յատ – կացուած դիւանին մէջ քով քովի բեր – ուած եւ գուրգուրանքով պահուած են Կոմիտաս վարդապետին երաժշտական ստեղծագործութեան կարեւոր մասը՝ դիւտական – տեսական ուսումնասիրու – թիւններ եւ երաժշտական բազմաթիւ մը – շակումներ, որոնց չարքին նաեւ եկեղե – ցական երաժշտութեան վերաբերեալ բազմաթիւ էջեր, որոնցմէ չատերը ի – րենց վերջնական դաշնաւորումներով:

Կոմիտասի դիւանին մէջ կան նաեւ չա – րականներու եւ կրօնական երգերու, կէս մնացած սեւագրութիւններ: Կոմիտաս վարդապետ դժբախտաբար չէ տուած ա – նոնց աւարտած վերջնական ձեւաւո – րումները:

Կոմիտաս վարդապետի ընդհանուր ե – րաժշտական հարուստ վաստակին մէջ կարեւոր տեղ կը գրաւեն եկեղեցական ե – րաժշտութեան նուիրուած ուսումնասի – րութիւնները, որոնք անկասկած գիտա – կան մեծ արժէք ունին, քանի որ կը լրա – ցնեն մեր պատկերացումը հայկական ընդհանուր մշակոյթի մասին:

Մեր նպատակն է այս յօդուածով նոր – կայացնել Կոմիտաս վարդապետին եկե – ղեցական երաժշտութեան վերաբերեալ կատարած ուսումնասիրութիւնները, ինչպէս նաեւ ժողովրդական երաժշտու – թեան վերաբերեալ այն յօդուածները, ուր չօչափուած են նաեւ եկեղեցական ե – րաժշտութեան հետ կապ ունեցող նոր – ցեր, եւ թուել եկեղեցական երաժշտու – թեան Կոմիտասեան մշակումները, հրա – րարակուած եւ անտիպ էջերը, դիւան – նիւթերուն հիման վրայ:

1894ին, առաջին անգամն ըլլալով, Կ – միտաս վարդապետ « Հայոց եկեղեցա – կան եղանակները » իր անդրանիկ ուս – ուածին մէջ զրաղած է հայ եկեղեցական երաժշտութեան կարեւոր խնդիրներով:

ԳԵՏՐՈՍ ՍԱՐԿԱՒԱԳ ՊԻՐՊԻՐԵԱՆ

(1 Շար.)

ՏՐԱՊԻԶՈՆ ԵՒ ԻՐ ԿԱՂԻՆԸ

—o—

«Նիւ Եորք Թայմզ»ի շրջուն թղթակիցը, ձէյ Ուալթ, կը գրէ իր թերթին (Ապրիլ 29), Տրապիզոնէն .—

Էրզրումէն Տրապիզոն ճամբան կը բարձրանայ նախ, ապա կ'իջնէ Թուրքիոյ լեռնային տեսարաններուն մէջ ամէնէն գեղեցիկներէն մին պարզելով :

Այս շարաթ լեռնային այդ ճամբորդութիւնը մասնաւորաբար զմայլելի էր, որովհետեւ, մինչ ձիւն կար լեռներու գագաթներուն, գարուն էր հովիտներու մէջ :

Գիւղացիք, իրենց եղներով, հողը կը հերկէին : Խնձորենիներ եւ կեռասենիներ իրենց վարդագոյն եւ սպիտակ ծաղիկներուն մէջ են : Արածելու գացող ոչխարի հօտեր յաճախ կը կեցնեն երթեւեկը, եւ մաքիներ կը պաշտպանեն իրենց դառները՝ ինքնաշարժներէն :

Թուրք շարժավարը շատ զբաղած էր ճամբուն նեղ անցքերով՝ հիանալու համար տեսարանին վրայ, սակայն երբ իր ինքնաշարժը կ'անցնէր զառիվայրէ մը, թուփի նման փոքր ծառերով լի, չկրցաւ զսպել ինքզինք, ըսելով .

— Ֆընտրք չոք կիւզէլ (կաղինը շատ լաւ է) :

Իրօք այդպէս էր, սակայն շարժավարը միայն խօսք մը չէր որ կ'ըսէր : Տրապիզոնի կաղինը տարեկան տասը միլիոն տոլարի բերք մը կը ներկայացնէ, մեծ մասով օտար սուզ դրամի փոխարէն արտածուելով : Իսկ այս օրերուն, Թուրքիոյ մէջ ոչ մէկ բան այնքան «չոք կիւզէլ» է, որքան արտածումի նման նիւթ մը :

Անցեալ տարի, ցուրտ եւ արեւազուրկ օրերը Տրապիզոնի կաղինի սովորական բերքին կէսը փճացուցին : Շատ գիւղացիներ տառապեցան դրամի պակասէն, իսկ դրամատուները իրենց վարկերը սեղմեցին :

Այս գարնան բերքի նշանները լաւ են : Տերեւները արդէն ելած են, թարմ ու կանաչ, եւ եթէ արեւը շողայ, կաղիններ պիտի լեցուին, հաւանաբար 25·000 թոնի հասցնելով բերքը, (անցեալ տարի միայն 15·000 թոն էր) : Գիւղացիները ուրախ են այս հեռանկարին համար, սակայն քաղաքը՝ Տրապիզոն ապրող գործի մարդուն համար «բնականոն»ութիւնը բաւական չէ : Քաղաքը կը գտնուի տնտեսական անկումի մէջ :

Տրապիզոնի գլխաւոր արտադրողներէն եւ արտածողներէն Նեճաթի Օրկան կ'ըսէ . «Մեր կաղինները շահաբեր են : Ինչ որ հասցնենք, կրնանք ծախել Արեւմտեան Եւրոպայի : Հետեւաբար, պէտք է զարգացնենք ճարտարարուեստը : Միայն լաւ օդին չսպասենք » :

Ն. Օրկան, որ Օքսֆորտի մէջ կրթուած է, ընտանեկան հին գործի մը սեփականատէրն է : Ան տէրն է նաեւ ջաղացքի մը, որ վերջերս կ'աղայ՝ Ամերիկայէն ստացուած մէկ միլիոն թոն ցորենէն մաս մը :

Տրապիզոն հիմնուած է, իբրեւ յունական գաղութ, Ք. Ա. 7րդ դարուն : Յաջորդաբար ինկած է տիրապետութեանը տակ Պոնտոսի թագաւորներուն, Հռովմայեցիներուն, Բիւզանդիոնի Յոյներուն, եւ, 15րդ դարու կէսէն ետք՝ Թուրք սուլթաններուն :

Յոյն նախաձեռնողները, որ մնացին, միայն կաղինով չէին զբաղեր, այլ եւ արտասահմանի կը ծախէին ծխախոտ, պղինձ, թէյ եւ գորգեր : Անոնք Տրապիզոնի նաւահանգիստը դարձուցին կարեւոր կապ մը, ծովու եւ ցամաքի միջեւ, Եւրոպայէն Պարսկաստան եւ Արեւելք :

Երեսուն տարի առաջ, քաղաքին բնակչութիւնը ութսուն հազար հոգիէ կը բաղկանար : 1950ին, 40·000էն պակաս էր : Առեւտուրը նոյնպէս ինկաւ, եւ եթէ չըլլային կաղինը եւ քիչ մը թէյը, Տրապիզոն թերեւս «անցեալի առասպել մը » դարձած ըլլար հիմա :

« Սակայն, կրկին կրնանք բարձրանալ » : Կ'ըսէ Օրկան : « Նաւահանգիստ մըն ենք, ունինք լաւ գործի աղբիւրներ, եւ առատ աշխատող ձեռքեր : Արդարեւ, բանուոր կը զրկենք Անդարա եւ Իսթանպուլ» :

Ան կ'ուզէ թուղթի գործարան մը հիմնել, որ մօտ մէկ միլիոն տոլար պիտի արժէ, «Նոր, բնական ճարտարարուեստ մը պիտի ըլլայ մեզի համար : Թուրքիա թուղթ չունի : Տրապիզոն ջուր ունի, ջրաելեկտրական ուժ, փայտ եւ բանուոր : Մեր նաւահանգիստը աժան փոխադրութիւն կը խոստանայ : Ուրիշ բանի պէտք չկայ» :

— « Ուրեմն ինչո՞ւ գործի չէք ձեռնարկեր» հարցումին Օրկան կը պատասխանէ . «Կացութիւնը շատ անորոշ է » :

Կը հարցնեմ, թէ կը վախնա՞ն որ ապագային, կառավարութիւն մը կրնայ դրաւել գործարանը : «Ճիշդ ատոր համար : Կրնայ պատահիլ» կը պատասխանէ :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՏԷՍԻՆ, (Յառաջ) .— Մեծ սպանդի անթաղ զոհերու յիշատակի երեկոյթը, անգամ մըն ալ կատարուեցաւ անսովոր բազմութեամբ, 5 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ, տեղւոյս Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

Ֆրանսական Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութիւնը նախանձախնդիր Ապրիլեան եղեռնի նահատակներու յիշատակի բոցը վերարծարծելու, ամէն տարի գովելի ջանասիրութեամբ մը նախաձեռնարկ կը հանդիսանայ ատոր : Այս տարի իրեն աջակից եղաւ Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութիւնը, նոյնքան ջանադիր ազգային ջահը վառ պահելու :

Բեմը պատշաճօրէն զարդարուած էր : Զոյգ եռագոյններ : Նահատակներու տրպաւորիչ պատկեր մը :

Նախագահութիւնը ստանձնած էր տեղւոյս հոգեւոր հովիւը Վարագ քհնյ. Աւագեան : Փարիզի Հայոց Առաջնորդը եւս, Սերովբէ Եպիսկ. Մանուկեան, որ տխուր առիթով մը քաղաքս կը գտնուէր, իր ներկայութեամբ պատուեց երեկոյթը : Հրաւիրուած էր նաեւ տեղւոյս Աւետարանական համայնքի հովիւ պատուելի Սամուէլ Սահակեան :

Նախագահը բացուած յայտարարելով երեկոյթը, խնդրեց ներկաներէն մէկ վայրկեանի յոտնկայս լռութեամբ յարգանք մատուցանել նահատակներու խընկելի յիշատակին : Յետոյ, իր բացման խօսքով, առիթ մը նկատեց այս նուիրական համերաշխութեան ոգիով, բոլորուելու եկեղեցւոյ ու դպրոցին շուրջ իբրեւ կռուան հայապահպանման : Ապա կարդաց գրագէտ Ն. Պէշիկթաշլեանի մէկ զգայուն գրութիւնը՝ նուիրուած Ապրիլեալ զոհերուն :

Գեղարուեստական պատշաճ բաժին մը պատրաստուած էր :

Օր. Բրաբիոն Տապաղեան, իր բեմական ձիրքով, այս անգամ ալ հարազատ թարգմանը հանդիսացաւ անմահն Սիամանթոյի « Պարը » քերթուածին : Յայտնութիւն մը եղաւ Օր. Արաքսի Ասատուրեան, որ Սիամանթոյի «Ափ մը մոխիրով», յուզական հաղորդականութեամբ մը համակեց մեզ : Զգացումով արտասանեցին նաեւ օրիորդներ Տիրուհի Պարտաքճեան, Յասմիկ Աւագեան եւ պատանի Գ. Սաղաթէլեան : Բոլորն ալ արժանի՝ գնահատանքի : Պէտք է քաջալերել մեր դպրոցին նախկին սաներն ու աշակերտները :

Եկեղեցւոյ երգեցիկ խումբը ներդաշնակօրէն երգեց նախ՝ «Տէր Ողորմեա»ն, յետոյ «Ով Մեծասքանչը» :

Խօսքը տրուեցաւ պատուելի Սամ. Սահակեանի, որ հրաւիրեց երիտասարդութիւնը յարգել նահատակներու յիշատակը, բարձր պահելով ազգային ինքնագիտակցութիւնը եւ կրօնական չունչով ընթանալ հայրենի արահետներէն :

Ապա խօսքը տրուեցաւ օրուան բանախօս, գրագէտ Նշան Պէշիկթաշլեանին, որ յատկապէս հրաւիրուած էր Փարիզէն :

Ան իր ինքնատիպ ու պերճ բանախօսութեամբ ունկնդիրներու ուշադրութիւնը կեդրոնացուց իր վրայ : Վերլուծեց Հայուն բարձր առաքինութիւնները, իբրեւ ստեղծագործ, շինարար ու աշխատասէր, ու թուեց Թուրքին վայրագ եւ արիւնարբու նկարագիրը, բացասական բնազդն ու բոլոր թերութիւնները : Նկարագրեց Տէր Զօրը, որ դեռ երէկ Հայուն գերեզմանը՝ այսօր նոյն Հայուն ձեռներէցութեամբ ու ճակտին քրտինքով, դալարուն ու ծաղկաւէտ բուրաստանի մը վերածուած է :

Վերջին խօսողը եղաւ Փարիզի Հայոց Առաջնորդը, որ նոյնպէս փառաբանելով Հայուն բարձր նկարագիրը, հանճարն ու աշխատասիրութիւնը, եւ ատոնց զուգընթաց՝ արձանագրած վերելքը Հայաստանի մէջ թէ արտասահմանի, կոչ ըրաւ մնալ մաքուր Հայեր, համերաշխ եւ ազգային ոգիով տոգորուած :

Պահպանիչով ու ներկաներու մասնակցութեամբ երգուած «Հայր Մեր»ով վերջ գտաւ յիշատակի այս երեկոն, անգամ մըն ալ ամրապնդելով մեր ազգային ըզգացումները :

Գ. Պ.

նիւթական աջակցութեամբ : Այս տարուան ուխտագնացութիւնը, նախընթաց չունեցող ուխտաւորների մասնակցութեամբ, առիթ հանդիսացաւ առաջ տանել այդ գովելի եւ գեղեցիկ ծրագիրը, որը անշուշտ որոշ դժուարութիւններից զերծ չէ : Այս առիթով կոչը գրեթէ ընդհանուրի մէջ արձագանգ գտաւ, ի խորոց սրտի գոհունակութեամբ պիտի ասել որ մասամբ յաջողութեամբ պսակուեցաւ եւ մինչ այժմ 11 հազար ռուփիի հասնող մի գումար ապահովուած է, որը յուսալի է մի պատկառելի գումարի վերածելով կարելի գիւրութիւնները ստեղծել՝ եթէ ոչ բոլորովին, գոնէ եկեղեցու առաջին մասը, Տաճարը եւ Ատեանը նորոգութեան ենթարկել եւ մի փոքրիկ Մատուռի վերածել նրան :

Երեկոյեան ժամի 4ն էր արդէն, ուխտաւորները իրենց ուխտը կատարելուց, աղօթելուց ու ուրախ ժամանակ անց կացնելուց յետոյ, պատրաստուեցին հրաժեշտ տալ հինաւուրց սրբավայրին, հոգեպէս մխիարուած, սակայն ի սրտէ ցաւելով նրա աւերակ եւ ամայութեան ենթարկուած դրութեան վրայ : Պէտք էր շտապել :

Նորից հեծանիւ ռիքաշները այս անգամ մեծ թուով : Եւ ահա կրկին թափօրը սկսուեց առաջշարժուել այս անգամ սակայն դէպի «Բընպօր» կոչուած կայարանը, որը մի կայարան ցած աւելի մօտ է Կալկաթային, չնայած աւելի հեռու Եկեղեցուց, բայց այդ վայրը մեծ եւ նշանաւոր գիւղ լինելով, ուխտաւորները ցանկացան այդ տեղն եւս տեսնել մեկնելուց առաջ :

Նորից ուրախ տրամադրութեամբ եւ առանց դոյզն իսկ յոգնութիւն զգալու՝ սկսեցին ուրախ երգելով վերադարձը : Քիչ յետոյ նորից բացուած ընթրիքի սեղանը, այս անգամ գնացքի մէջ որը նոյնպէս անցաւ հաճելի մթնոլորտում :

Աւելացնեմ որ բոլոր ուխտաւորներն էլ խնդրեցին մեզանից որ ամէն տարի շարունակուի այս յոյժ բխիթարական ուխտագնացութիւնը :

ՊՕՂՈՍ ՔՀՆՅ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (43)

ԱՒԱԶԱԿԱՊԵՏԸ

ԳՐԵՑ՝

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

—o—

Աւազակապետը վերջին անգամ ըլլալով պատուէրները յիշեցուց ու մեկնեցաւ :

Մայր ու աղջիկ մինչեւ պարտէզին դուռը հետեւեցան իրենց պաշտելի ազատարարին ու երկար ատեն անոր ետեւէն նայեցան :

Յետոյ մանկտի աղջիկը լեցուած ձայնով մը մօրը ըսաւ .

— Տեսա՞ր որ չէի խաբուած, մինչդեռ դուն կը պնդէիր թէ խենթ մտածում մըն է այդ :

— Ի՞նչ գիտնայի, աղջիկս, ընդհատեց խեղճ կինը : Կը տեսնէի որ մզկիթին մէջ ամէնէն բարեպաշտ միւսլիմաններէն աւելի ջերմեռանդութեամբ աղօթք կ'ընէր . մինարէէն էզան կը կարդար ու ժամերով նամազ կը կատարէր կատարեալ հաւատացեալի մը պէս : Ո՞վ կրնար կասկածիլ . ո՞ր Հայը կրնար յանձն առնել : Լսուած բան չէ ասս . Աստուծմէ զրկուած բարութեան հրեշտակ մը միայն կրնայ ընել : Այդ պատճառաւ կը պնդէի, եւ այդ պատճառաւ մինչեւ այս վայրկեանս չեմ կրնար ինքզինքս համոզել ատանկ իրականութեան մը հանդէպ :

— Այո, մայր, Աստուած զրկած է այդ հրեշտակը մեր անկումէն մեզ փրկելու համար : Բայց ափսոս որ առանց վրէժս լուծելու, առանց իմ արիւնս մտնող ճիւաղը սատկեցնելու ստիպուած եղայ հեռանալ : Ախ, փուճ տեղ ամիսներով սպասեցի որ վերադառնար ու ես ձեռքովս պատրաստէի թունաւոր բաժակը : Չեկաւ . այս անգամ շատ ուշացաւ : Պատրաստած թոյնիս բաժակը մնաց կանանոցին մէջ : Թող տեսնէ այդ հրէշը, թող վայրկեան մը սոսկայ ինէ ու թող մտածէ թէ Հայը կը համակերպի միմիայն իր վրէժը լուծելու համար :

— Մի խօսիր ատանկ բաներու վրայ : Անցեալը մի յիշեր :

— Ի՞նչպէս կրնամ չյիշել, միթէ կարելի՞ է : Ամենեւին, գիտցիր որ աչքէս չի հեռանար բովանդակ թշուառութիւնը : Մայր իմ, այլեւս կորսուած եմ, այլեւս հանդարտ է խիղճս, մէկ խօսքով՝ Վարդգէսի նշանածը չեմ ես, կը հասկնա՞ս :

— Վարդգէս չի մտածեր, աղջիկս, անիկա բանտին մէջ անգամ քու վրադ արցունք թափած է եւ երբեք յիշել պիտի չտայ անցեալդ :

— Ափսոս, Վարդգէս ինչ որ ալ մտածէ՝ դարձեալ սրտիս արիւնոտ վէրքը չի կրնար բուժել : Այո, պիտի ապրիմ, բայց միմիայն պատուոյս վրէժը լուծելու համար : Այս է իմ մտածումս, այս է իմ նպատակս :

Նառէզարին մայրը դողդղաց ու երեսին գոյնը նետեց մահամերձ մարդու մը պէս : Վարդգէս, որուն նշանածն էր իր աղջիկը, բանտարկուած էր երկու տարիներէ ի վեր : Բարի, գործունեայ ու համակրելի երիտասարդ մըն էր եւ զաւակի մը պէս կը սիրէր : Ախ, եթէ Նառէզարը բաժնելու ըլլար իրմէն անպատճառ կը մեռնէր ու բանտին սեւ աշխարհը գերեզման մը կը դառնար : Ուստի ամէն ջանք գործածեց որ աղջիկը այդ գաղափարը չկրէր իր մէջ :

— Աստուած քու երջանկութիւնդ տրաւ որ դուն ալ Վարդգէսին մխիթարութիւն ըլլաս, աղջիկս, նկատել տուաւ Սէֆիլ հանրմ :

— Երջանկութի՞ւնս ըսիր : Ոչ, մայր իմ, երջանիկ չեմ : Այն օրը միայն կրնամ երջանիկ ըլլալ, երբ ձեռքս արիւնի մէջ թաթխելէս ետք հրատապ կուրծքիս վրայ կը դնեմ ու անոր վէրքը կ'ամոքեմ . այն օրը բարեբախտ կը համարեմ, երբ դիակ մը կը փռուի ոտքերուս ներքեւ եւ հրէշ մը կը քաշկռտեմ բոլոր ուժովս ... Այո, այն օրը Վարդգէս իմս է, այն օրը կրնամ մխիթարուիլ եւ ժպտիլ անոր :

Խեղճ կինը չխօսեցաւ : Գլուխը չոր բարձի մը վրայ դնելով քնացաւ սենեակին մէկ անկիւնը :

Մանկամարդ աղջիկը ժամերով անքուն մնաց : Հոգւոյն անզուսպ վրէժը զղջալ տուած էր իրեն ու կը ցաւէր՝ առանց իր վրէժը լուծելու փախուստ տալուն :

— Ախ, կը մրմնջէր Նառէզար ինքնիրեն, ինչո՞ւ ասոր գերեզմանը չպատրաստէի ես, ինչո՞ւ պատանքը չկարէի հրէշի մը որ կանաչ արեւս մթնցուց ինծի :

Նառէզար կը տառապէր :

Չէր ուզեր մօրը հետ իր քաղաքը վերադառնալ, չէր ուզեր իր սրտի ամէնէն սիրելի Վարդգէսը տեսնել ու մխիթարել :

— Ոչ, կ'ըսէր ինքնիրեն, պէտք է ցուցընեմ թէ կիներն ալ պատուոյ զգացում ունին, ու անոնք իրենց վրէժը կը լուծեն ուշ կամ կանուխ :

(Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ջէին ինչպէս ԷՖ ԷԼ ԷՆը իմս կ'ուղէ այսօր: Հարկ է դիտնալ թէ պիտի մերժէք այդ զոհունակութիւնը թշնամիին եւ իշխանութեան: Պատասխանելու համար այս հարցումին, պէտք է հարց տաք ձեր խղճերուն, բայց ինչ որ ըլլայ ձեր պատասխանը իմ պատիւս չարատաւորեր: Հաշիւ ունիմ տալիք միայն անոնց որոնք կը տառապին եւ կը մեռնին որովհետեւ հաւատացին գրժուած խօսքի մը եւ դաւաճանուած յանձնառութեանց: Այլեւս լուռ պիտի մնամ »:

Այս յայտարարութենէն ետք, արդարեւ Սալան լռեց:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տէր եւ Տիկին Կոստանեան իրենց որդւոյն Վարդդէս Կոստանեանի ամուսնութեան ուրախ առթիւ կը նուիրեն.— Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին 20 Ն. Ֆ., Մշակոյթի Տան Շ. Միսաքեան սրահին 15: (Ստանալ «Յառաջ»էն): «Յառաջ»ի բարգաւաճման 15 Ն. Ֆ.:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Կուզալ Կիրակոսեան եւ զաւակները, իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր ազգականներուն եւ բարեկամներուն, որոնք հեռագրով եւ ծաղկեպսակներով մասնակից եղան իրենց սուգին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԱՀԱՐՈՆ ԿԻՐԱԿՈՍԵԱՆԻ

մահուան առթիւ: Մասնաւորապէս շնորհակալութիւն Համախարբ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԱՏԻԿԱՆԷՆ

Այս Կիրակի Վատիկանի ձայնասփիւռէն հայկական պատարագ պիտի ձայնասփռուի հետեւեալ ալիքներու վրայ, Կարճ ալիք.— 31·10, 25·55, 19·84:

Միջին ալիք՝ 196 մեթր:

Պիտի պատարագէ Գերպ. ԳՐԻԳՈՐ Վ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ, պիտի քարոզէ Գերյ. Ներսէս Ծ. Վ. Սէթեան, նիւթ ունենալով «Մէկ հօտին՝ մէկ հովիւ»: Պատարագը կը սկսի ժամը 10·30ին:

ՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՕՐ

Համբարձման Տօնին առթիւ 31 Մայիս, Հինգշաբթի օր, ժամը 10ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կազմակերպած է Հայ Մանուկներու Հաղորդութեան օր: Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Հոգեշ. ՏԷՐ ԳԻՒՏ ՎԱՐԴ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ:

Փարիզի եւ շրջաններու բոլոր դպրոցներու աշակերտութիւնը եւ հաղորդութեան համար պատրաստուած երախաները եւ ծնողքները կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալու այս պաշտամունքներուն:

×

Փարիզի եւ շրջաններու եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան Հինգշաբթի օրուան հետեւեալ դպրոցներու տարեվերջի հանդէսները հովանաւորութեամբ Հայրապետական պատուիրակ Գերշ. ՏԷՐ Սերովբէ Եպիսկ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ:

Ա.— Ժանթիյիի, Պիսէթրի, Փորթ տ'Իթալի շրջանի դպրոցի հանդէսը, կազմակերպուած Կրթ. Մարմնոյ կողմէ տեղի պիտի ունենայ Յունիս 2, Շաբաթ դիշեր ժամը 8·30ին, Քոմպաթաններու սրահին մէջ, Բիւ Բէյմոն Լրֆէվրը, Ժանթիյյի:

Երգ, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ:

Ուսուցիչ Պ. Գրիգոր Քէբէնեանի ղեկավարութեամբ:

Մուտք 2 Ն. Ֆ.:

Բ.— Պանեէօ – Քաշանի տարեվերջի դպրոցական հանդէսը տեղի պիտի ունենայ 3 Յունիս, Կիրակի ժամը 3ին Պանեէօյի Ֆրանսական դպրոցի սրահին մէջ, կազմակերպուած Կրթ. Մարմնոյ կողմէ:

Երգ, պար, արտասանութիւն եւ զանազան հաճելի անակնկալներ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Հռիփսիմէ Պալըգճեանի: Կը հրաւիրուին մեր բոլոր հայրենակիցները իրենց ներկայութեամբ քաջալերելու դպրոցներու աշակերտութիւնը եւ ուսուցչական կազմը:

Հ. Յ. Դ.

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Հինգշաբթի, ժամը 20·30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 3ին, Կիրակի կէսօրէ ետք, Սէրքլ Կաթոլիք սրահը:

Կը խօսի՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

×

«ՄԱՅԻՍ 28»ը, Հայաստանի Անկախութեան 44րդ տարեդարձը, Մարսէյլի մէջ պիտի տօնուի Յունիս 2ին, Շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրայի» սրահներուն մէջ, գեղարուեստական շքեղ յայտագրով:

Մարսէյլի Հայ կազմակերպութիւններէն կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը:

×

Կրընոպլի մէջ կը տօնուի, 27 Մայիս, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին, Բիւ Ժէի սրահին մէջ:

Կը խօսի՝ Ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ:

×

ԼԻՈՆ.— «Մայիս 28»ի տօնակատարութիւնը տեղի կ'ունենայ 2 Յունիս, Շաբաթ իրիկուն, Բիւ Տիւնուառի սրահին մէջ:

Կը խօսի՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդին՝ Յունիս 3ին:

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— «Մայիս 28»ի տօնակատարութիւնը Ալֆորվիլի մէջ, Շաբաթ, Յունիս 9ին, մինչեւ լոյս:

ՎԱԼԱՆՍ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ ՀՐԱՒԷՐ

Հայ Ազգ. Միութեան վարչութիւնը, սիրով կը հրաւիրէ, Վալանսի եւ իր շրջակայի հայ հասարակութիւնը անխըտիր, ընդհ. ժողովի որ տեղի պիտի ունենայ այս Ուրբաթ ժամը 21ին, Սալ տէ Ֆէթի Ֆուայէին մէջ:

Այս առթիւ, կոչ կ'ընէ Ազգասիրական զգացումներուն եւ կը խնդրէ բոլորին ներկայութիւնը, օրուան կարեւոր հարցերը լուծելու համար:

Ծանօթ.— Նկատի ունենալով որ Ապրիլ 14ին ընդհ. ժողովին մեծամասնութիւն չգոյացաւ, այս երկրորդ ժողովին ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի:

ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ (թիւ 237 – 238). Հիպպոկրատի մահը (Հայ – Բոյժ).— Գեղարուեստը ատամնաբուժութեան մէջ (Տոքթ. Գ. Այվազեան).— Երբ կը կարծրանայ լեարդը (Տոքթ. Ե. Սերոբեան).— Գիրութիւնը հիւանդութիւն է (Տոքթ. Գ. Ալթունեան).— Ի՞նչպէս դարմանել գիրութիւնը (Տոքթ. Նաւասարդ).— Սունկերուն սննդական արժէքը (Տոքթ. Յ. Մանուկեան).— Տոքթէօ'ր դեղ մը տուր (Տոքթ. Պլոնտէլ).— Կոճապղպեղ (Յ. Իշխանեան).— Շագանակագեղձը (Տոքթ. Գ. Բամպուքճեան).— Հայկական կերակուրներ (Տոքթ. Շ. Այվազեան).— Եղունգը միսին մէջ մտեր է (Տոքթ. Ասքանազ).— Ստորին բժշկութիւն (Ն. Ստեփանեան).— Հիւանդները օդանաւի մէջ (Տոքթ. Ա. Պօղոսեան).— Ո՛վ դինի (Պ. Մադաթեան).— Ջերմուկի առողջարանը (Տոքթ. Ռ. Միքայէլեան).— Հիւանդութիւնը հիւանդութեան դէմ օգտակար (Տոքթ. Ազատանի).— Շաքարախտ (Տոքթ. Աքքերնեխթ).— Մանչ զաւակ ծնելու համար (Տոքթ. Պանծալի):

Ch. Aïvazian
Au journal HARATCH
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ (ՄԱՅԻՍ 28)

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Մայիս 26ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ,

ՓԼԱՍ ՍԷՆ – ՍԻՒԼՓԻՍ

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսի՝ Ընկ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Խօսք կ'առնէ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ներկայացուցիչը

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ

Երգչախումբը ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Մեներգ ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ, հայկական մենապար եւ զոյգ պար՝ ՕՐ. ՕՐ. ԹԱՐՈՆ եւ ՃԱՐԱԵԱՆ, քառեակ ղեկավարութեամբ ՓՕԼ ՍԷՋԵԱՆԻ եւ արտասանութիւն՝ ԱՐԱ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ:

Կէս գիշերէն ետք եւրոպակար պարեր.— Նուագախումբ՝ ՊԵՐՆԱՌ ՏԷՏԷՃԵԱՆ

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով ՄՈՒՏՔ 5 Ն. Ֆ.

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

ՅՈՒՆԻՍ 17, ԺԱՄԸ 15ԷՆ 22

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

36, Avenue de Gaulle, Montmorency

Մանրամասնութիւնները յետագային:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները, այս Երեքշաբթի, ժամը 20·30ին, Տիկին Անդրէասեանին բնակարանը:

Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը:

ԾԱԽՈՒ Է

Պութոնիէռի գործ մը, լայն յաճախորդութեամբ: Չորս մեքենաներ:

ԴԻՄԵԼ գործի ժամերու՝

21, Rue des Petits-Carreaux
Escalier fond Cour. 3ème étage à droite.

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը կը հաղորդէ թէ Պելֆոնթէնի օդափոխութեան կայանը կը վերաբացուի Յուլիս 1ին:

Արձանագրութիւնները սկսած են:

Դիմել Կապոյտ Խաչի գրասենեակը՝

17, Rue Bleue, Paris 9e

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ օրերը ժամը 16էն 18:

Ընտանեկան նպաստ (ալլօքասիոն) ըստացող ծնողքներէն կը խնդրուի քառթերը միասին բերել:

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ

ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ

ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ

Սուսամ – (ՌՈՃԻԿ)

ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ

LE BOSPHORE
MARQUE DEPOSEE

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...

CHOC-ALVA • CHOCO-LOC

Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin /Marseille (2ème)

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 50 Ն· Ֆ· Վեցամսեայ՝ 27 Ն· Ֆ·

Արտասահման՝ Տար· 60 Ն· Ֆ· Հատը՝ 0·25 Ն· Ֆ·

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 23 ՄԱՅԻՍ — MERCREDI 23 MAI 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9410 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5211

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԿՈՒ ՏԱՐԻ ՎԵՐՋ

—o—

Շուտով կը լրանայ երկու տարին, երբ 27 Մայիս 1960ին պայթած զինուորա – կան յեղափոխութիւնը խոր յեղաշրջում առաջ բերաւ Թուրքիոյ ներքին կեանքին մէջ :

Օգտակա՞ր եղաւ այս յեղափոխութիւ – նը երկրին համար թէ վնասակար : «Ժո – ղովրդավարութիւն»ը հաստատե՞ց թէ կոր – ծանեց : Կիրքերը հանդարտեցա՞ն թէ ա – ւելի զրգուեցան : Արտաքին ճակատի վրայ Թուրքիոյ վարկը բարձրացա՞ւ թէ ինկաւ :

Այս հարցումները կ'ընեն բոլոր անոնք, որ կը հետաքրքրուին Մերձաւոր Արեւել – քի խնդիրներով :

Մենաիրէսի դեմոկրատ կուսակցութիւ – նը չարաչար զործած էր իր ընտրա – կան յաղթանակները 1950էն ի վեր, բո – լորովին ճմլելու համար իր հակառա – կորդ Հալք կուսակցութիւնը, որ ամբողջ 27 տարի մենաշնորհական վարչաձեւով կառավարած էր երկիրը, ընդհանուր դժգոհութիւն առաջ բերելով :

Դեմոկրատները նոյն սխալները զոր – ծեցին : « Ժողովրդավար » վարչաձեւ հաստատելու խոստումով իշխանութեան գլուխ եկան, սակայն շատ չանցած ա – մենախիտ մենաշնորհութեամբ կառավա – րեցին երկիրը :

Գրաւեցին Հալքի բոլոր չինքերն ու ա – կումները : Ջնջեցին մամուլի ազատու – թիւնը եւ բանտ նետեցին թերթի խմբ – բագիրները : Զեղծումներն ու կաշառա – կերութիւնը իրենց զագաթնակէտին հա – սան : Համալսարանի ուսանողներու ցոյ – ցերը արեան մէջ խեղդեցին : Մենաերէս ինքզինք կիսաստուած կը նկատէր եւ « յաւիտենական վարչապետ»ի հովիւ ա – ոած էր :

Ցեղափոխական զինուորականները ի – րենց կարգին հոգեբանական բազմաթիւ սխալներ զործեցին, կէս – անիշխանա – կան վիճակ ստեղծելով երկրին մէջ :

Դեմոկրատ նախարարներու բանտար – կութիւնն ու դատապարտութիւնը, եօթը հազար զինուորականներու հանդստեան կոչուիլը, համալսարանի 147 ուսուցիչ – ներուն պաշտօնազրկումը ընդհանուր դժ – գոհութիւն առաջ բերին :

Երկու զինուորականներ ,— ձէմալ Կիւրսէլ եւ Իսմէթ Ինէօնիւ.— որոնք « փաշա» կը կոչուին այսօր — հակառակ անոր որ այդ տիտղոսը ջնջուած է քեմա – լական շարժումէն ի վեր, ցարդ յաջո – ղեցան տեղի տալ ծանր ցնցումներու : Անցեալ փետրուար 22ի փորձը իր սաղ – մին մէջ խեղդուեցաւ : Սակայն կիրքերը դեռ բոլորովին չեն հանդարտած :

Այս վիժած ապստամբութեան հեղի – նակները նեռման արժանացան : Համալը – սարանէն վտարուած ուսուցիչները վերս – տին իրենց պաշտօնին կոչուեցան : Սա – կայն տակաւին ներում չշնորհուեցաւ նոյնը Առայի դատապարտեալներուն :

Առայէթ կուսակցութիւնը, որ Հալքի հետ կը բաժնէ զործադիր իշխանութիւ – նը, կը սպասնայ քաշուիլ դահլիճէն, ե – թէ բանտարկեալ դեմոկրատները չուտով ազատ չարձակուին :

Երկու «փաշա»ները իրենց հեղինակու – թիւնը առաւելագոյն չափով կ'արժեցնեն՝ հաստատելով դժգոհ տարրե – րուն :

Ո՛չ մէկ բարեփոխում առաջ եկած է երկ – րին տնտեսական կացութեան մէջ : Ան – զործութիւնը անօթութիւնն ու թշուա – ռութիւնը համատարած հանդամանք ա – ռած են :

Քանի մը շաբաթ առաջ Անդարայի մէջ հազարաւոր անգործներ հինդ ժամ տե – ղի ցոյց մը կատարեցին հակառակ կա – ռավարական արգելքին, Ազգային Ժողո – վին վրայ քալեցին եւ «Գո՛րծ կ'ուզենք, անօթիներն ալ խորհեցէ՛ք » պոռացին , միաժամանակ Իսմէթ փաշայի հրաժա – րումը պահանջեցին :

Ծանր ցոյցեր տեղի ունեցան նաեւ Մարտինի մէջ :

Միջազգային ճակատին վրայ, Թուր – քիա զարձեալ մուրացիկի դերին մէջ մը – տած է : Ելմտացոյցը հաւաստարակչռելու եւ անանկութենէ ազատելու համար օ – տարներէն զրամ կը մուրայ :

Ցեղափոխութենէն երկու տարի վերջ , երկիրը աւելի ծանր վիճակի մէջ կը գտնուի :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾԱՆՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

ՍԱԼԱՆԻ ՎՃԻՌԸ՝ ՎԱՂԸ

Եւրոպացիները առեւանգուած , ապա սպաննուած , ուրիշ 13 չարչարուած եւ – րոպացիներու դիակները գտնուած եւ արտաղաղթ մը որ օրէ օր կը ծաւալի , աւելի քան երբեք կը ծանրացնէն Ալժե – րիոյ ողբերգական կացութիւնը :

Առջի օր Մոնոփրիի տնօրէնը՝ Անտրէ Մուռօ առեւանգուած էր զինուած մահ – մեդականներու կողմէ , քիչ եառ չար – չարուած մարմինը կը գտնուէր Մեզոն – Քառէի մօտ : Նոյն չրջանին մէջ զինուո – րական դունդ մը 13 Եւրոպացիներու դիակները կը գտնէր որոնց ինքնութիւնը կարելի չէ ճշդել : Երկուշաբթի օր 15 մահափորձեր կը կատարուէին Ալժէի մէջ, 11 մեռեալ կայ, որոնց մէջ՝ վեց Եւրոպացի եւ նոյն օրը Օռանի մէջ՝ 12 մեռեալ եւ 110 վիրաւոր :

Այս սպանութեանց առընչութեամբ յի – շենք նաեւ սարսափելի ոճիր մը՝ որ տեղի ունեցած է Փարիզի մէկ արուարձանը՝ Մըլէօն, ուր երեք ալժերացի աւազակ – ներ ջարդած են ամբողջ ընտանիք մը, ա – նոնց ճաշը բաժնելէ ետք : Կը կարծուի թէ զողութեան համար եղած է այս ո – ճիրը :

×

Փարիզի մէջ ձերբակալուած են քանի մը ահաբեկիչներ Գաղտնի Բանակի մաս կազմող որոնք, բան կարգ մը տեղե – կութեանց մահափորձ մը կը պատրաս – տէին նախագահ տը Կոլի դէմ : Ամբակին պետը եւ 15 ուրիշներ կը ձեռնարկէին մահափորձի մը որ պիտի զործադրուէր նախագահին Լիմուզէնի չրջանը կատա – րած իր ճամբորդութեան ընթացքին : Ոս – տիկանութիւնը տեղեակ կը թուէր ըլլալ նման ծրագրէ մը եթէ նկատի առնուի այն հսկայ միջոցները որոնք ձեռք առ – նուած էին տը Կոլի ապահովութեան հա – մար :

×

Ալժերիոյ մարզպանը սկսաւ դրօշի տակ կանչել այն վեց հազար երիտասարդները որոնք 19 տարեկան են : Ծանօթ է որ Գաղտնի Բանակի քոմանտոները մեծ մա – սով կազմուած են երիտասարդներէ , այդ ձեւով կառավարութիւնը կ'ուզէ չէզոքա – ցնել անոնց զործունէութիւնը : Այս զոր – ծողութիւնը, սակայն բաւական դժուա – րութեանց պիտի բախի, որովհետեւ ան – հաւանական է որ այդ երիտասարդները ինքնաբերաբար պատասխանեն այդ հր – րաւէրին :

ՍԱԼԱՆԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Փարիզի մէջ, երկուշաբթի օր տեղի ունեցաւ Սալանի դատավարութեան 6րդ նիստը, վերջին վկաներու ունկնդրու – թեամբ :

Որոշուեցաւ նիստ չդումարել երեք – շաբթի օր, իսկ Չորեքշաբթի պիտի լըս – ուին դատախազին ամբաստանագիրը եւ Սալանի փաստաբաններուն պաշտպանո – ղականները : Վճիռը տրուի, հաւանա – բար, իրիկունը ուշ ատեն :

Երկուշաբթի օր, առաջին վկան էր՝ ծովակալ Փլուա : Կը յիշեցնէ թէ 1958 Մայիս 13ին եւ անոր յաջորդող տասը օ – րերուն ընթացքին ամէն ոք Սալանի ե – տին էր : Մահմեդականները չէին վախ – նար այլեւս, հաւասարութիւն կ'ուզէին , ոչ ալ Ֆրանսացիները : Այս էր Մայիս 13ը : Ծովակալին համար, Մահմեդա – կանները կը նախընտրէին Ֆրանսացի ըլ – լալ քան անկախ : Համաձայն չէ Սալանի ըրածին, բայց կը հասկնայ ըրածը, կը յիշէ որ 1940ին, Զօր· տը Կոլ ալ նման ընտրութիւն մը ըրած է, իսկ 1958ին Ֆը – լեմանաս մը պէտք էր :

Յաջորդ վկան է, Ալժերացի երեսփո – խան մը՝ Տոքթ· Սիա Քառա : Ան ալ կը յիշէ Մայիս 13էն ասդին, հանդրուաննե – րը որոնք ի վերջոյ հաս բերած են խնդի – րը : Գնդ· Ժորժ Կուսաա կը յիշէ նոյն հանդրուանները, կը հասկնայ Սալանը որ ուզած է տէր մնալ տրուած խօսքին, ե – ղած երդումին : 1958 Մայիս 13ին, Սա – լան ծնունդ տուած էր եղբայրութեան , բայց տը Կոլի «գէեղ հասկցայ»ն հետե – ւանք չունեցաւ : Այս պայմաններու տակ, Սալան զլուխը անցած է այդ յուսահա – տածներուն, ինք ալ յուսահատած մը :

Գնդապետին կը յաջորդէ իր որդին՝ դրագէտ եւ լրագրող՝ Սերժ Կուսաա, որ յիշելէ ետք իր ծանօթութիւնը Սալանի հետ, դրաւման չրջանին, կ'եղրակացնէ · — « Ուրեմն, օր մը, ինք (իմա՛ Սալան) Ֆրանսայի ամէնէն փառաւորեալ զին – ուորը, ամէնէն չատ չքանչան ստացած զինուորը, ինք, զօրավար Սալան, ամէ – նէն մեծ վարկ ունեցողը, ինք որ դերա – զոյն պատասխանատուութիւնն ունեցած էր, ինք որ դրած էր Զօր· տը Կոլ ուր որ է եւ Ֆրանսական Ալժերիոյ համար , ինք մեր կայսրութեան վերջին մեծ զին – ուորը, ոտքի ելաւ եւ ըսաւ ո՛չ» :

Սալանի պաշտպան փաստաբաններէն՝ Թիքսիէ – Վինյանքուր կը կարդայ նա – մակ մը Զօր· կացի (ներկայիս՝ պա – տասխանատու Օռանի չրջանի) Մայիս 28 (1958) թուակիր ուր վերոյիչեալ զօրա – վարը կ'ըսէ թէ այն բանակը զոր կը ներ – կայացնէ երբեք թոյլ պիտի չտայ որ Ալ – ժերիան եւ Սահարան լքուին :

Կը ներկայանայ գնդ· Թոմազօ, որ կը վստահեցնէ ամբաստանեալը թէ պէտք չունի վախնալէ Ատծոյ դատաստանէն , այն բոլոր պատճառներուն համար զորս կը թուէ, Հնզկաչինէն սկսեալ երբ հա – կառակ տրուած հաւաստիքին իրենց ձա – կատագրին ձգուեցան կաթողիկէ փոք – րամասնութիւն ունեցող չրջանները : Կը ծանրանայ Մայիս 13ի վրայ, եւ անոր իմաստին որ ուրիշ բան չէր եթէ ոչ եր – կու համայնքներու համակեցութիւնը : Կը յիշէ արաբական եւ համայնավար վը – տանգը եւ դառնալով Սալանի կ'ըսէ· « զօրավարս , յաղթական էիք Մայիս 13ի , բայց ձեզի զրկեցին ձեր յաղթանա – կէն , ամբողջ բանակը զրկեցին իր յաղ – թանակէն ...» :

Յաջորդ վկան է՝ Զօր· Տիւլաք : Կը պատմէ 1958 Մայիսին իր տուած այցե – լութիւնը Քոլոմպէ , որ Կոլին ուր այս վերջինը ըսած էր իրեն.— «Ըսէք, Զօր· Սալանի որ ինչ որ ըրաւ եւ պիտի ընէ Ֆրանսայի բարիքին համար է » :

Կը չեշտէ նաեւ թէ ի վիճակի է ըսելու որ Մայիս 28ին, միայն Սալանն էր որ կրնար որոշել թէ զործողութիւն մը պի – տի ըլլայ թէ ոչ Փարիզի վրայ : Ուրիշ հարցում մը կ'ըլլայ իրեն, խօսակցու – թեան մը չուրջ զոր ունեցած է տը լամա – լէնի հետ, Պազուբայի մասին : Խօսակ – ցութեան վայրը եւ խօսակիցը կը յիշէ բայց չի յիշեր թէ Պազուբայի մասին խօսուած է՞ կամ ոչ :

Ուրիշ վկայ մը՝ փաստաբան Պիաճճի : Ան ալ կը խօսի Մայիս 13ի մասին : Եթէ այդ չրջանին ձերբակալուած է պատճառն այն էր որ Սալան հանրապետական զո – րավար մըն էր, թշնամի պետական հար – ուածի :

Պահեստի զօրավար՝ Թուզէ տիւ Վիժիէ կը յայտարարէ թէ կը հասկնայ զօրա – վար Սալանը : Իրեն համար, Գաղտնի Բանակ չկայ, ըմբռնացած ժողովուրդ մը կայ, մտայնութիւն մըն է որ զարդա – ցած է ամբողջ բնակչութեան մէջ, սար – սափի մթնոլորտի մը մէջ : Մտահոգ է երբ ապագային կը նայի , որովհետեւ անկեզծօրէն կը հաւատայ թէ եթէ էլ մը զարձուած է, ուրիշ մը բացուած է որ արիւնով կը զրուի : Եւ մինչեւ ե՞րբ պի – տի հոսի այս արիւնը : Կը վախնայ որ տարածուի Մայրը – Երկրի մէջ : Զըսեր թէ Զօր· Սալան իրաւունք ունեցաւ , բայց չատ լաւ կը հասկնայ զինքը :

Սալանի փաստաբաններէն՝ Լը Քորո – լէօ կը յայտարարէ որ Զօր· Շալ պէտք է վկայութեան զայ, ինք հաղորդած է իր փաստաբաններէն մէկուն միջոցաւ թէ կարեւոր յայտարարութիւններ ունի ընե – լիք :

Կոնստանդինի երեսփոխան, վկայու – թեան կը ներկայանայ՝ Քանա : Սարսա – փելի է Ալժերիոյ համար պարզած պատ – կերը : Հոն այլեւս յայտնի չէ թէ ո՞վ կը սպաննուի, ո՞վ կը սպաննէ, ո՞վ զէնք կը պարպէ : Ամէն մէկ ընտանիք, եօթը տա – րի է տուրք մը տուած է Էֆ էլ Էնի ա – հաբեկումներուն, տարի դէմ ծագած ըմ – բոստութիւնն է, այսօր, զոր Գաղտնի Բանակ կը կոչեն :

Ուրիշ վկաներ՝ Ալժէի երեսփոխաններ՝ Քաուա եւ Վէննսիկեռա : Զօր· Ռենիւսի կը յայտարարէ· «Գաղտնի Բանակ չկայ, Գաղտնի Բանակը, մենք բոլորս ենք ըմ – բոստութեան մէջ, թեզեւս տարսափի պոռթկումի մը մէջ» :

Հայր Փասքալ Սենառ դատաւորներուն կը ձգէ վճիռը, ինք այլեւս չի հասկնար :

Գնդ· Թրէնքիէ ալ իր կարգին կ'ըսէ « Գաղտնի Բանակ չկայ, ժողովուրդ մըն է որ ինքզինքը կը պաշտպանէ » : Զօր· կառտոն կը խօսի Պազուբայի մասին , ինչպէս նաեւ տը լա Մալէնն : Յաջորդ նիստը՝ Չորեքշաբթի :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱՄՍ խօսք առնելով 1750 պատգամա – ւորներու առջեւ (ժողովրդական Ուժերու Ազգային մեծ Համագումարին) ներ – կայացուց «Ազգային գործունէութեան Ուխտ» մը : Շեչտեց, այս առթիւ, թէ արաբական ընկերվարութեան նպատակն է առանց դասակարգի մը ընկերութեան մը հաստատումը : Նոր Ուխտը մօտ հա – րիւր էջերէ բաղկացած է զանազան զը – լուխներու բաժնուած , որոնք բոլոր նիւ – թերն ալ կը չօշափեն : Նախագահը յայ – տարարեց նաեւ թէ նոր կուսակցութիւն մը պիտի հիմնուի որուն անունն է՝ «Ա – րաբական Ընկերվարական Միութիւն» :

ՊԱՐՍԻՑ Շահը Սեֆիա Ռուսի ամբար – տակին բացումը կատարեց :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷն մամուլի «Թաս» զոր – ծակալութիւնը կը հաղորդէ որ Զօր· Ա – լեքսէյ Եփիչեվ խորհրդային ժողովի եւ բանակի քաղաքական խորհուրդի պետ նշանակուած է :

ԱՐԺԱՆԹինի մէջ բոլոր զժուարու – թիւնները հարթուած չեն : Զանազան կուսակցութիւններ չատ զժգոհ են հա – կափերոնական երկու հռովարտակներէ զոր նախագահ Կուիտօ հռչակած է վերջերս :

ՀԱՆՈՎԸՐԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԸ

Ապրիլ 28էն մինչեւ Մայիս 8, աշխարհի բոլոր կողմերէն մարդիկ եկան տեսնելու գերմանական ճարտարարուեստի ամէնէն մեծ ցուցադրութիւնը Հանովըրի մէջ: Ոմանք կը պնդեն թէ որոշ բաղդատութիւններով ներկայիս աշխարհի մեծագոյն տօնավաճառը կը համարուի Հանովըրինը, որ գերման ճարտարարուեստի ծանրութեան կեդրոնը կը ներկայացնէր այս տարի, տեղը բռնելով Լայփցիկի համբաւաւոր տօնավաճառներուն, որոնք զանազան սեղմումներու պատճառով, չունին առաջուան քաշողական ուժը:

880·000 քառակուսի մեթր տարածութիւն կը բռնէ այս ձեռնարկը, որուն 353 հազար քիլոմեթրը չէնք է, 215·000 քիլոմեթրը բացօթեայ եւ մնացեալը համագումարներու եւ հիւրանոցներու յատկացուած շինութիւններ: Երեսունէ աւելի շինութեանց վրայ երեք հազար հոգի աշխատած էին այս տարի եւ դեռ տօնավաճառէն ետքն ալ պիտի շարունակուին շինական աշխատանքները, որոնց համար այս տարի քառասուն միլիոն մարք ծախսուած է:

Տօնավաճառին մասնակից էին 26 երկիրներ իրենց ճարտարարուեստին ցուցադրութեամբ: 5433 գործարաններ, որոնցմէ 1100 օտար երկրէ, այս մեծ շուկային մէջ ցուցահանեցին իրենց ճարտարարուեստը: Մասնակցող հաստատութիւններն էին Ֆրանսայէն 230, Անգլիայէն 140, Զուիցերիայէն հարիւր, Մ. Նահանգներէն 130, Աւստրիայէն 120, Շուէտէն ութսուն, Հոլանտայէն 70, Իտալիայէն 70, Պելժիայէն 40, Տանը-մարքայէն 35, Նորվեկիայէն 10, Փորթուկալէն 7, Ճափոնէն վեց, Հոնկ-Քոնկէն չորս, Չեխոսլովաքիայէն երեք, Ֆինլանտա, Հունգարիա, Լիշթէնշթայն, Լեհաստան, Հնդկաստան, Սպանիա երկուական, Սայլոն, Գանատա, Լիւքսէնպուրկ, Հարաւային Ափրիկէ մէկական, մնացեալ մեծամասնութիւնը չորս հազարէ աւելի, ուրեմն գերմանական դաշնակցային հանրապետութիւնէն եւ Արեւմտեան Պերլինէն:

Այս մասնակցողներէն կը հետեւի արդէն թէ ջանք չէ խնայուած միջազգային հետաքրքրութիւն յառաջացնելու եւ ըստ այնմ պատրաստութիւններ տեսնուած են երկու միլիոն հաւանական այցելուներու համար, պանդոկ եւ մօտ վաթսուն հազար ինքնաշարժի տեղ, ինչպէս ճաշարան եւն. տրամադրելի ընել:

Հանովըրի մէջ գրեթէ ամբողջ արդիական ճարտարարուեստը ի տես դրուած է առեւտրականին, գործարանատէրին եւ արհեստագէտին համար, որքան գործածող հանրութեան եւ հետաքրքիր գիւտարար ճարտարագէտին համար: Նորութիւններ եւ կատարելագործութիւններ կը դիտուին, հասցէներ կը փոխանակուին եւ ապսպրանքներ կը տրուին բազմահազար առարկաներու եւ գործիքներու, քիմիական եւ արուեստական տարրերու կամ զանազան մեքենաներու առընչութեամբ, գրամեքենայէն մինչեւ ելեքտրական գործիքները ինքնաշարժէն մինչեւ Ովկիանոսի հսկայ նաւեր մզող շարժակները, վայրաշարժներ եւ սաւառնակներ:

Ըստ լրացուցիչ տեղեկութիւններու Գերմանացիները սկսած են վերստին ուշադրութիւն դարձնել օդանաւային եւ անջրպետային գործիքներու շինութեանց, որոնց համար ձեռնարկած են գիտական հետազօտութեանց: Օդանաւային ցուցադրութեան բաժինին բացումը կատարեց պաշտպանութեան նախարար Շթրաուս, որ շեշտեց միւս երկիրներէն ետ չմնալու համար կատարուելիք ջանքերու անհրաժեշտութիւնը եւ պետական օժանդակութիւնը (ներկայիս 800 միլիոն մարք) որ պէտք է Գերմանիոյ թերաճ այս ճարտարարուեստին համար...:

Տնտեսական գործերու նախարար եւ փոխ-վարչապետ Էրհարտ տօնավաճառին բացման ճառին մէջ մասնաւորապէս ծանրացաւ այն տեսակէտին վրայ, որ գիները գործարանատիրոջ կողմէ պէտք չէ բարձրացուին: Խօսքը ուղղուած էր ինքնաշարժի ճարտարարուեստին, որովհետեւ, ինքնաշարժի գիներուն վրայ 200 – 300 մարքի յաւելում մը յայտարարուած է: Էրհարտ կը զգուշացնէր որ այս ձեւով Գերմանիոյ մրցակցական դիրքը կը խանգարի եւ գիներու յաւելումին, կը յաջորդէ դարձեալ օրավարձի յաւելման խնդիր եւ կը սղեն ուրիշ ապրանքներ, որով արդիւնքը կ'ըլլայ պտուտակ մը որ ծայր չունի: Ըստ Էրհարտի հարկ է ընկերային տեսակէտներ աչքի առաջ ունենալ եւ ոչ թէ լոկ մատիտով հաշուել՝ գիներ որոշելու ատեն:

Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ՍԹԱԼԻՆԻ ՄԱՍԻՆ

1879 Դեկտեմբեր 21ին Գորիսի (Վրաստան) անշուք խրճիթի մը մէջ չքաւոր, հնակարկատ Վիսարեոն Ճուղաշվիլի ամոլը արու զաւակ մը կ'ունենայ եւ կ'անուանէ Ժողէֆ: Բայց, աշխարհ եւ պատմութիւնը զինքը պիտի ճանչնայ Սթալին (պողպատեայ) կեղծանունին տակ: Պիտի դառնայ մարդկութեան պատուհասը: Զարդելով, աքսորելով, անյայտացնելով քանի մը տասնեակ միլիոն ժողովուրդ, կ'ըսեն թէ Հրեայի արիւն ունի երակներուն մէջ:

Ժողէֆ Վիսարիոնովիչ Ճուղաշվիլի տիկարակազմ մանուկ մըն է, մայրը կը փախաքի որ, իր միակ տղան Աստուծոյ ծառայէ: Չէր երեւակայեր որ տասնեակ տարիներ ետք միլիոնաւոր մարդիկ իր տղան պիտի աստուածացնեն: Հօրը վաստրկած դրամը հազիւ վոտկայի կը բաւէր: Մայրը պարտքով մեքենայ մը գընած էր: Գիշերները կար կը կարէր: Ցերեկներն ալ ուրիշներու տուներուն մէջ կ'աշխատէր: Ի ծնէ այս տխեղծ մանուկը նախ ծաղկախտով վարակուեցաւ, դէմքը կեղոտ մնաց ու այլանդակուեցաւ: Ապա արիւնի թունաւորման պատճառաւ մորթային բորբոքումներ ունեցաւ ձախ թեւին վրայ (իւլսէր) կեղ մը գոյացաւ, որ այլեւս ձախ արմուկը չկարողացաւ բոլորովին ծալել: Ձախ թեւը աւելի կարճ մնաց քան թէ աջը:

Այս բոլոր անպատեհութիւններուն հետ իրենց թաղի տղաքներուն պետն էր: Փողոցներուն մէջ «Վրաստանը ազատենք» կը խաղային: Ութ տարեկանին արդէն չէր ուզեր ռուսերէն խօսիլ, վրացերէն կը խօսէր:

Սթալինի նախահայրերը, դարեր առաջ Փորթուկալէն գաղթած Հրեաներ, վրատարանդի հասած են մինչեւ Պարսկաստան, ապա անցած ու հաստատուած են Վրաստան: Սթալին մինչեւ իր մահը ոչ հաստատած է, ոչ ալ հերքած է այն փսփսուքները, որոնք տարածուած էին ժողովուրդին մէջ թէ «Սթալին իր երակներուն մէջ Հրեայի արիւն ունի»: Ինքզինքը շատ աւելի Վրացի կը համարէր քան ռեւէ Վրացի: Կ'ապրէր միայն Վրաստանով ու Վրաստանի համար:

Հազիւ կարդալ գրել սորված էր, մասնաւորաբար լափելով կը կարդար, «Քոպայ»ի հերոսական գրուագները: Կովկասեան լեռներուն վրայ, Ռուսերու կողմէ կովկասեան ժողովուրդներու վրայ ի գործ դրուած ջարդերը եւ աւերումները:

Մայրը իր միակ տղան Գորիսի աստուածարանական դպրոցը կը զրկէ: Ժողէֆ, հնազանդ ու հլու, օժտուած ուշիմ ու զօրաւոր յիշողութեամբ, յառաջադէմ աշակերտ, յետոյ զինք Թիֆլիզի Ժառանգաւորած կղերանոցը կը զրկեն: Մայրը կը փափաքէր իր տղան եպիսկոպոս տեսնել: Կղերանոցի մատենադարանի կրօնական գիտելիքներն ու գիրքերը զինքը չեն գոհացներ, գաղտնի քաղաքապետարանի մատենադարանէն գիրքեր կ'առնէ ու կը կարդայ: Կը կարդայ Վիքթոր Հիւկոյի «Իննսուն երեք» եւ «Ծովային աշխատաւորները»: Կը կարդայ Թոլսթոյի գրուածքները ու Պալզաք: Օր մը ձեռքը կ'անցնի ձեռագիր Մարքսի «Քափիթալ»ը, զոր կարդալով կ'ընդօրինակէին ու իրար կ'անցնէին: Ժառանգաւորացի ուրիշ 18 աշակերտներու հետ կը հիմնեն մարքսեան «Պրոտղոլա» անունով գաղտնի խումբ մը, իր զեկավարութեամբ: Կը նշանակէ թէ կղերական դառնալու խմոր չունի: 1899ին վերջապէս կը վռնտուի Ժառանգաւորացէն: Իր սքեմը կ'այրէ: Մինչեւ այսօր կղերանոցի տետրակներուն մէջ գրուած կը մնան իրեն տրուած պատիժներուն արձանագրութիւնները, — հինգ օր զնտանի բանտարկութեան դատապարտուած է:

Քսան տարեկանին, բոլորովին ազատ, մատենադարանի մը մէջ հաշուապահութեան գործը մը կը գտնէ, բայց մարքսականութեամբ տարուած ըլլալով՝ իր առաջին գործը կ'ըլլայ իր մէկ ընկերոջ Միքայէլ Իվանովիչին (մեր դիտցած Քալինինը) հետ վայրաշարժերու գործադուլ մը կազմակերպել:

Սթալին եղած է խիստ կնամոլ: Մինչեւ 1915, գործած է քսան կեղծանուններու տակ: Միշտ փախստական իր ընկերներուն տուներուն մէջ ապաստան գտած է, բայց ընկերոջ մը տունի սեմէն հազիւ ոտքը ներս դրած՝ սիրահարութեան եւ սիրաբանութեան պատմութիւն մը ունեցած է: Երեք անգամ պաշտօնապէս ամուսնացած է: Կիները եղած են միշտ երիտասարդ 18էն 19 տարեկան: Առաջին անգամ ամուսնացած է 34 տարեկանին, պահուրտած ըլլալով իր ամենասիրելի ընկերոջ Պոլիսովիչ Բոզէնֆելտի (Քամենեւ) տունը՝ կը սիրահարուի անոր զարմիկին հետ, 18 տարեկան, ապա կ'ամուսնանայ: Երկրորդ ամուսնութիւնը՝ նմանապէս պահուած ըլլալով իր մանկութեան ընկեր օրուան դէմքերէն մէկին տունը, կը սիրահարուի անոր 18 տարեկան աղջկան հետ, ետքէն կ'ամուսնանայ անոր հետ: Երրորդ ամուսնութիւնը Քականովիչի քրոջը հետ, 18 տարեկան, ինքը 58 տարեկան: Ամուսնացած ըլլալով հանդերձ՝ 70 տարեկանին կը սիրահարի 23 տարեկան իր քարտուղարուհիին: Առաջին կինը մեռաւ, բնական մահով, երկրորդ կինը թունաւորեց: Իսկ երրորդ կինը, Քականովիչի քոյրը, իր օրինակին հետեւելով՝ երիտասարդ սպայի մը հետ սիրաբանութիւն կատարած միջոցին՝ ձերբակալուեցաւ ու տեղն ու տեղը Բերիայի միջոցաւ երկուքն ալ գնդակահարուեցան:

Մայիս մէկին յեղափոխական երգեր երգելով ցոյց մը կը կազմակերպէ, վրայ կը հասնին Խազախներ, ցուցարարները կը ցրուին, իրենք լեռները կը փախչին:

Լենին զինքը կը նշանակէ Պաթումի շրջանի կուսակցական զեկավար: Կուսակցութեան սնտուկը պարապ է: Կը կազմակերպէ հրոսակային խումբ մը: Առաջին զոհը կ'ըլլայ հայ հարուստ տպարանատէր մը, Մակարեանց: Հինգ գինուած ընկերներով գիշեր ատեն տպարանին բոլոր կազմածներն ու մեքենաները կը փոխադրեն գաղտնի վայր մը ու հոն կը սկսի իրեն քարոզչութեան համար թռուցիկներ ու գրքոյքներ հրատարակել: Քսան երեք տարեկանին կազմակերպած ցոյցի մը ընթացքին առաջին անգամն ըլլալով կը ձերբակալուի եւ Սիպերիա կը զրկուի, բայց քիչ ժամանակ ետքը փախուստ կուտայ: Մինչեւ 1915 երեք անգամ կը ձերբակալուի ու կը զրկուի Սիպերիա, երեք անգամին ալ փախուստ կուտայ:

Թ. ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ

(1 Շար.)

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ԱՆՏԻՊ ԷՋԵՐԸ

«Արարատ» ամսաթերթին մէջ տրպուած այդ պատմա- գիտական յօդուածին կարեւորութիւնը այն է, որ Կոմիտաս վարդապետ առաջին անգամն ըլլալով գիտական ձեւով, երաժշտագէտի հմուտ մօտեցումով ճշդեց հայկական շարականներուն եւ կրօնական երգերուն ծագման եւ զարգացման ուղին, անոնց արուեստը եւ բովանդակութիւնը, ինչպէս նաեւ ձեւաւորեց հոգեւոր երգերուն եւ մանրուսման եղանակներուն տեսութիւնը:

Յօդուածին մէջ «Հայոց հին եղանակների գիւտը կամ կարգաւորութիւնը» Կոմիտաս վարդապետ կը կապէ Աստուածաշունչին հայերէն թարգմանութեան հետ եւ կը վերագրէ Ս. Սահակ Կաթողիկոսին:

Կոմիտաս վարդապետ գիտել կուտայ թէ մինչեւ գիրերուն գիւտը եկեղեցական երգեցողութիւնը «սաղմոսերգութիւնն էր: Ժամանակ անցնելով, սաղմոսերգութեան կից զարգացան շարականի եղանակները, հաւանաբար հին եղանակներով»:

Հետզհետէ տէրունական տօներուն կարգին կ'աւելնան նաեւ սրբոց տօները. «Ե. դարում գրերի գիւտը, Ս. Գրքի թարգմանութիւնը հոգեւոր երգերը առաջ բերին: Հետզհետէ զարգացաւ եկեղեցական պաշտամունքն ու ժամերգութիւնը: Հանդէս եկան մի շարք երգիչներ, յօրինեցին շարականներ, ճառեր, ներբողներ՝ եկեղեցական, տէրունական եւ սրբոց տօների նշանակութիւնը ժողովրդին բացատրելու նպատակով»:

Եկեղեցական պատմութիւնը ինքնին կը հաստատէ Կոմիտաս վարդապետին հետեւութիւնները: Քրիստոնէութիւնը շարունակութիւնը եւ լրացումը ըլլալով մովսիսական կրօնքին, կարծիք կայ այն մասին թէ անկէ ժառանգեց նաեւ ծիսական որոշ ձեւեր, այդ ձեւերուն հետ միաժամանակ երաժշտութիւնը, որովհետեւ պաշտամունքը առանց երգեցողութեան կարելի չէր: Այդ երգեցողութիւնը սաղմոսերգութիւնն էր, որ ըսկզբնական շրջանին անցաւ նաեւ մեր Եկեղեցիին մէջ, պահելով հին եղանակները: Յետագային, երբ Եկեղեցին ընդարձակեցաւ եւ ազգային կնիք ստացաւ, սաղմոսները մնացին իրրեւ աղօթք եւ հոգեւոր երգերու բանաստեղծութիւն, իսկ եղանակները փոխուեցան եւ ամէն ժողովուրդ պահեց իր ուրոյն երաժշտութիւնը: Այս կապակցութեամբ Կոմիտաս վարդապետ հաւանական կը գտնէ, որ հեթանոսական մեհեաններուն մէջ երգուած եղանակները անցած ըլլան Հայ եկեղեցի, իբրեւ հոգեւոր պաշտամունքի եղանակներ:

Կոմիտաս վարդապետ, հայ մատենագրական տուեալներու վրայ հիմնուելով, ութ ձայները եւ երկու ստեղիները նոյնպէս կը վերագրէ Ս. Սահակին, իսկ շարականներուն ութ ձայնի բաժանումը կը հետեւցնէ երբայական ութ կանոն սաղմոսներէն: Մեր շարականներուն աղբիւրը Ս. Գիրքն է, որմէ ներշնչուած են մեր շարականագիրները:

«Շարականների եղանակներից յետոյ, կ'աւելցնէ Կոմիտաս վարդապետ, կամաց կամաց հանդէս եկան տաղերի, գանձերի աւետիսների եւ այլ հոգեւոր երգերի տեսակներ, հանդիսաւոր ժամերգութեան պահանջից: Սոքա ժամանակի ընթացքում այնքան բազմացան ու ճիւղաւորուեցան, որ իւրաքանչիւր եկեղեցական տօն իր յատուկ տաղն ունէր: Սոցանից առանձին – առանձին ժողովածու կազմուեցաւ, Տաղարան, Գանձարան, Երգարան անուններով:

ՏԱՂԵՐ.— Սոցա բովանդակութիւնը պատկերացնում է պարզ կամ այլաբանօրէն Քրիստոսի տնօրինութիւնները եւ սրբերի կեանքի, նահատակութեան որեւէ նշանաւոր եւ ազդեցիկ բոպէն. տողերը կարճ, տները երկու, երեք կամ չորս տողանի չափածոյ են:

ԳԱՆՁԵՐ.— Սոքա արտայայտում են աշխարհի համար մաղթանք: ԺԴ. դարի վերջերում եւ մանաւանդ ԺԵ. դարում գանձերը մեռելների վրայ էին երգում, նոցա բերանից խոստովանելով զղջում եւ աշխարհի ունայնութիւնը:

ԱՒԵՏԻՄՆԵՐ.— Սոցա նիւթը առնուած է Ս. Աւետարանից հրեշտակների, հովիւներին Մանուկ Յիսուսի ծնունդն աւետելու բոպէն:

ՇԱՐԱԿԱՆՆԵՐ.— Շարականները գրեթէ բոլորը երեք կամ երեք անգամ երեք տնից են կազմուած, բոլոր տները միեւնոյն եղանակով են երգւում (երեքական տներից բաղկացած լինելը Ս. Երրորդութեան նշանակ է, իսկ միեւնոյն եղանակով երգելը՝ երեք անձն, մի աստուածութիւն լինելուն): Շարականների մեծագոյն մասը արձակ, փոքրագոյնը՝ տաղաչափական բանաստեղծութիւն է: Տաղաչափութեան երկու ձեւն եւս կայ՝ շեշտական եւ վանկական:

ՊԵՏՐՈՍ ՍԱՐԿԱՒԱԳ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

(2 Շար.)

Երջանկութիւնը միայն մեր դժբախտութեան ատեն կրնանք գնահատել:

ԼԱԹԻՄԷՐ

Դժուար է սիրուիլ, բայց, աւելի դժուար է սիրելը:

ՀԻԻԿ

ԱՐՁԱԿԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ
ԳՈԳՈՂՈՏԱՀ ԴԵՒԼԻ
ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ

— Ո՛չ, ոչ, ուրուրդ ալ ինծի պէս մարդ մը ես, որ ձեռքդ ձգած ես ձեռքդ տուած ես ու ձգած ես ու կ՚երթաս ուրիշ մը գտնելու համար։ Ես ալ ինծի պէս մարդ մը գտայ, որ ինծի պէս ձեռքը ձգած էր ու ինծի պէս ձեռքը տուած էր ու ձգած էր ու կ՚երթար

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԱՏԻԿԱՆԷՆ

Այս Կիրակի Վատիկանի ձայնասփիւռէն հայկական պատարագ պիտի ձայնասփռուի հետեւեալ ալիքներու վրայ, Կարճ ալիք.— 31·10, 25·55, 19·84 :

Միջին ալիք՝ 196 մեթր :

Պիտի պատարագէ Գերպ. ԳՐԻԳՈՐ Վ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ, պիտի քարոզէ Գերյ. Ներսէս Ծ. Վ. Սէթեան, նիւթ ունենալով «Մէկ հօտին՝ մէկ հովիւ»: Պատարագը կը սկսի ժամը 10·30ին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Առնուվիլի Անարատ Յղութեան քոյրերու Մեծաւորուհին կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի առաւօտ ժամը 11ին, ՄԱՅՐ ՔԵՐՈՎԲԻՆԱՅԻ մահուան քառասունքին պատարագ եւ պաշտօն պիտի մատուցուի Առնուվիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ:

Կը հրաւիրուին Սանուհիները եւ բարեկամները :

ՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՕՐ

Համբարձման Տօնին առթիւ 31 Մայիս, Հինգշաբթի օր, ժամը 10ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կազմակերպած է Հայ Մանուկներու Հաղորդութեան օր: Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Հոգեշ. ՏԷՐ ԳԻՒՏ ՎԱՐԴ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ :

Փարիզի եւ շրջաններու բոլոր դպրոցներու աշակերտութիւնը եւ հաղորդութեան համար պատրաստուած երախաները եւ ծնողքները կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալու այս պաշտամունքներուն :

×

Փարիզի եւ շրջաններու եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան Հինգշաբթի օրուան հետեւեալ դպրոցներու տարեվերջի հանդէսները հովանաւորութեամբ Հայրապետական պատուիրակ Գերշ. ՏԷՐ Սերովբէ Եպիսկ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ :

Ա.— Ժանթիյիի, Պիսէթրի, Փորթ տ'Իթալի շրջանի դպրոցի հանդէսը, կազմակերպուած Կրթ. Մարմնոյ կողմէ տեղի պիտի ունենայ Յունիս 2, Շաբաթ դիշեր ժամը 8·30ին, Քոմպաթաններու սրահին մէջ, Ռիւ Բէյմոն Լրֆէվրը, Ժանթիյի :

Երգ, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ :

Ուսուցիչ Պ. Գրիգոր Քէբէնեանի ղեկավարութեամբ:

Մուտք 2 Ն. Ֆ.:

Բ.— Պանեէօ – Քաշանի տարեվերջի դպրոցական հանդէսը տեղի պիտի ունենայ 3 Յունիս, Կիրակի ժամը 3ին Պանեէօյի Ֆրանսական դպրոցի սրահին մէջ, կազմակերպուած Կրթ. Մարմնոյ կողմէ:

Երգ, պար, արտասանութիւն եւ զանազան հաճելի անակնկալներ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Հռիփսիմէ Պալըգճեանի: Կը հրաւիրուին մեր բոլոր հայրենակիցները իրենց ներկայութեամբ քաջալերելու դպրոցներու աշակերտութիւնը եւ ուսուցչական կազմը :

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ Աղգ. Միութեան ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան 31 Մայիս, Հինգշաբթի, (Համբարձման տօնին) սկսեալ առաւօտեան ժամը 9էն մինչեւ կէսօրէ վերջ ժամը 7, նորակառոյց եկեղեցւոյ մէջ :

Այս առթիւ կը հրաւիրուի Լիոնի, ամբողջ Ռօն նահանգի՝ ինչպէս նաեւ Սէն Մօռիս, Քրէփիէօ եւ Միռիպէլ բնակող՝ Առաքելական եկեղեցւոյ դաւանանքին պատկանող Հայերը, որ գան եւ կատարեն իրենց պարտականութիւնը :

ԸՆՏՐՈՂԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԸ

Հասարակութեան ջերմ խնդրանքին վրայ Բ. ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ

ԽԱՄԱՃԻԿՆԵՐԸ

Փիէռ Վօլֆի Գոմէտի տռամը 4 արարով և միեւնոյն դերակատարներով

Յունիս 4, Երկուշաբթի դիշեր 20·45ին

Փօլ Ֆարալիք թատրոնին մէջ

Բեմադրութեամբ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆԻ

Տոմսերու համար դիմել Բալուեան գրատուն 43 Ռիւ Ռիշէ, Մասիս նպարավաճառատուն 23 Ռիւ Սօլնիէ եւ ներկայացման օրը թատրոնին կիչէն :

Վարագոյրը կը բացուի ճիշդ ու ճիշդ ժամը 20·45ին :

(Մանրամասնութեանց համար փնտռել յայտագիրը):

ՄԱՏԱՂԸ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս տեղի պիտի ունենայ մատաղի օրհնութիւնը Ալֆորվիլի, Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ, այս Կիրակի Մայրերու տօնին առթիւ :

Կը պատարագէ ու քարոզէ ԳԻՒՏ ՎԱՐԴԱՊԵՏ:

Բոլոր անոնք որ ուխտած են եւ կամ կը փափաքին իրենց նիւթական մասնակցութիւնը բերել սոյն նուիրական գործին, պարտին արձանագրուիլ եկեղեցւոյս գրասենեակը :

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 3ին, Կիրակի կէսօրէ ետք, Սէրքլ Կաթոլիք սրահը :

Կը խօսի՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

×

«ՄԱՅԻՍ 28»ը, Հայաստանի Անկախութեան 44րդ տարեդարձը, Մարսէյլի մէջ պիտի տօնուի Յունիս 2ին, Շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրայի» սրահներուն մէջ, գեղարուեստական չքեղ յայտագրով :

Մարսէյլի Հայ կազմակերպութիւններէն կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը :

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի, 27 Մայիս, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին, Ռիւ Ժէի սրահին մէջ :

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէի կողմէ: Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչին :

Կը նախագահէ Ընկ. ԳԷՈՐԳ ՔԻՐԷՃԵԱՆ

Կը խօսի՝ Ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, արտասանութիւն կարող ուժերու կողմէ:

Մուտքը ազատ է :

×

ԼԻՈՆ.— «Մայիս 28»ի տօնակատարութիւնը տեղի կ'ունենայ 2 Յունիս, Շաբաթ իրիկուն, Ռիւ Տիւնուառի սրահին մէջ:

Կը խօսի՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդին՝ Յունիս 3ին:

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— «Մայիս 28»ի տօնակատարութիւնը Ալֆորվիլի մէջ, Շաբաթ, Յունիս 9ին, մինչեւ լոյս :

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 2ին, Շաբաթ երեկոյ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պանեէօ. Քաշանի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները այս Ուրբաթ, ժամը 20·30ին, ընկերուհի Է. Հանչէրեանի բնակարանը, 9 Ռիւ տէ Փռէ, Պանեէօ: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը :

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին սովորական հաւաքատեղին: Վարչութիւնը կը փափաքի որ բոլոր անդամները ներկայ ըլլան այս կարեւոր ժողովին :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները, այս Հինգշաբթի, կէս օրէ ետք ժամը 5ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն : Օրակարգ.— Ա) Շրջաբերականներու ընթերցում: Բ) Տեղեկագրի եւ հաշուեկշռի վաւերացում: Գ) Պատգամաւորներու ընտրութիւն :

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ՀՌՈՄ

Օգոստոս 3էն 7, Հռոմ ուխտագնացութիւն մը կազմակերպուած է շատ նպաստաւոր պայմաններով :

ԼԻՈՆԷՆ Լիոն 220 Ն. Ֆ., 10 Ն. Ֆ. ալ արձանագրութեան ծախքերուն համար: Դիմել մինչեւ Մայիս 31, Մոմճեան վարդապետին՝ 14 Ռիւ տը լա Քլէռ, Լիոն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

(ՄԱՅԻՍ 28)

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Մայիս 26ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ,

ՓԼԱՍ ՍԷՆ – ՍԻՒԼՓԻՍ

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսի՝ Ընկ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Խօսք կ'առնէ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ներկայացուցիչը

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ

Երգչախումբը ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Մեներգ ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ, հայկական մենապար եւ զոյգ պար՝ ՕՐ. ՕՐ. ԹԱՐՈՆ եւ ՃԱՐԱԵԱՆ, քառեակ ղեկավարութեամբ ՓՕԼ ՍԷԶԵԱՆի եւ արտասանութիւն՝ ԱՐԱ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ :

Կէս դիշերէն ետք եւրոպակար պարեր.— Նուագախումբ՝ ՊԵՐՆԱՌ ՏԷՏԷՃԵԱՆ

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով ՄՈՒՏՔ 5 Ն. Ֆ.

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

ՅՈՒՆԻՍ 17, ԺԱՄԸ 15ԷՆ 22

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

36, Avenue de Gaulle, Montmorency

Մանրամասնութիւնները յետագային :

Հ. Յ. Դ.

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Հինգշաբթի, ժամը 20·30ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԾԱԽՈՒ Է

Պութոնիէռի գործ մը, լայն յաճախորդութեամբ: Չորս մեքենաներ :

ԴԻՄԵԼ գործի ժամերու՝

21, Rue des Petits-Carreaux
Escalier fond Cour. 3ème étage à droite.

Վ Ա Լ Ա Ն Ս

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ ՀՐԱՒԷՐ

Հայ Աղգ. Միութեան վարչութիւնը, սիրով կը հրաւիրէ, Վալանսի եւ իր շրջակայի հայ հասարակութիւնը անխրտիր, ընդհ. ժողովի որ տեղի պիտի ունենայ այս Ուրբաթ ժամը 21ին, Սալ տէ Ֆէթի Ֆուայէին մէջ:

Այս առթիւ, կոչ կ'ընէ Աղգասիրական զգացումներուն եւ կը խնդրէ բոլորին ներկայութիւնը, օրուան կարեւոր հարցերը լուծելու համար :

Ծանօթ.— Նկատի ունենալով որ Ապրիլ 14ին ընդհ. ժողովին մեծամասնութիւն չգոյացաւ, այս երկրորդ ժողովին ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

.... ՎԵՐԸ ԱՐԵԳԱԿ՝ ՎԱՐԸ ԹՈՄԼԱԿ ....
ԱՐԵՒԸ երկնքին՝ ՆԵՐԿԸ տունին

Բնական լոյսն է, եթէ ձեր բնակարանը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes

Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne

Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք :

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը որու շնորհիւ կրնայ 10էն 30 առ հարիւր զեղջ ունենալ :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAYRAC — FONTENAY – SOUS – BOIS (Seine)

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 24 ՄԱՅԻՍ

JEUDI 24 MAI 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9411 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5212

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԸ

(ՊԱՏԳՄ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Շաբաթ օր Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ կը բացուի Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի 18րդ պատգամաւորական ժողովը, որ պիտի տեւէ երեք օր :

1958 Փետրուարին Տէսինի եւ 1960ի ամառը Պէլֆոնթէնի իր տան մէջ գումարուած էին վերջին պատգամաւորական ժողովները: Այսպէս երկու տարին անդամ մը տեղի կ'ունենայ հայ կանացի մեծագոյն կազմակերպութեան գերագոյն ժողովը:

«Կապոյտ» Խաչը «Կարմիր» էր ժամանակին :

Պետական Հայ Կարմիր Խաչ մը կազմուած էր Փարիզի եւ Մարսիլիոյ մէջ Հայաստանի անկախութեան օրերուն, բժիշկ Համօ Օհանջանեանի նախաձեռնութեամբ: Իր գործունէութեան դաշտն ու անդամներու թիւը սահմանափակ էին այն ատեն: Կարմիր Խաչը դեղօրայք կը ղրկէր Հայաստան: Յետագային օժանդակեց նաեւ Ֆրանսա հասնող գաղթականներուն :

Խորհրդայնացումէն վերջ, Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութիւնը Որբերու, Ուսանողներու եւ Գաղթականներու օգնութեան մասնաճիւղերու կողքին ստեղծեց նաեւ Հայաստանի օգնութեան Կարմիր Խաչ մը:

Բժիշկ Սպանդարատ Կամսարական 1925ին Եւրոպա եկաւ. սակայն չյաջողեցաւ Ժընեւի կեդրոնին ընդունիլ տալ անջատ «Հայաստանի Կարմիր Խաչ»ի մը գոյութիւնը, քանի որ մեր երկիրը անկախ չէր :

Տիկնանց Միութիւնը անպաշտօն կերպով պահեց Հայ Կարմիր Խաչ տիտղոսը եւ կը պահէ ցարդ :

Հիւսիսային Ամերիկայի մէջ 1910ին ողբացեալ Է. Ակնունիի կողմէ հիմնուած էր Հայ Կարմիր Խաչ մը, որ իր ծաւալուն կազմակերպութեամբ եւ հարուստ աղբիւրներով թանկագին ծառայութիւններ կը մատուցանէր երկրի եւ սփիւռքի Հայութեան եւ կը շարունակէ մատուցանել :

1928ին Ֆրանսայի մէջ կազմուեցաւ անոր մէկ մասնաճիւղը, Արշակ Ջամալեանի, Տիկին Ջաւօ Շանթի, Տիկին Սաթենիկ Տէր – Դաւթեանի եւ ընկերներու ջանքերով :

Այս նորակազմ «Հայ Կարմիր Խաչը» շուտով արմատ ձգեց ժողովրդական խաւերու մէջ Փարիզէն մինչեւ գաւառի յետին քաղաքը, ուր կարեւոր թիւով Հայեր կը բնակէին :

Միաժամանակ երկու «Հայ Կարմիր Խաչ»երու գոյութիւնը միեւնոյն երկրին մէջ շփոթութեանց տեղի կուտար :

Վերջ տալու համար այս երկուութեան, «Հայ Կարմիր Խաչ»ի պատգամաւորական ժողովը՝ գումարուած Փարիզ 1934ին՝ որդեգրեց «Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչ» անունը, զոր ցարդ կը պահէ :

Միւս կողմէ Ամերիկայի մայր կազմակերպութիւնն ալ «Հայ Կարմիր Խաչ »ը վերածեց «Հայ Օգնութեան Միութեան » (Հ. Օ. Մ.):

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչը 1928էն ի վեր հաւատարմօրէն նուիրուած է իր առաջադրած սրբազան նպատակներուն:

Ազգապահպանում, նորագոյն սերունդի փրկութիւն, ուսումնատենչ կարօտ աշակերտներու, հիւանդ, ծեր ու չքաւոր հայրենակիցներու օգնութիւնը իր գործունէութեան մաս կը կազմեն :

Ողջունելով 18րդ պատգամաւորական ժողովը, կատարեալ յաջողութիւն կը մաղթենք իր աշխատանքներուն :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԳԱՀԻՐԷ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՆՈՐ ՈՒԽՏԸ

Շատ կը սպասուէր Նասրի Երկուշաբթի օրուան ճառին եւ մանաւանդ այն յայտարարութեանց զորս Ռայսը պիտի ընէր, այս առթիւ:

Նոր ուխտը «Ազգային Շարժումի» որ սահմանուած է բովանդակ արաբական աշխարհին, պիտի ըլլայ «արաբ ժողովուրդին փիլիսոփայական, քաղաքական, տնտեսական եւ ընկերային Գուրանը » : Վեց ժամ տեւեց այս ուխտին ընթերցումը, Նասրի կողմէ:

Գլխաւոր մասերը կուտանք ստորեւ :

Ներածականին մէջ ուխտը, նախ կը հաստատէ ինչ որ կը կարծուէր: 1952ի Յուլիս 23ի յեղափոխութիւնը որուն նախակարապետը եղած է Նասր, զուրկ էր յեղափոխական շարժումի որեւէ վարդապետութիւնէ: Շնորհիւ ժողովուրդին է որ միապետութիւնը «պալատի հասարակ յեղափոխութեան կամ Ֆաշիստ զինուորական մենատիրութեան » ձեւ չառաւ : « Եգիպտոսի մէջ, կը շեշտէ ուխտը, յեղափոխական փորձառութիւնը օրինակի արժէք առաւ Ափրիկէի, Լատին Ամերիկայի եւ Ասիոյ ժողովուրդներուն համար, որոնք աշխարհակալութեան դէմ կը պայքարին»:

Քաղաքական փիլիսոփայութեան տեսակէտով ուխտը զանազան կարծիքներ կը պարզէ.— Ընկերային որոշ միջավայրի մը պատմական յեղաշրջումը կ'ազդէ անհատին վրայ որ, իր կարգին, կ'ազդէ պատմութեան ընթացքին վրայ : Աշխարհի բոլոր յեղափոխական փորձառութիւնները անբաժանելի ամբողջութիւն մը կը կազմեն եւ մէկը միւսով կ'ապրի: Յեղափոխութիւնը միակ ճամբան դարձած է այն ժողովուրդներուն համար որոնք կ'ուզեն ազատագրուիլ աշխարհակալութենէ , աւատապետական եւ դրամատիրական շահագործումէ եւ թերաճ վիճակէ :

Ուխտը, ապա, կը հռչակէ որ միջազգային կացութեան յեղաշրջումը, հիմնապէս բարեփոխած է, գաղթային տիրապետութեան կամ կէս – տիրապետութեան տակ եղած ժողովուրդներու պայքարը: Այս յեղաշրջումին վճռական ազդակներն են, ըստ Նասրի.— Համայնավար պլոքին երեւումը իբրեւ «մեծցող նիւթական եւ բարոյական ուժ», Ափրեւասիական եւ Լատին Ամերիկայի ազգայնական շարժումներու զարգացումը, գիտութեան հսկայ յառաջդիմութիւնները , անոնց մտքէ չանցած հեռանկարները յետամնաց ազգերու նիւթական զարգացման համար, ոչ – յանձնառու երկիրներու խումբի մը ծնունդը եւ վերջապէս՝ ՄԱԿի ստեղծումը :

Թերաճ երկիրներու նպաստաւոր այս ուժերուն դիմաց, կ'ըսէ Ուխտը, աշխարհակալութիւնը զանազան ծածուկ մեթոտներու կը դիմէ յաւիտենականացնելու համար իր տիրապետութիւնը երիտասարդ ազգերու հարստութեանց վրայ, տնտեսական ամբողջութիւններ կազմելով եւ պաղ պատերազմը հրահրելով :

Ուխտը կը դատապարտէ դասակարգերու պայքարի տեսութիւնը: «Եգիպտացի ժողովուրդը կը մերժէ ընկերային դասակարգի մը մենատիրութիւնը, ինչ որ ալ ըլլայ ան, եւ կը խորհի թէ իրական ժողովրդավարութիւն մը կարելի է եթէ դասակարգերու տարբերութիւնները ջնջուին :

« Քուէի ազատութիւնը առանց արժանավայել կերպով ապրուստ շահելու ազատութեան եւ կրթութեան իրաւունքի , խաբէութիւն է»: Յետագայ Ազգ. ժողովները պիտի ընտրուին, ընտրուողներու առնուազն կէսը գիւղացիութեան եւ բանուորական դասուն ներկայացուցիչները պիտի ըլլան: Ամէն պարագայի մէջ քաղաքական ժողովրդավարութիւնը չի կրնար բաժնուիլ ընկերային ժողովրդավարութենէն: Ուխտը կը նախատեսէ նոր կուսակցութեան մը կազմութիւնը որ պիտի ընդգրկէ «ազգին բոլոր կենդանի ուժերը»: Անհրաժեշտ կը գտնուի նաեւ «գիտական ընկերվարութիւնը»: Ուխտը կը վերլուծէ նաեւ արաբական աշխարհի կացութիւնը հետեւեալ ձեւով.— վերին աստիճանի վրայ, արաբական միասնականութեան համար պայքարը ժամանակավրէպ է: Այս պայքարը այլեւս տեղի կ'ունենայ ընկերային մարզի մէջ, բոլոր յառաջդիմականներու եւ յետադիմականներու միջեւ: Ոչ ոք կրնայ պարտադրել վերամիացումը, որ կ'անցնի ընկերային յեղափոխութենէ : Եգիպտոս որուն, արաբական աշխարհի լիտըրշիփը արձանագրուած է հին եւ ժամանակակից պատմութեան մէջ, պարտի օգնել, քաղաքականօրէն, ժողովրդական որեւէ շարժումի որ տեղական տարրերուն կը ձգէ ուղղակի գործունէութեան անցնիլը :

Ուխտը կը խօսի նաեւ Իսրայէլի մասին, շեշտելով թէ հրէական պետութիւնը ստեղծուած եւ պահպանուած է աշխարհակալութեան կողմէ : « Մեր ժողովուրդը վճռած է մաքրագործել իսրայէլեան յարձակումը, արաբական հողամասին մէկ մասին վրայ »:

Վերջին մասին մէջ, Ուխտը կ'անդրադառնայ արտաքին քաղաքականութեան : Պէտք է յաղթել աշխարհակալութեան բոլոր ձեւերու տակ: Պէտք է պաշտպանել եւ ամրապնդել խաղաղութիւնը որ սինէ քուա նոն պայման է ազգային տնտեսական յառաջդիմութեան : Պէտք է նաեւ նպաստել միջազգային գործակցութեան բոլոր ժողովուրդներու եւ մանաւանդ «մէկ–երրորդ աշխարհի » ժողովուրդներուն բարգաւաճման համար :

ՖՐԱՆՍԱ

ՄՈԽԹԱՐ ՈՒԼՏ ՏԱՏՏԱ՝ ՓԱՐԻԶԻ ՆՈՐ ՀԻՒՐԸ

Չորեքշաբթի առաւօտ, Օռլիի օդակայանը հասաւ Մաւրիտանիոյ իսլամական հանրապետութեան նախագահը որուն կ'ընկերանայ Ֆրանսացի կինը: Տը Կոլ անձամբ ընդունեցաւ նորակազմ հանրապետութեան ղեկավարը եւ կինը :

Սենեկալի ափին, կ'ապրին 200·000 Մաւրիտանացիները (Փէօլհ , Ուոլֆ եւ Թուքուլէօր): Մէկ միլիոն քառակուսի քիլոմեթրի վրայ, երկրին տնտեսութիւնը կ'ապահովեն բրինձը , առաշիտները, արմաւենին: Հինգ միլիոն այծի եւ ոչխարի եւ 300·000 ուղտի բուծումը , Մաւրիտանացիներու գլխաւոր գործունէութիւնն է : Անապատին ծոցը ծնած է մայրաքաղաք մը՝ Սէն – Լուի, ուր 6000 հոգի կ'ապրին :

Ծանօթ է որ քանի մը շաբաթ առաջ , տը Կոլ տեսակցութիւն մը կ'ունենար Հասան Բ.ի հետ եւ հաւանական է որ խօսուած է նաեւ Մաւրիտանիոյ մասին : Արդարեւ Մարոք կը պնդէ եթէ Մաւրիտանիան Մարոքի անբաժան մասն է :

× Անկախները շատ դժգոհ են որ իրենց կուսակցութեան անդամները նախարար կը մնան: Առջի օր 31ի դէմ 57 ձայնով պահանջած են որ ասոնք (Ժիսքառ տ'Էսթէն, տը Պրօյլ, Ժագինօ, Մարսըլէն) հեռանան Փոմփիտուի դահլիճէն , բայց այս վերջինները մերժեցին առարկելով թէ անձնական բնոյթ ունի իրենց մասնակցութիւնը եւ ոչ կուսակցական :

× Ալժերիոյ կացութիւնը միշտ ողբերգական է: Չորեքշաբթի առաւօտ ժամը 5·30ին սկսան ահաբեկումները :

Միւս կողմէ, մեկնումները կը բազմանան: Գաղտնի բանակը, այս առթիւ , փիռաթ – հաղորդում մը տուաւ եւ արտօնեց որոշ Եւրոպացիներու մեկնումը . — Կիները, երախաները եւ 45 տարեկանէն վեր այրերը:

Ամէն օր Եւրոպացիներու նոր դիակներ կը գտնուին եւ սարսափը կը ծաւալի :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հաղորդեն թէ նորակազմ դահլիճին Ներքին եւ Արտաքին նախարարները՝ Ապտել Հալիմ Խատուր եւ Ատնան Էլ Ազհարի հրաժարած են: Վարչապետը Արտաքին նախարար նշանակած է. Ապտուլ Սալամ Էլ Ուժէյլին եւ Արտաքին՝ Ռաշատ Պարմատա , իբրեւ առժամեայ փոխանորդներ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Թաս» գործակալութեան համաձայն Խրուշչեւի գլխաւորութեամբ, պաշտօնական պատուիրակութիւն մը Ռումանիա պիտի երթայ, Յունիսի վերջ :

ՀՈՆՔ–ԿՈՆՔ կը հասնին անհամար չին գաղթականներ ինչ որ վտանգաւոր կացութիւն մը կը ստեղծէ անգլիական գաղթավայրին մէջ: Սովէն զատ, վախ կայ նաեւ թէ համայնավար խաղ մը ըլլայ այս անսպասելի աքսորը :

ՄԱԿ–Ի ընդհ. քարտուղար՝ ՈՒ. Թանի տղան, արկածի մը զոհ գնաց առջի օր : 21 տարեկան էր եւ ՈՒ. Թանի միակ զաւակը :

ՊՈՒԼԿԱՐԱԿԱՆ կառավարութիւնը արտօնեց արեւմտեան թերթերու ներածումը, սահմանափակ քանակութեամբ : Համայնավար պլոքի երկրորդ երկիրն է որ նման որոշում մը կուտայ: 1950էն ի վեր միայն Լեհաստանն է որ արեւմտեան թերթ կը ստանայ: Խրուշչեւ յայտարարած էր ամերիկեան թերթերու տնօրէնին թէ տակաւին որոշ ժամանակ պէտք է որպէսզի Խորհ. Միութիւնը այդ արգելքը վերցնէ :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը՝ Քարամանլիս անդրադառնալով Խրուշչեւի յայտարարութեանց Սոֆիայի մէջ, ըսաւ թէ անգամ մը եւս խորհրդային վարչապետը Յունաստանի ներքին հարցերուն միջամուխ կ'ըլլայ: Խրուշչեւ խօսելով «յունական աշխարհակալութեան» մասին , ըսած է Քարամանլիս, մոռցաւ անշուշտ որ իր գտնուած երկիրը մէկ սերունդի ընթացքին, երեք անգամ Յունաստանի վրայ յարձակած է, հսկայ աւերներ գործելով :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ գործադուլի վախը չէ վերցած: Կազի եւ ելեկտրականութեան ընկերակցութիւնները գործադուլի որոշում տուին Մայիս 29ին համար :

ԺԱՆ ԿԻԹՈՆ ընդունուեցաւ Ֆրանսական Ակադեմիա, Զօր. Վէկանի կողմէ : Փիլիսոփայ Կիթոն կը գրաւէ դեսպան Պեռարի աթոռը:

ՀՌՈՄԻ մէջ, երկրորդական բոլոր վարժարանները փակ են, ուսուցչական կազմին գործադուլին հետեւանքով :

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ Արաբ Մ. Հանրապետութիւնը մշակութային համաձայնութիւն մը ստորագրեց Միացեալ Նահանգներուն հետ: Ֆիլմեր, հրատարակութիւններ եւ գիտուններ պիտի փոխանակեն :

ԵՐԵՔ ՄԱՀՄԵՏԱԿԱՆՆԵՐԸ , որոնք Մըլէօնի մօտ ամբողջ ընտանիք մը ջարդած էին, ձերբակալուեցան :

ՍԷՆ – ՄԻՇԷԼԻ

ՇՐՋԱՆԻ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Յառաջ կը ծախուի Պուլվ. Սէն Միշէլ, 47 թիւին առջեւի կրպակը :

ՀԱՒԱՏՔԻ ԶՕՐՈՒԹԻՒՆԸ

Բազմաթիւ ուժեր ու ազդակներ կան, որոնք կեանքը կը վարեն եւ մարդիկը գործի կը մղեն կամ գործ մը, նպատակ մը կ'իրականացնեն :

Գիտութիւնը, արուեստը, ճարտարութիւնը, ինչպէս նաեւ արհեստագիտութիւնը, ճարտարագիտութիւնը ուժեր են, որոնք բացատրելի եւ հասկնալի են բոլորին համար: Սակայն կան անշօշափելի ու անհակակշիռ ուժեր ալ, որոնք մեծ ազդեցութիւն ունին կեանքին ու մարդուն վրայ, թէեւ չեն բացատրուիր: Կամ կը բացատրուին որոշ չափով միայն, միշտ ալ դժգոհ ձգելով մարդը, մնալով միշտ վերացական :

Հաւատքը այս անբացատրելի ուժերէն է. կայ մարդուն մէջ այդ զօրութիւնը, առանց սակայն յստակ տարրերու եւ բաղկացուցիչ մասերու: Իր տեսակները ունի հաւատքը, կրօնական, բարոյական, գաղափարական, գրական, եւայլն, սակայն, ըստ էութեան, նոյնն է ան, կեանքի ու գործունէութեան մէջ հզօր ու անընկճելի ուժ մը, որ կը գործէ շարունակ եւ, առանց իրեն, կարելի է ըսել, թէ ոչինչ կ'իրականանայ :

Բոլոր մեծ նուաճումները հաւատքի զօրութեամբ իրագործուած են: Կրօնները հիմնուած են հաւատքի վրայ, մտքի ըստեղծագործութիւնները անմահացած են՝ որովհետեւ օծուած են հաւատքի շունչով. մարդկային մեծագործութիւնները յաջողած են հաւատքով. յաղթանակները տարուած են, երբ բանակը հաւատքով նետուած է կռուի դաշտ, իսկ պարտուած, երբ պակսած է հաւատքը, յուսալքուած է :

Կրօնի մէջ ժողովրդական բազմութիւնները հաւատքով կ'ապրին եւ կը պահեն վարդապետութիւններն ու անոնց յատուկ հաստատութիւնները, հաւատքի ուժով կը պայքարին, առաւելաբար հաւատքով: Այս իրողութեան խոր իմացումին համար է, որ, ինչպէս շատ մը այլ կրօնական առաջնորդներ, Յիսուս ալ իր վարդապետութեան խարիսխը դարձուց զայն : « Հաւատք քո կեցուցին զքեզ » պատգամեց ան հիւանդին, հաւատքի ուժը հաւասար դարձնելով կեանքին: Հաւատքով միայն կարելի է ապրիլ : Եւ ճիշդ է այս ըմբռնումը այսօր, երկու հազար տարի ետքն ալ, որովհետեւ կեանքի մասին հաւատք չունեցողները, իրենց հաւատքը կորսնցնողները կամ կ'անհետանան կեանքէն եւ կամ կ'անդամալուծուին հոգեպէս: Ահա թէ ինչու «երանի՛» տուած է Յիսուս անոնց, որոնք կը հաւատան, նոյնիսկ չտեսած, անշուշտ հաւատքը նոյնացնելով անկեղծութեան ու ճշմարտութեան հետ :

Ինչպէս օտար, նաեւ մեր եկեղեցական կեանքին մէջ դեր կատարած են եւ անմահացած այն դէմքերը միայն, որոնք հաւատքով գործած են ու ապրած: Վարժապետեան մը, Խրիմեան մը, Իզմիրլեան մը եւ ուրիշներ դեր կատարած եւ անմահացած են, որովհետեւ իրենց ազգային ու կրօնական գործունէութեան մէջ հաւատք դրած են. հաւատացած են, թէ հայ ժողովուրդին ճակատագիրը կրնան բարելաւել, Հայ Եկեղեցին կրնան պատնէշ դարձնել Հայուն հոգեկան պաշտպանութեան համար : Նուազած է թիւը այսօր, շատ նուազած, հաւատացեալ եկեղեցականներուն, ապահովաբար դարուն նիւթապաշտական, աշխարհային ձգտումներուն պատճառով: Չեն պակսիր, անշուշտ, աստուածաբաններ կամ կրօնական գիտութեանց մէջ տիտղոսաւորներ, սակայն այդ բոլորը կը կորսընցնեն իրենց նշանակութիւնը, եթէ կը պակսի հաւատքը : Այս է պատճառը, որ յաճախ, կ'անդրադառնանք անցեալին, կը փնտռենք գաւառական այն հաւատաւոր ու խոնարհ քահանան, որ, մոռցած ինքզինք, իր կեանքը կը նուիրէ իր ժողովուրդին ու անոր բարօրութեան, առանց ակնկալութիւններու եւ սնափառ ձգտումներու :

Կ'ըսուի թէ հաւատքը կը սկսի այն կէտէն, ուր գիտութիւնը կանգ կ'առնէ : Սակայն թերեւս հարկ ըլլայ ամբողջացնել այս բանաձեւը աւելցնելով, թէ հաւատքը չի ժխտեր գիտութիւնը, որ առանձինն չի կրնար մարդը բարձունքներու տանիլ, առանց հաւատքի շունչին ու զօրութեան :

Հայ կեանքը, իր ալեկոծութեան մէջ, հաւատքով թեւաւորուած է ու տեւած : Եթէ ապրած է Հայը, հակառակ իր մեծ դժբախտութիւններուն, ոչ գիտութեան, ոչ ճարտարութեան եւ ոչ ալ այլ ուժերու կը պարտի ատիկա: Հայը ապրած է, որովհետեւ միշտ ալ հաւատացած է, թէ օր մը արդարութիւն պիտի ըլլայ իրեն եւ ճշմարտութիւնը պիտի յայտնուի :

Մեր յեղափոխականները, մեր Ֆետայիները, ամէն բան մէկ կողմ նետած, հայրենի լեռները բարձրացած են կամ կրակին մէջ նետուած, աւելի շատ հաւատքով. այն ըմբռնումով, թէ կը կրուին յանուն ազգին ազատութեան, անոր ոտնակոխուած իրաւունքներուն, յանուն հայրենիքի: Կարելի՞ էր Հայ Յեղափոխութիւնը գիտութեամբ, օրէնքի ուսումնասիրութեամբ կամ թեքնիքով, եթէ այդ բոլորին վրայ չփչէր հաւատքի շունչը, որ մահուան դէմ կը զրկէր մեր անձնուէրներու փաղանգները :

Եւ ահա, վերջապէս, հայ գիրն ու մշակոյթը, Սահակ Մեսրոպէն սկսելով : Կարելի՞ է միայն պարզ խորհրդածութեան ու գիտութեան հետեւանք նկատել հայ գիրերու գիւտն ու տարածումը: Վարդապետ մը, ինչպէս էր Մեսրոպ, այո՛, գիտութեան ու գիտակցութեան տէր էր, սակայն նաեւ հաւատքի մարդ էր, որ երազեց, հաւատաց գիրին զօրութեան, հաւատաց՝ առանց նշմարած ըլլալու իր գիւտին հետեւանքները: Եւ երբ իր ժողովուրդը օժտեց այդ մոգական տառերով, աստուածային մատն ու միջամտութիւնը խառնեց իր գիւտին, բացատրելու համար իր ստեղծագործութիւնը: Իր ձախողութիւններուն մէջ իսկ պահեց ան իր հաւատքը եւ նոյն ուժով ու թափով դպրոցներ հաստատեց, հայ ժողովուրդը լուսաւորելու համար: Իր ու Սահակի, ինչպէս անոնց առաջին գործակիցներուն կողմէ Աստուածաշունչին թարգմանութիւնը գիտութեան հետ՝ նոյնպէս պէտք է վերագրել հաւատքի ուժին, որով կրցան հիմը դնել հայ գրականութեան, բիւրեղացնելով հայ լեզուն, որ բարձունքին վրայ կը մնայ միշտ, դարերէ ի վեր :

Անշուշտ տաղանդը եւ գիտութիւնը անհրաժեշտ տարրեր են որեւէ գործի ու ստեղծագործութեան համար: Բայց անբաւական պիտի ըլլային, առանց հաւատքի ստեղծարար շունչին : Մեր Նարեկացին ու Շնորհալին միայն տաղանդով չէ, որ գրած են կամ երգած, այլեւ հաւատքով, խորունկ յուզումով, որ մինչեւ այսօր կը համակէ մեզ եւ կը խռովէ մեր հոգին :

Գրականութեան մէջ եթէ դասականներըկը փնտռենք, ազգային կամ միջազգային, միայն իրենց լեզուին կատարելութեան կամ թեքնիքին համար չէ, այլ իրենց անշօշափելի այն շունչին, որ կը բխի անոնցմէ եւ զոր «հաւատք» կը կոչենք, գրական կամ ստեղծագործական որակումով :

Եթէ նոր դարերուն Սայաթ Նովա մը, Աբովեան մը կամ Դուրեան մը եւ կամ Մ. Պէշիկթաշլեան մը կը փնտռենք, կամ Բաֆֆի, Ծերենց եւ ուրիշներ կը կարդանք, պատճառը այն է, որ միայն տաղանդով չէ որ ստեղծագործած են, այլեւ հոգեկան սարսուռով, հաւատալով իրենց գործին, գրածին ու նպատակներուն : Տիրան Չրաքեան արուեստագէտ բացառիկ գրող մըն է, որ գրած է հոգիով: Կիւրճեան իր պարզ նամակներուն մէջ իր սիրտը դրած է, Մեծարենց, Տէրեան, Վարուժան եւ Սիամանթօ խորապէս հաւատացած են գրականութեան եւ իրենց հաւատքի զօրութեամբ հասած են մեծ նուաճումներու: Տաղանդով օժտուած են, բայց նաեւ հաւատքի լոյսով ողողուած :

Այսօր, այս ցամաք ժամանակներուն, քանի՞ հաւատաւոր կրնանք գտնել: Տաղանդաւորներ շատ կան, սակայն հաւատքով օժտուածնե՞ր ...

Մեր հարցումը անպատասխան կը մընայ, սպասելով որ գիտութեան ու գիտակցութեան հետ՝ տաղանդին վրայ իջնէ հաւատքին ցօղը :

(Խմբ. «ՀԱՅՐԵՆԻՔ»ի)

ՍԹԱԼԻՆԻ ՄԱՍԻՆ

Լենինի կը ծանօթանայ առաջին անգամ Ֆինլանտայի մէջ գումարուած համառուսական համայնավար կուսակցութեան պատասխանատու մարմինի բացառիկ մէկ ժողովին մէջ: Լենին կ'ըսէ իրեն. (այն ժամանակ Քոպա ծածկանունը կը կրէր) — Այդ անունը շատ վրացական է. ես քեզի Սթալին (պողպատէ մարդ) անունը պիտի տամ: Տարի մը ետք Ժողէֆ հինգ պատգամաւորներու հետ Լոնտոն կը հասնի, մասնակցելու համար հոն գումարուած համայնավար կուսակցութեան համագումարին : Հոն կը տեսնէ Աստուածաշունչի մէջ յիշուած մարգարէներու դիմագծով, արծուաքիթ, մազերը անխնամ ետեւ նետուած մարդ մը, զոր կը ներկայացնեն իբրեւ կուսակցութեան տեսաբան ու յեղափոխական, փայլուն հռետոր, Թրոցքին է: «Չսիրեցի, կ'ըսէ, հակակրելի տիպար մը, յարափոփոխ ճառախօս մըն է որ կ'ուզէ փայլիլ »:

Կովկաս վերադարձին կը կողոպտեն պետական գանձը, կը գողնան 341·000 բուբլի: Գողցուած բուբլիները 500նոց կտորներ ըլլալով կարելի չէ Ռուսիոյ մէջ տեղաւորել: Կը ղրկեն արտասահման: Լիթվինոֆ այն օրերուն Փարիզ կը գտնուէր, տեղաւորելու միջոցին կը ձերբակալուի :

Սթալին վերստին կ'անցնի արտասահման: Լենին հոն իրեն կը յանձնէ «Փրաւտա» թերթին տնօրէնութիւնը: Առաջին անգամ ըլլալով հոն կը ստորագրէ «Սթալին» ծածկանունով յօդուածներ: Իրեն օգնական կ'ունենայ յամառ բնաւորութեամբ, դանդաղ բայց կարգ ու կանոնով աշխատող երիտասարդ մը, Իվանշեսլաւ Միքայելովիչ Սքրեապին (կեղծ անունով՝ Մոլոթոֆ):

Օգոստոս 14ին պատերազմ կը յայտարարուի: Բասփութին կը սպաննուի: Փեթերպուրկի մէջ ապստամբութիւն: Երեսփոխանական ժողովի լուծում: Նիքոլա Բ. կը հրաժարի: Առժամեայ կառավարութիւնը բոլոր քաղաքական յանցաւորներուն, քաղաքական բանտարկեալներուն եւ աքսորեալներուն ներում կը շնորհէ: Սթալին Սիպերիոյ աքսորավայրէն կը վերադառնայ: Թոքախտաւոր ու ձախ թեւը կարճ ըլլալուն եւ բոլշեւիկեան մտքեր ունենալուն համար անատակ կը նկատուի զինուորական պարտականութեան համար, ու զերծ կը կացուցանեն զինուորագրութենէ : Իրեն համար այլեւս ապօրինութեանց շրջանը անցած է, տասնեւութը տարիներէ ի վեր քսան կեղծ անուններ գործածելու Ժողէֆ Վիսարիանովիչ Ճուղաշվիլի, Քոպա, Սոսի, Տավիտ Նեզերատ, Ժողէֆ Իվանովիչ, Պուտու Պողոշվիլի, Տավիտ Շիզիքոֆ, Օհաննէս Թոտոմեանց, Մուրատեանց, Լատօ Տումպազ, Փափաղանեան, Սթէֆան Փափատոփուլոս, Փիէթրօ Կալքէան եւայլն:

Սթալին համայնավար կուսակցութեան վեցերորդ համագումարին մէջ Բիւրոյի անդամ կ'ընտրուի, ինքն է որ Հոկտեմբերեան յեղափոխութիւնը պիտի ղեկավարէ :

Լենին նկատելով առժամեայ կառավարութեան իրենց դէմ սարքուած մութ աշխատանքներն ու սադրանքները, ապստամբութեան թուականը կ'արագացնեն: Լենին ժողովին մէջ հետեւեալ պատկերալից խօսքը կ'ըսէ.— Յեղափոխութեան համար այսօր՝ շատ կանուխ է, վաղը չէ միւս օր՝ շատ ուշ, ուրեմն վաղը պէտք է սկսինք :

Հոկտեմբեր 6ին ապստամբութիւնը կը ծագի, յաջողութիւն կ'ունենան, կառավարութեան ղեկը ձեռք կ'առնեն: Լենին կը դառնայ խորհրդային պետութեան նախագահ, Թրոցքի՝ պատերազմական քոմիսէր, Սթալին ազգութեանց քոմիսէր: Յեղափոխութիւնը շահեցան բայց յաղթահարել պէտք էր նաեւ անօթութիւնը, բանակը, դաշնակիցները, Գերմանացիները, ճերմակ Ռուսերը : Անգլիացիները Պարսկաստանէն Պաքու կ'անցնին: Ամերիկացիները Սիպերիա կը մտնեն, Խազախները դէպի Ցարիցին կը յառաջանան: Սթալին այս բոլոր վտանգներուն առաջքն առնելու համար՝ երկու

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ԱՆՏԻՊ ԷԶԵՐԸ

Օրինակ՝ շեշտական տաղաչափութեամբ գրուած «Կանոն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Ճրագալուցի»

ԲՁ Ուրախացիր Սրբուհի, Գաբրիէլի աւետեօք,
Որ քարոզեացն զգալուստ արքային Տեառն եկեսցէ.
Ողջո՛յն ընդ քեզ, Մարիամ, ի քեզՍուրբ, Հոգին եկեսցէ
Եւ զօրութիւն բարձրելոյն ի վերայ քո հովանասցի :

Վանկական տաղաչափութեամբ, օրինակ Հոգեգալստեան Բ. աւուր :

ԲՁ Նոյն եւ նման Հօր եւ Որդւոյ,
Հոգիդ անեղ եւ համագոյ,
Բղխումն Հօր անքննաբար ...
Առեր յՈորդւոյ անճառաբար ...

ԱՐՁԱԿ բանաստեղծութեան օրինակ, Ապաշխարութեան Օրհնութիւն.

ԱԿ. Ծով կենցաղոյս հանապազ զիս ալեկոծէ,
Մրրրրկեալ ալիք թշնամին ինձ յարուցանէ.
Նաւապետ բարի լեր անձին իմոյ ապաւէն» :

Կոմիտաս վարդապետ եկեղեցական հոգեւոր, ընդհանուր եղանակները գումարելով շարականներու եղանակներու թիւին վրայ, կը հաշուէ 160 + 40=200:

1897ին Կոմիտաս վարդապետ նորէն կ'անդրադառնայ եկեղեցական երաժշտութեան խնդիրներուն «Հայ եկեղեցական երաժշտութիւնը ԺԹ. դարում» յօդուածով, ուր կը խօսի նաեւ 1839 – 1874 տարիներուն Կ. Պոլսոյ մէջ տեղի ունեցած հայկական ձայնանիշերով շարականներու ձայնագրումներուն եւ երաժշտական ժողովներուն մասին :

1898ին Կոմիտաս վարդապետ, Մակար Եկմալեանի «Երգեցողութիւնք Ս. Պատարագի» գործին հրատարակութեան առթիւ գրած քննադատական յօդուածին մէջ դիտել կուտայ, թէ մեր հոգեւոր երգերը «ելեւէջ» չունին, այլ կազմուած են քառեակներու դրութեամբ : Քառեակներու դրութեամբ յօրինուած են թէ մեր ժողովրդական եւ թէ մեր եկեղեցական եղանակները, որոնք քոյր եղբայրներ են եւ նոյն կազմութիւնը ունին: Քառեակներու դրութեան չենթարկուողները օտարամուտ են: «Այսպէս զուր ջանք կը լինէր, եթէ եւրոպական մաժէօր, մինէօր կամ տիւր մոլ ձեւերին համապատասխանող ելեւէջները որոնէինք մեր երաժշտութեան մէջն էլ»: Երաժշտական հիմունքներով որոնել եւ գտնել ժողովրդի մը երգեցողութեան կանոնները աւելի արժէ քան ստեղծագործութեամբ նոր ինքնատիպ գործ մը»: Կոմիտաս վարդապետին այս վերլուծումները կը մնան իրեւ անժխտելի օրէնք մեր թէ հոգեւոր եւ թէ ժողովրդական երգերու կառուցուածքին համար :

1898ին Կոմիտաս վարդապետ շատ լուրջ ուսումնասիրութիւն մը հրատարակեց «Հայ եկեղեցական երաժշտութիւնը խորագրով գերմանական «երաժշտական միջազգային ընկերութեան » պարբերաթերթին մէջ, Պերլին: Յօդուածին մէջ Կոմիտաս վարդապետ անգամ մը եւս կը շեշտէ մեր երաժշտութեան մէջ «քառալարերու դրութիւնը». այնուհետեւ հանգամանօրէն կը խօսի եկեղեցիին մէջ կարդացուած սաղմոսերգութեան, քարոզներու, երաժշտական տեւողութեան նշաններու, առոգանութեան, կէտադրութեան ձեւերու մասին:

Այս առընչութեամբ հայ առոգանութեան բոլոր նշանները իրենց լրիւ արժէքներով ցոյց տրուած են իրենց գործածութեան եղանակին մէջ. այսպէս՝ շեշտ, հարցանիշ, միջակէտ, ստորակէտ, բուք, վերջակէտ: Երաժշտական նախադասութեան մէջ ինչ արժէք կը ներկայացնեն անոնք, եւ եթէ այդ արժէքը ինքնիրեն իրագործէ, ինչքանո՞վ կը պահէ բառերուն լեզուական կանոնները եւ գանոնք կը համաձայնեցնէ երաժշտութեան հետ, որ ոչ բառը եւ ոչ ալ երաժշտական շեշտը խորթ գան բառին եւ եղանակին իմաստի արտայայտութեան հետ :

ՊԵՏՐՈՍ ՍԱՐԿԱՒԱԳ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

(3 Շար.)

ապաներու գործակցութեամբ (ապագայ մառեչալներ Թիմաչէնքօ եւ Վորոշիլոֆ) տեղական խումբեր կը կազմէ: Կուիները կը շարունակուին, յաղթական դուրս կու գան եւ կը վերադառնայ Մոսկուա: Թրոցքի քաղաքէն կը բացակայէր, Լենին հիւանդ է: Պետութեան մեքենան ձեռք կ'առնէ Սթալին: Համայնավար կուսակցութեան 11րդ համագումարին մէջ ինքզինքը կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար ընտրել կուտայ: Ամիս մը ետք Լենին կաթուած կ'ունենայ, աջ թեւը եւ ոտքը անշարժութեան կը դատապարտուին, անդամալոյծ կ'ըլլայ: Սթալին առիթէն օգտուելով եռանդամ մարմին մը կը կազմէ պետական գործերը վարելու համար: Քամենեւ, Զինովիեւ եւ ինքը: Սթալին կամաց կամաց բռնակալ ու գոռող սատրապ մը կը դառնայ: Կը սկսի մաքրագործել: Իրեն օգնական ու գործակից կ'առնէ նախկին դեղագործ մը Կրիկորովիչ Եակոտան, թունաւորումներու մասնագէտ մը:

Ելեկտրական դաղտնի հեռագրաթելերու ցանց մը հաստատել կուտայ Քրեմլինի իր գրասենեակին եւ Պոլիտբիւրոյի անդամներուն գրասենեակներուն միջեւ, որպէսզի բոլոր անցուդարձերուն տեղեակ ըլլայ:

Լենին երկրորդ եւ երրորդ կաթուածի հարուածներ կը ստանայ, բոլորովին անշարժութեան կը դատապարտուի: Սթալին շատ լաւ գիտէր թէ Լենին իրեն յաջորդ նշանակած էր Թրոցքին: Անմիջապէս Թրոցքիին հեռագրեց թէ Լենին մեռաւ: Երկրորդ հեռագրով մը տեղեկացուց թէ աւելորդ է Մոսկուա գալ, թաղումը վաղը պիտի կատարուի: Լենինի կինը կը կասկածի որ թունաւորուած է իր ամուսինը: Կ'ըսէ.— Ստիպուած էի իր սնարէն հեռանալ, բայց հազիւ թէ վերադաձած էի, սեղանին վրայ քանի մը պարապ ամփուլներ տեսայ եւ Լենին մեռած էր:

Սթալին օգտուելով Թրոցքիի բացակայութենէն, ինքզինքը Լենինի յաջորդը կը նկատէ: Հապճեպով՝ անծայրածիր Ռուսիոյ ձայնասփիւռի կայաններուն միջոցով գիշեր ցերեկ յայտարարել տուաւ.— Լենին մեռաւ, բայց Լենինիզմը կ'ապրի: Ազգային սուգ հռչակուեցաւ:

Կարգը եկած էր փոխ վրէժին: Առաջին մարդը որ պէտք էր զգեռնել, Թրոցքին էր, բայց Թրոցքին շատ ժողովրդականութիւն կը վայելէր, միեւնոյն ժամանակ շատ ալ զօրաւոր էր, սակայն եւ այնպէս լուռ ու մունջ աշխատելով՝ պատասխանատու պաշտօններէ հեռացուց զայն:

1928ին տակաւին Թրոցքի Խորհ. Միութեան մէջ մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէր: Նախ զինքը պաշտօնով Սիպերիա զրկեց, իսկ 1929ին թոյլ տուաւ որ մեկնի արտասահման, Թուրքիա:

Թ. ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ

(2 Շար.)

ՈՃԻՐՆԵՐԸ ԵՐԿՐԷ ԵՐԿԻՐ

—o—

Ամերիկեան քաղաքներու փողոցներուն մէջ բռնութեան արարքները վերջերս այնքան շատցած են որ, ամերիկեան իշխանութիւնները քննութեան ձեռնարկած են, տեսնելու համար թէ՝ ինչ կացութիւն կը տիրէ արտասահմանի քաղաքներուն մէջ:

Կարգ մը ամերիկեան քաղաքներու ամբողջ թաղամասերու մէջ կիները կը վախնան առանձին դուրս ելլելէ գիշեր ատեն: Կարգ մը քաղաքներու մէջ ալ՝ ցերեկ ատեն իսկ ապահով չեն հանրային պարտէզները: Կողոպուտներն ու բռնաբարումները Ուոշինկթընի մէջ այն աստիճանի հասած են որ, Խորհրդարանին մէջ այդ քաղաքը «սարսափի քաղաք» որակուած է:

Ոճրականութիւնը ի՞նչ վիճակի մէջ կը գտնուի միւս քաղաքներուն մէջ: Օրինակի համար, Հռոմի մութ փողոցները նուա՞զ վտանգաւոր են քան Ուոշինկթընի կամ Շիքակոյի լաւ լուսաւորուած փողոցները:

Այս հարցման կը պատասխանէ յետագայ քննութիւնը, զոր աշխարհի զանազան մեծ քաղաքներուն մէջ կատարած է ամերիկեան ծանօթ հանդէս մը:

ԼՈՆՏՈՆ

Հակառակ անոր որ անգլիական նորագոյն պատմութեան մէջ ոճրականութեան հոսանքը ամէնէն յոռեգոյնն է, այսուհանդերձ, գիշեր ատեն Լոնտոնի մէջ պարտիլը հաճելի է:

Ամերիկեան շատ մը քաղաքներու փողոցներուն եւ հանրային պարտէզներուն մէջ սարսափ տարածած ոճիրի տեսակը անգոյ է այնտեղ: Իսթ Էնտի կարգ մը կողմերուն նման աւանդականօրէն քանի մը «խիստ թաղամասեր»է զատ, վախ չկայ որ օրինապահ քաղաքացի մը զարնուի, կողոպտուի եւ կամ արկածախնդրութիւններ փնտռող երիտասարդներու յարձակման ենթարկուի:

Լոնտոնի մէջ, բռնաբարումը հազուադէպ է: Անցեալ տարի, ամբողջ Լոնտոնի շրջանին մէջ, միայն 66 դէպքեր պատահած են: Ոճիրը եւս համեմատաբար հազուադէպ է: 1960ին, Լոնտոնի մէջ 35 ոճիրներ գործուած են, այսինքն, նոյն ժամանակամիջոցի ընթացքին Նիւ Եորքի մէջ պատահածներուն մէկ տասներորդը: Այս ոճիրներէն շատեր «ընտանեկան» պատճառներով եղած են եւ ոչ թէ աւազակութեան կամ այլ նպատակներու համար:

Անհատը թէեւ բաւական ապահովութիւն ունի Լոնտոնի փողոցներուն մէջ, այսուհանդերձ, անգլիական ոստիկանութիւնը մտահոգ է այն յանկարծական աճման համար զոր արձանագրած են շատ մը ուրիշ ոճիրներ: Գողութիւններն ու խանութներու կողոպուտները աճած են արագ թափով: 1961ի ընթացքին, ինքնաշարժներու գողութիւնները աւելցած են 28 առ հարիւր համեմատութեամբ իսկ անպաշտպան ձգուած ինքնաշարժներու մէջէն առարկաներու գողութիւնները 15 առ հարիւր:

Անհատին համար, Լոնտոնի փողոցները ինչո՞ւ աւելի ապահով են քան Նիւ Եորքի եւ Ուոշինկթընի փողոցները:

Անգլիական ոստիկանութիւնը կ'ըսէ թէ՝ նախ եւ առաջ անոր համար որ, Անգլիոյ մէջ ոճրագործները կը խուսափին հրաբձակ զէնքեր գործածելէ: Դատարանները խիստ կերպով կը պատժեն այն ոճրագործները՝ որ զէնք կը գործածեն կամ աւազակութեան զոհերը կը վիրաւորեն: Ոճրի շատ մը տեսակներու համար թէեւ մահավճիռը ջնջուած է, այսուհանդերձ, կախաղանով կը պատժուի աւազակութեան ընթացքին հրազէնով կամ ուրիշ զէնքով գործուած ոճիրը: Եւ դատարանները, այս պարագաներուն, երբեք ներողամտութիւն ցոյց չեն տար:

Միւս կողմէ, Անգլիոյ մէջ շատ փոքրաթիւ դատաւորներ այն տեսակէտէն են թէ՝ ոճրագործները պարզապէս հիւանդ մարդիկ են, որոնց հանդէպ պէտք է կարեկցութիւն ու հոգածութիւն ցոյց տալ: Մինչդեռ անչափահասներուն հանդէպ մասնաւորաբար իրենց առաջին յանցանքի ատեն ներողամտութիւն ցոյց տալու քաղաքականութիւնը կայ, դատաւորներէն շատեր ոչ մէկ տրամադրութիւն ունին լաւ վարուելու արհեստով ոճրագործներու հետ:

Անգլիոյ մէջ, արդարադատութիւնը արտակարգ արագութեամբ կը գործէ: Վերաքննութիւնները սահմանափակ են: Դատապարտուած ոճրագործ մը չի կրնար ամիսներով ու տարիներով քաշքշել իր հարցը, թեքնիկ պատճառներով վերաքննութեան դիմում կատարելով, մինչ վկաները կը մեռնին կամ կ'անհետանան:

Վերջերս, Նոյեմբեր մէկին, երկու հոգի մարդ մը կողոպտած եւ սպաննած են: Նոյեմբեր չորսին ձերբակալուած են: Շուտով դատուած եւ դատապարտուած են: Անոնց 15 օր պայմանաժամ տրուած է, վերաքննութիւն պահանջելու համար: Դիմումը մերժուած է եւ ոճրագործները կախաղան հանուած են Փետրուարի ըսկիզբները:

Անգլիոյ մէջ, ոստիկանութեան բարձրաստիճան ներկայացուցիչները, անձնապէս կը դատապարտեն այն կերպը, որով Ամերիկայի մէջ կը դիմագրաւուին ոճրագործները: Անոնք կ'ըսեն թէ՝ հասարակութեան իրաւունքներէն աւելի ոճրագործներու իրաւունքներուն պաշտպան կանգնելու հակումը Անգլիայէն աւելի շատ յառաջացած է Ամերիկայի մէջ, թէ՝ յայտնապէս ասով կը բացատրուի Ամերիկայի մեծ քաղաքներուն մէջ ոճրագործութեան հարցի լրջութիւնը:

ՀՌՈՄ

Այս քաղաքին ինչպէս նաեւ՝ Նափոլիի, Միլանոյի եւ Թորինոյի մէջ փողոցները բոլորովին ապահով են օրինապահ քաղաքացիին համար: Վախ չունի խոշտանգուելու կամ յարձակում կրելու եւ կամ զինեալ աւազակներու կողմէ կեցուելու ցերեկ ատեն կամ գիշերը:

Այս քաղաքներու արուարձաններուն մէջ, կեցած ինքնաշարժներու մէջ գտնուող զոյգերու վրայ յարձակման դէպքեր թէեւ պատահած են, բայց, ասոնք, Իտալիոյ մէջ յաճախադէպ ոճիրի տեսակներ չեն:

Շատ մը թաղամասերու մէջ, առանձին կին մը վախ չունի թէ իր վրայ կրնան յարձակիլ կամ կրնան զինք կողոպտել: Կրնայ ըլլալ որ այր մարդիկ մօտենան իրեն, բայց, առանց անհաճոյ միջադէպեր ստեղծելու կրնայ զանոնք հեռացնել:

Իտալիոյ մէջ, ոստիկանութիւնը մեծ ուժ ու վարկ ունի: Ոստիկանութիւնը նախատող մը կրնայ վեց ամիս բանտարկութեան դատապարտուիլ: Ոստիկանութեան դիմադրողը կրնայ մինչեւ հինգ տարի բանտարկութեամբ պատժուիլ:

Իտալիոյ մէջ, առաւելութիւնները հասարակութեան կողմն են եւ ոչ թէ ոճրագործներուն: Կրկնուած օրինազանցութիւն մը կը պատժուի երեք տարուան բանտարկութեամբ: Զինեալ աւազակութեան պատիժները կը հասնին մինչեւ 10 տարուան իսկ առեւանգումի համար՝ մինչեւ 15 տարուան բանտարկութեան: Իտալիոյ մէջ մահապատիժ չկայ:

(Շար.

ՏԱՐՕՆԻ ԵՐԳԵՐԸ ԵՒ ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆ

—o—

Մայիս 12ին, Տըպիւսիի կոկիկ սրահը ծայրէ ծայր լեցուցած էին Տարօնցիները եւ ընդհանրապէս հայ ժողովրդական երգի սիրահարները: Պ. Սեդրակ Քարեան, որ կը նախագահէր երեկոյթին, բացատրեց հայ երգին ոգին եւ նշանակութիւնը, ծանրացաւ մասնաւորաբար ժողովրդական երգին արժէքին վրայ եւ անոր խաղացած դերին ժողովուրդի մը պատմութեան մէջ: Մասնաւորաբար յիշատակեց Գեղամ Տէր – Կարապետեանը եւ Գիւլիզարը, որոնց աղջիկը պիտի ներկայացնէր Տարօնի երգերը, աւելցնելով թէ հաւանաբար սրահին մէջ ուրիշ ներկաներ ալ, իրեն պէս, առաջին անգամն ըլլալով պիտի լսեն երգչուհին:

Ապա, Արմենուհի Գեւոնեան ունկընդրութիւն մը տուաւ ժողովրդական երգերու զորս ձայներիզի վրայ առած էր, քանի մը տարի առաջ: Իւրաքանչիւր երգէ առաջ, Տարօնցի երգչուհին, որ տարազով կը ներկայանար հանդիսականներուն, շահեկան բացատրութիւններ կուտար երգուած երգերուն եւ բառերուն մասին, այդ ձեւով հարազատ պատկեր մը տալով եւս Տարօնի սովորութեանց եւ աւանդութեանց:

Տիկին Գեւոնեան ծանօթ է Փարիզահայութեան: Ծանօթ է նաեւ իր զուրգուրանքը Մշոյ երգերու հանդէպ զորս լսած է առաւելապէս իր ընտանիքէն:

Իր պարբերական ճիգերը կը ձգտին փրկելու զանոնք այն կորուստէն, որուն մատնուած են հայ ժողովուրդի անտիպ աւանդութիւնները, երգն ու խօսքը, տարագրութեան մէջ:

Տիկին Գեւոնեան զգայուն եւ իւրայատուկ շեշտով ներկայացուց իր ծննդավայրին երգերը, ոմանց յիշեցնելով Տարօնի լեռներն ու ձորերը, զանոնք փոխադրելով «Մշոյ Սուլթան Ս. Կարապետ», մինչ ուրիշներ կ'երեւակայէին միայն հայկական ամբողջ աշխարհ մը զոր չեն ճանչցած:

Ձայներիզէն զատ, Տիկին Գեւոնեան, ընկերակցութեամբ Թարիստ Գարեգինի, քանի մը կտորներ երգելով ամբողջացուց այս երեկոյթը, նուիրուած Տարօնի երգերուն:

Սերովբէ եպիսկոպոս փակեց հանդիսութիւնը, զոր կը հովանաւորէր, ինքն ալ քանի մը խօսք ընելով հայ երգի մասին, որուն պահպանումը սերունդէ սերունդ պիտի պահպանէ նաեւ ազգային ոգին:

Ա. Մ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (45)

ԱՒԱԶԱԿԱՊԵՏԸ

ԳՐԵՑ՝

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

—o—

— Ի՞նչ ըսեմ, դողդղաց Նառէզար:

— Թէ ինչ պատճառ ունիս քաղաքդ չերթալու:

— Պատճառը այն է որ նպատակ մը կայ որուն կապուած եմ բոլոր անձնուիրութեամբս. կը մեռնիմ եթէ չկարենամ զայն գործադրել:

— Կը յայտնե՞ս ինծի:

Նառէզար պահ մը իր կաթնաթոյր ձեռքը տժգոյն ու գրգանուշ ճակտին վրայ դրաւ, գլուխը կախեց կուրծքին վրայ՝ ուսկից հառաչանք մը կ'ելլէր, մը տածեց ու արցունքի մէջ խեղդուած ձայնով մը մրմնջեց.

— Վրէժ մը ունիմ, բարի հայր:

— Վրէ՞ժ, բացագանչեց Աւազակապետը:

— Այո:

— Որո՞ւ դէմ:

— Իմ արիւնս մտնող փաշային դէմ:

— Ի՞նչ կ'ուզես ընել:

— Կ'ուզեմ կամ մեռնիլ, կամ սպաննել զինք:

— Դո՞ւն:

— Այո, ես:

— Ի՞նչպէս կրնաս յաջողիլ:

— Որոշած եմ սպասել այնպիսի փողոցի մը մէջ, ուսկից գիտեմ թէ անպատճառ կ'անցնի: Կը քաշեմ վեցհարուած մը ու կը պարպեմ իրարու ետեւէ: Գնդակներէս մին զոնէ անոր գարշելի սրտին մէջ պիտի մխուի ...

— Աղէկ, հապա՞ քու վիճակդ:

— Դաշոյն մը կը զարնեմ, սրտիս մէջ ու անձնատուր չեմ ըլլար:

Աւազակապետը չկրցաւ հոգւոյն բովանդակ սարսռացումը զսպել: Օհ, այդ աստիճան սրտի արիութիւն, այդ աստիճան վեհանձնութիւն, այդ աստիճան պատուոյ բարձր զգացում: Մէկ խօսքով՝ այդ աստիճան վրէժխնդրութեամբ համակուած մարմնացում մը չէր կրնար սպասել ինկած, բարոյապէս ջախջախուած ու տկար արարածէ մը որ կանանոցին մէջ շարունակ արցունք քամած էր աչքէն:

Ապշեցաւ յանկարծ այս վերջին պարբերութեան հանդէպ եւ զգաց թէ անկեղծ էր այդ մանկամարդ աղջիկը իր որոշումներուն մէջ, եւ թէ անդրդուելի կամքի մը առջեւ կը գտնուէր: Ուրեմն ի՞նչ ընէր, ի՞նչ պատասխան տար, ի՞նչ առարկութիւնով կրնար համոզել զինք, երբ ան պատուոյս վրէժը ձեռքովս կ'ուզեմ լուծել կ'ըսէր: Ո՞ր անսիրտ, անգութ, անզգայ մարդը պիտի չսոսկար այդ արդարացի, վրէժխնդրական ու վճռական խօսքէն:

Ուստի վայրկեան մը լռեց: Տարաբախտ մօրը նայեցաւ որ սենեակին մէկ անկիւնը կը կենար ոտքի վրայ ու դողդղալով կը սպասէր իր առաջարկին: Յետոյ Նառէզարին մօտեցաւ, անոր փափուկ ու շուշանի պէս ճերմակ ձեռքերը բռնեց ու ըսաւ.

— Նառէզար, աղջիկս, ետ կեցիր այդ գաղափարէդ, երկինքը պէտք է լուծէ քու վրէժը:

— Կը հաւատամ որ, ընդհատեց Նառէզար, երկինքը պիտի պատժէ չարագործ ձեռքերը, բայց ի՞նչ օգուտ. դարձեալ իմ պատուոյս վրէժը կը մնայ սրտիս մէջ ու դերեզման կը տանի զիս: Ես կ'ուզեմ որ ձեռքերս արեան մէջ թաթխուած իջնեմ դերեզմանս, բարի հայր:

— Աղէկ գիտես թէ քու այդ կերպով գործած ոճիրդ կրնայ շատ զոհերու պատճառ ըլլալ: Այն ատեն ի՞նչ եղած կ'ըլլայ:

(Շար.)

ԾՆՈՒՆԴ

Պ. Գեղամ Թորոսեան եւ Տիկինը (ծնեալ Սոնա Գաբրիէլեան) ուրախութեամբ կը ծանուցանեն ծնունդը իրենց անդրանիկ զաւկին՝

ՎԱՀԷ – ՄԻՀՐԱՆ

Փարիզ, Մայիս 18

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Տէր եւ Տիկին Թորգոմ Նալպանտեանէ 250 Ն. Ֆ., իրենց ամուսնութեան արծաթեայ տարեդարձին եւ իրենց զաւկին՝ Բաֆֆիի Ալժերիոյ զինուորական ծառայութենէն ողջ առողջ վերադարձին առթիւ :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԱՏԻԿԱՆԷՆ

Այս Կիրակի Վատիկանի ձայնասփիւռէն հայկական պատարագ պիտի ձայնասփռուի հետեւեալ ալիքներու վրայ, Կարճ ալիք.— 31·10, 25·55, 19·84 :

Միջին ալիք՝ 196 մեթր :

Պիտի պատարագէ Գերպ. ԳՐԻԳՈՐ Վ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ, պիտի քարոզէ Գերյ. Ներսէս Ծ. Վ. Սէթեան, նիւթ ունենալով «Մէկ հօտին՝ մէկ հովիւ»: Պատարագը կը սկսի ժամը 10·30ին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Առնուվիլի Անարատ Յղութեան քոյրերու Մեծաւորուհին կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի առաւօտ ժամը 11ին, ՄԱՅՐ ՔԵՐՈՎԲԻՆԱՅԻ մահուան քառասունքին պատարագ եւ պաշտօն պիտի մատուցուի Առնուվիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ:

Կը հրաւիրուին Սանուհիները եւ բարեկամները :

×

Ն. Պ. Հայ Սպայից Միութիւնը կը հրաւիրէ բոլոր հայրենակիցները, այս Կիրակի առաւօտ ժամը 11ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի մատուցուի ի յիշատակ հայ զինուորներուն որոնք, 1918ի մայիսեան պատմական կռիւներուն պաշտպանեցին եւ փրկեցին հայրենիքը եւ Ս. Էջմիածինը :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Ալիս Միրաքեան (ծնեալ Ասատուրեան), զաւակը եւ ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԻՐԱՔԵԱՆԻ

յիշատակին, Փրատոյի Մայր եկեղեցւոյ մէջ, այս Կիրակի առաւօտ :

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԵՒ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Պուլ. Օտտոյի մասնաճիւղի վարչութիւնը մեծ պատրաստութեամբ կազմակերպած է Մայրերու եւ Կապ. Խաչի օրը, այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8·30ին, Պառ Էնթէռնասիոնալ Շըմէն տը մատրակ Վիլ :

Կը նախագահէ Պ. ՅԱԿՈԲ ԱՐԹԻՆԵԱՆ:

Կը խօսի Պ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՂԱՅԵԱՆ:

Իր մասնակցութիւնը կը բերէ Նոր Սերունդը ճոխ յայտագրով :

Ճոխ պիւֆէ Մուտքը ազատ է

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ Ազգ. Միութեան ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան 31 Մայիս, Հինգշաբթի, (Համբարձման տօնին) սկսեալ առաւօտեան ժամը 9էն մինչեւ կէսօրէ վերջ ժամը 7, նորակառոյց եկեղեցւոյ մէջ :

Այս առթիւ կը հրաւիրուի Լիոնի, ամբողջ Ռօն նահանգի՝ ինչպէս նաեւ Սէն Մօռիս, Քրէփիէօ եւ Միռիպէլ բնակող՝ Առաքելական եկեղեցւոյ դաւանանքին պատկանող Հայերը, որ գան եւ կատարեն իրենց պարտականութիւնը :

ԸՆՏՐՈՂԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կապ. Խաչի Պորտոյի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացաւ Պ. Համբարձում Աբրահամեանէ 40 Ն. Ֆ. իր դպրոցին համար :

×

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Միլանոյէն Պ. Ս. Սրապեանէ 200 Ն. Ֆ., Պ. Մուշեղ Պետրոսեանէ 100, Պ. Լեւոն Սապոնճեանէ 50, իր ամուսնութեան առթիւ: Օր. Թուրսարգիսեանէ 20 Ն. Ֆ.:

ՄԱՏԱՂԸ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս տեղի պիտի ունենայ մատաղի օրհնութիւնը Ալֆորվիլի, Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ, այս Կիրակի Մայրերու տօնին առթիւ :

Կը պատարագէ ու քարոզէ ԳԻՒՏ ՎԱՐԴԱՊԵՏ :

Բոլոր անոնք որ ուխտած են եւ կամ կը փափաքին իրենց նիւթական մասնակցութիւնը բերել սոյն նուիրական գործին, պարտին արձանագրուիլ եկեղեցւոյս գրասենեակը :

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 3ին, Կիրակի կէսօրէ ետք, Սէրքլ Կաթոլիք սրահը :

Կը խօսի՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

×

«ՄԱՅԻՍ 28»ը, Հայաստանի Անկախութեան 44րդ տարեդարձը, Մարսէյլի մէջ պիտի տօնուի Յունիս 2ին, Շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրայի» սրահներուն մէջ, գեղարուեստական չքեղ յայտագրով :

Մարսէյլի Հայ կազմակերպութիւններէն կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը :

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի, 27 Մայիս, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին, Բիւ Ժէի սրահին մէջ :

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէի կողմէ: Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչին :

Կը նախագահէ Ընկ. ԳԷՈՐԳ ՔԻՐԷՃԵԱՆ

Կը խօսի՝ Ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, արտասանութիւն կարող ուժերու կողմէ:

Մուտքը ազատ է :

×

ԼԻՈՆ.— «Մայիս 28»ի տօնակատարութիւնը տեղի կ՝ունենայ 2 Յունիս, Շաբաթ իրիկուն, Բիւ Տիւնուառի սրահին մէջ:

Կը խօսի՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդին՝ Յունիս 3ին:

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— «Մայիս 28»ի տօնակատարութիւնը Ալֆորվիլի մէջ, Շաբաթ, Յունիս 9ին, մինչեւ լոյս :

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 2ին, Շաբաթ երեկոյ :

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ժողով. դերասան ԹՐԱԳՕՇի բեմական գործունէութեան 45ամեակի առթիւ :

Նախաձեռնութեամբ յոբելենական յանձնախումբի, հովանաւորութեամբ Տ. ՎԱՐԱԳ ՔՀՆՅ. ԱՒԱԳԵԱՆԻ :

Այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Տէսինի Հ. Յ. Դ. սրահին մէջ:

Կը ներկայացուի՝

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՀԱՐՍԱՆԻՔԸ (օփերէթ)

Խօսք կ՝առնեն Պ. Հր. Թադէոսեան (Լիոնէն) եւ յանձնախումբի կողմէ, նաեւ ուղերձներ աշակերտութեան կողմէ :

Մուտք 2 Ն. Ֆ.:

ՎԱԼԱՆՍ

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ ՀՐԱՒԷՐ

Հայ Ազգ. Միութեան վարչութիւնը, սիրով կը հրաւիրէ, Վալանսի եւ իր շրջակայի հայ հասարակութիւնը անխըտիր, ընդհ. ժողովի որ տեղի պիտի ունենայ այս Ուրբաթ ժամը 21ին, Սալ տէ Ֆէթի Ֆուայէին մէջ:

Այս առթիւ, կոչ կ՝ընէ Ազգասիրական զգացումներուն եւ կը խնդրէ բոլորին ներկայութիւնը, օրուան կարեւոր հարցերը լուծելու համար :

Ծանօթ.— Նկատի ունենալով որ Ապրիլ 14ին ընդհ. ժողովին մեծամասնութիւն չգոյացաւ, այս երկրորդ ժողովին ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ
(ՄԱՅԻՍ 28)

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Մայիս 26ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ,

ՓԼԱՍ ՍԷՆ – ՍԻԻԼՓԻՍ

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսի՝ Ընկ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Խօսք կ՝առնէ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ներկայացուցիչը

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ

Երգչախումբը ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Մեներգ ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ, հայկական մենապար եւ զոյգ պար՝ ՕՐ. ՕՐ. ԹԱՐՈՆ եւ ՃԱՐԱԵԱՆ, քառեակ ղեկավարութեամբ ՓՕԼ ՍԷՋԵԱՆի եւ արտասանութիւն՝ ԱՐԱ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ :

Կէս գիշերէն ետք եւրոպակար պարեր.— Նուագախումբ՝ ՊԵՐՆԱՌ ՏԷՏԷՃԵԱՆ

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով ՄՈՒՏՔ 5 Ն. Ֆ.

ՖՈՒԹՊՈԼԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը կազմակերպած է Ֆութպոլի բարեկամական հանդիպում մը, այս Կիրակի, ժամը 16ին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի դաշտին վրայ (Սենաֆրիքա) :

ԱՐԾԻԻ – ՍԷՆ ԱՆԹՈՒԱՆ ԽԱՌՆ ԽՈՒՄԲԸ

ընդդէմ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի

Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն նախկին փրոֆէսիոնելներ՝ Ֆարմանեան, Պէտէլեան եւ Կարապետեան :

Մրցումէն ետք պարահանդէս ժամը 21ին, Պօմոնի եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները, այս Հինգշաբթի, կէս օրէ ետք ժամը 5ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն : Օրակարգ.— Ա) Շրջաբերականներու ընթերցում: Բ) Տեղեկագրի եւ հաշուեկշռի վաւերացում: Գ) Պատգամաւորներու ընտրութիւն :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պանեէօ. Քաշանի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները այս Ուրբաթ, ժամը 20·30ին, ընկերուհի Է. Հանչէրեանի բնակարանը, 9 Բիւ տէ Փռէ, Պանեէօ: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը :

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին սովորական հաւաքատեղին: Վարչութիւնը կը փափաքի որ բոլոր անդամները ներկայ ըլլան այս կարեւոր ժողովին :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԷՋ

(1860 – 1880)

Գրեց՝ ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

Տպ. Պէյրութ, 1962

Գին՝ 10 Ն. Ֆ.

Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրութեան :

ԱՊՍՊՐԱՆՔ ԸՆՈՂՆԵՐԷՆ ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐ ՍՊԱՍԵԼ :

Հ. Յ. Դ.

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Հինգշաբթի, ժամը 20·30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԵԹԷ 4000 ՀՈԳԻԷՆ ԱՒԵԼԻ ՎԱՅՐԻ ՄԸ ՄԷՋ: ՊԶՏԻԿ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ՄԸ ՈՒՆԻՔ ԵՒ ԼԱՒ ՏԵՂ ՄԸ՝ ԽԱՆՈՒԹ ՄԸ.

ՏԵՂԱՒՈՐԵՑԷՔ

Pressing Automatique

ՄԸ

Եւրոպական առաջնակարգ մաթերիէլով: Մեծ եկամուտ: Ոչ մէկ սթոք: Հաճելի աշխատանք: Վճարումի մեծ դիւրութիւններ: Մեր միջոցաւ բացատրութիւններ եւ լուսաբանութիւններ :

Տեղեկութեանց եւ Տըվիի համար գրել :—

Aïvazian

93, Rue Massena
LYON 6e

ԵՒՐՈՊԱՅԻ
ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ
ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ
ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ
Սուսամ – (ՌՈՃԻԿ)
ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ
LE BOSPHORE
MARQUE DEPOSEE
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...
CHOC-ALVA • CHOCO-LOC
Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin /Marseille (2ème)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱՓՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. Հատը՝ 0·25 Ն. Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ
25
ՄԱՅԻՍ
VENDREDI
25 MAI
1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9412 38e ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5213

ՍԱՂԱՆ ՄԱՀՈՒԱՆ ԶԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱԻ

ՁԱՒԵՐԸ ԴԺԳՈՒՀ ԵՆ

ՎԵՐՋԻՆ ՆԻՍՏԸ 10 ԺԱՄ ՏԵՒԵՑ

ՎՃԻՌԸ՝ ՑԿԵԱՆՍ ԱՐԳԵԼԱՓԱԿՈՒՄ

ՅՈՒԶԻՉ ՊԱՀԵՐ

Եօթներորդ եւ վերջին նիստն է որ կը բացուի Յունիս 2ի օր : Օրակարգը ծանօթ է : Կամ՝ Կառավարութեան ամբաստանագրէն եւ ոչ ալ Գաղտնի Բանակի ոճիրներուն, բայց —եւ նախագահին ձայնը հաղիւ լսելի է— Երդ հարցումին որ կը վերաբերի մեղմացուցիչ պարագաներուն, դատական կազմը, գաղտնի քուէարկութեամբ եւ մեծամասնութեամբ ընդունած է թէ Ռաուլ Սալան մեղմացուցիչ պարագաներ ունի : Ամբողջ սրահը Մարսէյեզ կ'երգէ, Թիքսիէ – Վինյանքուր «մերսի՛» կը պոռայ, կը համբուրուի Սալանի հետ, ապա կը մարի :

Ոչ ոք լսած է սակայն վճիռը : Եւրոպա թիւ 1 ձայնասփիւռի թղթակիցը, կը հարցնէ Թիքսիէ – Վինյանքուռի, (աւելի ուշ երբ կը մեկնին) թէ ինչ էր վճիռը, նախագահը բա՞ռ չյաւելցա՞ւ, թէ ոչ այդպէս մնաց : Տաղանդաւոր փաստաբանը կը պատասխանէ «լսած որ պիտի ունէին պատուոյ լեգէոնը դոր չուտով պիտի վերադարձնէն, կեանքը չեն առներ որովհետեւ չեն կրնար վերադարձնել » :

Այսպէս վերջացաւ, պատմական մեծադոյն դատ դոր Ֆրանսա ունեցած է մաղչել Փեթէնէ ի վեր : Վճիռ չարտասանուած : Բոլորին համար սակայն, վճիռն է՝ ցկեանս ոճրային արգելափակում :

Նիստը սկսած էր ժամը 13ին, առաջին առթիւ խօսք կ'առնէր դատախազը՝ Կավալտա, բայց հոս ալ աննախընթաց բան մը՝ նստած կը խօսի, յօդացաւէ կը տառապի :

Չարզացած , խիստ, Կավալտա կը սկսի «քաղաքացիական պատերազմը ցաւերու մեծագոյնն է» : Կը խոստովանի թէ բազմաթիւ վկայութիւններ որոնց կարդին՝ ալժերացի երեսփոխան՝ Փորթոլանի վկայութիւնը յուզած են զինքը : Կը դատապարտէ սակայն Սալանի լուռութիւնը : Դիւրին ձեւ կը գտնէ ատիկա, նման ծանրակշիռ խնդրի մը մէջ : Մաս առած, կը վերլուծէ ամբաստանագիրը , 1961 Ապրիլի փուչը եւ Գաղտնի Բանակը : Ինչ են ասոր նպատակները, մեթոտները եւ արդիւնքները : Յայտնուած նպատակն է՝ Ալժերիոյ աղատագրումը, ասոր համար ամէն բան արդար է : Ոչնչացնել անհատականութիւնը ժողովուրդին մէջ , մեռած հողիներ պատրաստել :

Կավալտա պատմականը կ'ընէ դէպքերու : Համաձայն է որ ապրիլ 22ի փուչին մէջ, Սալան մաս չունի : Սպանիա էր, տեղեակ չէր, բայց պարտք կը համարի, չարժուիլն մեղանալ, եւ դատապարտուողին համար կարեւորը՝ Գաղտնի Բանակի ոճիրներն են, անոր նպատակները : Համոզուած է որ Սալան կ'ուզէր վարչակարգը տապալել : Կը կարդայ փաստաբուղթեր, հրամաններ, հրահանգներ : Ինչպէս Ֆրանսայի զօրավար մը կըրնայ հրամաններ տալ: Կը յիշէ սակայն Սերժ Կուսաարի պատմած դիմադրութեան առեն, կառախումբ մը օդը հանեցինք : Կը կարծէինք թէ Գէր – մանացիներ են, կիներ եւ երախաներ է – ին» : Բայց դատախազին համար անջատ դէպք մըն է մինչ Գաղտնի Բանակի գործունէութիւնը տարբեր է : Կավալտա չուզեր ամէն ինչ մէջտեղ հանել , որովհետեւ արտասահմանը կը հետեւի այս դատավարութեան եւ պէտք է բարձրը պահել Ֆրանսայի վարկը : Կը յիշէ միշտ Գաղտնի Բանակի ոճիրները : Սալանի պաշտպան փաստաբաններուն կը յիշեցնէ թէ իրենց երկու պաշտօնակից – ները սպանուած են : Կը խօսի ուրիշ սպանութեանց մասին : Էլ – Պիառի պատուիրակներուն սպանութիւնը : Ֆը – րանսացի զոհերէն ետք, դատախազը կը յիշէ մահմետական զոհերը :

Դատախազը կը հասնի մեղմացուցիչ պարագաներուն : Կը յիշէ արդարութիւ – նը, հինէն ի վեր, նոյնիսկ, Հին Յունաս– տանէն եւ կը բացատրէ դատախազու – թեան դերը, պաշտօնը : Ամբաստանող չէ միայն ինչպէս սովորաբար կ'ըսեն , զոհին պաշտպանն է : Կավալտա կ'ուզէ ուրիշ կէտ մըն ալ ճշդել : Օտար լրա – գրող մը հարցուցած է իրեն թէ ի՞նչ կապ կայ դատախազութեան եւ իշխա – նութեան միջեւ «երեք հեղինակութիւն – ներ կան, կ'ըսէ Կավալտա, օրէնքին հե – ղինակութիւնը, կառավարութեան հեղի– նակութիւնը, դատախազութեան հեղի – նակութիւնը : Կառավարութիւնը, Արդա– րութեան նախարարը կրնան հրահանգ '– ներ տալ դատախազութեան : Այս հրա – հանգները հասկնալի են որովհետեւ Պե – տութիւնը կրնայ հեռանկարներ ունենալ, դուս մենք չունինք, բայց դատախազու – թիւնը կը պահէ իր ուրոյն անկախութիւ– նը : Այս երկու հեղինակութիւնները , կառավարութիւն եւ դատախազութիւն , դործնականօրէն, հաւասար հեղինակու – թիւններ են, բայց ան որու առջեւ պէտք է ենթարկուինք օրէնքի հեղինակութիւնն է : Այն երկրին մէջ, ուր օրէնքը բռնա – բարուած է, երկիրը քաոսի մատնուած է» :

Դատախազը վերադառնալով Սալանի պարագային չընդունիր որ մեղմացուցիչ պարագաներ ըլլան : Կրկին անդրադառ – նալով Սերժ Կուսաարի ըրած ակնարկութեան Դիմադրութեան արարքներուն չուրջ, Կավալտա կը պնդէ թէ անոնք պարբերական էին եւ ակամայ :

Կավալտա կ'ընդունի թէ Զօր. Սալան փառաւոր անցեալ մը ունի : Տէր է բազ – մաթիւ առաքինութեանց որոնց մէջ կը յիշատակէ մանաւանդ Սալանի սէրը բո – նիկներուն հանդէպ , որոնց լեզուն կը սորվէր : Կավալտա չատ մէջբերումներ կ'ընէ, փաստքալ կը յիշէ աւելցնելով սա – կայն «կ'ըսեն. թէ անոնք որ մէջբե – րումներ կ'ընեն իրենցմէ աղքատներ են : Կ'ուզեմ այդ աղքատութիւնը»և կը հաս– նի եղրակացութեան, զոր կ'արտասանէ ուռքի· «սարսափելի բառեր են զոր պի– տի արտասանեմ, կը պահանջեմ միակ պատիժը, այն պատիժը· որ անդարձ է մեղմացուցիչ պարագաներու վերապա – հութեամբ, զոր դատարանը կուտայ կամ ոչ ձեզի : Աւելի անողոք բառ մըն ալ պէտք է արտասանեմ, այս վերջին բառը, սա է, քրիստոնեան որ եմ , կը խօսի · ուրիչ քրիստոնեայի մը·— Չէ՞ք կարծեր որ մերժելով հրապարակային զղջում մը, դուք ձեզի ենթարկեցիք դատապարտու – մի մը, անվերապահ եւ անդարձ, չիքը– կելու համար, ինչ որ դուցէ կորսուած չէր, երբ ժամը գայ, եթէ պէտք է գայ, որ Աստուած իսկ, ձեր յամառութեան առջեւ, մոռնայ Յովհաննէս առաքեալին իր ըրած խոստումը եւ չգայ սրբելու ձեր աչքերէն վազած արցունքները » :

Բոլորը կը նկատեն որ դատախազ կա – վալտա մահապատիժ ուզած է առանց սակայն բառը արտասանելու :

Կարգը եկած է պաշտպանողականնե – րուն : Առաջինը կ'արտասանէ մեթր Մը– նիէ : Կը յիշէ Սալանի անցեալը 1917էն 1960 : Ապա կը խօսի Ալժերիոյ Եւրոպա – ցիներուն մասին, Մահմետականներուն մասին որոնք ապաստան կը փնտռեն : Կ'ոգեկոչէ նաեւ Մայիս 13ը եւ թէ Կոլի ղրկած նամակը Սալանին : Սալան տէր մնացած է Սէն Սիու ըրած իր երդումին եւ հարկ է դիտնալ թէ Ֆրանսա պէտք է՞ իր խաչուածը ունենայ : Կարճ դադարէ մը ետք, նիստը կը վերսկսի եւ Ալժէի փաստաբանական Կաճառէն մեթր Կու – տերմանոֆ կ'արտասանէ Բ. պաշտպանո– ղականը : Կը խօսի դատախազին, որուն ժպիտներէն չէր խաբուած, դիտէր թա – ուելիքը «ո՛չ, հաւատացէք պաշտպան մը չէք : Ձեր արցունքները իրական ար – ցունքներ չեն եւ դիս չեն յուզեր : Փաս – տաբանը չէք, ամբաստանողն էք » : Ալ– ժէ ապրած է, կը հասկնայ եղածը : Կը տառապի այն ժողովուրդին համար որ կռուեցաւ Ֆրանսայի կողքին եւ մէջտեղ մնաց այսօր : Եթէ կարելի չէր պահել Ալժերիան պէտք չէր խոստանալ, պէտք չէր ձգել որ Մահմետականները Ֆրան – սական դատ պաշտպանեն եւ այսօր եղ – բայրասպան կռիւներուն ենթարկուին : Էֆ Էլ Էնի բանակը յաղթական պիտի մտնէ Ալժէ, փողոցները պիտի փոխեն ի– րենց անունը՝ մտնէչալ Տըլաթր տը Թա– սինեի, Իսլի, Միշըլէ եւն. : Փաստաբանը յուզուած , բարեւի կը կանդնի Զօր· Սալանի առջեւ «մերսի զօրավար» կ'ըլլայ իր վերջին խօսքը :

Եւ խօսք կ'առնէ, Փարիզի կաճառին լաւագոյն «թենոռներէն» ինչպէս սովո – րութիւն է ըսել՝ մեթր Թիքսիէ – Վին – յանքուռ, որուն պաշտպանողականը , ի յառաջագունէ նկատուած է՝ պատմա – կան :

Ժամը 18 է երբ կը սկսի, կը վերջանայ ժամը 21ին : Կը յայտարարէ թէ պիտի պարզէ այն անկարելիութիւնը որու առ – ջեւ է Զինուորական բացառիկ դատարա– նը, որ չի կրնար վերջնական դատա – պարտութիւն մը արտասանել Զօր· Սա – լանի դէմ· Ո՞ւր է լոյսը, այդ է որ պի– տի փորձենք փնտռել, կ'ըսէ փաստաբա– նը :

1956էն, տը Կոլ կը մտածէ թէ Թունու– զէն եւ Մարոքէն ետք, կարելի չէ անկա– խութիւն չտալ Ալժերիոյ, դիտէ նաեւ թէ 4րդ Հանրապետութիւնը չատ տկար է նման որոշում մը տալու համար : Իր անմիջական ընկերներէն՝ Տըպրէ, Տելպէք, Սուաթել, Ֆոէ, ոմանք դիտեն ապագայ դէկավարին տրամադրութիւնները , ա – նոնք մինչեւ վերջը կը մնան (Տըպրէ , Ֆոէ), միւսները չեն դիտեր եւ անոնք կը հեռանան : Կը խօսի Պազուճայի մա – սին որ Մայիս 13ի փոքր փորձ մըն էր : Կը խօսի Մայիս 13ի մասին : «Պետական մարդը թուղթի վրայ կը գրէ դրիչով, դէնքի մարդը, փոշիի մէջ կը գրէ, իր արիւնով», կ'ըսէ Թիքսիէ, որ վստահ է թէ Զօր· Սալան տեղեակ չէ տը Կոլի յե– տին մտքին : Մայիս 13էն , ամիսներ ետք, Հոկտեմբեր 24ին, նամակ մը ստա– ցած է տը Կոլէն, ուր Պետութեան դէ – կավարը կը վերահաստատէ իր նախորդ տեսակէտները «պէտք չէ լքել Ալժերիան» կը գրէ տը Կոլ : Անդամ մը եւս Սալան կը վստահի : «Քեզի կ'ըսեմ, միայն քեզի ասիկա» գրած է տը Կոլ Սալանի : Այն – չուշտ կ'ըսէ փաստաբանը, որովհետեւ այդ նամակէն երկու ամիս առաջ արդէն յանուն Ֆրանսայի Փոմփիտու քաղաքա – կան (եւ ոչ զինադուլի, կը չեշտէ Թիքսիէ) բանակցութիւններ սկսած էր Ֆե – թաթ Ապպասի հետ : Ուրեմն Սալան չէր դանուեր այն պայմաններու տակ ուր կրնար, յետագային, խօսքը դրժել : Այդ չրջանին հանրային կարծիքը «Ֆրան– սական Ալժերիոյ» կոդմնակից 424 է – րեսփոխաններ կը ղրկէ ազդ· ժողով (570ի վրայ) :

1959 Սեպտ· 16, ծանօթ ճառն է ինք – նորոշման վերաբերեալ :

1960 Յունիս 8ին, Զօր· Սալան էլիզէ հրաւիրուած է : «Հաւատարիմ կը մնամ Ֆրանսական Ալժերիոյ » կ'ըսէ Սալան : «Իրաւունք ունիք» կը պատասխանէ տը Կոլ : 1960 Սեպտ· 5, Ժանսոնի դատավա– րութիւնը կը բացուի, որ տարօրինակ ձեւով, պատճառ կը դառնայ Սալանի Ալժերիայէն արտաքսումին : Սալան բա– նտիա կ'երթայ :

Ապա, Թիքսիէ կը հասնի փուչին եւ անկէ մինչեւ Գաղտնի Բանակ :

Փաստաբանը կը վերջացնէ յայտնելով թէ դատարանը չի կրնար մահուան դա – տապարտել Զօր· Սալանը :

Այս վերջինին կը հարցնեն թէ ըսելի՞ք մը ունի : Կարճ է պատասխանը «բերանս կը բանամ միայն կեցցէ՛ Ֆրանսա ըսելու համար : Թող Աստուած դիս պահէ» :

6 հարցումներ եղած են դատարանին.—

Ա) 1961, Ապրիլ 21ին եւ յաջորդ օրե – րուն, ամբաստանեալը ապստամբական չարժում մը կազմակերպած է՞» :

Բ) 1961 Ապրիլէն 1962 Ապրիլ 20 , մեղսակից եղած է մահափորձերու որոնց նպատակն էր՝ տապալել կամ փոխել տահմանադրական վարչակարգը :

Գ) Ամբաստանեալը մեղսակից եղա՞ծ է մահափորձերու որոնց նպատակն էր՝ դը– դռել քաղաքացիները, որպէսզի զինուին պետութեան հեղինակութեան դէմ :

Դ) Գրգռա՞ծ է քաղաքացիներ, որպէս– զի իրարու դէմ զինուին :

Ե) Արգելք կամ դիմադրութիւն ցոյց տուած է քաղաքական ուժին դէմ, զին – եալ խմբակներու պետերու հետ միասին :

Զ) Մեղմացուցիչ պարագաներ կա՞ն է նպաստ ամբաստանեալ Սալանի :

Ժամը 21·09էն, դատարանը կը սկսի խորհրդակցութիւնները զոր կը վերջա– ցընէ 23·40ին եւ նախագահը յուզումէն խեղդուած ձայնով մը այո՛ կ'ըսէ նաեւ վերջին հարցումին : Բայց չարտասաներ բուն վճիռը :

Սալան պիտի ապրի : Կը կարծուի որ էքս պիտի փոխադրուի ուր էր··· Պէն Պելլա :

Զախերը չատ դժգոհ են այս վճիռէն որ տկարութիւն եւ նոյնիսկ (Իւմանիթէ եւ Լիպերասիոն) քաջալերանք է Գաղտնի Բանակին համար : Նոյնիսկ Խոսար Տէվրէօյի Ընկերվարական Միացած կու– սակցութիւնը այդ իմաստով դեկոյց մը հրապարակած է : Տարբեր չրջանակներու մէջ, այն կարծիքը կայ թէ մտքերը հանդարտեցնելու համար է, բայց չատեր կը նկատեն նաեւ թէ պարտութիւն մըն է տը Կոլի համար, քանի որ ընդունել՝ մեղմացուցիչ պարագաներ Սալանի հա – մար ձեւով մը կը նշանակէ, իրաւունք տալով Թիքսիէ – Վինյանքուռի, դատա– պարտել տը Կոլի քաղաքականութիւնը :

ՍԷՆ – ՄԻՇԵԼԻ

ՇՐՋԱՆԻ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Յառաջ կը ծախուի Պուլվ· Սէն Միշէլ, 47 թիւին առջեւի կրպակը :

ՀԱՅ ԳՐԱՒՈՐ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴԻՐԸ

Մեսրոպ Մաշտոց ոչ միայն հայերէն գիրերուն հանճարեղ հնարիչն է, մեր գպրութեան, գպրոցներուն, երաժշտութեան եւ մշակութային կարգ մը այլ բնագաւառներուն հիմնադիրը, այլեւ մեր առաջին մեծ բանաստեղծը: Ժամանակը եւ հանգամանքները, սակայն, բաւական համարած են իր անունը գիրերու գիւտին հետ կապելով միայն՝ զինքը դասել մարդկային հանճարներու շարքին, որուն պատճառով ալ անոր ստեղծագործական տաղանդը եւ կերպարանքը ցարդ ամբողջութեամբ ցոյց չէ տրուած:

Մեսրոպ Մաշտոցի բանաստեղծութիւններուն մասին, մեր հին ձեռագիրներուն մէջ մէկ քանի մը տասնեակի հասնող հաւաստի վկայութիւններ կան: Սակայն, բանասիրական միտքը պատշաճ կերպով դեռ չէ քննած զանոնք եւ վերջնական խօսք մը չէ ըսած ասոնց մասին: Այս պարագային ալ մեր հին ու միջնադարեան գրականութեան ամէնէն հմուտ դէմքերէն Մանուկ Աբեղեանի կը պատկանի հարցին անհամեմատ հանգամանօրէն անդրադարձած ըլլալու պատիւը: Ըստ իրեն, անհաւանական չէ, որ դեռ Ե. դարուն ստեղծուած ըլլային հայկական գրաւոր բանաստեղծութիւններ եւ անոնց կարեւոր մէկ մասը գրուած ըլլար Մեսրոպ Մաշտոցին կողմէ:

Ներկայիս, լուրջ ուսումնասիրութիւնները ցոյց կուտան, թէ ճիշդ են ԺԲ. դարէն մնացած եւ մինչեւ վերջը կրկնուած այն բազմաթիւ վկայութիւնները, որոնց համաձայն Շարական կոչուած հաւաքածոներուն մէջ տեղ գտած Ապաշխարութեան կամ Պահոց շարքերը կը պատկանին Մեսրոպ Մաշտոցի:

Կարգ մը մասնագէտներ այս հարցին մէջ թիւրիմացութեան մէջ ինկած են հետեւեալ պատճառով: Ծանօթ է թէ Ե. դարուն ոչ Շարական ըսուած հաւաքածոյ գոյութիւն ունէր եւ ոչ ալ ինքը «շարական» բառը: Այդ հաւաքածոները կազմուած են Ը. դարուն, իսկ շարական եւ շարակնոց բառերն ալ երեւան կուգան ԺԱ. – ԺԲ. դարերէն սկսեալ: Ահա այս պատճառով ալ կարգ մը մասնագէտներ պնդած են թէ Մեսրոպ Մաշտոց չէր կրնար շարականներուն հեղինակը ըլլալ: Սակայն, սխալ է իրենց այս տեսակէտը: Արդարեւ, ինչպէս ցոյց տուած է Մ. Աբեղեան, Ը. դարուն կազմուող Շարական հաւաքածոյին մէջ կ'օգտագործուէին նախ եւ առաջ հին հոգեւոր երգերը, որոնք արդէն ընդունուած եւ ճանչցուած էին եկեղեցիին կողմէ: Ահա այդ հին երգերուն մէջ իրենց առանձնայատուկ տեղը կը գրաւէին Մաշտոցի երգերը:

Շարական հաւաքածոն կազմուած է յատուկ սկզբունքով: Ամէն մէկ ամբողջական շարականներու շարքին համար օգտագործուած են 5 – 9 առանձին երգեր՝ յատուկ դասաւորումով: Որով Մաշտոցի հին երգերը շարականներուն մէջ կորսնցուցած են իրենց նախկին կարգը եւ յաջորդականութիւնը, վերախմբագրուած ըլլալով:

Բարեբախտաբար, ներկայիս, այս հաւանական կարծիքը կը հաստատուի ձեռագրային նոր տուեալներով եւ հին փաստերուն նոր մեկնաբանումով: Երեւան կուգան հին ձեռագիրներ, որոնց մէջ Մաշտոցի շարականները ոչ միայն չունին յետագային եղած մեծ չափի ներմուծումները, այլեւ շարականներուն համար սահմանուած հիմնական կարգն ու կանոնը: Ասոնք մեզ կը տանին դէպի այն հին ժամանակները, երբ դեռ չկային Ը. դարէն կեանքի մտած շարականներու կարգն ու կանոնը: Աւելին, կը պարզուի, որ Մաշտոցեան այդ շարականներուն մէջ մտցուած եւ վերադասաւորուած են Մաշտոցեան երգերուն երկու մեծ խումբերը, որոնցմէ առաջինը կոչուած է «Երգ երից մանկանցն», իսկ երկրորդը՝ «Շարաբան եղանակ ապաշխարութեան»: Կը պարզուին նոյնիսկ անոնց մէջ մտնող զանազան երգերուն ընդհանուր քանակը:

Մաշտոցեան երգերը, իրենց բովանդակութեամբ եւ ձեւով, կը ներկայանան իբրեւ լիարժէք, կատարեալ, ներդաշնակ եւ ինքնատիպ ազգային ստեղծագործութիւններ: Հոս է, որ մենք առաջին անգամն ըլլալով կը հանդիպինք մեր քաղաքական եւ քնարերգական բանաստեղծութեան միանգամայն հասուն եւ ձեւաւորուած առաջին նմոյշներուն: Ասոնց մէկ մասին մէջ վարպետ ձեւով ի յայտ կուգան բանաստեղծին հայրենասիրական եւ ազատասիրական ձգտումները, որոնք, բնականաբար, ուղղուած էին յունական եւ պարսկական բռնակալութիւններուն դէմ: Այս առումով յատկապէս աչքի կը զարնեն «Երգ երից մանկանցն» շարքին գրեթէ բոլոր երգերը:

Այս երգերուն միտքը առաւել եւս հասկնալի կը դառնայ, երբ մենք հանգամանօրէն կը ծանօթանանք անոր օգտագործած գլխաւոր նիւթին՝ երեք մանուկներու նուիրուած Աստուածաշունչի գրութեան էութեան հետ: Նիւթը կապ ունի Հրեաներու Բաբելոնեան ծանօթ գերութեան հետ, անոնց դէմ ձեռնարկուած հալածանքներուն, տառապանքներուն, ապա Զաքարիայի անունով ըսուած հայրենասիրական ըմբոստ ոգիին հետ: Մեսրոպ Մաշտոց այդ ամբողջին հիման վրայ յօրինած է հայկական երից մանկանց իր երգաշարքը եւ, Հրեաներուն ազատագրութեան փոխարէն, հընչեցուցած է իր ազգին փրկութեան կոչը՝ հայրենիքին վիճակուած ծանր գերութենէն:

Ահա թէ ինչ կը գրէ անոնցմէ մէկուն մէջ՝ դիմելով Աստուծոյ:

Որ անապական քոյով զօրութեամբ
Պահեցիր զյուսացեալսն ի քեզ սուրբ
փոխարկեաց,
Փրկեա՛ եւ զմեզ, մարդասէր Տէր ...
Որ յաթոռ փառաց նստիս,
Օգնեա՛ մեզ ի նեղութեան մերում ...

Այսինքն, Տէր Աստուած, դուն որ փրկեցիր Բաբելոնեան գերութեան մէջ կրակի մատնուած Հրեաները՝ ի դէմս երեք մանուկներուն, նաեւ փրկէ մեզ՝ մեր գերութեան այս ծանր օրերէն: Մեսրոպ Մաշտոց հայ ազգին այն ատենուան վիճակը իրաւացի կերպով կը համեմատէ Բաբելոնեան գերութեան հետ:

Որ ի Բաբելոն ի հնոցին զհուրն ի ցօղ
փոխարկեաց,
Պարագրելով զերիս մանկունսն ...
Ընդ նոսին համաձայնեալ երգեսցուք
խոնարհ սրտիւք,
Զի շիչուսցէ զանտանելի հրոյն
բորբոքումն ...

Նոյնը հետեւեալ տողերուն մէջ.—
Որ անապական քոյով զօրութեամբ
Պահեցիր զյուսացեալսն ի քեզ սուրբ
զմանկունսն,
Փրկեա՛ եւ զմեզ ...
Օգնեա՛ ի նեղութեան մերում ...

Ա. ՄՆԱՑԱԿԱՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՍԹԱԼԻՆԻ ՄԱՍԻՆ

Թրոցքի պայքարը շարունակեց Սթալինի դէմ դուրսէն: Սթալին իր կարգին մաքրագործումները շարունակեց: Համայնավար կուսակցութեան եօթը հարիւր հազար անդամներէն 175·000ը վրատարուեցան, մօտաւորապէս հինգ հարիւր հազար քաղաքացիներ ձերբակալուեցան եւ աքսորուեցան Սիպերիա: Զորս տարի ետք, 1933ին, վերստին մաքրագործում.— Համայնավար կուսակցութեան մէկ միլիոն երեք հարիւր հազար անդամներէն 260·000ը հեռացուեցան շարքերէն եւ հետապնդումներու ենթարկուեցան: Մէկ միլիոնէ աւելի քաղաքացիներ ձերբակալուեցան ու դատի տրուեցան իբրեւ խանգարիչներ եւ լրտեսներ: Իր վաղեմի գաղափարական ընկերները մէկիկ մէկիկ ձերբակալեց, գնդակահարեց ու աքսորեց: Իր ամենասիրելի ու գաղափարակից ընկերները Ռատէք, Զինովեւ, Կամենեւ, Պուխարին, իրենց խցիկներուն մէջ գնդակահարել տուաւ:

Թրոցքի այդ օրերուն արտասահմանի թերթերուն մէջ բաց նամակ գրած ու հարցուցած էր Սթալինին.— «Կայէն, ո՞ւր է եղբայրդ Աբէլը»: Կ'ակնարկէր բոլոր ջարդուած, ձերբակալուած ու աքսորուած ընկերներուն: Եւ կ'աւելցնէ.— Ռուսական պատմութեան մէջ քու անունը պիտի յիշուի՝ որպէս Կայէն Զուղաշվիլի:

Բայց Սթալին բոլոր բռնակալներուն պէս հանդիստ չունէր: Շուրջը ուրուականներ կը տեսնէր, կը վախնար: Սթալին Կրեմլինի մէջ ազնուականի կեանք կը վարէր: Դէմքը չեչոտ ըլլալուն համար՝ ածիլուելու դժուարութիւն կը քաշէր, բայց սափրիչի մը չէր յանձնէր կոկորդը, կը վախնար: Դէմքին փոսիկները անյայտացնելու համար անուշահոտութիւն եւ օծանելիք կը գործածէր, մազերը եւ պեխերը կը խնամէր: Այլեւս հրոսակային Սթալինը չէր, այլ ժողովուրդներու հայր: Հասակը կարճ էր, բարձր կրունկով կօշիկներ կը հագնէր, որպէսզի հասակը քանի մը սանթիմեթր երկարի: Երբ կարմիր հրապարակին վրայ զինուորական տողանցք կատարուէր, իր կեցած տեղը անտեսանելի կերպով տախտակէ սանդխամատ մը կը տեղաւորէին, որպէսզի հասակը երկար երեւի:

Գերմանիոյ մէջ Հիթլէր պետութեան դեկը ձեռք առած էր: Պատերազմի վախեր կային: Սթալին սկսած էր մտածել, բոլոր մեծերը մաքրագործած էր, շուրջը ամայութիւն կը տիրէր: Հիմա արտաքին եւ ներքին վտանգներ կը տեսնէր: Միասնականութիւն ստեղծելու մասին կը մտածէր: Գիտէր որ իր ժողովրդականութիւնը կորսնցուցած էր:

1939ին երկրորդ համաշխարհային պատերազմի վաղորդայնին՝ Սթալին մղջաւանջային կեանք մը կ'ապրէր: Մինակ մնացած էր: Որոշեց երկրին քաղաքականութիւնը փոխել: Բուզվէլթի եւ Զրչիլի վստահութիւն ներշնչելու համար Քոմինթէրնը կը լուծէ: Վերականգնել կուտայ եկեղեցիները, անոնց որոշ առանձնաշնորհումներ կուտայ:

Գերմանիոյ հետ պատերազմը կը սկսի: Խորհրդային երկրի պաշտպանութեան ընդհ. հրամանատարութիւնը ինքը կը ստանձնէ: Իրեն համար մահու կենաց խնդիր է Մոսկուայի պաշտպանութիւնը: Իր հին ընկերներէն ողջ մնացած երկու զինուորականներ իրեն գործակից կը նշանակէ, Վորոշիլոֆը եւ Թիմոշենքօն: Պատերազմէն յաղթական դուրս կուգայ, կը դառնայ ժողովուրդներու հայր, արեւ, արեգակ, եւն. եւն.:

Սթալին 70 տարեկան է: Իր շրջապատէն կը կասկածի ու կը վախնայ: Գիշերները չի քնանար: Ուրուականներ կը հալածեն զինքը: Նորէն կը շարունակէ հին գործը, մաքրագործումները: Բժիշկներու դատավարութիւն, ձերբակալութիւններ եւ աքսորներ: Միլիոնաւոր Հրեաներ ձերբակալել կուտայ ու կ'աքսորէ, մոռնալով իր հրէական ծագումը:

Սթալին 73 տարեկան է: Գիշեր եւ ցերեկ կ'աշխատի կը տքնի, հազիւ երկու երեք ժամ կը քնանայ, քուն չունի: Կ'ուզէ ամէն բան իր ձեռքով ընել եւ ամէն բան տեսնել: Անցեալի այս վտիտ ու տխեղծ, հիւանդոտ, թոքախտաւոր տղան այսօր դարձած է քարէն ալ դիմաց-

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ԱՆՏԻՊ ԷԶԵՐԸ

Այս յօդուածին շնորհիւ օտարները լայն կերպով ծանօթացան հայ եկեղեցական երաժշտութեան եւ անոր առանձնայատկութիւններուն:

1905ին Կոմիտաս վարդապետ Թիֆլիզի Յովնանեան դպրոցին սրահին մէջ կը կարդայ ազգային երաժշտութեան մասին դասախօսութիւն մը՝ «Հայ ժողովրդական եւ եկեղեցական երգերը՝ վերնագրով, ուր կը շեշտէ, որ «Մեր երաժշտութիւնը երկու գլխաւոր խմբի է բաժանւում, 1· Եկեղեցական, 2· Աշխարհական կամ աւելի ուղիղն ասած ժողովրդական: Այս երկու խմբի եղանակները այն յատկանշական երեւոյթն են ներկայացնում, որ եւ ձայնը եւ խօսքը, կամ ուրիշ բառերով երաժշտութիւնը եւ բանաստեղծութիւնը միաժամանակ եւ միեւնոյն անձի ստեղծագործութեան կնիքն են կրում»:

1913ին Կ. Պոլիսի մէջ լոյս տեսնող «Ազատամարտ»ին մէջ կը հրատարակուի Կոմիտաս վարդապետին շահեկան մէկ այլ ուսումնասիրութիւնը՝ «Հայն ունի ինքնուրոյն երաժշտութիւն», ուր քննութեան կ'առնէ հայ ժողովուրդին աշխարհիկ եւ եկեղեցական ինքնուրոյն ազգային երաժշտութիւն ունենալու հարցը: Ասիկա պատասխան էր այն մարդոց, որոնք կը ժխտէին հայկական ազգային ինքնատիպ հարազատ երաժշտութեան գոյութիւնը:

Այդ յօդուածին մէջ Կոմիտաս կ'ըսէ.— «Խեղճ հայ ժողովուրդ, ազգ ես եւ ինքնուրոյն այնքան, որքան միւսները, այդ ոչ ոք կարող է հերքել: Ունես յատուկ լեզու, կը խօսես: Ունես յատուկ ուղեղ, կը դատես: Ունես յատուկ մարդաբանական կազմ, որով կը զատուիս այլ ազգերէն ու անոնց կազմէն: Սակայն սիրտըդ, որ զգացմանցդ աղբիւրն է, քուկդ չէ եղեր, այլ մի ինչ որ ասորա-բիւզանդական եւ հնդկա-պարսկական է եղեր»:

Կոմիտաս վարդապետ հաստատեց նաեւ մեր եկեղեցական եւ ժողովրդական մեղեդիներուն միջեւ գտնուած սերտ առընչութիւնը: Այդ մասին ան Պերլինէն 1899ին կը գրէ Կ. Կոստանեանի. «Քանի խորունկ եմ մտնում երաժշտական ծիծաղածին ծովի մէջ, նոյնքան պնդւում է համոզմունքս, թէ մեր ժողովրդական եւ եկեղեցական աննման վեհ եղանակները, որոնք քոյր եւ եղբայր են շատ վաղուց, ապագայում նոյնպէս օտարների համար ուսումնասիրութեան աղբիւր պէտք է դառնան, որովհետեւ արմատը շատ խորը հնութիւն տանում հասցնում, այնտեղ նորանից անբաժան ծնում եւ նորա հետ մեզ հասնում»:

Կոմիտաս վարդապետ յաջորդ ուսումնասիրութեան մը մէջ նորէն քննութեան առած է եկեղեցական եւ աշխարհիկ երգերուն յարաբերութեան հարցը եւ հասած հետեւեալ եզրակացութեան. «Որպէս զի հնարաւոր լինէր նրանց կապը գտնել, ես հիմք բռնեցի ժողովրդական երգերը, որովհետեւ նրանց ինքնուրոյնութիւնը անժխտելի էր: Եկեղեցական եղանակները, դատելով նրանց արտաքին կազմութիւնից, որը ոչ միայն բարդ, այլ զանազան տեղերի համեմատ զանազան գոյն եւ ձեւափոխութիւն ունէր, թւում էր օտարամուտ, նրանք մօտ էին թուրք եղանակներին: Միեւնոյն ժամանակ նրանք սերտ առընչութիւն ունէին մեր ժողովրդական երգերի հետ: Ուրեմն մեր հոգեւոր երաժշտութեան աղբիւրը պիտի լինէին կամ առաջինները, կամ երկրորդները: Եւ որովհետեւ պարզ տրամաբանութիւնն ինձ ասում էր, որ մեր եկեղեցական եղանակները պէտք է աւելի մեր ժողովուրդի ստեղծագործութեան մօտ լինէին, ուստի ամբողջ ջանքս լարեցի դէպի այդ ուղղութիւնը:

Շփոթեցնող կէտն այն էր, որ մեր ժողովրդական երգերը պարզ կազմ ունէին, նուազ զարդարուած էին, քան եկեղեցական եղանակները:

Այդ հանելուկի բանալին ինձ պիտի տային այն եկեղեցական եղանակները, որոնք աւելի պարզ էին: Եւ երկար որոնումներից յետոյ գտայ այնպէս եղանակներ, որոնք երկու տեսակ են երգւում, ծանր եւ թեթեւ:

Այս երգերը կոչւում են տօնական: Ծանրը նման էր գեղգեղանքներով թրքականին, իսկ թեթեւը իր պարզութեամբ ժողովրդականին: Մերկացնելով ծանրերի գեղգեղանքները, նկատեցի որ նրանք իրենց խորքով նման են թեթեւներին:

Ուրեմն սրանից յստակ երեւում է, որ այդ պարզ եղանակները զարդարուել էին թրքական ոճով, նրանց հանդիսաւորութիւն եւ շուք տալու դիտաւորութեամբ, երբ մենք չունէինք բազմաձայն երգեցողութիւն»:

ՊԵՏՐՈՍ ՍԱՐԿԱՒԱԳ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

(4 Շար.)

Կինը՝ ամուսինին.

— Շատ կը ցաւիմ, որ քեզի պէս ապուշ ամուսին մը առի:

— Եթէ ինծի պէս ապուշ մը չգտնուէր, քեզի պէս հրէշը ո՞վ պիտի առնէր կը պատասխանէ ամուսինը:

ԱՐՇԱԿՈՒՆԻՔ

ԳՈՂԳՈՏԱՀԱ ԳԵՏԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Գ. ՄԱՐՏԻՆ

— Ան, չէ՞ մեռած, չէ՞ մեռած, ուրեմն ես ալ կրնամ ապրիլ, որովհետեւ ան ալ ապրած է ինծի պէս ու ինծի պէս մեռնելու էր ան ալ։ Ինչո՞ւ ես ալ չապրիմ ինչպէս ան ապրեցաւ։ Ինչո՞ւ ես ալ չմեռնիմ ինչպէս ան մեռաւ։ Ինչո՞ւ ես ալ չկրնամ ըսել ինչպէս ան ըսաւ։ Ինչո՞ւ ես ալ չկրնամ ընել ինչպէս ան ըրաւ։ Ինչո՞ւ ես ալ չկրնամ ըլլալ ինչպէս ան եղաւ։ Ինչո՞ւ ես ալ չկրնամ ունենալ ինչպէս ան ունեց

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԱՏԻԿԱՆԷՆ

Այս կիրակի Վատիկանի ձայնասփիւռ – էն հայկական պատարագ պիտի ձայնա – սփռուի հետեւեալ ալիքներու վրայ, կարճ ալիք՝— 31·10, 25·55, 19·84 :

Միջին ալիք՝ 196 մեթր :

Պիտի պատարագէ Գերպ· ԳՐԻԳՈՐ Վ· ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ, պիտի քարոզէ Գերյ· Ներ – սէս Ծ· Վ· Սէթեան, նիւթ ունենալով «Մէկ հօտին՝ մէկ հովիւ» : Պատարագը կը սկսի ժամը 10·30ին :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Կոստանեան, Այրի Տիկին Դեղձանիկ Մանոիկեան, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Հրանդ Հալաճեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Քիւրքճեան, 20ական Ն· Ֆ· կը նուիրեն Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանին փոխան ծաղկեպսակի՝ Տի· կին ԱՏՐԻՆԷ ԹԱԳԻՈՐԵԱՆի մահուան առթիւ : (Տառնալ «Յառաջ»էն) :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ն· Պ· Հայ Սպայից Միութիւնը կը հր – աւիրէ բոլոր հայրենակիցները, այս կիրակի առաւօտ ժամը 11ին, Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցին, ուր հո – գեհանդստեան պաշտօն պիտի մատուցուի ի յիշատակ հայ զինուորներուն որոնք, 1918ի մայիսեան պատմական կռիւներուն պաշտպանեցին եւ փրկեցին հայրենիքը եւ Ս· Էջմիածինը :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Սիրանուշ Պետրոսեան, Պ· Արիստակէս Պետրոսեան եւ զաւակը կը ծանուցանեն թէ հոգեհան – գստեան պաշտօն պիտի կատարուի, ի – բենց ամուսնոյն, եղբօր եւ հօրեղբօր՝

ՄԻՀՐԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

յիշատակին, այս կիրակի առաւօտ, Փր – կատոյի Մայր եկեղեցւոյ մէջ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատա – կը յարգողները :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ· Կապ· Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Սապոնճեան, Պարսամեան, Շահիկեան, Տնկոյեան ընտանիքներուն, ընկերուհի Զուարթ Ֆլուտի (ծնեալ Տնկոյեան) մահուան տխուր առթիւ :

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ ԵՒ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Ֆ· Կ· Խաչի Պուլ· Օտտոյի մասնա – ճիւղի վարչութիւնը մեծ պատրաստու – թեամբ կազմակերպած է Մայրերու եւ Կապ· Խաչի օրը, այս Շաբաթ երեկոյ – եան ժամը 8·30ին, Պառ էնթէռնասիոնալ Շրմէն տր մատրակ Վիլ :

Կը նախագահէ Պ· ՅԱԿՈԲ ԱՐԹԻՆԵԱՆ :

Կը խօսի Պ· ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՂԱՅԵԱՆ :

Իր մասնակցութիւնը կը բերէ Նոր Սե – րունդը ճոխ յայտագրով :

Ճոխ պիւֆէ Մուտքը ազատ է

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ· ԽԱՉԻ Պանեէօ· Քաչանի մաս – նաճիւղը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները այս Ուրբաթ, ժամը 20·30ին, ընկերուհի է· Հանչէր – եանի բնակարանը, 9 Րիւ տէ Փոէ, Պան – եէօ : Կարեւոր օրակարգ : Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ· վարչութեան ներկայացու – ցիչը :

ՀԱՄԱՅԱՐՔ· Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ· անդամական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին սովորական հաւաքատեղին : Վարչութիւնը կը փափա – քի որ բոլոր անդամները ներկայ ըլլան այս կարեւոր ժողովին :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Ֆրանսահպատակ, զինուորական ծա – ռայութիւնը կատարած, կարող երիտա – սարդ մը, լաւ Ֆրանսերէն գիտցող, Ֆը – րանսայէն դուրս լաւ եւ պատասխանա – տու գործի մը համար :

×

Երիտասարդ մը, Փարիզի արտածման գրասենեակի մը համար, մանիւթանսիոն եւայլն :

Դիմել՝ ԱՆԶԱՄԲ Յառաջի խմբագրու – թեան :

ՄԱՏԱՂԸ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս տեղի պիտի ունենայ մատաղի օրհնու – թիւնը Ալֆորվիլի, Ս· Պօղոս – Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ, այս կիրակի Մայրերու տօնին առթիւ :

Կը պատարագէ ու քարոզէ ԳԻՒՏ ՎԱՐ – ԴԱՊԵՏ :

Բոլոր անոնք որ ուխտած են եւ կամ կը փափաքին իրենց նիւթական մասնակցու – թիւնը բերել սոյն նուիրական գործին, պարտին արձանագրուիլ եկեղեցւոյ գը – րասենեակը :

ՄԱՅԻՍ 28 Ը

ՎԻՆՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 3ին, կիրակի կէսօրէ ետք, Սէրբել Կաթոլիք սրահը :

Կը խօսի՝ Կ· ՓՕԼԱՏԵԱՆ

×

«ՄԱՅԻՍ 28»ը, Հայաստանի Անկախու – թեան 44րդ տարեդարձը, Մարսէյլի մէջ պիտի տօնուի Յունիս 2ին, Շաբաթ, ժա – մը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրայի» սը – րահներուն մէջ, զեղարուեստական չքեղ յայտագրով :

Մարսէյլի Հայ կազմակերպութիւննե – րէն կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թը – ւականը :

×

ԿՐՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի, 27 Մայիս, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին, Րիւ ժէէի սրահին մէջ :

Կազմակերպուած Հ· Յ· Դ· Եօթնեղ – բայրեան կոմիտէի կողմէ : Մասնակցու – թեամբ Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խա – չին :

Կը նախագահէ Ընկ· ԳԷՈՐԳ ՔԻՐԷՃԵԱՆ

Կը խօսի՝ Ընկ· Ժ· ՄԻՐԻՃԵԱՆ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, արտասանութիւն կարող ուժերու կողմէ :

Մուտքը ազատ է :

×

ԼԻՈՆ.— «Մայիս 28»ի տօնակատարու – թիւնը տեղի կ'ունենայ 2 Յունիս, Շա – բաթ իրիկուն, Րիւ Տիւնուաւի սրահին մէջ :

Կը խօսի՝ Կ· ՓՕԼԱՏԵԱՆ

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդին՝ Յունիս 3ին :

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— «Մայիս 28»ի տօնակա – տարութիւնը Ալֆորվիլի մէջ, Շաբաթ, Յունիս 9ին, մինչեւ լոյս :

×

ԱՒՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 2ին, Շաբաթ երեկոյ :

ՅՈՒԲԻԼԵՆԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑԱՒՈՒՄ

Ժողով· դերասան ԹՐԱԴՕՇի բեմական գործունէութեան 45ամեակի առթիւ :

Նախաձեռնութեամբ յոբելենական յանձնախումբի, հովանաւորութեամբ Տ· ՎԱՐԱԳ ՔՀՆՅ· ԱՒԱԳԵԱՆի :

Այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Տէսինի Հ· Յ· Դ· սրահին մէջ :

Կը ներկայացուի՝

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՀԱՐՍԱՆԻՔԸ (օփերէթ)

Խօսք կ'առնէն Պ· Հր· Թադէոսեան (Լիոնէն) եւ յանձնախումբի կողմէ, նաեւ ուղերձներ աշակերտութեան կողմէ :

Մուտք 2 Ն· Ֆ· :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ
(ՄԱՅԻՍ 28)
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Մայիս 26ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Երդ թաղ – մասի Քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ,

ՓԼԱՄ ՄԷՆ – ՍԻՒԼՓԻՍ

Կը նախագահէ՝ Ընկ· ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսի՝ Ընկ· ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Խօսք կ'առնէ Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի ներկայացուցիչը

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ

Երդչախումբը վեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆի

Մեներգ ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ, հայկական մեճապար եւ գոյգ պար՝ ՕՐ· ՕՐ· ԹԱՐՈՆ եւ ՁԱՐԱԵԱՆ, Քառեակ դեկավարութեամբ ՓՕԼ ՍԷԶԵԱՆի եւ արտասա – նութիւն՝ ԱՐԱ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ :

Կէս գիշերէն ետք Եւրոպական պարեր· — Նուագախումբ՝ ՊԵՐՆԱՌ ՏԷՏԷՃԵԱՆ

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով ՄՈՒՏՔ 5 Ն· Ֆ·

ՖՈՒԹՊՈԼԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Մարսէյլի Հ· Մ· Ը· Մ·ի վարչութիւնը կազմակերպած է Քուէթպոլի բարեկա – մական հանդիպում մը, այս կիրակի, ժամը 16ին, Հ· Մ· Ը· Մ·ի դաշտին վրայ (Սէնաֆրիքա) :

ԱՐԾԻ – ՍԷՆ ԱՆԹՈՒԱՆ ԽԱՌՆ ԽՈՒՄԲԸ

ընդդէմ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ· Մ· Ը· Մ·Ի

Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն նախկին փրոֆէսիոնելներ՝ Ջարմանեան, Պէտլեան եւ Կարապետեան :

Մրցումէն ետք պարահանդէս ժամը 21ին, Պոմոնի եկեղեցւոյ վերի սրահին մէջ :

ԾԱԽՈՒ Է

Պուրոնիէռի գործ մը, լայն յաճա – խորդութեամբ : Զորս մեքենաներ :

Դիմել գործի ժամերու՝

21, Rue des Petits-Carreaux

Escalier fond Cour. 3ème étage à droite.

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆ.— Հ· Յ· Դ· «Վարանդեան» կո – միտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին :

AU BEAU NOYER

A 50 mètres du Métro MARCEL SEMBAT

7 ETAGES D'EXPOSITION
D'AMEUBLEMENTS

CRÉDIT SANS FORMALITÉS

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ

185, BD. JEAN JAURÈS --- 15, AV. ANDRÉ MORIZET - BOULOGNE — MOL. 06.03 et 60.38

.... ՎԵՐԸ ԱՐԵԳԱԿ՝ ՎԱՐԸ ԹՈՄԼԱԿ ....
ԱՐԵՒԸ երկնքին՝ ՆԵՐԿԸ տունին

Բնական լոյսն է, երբ ձեր բնակարանը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ՋԱՐԴԱՐԷՔ ԵՒ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes

Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne

Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնար – ուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինի – լիք պատրաստութիւններու : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէում եւ փլասթիք :

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը որու շնորհիւ կրնայ 10էն 30 առ հարիւր գեղջ ունենալ :

ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAYRAC — FONTENAY – SOUS – BOIS (Seine)

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 26 ՄԱՅԻՍ

SAMEDI 26 MAI 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9413 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5214

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Մինչ 1878ի Պերլինի վեհաժողովին մէջ պալքանեան քրիստոնեաներու վերջին – ներն ալ անկախութեան կը տիրանային, միանգամ ընդ միշտ ձերբազատուելով օսմանեան անարգ լուծէն, շնորհիւ աշ – խարհի ճակատագիրը տնօրինող Մեծե – րուն, Հայերը կը ստանային 61րդ յօդ – ուած մը :

Մեծ «շնորհք» մը կը նկատուէր այս՝ այդ օրերուն: Կը մխիթարուէինք, որ Հայկ. Դատը միջազգային խնդիր էր դարձած: Բայց ի՞նչ դատ,— պարզապէս հայարնակ գաւառներու բարենորոգում – ները :

Քառասուն տարի սպասեց հայ ժողո – վուրդը 1878էն ի վեր, տիրանալու հա – մար իր անկախութեան, 1918 Մայիս 28ին:

Երաշխաւոր վեց մեծ պետութիւնները լքեցին մեզ մեր բախտին, ուրացան մեր Դատը, սիրաբանեցան մեր դահիճին հետ:

Շատ ուշ հասկցանք, որ օտարներէն չկար յոյս: Ու փարեցանք օրհնեալ զէն – քին, մեր սեփական ուժերով անկախու – թեան տիրանալու, հայրենիք ստեղծելու համար:

Անոնք որ հրաշքին չեն հաւատար, թող պահ մը կանգ առնեն «Մայիս 28»ի պայ – ծառ իրականութեան առջեւ ու խորհր – դածեն :

Երեք տասնեակ տարիներու յեղափո – խական անցեալ մը ունէր հայ ժողովուր – դը, երբ 1918 Մայիսի բախտորոշ օրե – րուն արարատեան դաշտին մէջ հրաշք գործեց :

Հինգուկէս դար ստրկութեան մէջ ապ – րող Հայը իր կարմիր արիւնով կերտեց սեփական, անկախ հայրենիք, հակառակ բոլոր ուրացումներուն եւ մոռացումնե – րուն, հակառակ այլազգի թէ քրիստոն – եայ հարեւաններու թշնամութեան, միս մինակ, առանց պաշտպանի՝ դէմ յանդի – ման իր դարաւոր թշնամիին :

Պատմութիւնը անջնջելի տառերով արձանագրած է այդ նուիրական թուակա – նը:

Առանց «Մայիս 28»ին չէինք ունենար այսօրուան փոքրիկ հողամասն ալ, որ անպայման կը բաժնուէր մեր հարեւան – ներուն միջեւ :

Խորհրդային իշխանութիւնը, որուն փառքը կը հիւսեն ստրկամիտներ, մէկ թիզ հող չկրցաւ աւելցնել 42 տարիէ ի վեր այն Հայաստանին վրայ, որուն տի – րացաւ դաւադրաբար, ձեռք ձեռքի տը – ւած Թուրքին հետ :

Հայաստանի Հանրապետութեան ըս – տեղծումով Հայկական Դատը դադրե – ցաւ այլեւս Բարենորոգումներու հարց ըլլալէ եւ դարձաւ «Միացեալ եւ Անկախ Հայաստան»ի գաղափարական :

Նոր դարագլուխ մը բացուեցաւ Հայոց պատմութեան մէջ: Անցանք քաղաքա – կիրթ ազդերու շարքը: Ունեցանք ամե – նայն Հայոց կառավարութիւն, բանակ, խորհրդարան, դեսպաններ, ազգային դրօշակ: Դարձանք «Հայաստանի քաղա – քացի »:

Այս բոլորէն զրկուած ենք այսօր : Խորթ վարչաձեւ մը պարտադրուած է մեր ժողովուրդին, որ լուռ համակեր – պութեամբ եւ սրտառուչ հայրենասիրու – թեամբ նուիրուած է շինարարական աշ – խատանքի: Գերմարդկային ճիգերով կը ծաղկեցնէ խոպան հողերը՝ պատառ մը չոր հացի համար, օղակուած նեղ սահ – մաններու մէջ: Մինչ Արարատէն անդին անհուն տարածութեամբ հայրենի հողեր կը մնան «մեր թշնամեաց ոտնակոխ» :

Անկախութեան տարեդարձին առթիւ հանդիսաւորապէս կը յայտարարենք ան – դամ մը եւս թէ՝ չէ լուծուած դեռ հայ – կական հարցը, քանի ազատ կարգեր չեն հաստատուած Հայաստանի մէջ եւ քանի անոր չեն կցուած մեր պատմական հողե – րը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎՃԻՌԷՆ ԵՏՔ

—o—

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Սալանի անսպասելի վճիռը դժգոհու – թեան եւ զարմանքի դուռ բացաւ: Դրժ – գոհութիւն՝ Ֆրանսայի մէջ, զարմանք՝ արտասահման: Եւ բոլորը մէկ հարցում ունին այլեւս.— Իսկ Ժուհօ՞ն: Այլեւս ապահով կը թուի թէ Ժուհօ չի կրնար դնդակահարուիլ, ի՞նչպէս դնդակահարել «Թիւ 2»ը, երբ Սալանի համար մեղմա – ցուցիչ պարագաներ դտան : Տարակոյս չկայ թէ նման վճիռ մը որ կրնայ հաս – կրցուիլ երբ նկատի առնուի ամբաստան – եալին անձը, վկայութիւնները, Պազու – քայի խնդրին շուրջ ստեղծուած շփոթու – թիւնը եւ տը Լա Մալէնի պատասխանա – ները կը դադրի տրամաբանակ ըլլալէ, երբ նկատի առնուի միայն Գաղտնի Բա – նակի գործունէութիւնը եւ Ժուհոյի դա – տապարտութիւնը : Եթէ մամուլի մէկ կարեւոր մասը պատրաստ է ընդունելու այս վճիռը իբրեւ հանդարտութեան կոչ մը եւ մերձաւոր ընդհ. ներման մը նա – խատեսութիւնը, բոլորը համաձայն են, Ֆրանսայէն ներս թէ դուրս, ընդունելու համար թէ այս վճիռը ազդարարութիւն մը, աւելի՝ պարտութիւն մըն է տը Կոլի համար եւ կարելի է ընդհանուր պատկե – րը տալ, յիշելով միայն մէկ թերթի՝ խորհրդածութիւն : Արդարեւ Փոփիլէռ կը գրէ.— Զօրավար մը դատապարտուե – ցաւ, բայց տը Կոլն էր:

Զախերէն դատ, դժգոհ է ԻԻ ԷՆ ԷՌը որ զեկոյցով մը կը ցաւի այս քաջալերան – քին համար որ տրուած է Գաղտնի Բա – նակին երբ նոյն այդ կազմակերպութեան անդամները կը սպառնան տը Կոլի կեան – քին: Բայց անշուշտ ամէնէն դժգոհն է, ըստ տեղական մամուլին եւ ձայնասփիւ – ռին, նոյնինքն տը Կոլ եւ կարելի չէ ե – ղած ծածկել թէ Հինգշաբթի օրուան նա – խարարաց խորհուրդը շատ փոթորկալից եղած է: Տեղեկատուութեան նախարարը, նիստին վաղորդայնին յայտնած է թէ շատ խօսուած է վճիռին մասին, մանա – ւանդ անոր հետեւանքներուն եւ կառա – վարութիւնը կարեւոր որոշումներ պիտի տայ զորս ներկայիս գաղտնի կը պահէ : Չի ծածկեր սակայն թէ անոնք կը վերա – բերին դատական մեքենային: Ծանօթ է թէ Զինուորական Բարձր Ատեանը, բա – ցառիկ ատեան մըն է, որուն անդամները նշանակուած են իշխանութեան կողմէ եւ որու վիճակուած է Գաղտնի Բանակի ամբաստանեալներու դատը: Այս դատա – բանը, որու օրինաւորութիւնն իսկ խնդ – րոյ առարկայ եղաւ փաստաբաններուն կողմէ. նկատի առնելով որ անիկա ստեղ – ծուած էր 16րդ յօդուածով, կոլիստ նը – կատուած է, ինչ որ աւելի եւս կը ծան – րացնէ իր տուած վճիռը: Կ՚ըսուի թէ տը Կոլ պիտի լուծէ այդ Ատեանը, եւ անոր պիտի չյանձնէ իրեն դէմ եղած առաջին մահափորձին հեղինակները որոնք պիտի դատուէին միայն այս օրերս: Դատական մեքենան բարեփոխման պիտի ենթարկէ եւ այդ բարեփոխումը վաւերացնել տայ հանրաքուէով : Այս տեղեկութիւն – ները, ցարդ, անպաշտօն են: Ամէն պա – րագայի մէջ, ձեւ մը կը փնտռուի յայտ – նելու համար թէ իշխանութիւնը համա – ձայն չէ այս վճիռին :

Տը Կոլ կը ճաշէր առջի դիշեր, Մաւ – րիտանիոյ նախագահին հետ, այն շքեղ ընդունելութեան ընթացքին զոր կուտար Էլիզէի մէջ, երբ անդին նախկին հրա – մանատարը, իր հաւատարիմ (ֆէալ) ընկերը կը սպասէր անձկութեամբ, դիտնալու համար թէ պիտի կրնա՞յ ապրելու դատապարտուիլ: Հիւրերը չէին մեկնած երբ տը Կոլ իմացաւ թէ, ինչպէս կը գրէ ընկերվարական պաշտօնաթերթը, ինք էր դատապարտուած :

× Ժուհոյի փաստաբանները դիմում պիտի ընեն որպէսզի վերաքննուի անոր դատը: Թէեւ ապահով կը թուի թէ այլ – եւս Ժուհօ չի կրնար դնդակահարուիլ, սակայն կ՚ըսուի նաեւ թէ տը Կոլ կրնայ Ժուհոյի «վճարել» տալ Սալանի վճիռը եւ ներում չտալ, ցոյց տալու համար թէ համաձայն չէ Սալանի համար տրուած վճիռին :

Տանիէլ Մայէռ, մարդկային իրաւանց լիկայի նախագահը կ՚ուզէ վերցնել տալ մահապատիժը որ այլեւս կորսնցուցած է իր իմաստը: Ոչ ոք կրնայ այլեւս մահ – ուան դատապարտուիլ երբ Սալան ողջ է:

Արտասահմանեան բովանդակ մամուլը իր զարմանքը կը յայտնէ այս վճիռին համար որ յաղթանակ մըն է Գաղտնի Բա – նակին համար :

× Իշխանութիւնները վերցուցին արտ – օնութեան պարտադրանքը Ալժերիայէն դուրս ելլելու համար, կիներու, երախա – ներու եւ 65 տարեկանէն վեր այրերու համար: Այս ձեւով ելքը կը դիւրանայ եւ խճողումները կը պակսին :

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

ՀՆՉԱԾ ԷՐ ԺԱՄԸ

Մեր ժամանակակից պատմութեան մէջ հազուադէպ է դէպքերու այնքան սրընթաց եւ բախտորոշ թաւալում, որքան տեսանք 1908էն ասդին:

Փորձենք ամփոփել.—

Օսմ. Սահմանադրութեան հռչակում (1908 Յուլիս 10):

Կիլիկիոյ առաջին ջարդը (1909 Ապրիլ, Զատիկ):

Բարենորոգումներու ծրագրի վաւերացում (1913 Յունուար):

Մեծ պատերազմ (1914 Օգոստ. 1): Թուրքիոյ մասնակցութիւնը՝ նոյն տարուան Հոկտեմբերին :

Վասպուրականի ապստամբութիւնը (1915 Ապրիլ 7):

Հայաջինջ Սարսափներ 1915 Ապրիլ 11–24էն սկսեալ :

Արեւմտեան Հայաստանի մեծ մասին գրաւումը 1916ին :

Ռուսական Ա. յեղափոխութիւն (1917 Փետրուար, երբ իշխանութեան գլուխ կ՚անցնէր Ա. Կերենսկի):

Երկրորդ – բոլշեւիկեան – յեղափոխութիւն 1917 Հոկտ. – Նոյեմբեր: «Դէպի տո՛ւն», խուճապահար լքելով Հայաստանը, Տրապզոնէն մինչեւ Վան :

Վերիվայրումներ Կովկասի մէջ : Թրքական արշաւ :

Այդ օրէն սկսեալ հայ ժողովուրդը իր բախտին ձգուած՝ օրհասական կռիւներ կը մղէ բոլոր ճակատներուն վրայ: Ա – րեւմտեան Հայաստանէն մինչեւ Կարս եւ Բագու: Միեւնոյն ատեն հազար դուռ կը դարնէ, նեցուկ մը, ելք մը գտնելու համար :

Ելք չկայ: Թշնամին խուժած է Արարատեան դաշտ, սպառնալով փոշիացնել Երեւանը, էջմիածինը եւ մնացեալը :

Կը մնար մէկ ճար,— կռուիլ: Գերագոյն գոյամարտը մղել բոլոր կարելի միջոցներով: Եղունգներով եւ ակռաներով :

Զա՛րկ: Եթէ ընկրկիս, վհատիս կամ խնայես, դուն պիտի զարնուիս:

Թշնամին գերեզմանդ է որ կը պատրաստէ: Իր ցեղային գազանութիւնը տասնապատկուած է յաջորդական յաղթանակներու գինովութեամբ :

Զա՛րկ, այլապէս արեւելեան Հայաստանն ալ պիտի դառնայ սպանդանոց, ինչպէս արեւմտեանը :

Հնչա՛ծ էր ժամը: Ազատութիւն կամ մահ: Տառական իմաստով :

Ժողովուրդին ամէնէն համեստ զաւակըն ալ կ՚ըմբռնէր կացութեան իմաստը:

Այնպէս որ, երբ ազդանշանը տրուեցաւ եւ թնդանօթը որոտաց, բացականեր չկային: Ոչ ալ աջ կամ ձախ: Կուսակցական կամ անկախ :

Ամբողջ ժողովուրդ մը կրակը նետուած էր նոյն վճռականութեամբ: Կիները, նոյնիսկ մանուկներ կը լրացնէին պակասը :

Պատմութիւնը կ՚ըսէ թէ հազիւ 12·000 էին հայ զինուորները, մեծ մասով ուժասպառ՝ տարիներու կռիւէն: Իսկ թշնամին եռապատիկն էր եւ շարունակ նոր ուժեր կը ստանար :

Բայց եւ այնպէս կռուեցան: Եւ յաղթեցին, ամէնէն առաջ զարմանքի մատնելով թշնամին :

Ո՞ւր կ՚ունենայիք դուք ափ մը հողը, առանց այս օրհասական ճակատամարտին :

Եւ կ՚ունենայի՞ք սեփական հայրենիք, պետութիւն ստեղծելու հեռանկար :

Ահա թէ որքան պարզ է դէպքերու ընթացքը :

Մնաց որ, ոչ աղբիւրներ կը պակսին, ոչ ալ կենդանի վկայութիւններ, ամբողջ անցուդարձը. լրիւ սերտելու, վերլուծելու, դատելու համար:

Անոնք որ այսօր միայն կը տեսնեն ու կը փառաբանեն, երէկը ժխտելու, նսեմացնելու, սեւցնելու համար, պարզապէս իրենց անյատակ տգիտութիւնը եւ նենգամտութիւնը ապացուցած կ՚ըլլան:

Շ.

1953

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻՆԵՐԸ տիեզերագնաց մը եւս զրկեցին որ երեք անգամ երկրագունդին շրջանը ընելէ ետք, ողջ առողջ ետ բերուեցաւ, բայց նշանակէտէն 300 քիլոմեթր անդին: Քարփանթըր ժամը 12·45ին մեկնած էր, վերադարձաւ (ծովի վրայ) 17·41ին եւ թռան մը կրցաւ, 75 վայրկեան յետոյ միայն, զինքը փոխադրել :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Գերմանիա Պոնի կառավարութեան դիմում ըրաւ փոխ դրամ ուզելու համար: Ուլպրիխթ 2ուկէս միլիառի պէտք ունի :

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ Սառաճ յայտարարեց թէ «Պաղեստինի ազատարար եւ արաբականութեան ռահվիրայ» Նասրի տրամադրութեան տակ է :

ՔԵՆԸՏԻ իր մամուլի հերթական ասուլիսին ընթացքին յայտարարեց թէ պէտք է արագացնել չին գաղթականներու մուտքը Միացեալ Նահանգներ : Քենըտի յայտարարեց նաեւ թէ շատ կը հիանայ Ֆրանսական տնտեսական բարգաւաճման վրայ, որուն պատճառը կը նկատէ Հասարակաց Շուկան: Ժիսքառ տ՚Էսթէն պատասխանած է թէ պատճառը՝ Ֆրանսացիներն են :

ՓԱՐԻԶԻ մէջ Պուլվառ տը լա Շափէլի վրայ, մահմետական մը ոտքերէն բրռնած է երեք տարու աղջնակ մը որ կնոջ մը ձեռքէն բռնած կ՚երթար եւ գլուխը ջախջախած է մայթին զարնելով :

ՊԵԼԺԻՈՅ Մայր – Թագուհին ընդունուեցաւ Էլիզէ Տէր եւ Տիկին տը Կոլի կողմէ :

ԹԱՂՈՒՄ ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅԵՐԷՆԻ

Ով որ կարդաց Աղայեանի յօդուածը.

Եթէ գրող մըն է,— սիրամարգ մը որ կը սիրէ միայն բանալ իր պոչը՝ վէպի-պիկով մը կամ սիրունիկ ոտանաւորիկով մը զարդարուն,— հո՞գն է հատեր որ կարծիք յայտնէ լեզուաբանի մը ժան-տաժուտ տեսութեանց մասին :

Եթէ «Հայաստանասէր» մըն է,— մու-նետիկ մը որ սովոր է միայն գովել չու-կային սոխն ու սխտորը,— ինչո՞ւ մեղքն առնել, երբ ակադեմականն իսկ, ախոյ-եան լքումի, գաղափար չունի պատմու-թեան իրաւունքներուն մասին :

Օ՛ փուպլիքա սոքորտիա :

Ընթերցող մըն ալ ես, ընդհակառակն, խորապէս ընդվզեցայ՝ հաստատելով ե-րիտասարդ հեղինակութեան մը տհասու-թիւնը լեզուական հարցերու մէջ :

Աղայեանի յօդուածէն կ՝անջատեմ հե-տեւեալ տեսակէտները, զորս կարմիր ներկած՝ կը ներկայացնեմ թերատեսնե-րուն, կարծելով որ ընդհանուր անտար-բերութիւնը կը ծագի նման երեւոյթէ մը :

1.— « Պատմական դէպքերի բերու-մով, արեւելահայ գրական լեզուն հան-դէս է գալիս որպէս հայ ազգային լեզու, եւ ՆԱ ԷԼ ՊԷՏՔ Է ԴԱՌՆԱՅ ԱՄԲՈՂՋ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼԵԶՈՒՆ : Իսկ այդ նշանակում է, որ առաջիկայ տասնամեակներում պէտք է աւելի մեծ չափերով ծաւալել արտասահմանեան Հայութեան մէջ մեր լեզուն տարածելու աշխատանքը, աւելի ուժեղացնել հայ ազ-գային լեզուի միասնականացման պրո-ցեսը» :

Ահաւասիկ ձեզի պատգամ մը Մեսրոբ Մաշտոցի տօնակատարներէն :

2.— « Հայ ժողովրդի մասնատուա-ծութեան տխուր հետեւանքներից մէկն էլ եղել է բազմաթիւ ու բազմազան տե-ղական բարբառների գոյացումը» (???,— իմացէ՛ք, լեզուաբա՛ն է գրողը) :

3.— «Փոքրիկ Հայաստանը միմեանցից խորապէս տարբեր մօտ յիսուն բարբառ-ների մի խառնարան է : Այդ է եղել պատճառը, որ մինչեւ Հայաստանում սովետական կարգերի հաստատումը՝ մեր ժողովուրդը մէկ միասնական լեզուով չի խօսել, այլ նրա ճիւղաւորումներով՝ տե-ղական բարբառներով» :

Արդ, տեսնելով որ «մեր ժողովուրդն այժմ խօսում է գրականին մօտ ընդհա-նուր ժողովրդական խօսակցական լեզ-ուով, բայց խօսում է դեռ եւս նաեւ բարբառներով, — ժողովների, պաշտօ-նական հանդիպումների ժամանակ՝ ընդ-հանուր խօսակցական լեզուով, մինչդեռ ընտանիքում, փողոցում, ընկերների հետ, ոչ պաշտօնական հաւաքոյթներում՝ բարբառով»,— Աղայեան պայքարի կ՝ել-լէ երկու ճակատի վրայ, իբրեւ նոր Սա-սունցի Դաւիթ :

Ա.— « Մեր հասարակարգը բոլոր պայմաններն ստեղծել է բարբառների մահացման համար» : Ուրեմն, մա՛հ բար-բառներուն :

Բ.— «Ամբողջ Հայութեան համազգա-յին լեզու » դարձնելու համար արեւելա-հայերէնը, զայն «պէտք է տարածել ար-տասահմանեան Հայութեան մէջ» : Ուրե-մըն, մա՛հ արեւմտահայերէնին :

×

Ինչպէս կը հաստատեն այս քաղուածք-ները, Աղայեան ցոյց կուտայ ապշեցու-ցիչ համբակութեան մը վկայութիւնը ոչ միայն բարբառագիտութեան մէջ (տիա-լեքթոլոժի),— դժբախտաբար մեր մէջ առաւելապէս նկարագրական է բարբա-ռագիտութիւնը, եւ ոչ քննական,— այլեւ լեզուաբանական հարցերու մէջ ընդհան-րապէս :

Ֆրանսացի ժողովուրդին «մասնատ-ուածութեան» հետեւա՞նք է՝ եթէ բազ-մաթիւ Ֆրանսական բարբառներ կան այս երկրին մէջ : Աղայեան լուր ունի՞ թէ տասը փարա չարժեց կրթական նախա-րար Անաթոլ տը Մոնզիի հռչակաւոր հրովարտակը՝ Ֆրանսական «բարբառնե-րի մահացման մասին», այս մեր օրե-րուն : Աղայեան կը զարմանայ որ Հա-յաստանի մէջ «ստեղծուել է իւրօրինակ երկլեզուեան վիճակ», այսինքն՝ տարբե-րութիւն մը կայ խօսակցական լեզուին ու գրական լեզուին միջեւ : Բայց միայն « Հայաստանո՞ւմ»,— Քեսէլ կը զարմա-նար որ , այսօր, փողոցի Ֆրանսերէնը կը տարբերի դպրոցի Ֆրանսերէնէն, եւ Փարիզի՛ մէջ : Բայց լեզուաբան չէր Քե-սէլ, որ գիտնար թէ այդպէս էր պարա-գան հին Աթէնքի մէջ, հին Հռոմի մէջ, վկայ Արիստոփանը կամ Եւրիպիդէսը , վկայ Պղօտիոսը : Դեռ աւելին,— գրա-կան լեզուն, իր կարգին, կը տարբերէր մեհենականէն :

Բայց Աղայեան չի՞ գիտեր թէ ծագու-մով ի՛նչ էր «աշխարհաբարը» գրաբա-րին կողքին, ի հնումն, երբ դեռ «մաս-նատուած» չէր մեր ժողովուրդը : Անի-մաստ պիտի չըլլա՞ր «գրաբար» կոչել լե-զու մը՝ եթէ տարբերութիւն չունենար աշխարհաբարէն, որ խօսակցական լեզուն էր դեռ մինչեւ երէկ : Բան մը չե՞ն խօ-սիր «ոստանիկ» ու «գեղջուկ» տարազ-ները, զորս կ՝աւանդեն մեր հին մատե-նագիրները՝ ակնարկելով լեզուական տարբերութեան մը մասին :

Բայց բարբառային տարբերութիւնը , զոր Աղայեան կը վերագրէ հայ ժողո-վուրդին «մասնատուածութեան», խոր-հրդային լեզուաբանութիւնը կը մերժէ՞ արդեօք ընդունիլ որ միայն քերականա-կան չէ, այլ եւ է՛ հնչաբանական : Եթէ , հիմա, Աստուածաշունչ Մատեան չեն կարդար Հայաստանի մէջ, գտնելու հա-մար վկայութիւնը թէ եբրայական բար-բառ մը կար ի հնումն, որ «հասկ» բառին համապատասխանը կ՝արտասանէր եբրա-յական այլ բարբառէմը բոլորովին տար-բեր, այդ պարագային՝ քննեցէք Վաս-պուրականցի Հայուն հագագը, հաստա-տելու համար տառի մը կրած հնչական փոփոխութիւնը :

Բարբառային տարբերութեանց ծագ-ման մէջ աշխարհագրութեան, հաղոր-դակցութեանց, բնախօսութեան, պատ-մութեան եւ այլ ազդակներու դերը ճըշ-դելէ ետք դեռ կայ պարագայ մը, զոր կարելի է կոչել «նմանողութեան զգայա-րանքին» միջամտութիւնը : Այլ բացատ-րութեամբ՝ միջավայրին պատշաճելու բնական ճիգը,— կանանչութեան մէջ ապրող կանանչ անասուններու նման՝ մարդ արարածը կ՝աշխատի նմանցնել խօսուածքը (արտասանութիւն եւ եղա-նակաւորում) իր շրջապատին : Հետեւե-ցէք Ամերիկայէն եկած Հայու մը հայա-խօսութեան, մտիկ ըրէք Պարսկաստանէն եկած Հայու մը խօսակցութիւնը եւ ը-սէք ինձ թէ ամերիկեան կամ պարսկա-կան քոլորի ստացած չէ՞ հայերէնը :

« Մեր քաղաքացիները պէտք է խօսեն մաքուր գրական հայերէնով», կը գրէ Աղայեան եւ այս սկզբունքով՝ աշխար-հակալութեան կ՝ելլէ դէպի արտասահ-ման, «միասնական» լեզուով խօսեցնելու համար ամբողջ Հայութիւնը, — արեւե-լահայերէնով, միայն արեւելահայերէ-նով :

Բայց կը խոստովանի թէ դեռ Հայաս-տանի մէջ անգամ չեն խօսիր մաքուր ա-րեւելահայերէնով, որ «պետական լեզու» դարձած է «Հայաստանում սովետական կարգերի հաստատումով» : Աղայեան «փողոցային ժարգոն» կ՝անուանէ այն լեզուն , որ կը խօսուի Երեւանի մէջ՝ «պորտաբոյծ թափառաշրջիկներու» կող-մէ, մէկ ուրիշը՝ «չարչիական – խա-նութպանական ժարգոն», որ կը խօս-ուի պետութեան մայրաքաղաքին մէջ : Ի՞նչ անուն պիտի տրուի վաղը այն լեզ-ուին, որ պիտի գրաւէ արեւմտահայերէ-նին տեղը՝ պետութեան սահմաններէն դուրս :

Սխալ կամ շիտակ իր տեսութեանց մէջ, բոլորովին աւելորդ իր շաղակրա-տութեանց մէջ, հաճելի է նկատել թէ Աղայեան կը մատնէ յարգանք հանդէպ հայ լեզուին, ցանկութիւն մը զայն մա-քուր եւ անաղարտ պահելու, հարստա-ցնելու՝ առանց օտարացնելու, ճոխա-ցնելու՝ առանց խորթացնելու :

Բայց ընդվզում կը պատճառէ, երբ կը գրէ. « Երկուսի փոխարէն՝ մէկը» : Այսինքն՝ թաղել արեւմտահայերէնը : Այդ մասին՝ առանձին :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

ՀԱՅ ԳՐԱՒՈՐ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴԻՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ահա Հայոց այրուբենին ու դպրու-թեան հիմնադիր՝ Մեսրոպ Մաշտոցի ա-մենամեծ նպատակը եւ երազը, որուն համար, ըստ Կարապետ Սասնեցիի (ԺԲ. դար) վկայութեան, ան գիշեր ու ցերեկ մրմնջած է. «Ո՞ տայր ինձ տեսանել դը-րոշմ տառի ըստ մերում բառի» :

Օտար բռնակալներու անլուր գերու-թենէն, ձուլումէն եւ հալածանքէն փը-րկուելու այդ նոյն տենչը կարեւոր տեղ ունի բանաստեղծին քնարերգական երգե-րուն շարքին մէջ եւս.

Աստուած բազումողորմ,
Խնայեա յարարածս քո, հայր ամենակալ
եւ ողորմեա:
Արեգակն արդարութեան,
Ծագեա ի հոգիս մեր զլոյս
ճշմարտութեան եւ ողորմեա:
ՏՈՒՐ ՄԵԶ, ՏԷՐ , ԶԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ
ԵՒ ՓՐԿԵԱ Ի ՆԵՂՁԱՑ ՄԵՐՈՑ, հոգիդ
ճշմարտութեան եւ ողորմիա:

Մաշտոցի քնարերգական երգերը հիմ-նականին մէջ նուիրուած են իր ժամա-նակուան մարդոց ներաշխարհը յուզող հարցերուն : Հոս է, որ Նարեկացիէն շուրջ վեց հարիւր տարի առաջ կը հան-դիպինք մեր քնարերգութեան այնքան ինքնատիպ եւ զգացումներով լեցուն ար-տայայտութիւններու :

Յամենայն ժամ աղաչանք իմ այս են.
Ի մեղաց իմոց սո՛ւրբ արա զիս, Տէր:

Յանցանաց իմոց զարհուրի սիրտ իմ,
Աղաչեմ զքեզ, թո՛ղ ինձ, Տէր:

Արտասուաց իմոց մի՛ լռեր, Տէր,
Զի պանդո՛խտ եմ ես յանցաւոր երկրի:

Այստեղ կան բանաստեղծական սքան-չելի գիւտեր եւ անոնց այնպիսի հասուն մշակումները, որ որքան ալ դարերը անցնին, այսուհանդերձ, ժամանակը չի կրնար տժգունել զանոնք :

Յո՛յս իմ ի մանկութենէ իմմէ,
Մի թողուր զիս, Տէր Աստուած իմ :

Յո՛յս իմ ի ժամանակի ծերութեան իմոյ,
Մի թողուր զիս, Տէր Աստուած իմ :

Յո՛յս իմ ի միւսանգամ գալստեանն քո,
Մի անտես առներ զիս ,Տէր Աստուած իմ:

Այստեղ իբրեւ հէնք օգտագործուած են մարդկային կեանքին երեք գլխաւոր ժա-

---

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ-ՆԵՐԸ ԵՒ ԱՆՏԻՊ ԷԶԵՐԸ

Կոմիտաս վարդապետ 1914ին մեր եկե-ղեցական երաժշտութեան կրած ազդե-ցութիւններուն մասին Փարիզի համա-գումարին կարդացած իր դասախօսու-թեան մէջ կ՝ըսէ. «Օտար երաժշտու-թիւններէն, թրքականն է եւ պարսկակա-նը, որ մասնաւորապէս ազդած են մեր եկեղեցական երաժշտութեան վրայ, ա-ռաջինը՝ Հայաստանի մէջ՝ որ բաւական երկար ատենէ ի վեր Թուրքերու տիրա-պետութեան տակ կը գտնուի, երկրորդը՝ Արեւելեան Հայաստանի մէջ, որ Ռուսիոյ կցուելէ առաջ անկախութեան կորուստէ ի վեր՝ կը գտնուի Պարսկաստանի տիրա-պետութեան տակ, քրտական երաժշտու-թիւնը հայ երաժշտութեան վրայ սկսած է ազդել հետեւեալ կերպով :

Հայոց մէջ հին ժամանակներէ ի վեր սովորութիւն է եկեղեցական երգեր եր-գել ընտանեկան հանդէսներու միջոցին :

Թուրքիոյ մէջ տիրացուները, այսինքն եկեղեցւոյ երգիչները, որ կ՝երթային երգել մեծատուններու խնջոյքներուն , հայ երգը սկսան զարդարել թրքակերպ գունաւորումներով, հաճելի ըլլալու հա-մար այդ մեծատուններուն, որովհետեւ հայ եկեղեցական երգը իր ազնիւ ու մա-քուր նկարագրով կոչնականներ զուար-ճացնելու բնոյթ չունի, եւ այդ մեծա-տունները Հայաստանէն հեռու Կոստանդ-նուպոլիս կամ ուրիշ մեծ քաղաքներու մէջ քիչ մը թրքական քաղաքակրթութիւ-նըն ու բարքերը ընդգրկած էին, ինչպէս հայ եկեղեցական երաժշտութիւնը տա-կաւ առ տակաւ մեծ քաղաքներու մէջ , իր մաքրութիւնն ու ազգային նկարա-գրէն բան մը կորսնցուց եւ թրքական մեղկութիւնն ստացաւ :

Մեծատուններու հացկերոյթներէն այդ չարափոխումը փոխադրուեցաւ եկեղե-ցիներու մէջ ...

... Եկաւ ժամանակ մը, որ այդ եր-գիչները կորսնցուցին մինչեւ իսկ ազգա-յին ձայնատուութիւնը եւ ընդգրկեցին թրքաց սիրելի ռնգային, կոկորդային ձայնատուութիւնները եւ սկսան երգել քթի մէջէն, բերանը զոց, հեղգ, խուլ ձեւով մը (Կոմիտաս վարդապետ կ՝երգէ այս առթիւ եւ կը ներկայացնէ թրքաձեւ երգելու եղանակը) : Ահաւասիկ դարձեալ ուրիշ օրինակ մը պիտի երգեմ ձեզի , «Տիրամայր»ը թրքակերպ խաթարուած ձեւով (....) : Անիկա խառնուրդն է թր-քական Հիւսէինի, , Շինազ, Փասելիք , Կիւլիզար, Հիջազ, Սֆահան եւ Աշիտան կարգերուն (....) : Եւ ահաւասիկ հայ աւանդական եղանակը, զոր ութ տարի առաջ գրի առած եմ շինական Տէր քա-հանայի մը բերնէն (....) :

Միեւնոյն բանը պատահած է Արեւել-եան Հայաստանի մէջ, այն տարբերու-թեամբ, որ այնտեղ պարսկական երա-ժշտութիւնն է, որ իր ազդեցութիւնը կը գործէ մեր երաժշտութեան վրայ :

Ահա օրինակ մը պիտի երգեմ ձեզի (....) : Եւ ահա նոյն եղանակը իր զուտ հայկական ձեւով (....) :

... Ինծի պիտի հարցնէք, թէ ինչպէս գիտեմ, որ այդ եղանակները, զոր կը ներկայացնեմ իբր ճշմարիտ հայ ոճի օ-րինակներ, իրօ՞ք այդպէս են : Պատաս-խանելու համար ձեզի, պիտի յիշատակեմ մէկ հատուածը ԺԲ. դարու հայ նշանա-ւոր, հմուտ երաժշտագէտ Անանիա Շի-րակացիի, որ իր «Յաղագս ձայնից» գոր-ծին մէջ կը գրէ.— « Հայ եկեղեցւոյ շա-րականներուն մէջ, խօսքերը աւելի պէտք է գրաւեն ունկնդիրներու ուշադրութիւ-նը, քան երաժշտութիւնը», այսինքն թէ շարականները յղացուած էին իբր տեսակ մը ռեչիտատիվ (թուերդութիւն) երգե-լու համար :

Յայտնի է ուրեմն, թէ այդ բոլոր անօ-գուտ յարդարանքները, որ չարափոխած տարբերակներու մէջ կը ծանրաբեռնեն շարականները, օտարամուտ են : Տաղե-րու մէջ, կ՝ըսէ Անանիա, «Երաժշտու-թիւնը պէտք է գերակշռէ, բայց առանց խօսքերուն իմաստը խեղդելու ...» : « Տիրամայր»ի մէջ երաժշտական ընդ-լայնումը խօսքերուն իմաստէն բնաւ չի հեռանար, զայն հաւատարմութեամբ ու զօրութեամբ արտայայտելու միայն կը ծառայէ : ... « Տիրամայր»ին մէջ ե-ղանակը կ՝արտայայտէ Աստուածամոր վիշտը , կը վերարտադրէ անոր հեկե-կանքներն ու հծծիւնները :

Ուրիշ հայ հեղինակ մը, մեծանուն Համամ Արեւելցին (Ժ. դար), կ՝ըսէ— « Եկեղեցական երգերը պէտք է երգել ոչ թէ ձգձգուած ձեւով մը, այլ աշխարհ ձեւով մը : Պէտք չէ ձայնը յանկարծ շատ բարձր հանել, կամ շատ ցած իջեցնել, որովհետեւ անիկա կրնայ աղօթքին վե-հութիւնը խանգարել ...» :

Բայց կենդանի ապացոյցը ես գտայ այն իրողութեան մէջ, որ այն եկեղեցա-կան եղանակները, զորս ես գիւղերու եւ հին վանքերու խորը հաւաքեցի իրենց նախնական ձեւին մէջ, կը յայտնուին համանման ժողովրդական երգերուն, որ հայ գեղջուկին անվիճելի ինքնայատուկ ստեղծագործութիւններն են :

... Մեր եկեղեցական երաժշտութեան եւ ժողովրդական երգերուն մէջ, երբեք չկայ աւելորդ եւ անկապակից գունա-ւորումներ ....

ՊԵՏՐՈՍ ՍԱՐԿԱՒԱԳ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

(5 Շար.)

ԱՄՍՕՐՅԱ

ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ՀԱՏՈՒԿ ՀԱՄԱՐԸ

ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ

— Ես այդ առաջին անգամը չեմ, որ ես իմ կյանքը վեր եմ դնում ուրիշների համար, — ասաց նա ինքնագոհ ժպտալով։

— Ուրեմն դուք ինչ-որ մեծ հերոսություն եք արել, — ասաց Ռոզան։

— Ոչ, ես ոչ մի հերոսություն չեմ արել, — պատասխանեց նա։

— Ուրեմն ինչպե՞ս է եղել, — հարցրեց Ռոզան։

— Ես ուզում եմ, որ դուք ինքներդ դատեք, — ասաց նա։ — Ես ձեզ կպատմեմ իմ կյանքի պատմությունը, իսկ դուք ինքներդ կորոշեք, թե ես ինչ եմ արել։

Ռոզան և Ժանը ուրախությամբ համաձայնեցին։

— Ես ծնվել եմ Ֆրանսիայի հարավում, Մարսել քաղաքում, — սկսեց պատմել նա։ — Հայրս ծովագնաց էր և ամբողջ տարին ծովում էր անցկացնում։ Մայրս մահացել էր, երբ ես դեռ երեխա էի։ Ես ապրում էի հորեղբորս տանը։ Հորեղբայրս ունեցել է երեք որդի, որոնք ինձանից մեծ էին։ Նրանք ինձ չէին սիրում, ծաղրում էին ինձ, ամեն առիթով ինձ ծեծում էին։ Ես ատում էի նրանց։ Ես ուզում էի հեռանալ նրանց տնից, բայց չգիտեի, թե ինչ անեմ։ Ես ուզում էի ծովագնաց դառնալ, ինչպես հայրս էր, բայց հորեղբայրս ասում էր, որ ես դեռ շատ փոքր եմ ծովագնաց դառնալու համար։ Ես ուզում էի փախչել նրանց տնից, բայց չգիտեի, թե ինչպես անեմ։ Ես ուզում էի ինչ-որ գործ անել, որ ինձ ծովագնաց վերցնեն։ Ես ուզում էի ինչ-որ մեծ բան

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Սէն – Սաթիւրնէն Լէ ղ'Ավինեոնէն (Վօքլիւղ), Տէր եւ Տիկին Վ. Ա. Մի-նասեան տասնական Ն. Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ին, «Հայ – Բոյժ»ին, Աղքատախնամին եւ Հանգստեան երկու տունե-րուն, իրենց եղբօր եւ տագրոջ Կիրակոս Մինասեանի, Քալիֆորնիայէն այցելութեան առթիւ, զոր յիսուն տարի է չէին տեսած:

Նուէրները ստանալ «Յառաջ»էն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կապ. Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է ընկերուհի Աղաւնի Երկանեանէ 40 Ն. Ֆ. իր ամուսնոյն Հաճի Մուրատ Երկանեանի մահուան Բ. տարեդարձին առթիւ:

Տէր եւ Տիկին Կարօ Պասմաճեանէ 20 Ն. Ֆ. Տիկին Իւղաբեր Սարաֆեանի մահուան քառասունքին առթիւ:

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Ս. Ագնատարեան հարիւր Ն. Ֆ. կը նուիրէ Ֆ. Կապ. Խաչի օդափոխութեան կայանին իր ողբացեալ ամուսնոյն մահուան վեցերորդ տարեդարձին առթիւ:

Ոմն, Մոնռուժէն յիսուն Ն. Ֆ. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան Թէհլիրեան սրահին, իր ծնողաց յիշատակին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Արա Գալճեան, Տէր եւ Տիկին Արմենակ Տապաղեան խորին շնորհակալութիւններ կը յայտնեն ազգային միութիւններուն եւ բարեկամներուն, որոնք անձամբ, հեռագրով, եւ ծաղկեպսակներով բաժնեցին իրենց խոր վիշտը սիրելի ՏՈՔԹ. ՀԱՅԿ ԳԱԼՃԵԱՆԻ յուղարկաւորութեան տխուր առթիւ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Աղաւնի Երկանեան եւ զաւակները հողեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան այս Կիրակի Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր Հաճի Մուրատ Երկանեանի մահուան Բ. տարեդարձին առթիւ: Կը խնդրուի հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻՆ
ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տոքթ. Հայկ Գալճեանի յուղարկաւորութեան առթիւ Պ. Յովհ. Զրբաշեան կը նուիրէ 50 Ն. Ֆ., ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի բարենպատակ ձեռնարկներուն:

Նոյն առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Վ. Մոստիչեան կը նուիրեն տասը Ն. Ֆ., ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի օդափոխութեան կայանին:

×

Հայ Կարմիր Խաչի Օդն. Մարմնի քառասնամեայ յոբելենական փառատօնին առթիւ կը նուիրեն.— Տէր եւ Տիկին Տօքթ. Խ. Տամլամեան 50 Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Ն. Ալալէմճեան յիսուն, Տէր եւ Տիկին Տօքթ. Զաքմիշեան քսան, Պ. Գաբրիէլ Համբարձումեան քսան, Տէր եւ Տիկին Նաւասարդեան (Պուա Քոլոմպ), Տիկին Աննա Ֆրէնկեան, Պ. Թութճեան (Պուա Քոլոմպ) տասնական Ն. Ֆ.:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը կը հաղորդէ թէ Պելֆոնթէնի օդափոխութեան կայանը կը վերաբացուի Յուլիս 1ին:

Արձանագրութիւնները սկսած են:

Դիմել Կապոյտ Խաչի գրասենեակը՝
17, Rue Bleue, Paris 9e

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ օրերը ժամը 16էն 18:

Ընտանեկան նպաստ (ալլօքասիոն) ըստացող ծնողքներէն կը խնդրուի քառթերը միասին բերել:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Օդն. Մարմնի (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) օդափոխութեան կայանը կը վերաբացուի Յուլիս 2ին: Արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին, 15, Բիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8), Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10–12:

ՄԱՅԻՍ 28Ը
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 3ին, Կիրակի կէսօրէ ետք, Սէրքլ Կաթոլիք սրահը:

Կը խօսի՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի, 27 Մայիս, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին, Բիւ Ժէի սրահին մէջ:

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէի կողմէ: Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչին:

Կը նախագահէ Ընկ. ԳԷՈՐԳ ՔԻՐԷՃԵԱՆ

Կը խօսի՝ Ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, արտասանութիւն կարող ուժերու կողմէ:

Մուտքը ազատ է:

×

ԼԻՈՆ.— «Մայիս 28»ի տօնակատարութիւնը տեղի կ'ունենայ 2 Յունիս, Շաբաթ իրիկուն, Բիւ Տիւնուառի սրահին մէջ:

Կը խօսի՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդին՝ Յունիս 3ին:

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— «Մայիս 28»ի տօնակատարութիւնը Ալֆորվիլի մէջ, Շաբաթ, Յունիս 9ին, մինչեւ լոյս:

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 2ին, Շաբաթ երեկոյ:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԸ
Հասարակութեան ջերմ խնդրանքին վրայ
Բ. ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ
ԽԱՄԱՃԻԿՆԵՐԸ
Փիէռ Վօլֆի Գոմէտի տռամբ
4 արարով և միեւնոյն դերակատարներով
Յունիս 4, Երկուշաբթի դիշեր 20·45ին
Փօլ Ֆարալիք թատրոնին մէջ
Բեմադրութեամբ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆԻ

Տոմսերու համար դիմել Բալուեան գրատուն 43 Բիւ Ռիշէ, Մասիս նպարավաճառատուն 23 Բիւ Սօլնիէ եւ ներկայացման օրը թատրոնին կիչէն:

Վարագոյրը կը բացուի ճիշդ ու ճիշդ ժամը 20·45ին:

(Մանրամասնութեանց համար փընտռել յայտագիրը):

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ժողով. դերասան ԹՐԱԳՕՇի բեմական գործունէութեան 45ամեակի առթիւ:

Նախաձեռնութեամբ յոբելենական յանձնախումբի, հովանաւորութեամբ Տ. ՎԱՐԱԳ ՔՀՆՅ. ԱՒԱԳԵԱՆԻ:

Այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Տէսինի Հ. Յ. Դ. սրահին մէջ:

Կը ներկայացուի՝
ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՀԱՐՍԱՆԻՔԸ (օփերէթ)

Խօսք կ'առնեն Պ. Հր. Թադէոսեան (Լիոնէն) եւ յանձնախումբի կողմէ, նաեւ ուղերձներ աշակերտութեան կողմէ:

Մուտք 2 Ն. Ֆ.:

AGENCE LAGRANGE
Fondée en 1876
recherche
PAVILLONS - VILLAS - TERRAINS
expertise gratuite et
discrète par notre spécialiste
M. Edouard MAVIAN
34, Rue Pasquier, PARIS - ANJ. 77-65

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ
(ՄԱՅԻՍ 28)
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Մայիս 26ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ,

ՓԼԱՍ ՍԷՆ – ՍԻՒԼՓԻՍ

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսի՝ Ընկ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Խօսք կ'առնէ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ներկայացուցիչը

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ

Երգչախումբը ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Մեներգ ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ, հայկական մենապար եւ զոյգ պար՝ ՕՐ. ՕՐ. ԹԱՐՈՆ եւ ՃԱՐԱԵԱՆ, քառեակ ղեկավարութեամբ ՓՕԼ ՍԷՋԵԱՆի եւ արտասանութիւն՝ ԱՐԱ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ:

Կէս դիշերէն ետք եւրոպակար պարեր.— Նուագախումբ՝ ՊԵՐՆԱՌ ՏԷՏԷՃԵԱՆ

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով ՄՈՒՏՔ 5 Ն. Ֆ.

ՖՈՒԹՊՈԼԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ
ՄԱՐԶԻԿ ՄԱՍԻՍ ԱՒԵՏԵԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը կազմակերպած է ֆութպոլի բարեկամական հանդիպում մը, այս Կիրակի, ժամը 16ին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի դաշտին վրայ (Սենաֆրիքա):

ԱՐԾԻՒ – ՍԷՆ ԱՆԹՈՒԱՆ ԽԱՌՆ ԽՈՒՄԲԸ
ընդդէմ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի

Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն նախկին փրոֆէսիոնելներ՝ Ֆարմանեան, Պէտէլեան եւ Կարապետեան:

Մրցումէն ետք պարահանդէս ժամը 21ին, Պօմոնի եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԵՒ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Պուլ. Օտտոյի մասնաճիւղի վարչութիւնը մեծ պատրաստութեամբ կազմակերպած է Մայրերու եւ Կապ. Խաչի օրը, այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8·30ին, Պառ էնթէռնասիոնալ Շըմէն տը մատրակ Վիլ:

Կը նախագահէ Պ. ՅԱԿՈԲ ԱՐԹԻՆԵԱՆ:

Կը խօսի Պ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՂԱՅԵԱՆ:

Իր մասնակցութիւնը կը բերէ Նոր Սերունդը ճոխ յայտագրով:

Ճոխ պիւֆէ Մուտքը ազատ է

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ՀՌՈՄ

—o—

Օգոստոս 3էն 7, Հռոմ ուխտագնացութիւն մը կազմակերպուած է շատ նպաստաւոր պայմաններով:

ԼԻՈՆԷՆ Լիոն 220 Ն. Ֆ., 10 Ն. Ֆ. ալ արձանագրութեան ծախքերուն համար: Դիմել մինչեւ Մայիս 31, Մոմճեան վարդապետին՝ 14 Բիւ տը լա Քլէռ, Լիոն:

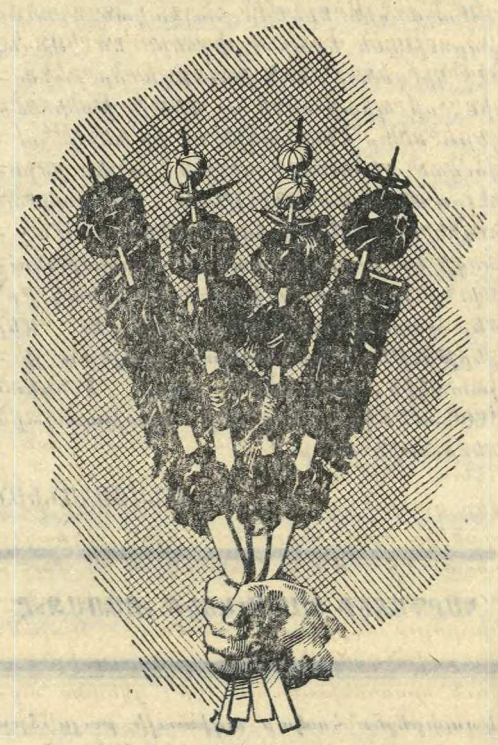

ՃԱՇԱՐԱՆ
ԵԱՐ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ
Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր:
Առաջնակարգ կովկասեան խորոված-ներ, շաշլիք, քարսքի:
ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ
Bar Américain
AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES
4, RUE ROBERT-ESTIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
Téléphone : BAL. 31-21
Métro : F. D. Roosevelt

ԵՒՐՈՊԱՅԻ
ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ
ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ
ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ
Սուսամ – (ՌՈՃԻԿ)
ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ
LE BOSPHORE
MARQUE DEPOSEE
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...
CHOC-ALVA • CHOCO-LOC
Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin /Marseille (2ème)

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 27 ՄԱՅԻՍ

DIMANCHE 27 MAI 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9414 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5215

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀՈՂ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ

Հայաստանի անկախութեան տարեդարձը առիթ կ՚ընծայէ պահ մը անդրադառնալու այն ճակատագրին, որուն ենթարկուած է հայ ժողովուրդը այսօր՝ ցիրուցան ու վտարանդի, նետուած աշխարհի չորս հովերուն :

Բախտակից էինք նկատուած Հրեաներուն, սակայն անոնք ունեցան իրենց անկախ հայրենիքը, ուր կը համախմբեն եօթը ծովերու ափին ապաստանած իրենց հայրենակիցները: Տասնեւհինգ տարին չլրացած քանի մը տասնեակ հազարէն երկու միլիոնի հասցուցին իրենց բնակչութեան թիւը՝ սահմանափակ հողամասի մը վրայ :

Մեր սիրտը կը ճմլուի եւ մեր Հայու արժանապատուութիւնը կը վիրաւորուի ամէն անգամ, երբ մեր աչքերուն առջեւ իրարու ետեւէ կ՚ազատագրուին երէկի ստրուկ ազգերը Ասիոյ եւ Ափրիկէի մէջ, անկախ հայրենիք ու պետականութիւն կը ստեղծեն եւ իրենց ազգային դրօշակը կը տնկեն Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան կայմերուն վրայ :

Ինչո՞վ է պակաս հայ ազգը: Ինչո՞ւ մենք ալ այսօր մեր աթոռը պիտի չունենայինք ազգերու արիսպագոսին մէջ եւ մեր ազգային դրօշակը չտնկէինք ՄԱԿի հոյակապ չէնքին առջեւ, ազատ ու անկախ ժողովուրդներու կողքին :

Ո՞րն է այն ազգը, որ Հայուն չափ կռուած է իր ազատութեան համար եւ զոհած իր ժողովուրդին կէսը՝ յանուն անկախ հայրենիքի :

Այսօրուան աշխարհի ճակատագիրը վարող մեծ պետութիւններէն ո՞րը գոյութիւն ունէր այն օրերուն, երբ մեր «փոքրը ածուն» Ոսկեդար կը կերտէր, Մեսրոպ Մաշտոցներ ու Սահակ Պարթեւներ, թարգմանիչներ ու պատմիչներ կ՚արտադրէր, մշակոյթ կը ստեղծէր, Վարդաններ ու Վահաններ կը ծնէր՝ պաշտպանելու համար հայրենիք ու ազգութիւն :

Իսկապէս տարօրինակ ճակատագիր՝ մերը :

Դարերով հալածուած ու կեղեքուած մեզմէ աւելի զօրաւոր ազգերէ՝ կուրծք տուած, դիմակալած ու տոկացած ենք, հասնելով մինչեւ մեր օրերը :

Ազգային գիտակցութիւնն ու ազատութեան հուրը անշէջ են մնացած մեր հոգիներուն մէջ, հակառակ բռնակալներու անլուր հալածանքներուն: Ամուր կառչած ենք մեր քրիստոնէական հաւատքին, անազարտ պահելով մեր ազգային դիմագիծը :

Մենք արժանի էինք աւելի լաւ ճակատագրի մը: Բազմաթիւ ուրիշ ազգերէ աւելի իրաւունք ունէինք ազատ ու անկախ ապրելու, մեր հայրերու պատմական հողերուն վրայ :

Կորիզ մը միայն ունինք այսօր, շնորհիւ «Մայիս 28»ին, երբ մեր պատմութեան ամէնէն եղերական օրերուն՝ գիտցանք համախմբուիլ մէկ պետի եւ մէկ դրօշակի շուրջ եւ օրհասական կռիւ մըղեցինք :

Վերջին խօսքը չէ ըսուած դեռ Հայկական Դատին մասին:

Պահանջատէր ենք բոլորէն, բարեկամէն ու թշնամիէն:

Հող կ՚ուզենք եւ ազատութիւն:

Պահանջատէր պիտի մնանք, մինչեւ որ վերջապէս հնչէ արդարութեան ժամը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՆ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

ԱՀԱԲԵԿՈՒՄՆԵՐ ԵՒ ԶՈՀԵՐ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

ԺՈՒՀՕ ԿՐՆԱՅ ԿՐԿԻՆ ԴԱՏՈՒԻԼ

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՏԱԳՆԱՊ

Ինչպէս գրած էինք, Ժուհոյի փաստաբանները դիմում կատարեցին, վերաքննութիւն ուզելով Ժուհոյի համար : Արդարութեան նախարարը ընդունելի գըտաւ այդ դիմումը զոր պիտի քննէ Ոճրային Դատարանի Վճռաբեկ Ատեանը, ապա տայ իր որոշումը :

Այս խնդիրներուն մէջ, զարմանալի կերպով իրարու կը հակասեն իրաւական օրէնքները եւ տրամաբանութիւնը :

Ժուհօ, ինչպէս Սալան, դատուած է Զինուորական Բարձր Ատեանի մը կողմէ զոր ստեղծած է նախագահ տը Կոլ երբ կը գործադրէր 16րդ յօդուածը եւ կրնար որոշումներ տալ ինչպէս կը կոչուէին. իր հռչակած օրէնքները: Ապրիլ, 1961ին ստեղծուած այս բացառիկ ատեանին վճիռները վերջնական են: Ոչ կրնան բեկանուիլ, ոչ ալ վերաքննուիլ, այսպէս կ՚ըսէ Որոշումին 8րդ յօդուածը: Ինչ որ ըրին Ժուհոյի փաստաբանները կը հիմնուի իրաւական սովորական օրէնքներու վրայ: Արդարեւ պատժական օրինագիրքին 622րդ յօդուածը կ՚ըսէ թէ եթէ նոյն ոճիրներուն համար երկու տարբեր վճիռներ տրուին երկու ամբաստանեալներու համար, ծանր պատիժին ենթարկուողը իրաւունք ունի վերաքննութիւն պահանջելու, հիմնուելով նաեւ այն նոր դէպքերուն վրայ որոնք երեւան ելած են երկրորդ դատին ընթացքին: Այսպէս Ժուհոյի պաշտպանները՝ Շարփանթիէ եւ Փելիսիէ կ՚ըսեն թէ Սալանի դատին լոյսին տակ նոր դէպքեր երեւան ելան : Յետոյ, Ժուհոյի դատավարութենէն ի վեր գտնուեցաւ հրամանատար Փօլի ըսպանիչը որու ոճիրը Ժուհոյի վերագրուած էր : Ժուհօ դատուեցաւ եւ մահուան դատապարտուեցաւ Օռանիի շրջանի բոլոր ոճիրներուն համար, Սալան, որ բովանդակ Ալժերիոյ բոլոր ոճիրներուն պատասխանատու էր, ցկեանս արգելափակման դատապարտուեցաւ : Մեղմացուցիչ պարագաներ գտնուեցան Սալանի համար, մինչ բուն մեղմացուցիչ պարագաներ ունեցողը Ժուհօն է որ բնիկ է եւ հոն թաղած է իր բովանդակ ընտանիքը: Եթէ Վճռաբեկ Ատեանը ընդունի վերաքննել, ատիկա, ինչպէս արդէն Արդարութեան նախարարին որոշումը (ընդունելի գտաւ դիմումը) կը նշանակեն թէ կարեւորութիւն չի տրուիր այլեւս Բարձր Զինուորական Ատեանին, որու հանդէպ տը Կոլ վստահութիւն չունի : Ժուհոյի փաստաբանները կ՚առարկեն նաեւ թէ Սալանի դատին լոյսին տակ յայտնուած է թէ երկու հարիւր երեսփոխաններ ներման օրինագիծ մը ներկայացուցած են Ազգ. ժողովի դիւանին, ինչ որ չէր կրնար ազգեցութիւն չունենալ դատաւորներուն վրայ :

Աւելցնենք թէ ըստ շրջող զրոյցներու, Ժուհօ գնդակահարուած պիտի ըլլար Շաբաթ առաւօտ եւ վերջին պահուն է միայն որ կարելի եղած է, վերաքննութեան դիմումը ներկայացնել որ կախակայման հանգամանք ունի այլ խօսքով մինչեւ Վճռաբեկ Ատեանի որոշումը, Ժուհոյի կեանքը չէ վտանգուած :

Այս բոլորին առթիւ, յիշենք կրկին թէ տը Կոլ շատ դժգոհ է եւ չի հասկնար Սալանի վճիռը: Կ՚ուզէ հետզհետէ ջնջել այս «միջնորդները» իր եւ ժողովուրդին միջեւ եւ ուղղակի զեկավարելու ձեւը աւելի շեշտել :

Անոնք որոնք կ՚ուզէին հանդարտութեան եւ համերաշխութեան կոչ մը տեսնել Սալանի դէմ տրուած վճիռին համար, չեն ծածկեր իրենց վրդովումը ի տես Գաղտնի Բանակի ոճիրներուն շարունակութեան: Արդարեւ Ալժերիոյ մէջ ահաբեկումները չեն դադրած եւ ամէն օր նոր զոհեր կան :

Միւս կողմէ, Ֆրանսա գաղթող ընտանիքներու թիւը օրէ օր կը բարձրանայ եւ ընդունելութեան կեդրոնները չեն հասնիր: Ահաւոր աքսոր մը տեղի կ՚ունենայ, շատեր առանց պայուսակի իսկ կուգան Մայր – Հայրենիք ուր պէտք է տուն գտնեն, գործ գտնեն, դրամ գտնեն եւ մանաւանդ սիրտ գտնեն :

×

Ընկերային տագնապը կը ծանրանայ : Ուրբաթ առաւօտ անակնկալ – գործադուլ մը Սէն Լազար, որ ժամ մը տեւեց (8·30էն 9·30) անսպասելի կերպով դըժուարութեան մատնեց աշխատաւոր դասակարգը : Կառախումբեր կեցան կայարաններու միջեւ եւ ժողովուրդը քալելով գիծերուն վրայ, հասաւ Սէն Լազար :

Երեքշաբթի օրուան համար Ֆրանսայի կազը եւ ելեկտրականութիւնը գործադուլի հրահանգ տուած են ժամը 6էն 18: Ասոր իբրեւ հետեւանք հաւանաբար երկաթուղին չբանի եւ սակաւաթիւ մեթրոներ ըլլան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՌԵՇԱԼ ՄԱԼԻՆՈՎՍՔԻ յօդուած մը հրատարակած է բանակին թերթին մէջ, ուր կը գրէ թէ քաղաքական դաստիարակութիւնը անբաւարար է խորհրդային բանակին մէջ :

ԹԻԹՕ իր եօթանասնամեակը տօնեց առջի օր: Այս առթիւ զինուորական եւ երիտասարդական տողանցքներ տեղի ունեցան Պելկրատի մէջ: Նախագահ Պրեժնեւ եւ վարչապետը Խրուշչեւ շնորհաւորական հեռագիրներ ղրկեցին: Չեխոսլովաքիոյ նախագահը իր շնորհաւորական գիրին մէջ շեշտած է՝ «Ընկեր նախագահ Թիթօ» որակումը:

ՄԵՔՔԷԻ մէջ համաշխարհային խսլամական լիկա մը հիմնուեցաւ: Ասոր նըպատակն է մահմետական երկիրներու զեկավարները, հաւաքել որպէսզի «խսլամական համաշխարհային միութիւն» մը կազմեն: Այս առթիւ քուէարկած բանաձեւերը կը շեշտեն, ի մէջ այլոց .— « Իսլամը դասակարգերու պայքար չի ճանչնար: Կը պահպանէ անհատներու արդար իրաւունքները: Կ՚ընդդիմանայ հարստութեանց եւ մենաշնորհներու իւրացումին: Այս սկզբունքները կը հեռացնեն օտար եւ թշնամական բոլոր վարդապետութիւնները, ինչպէս՝ համայնավարութիւնը եւ ընկերվարութիւնը : ... Իսլամ պետութիւնները պէտք է անհետացնել տան Իսլամի հակառակ բոլոր սովորութիւնները ինչպէս՝ ոգելից ըմպելիներու պատրաստութիւնը եւ առուծա, խը, պոռնիկութիւնը, խաղը, եւն.:

ՄՈՍԿՈՒԱ վերադարձին Խրուշչեւ ճառ մը խօսեցաւ Զայն – Պատկերասփիւռէն եւ շեշտեց թէ Պուլկար եւ խորհրդային բարեկամութիւնը ամբողջական է: Անհրաժեշտ կը գտնէ համերաշխական կառավարութեան մը կազմութիւնը, Լառսի մէջ, նախագահութեամբ Սուվաննա Ֆումայի: Խորհրդային վարչապետը խօսեցաւ նաեւ միջազգային այլ հարցերու մասին՝ ապազինում, Պերլին, գերմանական հաշտութեան դաշինք եւն.:

ԹԷԼ – ԱՎԻՎԷՆ կը հաղորդեն թէ ըսպայակոյտի պետը՝ Զօր. Զվի Յուռ յայտարարած է թէ արաբ ժողովուրդներու բանակներու անդադար զօրացումը, կարեւոր խնդիր մը կը ստեղծէ Իսրայէլի ապահովութեան համար :

ՄՕՐՍ

Մի կեանք արժէ մի համբոյրը աղջկայ,
Առանց սիրոյ, առանց կնոջ կեանք չկայ,
— Ա՛խ, չէ, թէկուզ դրախտն ինքը կին լինի՝
Կին կը գտնես, բայց մայր երբեք չես գտնի:

Կինը սէր է, բախտաբեր է՝ թէ սէր տաս,
Առանց կնոջ՝ ինձ պէս անբախտ կը մնաս,
— Ա՛խ, չէ՛, թէկուզ բախտն էլ անհաս կին լինի,
Կին կը գտնես, բայց մայր երբեք չես գտնի :

Արեւ ասես, կնոջ աչքից կը ծագի,
Մի համբոյրից անապատը կը ծաղկի,—
— Ա՛խ, չէ՛, թէկուզ չեղածն ինքը կին լինի,
Կին կը գտնես, բայց մայր երբեք չես գտնի :

Կինը մահին յաղթող կեանքի աղբիւրն է,
Իմ համբոյրով ինձ բալիկներ կը բերէ,—
— Ա՛խ, չէ, թէկուզ Աստուած ինքն էլ կին լինի՝
Կին կը գտնես, բայց մայր երբեք չես գտնի :

×

Հովերն հարաւի համբոյր են բերում,
Գարունն է գալիս, դռները բացէք,—
Հովեր, հայրենի մեր սուրբ դաշտերում
Ես բացակայ եմ, մօրս համբուրէք :

Լոկ մայրս է արժան ձեր համբոյրներին,
Հովեր, վարդերի բոյրն առէք, թռէք,
Դուք էլ, աղբիւրներ հիւսուէք դաշտերին
Մօրս ոտքի տակ գարուններ փռէք :

Եւ դուք, ծաղիկներ, շուրթերս դառած՝
Մայրս անցնելիս՝ ոտքերն համբուրէք..
Երբ օտար երկրում ինձ գտնենք մեռած՝
Ամենամաքուր արցունքը բերէք :—

Համբուրէք հողս մօրս արցունքով,
Միայն մայրական արցունքն է անկեղծ,
Նա իմ շիրիմն էլ կը լցնի կեանքով,—
Չէ՞ որ մօր սիրով դարձայ մարդ ու մեծ:

ՅՈՎՀ. ՇԻՐԱԶ

ՍԷՆ – ՎԵՆՍԱՆԻ «Էօռովիզիոն երգի եւրոպական փառատօնին» մէջ, Ֆրանսական երգի բաժինին համար ընտրուած է Տիրան – Ժորժ Կառվարենցի վերջին երգերէն՝ Ռըթիէն լա Նուի: Յիշենք թէ վերջին ամիսներուն Ֆրանսական երգին գլուխը կը գտնուի Ժորժ Կառվարենց, իբրեւ հեղինակը ամէնէն տարածուած երգերուն :

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ ներման օրէնքի շուրջ համաձայնութիւն չէ գոյացած, ցարդ : Ատալէթը որ նախապէս համաձայնած էր օրինագիծին, ետ կեցած է: Միւս կողմէ Պոլսոյ համալսարանի Ուսանողական Միութեան նախագահը ծանրօրէն քննադատած է ներման կողմնակից անձնաւորութիւնները :

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ յարաբերութիւնները լարուած կը մնան Պետութեան եւ Եկեղեցւոյ միջեւ, այս վերջինին բռնած նըպաստաւոր դիրքին համար, բանթողներու նկատմամբ :

ՊՐԱԶԻԼԻ կառավարութիւնը տրամադրութիւն ցոյց տուաւ չին գաղթականներ ընդունելու: «Ասոնք բարի կուգան մեր երկիրը, կ՚ըսեն պրազիլ իշխանութիւնները, պայմանաւ որ աշխատելու փափաք ունենան երկրին բարգաւաճման համար»:

... ՀԱՆԴԵՐՁ ԾՆՐԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ

2.— Աղօթելու արտաքին ձեւերուն մէջ կեդրոնական տեղ մը կը գրաւէ ծնրադրութիւնը, իբրեւ միջին ձեւ դետնատարած եւ յոտնկայս աղօթակացութեան,— երկիրպագութեան եւ ձեռամբարձ երկնահայեցութեան :

Քրիստոնեայ մատենագիրները այս ձեւին մէջ կը տեսնեն խոնարհակեցութեան պատկերաւոր նշանակութիւն մը, որ սակայն կուգայ հեթանոսական աւանդութիւններէ, — իմաստը՝ հասակը կարճեցնել մեծութեան մը առջեւ, ընդունիլ զօրաւորին տիրապետութիւնը, կեանքի եւ երջանկութեան ապահովութիւն հայցել յաղթականէն: Կրօնական գիրքերու սահմանումով՝ «ծայրագոյն աստիճան մեծարանաց առ Աստուած, ենթարկութեան կամ նուաստութեան մերոյ առ նա »:

Կը խորհիմ թէ հնագոյն տարբեր արարողութենէ մը կը ծագի ծունկին մասնակցութիւնը այս աւանդութեան կազմութեան մէջ.— Երբ կը ծնէր երախան, կը դրուէր գետինը, յետոյ հայրը զայն կ'առնէր կը դնէր իր ծունկերուն վրայ՝ հաստատելու եւ ընդունելու համար թէ ծնած է իրմէ, (հին ատեն՝ ծննդաբերութիւնները տեղի կ'ունենային ծնրադիր կամ ծակ աթոռի վրայ), եւ մաս կը կազմէ այլեւս իր ընտանիքին: Ասով կը բացատրուի «ծունկերուն փարիլ» ասացուածքը՝ աղաչանքի իմաստով(*), — այսինքն ճանչնալ հայր կամ պաշտպան : Ադկէ՝ «ծնկասէր» բառը, մեր լեզուին մէջ, որ կը նշանակէ երախայ սիրող :

Այսպէս, հին մեհեաններու մէջ՝ աղօթողները իրենց ձեռքերով կամ շրթներով կը հպէին աստուածներու արձաններուն ծունկին, հայցելով հայրութիւն եւ պաշտպանութիւն, (արմատական իմաստով՝ կապ մը կայ ծունկ եւ ծին բառերուն միջեւ):

Ցետագային, ծունկի այս պաշտամունքը, աղօթընկալին հայրական կամ ամենազօր պաշտպանութեան դերը պահպանելով հանդերձ, աղօթողին տուաւ անպաշտպանութեան ծայրագոյն ձեւը, ծմրաբարձ ու գետնսող մարդու մը դիրքը, սրունքներու գործածութենէն զրկեալ :

Մարդկային թշուառութեան նմանը չունեցող այս դիրքը, որ իբրեւ պատուհաս կամ պատիժ կը յիշուի Աստուածաշունչ Մատեանի մէջ «կարթակոտոր» բառով, (կտրել ծունկին ջիղերը՝ քալելու անկարող դարձնելու նպատակով), ի վերջոյ ոչ միայն ստացաւ նուաստութեան իմաստ, այլ եւ սուգի եւ տխրութեան, ինչպէս կը վկայէ Պրուդենտիոս:

Ահա թէ ինչո՛ւ Յոյները ազատ մարդու պատշաճ չէին համարեր ծնրադրութիւնը: Ընդհակառակն, Եբրայեցիները իւրացուցին իբրեւ աղօթքի ձեւ .— Սողոմոն «կայր ի գուճս ի վերայ ծնգաց իւրոց, եւ ձեռք իւր ընդ երկինս տարածեալ» (Գ. Թագ. Ը. 54): Ցուլիոս Կեսար եւս, ոչ աղօթքի, այլ երախտագիտութեան նշան, ծունր դրաւ Կապիտոլի մեհեանին արտաքին սանդուխներուն վրայ եւ ծունկերով բարձրացաւ մինչեւ մեհեանին դուռը, մտաւ մեհեանէն ներս, յառաջացաւ մինչեւ բագին՝ գոհութիւն յայտնելու համար որ յաղթութեան աստուածները իրեն շնորհեր էին Ափրիկէի նուաճումը :

Քրիստոնէութիւնը եւս իւրացուց այս ձեւը. «Եղեալ ծունր առ ծովեզերին՝ կացաք յաղօթս» (Գործք, ԻԱ. 5):

Բայց յանկարծ շարժում մը ստեղծուեցաւ քրիստոնեաներուն մէջ՝ ընդդէմ ծնրադրելու սովորութեան: Աւելորդապաշտութեան հետք կը համարէին հակառակորդները, հեթանոսական աւանդութիւն, ու կը մերժէին ծնրադրել աղօթքի պահուն,— ասոնք կը կոչուէին ակոնիքլիթ: Ասոնց միացան բազմաթիւ եկեղեցական Հայրեր, որոնք կ'ուզէին ջնջել աղօթքի արտաքին բոլոր ձեւերը, իբրեւ կռապաշտական ու թատերական մնացորդ: Ի վերջոյ պարտուեցան,— որոշուեցաւ աղօթել յոտնկայս ամէն Կիրակի եւ Զատկական շաբաթէն սկսեալ մինչեւ Հոգեգալուստ՝ իբրեւ նշան յաղթութեան եւ ուրախութեան, իսկ տարւոյն մնացեալ օրերը աղօթել ծնրադիր՝ իբրեւ նշան ապաշխարանքի: Տերտուղիանոս եւ Յերոնիմոս կը ջատագովեն այս տնօրինութիւնը, զոր նուիրականացուց Նիկիոյ առաջին ժողովը: Այս աւանդութիւնը մտած էր նաեւ մեր մէջ, ինչպէս կը հաստատէին Հայաստանի գաւառական եկեղեցիները:

Ծնրադրութիւնը (**), ճգնաւորներու համար, սիրելի ձեւ մըն է աղօթելու՝ իբրեւ մարմնակոծութեան եղանակ, այնքան որ շատեր կը յիշուին, որոնց ծունկը ի վերջոյ ստացեր է «ուղտի ծունկի » ձեւ, կոշկոռոտեր ու քարացեր: Ուրիշներ, շարունակական ծնրադրութիւններով իրենց խուցին մէջ, մաշեցուցած են տախտակամածը եւ փոսեր ձեւացուցած:

Նման ջերմեռանդութիւն պակաս չէր եւ մեր մէջ : Նշանաւոր է Միջինքի աւանդութիւն մը, Զաւախքի աղջիկներուն յատուկ .

Միջինքի շաբթուան Ուրբաթ երեկոյին՝ հայ աղջիկները այսպէս կը տօնեն Քառսուն Մանկունքը(***): Կը պատրաստեն հրուշակ, խածաղ ու գաթա, յետոյ սկուտեղի մը վրայ դրած, նաեւ 10–20 կոպեկ դրամ, կը տանին իրենց նշանուած ընկերուհիին տունը: Ու բոլորը միասին, ծնրադիր, կ'երգեն.

Քառսուն մանուկը լճին ,
Թագն ու պսակը ճտին,
Ինչ որ տուիր բաղնեցպանին,
Անոր կէսն ա ինծի տու :

Այլ փոփոխակ.—

Քառսուն մանուկ, քառսուն կոյս ,
Քառսուն մանկանց մեղայ ես,
Ինչ որ տուիր բաղնեցպանին,
Անոր կէսն ա ինծի տու :

Իրենց ձեռքն ունին համրիչ մը՝ քառասուն հատիկներով,— ամէն ծնրադրութեան՝ հատիկ մը կը հանեն համրիչէն եւ քառասուն անգամ ծնրադրելէ ետք, երբ կը պարպուի համրիչը, կը վերսկսին ծնրադրութիւնը քառասուն անգամ : Ուրեմն կը ծնրադրեն 1600 անգամ : Երբ կէս կ'ըլլայ այս արարողութիւնը, այսինքն 800 անգամ ծնրադրելէ ետք, արդէն սաստիկ յոգնած՝ կը նստին ու կ'ուտեն իրենց բերած ուտելիքները: Ցետոյ կը վերսկսին՝ լրացնելու համար քառասուն անգամ քառասուն ծնրադրութիւնը: 1600 ծնրադրութենէ ետք՝ երբ ծունկերը կ'ուռին եւ քունն ու յոգնութիւնը կը թմրեցնեն զիրենք, այս անգամ կ'ուտեն տան տիրոջ հացը, յետոյ կը պառկին կը քնանան: Առաւօտուն, կը լուան իրարու գլուխ՝ ի յիշատակ քառասուն երիտասարդներուն, որոնք ջրամոյն խեղդուեցան լիճին մէջ: Ցետոյ նախաճաշ կ'ընեն: Տանտէրը իւրաքանչիւրին կուտայ գուլպայ մը նուէր, ու բոլորը միասին կ'երթան եկեղեցի: Ամբողջ օրը, Շաբաթ, Կիրակի կ'ընեն :

Յաջորդով դարձեալ ծնրադրութեան մասին՝ թէ ի՛նչպէս կը կատարուի հնդկական եւ իսլամական աղօթքներու ընթացքին :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Այսպէս կը վկայէ Հոմերոս (ծունկերուն փարիլ կամ ծունկերուն հպիլ՝ իբրեւ աղաչանքի ձեւ).— «Փարիլ զծնգովք» (Ոդ. Զ. 143), թարգմ. Հ. Եղ. Թոմաճան, ֆրանսերէն՝ ամպրասէ լէ ժընու , « ծունր չոքիլ» , թարգմ. Ս. Գրքաշարեան (Երեւան), — այս թարգմանիչը ծունկը ոտք թարգմանած է յաճախ: «Կալեալ զծնգացն» (Իլ. Ա. 500), թարգմ. Բագրատունի, «ծունկը բռնեց», թարգմ. Ս. Գրքաշարեան :

(**) Ոճական ձեւեր ծունկ բառով .— Ծունր դնել, ի ծունր իջանել, անկանել ի գուճս: Աշխարհաբար՝ ծունկի գալ , նաեւ ծնկել,— այս վերջին բայը կը նշանակէ ըմբշամարտութեան մէջ ձեւ մը՝ ուժ առնելու համար (Թումայեան).

Ուժ առաւ Սարօն, ծնկեց կատաղի ,
Գետնեց ընկերին ու չոքեց վրէն :

Այս իմաստով գործածուած է նաեւ լատիներէն (Տիտոս Լիվիոս): Կայ նաեւ ծունկի պար մը, ծաղրապար: Ի դէպ՝ Թումայեանի գործածած չոքել բայը հայերէն չէ, եւ այսպէս սխալ է գրել՝ ծընկաչոք,— հայերէն ունենք չոգալ (գիմ տառով), որ կը նշանակէ երթալ :

(***) «Քառսուն Մանկունք» տօնը, զոր կը կատարէ Հայոց եկեղեցին, ունի իր պատմութիւնը, — կարդալ քիչ անդին :

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԱՆԿՈՒՆՔ

Կապադովկիոյ կայսերական դունդէն, Փոքր Հայոց զանազան քաղաքներէն, ամէնքն ալ կանխաւ քրիստոնեայ: Անոնց Սեբաստիա գտնուած միջոցին, Կեսարիոյ դուքսը Լիւսիաս հրաման ստացաւ Լիկիանոսէ՝ քննել թէ կա՞ն քրիստոնեաներ բանակին մէջ: Պատուէրը հաղորդուած ըլլալով Ագրիկողայոսի, քառասունը քննութեան ենթարկուեցան: Իրենց անվեհեր պատասխաններով անոնք շուտով իրենց վրայ հրաւիրեցին դատաւորին զայրոյթը: Բանտարկուեցան, բայց աւելի զօրացան իրենց հաւատքին մէջ, վասնզի քաջալերուեցան Տիրոջը երեւումով: Երբ Սեբաստիա եկաւ Լիւսիաս, դարձեալ քննութեան ատեան բերուեցան քառասունը: Նորէն ցոյց տուին անոնք իրենց հաստատուն հաւատքը: Դահիճները չփոթութեան մատնուեցան, երբ հրամայուեցաւ տանջել զանոնք, եւ սկսան իրարու զարնել: Վերստին բանտարկուեցան, ուր դարձեալ ընդունեցան անոնք երկնային այցելութիւնը: Հուսկ քննութենէ մը ետք, անոնք մերկ վիճակի մէջ լիճը ձգուեցան իրիկնադէմին: Որովհետեւ ձմեռ էր, սառեցան ջուրերը, եւ անոնց մարմինները սկսան ճեղքրտիլ: Զրկրցաւ տոկալ քառասուններէն մին, եւ դուրս վազելով մտաւ մօտը յատկապէս պատրաստուած բաղնիքը, եւ իսկոյն մեռաւ: Գիշերամիջին՝ երկնային լոյս մը ճառագայթեց լճին վրայ, պսակներ երեւցան նահատակներուն գլուխներուն վերեւ: Այդ տեսնելով պահապան զինուորներէն մին հոգեկան փոփոխութիւն մը զգաց իր մէջ, լիճը նետուեցաւ եւ պսակակից եղաւ միւսներուն, փոխան պակսածին :

Առտուան դէմ լիճէն հանեցին քառասունը, բիրերով խորտակեցին անոնց բարձոսկրերը եւ մահացնելով՝ սայլերով գետեզր տարին զանոնք: Որովհետեւ անոնցմէ ամէնէն մանկատին դեռ ողջ էր, իր մայրը շալկեց եւ հետեւեցաւ սայլերուն, մինչեւ որ ան ալ ճամբան աւանդեց հոգին: Իրենց մարմինները այրեցին եւ գետը թափեցին նշխարները: Եպիսկոպոսը երազի մէջ տեսաւ թէ գետին ո՛ր խաղին վրայ ափունք ելած են անոնք, հաւաքեց եւ ամփոփեց զանոնք պատուով 316ին :

Արեւելքի ամէնէն ժողովրդական սուր-

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ԱՆՏԻՊ ԷՋԵՐԸ

... Հայ ժողովրդական երաժշտութեան վրայ օտար երաժշտութիւններ շատ քիչ ազդեցութիւններ ունեցած են , որովհետեւ ժողովուրդը թրքական եղանակ մը թրքերէն խօսքերով կ'երգէ, պարսկական եղանակ մը պարսկերէն լեզուով , քրտական մը՝ քրտերէն լեզուով եւայլն, ու երբեք օտար եղանակ մը հայերէն խօսքերով ...»:

Այս գաղափարներուն լոյսին տակ , Կոմիտաս վարդապետ միջոցներ փնտռեց եւ ձեռնամուխ եղաւ մեր եկեղեցական երաժշտութիւնը աղաւաղումներէ փրկելու գործին :

Այդ մասին ան Մատթէոս Բ. Իզմիրլեան կաթողիկոսին կը գրէ 1910 Յունուար 10ին.— «Բուն ազգային եղանակները հոգեշունչ , պարզ ու վսեմ շարականի երաժշտութիւնը, որ մեր նախնեաց նախանձելի հոգուն պատկերներն ու հայելիներն են, որոնք մշտամրմունջ էին , այժմ դատապարտուել են արհամարհանքի, կորստի և նախատինքի, աւելին կ'ասեմ, տանում են մեր սիրտն ու հոգին դէպի խեղդող օտարական ճանապարհներ: Եթէ վերջին նշոյլն էլ, որ մնացել է, մենք փչենք ու հանգցնենք, այն ժամանակ մեր աչքով կը տեսնենք մեր սրտի բախումը, ապա ուրեմն եւ մեր կեանքի գոյութեան վառարանի հայելիները » :

Նոյն նամակով Կոմիտաս վարդապետ կը բացատրէ նաեւ շարականներու եղանակներուն աղաւաղումին պատճառները: Ան կը գտնէ, թէ «անխտիր նախատօնակները», «Հանգստեան շարը», «Քաղածոյ շարը», «Անտեղի ճոխացումները» ձանձրոյթ կը պատճառեն հաւատացեալներուն: «Իւրաքանչիւր մարդ, որքան էլ ջերմեռանդ, որքան էլ բարի քրիստոնեայ լինի, չի կարող մարսել միանգամից այդքան խառնաշփոթ կերակուր: Եթէ երաժշտութիւնը, որի դերն է կրթել եւ ազնուացնել, հոգեւոր երաժշտական զգացմունք փչելով հաւատացեալի հոգու ու սրտի վրայ, աննպատակայարմար մատակարարութեամբ բաշխուի, անշուշտ անկումն կը պատրաստէ եւ կը խորտակէ սրտի քնքոյշ լարերը եւ կը կտրէ, կ'անջատէ սիրտն ու հոգին, որոնք անբաժան գործօն եղբայրներ են երաժշտութեան միջոցով մեր կեանքի մէջ»:

Հոս ան տասը կարեւոր միջոցներ կ'առաջարկէ մեր եկեղեցական եղանակները աղաւաղումներէ փրկելու համար :

Պահուած է ուրիշ զեկուցագիր մըն ալ նորէն Մատթէոս Բ. Կաթողիկոսին ուղղուած, 1910 Մայիս 12 թուակիր, ուր կ'ըսէ.— «Այժմ շարականները անարգութեամբ նսեմանում են, շարականագէտներն օրաւուր նուազում են եւ փոխարէնն աճում են թերուս ու տգէտ, անփորձ եւ անշնորհք դպիրներն ու դպրապետներ, որոնք նախքան զտեսութիւնն երաժիշտ են եւ անոնց անսանձ ու շահատակ կամայականութեանն է յանձնուած հայ ժողովրդի հոգեւոր եւ պատասխանատու դաստիարակութեան գեղարուեստականը : Չեմ խօսում հոգեւոր երաժշտութեան վեհ ու կրթիչ դերի մասին, այլ ամէնէն էական ուրուագծերով շեշտում եմ, թէ ինչպէս կարելի է վանել, ազգային հոգեւոր երաժշտութեան վերակենդանութեան միջոցով, հայ քրիստոնէի սառած սիրտը եւ վերստին բորբոքել ջերմեռանդութեան թաքնուած հուրը »:

Այս զեկուցագրին վերջաբանը ուշագրաւ է.— « Ես պատրաստ եմ, որպէս ցայսօր իմ բոլոր ջանքերս ու հոգս նուիրել մի այնպիսի սուրբ գործին, որ ինձ ոգեւորել է դեռ տղայ տիոցս, սուրբ գործին, որ ինձ քաշել ու կապել է Մայր Աթոռին, սուրբ գործին, որ ինձ ուղիղ 20 տարի յոյս է ներշնչել »:

Կոմիտաս վարդապետի ստեղծագործ աշխատանքը կարեւոր թիւ մը կը ներկայացնէ այսօր: Կ. Կոստանեանի գրած իր մէկ նամակին մէջ ան կը խօսի այն մասին, թէ ինք սիրով եւ համբերութեամբ ձեռնամուխ եղած է մեր հոգեւոր երգերը մշակելու եւ դաշնաւորելու պատասխանատու աշխատանքներուն : «Մեր հոգեւոր երգերից մի քանի կտոր պատրաստել եմ քառաձայն, վեց ձայն եւ ութ ձայն, ուսուցչապետս առաջարկեց երգել տալ, պատրաստում եմ մի քանիսն էլ»:

Ստորեւ կը բերենք Կոմիտաս վարդապետին եկեղեցական երաժշտութեան վերաբերեալ հրատարակուած մշակումներուն ցուցակը .

1. «Ազգային օրհներգ», («Ամէն Հայի սրտից բխած»), երաժշտութիւն Սողոմոն Սողոմոնեանի՝ ուսանող Ա. լսարանի Ճեմարանի Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի (քառաձայն խառն խումբի համար հայկական նօթագրութեամբ), խօսքերը գրեց Արշակ Թաշճեան, ուսանող Գ. Լսարանի Ճեմարանի Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինի: Վաղարշապատ, 1981 թ. 1 էջ:

2. «Աշխարհիկ եւ հոգեւոր խմբերգեր», Կոմիտաս վարդապետ, Փարիզ, 1906 (նոյն թուականին տեղի ունեցած հանրածանօթ համերգին համար պատրաստուած խմբերգներն են):

3. «Տէր Ողորմեայ», գրի առաւ եւ դաշնաւորեց Կոմիտաս վրդ: (քառաձայն խառն խումբի համար): «Ամէնուն Տարեցոյցը», 1914, 1 էջ:

ՊԵՏՐՈՍ ՍԱՐԿԱՒԱԳ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

(6 Շար.)

ՄԱՐՏԻՆ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆԵԱՆ

ԱՏԵՂԾՎԱԾ ՍԻՐՏ

Վեպ

— Ես ոչ մի հետաքրքրություն չունեմ ձեր գործերի նկատմամբ, պարոն Ալեքսանյան, — ասաց Ռուբինը, ոտքի կանգնելով։ — Ես ուզում եմ միայն իմանալ, թե ինչո՞ւ եք ինձ կանչել։

— Նստեցեք, խնդրեմ, նստեցեք, — ասաց Ալեքսանյանը, ձեռքով ցույց տալով աթոռը։ — Ես ձեզ կանչել եմ, որովհետև ուզում եմ ձեզ հետ խոսել։

— Ես ոչ մի խոսակցություն չունեմ ձեզ հետ, — պատասխանեց Ռուբինը, մնալով կանգնած։

— Ինչո՞ւ, — հարցրեց Ալեքսանյանը։

— Որովհետև ես ձեզ չեմ ճանաչում, — պատասխանեց Ռուբինը։

— Ես կարծում եմ, որ ձեզ ճանաչելու ժամանակ արդեն անցել է, — ասաց Ալեքսանյանը, — և ես կարծում եմ, որ ձեզ համար ավելի լավ կլինի, եթե նստեք և ինձ հետ խոսեք։

Ռուբինը նստեց։

— Ես ձեզ կանչել եմ, որովհետև ուզում եմ ձեզ հետ մի գործ անել, — շարունակեց Ալեքսանյանը։ — Ես գիտեմ, որ դուք ինձ համար կարող եք շատ օգտակար լինել, և ես ձեզ համար կարող եմ շատ օգտակար լինել։ Ես գիտեմ, որ դուք ինձ համար կարող եք շատ վտանգավոր լինել, և ես ձեզ համար կարող եմ շատ վտանգավոր լինել։ Ես գիտեմ, որ դուք ինձ համար կարող եք շատ ձանձրալի լինել, և ես ձեզ համար կարող եմ շատ ձանձրալի լինել։ Ես գիտեմ, որ դուք ինձ համար կարող եք շատ անհարմար լինել, և ես ձեզ համար կարող եմ շատ անհարմար լինել։ Ես գիտեմ, որ դուք ինձ համար կարող եք շատ անհանգիստ լինել, և ես ձեզ համար կարող եմ շատ անհանգիստ լինել։ Ես գիտեմ, որ դուք ինձ համար կարող եք շատ անհանգստացնող լինել, և ես ձեզ համար կարող եմ շատ անհանգստացնող լինել։ Ես գիտեմ, որ դուք ինձ համար կարող եք շատ նյարդայնացնող լինել, և ես ձեզ համար կարող եմ շատ նյարդայնացնող լինել։ Ես գիտեմ, որ դուք ինձ համար կարող եք շատ զայրացնող լինել, և ես ձեզ համար կարող եմ շատ զայրացնող լինել։ Ես գիտեմ, որ դուք ինձ համար կարող եք շատ կատաղեցնող լինել, և ես ձեզ համար կարող եմ շատ կատաղեց

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ բացուած են յառաջիկայ 1962 – 1963ի դպրոցական շրջանի համար :

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի որ փութով դիմեն Վարժարանի Տեսչութեան մանրամասն տեղեկութիւններու համար :

Որպէսզի կարելի ըլլայ ուսումնապէս ճշգրիտ եւ յարմարագոյն տեղը դասաւորել աշակերտը, առաջնորդեն նաեւ փոքրիկը, բերեն անոր դպրոցական վկայականները եւ նիշերու վիճակացոյցը :

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Դասախօսական հաւաքոյթ, այս Զորեքշաբթի, ժամը 21ին Ռեժան սրճարանի վերնայարկը: Մեթրօ Քատէ :

Պ. ԳԵՂԱՄ ՖԷՆԷՐՃԵԱՆ

Կը ներկայացնէ՝ Իր ճամբորդական տպաւորութիւնները Պարսկաստանէն :

Մուտքը ազատ է

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1962 – 1963 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որոնք կը փափաքին զրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաստատութեան տնօրէնութեան :

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած Հայուհիներու սերունդ մը :

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ .

Ա.— Ֆրանսականը, որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով, կը պատրաստէ պրոբվէի եւ պաքալորէայի:

Բ.— Հայկականը, որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ :

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան :

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)

Հեռաձայն 927 01·72

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ (թիւ 237 – 238). *Հիպպոկրատի մահը* (Հայ – Բոյժ).— *Գեղարուեստը ատամնաբուժութեան մէջ* (Տոքթ. Գ. Այվազեան).— *Երբ կը կարծրանայ լեարդը* (Տոքթ. Ե. Սերոբեան). — *Գիրութիւնը հիւանդութիւն է* (Տոքթ. Գ. Ալթունեան).— *Ի՞նչպէս դարմանել գիրութիւնը* (Տոքթ. Նաւասարդ).— *Սունկերուն սննդական արժէքը* (Տոքթ. Յ. Մանուկեան). — *Տոքթէօ'ր դեղ մը տուր* (Տոքթ. Պլոնտէլ).— *Կոճապղպեղ* (Յ. Իշխանեան).— *Շագանակագեղձը* (Տոքթ. Գ. Բամպուքճեան).— *Հայկական կերակուրներ* (Տոքթ. Շ. Այվազեան).— *Եղունգը միսին մէջ մտեր է* (Տոքթ. Ասքանազ). — *Ստորին բժշկութիւն* (Ն. Ստեփանեան). — *Հիւանդները օդանաւի մէջ* (Տոքթ. Ա. Պօղոսեան).— *Ո՛վ գինի* (Պ. Մադաթեան).— *Ջերմուկի առողջարանը* (Տոքթ. Ռ. Միքայէլեան).— *Հիւանդութիւնը հիւանդութեան դէմ օգտակար* (Տոքթ. Ազատանի).— *Շաքարախտ* (Տոքթ. Աքքերնեխթ).— *Մանչ զաւակ ծնելու համար* (Տոքթ. Պանծալի):

Ch. Aïvazian
Au journal HARATCH
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Լսարանին դասախօսութիւնը այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Շաւարշ Միսաքեան սրահին մէջ:

Դասախօս՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ :

Նիւթը՝ Յոյն աշխարհահռչակ գրող՝ ՆԻՔՈՍ ՔԱԶԱՆԾԱՔԻ (իր գործին ազերսը հայ ժողովուրդին հետ) :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէի :

Այս Զորեքշաբթի, ժամը 21ին Ալֆորվիլի Ժիւսթիս տը Փէ (Ալֆորվիլի քաղաքապետարան) սրահին մէջ:

Կը խօսի Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

Նիւթ՝ Հայ ժողովուրդին նպաստը աշխարհի քաղաքակրթութեան :

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 3ին, Կիրակի կէսօրէ ետք, Սէրքլ Կաթոլիք սրահը :

Կը խօսի՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

×

ԼԻՈՆ.— «Մայիս 28»ի տօնակատարութիւնը տեղի կ'ունենայ 2 Յունիս, Շաբաթ իրիկուն, Րիւ Տիւնուառի սրահին մէջ:

Կը խօսի՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդին՝ Յունիս 3ին:

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— «Մայիս 28»ի տօնակատարութիւնը Ալֆորվիլի մէջ, Շաբաթ, Յունիս 9ին, մինչեւ լոյս :

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 2ին, Շաբաթ երեկոյ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սորպոնի Մեծ սրահին մէջ Հոկտ. 14-ին, տեղի պիտի ունենայ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի Ծննդեան 1600ամեակի տօնակատարութիւնը, Փարիզի եւ շրջակայից բոլոր հայ Միութիւններու մասնակցութեամբ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Ֆրանսահպատակ, զինուորական ծառայութիւնը կատարած, կարող երիտասարդ մը, լաւ Ֆրանսերէն գիտցող, Ֆրանսայէն դուրս լաւ եւ պատասխանատու գործի մը համար :

×

Երիտասարդ մը, Փարիզի արտածման դրասենեակի մը համար, մանիւթանսիոն եւայլն:

Դիմել՝ ԱՆՁԱՄԲ Յառաջի խմբագրութեան :

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՅ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ
Modèle Deposé
Թանկագին ու Մնայուն
Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

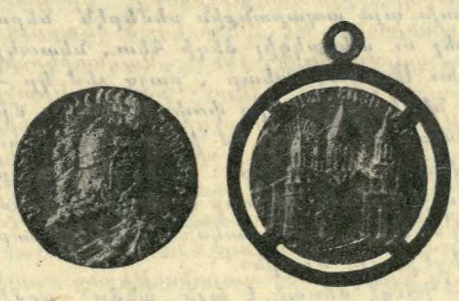

Պարզ ձեւ՝ 200 Ն. Ֆ.
Շրջանակով 300 Ն. Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝
EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63
Expédition contre-remboursement

DANS LA COUR D'HONNEUR
DES
INVALIDES
DE LOUIS XIV A NAPOLÉON
SPECTACLE SON ET LUMIÈRE
DU 21 AVRIL AU 30 SEPTEMBRE
UNE SEULE SÉANCE TOUS LES SOIRS à 22 HEURES
Entrée par l'Esplanade (Caisse ouverte à 21 heures)
Places assises : 5 NF - Debout : 3 NF - Enfants et Militaires : 1,50 NF
Métro : LATOUR-MAUBOURG et INVALIDES
Autobus : 28 - 49 - 69 - 83
PARKING GRATUIT ASSURÉ
RÉALISATION TECHNIQUE "PHILIPS"

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
... ՈՒՐԱՀԽ, ԶՈՒԱՀՐԹ ԺԱՄԵՐ ...
ԿԻՐԱԿԻ 3 ՅՈՒՆԻՍ, ԺԱՄԸ 16ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ
Սամուէլ Մուրատեան Վարժարանի Ծառաստանին մէջ
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
ԵՐԳ ԵՒ ՊԱՐ
ՀՐԱԽԱՂ ԵՒ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ
Վիճակահանութեան Ա. նուէր՝ հեռատեսիլի գործիք մը
ATTRACTIONS ԲԱՅՕԴԵԱՅ ՃԱՇ BAR-BUFFET

MORY et Cie
ՆՈՒԷՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ :
Գնեցէք զանոնք ձեր ուզած տեղը եւ առաքումը մեզի վստահեցէք : Նուազագոյն ծախքերով կը զրկենք խորհրդ. Միութիւն :
Դիմեցէք մեր նոր գիները գիտնալու համար.—
10, Rue St. Vincent de Paul, Paris 10e
(PRÈS DE LA GARE DU NORD)
Téléphone : TRU. 27-70

ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ԵՒ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ԱՄԷՆԷՆ ԴԻՒՐԻՆ, ԱՐԱԳ ԵՒ ԱՊԱՀՈՎ ԱՌԱՔՈՒՄԸ ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ՝
SICOMEX
(Ֆրանսական եւ խորհրդային կառավարութեանց արտօնութեամբ) :
ԲԱՅԱՐՁԱԿ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ :
ՈՉ ՄԷԿ ԾԱԽՔ ԾՐԱՐԸ ՍՏԱՑՈՂԻՆ ԿՈՂՄԷ :
Մեր քովը պիտի գտնէք միշտ, ապրանքի լաւագոյն տեսակները՝ շատ նը պաստաւոր գիներով :
SICOMEX
20, Rue Royale, PARIS 8e
Téléphone : OPE. 67-77
Métro : CONCORDE ou MADELEINE
ՄԵԾ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ.— Կնոջական ամառնային զգեստի կերպասներ, հարազատ անդլիական կերպասներ՝ իրապէս բացառիկ գիներով, կօշիկի տեսակներ, կարեղէն, հիւսուածեղէն, ճերմակեղէն, ժամացոյցներ, պատրաստ զգեստներ եւայլն :
ՄԵՐ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՒՆ ԱՌԱՔՈՒՄԻ ԾԱԽՔՆ Է՝
ՄԻԱՅՆ 25 Ն. Ֆ. ՄԻՆՉԵՒ 20 ՔԻԼՕ
Շուտով ՈՒՋԵՑԷՔ եւ ՁՐԻ ԿԸ ՍՏԱՆԱՔ մեր ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ցուցակները:

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 29 ՄԱՅԻՍ

MARDI 29 MAI 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9415 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5216

ԴԱՏԱՊԱՐՏԵԼԻ ՄՏԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

Յայտնի է թէ Սփիւռքի Հայութեան գլխաւոր եւ հրատապ հարցը նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեան խնդիրն է :

Այս ուղղութեամբ մայրենի լեզուի ուսուցումը ունի առաջնակարգ նշանակութիւն :

Մայրենի լեզուին տիրապետելով է, որ օտար երկնքի տակ ծնած ու մեծցած հայ պատանին ու երիտասարդը, պիտի կրնան ծանօթանալ իրենց ցեղին անցեալին ու ներկային եւ ճանչնալ ու գնահատել անոր մտաւոր բարոյական ստեղծագործութեանց արժէքը :

Հայերէն լեզուն ու գրականութիւնը, հայ մշակոյթը, այն միջոցներն են՝ որոնցմով ոչ միայն նոր սերունդը պիտի օժտուի Հայութեան պատմական անցեալին վերաբերեալ ծանօթութիւններով, այլ մանաւանդ պիտի զգայ, պիտի ապրի, պիտի հաղորդակից ըլլայ ու իւրացընէ հայ ոգին՝ որուն պակասէն, չըսելու համար չգոյութենէն, կը տառապի այսօր :

Այս մտահոգութիւններով է որ ամէն հայ գաղութ, առաւել կամ նուազ յաջողութեամբ, առաւել կամ նուազ արդիւնքով, ճիգ ի գործ կը դնէ, որպէսզի հայ մանուկն ու պատանին իրենց նախնական ու միջնակարգ ուսումը ստանան հայ դպրոցի ու հայ մթնոլորտի մէջ :

Հայ ազգային ամբողջօրեայ վարժարաններու հիմնումին գլխաւոր պատճառն ալ նոյն մտահոգութեան մէջ պէտք է փնտրռել :

Անշուշտ չի բաւեր ծանր զոհողութեանց եւ դժուարութեանց գնով ամբողջօրեայ եւ պետականացած հայ վարժարաններ կեանքի կոչելը :

Որպէսզի անոնք իրենց նպատակին ծառայեն, անհրաժեշտ է որ հայ ծնողքներն ալ գիտնան ըմբռնել ու գնահատել նման ձեռնարկներու արժէքը, իրենց զաւակները ուղարկելով հայ վարժարան՝ առաւելապէս հայ ոգիով դաստիարակուելու եւ հայ լեզուն, պատմութիւնն ու մշակոյթը ուսանելու առաջադրութեամբ :

Պուէնոս Այրէսի մէջ կեանքի կոչուած ամբողջօրեայ մի քանի հայ վարժարաններու փաստը եկաւ ցոյց տալու թէ հայ ծնողքը ընդհանրապէս կը հասկնայ ու կ՝ըմբռնէ հայեցի դաստիարակութեան կարեւորութիւնը :

Ասոր իբրեւ ապացոյց նաեւ այն՝ որ նման վարժարաններու աշակերտներու թիւը նկատելի կերպով աւելցաւ եւ կը շարունակէ աւելնալ, տարուէ տարի :

Այսպէս ըլլալով հանդերձ տեղ տեղ ականատես կ՝ըլլանք տխուր երեւոյթի մը, որ հետեւանքն է կարգ մը ծնողքներու դիտակցութեան պակասին, շուկայիկ հաշիւներուն եւ ազգային մտահոգութիւններու բացակայութեան :

Գիտենք պարագաներ, երբ հայ ծնողքներ դիմած են այս կամ այն հայ վարժարանի տնօրէնութեան, առաջարկելով որ իրենց տղան միայն տեղական լեզուով աւանդուած դասերուն հետեւի եւ հայ առարկաներու ուսուցումէն ազատ մնայ :

Այդ հայ մարդիկը իրենց զաւակները հայ վարժարան ուղարկելով հանդերձ, անհրաժեշտ չեն դտներ, որ անոնք սորվին հայերէն, Հայոց պատմութիւն, հայ գրականութիւն կամ Հայաստանի աշխարհագրութիւն, անշուշտ առաջնորդուելով այն դատապարտելի մտայնութենէն թէ, անոնց ուսուցումը շուկայի մէջ որեւէ օգուտ տալու կոչուած չէ :

Նման ծնողքները զուրկ ըլլալով ազգայի նախանձախնդրութենէ, իրենց զաւակները հայ պահելու մտահոգութենէն, չեն քաշուիր նման առաջարկ ընելու, առանց անդրադառնալու թէ իրենց տրխուր ընթացքը կրնայ չար օրինակ ըլլալ նաեւ ուրիշներու, մանաւանդ իրենց զաւակներու դպրոցական ընկերներուն, որոնց մէջ դժբախտաբար հայ լեզուի սէրն ու ցեղային նախանձախնդրութիւնը այնքան ալ զօրաւոր չէ, միջավայրին յատուկ պայմաններուն եւ ազդեցութեանց հետեւանքով :

Անըմբռնելի է նաեւ այն, որ նման ծնողքներ, իրենց զաւակները ուղարկելով հայ կրթական հաստատութիւններ, նիւթական նշանակելի զոհողութեան մը յանձնառու կ՝ըլլան, մինչ իրենց նախասիրած ուսման առարկաները կրնան ձրի ձեռք բերել պետական վարժարաններու մէջ :

Ամէն ծնողքի համար պէտք է պարզ ըլլայ թէ, հայ դպրոցին գերագոյն նպատակն է իր աշակերտները հայ պահել՝ զինելով զանոնք հայերէն լեզուի, պատմութեան եւ մշակոյթի զէնքերով՝ հեռու պահելու համար ապազգայնացման օրէ օր աւելի սպառնալից դարձող վտանգէն :

Հայ դպրոցը մեծ զոհողութիւններով կը պահուի՝ մեր նոր սերունդը հայ ոգիով տոգորելու եւ անոր ազգային դիմագիծը անաղարտ պահելու համար :

Դժուար է որակել ընթացքը անոնց՝ որոնք հայ վարժարանի դռները կը բախեն՝ օտար լեզուի եւ այլ առարկաներու համար, անպէտ նկատելով հայերէնը :

Ինչպէս ըսինք, բարեբախտաբար շատ քիչ է թիւը նման ծնողքներուն, բայց անոնք կրնան մանրէի դեր կատարել եւ վարակել իրենց շրջապատը :

Այսպիսիները եթէ պատահի որ յամառին իրենց անմտութեանը մէջ, հայ որ եւ է դպրոցի զեկավարութեան մէկ բան միայն կը մնայ՝ փակել վարժարանի դռները նմաններուն առջեւ :

« ԱՐՄԵՆԻԱ »

ՆՈՐ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՏԵԱՆԸ՝ ՋՆՋՈՒԱԾ

ՍԱԼԱՆ ԿՐՆԱՅ ԿՐԿԻՆ ԴԱՏՈՒԻԼ

ԳԱՂՏՆԻ ԲԱՆԱԿԸ Կ՝ՈՒԶԷ ԽՕՍԻԼ ԱԼԺ. ԱԶԱՏ ՃԱԿԱՏԻՆ ՀԵՏ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐՈՒԱՆ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ

Ինչպէս կը սպասուէր Պաշտօնաթերթին մէջ հրատարակուած հրովարտակ մը վերջ կը դնէ զինուորական Բարձր Ատեանին որուն տուած վերջին վճիռը դոհացում չտուաւ Իշխանութեան :

Յիշենք այս բացառիկ Ատեանին պատմութիւնը : 1961 Ապրիլ22ի փուչը, պատճառ կը դառնայ որ նախագահ տը Կոլ առնէ եւ գործադրէ 16րդ յօդուածը որ արտակարգ իրաւասութիւններ կուտայ իրեն : Այդ յօդուածին հիման վրայ կուտայ «Որոշումներ» : Ասոնց կարգին կը ստեղծէ Զինուորական Բարձր. Ատեան մը դատելու համար . Ապրիլ 22ի պետական հարուածի պատասխանատուները : Արդ, իրաւական գետնի վրայ արդէն այս դատարանը օրինաւոր հանգամանք չունէր, նկատի առնելով որ ոեւէ անհատ որ որեւէ յանցանք կը գործէ պէտք է այդ յանցանքը գործած պահուն գիտնայ թէ ի՞նչ պատիժի եւ ի՞նչ դատարանի ենթակայ է : Բայց բացառիկ դատարանը ստեղծուած է դէպքերու վաղորդայնին ինչ որ դէմ է նոյնիսկ Մարդկային Իրաւանց լիկայի նախատեսած անհատի իրաւունքներուն, կը գրէ Օռոռի խմբագիրը :

Այս դատարանի ջնջումը անորոշ կացութիւն մը կը ստեղծէ այս օրերս դատուելիք ամբաստանեալներու համար : Անգամ մը եւս կը յետաձգուի 1961 Սեպտեմբերի մահափորձին հեղինակներուն դատը : Միւս կողմէ կայ Ժուհոյի պարագան, Ապա Սալանի որուն դէմ տրուած վճիռը դուռ բացաւ այս բոլորին :

Արդարութեան նախարարը ճշդեց թէ ինք «ընդունելի» չէր գտած Ժուհոյի փաստաբաններուն դիմումը, դատը վերաքննելու, արդէն այդ պաշտօնը չունի, ինք միայն Վճռաբեկ Ատեանին կը փոխանցէ դիմումը, այս վերջինը կ՝ըսէ նախ ընդունելի ըլլալը, ապա կ՝որոշէ նաեւ թէ հարկ կա՞յ վերաքննութեան թէ ոչ : Այս որոշումը պիտի տրուի Յունիս 4ին : Այս դէպքերու առընչութեամբ, նոր յայտնութիւններ, թէեւ յապաղած, կ՝ըլլան Սալանի մասին :

Յայտնուեցաւ, արդարեւ, թէ «Սեւ մոնոքլի» վրայ նամակ մը գտնուած է, Մայիս 5ին, Սալանի ձեռագրով ուր Գաղտնի Բանակի զեկավարը կարգ մը հրահանգներ կուտայ, ասոնց մէջ՝ տասը միլիոն յանձնել Ժորժ Պիտոյի : Նման փաստաթուղթ մը ցոյց կուտայ թէ Սալան շարունակած է Գաղտնի Բանակի պետի պաշտօնը, ձերբակալութենէն ետք, ինչ որ կրնայ պատճառ դառնալ որ անգամ մը եւս դատուի, արդէն վճիռին արձակուած օրն իսկ կը յիշուէր թէ մէկ պարագայի միայն կարելի է անգամ մը եւս դատել Սալանը, այդ պարագան է՝ գտնել յանցանք մը որ չէր յիշուած իր դատավարութեան առթիւ : Ասկէ զատ, Սալանի ընկերոջ՝ Ֆեռանտիի փաստաբանը Իզորնի կարգ մը յայտնութիւններ կատարած է : Ֆեռանտի ըսած է թէ Սալան, իբրեւ Գաղտնի Բանակի պետ, յարաբերութիւններ պահած է քաղաքական գլխաւոր կուսակցութեանց զեկավարներուն հետ, մանաւանդ՝ ընկերվարական : Ներկայ կառավարութեան անդամներէն մէկը համակրական զգացումներ ունեցած է Սալանի եւ Գ. Բանակի հանդէպ, հաղորդելով Նախարարաց խորհուրդներու ատենագրութիւնները : 1958ին Սալան 70 միլիոն վճարագիր մը տուած է Փոմփիտուի անունին, Ֆրանսական Ալժերիոյ դատը պաշտպանելու համար եւ 9 միլիոն տը Կոլի գործակիցներէն՝ Պըրույէի :

Պատկան իշխանութիւնները կը պատասխանեն թէ 1958ի եղած վճարումները զարմանալի չեն : Զակնարկուիր միւս հարցերուն : Այս յայտնութեանց առթիւ, Սալանի գլխաւոր փաստաբանը ըսաւ թէ տեղեակ չէր պահուած Իզորնիի կողմէ եւ ինք «դատ պաշտպանած է Պատմութեան համար եւ ոչ՝ պզտիկ պատմութեանց համար » :

Այս «յապաղած» յայտնութեանց բուն նպատակը, յայտնի չէ ցարդ :

×

Ալժերիոյ մէջ Գաղտնի Բանակի ահաբեկումները կը շարունակուին նոյն թափով : Ըստ Էսոշիէթըտ Փրէսի Գաղտնի Բանակի ձեռքն է Ժուհոյի կեանքը, որովհետեւ տը Կոլ պիտի ներում շնորհէ միայն եթէ ահաբեկումները դադրին :

Միւս կողմէ Գաղտնի Բանակը թռուցիկներ բաժնած է ուր կը յայտնէ թէ կ՝ուզէ խօսիլ Ալժերացիներուն հետ, հակառակ պարագային պիտի շարունակէ «այրած հողի» արշաւը եւ Ալժերիան, անկախութեան օրը, ձգէ այն վիճակին մէջ, ուր էր 1830ին :

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐՈՒԱՆ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ

Ինչպէս նախատեսուած էր, Երեքշաբթի օրուան կազի եւ ելեկտրականութեան գործադուլը պատճառ պիտի դառնայ բազմաթիւ խանգարումներու : Այսպէս ելեկտրականութեան դադարի ժամանակաշրջանին այսինքն՝ ժամը 6էն 18, ոչ մեթրօն ոչ ալ արուարձաններու ելեկտրական գիծերու կառախումբերը պիտի բանին : Ժամը 18էն ետք պիտի բանի մեթրօն շնորհիւ այն պաշտօնեաներուն որոնք Աշխատանքի Ընդհ. Դաշնակցութեան (Սէ Ժէ Թէ) ընկերակցութեան չեն պատկանիր : Օթոպիւսները պիտի չբանին 24 ժամ, գործադուլ հռչակուած ըլլալով իրենց ընկերակցութեանց կողմէ : Այս պայմաններու տակ, եթէ Յառաջի թաղամասն ալ զրկուած ըլլայ ելեկտրական հոսանքէ, հաւանաբար կարելի չըլլայ ապահովել թերթին հրատարակութիւնը, նկատի առնելով նաեւ փոխադրութեան միջոցներու չգոյութիւնը : Կը մնայ, ինչպէս սրամտութեամբ գծած է Սենէփ, Ֆիկառոյի մէջ, Մարքսիզմով լուսաւորուիլ եւ լենինիզմով կերակուր եփել :

—o—

ՍՈՒՐԻՈՅ կացութիւնը անգամ մը եւս անորոշ է : Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն Նասրեան պետական հարուած մը ձախողած է առջի օր : Ըստ Տէյլի Սթառ թերթին կառավարութիւնը հաղիւ կրցած է ձախողեցնել այդ հարուածը :

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴՐԱՆՕՔ

ԿՈՉ ԼԻՈՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Համաձայն Ընտրողական Յանձնախումբի պաշտօնական յայտարարութեան, Լիոնի Ազգ. Միութեան ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան Մայիս ամսու 31ին Հինգշաբթի Համբարձման օրը :

Այս ընտրութեան առթիւ մենք մեր տեսակէտները պարզած էինք հրապարակով եւ քանի մը անգամ : Որ անոնք կատարուին ժողովրդային ազատ քուէարկութեամբ՝ համաձայն մեր Ազգային Սահմանադրութեան օրէնքներուն : Որ՝ Եկեղեցին թատր չհանդիսանայ քաղաքական մարզանքներու որոնք պիտի ծառայեն միայն անոր տկարացման ու կազմալուծման :

Մենք, Արտասահմանի մէջ, եկեղեցին կը նկատենք գլխաւոր ազդակներէն մէկը հայ ժողովուրդի տեւականացման եւ հիմնաքարը անոր բարոյական կեանքին :

Օտար, հիւրընկալ, բայց համայնակուլ այս երկիրներուն մէջ, մենք ուրիշ միջոց չունինք՝ եթէ ոչ գուրգուրալ մեր ազգային աւանդութիւններուն, դպրոցներուն ու եկեղեցիներուն վրայ. պահել զանոնք անաղարտ՝ մնալով հանդերձ ենթակայ ու հպատակները Էջմիածնի Մայր Աթոռին եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, ինչպէս եղած ենք ցարդ :

Հայ – եկեղեցիին անսասան պահպանման առընթեր, պիտի աշխատինք, մեր միջոցներուն ներածին չափ, առաւել մըղում տալ կրթական գործին : Դպրոցներու ցանցով մը օժտել քաղաքին զանազան թաղերը, որպէսզի հայ մանուկն ու պատանին մասամբ գոնէ սորվին մեր ոսկեղինիկ լեզուն : Իրենք զիրենք զգան Հայ, ապրին Հայ : Մղում տալ հայանըպաստ բոլոր ձեռնարկներուն : Ժողովուրդին միտքն ու հոգին կրթել բարոյացուցիչ դասախօսութիւններով, անոնց սրտերուն մէջ վառ պահել հայրենասիրութեան զգացումը՝ ազատատենչ գաղափա-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԻՐԱՆ

ՍԱԼԻ ԵՒ ՄՈՒՐՃԻ ՄԻՋԵՒ

Կայսերական Իրանը տարիներէ ի վեր կը տառապի տնտեսական եւ քաղաքական տագնապներէ: Երբեմնի հզօր կայսրութիւնը, որուն սահմանները մինչեւ Միջերկրական, մինչեւ Նեղոս գետ կը հասնէին, այսօր ինքն իր մէջ ամփոփուած կրկէս մըն է միջազգային մրցակցութեան:

Երեք դար մնաց Մարերու տիրապետութեան տակ: Կիւրոսի նման ուժեղ անհատականութեան տէր ինքնակալ մը տապալեց մարական իշխանութիւնը, հիմնեց նոր հարստութիւն մը, որ տեւեց մինչեւ Դարեհի պարտութիւնը: Եթէ ընդունինք Հերոդոտոսի վկայութիւնը, Մարերը արդարասէր էին: Արդար մէկը թագաւոր ընտրեցին, որպէսզի տկարները պաշտպանէ, հաւասարութիւնը երաշխաւորէ: «Մարդիկ նախապէս կրնային կառավարութիւն չունենալ, գրաւոր օրէնքներէ հրաժարիլ, որովհետեւ կ'ապրէին ոսկեդարու անմեղութեան մէջ: Բարքերու ապականութեան հետեւանքով, զօրաւորները ենթարկեցին տկարները, որոնք բարձր առաքինութեան տէր անձերու մօտ ապաւինեցան, որպէսզի պաշտպանուին անարդարութեան դէմ»:

Արքայից արքաները կարողացան կազմակերպել ընդարձակածաւալ կայսրութիւնը: Դարեհ քսաներեք նահանգներու բաժնեց երկիրը: Սատրապ մը նահանգապետ էր, կը գանձէր տուրքերը, զինուորական կառավարիչ մը, արքայէն զըրկուած դիւանապետ մը, մէկը միւսին վրայ հսկող: Պարբերաբար զրկուած քննիչներ կը շրջէին նահանգները, արքային աչքերն ու ականջներն էին անոնք, կանխելու համար որեւէ ըմբոստացում կեդրոնական իշխանութեան դէմ:

Արեւելքի ժողովուրդները սուլթաններ միայն ունեցած են: Ինքնակալը կը համախմբէ զանգուածները, կ'արշաւէ, կը քանդէ, բայց երբ ինքնակալը կ'անհետանայ, զանգուածները կը փոշիանան: Այսպէս պատահեցաւ Իրանի համար, այդպէս պիտի ըլլայ Ճենկիզ Խաներու եւ Լենկթիմուրներու տիրապետութիւնը: Արեւելքի մէջ տիրողը ինքնակալն է, օրէնքը ինքնակալին կամքն է, Արեւմուտքի մէջ տիրապետողը օրէնքն է, որուն ենթակայ են քաղաքացիները:

Դարեհի յաջորդ ինքնակալ Քսերքսէսը կը շարունակէ աշխարհակալութիւնը, արհամարհանքով կը մօտենայ Ելլադային: Թշնամութիւնները սկսելէ առաջ, աչքէ կ'անցընէ բանակը, որ բաղկացած է հպատակ ազգերէ, Ասորիներէ, Հայերէ, Հնդիկներէ, Լիւդիացիներէ, կը կանչէ Սպարտայի թագաւոր Տեմարաթը, որ արքայից արքային կողմը անցած էր գահընկէց ըլլալուն համար եւ կ'ըսէ. «Դուն յոյն ես, լսեցի քեզմէ, որ հայրենիքդ ոչ ամէնէն փոքրն է, ոչ ալ ամէնէն տկարը ամբողջ Յունաստանի մէջ: Ըսէ այժմ, հայրենակիցներդ յանդգնութիւնը պիտի ունենա՞ն ինծի դէմ կռուելու»:

Տեմարաթ կը պատասխանէ. «Կ'ուզե՞ս որ ճշմարտութիւնը ըսեմ, արդ, դիտցիր, արքայից արքայ, թէ Սպարտա պիտի պատերազմի քեզի դէմ, եթէ նոյն իսկ ուրիշներ հպատակին քեզի, պիտի պատերազմին մինչեւ վերջին մարդը»: Եսքիլես ողբերգակ բանաստեղծը պիտի բացատրէ սպարտացիին պատասխանը «Պարսիկները» գործով: «Յոյները դերիներ չեն, ազատ ժողովուրդ են, բայց անսահման ազատ չեն, օրէնքն է իրենց վեհապետը եւ աւելի կը վախնան օրէնքէն քան քու բանակներէդ: Օրէնքը կը պարտադրէ տեղի չտալ բռնութեան եւ թիւին, պահել իրենց դիրքը պատերազմի ճակատին վրայ եւ մեռնիլ հոն՝ եթէ յառաջանալ կարելի չէ»:

Մարաթոնի եւ Սալամինէի յաղթանակները փրկեցին Ելլադան եւ Եւրոպան: Աղեքսանդր Արեւմուտքի տիրապետութիւնը հաստատեց Արեւելքի վրայ:

Պարթեւներ տկարացան Հռոմի յարձակումներուն դիմադրելով: Կայսրութիւնը յանձնուեցաւ Սասանի թոռներուն, որոնք իրենց կարգին մաչեցան Բիւզանդիոնի դէմ պայքարելով: Օր մըն ալ վաչկատուն պատուիրակներ Տիզբոն ներկայացան Մոհամմէտի կրօնը առաջարկելու արքայից արքային: Փառքի մէջ յոխորտ արքան արհամարհեց պատուիրակները, տապալեցաւ գահէն եւ երկիրը անցաւ արաբ տիրապետութեան տակ, ընդունեցաւ տիրողին կրօնը:

Յաջորդեցին Մոնկոլներ, Ագ-Գոյունլուներ եւ Գարա Գոյունլուներ, վերջապէս Իսմայիլ Շահ 1502 – 1524 հիմնեց նոր հարստութիւն մը, որ տեւեց մինչեւ 1732:

Թուրքերն ու Պարսիկները եղբայրներ են ի Մոհամմէտ, բայց թշնամի եղբայրներ, որովհետեւ առաջինները սիւննի են, երկրորդները շիի: Դաւանական հակառակութիւնները բուռն են, որովհետեւ համոզուած են, թէ ճշմարիտ հաւատքը պահողը իրենք են: Դաւանական հակամարտութեան կը միանայ քաղաքական մրցակցութիւնը Հայաստանի եւ Միջագետքի համար:

Քրիստոնեայ պետութիւններ կ'օգտուին այս հակամարտութենէն: Ֆրանսուա կը զինակցի Պարսիկներուն հետ Թուրքերը Ասիոյ մէջ անշարժութեան եւ ըսպառնալիքի տակ պահելու համար: 1518-ին Հունգարիոյ թագաւորը կը դիմէ Շահ Իսմայիլի, Կարոլոս Ե. կը դիմէ Շահ Թահմազի միջամտութեան: Շահ Իսմայիլ Զալտրանի մէջ կը պարտուի սուլթան Սելիմէն (1514), կը հրաժարի Եփրատի աւազանէն: Իր յաջորդը Թահմազ Թուրքերուն կը թողու Պաղտատը:

Սպանիոյ Փիլիպպոս Բ. կ'առաջարկէ զինակցութիւն Թուրքերու դէմ: Շահն ալ դեսպան կը զրկէ Պապին եւ Եւրոպա, որպէսզի խաչակրութիւն մը զրկուի Թուրքերու դէմ: Պոլսոյ դաշնագրով Պարսիկները Թուրքերուն կը յանձնեն Դավրէժը (1950):

Կարտինալ Ռիշըլէօյի գործակատար Հայր Ժոզէֆ Պարսկաստանի մէջ կը հաստատէ կաթողիկէ գործունէութեան կեդրոններ, օժանդակելով հոն շրջող Հայր Փասիֆիքի: Շնորհիւ Շահ Աբբասի (1587 – 1629) ջանքերուն Սպահան բազմամարդ քաղաք մը կ'ըլլայ, կեդրոն առեւտուրի, մետաքսեղէններու շուկան: Հոն կը բերուին Հնդկաստանէն բամպակ եւ թանկ քարեր եւ կը փոխանակուին եւրոպական ապրանքներու հետ:

Առեւտրական կեդրոնը նախապէս Օրմիւզ էր, Պարսից Ծոցի մէջտեղը, Փորթուկալցիներու սեփականութիւնն էր 1515էն ի վեր: Ֆրանսացիներ, Հոլանտացիներ, Անգլիացիներ յաջորդաբար հոն կը հաստատեն հաշուետուներ: 1612ին Պարսիկները կը վռնտեն Փորթուկալցիները, Հնդկաստանի անգլիական ընկերութեան օժանդակութեամբ եւ փոխարէնը ընկերութեան կուտան մաքսերու կէսը: Պարսիկ – անգլիական զինակցութիւն մը կը կնքուի 1622ին: Անգլիացի Շերլի եղբայրներ Պարսիկներուն կը սորվեցնեն թնդանօթի ձուլումը: Եւրոպա կը վերադառնան Անթուան, յետոյ Ռոպերթ՝ խաչակրութիւնը քարոզելու համար Թուրքերու դէմ:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

(1 Շար.)

ՆՈՐ ԲԱՌԱՐԱՆ

ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆԷ ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ

Լեզուական գրքերու մասնայատուկ ծանօթ հրատարակչական հաստատութիւնը, Օտտօ Հարասովից, որ, Լայփցիկէն Վիլզբադըն փոխադրուած, կը գործէ յարատեւ, այս տարի հրապարակ հանեց գերմաներէն.— Թրքերէն 500 էջնոց մեծադիր երկսիւնակ նոր բառարան մը: Գինը՝ 12 տոլար: Հեղինակն է Հերբերդ Յանսկի, որ ծանօթ է իբր Թուրքերէնի ուսուցիչ 1922էն ի վեր Վիէննայի արեւելեան դպրոցին եւ հեղինակն է գերմաներէնով Թուրքերէն սորվելու դասագրքին, որ նոյն հրատարակչին մօտ չորրորդ տպագրութեան արժանացաւ 1960ին:

Բառարանը, բառարանագիտութեան տեսակէտով, կը համարուի «գործնական», այսինքն կը պարփակէ արդի Թուրքերէնի գրաւոր եւ խօսակցական բառերը: Հեղինակը ջանք ըրած է առօրեայ եւ տնտեսական կեանքի մէջ գործածուած բառերը, ասացուածքները ոճաբանութիւնները լրիւ տալու, ինչպէս նաեւ քերականական ծանօթութիւններ եւ մասունք բանին, յատկապէս նշանակելով՝ յօդը, հոլովը, խոնարհումը եւ բային խնդիրը:

Ծանօթ է որ լատինատառ Թուրքերէնի 1927էն ետք յառաջացուցած դժուարութիւնները ոչ թէ քերականական են, այլ բառական եւ ուղղագրական: Կարելի է ընդունիլ թէ քերականութիւնը օսմանեան արդիական գրականութեան մէջ (1860 – 1927) գործածուածին պէս անփոփոխ մընացած է՝ անկարեւոր զարտուղութիւններով, բայց նոր բառերու գործածութիւնը զգալի փոփոխութիւն մը բերած է լեզուին: Հին Թրքական միայն խօսակցական լեզուէն բառեր յարգի դարձած են եւ կը ձգտին վանել պարսկերէնէ եւ արաբերէնէ ընդունուած բառերը, որոնք ճոխացուցած էին Թուրքերէն գրական եւ պաշտօնական լեզուի ոճը: Թիւով շատ են նաեւ Ֆրանսերէնէ եւ անգլերէնէ առնուած բառերը՝ արհեստագիտական, գիտական, մարզական եւ նորութիւններու բնագաւառներուն մէջ: Թրքական զարգացած թարգմանական գրականութիւնը եւ հրապարակագրութիւնը իրենց առօրեայ վազքին մէջ նոյնութեամբ գործածութեան կ'առնեն արեւմտեան երկիրներու ժողովուրդներուն մէջ ընտելացած բառերը, ինչպէս ատենին թէլէկրաֆ բառը եւայլն, հիմա ալ թէլէվիզիոն, բաֆէթ, սենաթէօր, փարթի, փրոժէ, եւայլն:

Կարեւոր է նաեւ նկատել որ տառադարձնելով լատինատառ ձեւի, շարք մը բառեր փոփոխուած են ուղղագրական տեսակէտով ալ: Օրինակ՝ հասթահանէ չէ, այլ հասթանէ, ճումաա էրթէսի չէ, ճումարթէսի:

Բացայայտ է թէ հեռանալով, «անգործնական» համարուած ստուգաբանական սկզբունքէն, ուզուած է անցնիլ հնչաբանական (ֆոնէթիկ) ուղղութեան, այսինքն գրել ինչպէս խօսուածը կը լըսուի, բայց ասիկա շատ վտանգներ պատճառող ուղղութիւն մըն է լեզուական տեսակէտով:

Ամէն պարագայի հեղինակը հիմք ունենալով գերմաներէն նոր բառարաններ եւ Թուրքերէն Մեհմէտ Ալի Աղաքայի «Թիւրքչէ սէօզլիւք»ի Բ. տպագրութիւնը 1955ի, տուած է ըստ բաւականին այն ամէն բառերը, որ թերթերու, խօսակցութեան, նամակագրութեան եւ պաշտօնատեղիներու մէջ կը գործածուին ներկայիս:

Մէկէ աւելի նոյնիմաստ բառերը դրած է առաջնութեան կարգով. օրինակ՝

Հոֆ (բակ) 1. չէնքին մէջ՝ ավլու:
2. Գիւղի տան՝ ավլու:
3. Իշխանի մը՝ սարայ:
4. Լուսնին շուրջ՝ հալէ, այլա, աղբլ:
5. Մէկու մը «հոֆ» ընել՝ պիր քիմսէյէ քուր եափմաք:

Գործածական բառերու կարգաւորման օրինակ մըն ալ սա կրնայ ծառայել —

Գործի ընկերին օրթաք կ'ըսուի շատ աւելի քան առաջ կը գործածուէր: Բայց «ընկերութիւն» բառին համար «շիրքէթ»

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ԱՆՏԻՊ ԷԶԵՐԸ

4. «Ճաշու շարական Ս. Զատկի»: Դաշնաւորեց Կոմիտաս վրդ. «Ամէնուն Տարեցոյցը», 1926, էջ 444 – 47:

5. Կոմիտաս: Դաշնաւորեալ երգեցողութիւնք Սրբոյ Պատարագի Հայաստանեաց Առաքելական Ս. Եկեղեցւոյ վասն միասեռ արական խմբի, վերատեսեալ ի ձեռն Վարդան Սարգսեանի, տրպագրեալ արդեամբն Հայկազն Վարդանեանի, առ ի երախտագիտութիւն սիրելի ծնողաց իւրոց Կոստան եւ Թենսօ Վարդանեանի. հրատարակութիւն Հ. Սեմերճեանի, զարդագրութիւն Ռ. Շիշմանեանի, Փարիզ, 1933, 73 էջ:

6. «Հայ սրբազան երաժշտութիւն», տետր Բ., Կոմիտաս վարդապետի տաղք եւ ալելուք Հայաստանեայց Առաքելական Ս. Եկեղեցւոյ, ինը խմբերգ վասն բազմաձայն երկսեռ խումբի, եօթը մեղեդի միաձայն, առանց նուագարանի: Հրատարակութիւն Կոմիտասեան յանձնաժողովի, զարդագրութիւն Ռ. Շիշմանեանի, Փարիզ, 1946 – 47, 20 էջ: ԽԸՄԲԵՐԳՆԵՐ 1) երգ գիշերային ժամու (բազմաձայն խառն խումբի համար), 2) Աղօթք տէրունական (քառաձայն խառն խումբի համար), 3) Երգ Ջրօրհնէքի (քառաձայն խառն խումբի համար), 4) Ջրօրհնէք (տարբերակ), (քառաձայն խումբի համար), 5) Ջրօրհնեաց շարական (քառաձայն խումբի համար), 6) Կանոն Թաղման Տեառն (Հարց), (արական եռաձայն խումբի համար), 7) Մեծածուսցէ (քառաձայն խառն խումբի համար), 8) Երգ Ոտնլուայի, Ա. (բազմաձայն խառն խումբի համար), 9) Գանձ Բ. (քառաձայն խառն խումբի համար): ՅԱՒԵԼՈՒԱԾ. 1) Շարական կիրակնամտից (միաձայն), 2) Սուրբ Աստուած Մեծի Ուրբաթու (միաձայն), 3) Սուրբ Աստուած յորդոր (միաձայն), 4) Երգ առաւօտեան ժամու (միաձայն), 5) Սրբասացութիւն Մեծի Հինգշաբթի (միաձայն), 6) Երգ Կաթողիկէ տօնի (միաձայն), 7) Օրհնութիւն պատարագի (միաձայն):

7. «Օրհնութիւն երից մանկանց», քառաձայն խառն խումբի համար, դաշնամուրի ընկերակցութեամբ Վ. Սարգսեանի (երգացանկ «Արմենիա» երգչախումբի, խմբագրող Վ. Սարգսեան, Ա. շարք, թիւ 3ա եւ թիւ 3բ, Փարիզ (6 էջ):

8. «Անձինք նուիրեալք», հրատարակութիւն Ռ. Աթայեանի, «Էջմիածին», 1961 թիւ Բ.:

Հրատարակուած այս գործերէն զատ, Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի Գրականութեան եւ արուեստի թանգարանի կոմիտասեան դիւանին մէջ կան մօտ քսան անտիպ եկեղեցական եղանակներու մշակումներ, որոնք են.

1) »Էջ Միածինն ի հօրէ», Ա. տեսակ, քառաձայն:

2. «Էջ Միածինն ի հօրէ» Բ տեսակ, քառաձայն:

3. «Սուրբ Աստուած» (յերեկոյի), քառաձայն:

4. «Սուրբ Աստուած» (Խաչի), քառաձայն:

5. «Սուրբ Աստուած» (պատարագի), քառաձայն:

6. «Օրհնութիւն երից մանկանց», բազմաձայն:

7. «Օրհնութիւն երից մանկանց», քառաձայն:

8. «Օրհնութիւն երից մակնանց», քառաձայն:

9. «Օրհնութիւն երից մանկանց», եռաձայն:

10. «Աշխարհ ամենայն», բազմաձայն:

11. «Ալէլուիա Պայծառակերպութեան»՝ «Լերինք ցնծասցեն», բազմաձայն:

12. «Սրբասացութիւն ննջեցելոց»՝ «Վասն յիշատակի», քառաձայն:

13. «Թարգմանչաց Մանկունք եւ Համբարձի»՝ «Նմանեալ Մովսէսի», քառաձայն:

14. «Տէր Ողորմեայ», ԲՁ, Ա. տեսակ, քառաձայն:

15. «Տէր Ողորմեայ», ԲՁ, Բ տեսակ, բազմաձայն:

16. «Ով զարմանալի», Ա. եւ Բ. տեսակ, քառաձայն:

17. «Մեղեդի Յարութեան»՝ «Սայլն այն իջանէ», միաձայն:

18. «Նորահրաշ պսակաւոր» (կիսաւարտ), քառաձայն:

Կան նաեւ կէս մնացած բազմաթիւ ուրուագծեր, եկեղեցական երաժշտութեան վերաբերեալ:

Պահուած են նոյնպէս հայկական ձայնանիշերով կատարած իր ձայնագրութիւնները Էջմիածնի միաբաններուն երգած եղանակներով, որոնք, ըստ երեւոյթին, Էջմիածինի մէջ պահուած ամէնէն հին եղանակներէն են:

Այդպիսիներէն է թիւ 333 թերթիկը, որուն վերնագիրն է «Օրհնութիւն Հրեշտակապետաց Միքայէլի եւ Գաբրիէլի եւ ամենայն երկնային զօրաց», շարական ԲԿ, ստեղի եղանակ (Ս. Էջմիածնի ի հին գոյն), ձայնագրեալ ի Յովակիմ վրդ. Զամէքեան Վաղարշապատցւոյ ի 1887 ամի, ձեռամբ աշակերտ Ե. դասարանի Գէորգեան Հոգեւոր ճեմարանի Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի Սողոմոն Գէորգեան Կուտինացւոյ, ի Ս. Էջմիածին»:

ՊԵՏՐՈՍ ՍԱՐԿԱՒԱԳ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

(7 Շար.)

ՄԻՆԱՍԻԱՆՑԻՆ

ԳԱՓԱՐ,

ՀՈՒՐԻ ՀՏՑԱԲԱՆ

ՊՈՍՏԱՆ ՍՏԱՆԱԼ

— Տարաբախտ ոստիկանին, ձիավարի փաթթոցները ոտքերուն վրայ, ինչպէս նաեւ ձիուն ոտքերը ծածկող ոտնակները, ինչպէս նաեւ ձիուն պոչը, ինչպէս նաեւ ձիուն ականջները, ինչպէս նաեւ ձիուն կուրծքին վրայ կախուած ռումբերը, ինչպէս նաեւ ձիուն ետեւի մասին վրայ կապուած ուղեբեռը, ինչպէս նաեւ ձիուն ետեւի մասին վրայ կապուած ուղեբեռին վրայ կապուած ծածկոցը, ինչպէս նաեւ ձիուն ետեւի մասին վրայ կապուած ուղեբեռին վրայ կապուած ծածկոցին վրայ կապուած պարանները, ինչպէս նաեւ ձիուն ետեւի մասին վրայ կապուած ուղեբեռին վրայ կապուած ծածկոցին վրայ կապուած պարաններուն վրայ կապուած ռումբերը, ինչպէս նաեւ ձիուն ետեւի մասին վրայ կապուած ուղեբեռին վրայ կապուած ծածկոցին վրայ կապուած պարաններուն վրայ կապուած ռումբերուն վրայ կապուած ոստիկանը, ինչպէս նաեւ ձիուն ետեւի մասին վրայ կապուած ուղեբեռին վրայ կապուած ծածկոցին վրայ կապուած պարաններուն վրայ կապուած ռումբերուն վրայ կապուած ոստիկանին վրայ կապուած ձիավարի փաթթոցները ոտքերուն վրայ, ինչպէս նաեւ ձիուն ոտքերը ծածկող ոտնակները, ինչպէս նաեւ ձիուն պոչը, ինչպէս նաեւ ձիուն ականջները, ինչպէս նաեւ ձիուն կուրծքին վրայ կախուած ռումբերը, ինչպէս նաեւ ձիուն ետեւի մասին վրայ կապուած ուղեբեռին վրայ կապուած ծածկոցին վրայ կապուած պարաններուն վրայ կապուած ռումբերուն վրայ կապուած ոստիկանին վրայ կապուած ձիավարի փաթթոցները ոտքերուն վրայ, ինչպէս նաեւ ձիուն ոտքերը ծածկող ոտնակները, ինչպէս նաեւ ձիուն պոչը, ինչպէս նաեւ ձիուն ականջները, ինչպէս նաեւ ձիուն կուրծքին վրայ կախ

բաբանութեամբ:

Այս ազգանուէր եւ հարօգուտ գործերը ի գլուխ հանելու համար, սակայն, անհրաժեշտ են նուիրեալ, պարկեշտ եւ անշահախնդիր անձեր՝ որոնք սոյն բարեմասնութիւններով օժտուած, կը վայելեն գաղութահայութեան ընդհ. համակրութիւնը եւ ձեռնահասօրէն գործի լծուած՝ իրականացնեն զուտ Ազգ. հողի վրայ հիմնուած մեր առաջադրած նպատակները:

Արդ, թեկնածուներու մեր ցանկը, կը հաւատանք, կը բաղկանայ նման չէզոք եւ անբասիր ազգայիններէ, որոնք դիտեն եւ կրնան լաւագոյնս ծառայել Լիոնահայ գաղութի ընդհանուր շահերուն, պահել մեր գաղութին մէջ շատ երկար տարիներէ ի վեր գոյութիւն ունեցող խաղաղ անդորրութիւնը եւ բոլոր տարրերու միջեւ ստեղծել փոխադարձ սէր ու համերաշխութեան ոգի:

Այս առաքինութիւններով օժտուած՝ պարկեշտ եւ անաչառ անձնաւորութիւններ են, որ կը ներկայացնենք ձեզ՝ անոնց վրայ կեդրոնացնելու համար ձեր քուէները:

Ուրեմն քուէարկեցէ՛ք անվարան մեր ցանկին՝

1.— Պ. Պ. Պահատուրեան Ճիպրայէլ (առեւտրական), 2.— Դաւիթեան Գառնիկ (գործարանատէր), 3.— Ծառուկեան Ժիրայր (դերձակ – առեւտրական), 4.— Մարտիրոսեան Արմենակ (Առեւտրական), 5.— Խաչատուրեան Տիգրան (ապահով. պաշտօնեայ), 6.— Փափազեան Տիրան (առեւտրական), 7.— Մարգարեան Մարգար (դերձակ– առեւտրական), 8.— Վարդանեան Երուանդ (կօշկակար – առեւտրական), 9.— Յովակիմեան Կարապետ (բանուոր), 10.— Սարեան Սեպուհ (հաշուակալ), 11.— Աժտահարեան Մուրատ (բանուոր):

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ԵՒ ՀԱՅ ԱՌԱՔ. ԵԿԵՂԵՑ. ՊԱՇՏՊԱՆ ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐՆԵՐ

Լիոն, 15 Մայիս 1962

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը, Վիէնի, Տէսինի իր մասնաճիւղերով, իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տոքթ. ՀԱՅԿ ԳԱԼՃԵԱՆի մահուան առթիւ, իր բոլոր հարազատներուն եւ բարեկամներուն:

×

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Մարիցա Հաբէլեանի եւ իր պարագաներուն իր մօրեղբօր Պ. Աղնաւորեանի կսկծալի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի Կապ. Խաչի Տէսինի դպրոցին տասնական Ն. Ֆ. կը նուիրեն Տէր եւ Տիկին Ս. Տիւյմէճեան, Տէր եւ Տիկին Վ. Գայթանճեան, Տէր եւ Տիկին Սահակ Կէնճեան:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Հինգշաբթի օր, 31 Մայիս, Համբարձումն Տեառն: Կէսօրէ վերջ ժամը 4·30-ին ձայնաւոր պատարագ, Մոնմորանսիի Հայկ. ծերանոցին մէջ:

ՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՕՐ

Համբարձման Տօնին առթիւ 31 Մայիս, Հինգշաբթի օր, ժամը 10ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կազմակերպած է Հայ Մանուկներու Հաղորդութեան օր: Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Հոգեշ. ՏԷՐ ԳԻՒՏ ՎԱՐԴ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ:

Փարիզի եւ շրջաններու բոլոր դպրոցներու աշակերտութիւնը եւ հաղորդութեան համար պատրաստուած երախաները եւ ծնողքները կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալու այս պաշտամունքներուն:

ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Վալանսի Հայ. Առաք. Ս. Գրիգորլուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը յայտարարէ հայ հաւատացեալներուն թէ, այս Հինգշաբթի, Քրիստոսի Համբարձման տօնին առթիւ պիտի մատուցուի Ս. պատարագ եւ պիտի հաղորդուին եկեղեցւոյ դպրոցական մանուկներն ու պատանիները: Հաղորդութեան կրնան մերձանալ նաեւ բոլոր այն հաւատացեալները որոնք հոգեպէս պատրաստուած են հաղորդուելու:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Լսարանին դասախօսութիւնը այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Շաւարշ Միսաքեան սրահին մէջ:

Դասախօս՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

Նիւթը՝ Յոյն աշխարհահռչակ գրող՝ ՆԻՔՈՍ ՔԱԶԱՆԾԱՔԻ (իր գործին աղերսը հայ ժողովուրդին հետ):

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՄԱՅԻՍ 28 Ը

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Կապ. Խաչի մասնաճիւղերուն:

Այս Շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Սալ տէ Ֆէթ տ'Ալֆորվիլ, 22 Ռիւ Վօլթէր:

Կը նախագահէ՝ ԱՐՇԱԿ ՄԿՐԵԱՆ:

Կը խօսի՝ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Զարուհի Փափազեան եւ Արա Գրիգորեան իրենց արտասանութիւններով, Մկրտիչ Պօղոսեան իր խանդավառ երգերով, Օր. Լօրանս Նիէլ դաշնակ, ինչպէս նաեւ Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը ղեկավարութեամբ՝ Կարպիս Ափրիկեանի, եւրոպական պարեր՝ Ժան Լուինօ:

Մուտքը 5 Ն. Ֆ.:

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 3ին, Կիրակի կէսօրէ ետք, Սէրքլ Կաթոլիք սրահը:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէին, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, Կապոյտ Խաչին, Հայ Մարտիկներու Միութեան եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի:

Կը նախագահէ Պ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ

Կը խօսի՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, Հ. Յ. Դ. Դրօ խումբին կողմէ: Կը մասնակցին Օր. Օր. Ռըստիկեան, Զաքարեան, Ազնիւ Գինոսեան, հայկ. պար Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Վալանսի պարախումբին կողմէ:

Մուտքը ազատ է:

×

ԼԻՈՆ.— «Մայիս 28»ի տօնակատարութիւնը տեղի կ'ունենայ 2 Յունիս, Շաբաթ իրիկուն, Ռիւ Տիւնուառի սրահին մէջ:

Կը խօսի՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդին՝ Յունիս 3ին:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Ազք. Ընկերակցութեան դիւանէն

1961 Յունիսին, Փարիզի եւ գաւառի զանազան հայ բարեսիրական ընկերակցութեանց կողմէ, Հայ կարօտեալ գաղթականներու ցանկ մը (ռէֆիւժիէ) պատրաստուած էր, նպատակ ունենալով, Ժընեւի Միացեալ Ազգերու Բարձր Քոմիսէրութենէն նիւթական օգնութիւնը, ապահովել մեր չքաւոր հայրենակիցներուն բաշխուելու համար:

Արդ, հակառակ մեր սպասումին, ցարդ, որևէ դրական պատասխան մը ըստացած չըլլալով, Փարիզի Ազք.ի դիւանը պարտականութիւնն ունի սոյն յայտարարութեամբ տեղեակ պահել մեր հայրենակիցները, որ՝ վերոյիշեալ նպատակին առընչութեամբ դեռ որեւէ որոշում չէ տրուած պատկան իշխանութեանց ըսպասարկութեանց (քննիչերու) կողմէ:

Ամէն պարագայի մէջ, իր ժամանակին պիտի հաղորդուի այն կարօտեալ անհատներուն, որոնք տրուած որոշումով մը նպաստաւորուած պիտի ըլլան նման օգնութիւն մը ստանալու համար:

Տրուած ըլլալով այդ նպատակին համար պատրաստուած ցանկին չատութիւնը եւ հետեւաբար անոր ուսումնասիրութիւնը, պէտք է առնուազն սպասել 12 – 18 ամիս:

ԴԻՒԱՆ՝ ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Լիոնի Հայկազեան վարժարանի ամավերջին հանդէսը Յունիս 24ին:

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

... ՈՒՐԱՀ, ԶՈՒԱՀՐԹ ԺԱՄԵՐ ...

ԿԻՐԱԿԻ 3 ՅՈՒՆԻՍ, ԺԱՄԸ 16ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

Սամուէլ Մուրատեան Վարժարանի Ծառաստանին մէջ

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)

ԵՐԳ ԵՒ ՊԱՐ

ՀՐԱԽԱՂ ԵՒ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

Վիճակահանութեան Ա. նուէր՝ հեռատեսիլի գործիք մը

ATTRACTIONS ԲԱՑՕԹԵԱՅ ՃԱՇ **BAR-BUFFET**

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

—o—

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէի:

Այս Չորեքշաբթի, ժամը 21ին Ալֆորվիլի Ժիւսթիս տը Փէ (Ալֆորվիլի քաղաքապետարան) սրահին մէջ:

Կը խօսի Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

Նիւթ՝ Հայ ժողովուրդին նպաստը աշխարհի քաղաքակրթութեան:

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ բացուած են յառաջիկայ 1962 – 1963ի դպրոցական շրջանի համար:

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի որ փութով դիմեն Վարժարանի Տեսչութեան մանրամասն տեղեկութիւններու համար:

Որպէսզի կարելի ըլլայ ուսումնապէս ճշդրիտ եւ յարմարագոյն տեղը դասաւորել աշակերտը, առաջնորդեն նաեւ փոքրիկը, բերեն անոր դպրոցական վկայականները եւ նիշերու վիճակացոյցը:

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél.: OBS. 18-28

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Դասախօսական հաւաքոյթ, այս Չորեքշաբթի, ժամը 21ին Ռեժան սրճարանի վերնայարկը: Մեթրօ Քատէ:

Պ. ԳԵՂԱՄ ՖԷՆԷՐՃԵԱՆ

Կը ներկայացնէ՝ Իր ճամբորդական տպաւորութիւնները Պարսկաստանէն:

Մուտքը ազատ է

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1962 – 1963 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որոնք կը փափաքին զրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաստատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած Հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա.— Ֆրանսականը, որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով, կը պատրաստէ պրոբվէի եւ պաքալորէայի:

Բ.— Հայկականը, որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան:

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 01·72

.... ՎԵՐԸ ԱՐԵԳԱԿ՝ ՎԱՐԸ ԹՈՄԼԱԿ ....
ԱՐԵՒԸ երկնքին՝ ՆԵՐԿԸ տունին

Բնական լոյսն է, եթէ ձեր բնակարանը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes

Tél.: GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne

Tél.: STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը որու շնորհիւ կրնայ 10էն 30 առ հարիւր զեղջ ունենալ:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAYRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 30 ՄԱՅԻՍ

MERCREDI 30 MAI 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9416 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5217

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅԱՏԿԱՆՇԱԿԱՆ ԵՐԵՒՈՅԹՆԵՐ

Ի՞նչ կ՚անցնի կը դառնայ արեւելեան կողմն աշխարհի :

Թուրքիոյ մէջ յեղափոխութենէն երկու տարի վերջ կացութիւնը խառնակ է դեռ :

Մէկ կողմէ Եասը Ատայի դատապարտեալներու ներման խնդիրը իրարու դէմ լարած է կուսակցութիւններն ու կառավարութիւնը, հալքեան եւ «մենտէրէս-եան» ուսանողութիւնն ու երիտասարդութիւնը :

Միւս կողմէ անգործութիւնն ու անօթութիւնը ոտքի հանած են բանուորները, որոնք արթնութեան նշաններ սկըսած են ցոյց տալ եւ կը կազմակերպուին իբրեւ դասակարգ, ազմկալի եւ սպառնական ցոյցեր կը կատարեն կառավարութեան եւ խորհրդարանին դէմ :

Իրաքի մէջ Մուլլա Մուսթաֆա Պարզանիի գլխաւորութեամբ ծայր տուած քրտական ապստամբութիւնը կը տեւէ ամիսներէ ի վեր եւ հետզհետէ կը ծաւալի :

Ներկայիս Պաղտատի կառավարութիւնը շարժման մէջ դրած է բանակին կէսը — երեսուն հազար հոգի, զսպելու համար շարժումը : Ապստամբները կը գործեն չորս հարիւր քիլոմեթր երկարութեամբ եւ 150 քիլոմեթր խորութեամբ ընդարձակ հողամասի մը վրայ, կը գրեն եւրոպական թերթերը :

Քիւրտերը Իրաքի բնակչութեան մէկ քառորդը կը կազմեն եւ կը բնակին հիւսիսային շրջանին մէջ — Քէրքիւք, Մուսուլ, Սիւլէյմանիյէ, մինչեւ Թուրքիոյ եւ Սուրիոյ սահմանները :

1958 Յուլիս 14ի յեղափոխութենէն վերջ զօրավար Քասըմ որոշ ինքնավարութիւն տուած էր Քիւրտերուն եւ ողջագորուած Մուսթաֆա Պարզանիի հետ, որ 14 տարի Խ. Միութեան մէջ ապրելէ ետք երկիր վերադարձած էր :

Եգիպտոսի մէջ նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասըր ընկերային նոր ու խորունկ յեղաշրջում մը առաջ կը բերէ իր «ազգային շարժումի նոր ուխտ»ով, որ կոչուած է դառնալու «արաբ ժողովուրդին փիլիսոփայական եւ ընկերային Գուրանը» : Տեսակ մը ընկերվարութիւն, որ ազգային ժողովներուն մէջ կարեւոր տեղ մը կուտայ բանուորներուն եւ գիւղացիներուն : Հակառակ է դասակարգային պայքարին ու նաեւ դասակարգի մը մենատիրութեան :

Վեց ժամ տուած էր այս նոր ուխտին ընթերցումը :

ՄԷՔՔԷի մէջ Սէուտի Արաբիոյ թագաւորը, Հիճրէթի 1381 տարուան ուխտագնացութեան առթիւ, անցեալ շաբաթ դումարեց «Իսլամական տիեզերական համաժողով» մը, որուն կը մասնակցէին աշխարհի բոլոր կողմերէն եկած մահմէտական երեւելիներ : Նպատակն էր քաղաքական ընդհանուր ծրագիր մը դծել իսլամ պետութեանց համար :

Կազմուած է «Համաշխարհային իսլամական Լիկա» մը, որուն կեդրոնը պիտի ըլլայ Մէքքէ : Գործադիր մարմինը կը բաղկանայ 21 հոգիէ : Ընդհ. քարտուղարն է Շէյխ Մոհամմէտ Սրուր էլ Սապան, նախկին ելմտական նախարար Սէուտի Արաբիոյ :

Նախագահ Նասըրի ծրագիրէն տարբեր է այս նոր «Լիկա»յինը, որ կը մերժէ իսլամութեան հակառակ բոլոր վարդապետութիւնները, ինչպէս համայնավարութիւնն ու ընկերվարութիւնը : Կ՚արդիլէ ոգելից ըմպելիներու պատրաստութիւնն ու վաճառումը, պոռնկութիւնը, վաշխառութիւնն ու բախտախաղը : Հակառակ է Իսրայէլի եւ կը պահանջէ Պաղեստինի արաբ գաղթականներուն վերադարձը իրենց ազատագրուած երկիրը :

Վերջապէս Սուրիոյ նախարարական նոր տագնապը ցոյց կուտայ թէ կացութիւնը անկայուն է դեռ այդ երկրին մէջ : 1949 Օգոստոսէն ի վեր վեց յեղափոխութիւններ տեսած Սուրիան այժմ նոր ճամբաներ կ՚որոնէ : Եգիպտոսի հետ միացման կուսակիցները փոքրամասնութիւն կը կազմեն, սակայն պատճառ կը դառնան չփոթ վիճակ ստեղծելու երկրին մէջ :

Ո՞ւր պիտի յանգին այս նոր խմորումները, արեւելեան կողմն աշխարհի :

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ ԵՒ ԱԼԺԵՐԱԿԱՆ ՀՈԳԵՐ

ՈՂԲԵՐԳԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿ ԱԼԺԷԻ ՄԷՋ

Երեքշաբթի օր, անգամ մը եւս ծաւալուն գործադուլ մը հսկայ դժուարութիւններ կը ստեղծէր աշխատող դասակարգին համար : Գործադուլի գլխաւոր հրահանգը տրուած էր Կազի եւ Ելեկտրականութեան ընկերակցութեանց կողմէ, որուն հետեւանքով, սակայն, ոչ կառախումբ կար, ոչ ալ մեթրօ : Աւելցնենք թէ Փարիզի երթեւեկութիւնը, բոլորովին կը դժուարանար ազդարարիչ լոյսերու չբանելու պատճառաւ : Բանուորական Ուժ Ընկերակցութիւնը գործադուլի հրահանգ տուած էր Օթոպիւսներու համար, բայց ըստ երեւոյթին մեծ մասով չէին հետեւած որովհետեւ հանրակառքերը կը բանէին :

Յիշենք նաեւ թէ ելեկտրականութեան աշխատաւորներու ֆատրերու բաժինը որոշած էր չմասնակցիլ շարժումին եւ փորձել նաեւ, այդ ձեւով ապացուցանել, թէ բանուորներու գործադուլը չի բաւեր ընդհանուր կերպով դադրեցնելու համար ելեկտրականութիւնը : Կը թուի սակայն թէ այդ ապացոյցը կարելի չեղաւ ընել, նկատի առնելով որ հոսանքը կտրած էր ամէն կողմ, բացի առանձնաշնորհեալ սակաւաթիւ թաղամասերէ (որոնց մէջ՝ Յառաջի թաղամասը) : Այս առթիւ կ՚ըսուի նաեւ թէ բանթողներու ֆոմանտօներ որոշած էին արգելք հանդիսանալ ֆատրերու աշխատանքին :

Ճարտարարուեստի եւ առեւտուրի այն ճիւղերը որոնք ելեկտրականութիւն կը գործածեն եւ զուրկ են առանձին հայթայթիչներէ (կռուփ էլեքթրոժէն) շաբաթ կամ կիրակի աշխատելով պիտի վերադտնեն երեքշաբթի օրուան կորսուած ժամերը :

Կարմիր Խաչը պիտի կարենայ միայն ստիպողական պարագաները ապահովել հիւանդանոցներու եւ բուժարաններու մէջ : Ատամնաբուժական վիրաբուժութեան քննութիւնները յետաձգուած են : Ընդհանուր ձեւով խառնակ կացութիւն մը որ կրնայ շարունակուիլ Չորեքշաբթի : Արդարեւ Աշխատանքի Ընդհ. Դաշնակցութիւնը հրահանգ տուած է փոխադրական միջոցներու բանուորներուն (հանրակառք եւ մեթրօ) որպէսզի աշխատանքը երկու ժամ դադրեցնեն, Չորեքշաբթի օր, իւրաքանչիւր սպասարկութեան սկիզբը :

Այս շարժումներուն կողքին, Գաղտնի Բանակը թռուցիկներ հրապարակ հանած է ուր ողջունելէ ետք բանուորներու պայքարը, որոնք ստիպուած են գործադուլի դիմել, կ՚ըսէ .— « Միայն յեղափոխական շարժումի մը ետին է, Գաղտնի Բանակի ետին, որ կրնան յոյս ունենալ որ քաղաքական եւ ընկերային յեղափոխութիւնը կատարուի» :

×

Ալժերիոյ մէջ, կացութիւնը միշտ ողբերգական է : Ամէն ժամ նոր զոհեր, մահմետական թէ եւրոպացի եւ աքսոր մը որ վերջ չունի : Ամէն օր Փարիզի եւ գաւառի զանազան օդակայանները կը հասնին հազարաւոր գաղթականներ : Երեքշաբթի օր կը յայտնուէր նաեւ թէ նոր դիակոյտ մը գտնուած է 70 Եւրոպացիներու դիակներով լեցուն :

Գաղտնի Բանակը միւս կողմէ յարձակումներ կատարած է շարժուն պահակազօրքին վրայ եւ մահմետական ոստիկաններու : 9 դպրոցներ կրակի տուած է եւ կը շարունակեն «այրած հողի» քաղաքականութիւնը :

Կարգ մը զրոյցներու համաձայնԳաղտնի Բանակը եւ Ալժ. Ազատ Ճակատը յարաբերութեան մէջ մտած են : Կոտառ եւ Սիւզինի շփման մէջ են. Տոքթ. Մոսթեֆայի հետ : Ծանօթ է որ Ֆարէս, Առժամեայ Գործադիր մարմնին նախագահը, Փարիզ եղած ժամանակ տեսնուած է «Ֆրանսական Ալժերիոյ» կողմնակից երեսփոխաններու հետ :

× Զօր. Փաթրիօ որ Վերսայլի ենթաբաժանումին հրամանատարն է դիմում ըրած է որպէսզի հանդստեան կոչուի կանխահաս կերպով : Արդարեւ, կ՚ըսուի թէ Զօր. Փաթրիօ հրահանգ ստացած էր վերջերս որպէսզի զնդակահարումի զինուորական վաշտ մը նշանակէ եւ նախընտրած էր իր պաշտօնազրկումը պահանջել եւ հրահանգը չփոխանցել : Փաթրիօ վախ ունեցած է թէ նախատեսուածը Զօր. Էտմոն Ժուհոյի համար ըլլայ, որ իր կնքահայրը եղած է Սէն Սիռ :

ՄԵՍԱԼԻ ՀԱՃ ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ԱԶԱՏ Է

Շատ խօսուած է Մեսալի Հաճի մասին, Ալժերական Ազգ. Շարժումի պետը որ ցարդ հսկողութեան տակ էր եւ որ բոլորովին ազատ է քանի մը օրէ ի վեր : Վերջերս Կուվիէօ կը բնակէր :

Ո՞վ է այս Ալժերացին որ Ալժ. Ազատ. Ճակատէն (ԷՖ ԷԼ ԷՆ) անկախ եւ երբեմն ընդդիմադիր շարժում մը ստեղծած է :

Ծնած 1898ին, Թլէմսէն Մեսալի Ահմետ Պեն Հաճ, 1924ին հիմնած է «հիւսիս — ափրիկեան աստղը», բանուորական շարժում մը որ հերձոնածն էր համայնավար կուսակցութեան : Ալ Ումմա թերթին տնօրէն, Մեսալի Հաճ առաջին անգամ հետապնդուեցաւ 1929ին, ապա՝ կրկին, 1934ին :

1936ին կ՚ապաստանի Զուիցերիա ուր համարաբ պարագլուխ՝ Շէքիպ Արսլանի քարտուղարը կը դառնայ : Ֆրանսա կը վերադառնայ շնորհիւ «Ժողովրդական Ճակատի» կառավարութեան ներման օրէնքին, բայց հիւսիս — ափրիկեան Աստղը կը լուծէ :

Երկու ամիս ետքը Մեսալի եւ իր կարգ մը ընկերները Նանթեռի մէջ կը հիմնեն ալժերական ժողովրդական կուսակցութիւնը եւ 1937, Օգոստոսին, առաջին կոչ մը կ՚ընէ Ալժերիոյ անկախութեան համար, այդ պատճառաւ ալ անգամ մը եւս կը ձերբակալուի :

1939ին հազիւ դուրս կ՚ելլէ բանտէն, կրկին կը ձերբակալուի պատերազմին : Կը դատուի երկու տարի յետոյ եւ կը դատապարտուի 16 տարի տաժանակիր աշխատանքի : Պատերազմը իրեն օգտակար կ՚ըլլայ, սակայն : Ներման կ՚արժանանայ Զօր. Ժիրոյի կողմէ եւ պարտադիր բնակութեան կը զրկուի Ռէյպէլ (Հարաւ — Ալժերուա), ուր ապարանգի մը մէջ, որ կը պատկանի Սաատ Տահլապի (ԱՀԱԿի ներկայ Արտաքին նախարար), կը հանդիպի Ֆերաթ Ապպասի : Երկու պարագլուխները «զինադուլ» կ՚ընեն եւ քանի մը ամիս հասարակաց դատ մը կը պաշտպանեն :

1944ին, միջադէպերու իբրեւ հետեւանք, կ՚աքսորուի Պրազավիլի մօտ՝ Ին-Սալահ : 1946 Յուլիսին, ազատ կ՚արձակուի եւ կարճ հանդիպումէ մը ետք, Փարիզ, կը վերադառնայ Ալժերիա : Ժողովրդական կուսակցութիւնը լուծուած ըլլալով, նոյն տեսակէտներու վրայ, կը հիմնէ « Ժողովրդավար ազատութեանց յաղթանակին համար ստեղծուած շարժումը», որ նոյն տարուան Նոյեմբերին կարեւոր յաջողութիւն մը ձեռք կը ձգէ ընտրութեանց :

1952 Մայիսին, նորէն կը ձերբակալուի եւ Մայր — Երկիր կը զրկուի, ուր պարտադիր բնակութեան կ՚ենթարկուի նախ Սապլ տ՚Օլոն, ապա՝ Պէլ Իլ (1955 Մարտ), 1959 Յունուարին Շանթիյի կը փոխադրուի :

Ներկայիս բոլորովին ազատ է եւ յայտնած է թէ մտադիր է մասնակցելու (իր կուսակցութեան միջոցաւ) հանրաքուէի արշաւին : Կրնայ սակայն անձամբ չներկայանալ ընտրութեանց :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ Թիթօն Խորհ. Միութիւն հրաւիրեց : Եթէ, ինչպէս հաւանական կը նկատուի, Թիթօ ընդունի իր եօթանասնամեակին համար եղած այս նուէրը, նոր ցոյց մը կ՚ըլլայ Մոսկուա — Պելկըրատ մերձեցման :

ԱՅԽՄԱՆԻ վերաքննութեան դատին ատեանը մերժեց ջնջել մահապատիժը : Կը մնայ սպասել Իսրայէլի նախագահին ներման :

ՊԱՂՏԱՏԻ մէջ վարչապետ Քասըմ բացումը կատարեց ժողովի մը որ մահմետական երկու հարիւր պարագլուխներ հաւաքած էր, Մերձաւոր — Արեւելքէն, Ասիոյ եւ Եւրոպայի երկիրներէն, մէջն ըլլալով Չինաստան եւ Խորհ. Միութիւն :

ՍՈՒՐԻՈՅ կառավարութեան պետը՝ Պէշիր էլ Ազմին յայտարարեց թէ հրաժարեալ նախարարները (Ներքին, Տնտեսական եւ Արտաքին) պիտի չփոխարինուին :

ՍԱԼԱԶԱՌ ճառ մը խօսեցաւ փորթուկալեան յեղափոխութեան 36րդ տարեդարձին առթիւ : Սալազառ չեշտած է թէ Փորթուկալ առանձին է դէմ դնելու համար Ափրիկէի դժուարին կացութեան եւ աւելցուցած .— « Ըստ համայնավար կրօնքին ազգայնականութիւնը բոլորիս համար մեղք մըն է բայց Խորհ. Միութեան համար առաքինութիւն մըն է որ պէտք է յարգուի : Փորթուկալի վարչապետը ըսած է նաեւ թէ ազգային համերաշխութիւնը գլխաւոր ազդակն է Փորթուկալի բարգաւաճման համար :

ԼՈՆՏՈՆԷՆ կը հաղորդեն թէ Հարուէլի հիւլէական կեդրոնի մէջ քննուած Նափոլէոնի վերադրուած մազէ մը երեւան ելած որ Կայսրը արսենիքով թունաւորուած է :

ՆԱՍՐ յայտարարեց թէ պիտի չընդունի ցկեանս նախագահութիւն ինչպէս կ՚ըսուէր նախապէս : Հաւանական է որ վարչապետի մը պաշտօն ստեղծուի : Նասըր նոր ճառին մէջ բացատրած է արաբական ընկերվարութեան եւ մարքսիզմ — լենինիզմի տարբերութիւնները : Մարքսիզմ — լենինիզմը, ըսած Նասր, բոլորովին անաստուած է մինչ մեր ընկերվարութիւնը կ՚ընդունի կրօնքը եւ Աստծոյ գոյութիւնը : Եւ վերջապէս, թէ մարքսիզմը շահագործող դասուն ջնջումը կ՚ուզէ բռնութեամբ, մեր ընկերվարութիւնը, կը փափաքի ընկերային բոլոր հարցերը լուծել առանց արիւն հոսեցնելու » :

ԻՐԱՆ
ՍԱԼԻ ԵՒ ՄՈՒՐՃԻ ՄԻՋԵՒ

Լուդովիկոս ԺԳ. (1610 – 43) 1623 Յուլիս 27ի հրամանագրով կը դադրեցնէ Պարսկաստանի հետ առեւտրական յարաբերութիւնները, որովհետեւ արեւմտեան եւ արեւելեան փոխանակութեան միջ – նորդ Հայերը պարտաւոր էին իրենց բերած ապրանքները արձանագրել Արեւելքի ծովակալութեան մօտ եւ նոյն գումարով Ֆրանսական ապրանք տանելու էին Արեւելք: Արգիլուած էր Ֆրանսայէն ոսկի եւ արծաթ դուրս հանել, Արեւելքէն եկող ամէն առեւտրական ենթակայ էր քարանթինայի :

Ֆրանսայի եւ Պարսկաստանի միջեւ կատարուած թղթակցութիւնները Հայերու միջոցով կը կատարուէին :

Լուդովիկոս ԺԴ. կը հետաքրքրուի պասկական առեւտուրով եւ Պարսկաստանի մէջ կաթողիկէութեան ծաւալումով : Միսիոնարներ կը հաստատուին Սպահան: Հայերն ալ տեսնելով, որ Ֆրանսական կառավարութիւնը կը հետաքրքրուի քրիստոնեաներով՝ 1681ին Քաղդիացիներու եւ Ասորիներու հետ Լուդովիկոսի կը ներկայացնեն գանգատներ պարսիկ վարչութեան դէմ, Ֆրանսուա Փիքէի միջոցով: 1685ին Շահը կը գրէր Լուդովիկոսի թէ բարեացակամ պիտի ըլլար Հայերու հանդէպ: Սակայն 1687ի հրամանագրով թագաւորը կ՚արգիլէր Հայերուն եւ Հրեաներուն Ֆրանսայի մէջ առեւտուրով զբաղիլ:

Շահ Հիւսէյն 1703 Մարտին Լուդովիկոսի դիմեց, որպէսզի դեսպան ղրկէ Սպահան: Դեսպան Ֆերիոլի կարգադրութեամբ Հալէպի հիւպատոս Միշել անցաւ Պարսկաստան եւ 7 Սեպտեմբեր 1708ին կնքեց դաշնագիր մը: Շահն ալ Փարիզ ղրկեց Երեւանի նահանգին կառավարիչ Մեհեմմէտ Ռիզա պէկը: Ընկերակից առաւ հարուստ առեւտրական Ակոբճան Հայը: Անցաւ Կարին, Թոգաթ, Իզմիր, Պոլիս, ուր հսկողութեան տակ առնուեցաւ: Թարգման մըն ալ գտաւ, հայ-կաթոլիկ Փատերի, որ 1695էն ի վեր Ֆրանսական դեսպանատան կը ծառայէր որպէս թարգման :

Ռիզա, Ակոբճան եւ Փատերի մեկնեցան Մարսիլիա, իրենց հետ տանելով Շահին կողմէ՝ Լուդովիկոսի ղրկուած թանկագին ընծաները:

Լուդովիկոս տեղեկանալով դեսպանութեան մը առաքումը, Փարիզէն պատուիրակ կը ղրկէ Մարսէյլ, որպէսզի հանդիսաւոր ընդունելութիւն կատարեն Շահին դեսպանին: Ռիզա, Ակոբճան եւ Փատերի կը մեկնին Վերսայլ: Ակոբճան կը կրէ Շահին նուէրներն ու պաշտօնական թուղթը :

Վերսայլի պալատին մէջ Արեւ Արքան ոտքի կեցած եւ գլխաբաց կ՚ընդունի նուէրներն ու պաշտօնագիրը, մեծ պատիւ Շահին եւ պատուիրակներուն: Երկու Հայերն ալ պատիւը կ՚ունենան ներկայանալու Լուդովիկոսի (12 Նոյ. 1714):

Լուդովիկոս անդրադարձա՞ծ էր, թէ դեսպանին ընկերացողները Հայեր են : Հերպէթի համաձայն մէկը հայ – կաթողիկէ է, միւսը՝ դաւանակից երեք տարի առաջ Փարիզի մէջ անշուք վախճան ունեցող Աւետիք պատրիարքի: Հանոթոյի տեսչութեան տակ հրատարակուած բազմահատոր «Ֆրանսայի Գաղթավայրերու Պատմութիւն»ի երրորդ հատորը Փատերին կ՚ընդունի յոյն: Ինչո՞ւ այս տարբերութիւնը, մինչդեռ այս գործին աղբիւրն է Հերպէթի գործը:

Շահը Մարսէյլի հիւպատոս նշանակեց Ակոբճանը, Լուդովիկոս ալ Անժ տը Կարտանը հիւպատոս կարգեց Սպահանի մէջ:

Երբ պետութիւն մը առաւելութիւն ըստանայ օտար պետութեան մը մէջ, ուրիշներ ալ նոյն առաւելութիւնները կը պահանջեն եւ հակամարտութիւնը կը սկսի անկախ պետութեան մէջ :

1708ի Ֆրանքեւպարսիկ դաշնագիրը պայքարի դուռ կը բանայ մրցակիցներու առջեւ : Անգլիացի, Հոլանտացի առեւտրական ընկերութիւններ եւ հայ առեւտրականներ միասնաբար դժգոհութիւն կը յայտնէին, մեծ ճիգ կը թափէին դաշնագիրը չեղեալ համարել տալու համար: Երեւանէն Սպահան կը փութար Կալլիոս եպիսկոպոսը, ասոնց դէմ պայքարելու եւ Ֆրանսական շահերը պաշտպանելու համար: Արդէն Քոլպեր ջանացած էր անգլիական եւ հոլանտական առեւտուրը տկարացնել, Ֆրանսական ճարտարարուեստին համար Պարսկաստանի մէջ ըսպառման չուկայ մը գտնելու նպատակով:

Ֆրանքեւպարսիկ դաշինքը, 13 Օգոստոս 1715ին կնքուած եւ Շահէն վաւերացուած 1822ին, կարեւոր առաւելութիւններ կուտար Ֆրանսայի :

« Քրիստոսի օրէնքին կրօնաւորները կը գտնուին կայսերական պաշտպանութեան տակ, ոչ ոքէ նեղութիւն կրելու են, իրենք ալ յարգելու են մահմետական կրօնը : Եթէ մահմետական մը կամ Հայեր անպատկառ վերաբերում ցոյց տան կրօնաւորներու հանդէպ, տեղւոյն դատաւորը իրողութիւնը ճշդելէ յետոյ, զանոնք պատժելու է: Նոյնպէս որեւէ մէկը հակառակելու չէ, որ հայ տղաք կրօնաւորներու մօտ յաճախեն, կրթուելու կամ ծառայելու համար»:(Յօդ. 15):

« Նախիջեւան բնակող Եւրոպացիները ամէն դիւրութիւն պիտի վայելեն, ոչ մէկը զիրենք անհանդիստ պիտի ընէ եւ եթէ հայ ազգէն կամ եւրոպական այլ ազգերու կրօնականներէն յարձակում կրեն, յարձակողները տուգանքի պիտի ենթարկուին յետ քննութեան»: (Յօդ. 26):

« Եթէ Ֆրանսացի մը ամուսնանալ ուզէ քրիստոնեայ աղջկայ մը հետ, հայ կամ ուրիշ, ոչմէկ արգելք պիտի դրուի: Եթէ մեռնի անչափահաս զաւակներ թողլով՝ տղաքը հիւպատոսին պիտի յանձնուին»: (Յօդ. 29):

Շահը արքայական հրամանագրով նահանգապետներուն կը հաղորդէ դաշնագրին տրամադրութիւնները :

Երեւան կուգայ նոր մրցակից մը, Մեծըն Պետրոս: Կ՚արշաւէ հարաւ, հիւսիսը հանդարտեցնելէ ետք: Զարը կը փափաքի Հնդկաստանի առեւտրական ուղին Ռուսիայէն անցընել: 1723ին կը գրաւէ Տերպենտ եւ Պաքու: Մահմետականները սուլթանին կը դիմեն, արգիլելու համար ռուսին յառաջացումը, հայ եւ Վրացիներ դիմած էին ձարին: Սուլթանը կը միջամտէ, կը գրաւէ Վրաստանը, որպէս զի արգիլէ Պետրոսի մերձեցումը Սեւ Ծովուն :

Ֆրանսական դիւանագիտութիւնը կը յաջողի հաշտեցնել հակառակորդները, կը կնքուի 1723 Սեպտեմբերի դաշինքը : Տերպենտ եւ Պաքու կը մնան Ռուսիոյ : (2 Շար.)

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ԿԻՆ–ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ՏԵՍԱԿԸ

ՏԱՆՏԻԿԻՆ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆ

Մէկ քանի օր առաջ, Ահարոյի մէջ : Երկրորդ Աշխարհամարտի ընթացքին Զուիցերիոյ մէջ կատարուած լրտեսութեան դատավարութիւնը սկսաւ: Զուիցերիական պատերազմական ատեանին առջեւ հանուեցան երեք ամբաստանեալներ — մէկ կին եւ երկու այր մարդ — երեքն ալ չեխոսլովաքեան ծագումով: Անոնք կը կոչուին՝ Էվա Սվարցենպէրկ, ամուսինը՝ Օթթօ եւ Վլասթիմիլ Կլազէր անուն մէկը: Անոնց հետ ամբաստանեալի աթոռին վրայ պէտք է նստէր նաեւ Պախուսլաւ Փավլիկը, որ ձերբակալուած էր միւս երեք ամբաստանեալներուն հետ:

Օթթօ Սվարցենպէրկ, Կլազէր եւ Փավլիկ ձերբակալուեցան Ցիւրիխի նահանգի ոստիկանութեան կողմէ, 1961 Յունուար 20ի գիշերը, առաջինի յարկաբաժինին մէջ: Այսպէսով վերջ դրուեցաւ գործունէութեանը չափազանց գործունեայ լրտեսական կազմակերպութեան մը, որ ահագին տեղեկութիւններ կը հաղորդէր չեխոսլովաք լրտեսութեան : Քաղաքական, տնտեսական եւ զինուորական բնոյթ կրող տեղեկութիւններ: Երեք օր յետոյ, 1961 Յունուար 23ին, ոստիկանութիւնը ձերբակալեց Էվա Սվարցենպէրկը, 33 տարու, մայր՝ երկու զաւակներու :

Փավլիկ, որ քաղցկեղէ կը տառապէր, շտապով Փրակա ղրկուեցաւ՝ գործողութեան ենթարկուելու համար, փոխանակուելով երկու Զուիցերիացիներու հետ — Փոլ Սեսլէր եւ Ռընէ Փաս— որոնք Չեխոսլովաքիոյ մէջ արգելափակուած էին տնտեսական լրտեսութեան ամբաստանութեամբ: Պատերազմական ատեանի նախագահը դատավարութեան սկսելէն անմիջապէս յետոյ որոշեց որ, դատը դռնփակ շարունակուի: Այսպէսով՝ մանրքէնի արտաքինով գեղանի Էվան այլեւս արու ունկնդիրներու հիացմունքին առարկան պիտի չըլլայ, որովհետեւ, ունկնդիր գոյութիւն չունի այլեւս :

ԱՄԷՆ ՏԵՂ՝ ԿԻՆԸ

Այս պարագային ալ, գեղեցիկ աւանդութիւնը պահուած է: Կինը մասնակից եղած է լրտեսական գործունէութեան, ամէն տեղ ներկայ եղած է, գրեթէ ցանցին բաղկացուցիչ մասն է եղած, մէկը անոնցմէ՝ առանց որուն կարելի չէ: Զարմանալին այստեղ միայն այն է որ, դատուող լրտեսուհին պարուհի մը կամ ցած կարգի կին մը եւ կամ ասոր նման բան մը չէ: Ամուսնացած է եւ մայր է երկու զաւակներու :

Այսինքն, այնպէս կը թուի թէ՝ արեւելեան երկիրներուն մէջ այլեւս չեն հետեւիր հին տիպարներուն, լրտեսութիւն ընելու համար կին մը ընտրելու պարագային . Մէկդի ձգած են Մաթա Հարին, իր ճակատագրական արտայայտութիւններով, իր մարմնի ցանկայարոյց գիծերով, իր խոստումներով լի նայուածքով: Ասոնք չուտով անգործածելի կը դառնան, կամ անոր համար որ կասկածելի կ՚ըլլան եւ կամ անոր համար որ երկու կողմերուն ալ կը ծառայեն :

Մինչ խոհեմ ու համեստ կինը, զաւակներու մայր եւ կատարեալ տանտիկին, շատ դժուար իր վրայ կը հրաւիրէ հակալրտեսներու ուշադրութիւնը : Անշուշտ, լրտեսուհիի այս տիպարը չունի ճէյն Մանսֆիլտի մը կամ Աւա Կարտնըրի մը Հեփպըրնի մը գրաւչութիւնը: Սակայն, ինք գիտէ թէ ինչ կ՚արժէ այր մարդոց համար, թէ իր տիպարը որքան կը գնահատուի: Եւ իր անառարկելի իգականութիւնը կը գործածէ՝ գերի կնոջ մը ամբողջ վարպետութեամբ եւ ճկունութեամբ :

« Զուիցերիական հարց»ին մէջ Էվա Սվարցենպէրկի խաղացած դերը շատ մեծ է: Եւ Սվարցենպէրկ ճանչցուած էր որպէս օրինակելի ամուսին եւ մայր եւ Ցիւրիխի բարձր դասուն մէջ կը վայելէր ընդհանուրին յարգանքը:

ՏԻՊԱՐ ԱՄՈԼ ՄԸ

Դատուող լրտեսական երրեակին թրիօ — չորրորդը՝ Փավելիկ, Փրակայի մէջ մեռաւ գործողութեան ընթացքին, որ չէր ուղեր որ կատարուի Զուիցերիոյ մէջ ... — ամէնէն վտանգաւոր դէմքերէն մէկը անտարակոյս Էվայի ամուսինը՝ Օթթօ Սվարցենպէրկն է, որ իր չարագործ գործունէութիւնը կը ծածկէր՝ նախ աշխատելով շոքոլայի գործատուն մը, եւ աւելի վերջ Ցիւրիխի ճշգրտութեան մեքենաներու գործատան մը մէջ:

Սվարցենպէրկ ամոլը, նախ Չեխոսլովաքիոյ մէկ վարժարանին եւ ապա ուրիշ համայնավար երկրի մը մէջ մասնաւոր դասերու հետեւելէ յետոյ Զուիցերիա հասած էին Վալթենպէրկէր տանը՝ մարքեան մականունով: Իրենց ներկայացուցած կեղծ թուղթերով՝ յաջողած էին զուիցերիական անցագիր մըն ալ ձեռք ձգել :

Օթթօ Սվարցենպէրկ իր ազատ ժամերը միայն ու միայն լրտեսութեան կը յատկացնէր: Իրեն կ՚օգնէին՝ իր կինը եւ այն կատարելատիպ «զէնքերը» զորս լրտես մը կրնայ ունենալ մեր օրերուն: Այդ «զէնքերն» էին՝ մանրանկար հաղորդիչներ եւ ընկալուչներ, որոնցմով տեւական յարաբերութեան մէջ էր Փրակայի հետ: Ունէր նաեւ՝ մանրանկար լուսանկարչական մեքենաներ, անտեսանելի մելան-

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ
ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ԱՆՏԻՊ ԷՋԵՐԸ

Ուրիշ ծրարի մը վրայ կը կարդանք. «Հոգեւոր եղանակներ, հաւաքեց Սողոմոն սարկաւագ Սողոմոնեանը, Կուտինիայում, 92–24 Ը»: Այս ծրարը կը բովանդակէ 9 զանազան հոգեւոր երգեր, իր ծննդավայրին աւանդական եղանակներովը :

Թիւ 332 ծրարին վրայ գրուած է. «Հոգեւոր եղանակներ, հաւաքեց Սողոմոն սարկաւագ Սողոմոնեանց, միաբան Ս. Էջմիածնի, 1893 (24) Գ.»: Տետրակին մէջ կան 14 հոգեւոր եղանակներ հայկական ձայնագրութեամբ: Կոմիտաս վարդապետ ձայնագրած է Ղեւոնդ վրդ. Յովակիմեանի եւ Գէորգ արեղայ Աբրահամեան Ռշտունիի երգած Էջմիածնական հին եղանակներէն մէկ քանի ծանր « Տէր ողորմեա»ներ , գրուած մեր եկեղեցական քանի մը ձայներուն հիման վրայ , «Բաց մեզ Տէր», վասն սուրբ տեղւոյս շինութեան» եւ ուրիշ զանազան եղանակներ :

Ուրիշ ծրարի մէջ պահուած են հայկական ձայնագրութեամբ երեք մեղեդիներ՝ «Մարիամ Մակտաղինէն» (Յարութեան), «Համեմատ քեզ» (Աստուածածնի), եւ «Ի գերեզման յարուցելոյն» (Յարութեան), ծանր եղանակ: Այս մեղեդին երգած է Գառնակիրեան, ձայնագրած է Կոմիտաս վրդ., իսկ այս ձեռագիրը արտագրած է Ս. սարկաւագ Մելիքեան :

Պահուած են նաեւ միաձայն եւ եռաձայն հայկական ձայնագրութեամբ քանի մը շարականներ, ինչպէս «Որ զանարատ բազուկս քոյ» (Խաչի շարական), «Բանն որ ընդ Հօր էութեան» (Մեծի Պահոց Ա. շաբաթու շարական) եւն. եւն.:

Անշուշտ Կոմիտասի մշակած եկեղեցական երգեցողութեան ժառանգութիւնը այսքանով չի սահմանափակուիր: Անոր գործերուն կարեւոր մէկ մասը հասած չէ մեզի, ինչպէս օրինակ բազմաձայնած եօթը տեսակ պատարագները (Կոմիտաս վրդ. 1909ին Հայր Ղեւոնդ Տայեանին , Էջմիածին, ուղղած նամակին մէջ կը գրէր. «Հայկական պատարագն ունեմ եօթը տեսակ բազմաձայն դաշնակած, բայց չէ տպուած»): Այսօր այդ պատարագներէն միայն արական խումբին համար գրած պատարագին սեւագիր օրինակն է, որ հասած է մեզի եւ շնորհիւ իր հմուտ աշակերտ Վարդան Սարգսեանի ջանքերուն սրբագրուած եւ տպուած է :

Կոմիտաս վարդապետէն մեզի հասած եկեղեցական եւ ժողովրդական բոլոր մշակումներն ալ անխտիր, ըլլան անոնք հրատարակուած թէ անտիպ, լեցուն են գեղարուեստական բարձր արժանիքներով: Այդ մշակումները գեղարուեստական ամբողջութիւն մը կը ներկայացնեն. ասոնց մէջ ներդաշնակութիւնը բովանդակութենէն բխելով, մէկը միւսին ամբողջացնելով, կը խորանան եւ նոր որակ եւ բովանդակութիւն կը ստեղծեն :

Կոմիտաս վրդ. ընդհանրապէս երգին մշակումին կը մօտենար ստեղծագործաբար եւ ոչ թէ վերարտադրելով կը կրկնէր եղածը: Ընդհակառակն նոր գոյն կ՚աւելցնէր եւ կը խորացնէր բովանդակութիւնը եւ էութիւնը :

Այս բոլորը կը վկայեն թէ Կոմիտաս վրդ. ստեղծագործող տաղանդ մըն էր եւ լաւապէս ըմբռնած էր մեր ազգային երգարուեստին առանձնայատկութիւնները, անոր էութիւնը :

Կոմիտաս իր հանճարին ամբողջ մեծութեամբ, հրաշքի մը պէս երեւաց օր մը հայ իրականութեան մէջ, ցնցեց ամբողջ արեւելեան երաժշտական աշխարհը իր բերած նոր հրաշալի ներդաշնակումներով, որոնք մեր ժողովուրդին հոգեկան արժէքներու գանձարանին մէջ խոր թաքնուած կը մնային. այդ բոլոր արժէքները կը սպասէին տաղանդ եւ ներշնչում ունեցող սրբազան անձնաւորութեան մը : Այդ հրաշք – մարդը եղաւ Կոմիտաս վարդապետ :

Կոմիտասեան մշակումները իրենց ինքնատիպ հայեցողութեամբ եւ ներդաշնակութեան ամենանուրբ եւ գերազանց ճաշակի իբրեւ հոյակապ պատկերներ, իրենց բովանդակութեան մէջ կը լեցնեն հայ ստեղծագործ միտքը եւ հոգին ամբողջութեամբ, որոնք կ՚ազնուացնեն եւ կը վերացնեն մարդուն ներքին աշխարհը, եւ իբրեւ ազգային արժէքներ, հը պարտութիւն կը պատճառեն բոլորիս :

«Էջմիածին»

ՊԵՏՐՈՍ ՍԱՐԿԱՒԱԳ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

(8 եւ վերջ)

ՄՈՒՐԱՑԱՆԻ
ՆՈՐԱՅԱՅՏ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ

—o—

ԽՄԲ.— Երեւանի «Գրական Թերթ»ը, իր Մայիս 18ի թիւին մէջ հրապարակած է Մուրացանի երկու նամակները՝ գրուած 1902ին, Սեւանի վանքին վանահայր Սարգիս եպիսկոպոսի: Ինչպէս կ'երեւի նամակներու բովանդակութենէն, հայ գրագէտը գրած է զանոնք իր «Առաքեալը» վէպին վերաբերեալ նկարագրական նշդումներ ստանալու համար:

Երկու նամակներն ալ կը գտնուին Հայաստանի պետական կեդրոնական պատմութեան դիւաններուն մէջ:

Գերապատիւ Սրբազան Հայր,

Անչուշտ դուք ինձ յիշում էք՝ երկու անգամ Սեւան գտնուած ժամանակներից եւ: դուցէ, կարդում էք իմ գրուածքները, որոնք նոյնպէս կ'օգնեն Ձեզ չմոռանալ ինձ: Հենց այդ յուսով էլ իբաւունք եմ տալիս ինձ մի փոքրիկ նեղութիւն պատճառել Ձեզ, որի համար կանխաւ Ձեր սրբազնութեան ներողամբտութիւնն եմ խնդրում:

Եթէ «Լումա» հանդէսը կարդում էք, ապա նրա մէջ հանդիպած կը լինէք իմ վերջին «Առաքեալ» վերնագրով զրոյցին, որ սկսուել է 3րդ գրքից եւ պիտի վերջանայ 6րդում: Արդէն 5րդ գրքում, որ այս օրերս լոյս կը տեսնի, «Առաքեալ»ի իմ հերոսին բերում եմ Սեւան: Կղզու նկարագիրը կատարեալ անելու համար, ինձ պակասում է մի փոքրիկ բան, որը չեմ կարող լրացնել երեւակայութեան ուժով: Այդ այն է, որ ես լաւ չեմ յիշում թէ կղզու բլրի վրայ բարձրանալուց եւ Ս. Յարութեան տաճարի տեղում կանգնելուց, հորիզոնը ի՞նչ լեռներ են փակում, այսինքն թէ՝ ո՞ւր սարեր կամ թումբեր են լիճը շրջապատում: Ուստի յատկապէս խնդրում եմ՝ նամակս ստանալուց՝ բարեհաճէք մի համառօտ տեղեկութիւն գրկել ինձ այդ մասին:

Ա) Յականէ յանուանէ յիշել թէ ո՞ր սարեր ու թումբեր են շրջապատում լիճը:

Բ) Թէ՝ դրանցից ո՞րը ո՞ր կողմից է ընկած:

Գ) Թէ՝ դրանցից ո՞րն է ամառը կանաչ ունենում եւ ո՞րը ոչ:

Դ) Թէ՝ ո՞ր կողմն են ընկնում երկու փոքրիկ կղզեակները, ի՞նչ են դրանց անունները — կանաչ ունենոծում են թէ ոչ, Սեւանի թումբերից երեւո՞ւմ են թէ ոչ:

Ե) Թէ՝ Չիբուխլուն այդ բլրից երեւո՞ւմ է ամբողջապէս եւ քանի՞ վերստ հեռաւորութիւն ունի կղզու հանդիպակաց ափից:

Ձեր տուած այս տեղեկութիւնների համար, որոնք յուսամ չեն ուշանալ, ես կը մնամ:

Սրբազան Հայր, Ձեզ յաւետ շնորհակալ եւ խոնարհ ծառայ՝ ՄՈՒՐԱՑԱՆ

13 Հոկտ. 1902 Թ. Թիֆլիս

Յ. Գ.— Յատկապէս խնդրում եմ խնդրածս տեղեկութիւնները հասցնել ինձ կարելւոյն չափ շուտ:

×

Գերապատիւ Սրբազան Հայր,

Ձեր պատուական նամակը ժամանակին ստացայ եւ տուածդ տեղեկութիւններից հարկ եղած օգուտը քաղում եմ, որի համար, թէպէտ մի փոքր ուշ, բայց եւ այնպէս, յայտնում եմ խորին շնորհակալութիւնս:

«Լումայի» այս տարուայ վերջին համարում լոյս կը տեսնէ «Առաքեալ»ի շարունակութիւնն ու վերջը: Այդտեղ Սեւանի համար շատ բան կայ ասուած եւ ամէնը վերաբերւում է Ձեզանից առաջ վանահայրութիւն անողների ժամանակին: Եթէ իմ վիպական նկարագրի ինչ մասերը ճիշդ չգտնէք Սեւանի վերաբերմամբ, նրանք, այսուամենայնիւ, ճիշդ կարող են լինել մեր ուրիշ շատ մենաստաների կատմամբ: Իմ հերոսին պէտք է տանել այնպիսի մի մենաստան, որ մեր վանական կարիքների ու ցաւերի մասին հարկ լինէր խօսել ընդարձակօրէն: Այդպիսին, իսկապէս, Էջմիածինն է, բայց վէպի ընթացքը թոյլ չէր տալիս այդքան մեծ ոստիւն անելու. ուստի բաւականացայ Սեւանով:

Շատ կը փափաքէի մի անգամ էլ գալ Սեւան եւ տեսնել նրան Ձեր սրբազնութեան վանահայրութեան օրով: Յոյս ունեմ թէ՝ այն ժամանակ աւելի մխիթարական յիշատակներ տանէի հետս:

Ամենախորին յարգանօք

Մնամ Ձեր Սրբազնութեան խոնարհ ծառայ՝ ՄՈՒՐԱՑԱՆ

4 Դեկտ. 1902 Թիֆլիս

ներ, զազանի նամակատուփեր, եւայլն, եւայլն: Ոչ մէկ բան կը պակսէր իրեն: Աւելին: Գիտէր շատ մը լեզուներ եւ զուիցերական իշխանութեանց ներկայացած էր իբրեւ զուիցերացի: Եւ իր Վարթենպէրկէր կեղծանունը՝ գերմանական Զուիցերիոյ ամէնէն վաւերական անուններէն մէկն էր: Ամէն պարագայի մէջ, հարցաքննութեան ընթացքին կը պատասխանէր իր մայրենի լեզուով՝ չեխերէն:

Երրորդ դէմքը՝ Վլասթիմիլ Կլազէրը շատ կանոնաւոր զուիցերական տիպար մըն է: Հաստատուեցաւ թէ՝ իբրեւ բարձրաստիճան պաշտօնեայ կը ծառայէր Չեխոսլովաքիոյ ներքին գործոց նախարարութեան մասնայատուկ մէկ ճիւղին մէջ:

Հասկնալի է թէ՝ երբեք եւ ոչ մէկ տեղ լրտեսները օր ցերեկով չեն գործեր: Չարագործութեան այս տեսակը, հնագոյն տարիներէ ի վեր կը կատարուի կիսամութի տարտամ կլիմային մէջ:

Եւ տրուած ըլլալով որ լրտեսներու «գինարանը» գտնուեցաւ Սվարցենպէրկներու Ցիւրիխի տան մէջ, պատկան իշխանութիւնները այն կարծիքէն են թէ՝ այս ցանցին գլխաւոր դէմքը Էվան էր:

Հարցաքննութեան ատեն, այս «տիպար ամուսինն ու մայրը» հակառակ անոր որ կը դիտակցէր թէ ինչ դժուարին դիրքի մէջ կը գտնուէր, պահեց իր պաղարիւնը, զարմանք պատճառելով ներկաներուն:

Եւ միաժամանակ որպէս տիպար մայր, չդադրեցաւ հետաքրքրուելէ իր զաւակներով:

Էվայի պարագայով, հին տիպի լրտեսուհիներու շրջանը վերջ կը գտնէ եւ նախաբեմին վրայ կը յայտնուի տանտիկին-լրտեսուհին:

Եւ՝ ամէնէն վտանգաւորն է ասիկա:

Թարգմ. ՎԱԶՐԻԿ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԵՐԳՉՈՒՀԻ ԼՈՒԻԶ ՊՈՉԱՊԱԼԵԱՆԻ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

Լիբանահայ երգչուհի Լուիզ Պողապալեան, որ 1961ի ընթացքին մասնակցելով բազմաթիւ երաժշտական մրցումներու, շահած էր պատուաբեր մրցանակներ, վերջերս, Պրիւսէլի Թէաթրը տը Մոնէի բեմին վրայ ներկայացուած Փուչչինիի ծանօթ «Լա Պոհեմ» օփերային մէջ մեծ յաջողութեամբ մարմնաւորած է երկին գլխաւոր դերը՝ Միմին:

Պրիւսէլի «Լը Սուար» թերթը անդրադառնալով Տիկ. Պողապալեանի արուեստին, կը գրէ.—

«Ըսենք անմիջապէս թէ երգչուհիին յաջողութիւնը եղաւ խանդավառ ու արտակարգ, բան մը՝ որուն լիուլի արժանի էր: Այս մեծ դերով երգչուհին ցոյց տուաւ որ կրնայ լայնօրէն յաջողիլ այդ ասպարէզին մէջ: Իր սոփրանօ ձայնը ունի քաղցը դրոշմ մը, զոր երգչուհին կրնայ դիւրութեամբ առաջնորդել դէպի ձայնական բազմազան ելեւէջները: Գալով իր դերասանական արուեստին, վրստահ ենք որ աւելի պիտի ընդլայնի յառաջիկային, շնորհիւ իր անխոնջ եւ յարատեւ աշխատանքին»:

«ՆԱՐԵԿ»Ը ՉԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս Կիրակի (Յունիս 3) ժամը 14·30ին «Ռատիօ – Սորպոն»էն (միջին ալիք 312 մեթր) Նարեկի մասին պիտի խօսին Փրոֆ. Ֆր. Ֆէյտի եւ Էվ Կրիլիքէզ: «Նարեկ»էն հատուածներ պիտի արտասանեն Ա. Գմբէթեան (հայերէն գրաբար) եւ Ալէն Քիւնի (ֆրանսերէն), Լիւք Անտրէ Մարսէլի թարգմանութեամբ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

—o—

Մ. ՄԱՇՏՈՑԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Երկու օր տեւած է Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի գրականութեան կաճառին յոբելենական գիտական համագումարը, նուիրուած՝ հայ դպրութեան մեծ նահապետին, Մեսրոպ Մաշտոցի, իր ծննդեան 1600ամեակին առթիւ:

Համագումարին բացումը կատարած է կաճառին տնօրէնը՝ Գ. Յովնան, յետոյ բանախօսած են Փրոֆ. Ե. Տէր Մինասեան, բանասիրական գիտութիւններու թեկնածու Մ. Աւդալբէկեան, Գ. Յակոբեան, Ս. Արէշեան, Ա. Սրապեան եւ Ա. Մանուկեան:

Փրոֆ. Ե. Տէր Մինասեան ցոյց տուած է Մաշտոցի բացառիկ կարեւոր դերը հայ դպրութեան, դպրոցներու, երաժշտութեան, բանաստեղծութեան եւ այլ բնագաւառներու մէջ, դառնալով անոնց հիմնադիրը:

Մ. Աւդալբեկան գծելով գրերու գիւտէն ետք ստեղծուած թարգմանական գրականութեան պատկերը, Կորիւնի Վարք Մաշտոցի գիրքը համեմատած է այն ատենուան վարքագրական գործերուն հետ եւ հաստատած թէ առաջին աշխարհիկ գործն է ան, ներկայացուած հոգեւոր գրելաձեւով»: Միեւնոյն ատեն Մեսրոպի մասին այդ աշխատութիւնը ուշագրաւ արտայայտութիւն մըն է թարգմանական գրականութենէն դէպի ինքնուրոյն ազգային գրականութեան անցնելու բնաշրջումին մէջ:

Գ. Յակոբեան խօսած է Մ. Մաշտոցի չափածոյ գործերուն մասին եւ գտած՝ որ իրենց բովանդակութեամբ եւ ձեւով լիարժէք, ներդաշնակ եւ ինքնատիպ ազգային գործեր են, միեւնոյն ատեն քաղաքական եւ քնարերգական բանաստեղծութեան մը հասուն եւ ձեւաւորուած անդրանիկ նմոյշները:

Ս. Արէշեանի «Մեսրոպ Մաշտոցը եւ. բոպական եւ ռուսական հայագիտութեան գնահատումով» նիւթին զեկուցումէն ետք, Ա. Սրապեան անդրադարձած է «Յաճախապատումի» ճառերուն եւ յետ մանրակրկիտ բացատրութիւններու՝ յայտարարած թէ՝ «մինչեւ այսօր Գրիգոր Լուսաւորիչին վերագրուած «Յաճախապատում» առաջին հայագիր գիրքը կը պատկանի Մեսրոպ Մաշտոցի գրչին»:

Վերջին խօսողը՝ Ա. Մանուկեան վերլուծած է այն հայ գրագէտներու գործերը, ուր կերտուած են հայ գրերու եւ ազգային դպրութեան հիմնադիրին գրական տիպարը:

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (50)

ԱԻԱՉԱԿԱՊԵՏՐ

ԳՐԵՑ՝

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

—o—

Այն մասը, ուր կը գտնուէր կանանոցը, բաժնուած էր քանի մը կահազարդ ու պերճանքներով լի սենեակներէ:

Շէվքի այդ սենեակներէն մէկուն դուռը կեցաւ ու կամաց մը հրեց զայն: Դուռը ճռաց ծխնիին վրայ ու բացուեցաւ: Սենեակին մէջ, մէկ անկիւնը, մահճակալ մը կար, որուն վրայ ինկած կը քնանար մանկամարդ աղջիկ մը:

Հազիւ տասնեւչորս տարու, բարձրահասակ, փափուկ կազմուածքով, տժգոյն այտերով, հրեշտակային կերպարանքով ու գեղանի էր ան: Մէկ ձեռքը՝ շուշանի պէս սպիտակ ու քնքուշ՝ նետած էր փետրալից բարձին վրայ ուր ցանցնուած էին խարտեաշ ծամերու հիւսկէնները՝ յորդ ներդաշնակութեամբ մը, որմէ տաք շունչ մը ու տրոփում մը կ'արտայայտուէր: Ճապուկ ու գիրգ իրանը, կէ սմը ծածկուած բարակ կաթնաթոյր ֆանէլայի մը տակ, կարծես կը թրթռար իր սիրունութեան մէջ ու կը զգլխէր խէնէշ ու կըրքոտ փաշան:

Երկար ատեն սեմին վրայ կեցաւ Շէվքի փաշան ու դիտեց այդ ողորմելի գերուհին, որ այնքան արցունք թափած էր՝ իր ոտքերը թրջելով, այնքան աղաչած էր իր ազատութեան համար: Յետոյ, մօտենալով մահճակալին, ձեռքը կամացուկ մը դրաւ անոր քրտնաթոր ու մելանուշ ճակտին վրայ եւ համբուրեց շրթունքները:

Մանկամարդ աղջիկը ջղային սարսուռ մը զգալով բացաւ աչքերը ու ընդոստ վեր ելաւ: Կարծես թէ սեւ օձի մը հպած ըլլար իր անուշ ու վարդորակ շրթունքը, կարծես թէ պաղ ու գարշահամ թոյնի մը ազդեցութիւնը ցնցեց զինքը հանդարտ քունի մը մէջ:

— Չէ՞ որ ցերեկ ատեն մի քնանար ըսի քեզի, նկատել տուաւ Շէվքի փաշան իր գոռոզ ձայնը մեղմացնելով, ինչո՞ւ մտիկ չես ըներ ինծի, Զիւլֆի:

Մանկամարդ աղջիկը, որուն Զիւլֆի անունը տուած էր հրամանատարը, մահճակալէն վար իջաւ ու գլուխը կուրծքին վրայ կախելով թոթովեց.

— Չեմ քնանար, բայց այսօր հոգիս նեղացաւ:

— Ինչո՞ւ, Սէրֆինազ չեկա՞ւ քովդ:

— Ոչ:

— Կը սիրե՞ս այդ աղջիկը:

— Ի՞նչպէս չեմ սիրեր, չէ՞ որ այս ապարանքին մէջ բախտակից ենք իրարու, չէ՞ որ մեր երկուքիս կեանքը ստուերի մը պէս պիտի անցնի:

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզես, Զիւլֆի, միթէ գոհ չե՞ս վիճակէդ, գոհ չե՞ս բախտէդ, գոհ չե՞ս այն բոլոր գորովանքներէն զոր կը տածեմ քեզի համար: Կը տեսնես որ գերուհի մը չեմ նկատեր քեզ: Կը տեսնես որ այս ապարանքին մէջ սրտիս ամէնէն մօտիկ ու հոգիիս ամէնէն սիրելին դուն եղած ես: Ալ ինչո՞ւ կը մտածես. երբ գոհարեղէն մը առնեմ, ամէնէն թանկագինը քուկդ է. երբ հագուստ մը շինել տամ՝ նորէն ամէնէն գեղեցիկը քուկդ է: Հօրդ տունը կտաւ ու շիթ էր հագածդ չէ՞:

Զիւլֆի, որ տխուր ու մտախոհ դէմքը կուրծքին վրայ հակած էր՝ իր ճիւղէն փրցուած վարդի մը պէս, աչքը վեր առաւ, ակամայ շարժում մը ըրաւ ու կարծես հոգւոյն պոռթկումը չկրնալով զսպել, բացագանչեց.

— Չեմ ուզեր, չեմ ուզեր, թող քուկդ ըլլան գոհարեղէններդ, թող քուկդ ըլլան հագուստներդ, ատոնք իմ արիւնովս ներկուած ժանգոտ շղթաներ են՝ թեւերուս վրայ ծանրացած, առ զանոնք եւ տուր ինծի հօրս շիթէ եւ կտաւէ հագուստը:

— Զիւլֆի, ինքզինքիդ եկուր, նայէ, աղէկ մը նայէ թէ դիմացդ ո՞վ կայ, որո՞ւ հետ կը խօսիս, ո՞րու երեսին կը պոռաս, եւ ի՞նչ է ըսածդ, ընդմիջեց Շէվքի փաշա բարկութիւնը խեղդելով իր մէջ:

— Ես ըսածս գիտեմ եւ կը ճանչնամ դիմացինս, բայց ալ չեմ կրնար համբերել, ալ չեմ կրնար արցունքներուս մէջ ապրիլ. զարկ, սպաննէ, կտոր կտոր ըրէ զիս, բայց նորէն պիտի չկրնաս հոգւոյս պոռթկումը զսպել:

— Այսօր յիմարութիւնդ բռներ է, անանկ չէ՞, լաւ, ահա կ'երթամ, բայց կը զղջաս ետքը, պոռաց Շէվքի փաշա ու դուրս ելաւ սենեակէն:

— Վատ, գնա եւ ինչ որ կ'ուզես ըրէ, պատրաստ եմ ամէն տանջանքներու դիմանալ, բացագանչեց Զիւլֆի ինքնիրեն: Ալ ի՞նչ բանէ պիտի վախնամ. ահա պատիւս սեւցուցիր, ահա արիւնս մտար, ու ահա ոճիրներուդ մէջ ապրեցնել կուտաս: Չէ, չէ, տարիներով գերի եղած են Չէքէզուհիներ գարշելի ապարանքներու մէջ, տարիներով դուք անոր թշուառութիւնը չարաչար գործածած էք. ասկից ետքը չէրքէզուհին ալ պիտի ճանչնայ իր զօրութիւնը եւ պիտի պահէ իր պատիւը:

(Շար.)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Լսարանին դասախօսութիւնը այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Շաւարշ Միսաքեան սրահին մէջ:

Դասախօս՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ :

Նիւթը՝ Յոյն աշխարհահռչակ գրող՝ ՆԻՔՈՍ ՔԱԶԱՆԾԱՔԻ (իր գործին աղերսը հայ ժողովուրդին հետ) :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Եկեղեցաչէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները ի նպաստ եկեղեցւոյ շինութեան.— Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Աճէմեանէ 30 Ն. Ֆ., Տիկին Մարգրիտ Գաշանեան, Պ. Արտաշէս Դանիէլեան քսանական, Պ. Պառիոլ 15, Տիկին Գարաարթինեան 10, Տէր եւ Տիկ. Ք. Յովհաննէսեան իրենց քրոջ Օր. Սիրէն Յովհաննէսեանի ընդ Պ. Գալուստեանի ամուսնութեան առթիւ հազար, նոյն առթիւ փոխան ծաղկեփունջի Տէր եւ Տիկին Ճ. Պահատուրեանէ 100 Ն. Ֆ.:

ՆՈՒԷՐ

Ռոանէն Տիկին Զ. Պահամեան տասը Ն. Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման, արագ ապաքինման մաղթանքներ ընելով հայրենակից Տիկին Փերուզ Մեսրոպեանի :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Աղք.ի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Տէր եւ Տիկին Յակոբ Իյնէճեան եւ Պ. Ստեփան, Տէր եւ Տիկին Տօքթ. Աւետիս Իյնէճեան (Գերմանիա), Տիկին Տէօնէլեան, ողբ. Տիկին Մարիձա Թահթալեանի մահուան առթիւ (Մարսէյլ) 50ական Ն. Ֆ.:

Տիկին Ժաղլին Սիւէրօ հինգ Ն. Ֆ., Տիկին Ա. Պապեան տասը, Պ. Աշոտ 5, Պ. Մաճարեան, ողբ. Տիկին Հարոնեանի մահուան առթիւ յիսուն, Պ. Մաթէոսեան Մաթէոս տասը, Տէր եւ Տիկին Արմենակ Պիպէռեան եւ զաւակները իրենց եղբօր եւ մօրեղբօր՝ ողբ. Մկրտիչ Փափազեանի մահուան առթիւ (Նիւ Եորք) յիսուն, Պ. Յար. Ալիանագեան, Զատկուան առթիւ հարիւր, Տիկ. Տէօքմէճեան քսան, Տիկին Իսքէնտէրեան տասը, Պ. Գէորգ Պաքրճեան, ծերանոցներուն մատաղի փոխարժէք երկու հարիւր, Պ. Տ. Տիլսիզեան եւ Վահէ Չիլինկիրեան ողբ. Աղապէյեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի 50ական, Զատիկ Մուրատեան յիսուն, Ոմն տասը, Մարտ. Փէհլիվանեան 50, Տէր եւ Տիկին Նշան Փօլատեան, ողբ. Հինաղ Մինասեանի մահուան առթիւ 40, Ռաֆայէլեան, ողբ. Տիկին Սաթենիկ Ռաֆայէլեանի մահուան առթիւ 50, Տիկին Արշալոյս Միւթէվէլեան 40, Տիգրան Ղոնեանց 10, Վահէ Չոփուրեան, Տիկին Վարդանօֆի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի քսան, Յարութիւն Սարաճեան 25, Տավութ Շիւքրիւ, իր ողբ.զաւկին՝ Կիւսար Նորայրի յիշատակին 450 Ն. Ֆ.:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Աղք. Ընկերակցութեան դիւանէն

1961 Յունիսին, Փարիզի եւ դաւառի զանազան հայ բարեսիրական ընկերակցութեանց կողմէ, Հայ կարօտեալ դաղթականներու ցանկ մը (ռէֆիւժիէ) պատրաստուած էր, նպատակ ունենալով, Ժընեւի Միացեալ Ազգերու Բարձր Քոմիսէրութենէն նիւթական օգնութիւնը, ապահովել մեր չքաւոր հայրենակիցներուն բաշխուելու համար :

Արդ, հակառակ մեր սպասումին, ցարդ, որևէ դրական պատասխան մը ըստացած չըլլալով, Փարիզի Աղք.ի դիւանը պարտականութիւնն ունի սոյն յայտարարութեամբ տեղեակ պահել մեր հայրենակիցները, որ՝ վերոյիշեալ նպատակին առընչութեամբ դեռ որեւէ որոշում չէ տրուած պատկան իշխանութեանց ըսպասարկութեանց (քննիչերու) կողմէ:

Ամէն պարագայի մէջ, իր ժամանակին պիտի հաղորդուի այն կարօտեալ անհատներուն, որոնք տրուած որոշումով մը նպաստաւորուած պիտի ըլլան նման օգնութիւն մը ստանալու համար :

Տրուած ըլլալով այդ նպատակին համար պատրաստուած ցանկին չատութիւնը եւ հետեւաբար անոր ուսումնասիրութիւնը, պէտք է առնուազն սպասել 12–18 ամիս:

ԴԻՒԱՆ՝ ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ

ՄԱՅԻՍ 28 Ը

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Կապ. Խաչի մասնաճիւղերուն :

Այս Շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Սալ տէ Ֆէթ տ'Ալֆորվիլ, 22 Ռիւ Վօլթէր :

Կը նախագահէ՝ ԱՐՇԱԿ ՄԿՐԵԱՆ :

Կը խօսի՝ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Զարուհի Փափազեան եւ Արա Գրիգորեան իրենց արտասանութիւններով, Մկրտիչ Պօղոսեան իր խանդավառ երգերով, Օր. Լօրանս Նիէլ դաշնակ, ինչպէս նաեւ Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը ղեկավարութեամբ՝ Կարպիս Ափրիկեանի, եւրոպական պարեր՝ Ժան Լուինօ :

Մուտքը 5 Ն. Ֆ.:

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ՕՆՆԻԿ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ

Կը խօսի ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Ճաշասեղան : Ծախքերու մասնակցութիւն :

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդին՝ Այս Կիրակի, ժամը 16էն մինչեւ կէս դիշեր :

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Խանասոր» խումբի կողմէ, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի :

Խրիմեան վարժարանի մէջ, 2 Ռիւ տը լա Տէֆանս :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Ճաշի մասնակցութիւն 10 Ն. Ֆ.:

×

ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին :

Կը խօսի Կ. ՄԵՀԵԱՆ

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 3ին, Կիրակի կէսօրէ ետք, Սէրքլ Կաթոլիք սրահը :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէին, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, Կապոյտ Խաչին, Հայ Մարտիկներու Միութեան եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի:

Կը նախագահէ Պ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ

Կը խօսի՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, Հ. Յ. Դ. Դրօ խումբին կողմէ: Կը մասնակցին Օր. Օր. Ռըստիկեան, Զաքարեան, Ազնիւ Գինոսեան, հայկ. պար Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Վալանսի պարախումբին կողմէ :

Մուտքը ազատ է :

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Ռիւ տիւ Նուառի սրահը, 24 Ռիւ տիւ Նուառ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին, եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչին եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին:

Կը նախագահէ ՍԱՐԳԻՍ ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Կը խօսի Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Ուղերձ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ :

Գեղարուեստական բաժին, կ'արտասանեն Օր. Օր. Շաքէ Ղազարեան, Ալիս Ալթունեան, ընկեր Մովսէս Չափարեան :

Զութակով կը նուագեն, ընկերներ Յ. Պէրպէրեան եւ Սեդրակ Գուլաքսըզեան (Փարիզի երաժշտանոցէն): Հայկական զոյգ պար, Օր. Օր. Այտա եւ Միրէյ :

Կ'երգէ Նոր Սերունդի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Աբրահամեանի :

Մուտքը ազատ է :

×

ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբին, այս Կիրակի ժամը 15ին, Սալ Առլաք Սոլֆերինօ, 237 Ռիւ Մունէյրա :

Կը նախագահէ ՍԱՐԳԻՍ ՏՕՆԷՐԵԱՆ

Կը խօսի ԿԱՐԱՊԵՏ ՏՕՆԷՐԵԱՆ

Մեներգ, արտասանութիւն, խմբերգ :

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՅ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

... ՈՒՐԱՀԽ, ԶՈՒԱՀՐԹ ԺԱՄԵՐ ...

ԿԻՐԱԿԻ 3 ՅՈՒՆԻՍ, ԺԱՄԸ 16ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

Սամուէլ Մուրատեան Վարժարանի Ծառաստանին մէջ

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)

ԵՐԳ ԵՒ ՊԱՐ

ՀՐԱԽԱՂ ԵՒ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

Վիճակահանութեան Ա. նուէր՝ հեռատեսիլի գործիք մը

ATTRACTIONS ԲԱՅՕԹԵԱՅ ՃԱՇ BAR-BUFFET

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

ՅՈՒՆԻՍ 17, ԺԱՄԸ 15ԷՆ 22

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

36, Avenue de Gaulle, Montmorency

Մանրամասնութիւնները յետագային :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէի :

Այս Չորեքշաբթի, ժամը 21ին Ալֆորվիլի Ժիւսթիս տը Փէ (Ալֆորվիլի քաղաքապետարան) սրահին մէջ:

Կը խօսի Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

Նիւթ՝ Հայ ժողովուրդին նպաստը աշխարհի քաղաքակրթութեան :

ՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՕՐ

Համբարձման Տօնին առթիւ 31 Մայիս, Հինգշաբթի օր, ժամը 10ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կազմակերպած է Հայ Մանուկներու Հաղորդութեան օր: Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Հոգեշ. ՏԷՐ ԳԻՒՏ ՎԱՐԴ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ :

Փարիզի եւ շրջաններու բոլոր դպրոցներու աշակերտութիւնը եւ հաղորդութեան համար պատրաստուած երախաները եւ ծնողքները կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալու այս պաշտամունքներուն :

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ

Այս Հինգշաբթի, Համբարձման տօնին առթիւ, Լիոնի Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր Ս. պատարագ : երգեցողութիւնք պիտի կատարուին Կոմիտաս երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ. Օֆլազ Մարթէնի :

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, ընկեր Մանուկի բնակարանը, 40 Ռիւ տը լա Մառ :

ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Վալանսի Հայ. Առաք. Ս. Գրիգորլուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը յայտարարէ հայ հաւատացեալներուն թէ, այս Հինգշաբթի, Քրիստոսի Համբարձման տօնին առթիւ պիտի մատուցուի Ս. պատարագ եւ պիտի հաղորդուին եկեղեցւոյ դպրոցական մանուկներն ու պատանիները : Հաղորդութեան կրնան մերձանալ նաեւ բոլոր այն հաւատացեալները որոնք հոգեպէս պատրաստուած են հաղորդուելու :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Հինգշաբթի օր, 31 Մայիս, Համբարձումն Տեառն: Կէսօրէ վերջ ժամը 4·30ին ձայնաւոր պատարագ, Մոնմորանսիի Հայկ. ծերանոցին մէջ:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

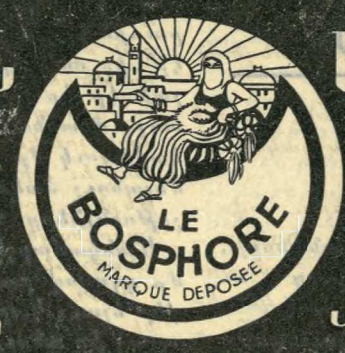

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ

ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ

ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ

Սուսամ – (ՌՈՃԻԿ)

ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ

LE BOSPHORE MARQUE DEPOSEE

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...

CHOC-ALVA • CHOCO-LOC

Sté le BOSPHORE

SIÈGE SOCIAL

2, Rue Louis Astouin /Marseille (2ème)

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 31 ՄԱՅԻՍ

MERCREDI 31 MAI 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9417 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5218

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Ծառիս տակը մանիշակ,
Ջան գիւլում, ջան, ջան,
Իմ եարը քանց քեզ շիշակ,
Ջան ծաղիկ՝ ջան, ջան :

Համբարձումը Քրիստոսի երկինք համբառնալուն ոգեկոչումն ըլլալէ աւելի ազգային տօն էր Հայուն համար երէկ՝ երկրին մէջ: «Ջան գիւլում» երգելու, վիճակ հանելու օր:

Հեթանոսական Հայաստանի տօներէն մէկն է անպայման Համբարձումը՝ քրիստոնէական պատմուճան հագած, ինչպէս Տեառնընդառաջը (Տէրնտաս, խարոյկ վառելու օր) եւ Վարդավառը (ջուր սրսկելու եւ աղաւնի թռցնելու օր):

Ինչպէս բոլոր ազգերը, Հայերն ալ բանաստեղծութիւնով սկսած են իրենց գրականութիւնը :

Հայ ժողովուրդին չափ հին է իր ժողովրդական բանահիւսութիւնն ալ, որուն ծագումը կը կորսուի իր պատմութեան մշուշին մէջ :

Փշրանքներ միայն հասած են մեզի հին դարերէն: Գողթան գաւառն է, որ աւելի շատ աշուղներ է տուած :

Մեր գուսանները ո՛չ միայն կենդանի ձայնով են երգած, այլ հնարած են զանազան նուագարաններ — սրինգ, տաւիղ, փող, թմբուկ, ծնծղայ, բամբիռ, եւայլն — աւելի փայլ տալու համար իրենց ստեղծագործութեանց :

Մեր աշուղները բանաստեղծական ինքնաբուխ ներշնչումներով երգած են հայ թագաւորներու քաջութիւնները, մեր դրախտավայրի բնական գեղեցկութիւնները, հայ նազելաշուք, քնքուշ ու սիրուն աղջիկները, սիրակարօտ երիտասարդներու խանդն ու կարօտը՝ մեծ յուզումով եւ զգացումով :

Համբարձումը Հայաստանի հարսնցու աղջիկներու տօնն էր գերազանցօրէն : Այդ օրուան կը սպասէին անոնք անհամբեր, գիտնալու համար թէ ի՛նչ «բախտ» պիտի վիճակէր իրենց :

Չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ անոնք ճամբայ կ՝ելլէին իրենց սափորով, եօթը աղբիւրէ ջուր, եօթը տունէ ծաղիկ քաղելով կը դնէին մէջը: Յետոյ ամէն մէկը իր նշանը կը ձգէր սափորին մէջ :

Համբարձման հինգշաբթին, պատարագէն վերջ անոնք կը հաւաքուէին եւ Ջան գիւլումի տուները երգելով վիճակ կը հանէին:

Երանելի՛ օրեր :

Այս օտար աստղերուն տակ, հեռու հայրենիքէն, հայ աղջիկները չեն պահած մեր ազգային աւանդութիւնները : Համբարձման վիճակին չեն կապեր անոնք իրենց «բախտ»ին բացուիլը: Ջան գիւլում չեն երգեր այլեւս:

Նոր օրերը նոր պահանջներ ստեղծած են :

Մեղ հետաքրքրողը ամէն բանէ առաջ սերունդի պահպանումն է, հայկական ոգիին յաւերժացումը :

Օրինակ առնելով տեղացիներու սովորութիւններէն, «Մանուկներու հաղորդութեան Օր» դարձուցած ենք Համբարձումը: Միջոց մը՝ նոր սերունդը կապելու Հայութեան, Հայաստ. առաքելական եկեղեցիին շնորհիւ :

Հայ փոքրիկները այս կերպով կը ձերբազատուին ստորադասութեան զգացումէն եւ հայ ծնած ըլլալու հպարտութիւնը կը շեշտուի իրենց մէջ :

Այսպէս կը տօնուի այսօր Համբարձումը արեւմուտքի հիւրընկալ երկինքին տակ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԱՐԻԶԷՆ ԱԼԺԷ

ՄԻՇՏ ՆՈՅՆ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Առժամեայ Գործադիր Մարմնին նախագահը հերքեց այն լուրը, ըստ որուն Գաղտնի Բանակի անդամներ տեսակցութիւն մը ունեցած են ալժերացի պարագլուխներու հետ, գլխաւորաբար Տոքթ. Մոսթեֆայի: Ֆարէս շեշտեց, այս առթիւ թէ Առժամեայ Գործադիրը ոչ մէկ շփում ունեցած է Գաղտնի Բանակի պարագլուխներուն հետ: Տոքթ. Մոսթեֆայ ալ բացատրեց թէ ինչու նման շփումներ չէին կրնար տեղի ունենալ եւ ինք չէր կրնար ընդունիլ աքթիվիսթներու առաջարկը՝ բանակցիլ «այրած հողի» քաղաքականութեան շուրջ եւ ասոր դէմ ընդունուի միայն Գաղտնի Բանակի պետերուն հեղինակութիւնը: «Գաղտնի Բանակի ղեկավարները, յայտնած է ալժերացի պարագլուխը, գիտակից են այն անելին որու մէջ կը գտնուի իրենց կազմակերպութիւնը: Կ՝ուզեն արդարացնել իրենց ոճրային արարքներուն դադրումը, մեզի հետ շփումներով, կամ կ՝ուզեն ամրապնդել եւրոպական հանրային կարծիքը իրենց շուրջ, ցոյց տալով թէ երբ խօսիլ կ՝ուզեն, կը մերժուին: Ամէն պարագայի մէջ Գաղտնի Բանակի հատնումին ապացոյցն է»:

Տոքթ. Մոսթեֆայ աւելցուցած է նաեւ թէ ինչ կը վերաբերի հաւանական շփումներու, ասոնք բոլորովին աւելորդ են, որովհետեւ ամէն ոք գիտէ թէ Ալժ. Ազատ. Ճակատը համաձայնութիւն մը ստորագրած է Ֆրանսական կառավարութեան հետ, թէ Առժամեայ Գործադիրին կ՝իյնայ գործադրել Էվիանի համաձայնութեանց քաղաքականութիւնը: Այդ գործադրութիւնը դժուարութեանց կը բախի, բայց կը զարգանայ: Տարակոյս չկայ թէ Յուլիս 2ին պիտի հռչակուի անկախութիւնը եւ Ալժերիոյ գերիշխանութիւնը: Ալժերացի պարագլուխը, ապա ներկայ լրագրողներուն առջեւ բացատրած է շփումներու մերժումին պատճառները.— Ի՞նչ է Գաղտնի Բանակի քաղաքական նպատակը: Եւրոպացիներուն շահերը ապահովել : Այդ երաշխաւորութիւնները կան: Ինչ որ Ֆրանսական կառավարութիւնը իրագործած է Ալժերիոյ Եւրոպացի փոքրամասնութեան ի նպաստ կը գլէ կ՝անցնի ամէնէն լաւատես նախատեսութիւնները: Միակ հարցը որ կայ իրեց համար այդ երաշխաւորութեանց խնդրոյ առարկայ ըլլալը չէ այլ՝ այն վստահութիւնը եւ համոզումը որ այդ երաշխաւորութիւնները յարգուին: Անշուշտ աւելորդ համաձայնութիւն մը չէ: Գաղտնի Բանակին եւ Ալժ. Ազատ Ճակատին միջեւ համաձայնութիւն մը բան մը չաւելցներ քանի որ երաշխաւորութեանց երաշխաւորութիւնը, ի վերջոյ Եւրոպացիներու կամքն է այս երկիրը ապրելու եւ օժանդակելու անոր զարգացման եւ Ֆրանսայի յանձնառութիւնը իր թեքնիք օժանդակութիւնը բերելու եւ շարունակելու դրամական օգնութիւնը տնտեսական բարգաւաճման համար» :

Ալժերացին ըսած է նաեւ թէ վերջ դընելու համար թունաւորումի արշաւի մը որ կրնայ «խնդրոյ առարկայ ընել Ալժերիոյ Եւրոպացիներու շահերը», համաձայնութիւն մը կայ Ալժ. Ազատ Ճակատի եւ Ֆրանսայի միջեւ որ բաւարար է ալժերացի բնակչութեան եւ եւրոպական փոքրամասնութեան համար եւ եթէ Գաղտնի Բանակի ծուղակը իյնան, կրկին խնդրոյ առարկայ կ՝ըլլան Էվիանի համաձայնութիւնները: Ատոր համար, Մոսթեֆայ համոզուած է թէ Եւրոպացիներու շահը կը պահանջէ որ Գաղտնի Բանակը վերջ դնէ իր սպանութեանց առանց «ուրիշ յանձնառութեանց մեր կողմէ քան անոնք զորս ստորագրած ենք եւ որոնք կը բաւեն »:

Այս բոլորի կողքին սակայն, մանաւանդ հերքումներու, պէտք չէ անտեսել կարգ մը ուրիշ երեւոյթներ, որոնք կը հակասեն այս հերքումներուն :

Օռոռ գիտել կուտայ թէ նոյն Ապտերհաման Ֆարէսը որ կը հերքէ շփումներու լուրը, ինք յայտնած է թէ տրամադիր է տեսնուելու Գաղտնի Բանակի պետերուն հետ: Միւս կողմէ անգլիական Ռօյթըր գործակալութիւնը, մահմետական աղբիւրէ քաղելով իր լուրը, կ՝ըսէր թէ Ֆարէս, Կիրակի օր խումբ մը Եւրոպացիներ ընդունած է որոնք ներկայիս արգելափակուած են, Ֆրանսական Ալժերիոյ կողմնակից իրենց տեսակէտներուն համար :

Կ՝ըսուէր նաեւ թէ «Հանրապետութեան միասնականութիւն» կուսակցութեան երեսփոխանները (մեծ մասամբ ալժերացի, բայց բոլորն ալ՝ Ֆրանսական Ալժերիոյ կողմնակից) հրաւիրուած են Ալժերիա երթալու: Չեն ճշդեր թէ ինչո՞ւ, կ՝ըսեն միայն թէ քուէարկողներն են որոնք հրաւիրած են իրենց ներկայացուցիչները, բայց անհաւանական չէ որ եթէ խօսակցութիւններ կան կամ պիտի ըլլան Գաղտնի Բանակի եւ Ալժ. Ազատ. Ճակատի միջեւ, ասոնց ճամբորդութիւնը կապ ունենայ այդ տեսակցութեանց հետ:

× Ալժէի շրջակայքը, ամէն օր Եւրոպացիներու եւ նոյնիսկ Մահմետականներու դիակոյտներ երեւան կը հանուին : Այլեւս սարսափ կը տիրէ մանաւանդ երբ մէկը կ՝անհետանայ :

Հրդեհները, սպանութիւնները, հոլտըփները կը շարունակուին նոյն թափով:

× 42 հոգի արտաքսուած են Ալժերիայէն, ուր իրենց գործունէութիւնը վնասակար նկատուած է :

Ալժերիայէն գաղթողներու թիւը օրէ օր կը բարձրանայ եւ ողբերգական պատկեր մը կը պարզէ: Եթէ կառավարութիւնը ջանք չի խնայեր այդ ուղղութեամբ, ժողովուրդը ի յառաջագունէ չի սիրեր Ալժերիոյ բնիկները (փիէ – նուառ) մոռնալով յաճախ որ բոլորն ալ կալուածատէրեր չեն եւ մանաւանդ ոչ անոնք որ նոր սկսան գաղթել եւ Ֆրանսա կը հասնին միայն դառնութիւն բերելով իրենց պայուսակներուն մէջ :

× ԱՀԱԿի բանբերը յայտարարած է «Իզվեստիա»ի թէ ալժերացի ժողովուրդը պէտք է, վերագտնուած խաղաղութեան մը մէջ, բարգաւաճ եւ ժողովրդավար ընկերութիւն մը կառուցանէ : Ապա, «նախարարը» թուած է ալժերական յեղափոխութիւնը իրագործելու համար հարկ եղած հանգրուանները :

× Չորեքշաբթի օր եւս Փարիզի երթեւեկութիւնը կանոնաւոր չէր: ԷՌ Ա ԹԷ ՓԷի ընկերակցութիւնները երկու ժամ գործադուլ հռչակած էին իւրաքանչիւր սպասարկութեան սկիզբ: Ասիկա պատճառ էր որ ոչ ոք գիտնար թէ ե՞րբ կը բանի մեթրօն: Ամէն պարագայի մէջ, 5.30էն 7.30 շատ անկանոն էր, կը վերսկսէր ժամը 7.30ին 80 առ հարիւր համեմատութեամբ եւ բոլորովին կը դադրէր ժամը 17էն 19: Փարիզի օթոպիւսներու մէկ կարեւոր մասն ալ չէր բաներ :

× Չորեքշաբթի առաւօտ Նախարարաց հերթական Խորհուրդը կը զբաղէր գլխաւորաբար նոր Ատեանի մը ստեղծումով, փոխարինելու համար զինուորական բացառիկ Ատեանը զոր տը Կոլ ջնջեց Սալանի վճիռին վաղորդայնին :

ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆ ՏՕՆԻՆ առթիւ Յառաջ վաղը լոյս չի տեսներ: Մեր յաջորդ թիւը՝ Շաբաթ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Քէօլն քաղաքին մէջ ճառ մը խօսելով, Կի Մոլէ յայտարարեց. — « Այն յետքայլը զոր նախագահ տը Կոլ ըրաւ դէպի ազգայնականութիւն խոչընդոտ մըն է այն ճիշերուն որոնք կ՝ըլլան եւրոպական միութեան համար եւ կը սպառնայ արեւմտեան աշխարհի պաշտպանութեան»: Կի Մոլէ որ «ժողովուրդներու Եւրոպա մը» կ՝ուզէ աւելցուց «ասիկա ցոյց կուտայ որ տը Կոլ գիտակից չէ մեր ժամանակներու իրականութեանց»:

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ Սպիտակ Տան բանբերը յայտարարեց թէ ներկայիս տը Կոլ – Քենըտի հանդիպում մը չէ նախատեսուած :

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ սակարանի վերջին օրերու արձանագրած անկումները ծանր մտահոգութեանց դուռ բացած են: Կը յիշուի 1929ի աղետը, բայց Երեքշաբթի օր, Ուոլ – Սթրիթի օրուան սակարանի փակումին որոշ բարելաւում մը, կը հանդարտեցնէր գործի շրջանակները : Նիւ Եորքի սակարանի անկումը կ՝ազդէր նաեւ եւրոպական շուկաներու վրայ : Լոնտոն քանի մը հարիւր միլիոն անգլիական Ոսկիի անկում կ՝ըլլար, Ֆրանքֆորթ իր ամէնէն ձախող օրը կ՝ունենար միայն Յիւրիխն էր որ սկզբնական անկումներէ ետք որոշ բարելաւում մը կ՝արձանագրէր :

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ կացութիւնը գրեթէ բընականոն դարձած է :

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ Միջին – Արեւելք մամուլի գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ 15 սուրիացի սպաներ, որոնց 12ը պաշտօնի վրայ էին Դամասկոս արգելափակուած են նաեւ հալէպցի փաստաբաններ Մեզզայի բանտը փոխադրուած :

ԱՅԽՄԱՆ մերժեց ներում խնդրել Իսրայէլի հանրապետութեան նախագահէն:

ՆԱՍՐ դէմ արտայայտուեցաւ իսլամական լիկայի մը:

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ մէջ վերսկսած են Ռուսք – Տոպրինին խօսակցութիւնները, Պերլինի շուրջ :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ընկերային դեմոկրատ կուսակցութեան համագումարը վերջացաւ առջի օր, Քէօլնի մէջ: Օլլընհաուր նախագահ վերընտրուեցաւ իսկ Վիլի Պրանտ (Արեւմտեան Պերլինի քաղաքապետը) փոխ–նախագահ :

ԿԱՆՏԻ մէջ (Պելժիա) Պօտուէն թագաւորը կոչ մը ըրաւ որպէսզի Վալոն եւ Ֆլաման համայնքները միանան, այն պահուն երբ երկիրը տնտեսական եւ ընկերային այնպիսի քաղաքականութեան մը պէտք ունի որ երիտասարդութեան ապահովէ դաստիարակութեան եւ զարգացման լայն կարելիութիւններ :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ երիտասարդ բանաստեղծը՝ Էվթուչենքօ Լոնտոնէն վերադարձին յօդուած մը գրած է Լիթերաթուռնայա Կազեթայի մէջ ուր կը պաշտպանէ թուխսթը :

ՔԱՆԱՏԱՅԻ վարչապետը՝ Տիֆընպէյքըր կը պատրաստուէր ընտրական պայքարի ճառ մը խօսելու երբ հինգ կիներ բոլորովին մերկացան իրեն առջեւ : Այս կիները որոնք տուխոպոռ աղանդին կը պատկանին, այդ ձեւով կ՝ուզէին արտայայտել իրենց ընդդիմութիւնը :

ԼԻԶՊՈՆԻ մէջ համայնավար գաղտնի կուսակցութեան բազմաթիւ անդամներ ձերբակալուած են, որոնց մէջ նաեւ կեդրոնական կոմիտէին պատկանող կարեւոր դէմքեր :

ՊԵԼԿՐԱՏԷՆ հասած հեռագրի մը համաձայն ռուս ուղղափառ եկեղեցւոյ Պատրիարքը՝ Ալեքսիս որ Եուկոսլաւիա կը գտնուի, յայտարարած է թէ դէտ պիտի չզրկեն Վատիկանի Տիեզերական Ժողովին.— «Ժողովը Հռովմէական Եկեղեցւոյ ներքին խնդիր է եւ ոչ մէկ կապ ունի ռուսական եկեղեցւոյ հետ » :

ԻՐԱՆ

ՍԱԼԻ ԵՒ ՄՈՒՐՃԻ ՄԻՋԵՒ

Թուրքերը օգտուելով Պարսկաստանի ներքին խռովութիւններէն, կը գրաւեն ամբողջ Հայաստանը (1730)։ Պարսիկները նուաստացուցիչ դաշինք մը կը կնքեն Թուրքերու հետ։ Թահմազ Գուլի կ'ըմբոստանայ Շահին դէմ, հրաշէկ երկաթ մը անցնելով աչքերուն առջեւէն, ինչպէս երբեմն Բիւզանդիոնի մէջ, կը կուրցնէ Շահը, կը գրաւէ իշխանութիւնը, գահը։

Քուլի Խան Շահ Աբբաս Գ.ի անունով դեսպան կը ղրկէ Աննա ձարուհիին բարեկամական դաշինք կնքելու համար։ Ձարուհին կը խոստանայ արգիլել Թուրքերուն շարժումները Պարսկաստանի դէմ եւ վերադարձնել Պետրոսի գրաւումները։ Կը հրամայէ Տերպէնտի կառավարչին ետ քաշել Շիրվան եւ Գիլան գրտնուող ռուս զինուորները։ Աննա կ'ըսէր, թէ «Պետրոս մեծ այդ նահանգները գրաւած էր իր պաշտպանութեան տակ առնելու համար, մինչեւ որ խաղաղի Պարսկաստան եւ որպէսզի Թուրքերը չյառաջանան մինչեւ Կասպից Ծով։ Մեծն Պետրոս երբեք մտածած չէ զանոնք միացնելու իր կայսրութեան»։

Ռուսիա ալ իր կարգին դեսպան կը ղրկէ Պարսկաստան, առեւտրական դաշնագիր կնքելու համար երկու երկիրներու միջեւ։

Դաշնագրի կնքումով (21 Մարտ 1735), ձարուհին կը քաջալերէր Քուլին, որ կը գործէր Թահմազ Գ.ի անունով։ Նպատակն էր Թուրքեւպարսիկ պատերազմը դրդռել, ձարուհին անուանական չէզոքութիւն պիտի պահէր, իրապէս պիտի օժանդակէր պարսիկին, որպէսզի Թուրքերը հեռանան Կովկասէն, միանգամայն երկու պատերազմիկները տկարանան եւ ռուս դէպի հարաւ արշաւանքը դիւրացնեն ապագային։

Գուլի Խան քաջալերուած ձարուհիին բարեկամութենէն եւ խոստումներէն՝ կը յառաջանայ Պաղտատ։ Պաղտատի փաշային առաջին գործը կ'ըլլայ ձերբակալել Հայերը, որպէսզի մատնութիւն չկատարեն, գլխաւոր ընտանիքներու պետերը պատանդ կը վերցնէ, նկատելով պատասխանատու իրենց ժողովուրդին։ Պաղտատի Հայերը առեւտուրով հարստացած էին, կը գրաւէին քաղաքին կէսը։ «Հայերը ամէնէն ճարտար առեւտրականներն էին, խաղաղասէր, համակերպող, ուղղամիտ, ուշիմ, աշխատասէր, կը ճամբորդէին Լիվորնօ, Մարսիլիա, Հոլանտա, Անգլիա, Սթոքհոլմ»։

Գուլի կը գրաւէ Երեւանը, կը յաջողի գրաւել նաեւ Պաղտատը։ Կը թեթեւցնէ տուրքերը, կը քաջալերէ հայ առեւտրականները, կը վերահաստատէ բոլոր առաձնաշնորհները։ Հրամանագրով Հայերուն թոյլ կուտայ ազատ կամքով Հրոմի կամ կաթողիկոսին հպատակիլ։

Շահը կը մեռնի 1736ին, հաւանաբար յամրօրէն թունաւորուած։ Որդին, Աբբաս Գ., փոքրակազմ փոքրիկ մը, կը մեռնի քիչ ետք եւ գահին ժառանգորդ չի մնար։

Ֆրանսական եւ անգլիական ընկերութիւններ կը պայքարին Հնդկաստանի մէջ։ Ֆրանսացի Տիւփլէքս օժանդակութիւն չի գտներ Լուզովիկոս ԺԵ.ի կառավարութենէն, կը թողու երկիրը անգլիացիին, կուգայ Փարիզ եւ կը մեռնի աղքատ, ինք որ կայսրութիւն մը տուած էր հայրենիքին, 1763ի դաշնագրով Ֆրանսա կը հրաժարի Հնդկաստանէն։

Նատիր Շահ կը գրաւէ պարսկական գահը, կ'արշաւէ Հնդկաստան, կը հասնի Տելհի։ Անգլիա կ'ըմբռնէ, որ Հնդկաստանի դռները բաց են Պարսկաստանէն եւ Աֆղանիստանէն, ուստի երկու երկիրները ամբարտակ մնալու են Հնդկաստանի սահմաններուն վրայ։ Անգլիա պիտի ջանայ պաշտպանել ամբարտակները, Ռուսիա պիտի աշխատի խաղաղ թափանցումներով յառաջանալ դէպի հարաւ։

Կէտ ձուկի եւ հիւսիսի արջին հակամարտութիւնը պիտի սկսի այդ օրէն եւ պիտի տեւէ մինչեւ Անգլիոյ ընկրկումը, մինչեւ մեր օրերը։ Հնդկաստան կը պաշտպանուի Վոսփորի վրայ, ըսին Անգլիացիները եւ 1787էն ի վեր հետեւեցան արեւելեան քաղաքականութեան այդ հիմնական սկզբունքին։ Չէզոքացնելու համար Ռուսիոյ ազդեցութիւնը Պարսկաստանի վրայ, Վիէննա եւ Լոնտոն Պոլսոյ մէջ պիտի պայքարին Ռուսիոյ դէմ։

Ամերիկացի պատմաբան Հարիսի համաձայն, ռուս ծաւալման պատճառները տնտեսական, քաղաքական են, տնտեսական նոր հողեր եւ շուկաներ գտնել, Ռուսիոյ ճարտարարուեստի զարգացման համար, քաղաքականը արգիլել ուժեղ պետութեան մը կազմութիւնը հարաւի սահմաններուն վրայ։ Վերջապէս յառաջանալ բաց ծովերուն եւ առեւտրական մեծ ճամբաներուն։ Ռուսական հոսանքը ելք մը պիտի փնտռէ դէպի ծով։

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

(3 Շար.)

ԳԷՈՐԳ ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ

(ՄԱՀՈՒԱՆ 100ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Անցեալին տաղանդաւոր մարդոց գործունէութիւնը կը նկատուէր անոնց անձնական հակումներուն սովորական երեւոյթը։ Պետութիւնը իր կողմէ ճիգ չէր ըներ գնահատելու եւ ի հարկին պահպանելու ըստ էութեան ժողովուրդին սեփականութիւնը նկատուող արուեստը։

Սայաթ – Նովա այն մեծ տաղանդներէն է, որուն ստեղծածը յամենայն իրաւամբ ժողովուրդին սեփականութիւնն է, եւ, հակառակ այս հանգամանքին, ոչ ոք մտածած էր լոյս աշխարհ հանել հայ մեծ քնարերգուին ստեղծագործութիւնները։

Այս իսկ պատճառով գնահատութեան արժանի են այլ լուսաւոր դէմքերը, որոնք հայրենասիրական մեծ գործ կը կատարէին կորուստէ փրկելով իրենց նախորդներուն գործերը։ Այս առումով հայ գրականութեան պատմութեան մէջ բացառիկ դէմք մըն է բանասէր, հանրային գործիչ, բժիշկ եւ Սայաթ Նովայի գործերը առաջին անգամ հրատարակող Գէորգ Հախվերդեան։ Իր գրական գործունէութիւնը զուգադիպեցաւ նոր գրականութեան առաջին օրերուն հետ։ Հայութեան զարթօնքի առաջին տարիներուն Պետերբուգէն Թիֆլիս վերադառնալով, եւրոպական գրականութեան քաջատեղեակ եւ բազմակողմանի զարգացումի տէր հայ բժիշկը իրեն հետ բերաւ միտքերու եւ հայեացքներու թարմութիւն, նոր դաղափարներ, յառաջադէմ հայեացքներ։

«Չենք մեղանչել, եթէ պնդենք Հախվերդեանի մասին,— «Հայ աշուղների» յառաջաբանին մէջ կը գրէր Ղազարոս Աղայեան,— որ 60ական թուականներին Ռուսաստանից ողողուող գրական ուղղութիւնը Հայի մէջ մակարդուեցաւ Հախվերդեանի մառանում»։

Գէորգ Հախվերդեան մտածեց կեանքի կոչել մոռացութեան մատնուած հայ գուսաններու եւ աշուղներուն գործերը։ Եւ մէկ կողմ ձգելով գրաբար լեզուով գրուած ստուար մատեանները, կը մտնէ ժողովրդական խաւերուն մէջ «Կենդանի աղբիւրից առնելու կենդանի զրոյցներ»։ Կը հաւաքէ աւանդութիւններ, գուսանական տաղեր, ջան – գիւլիւմներ, առակներ ու կը պատրաստուի հրատարակել հայ աշուղներուն գործերը, երբ մէջտեղ կ'ելլէ Սայաթ Նովայի Դավթարը։ Շուտով այդ հազուագիւտ գանձը կ'անցնի Հախվերդեանի ձեռքը։

Հախվերդեան կը հմայուի Սայաթ – Նովայի երգերուն բանաստեղծական շունչով եւ ազգային մինչ այդ չլսուած գունագեղութեամբ, ու, կը յետաձգէ հայ աշուղներուն հրատարակութեան գործը եւ կը զբաղի միայն Սայաթ Նովայի գործերուն հրատարակութեամբ։

Թումանեանի պատկերաւոր արտայայտութեամբ, Հախվերդեան կրցաւ «ամենակուլ ժամանակի բերանից խլել աննման երգչի երգերը» եւ յաւերժացնել զանոնք։

Օտարներուն նախատինքը այն մասին, թէ Հայերը զուրկ են բանաստեղծական զգացումէ, որովհետեւ չունին գրի առնուած իրենց ազգային երգերը, որոնք վկաները պիտի ըլլային հայ բանաստեղծութեան ոգիին, վիրաւորուած էր Հախվերդեանի ազգային արժանապատուութիւնը։ «Մինչեւ օրս էլ չեմ տեսել մի ազգ, որն որ չունենայ խաղ ու երգ, թէ ուրախ եւ թէ տխուր վիճակում՝ ազգն կարօտ է խաղի, ու մեզ վրայ չենք կարող ասել Գերմանացւոց քերթողի խօսքն՝ չար մարդիկ երգ չունեն»։

Հախվերդեան գիտնականի բծախնդրութեամբ կը սկսի մանրազնին ուսումնասիրել կովկասեան ազգերու լեզուներով գրուած Սայաթ Նովայի ձեռագիր տավթարը, անոր երգերուն բովանդակութիւնն ու լեզուն։ Ապա նաեւ ձեռնամուխ կ'ըլլայ Հայոց լեզուին եւ բարբառներուն ուսումնասիրութեան։

Թիֆլիսահայ բարբառին շուրջ իմաստալից եւ հետաքրքրական յառաջաբան մը գրած է Սայաթ Նովայի հաւաքածոյին համար՝ «Թիֆլիսի բարբառի մէ քանի յատկութիւններու վրայ» խորագրով։ Վերջապէս ընդարձակ ուսումնասիրութիւն մըն ալ գրեց հայ տաղերգուին մասին, ծանօթագրեց ամէն մէկ երգը, կազմեց անհասկնալի բառերու բառարան մը ու իր մտերիմ ընկերոջ՝ Մ. Էմինի միջոցաւ 1852ին գերմանացի Կոտիէի տպարանին մէջ տպագրել տուաւ «Սայաթ Նովա» հաւաքածոն 1200 տպաքանակով, ուրախութիւն պատճառելով բովանդակ Հայութեան։

Հախվերդեան մեր մէջ առաջին մարդն է, որ հիմը դրաւ բնագիրները բաղդատելու գիտական ըմբռնումին եւ գրեց Սայաթ Նովայի կենսագրութիւնը։ Մեծ աշուղին ողբերգական մահէն անցած էր մօտ վաթսուն տարի, մի բան մնացած էր ժամանակակիցներուն յիշողութեան մէջ անոր մասին, եւ եղածն ալ դատապարտուած էր մոռցուելու, եթէ իրերու բերումով Սայաթ Նովայի տաւթարը չիյնար Հախվերդեանի նման արուեստասէր մարդու մը ձեռքը։

Հախվերդեան եղաւ նաեւ Սայաթ Նովայի առաջին քննադատը, անմահացուց զայն եւ ինքն ալ անմահացաւ անոր հետ, իր պատուաւոր տեղը գրաւելով հայ գրականութեան պատմութեան մէջ։

Հախվերդեանի շնորհիւ Սայաթ Նովայի անունը դուրս եկաւ հայկական նեղ միջավայրէն եւ ճանչցուեցաւ օտար արուեստագէտներուն կողմէ։ «Սայաթ Նովա»ն արժանացաւ ոչ միայն հայ մամուլի ուշադրութեան, այլեւ Ֆրանսական, անգլիական եւ իտալական։ Գիրքով հետաքրքրուեցաւ նաեւ Միքայէլ Նալբանդեան։

Սայաթ Նովայի գիրքին հրատարակութենէն դեռ մէկ տարի առաջ, Թիֆլիս ապրող ռուս բանաստեղծ մը՝ Եակով Պոլոնսկի Հախվերդեանի միջոցով կը ծանօթանայ Սայաթ Նովայի գործերուն եւ այնքան կը խանդավառուի, որ կ'որոշէ ռուսերէնի թարգմանել զանոնք։ Պոլոնսկի Հախվերդեանի օժանդակութեամբ կ'ուսումնասիրէ կովկասեան ժողովուրդներուն երգերը եւ խաղերը եւ կուգայ այն եզրակացութեան, որ Սայաթ Նովա-

ՊԵՐԼԻՈԶԻ ՄԵԾ ՍԷՐԸ

1827, Սեպտեմբեր 11, երեկոյեան ժամը 7։

Օտէոն թատրոնի դուռներուն առջեւ ժողովուրդը զիրար կը հրմշտկէ, մինչ ներսը նրբանցքները լեցուած են եւ սրբահին մէջ ամէն ոք կը փնտռէ իր աթոռը։

Ամբողջ «նոր դպրոց»ը հոն է՝ վիպապաշտ ու զգայնիկ։ Անգլիական դերասանախումբի մը անդրանիկ ներկայացումն է։ Կը խաղան «Համլեթ»։

Հինգ տարի առաջ անոնք արդէն Փորթ Սէն Մարթէնի բեմին վրայ խաղացած էին «Օթէլլօ»ն եւ տակաւին մարդոց յիշողութեան մէջ է այն փոթորկալից ընդունելութիւնը որուն արժանացան այն ատեն անգլիացի դերասանները, որովհետեւ՝ Նափոլէոն նոր էր մեռած Ս. Հեղինէի մէջ եւ բոլոր պոնափարթիաններն ու հանրապետականները սրտի սահուն հրճուանքով սուլած էին գարշելի Անգլիացիները, որոնք չէին կրցած նոյնիսկ վերջացնել ներկայացումը, այնքան որ մեծ էր եղած իրարանցումը։

Այս անգամ, կը թուէր թէ գործը ուրիշ տեսակ էր.— Հովը փոխուած էր։ Ալպիոնի հանդէպ ատելութիւնը կորսնցուցած էր իր նորաձեւութիւնը եւ ներկայացման սկզբնաւորութենէն իսկ հանդիսականները կը թուէին սքանչացած ըլլալ դերակատարներուն խաղով։

Խումբին անձնակազմէն երկու հոգի մասնաւորաբար ուշադրութեան առարկայ էին.— Քեմպլը՝ Համլեթի դերակատարը, անդրմանչեան ամէնէն մեծ ողբերգակը Քինի մահէն ի վեր, եւ նորեկ մը՝ Օր. Հարրիէթ Սմիթսըն՝ Օֆելիայի դերակատարը։

Իր գեղեցկութիւնը անմիջապէս մեծ ազդեցութիւն կը գործէ։ Բարձրահասակ եւ նրբերան, կուրծքը՝ նորաբողբոջ կոկոն մը, արտակարգօրէն քաղցր դէմքով, երազուն աչքեր եւ հմայիչ ձայն մը։ Որքան գրաւիչ ու հոգեխռով է ան, նման լուսնի ճառագայթին, անիրական՝ երազի մը նման։

— Զմայլելի է, կը բացագանչէ Թէոֆիլ Կոթիէ։

— Տեսա՞ք իր թեւերուն արձանային գեղեցկութիւնը, կը մրմնջէ Ժիւլ Ժանէն։

— Հապա գլո՞ւխը, կ'ընդգծէ Տըլաքրուա։

Բոլորը կը ծափահարեն, սրահին մէջ ներկաներուն աչքերը յառած են անոր վրայ։ Երեկոյթին յաղթականն է ան։

Սրահին մէկ անկիւնը, Ժերար տը Ներվալի քովիկը նստած է երիտասարդ մը, վայելուչ՝ իր հագուստներուն մէջ, թէեւ քիչ մը կարճահասակ, սակայն յատկանշական դիմագծով, շէկ ու խռիւ մազերով, որ իր աչքերով կը լափէ դերասանուհին։

24 տարեկան երիտասարդ երաժիշտ մըն է՝ Հեկտոր Պերլիոզ։

Իր ծննդավայրը՝ Ալպեան լեռներէն Փարիզ գալով, երիտասարդը հետեւած էր նախապէս բժշկութեան եւ սակայն, շուտով լքելով այդ ասպարէզը հակած էր երաժշտութեան, բան մը որ այնքան ալ հաճոյք չէր պատճառած իր հօրը եւ այդ պատճառով իսկ այս վերջինը դադրեցուցած էր իր զաւկին յատկացուած թոշակը։

Ոչինչ, կարեւորութիւն չունի։ Երիտասարդ Պերլիոզ ժպիտով ընդունեցաւ դիմագրաւել թշուառութիւնը, քանի որ իր հոգիին մէջ կը վառէր արուեստի սրբազան կրակը։

Կը սկսի հոս ու հոն սրինգի դասեր տալ մասնաւոր աշակերտներու՝ ճարելու համար իր օրապահիկը։ Կը մտնէ նշանաւոր երաժիշտ Լըսիւէօրի դասընթացքը եւ կը պատրաստուի մտնել Փարիզի Երաժշտանոցը։ Դաշնաւորած է արդէն պատարագ մը որ նուագուած է Սէն-Ռոք եկեղեցիին մէջ։ Իր միտքը կ'եռայ դաղափարներով եւ ծրագիրներով, շարունակական տենդի մէջ է, եւ ամէն օր կը յղանայ ու կ'որոճայ գրեթէ անիրականալի ծրագիրներ։

Խելագարութեան հասնելու աստիճան վիպապաշտ մըն է։ Ամէն բոպէ կ'ապրի անդոհանք մը եւ իր զգացումները ծայրայեղութեան կը հասնին։ Ամէնէն խորունկ յուսահատութենէն յանկարծ կը ճախրէ անհաւատալի յոյսերու բարձունքները։

Մեծ ազդեցութիւն կրած է Կլիւքէն, Ռոսինիէն եւ կ'երազէ դաշնաւորել երաժշտական ողբերգութիւն մը, որուն մէջ պիտի կրնար դրսեւորել ու պատկերացնել իր ներքին կեանքը, իր գոյութեան բովանդակ յուզականութիւնը նոր լեզուով մը, տակաւին չլսուած չեշտով մը։

Եւ ահա, այդ իրիկուն, առաջին անգամ ըլլալով, Օր. Սմիթսընի մէջ կը կարծէ տեսնել վերերեւումը Շէյքսփիրեան հանճարին։ Հոդ է ահա ողբերգութիւնը, առամը որ ինք կ'երազէր եւ որուն վրայ կ'ուզէր դրոշմել իր երաժիշտի կնիքը։

Այդ իրիկուն, Հեկտոր Պերլիոզ այնքան կը տարուի, այնքան կը հիանայ, որ այլեւս ուժ ալ չունենար ծափահարելու։ «Շէյքսփիր, յանկարծակիօրէն իյնալով իմ վրաս, կայծակահար ըրաւ զիս», կը գրէ իր յուշերուն մէջ։

— Այս Սմիթսընը իսկապէս որ գեղեցիկ է, կ'ըսեն իր բարեկամները հետեւեալ առաւօտ։

(1 Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳԵՏԱՐՁԱՆ

ԱՐՁԱՆ

ՄԱՀՎԱՆ ԱՄԱՆԱՆԱԿ

Լիճեր Հայաստանի և դրանց ծագումը։ Ներկայումս Հայաստանի տարածքում կա 100-ից ավելի լիճ, որոնց ընդհանուր մակերեսը 1961թ. հունվարի 1-ի տվյալներով կազմում է 1200 քառ. կմ։ Լճերի մեծ մասը գտնվում է ծովի մակերևույթից 1500 մ և ավելի բարձրության վրա։ Լճերի ամենամեծ մասսիվը գտնվում է Հայկական լեռնաշխարհի հյուսիսային մասում։ Այդ մասսիվի ամենամեծ լիճը Սևանա լիճն է, որի մակերեսը 1200 քառ. կմ է։ Սևանա լճի ավազանը ներառում է նաև Գեղամա լեռների հարավային լանջերը, Վարդենիսի լեռնաշղթան, Ազատի ավազանը, Ծաղկահովտի մի մասը, Ուրծաձորի ավազանը, Ջերմուկի ավազանի մի մասը, Արտանիշի ավազանը, Ախուրյանի ավազանի մի մասը, Ախուրյան գետի վերին հոսանքի ավազանը, Ախուրյան գետի վերին հոսանքի ավազանը, Ախուրյան գետի վերին հոսանքի ավազան

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Պ. Վաղարշակ Մելիքեանէ՝ թանգարանին համար 50 Ն. Ֆ., Թորգոմ Նալպանտեան ընտանիքէն փոքրիկն Պրիժիտ Պագալեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի քսան Ն. Ֆ.:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Պատգմ. ժողովի փակման, պատգամաւորուհիներու թանգարան այցելութեան առթիւ եղած են հետեւեալ նուէրները.— Տիկին Շալճեան Սէն Ժերոմ), 20 Ն. Ֆ., Տիկին Այվազեան (Լիոն), Տիկին Պէղիրճեան (Պօմոն), Տիկին Խանչէրեան (Քաշան), Տիկին Էօքսիւզեան (Վիէն), Տիկին Արմաղանեան (Մարսէյլ) տասնական, Ալֆորվիլի մասնաճիւղ յիսուն, Տիկին Փափազեան (Փարիզ) հինգ, Տիկին Ղազարեան (Մարսէյլ) տասը, Տիկին Միքայէլեան (Կրենոպլը) տասը Ն. Ֆ.՝ Գումար 145 Ն. Ֆ.:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Հայկ Զրուանդեան 50 Ն. Ֆ. կը նուիրեն Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին Տոքթ. Հայկ Գալճեանի մահուան տխուր առթիւ:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Պետրոս Աղապէյեան, Պ. Ռոլան Աղապէյեան, Պ. Հանրի Աղապէյեան, Պ. Փօլ Աղապէյեան, Տէր եւ Տիկ. Կարօ Տէյիրմէնճեան, Տիկին Էլիզ Գույումճեան, Տիկին Սիրա Աղապէյեան կը հաղորդեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ մօրեղբօր

ՊԵՏՐՈՍ ԱՂԱՊԷՅԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ, Այս Կիրակի առաւօտ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

×

Այրի Տիկին Պերճ Չիլինկիրեան եւ զաւակները Սերոբեան եւ Կազիկեան կը ծանուցանեն որ այս Կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր Պերճ Չիլինկիրեանի մահուան 8րդ տարեդարձին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

×

Տէր Վարագ քհնյ. Աւագեան (հոգ. հովիւ Տէսինի) եւ Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը ծանուցանան Տէսինի եւ Շրջ. հայ հասարակութեան թէ այս Կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ իրենց հանգուցեալ նախագահ ՀԱՅԿ ՂՈՒԿԱՍԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ:

ՄԱՅԻՍ 28 ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նիսի Գէորգ Չավուշ խումբի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին, մասնակցութեամբ Նիսի Նոր Սերունդի «Հայաստան» խումբին:

Այս Կիրակի ժամը 15ին, Օթէլ Սքրիպի շքեղ սրահին մէջ, 20 Ավընիւ Ժորժ Քլէմանսօ:

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ԳԱՐԵԳԻՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ:

Կը խօսի Ընկ. ՅԱԿՈԲ ԱՐԹԻՆԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին:

Մուտքը ազատ է

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԸ

Հասարակութեան ջերմ խնդրանքին վրայ Բ. ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ

ԽԱՄԱՃԻԿՆԵՐԸ

Փիէռ Վօլֆի Գոմէտի տռամը 4 արարով և միեւնոյն դերակատարներով

Յունիս 4, Երկուշաբթի գիշեր 20·45ին Փօլ Ֆարալիք թատրոնին մէջ

Բեմադրութեամբ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆԻ

Տոմսերու համար դիմել Բալուեան գրատուն 43 Ռիւ Ռիշէ, Մասիս նպարավաճառատուն 23 Ռիւ Սօլնիէ եւ ներկայացման օրը թատրոնին կիշէն:

Վարագոյրը կը բացուի ճիշդ ու ճիշդ ժամը 20·45ին:

(Մանրամասնութեանց համար փընտռել յայտագիրը):

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Կապ. Խաչի մասնաճիւղերուն:

Այս Շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Սալ տէ Ֆէթ տ'Ալֆորվիլ, 22 Ռիւ Վօլթէր:

Կը նախագահէ՝ ԱՐՇԱԿ ՄԿՐԵԱՆ:

Կը խօսի՝ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Զարուհի Փափազեան եւ Արա Գրիգորեան իրենց արտասանութիւններով, Մկրտիչ Պօղոսեան իր խանդավառ երգերով, Օր. Լօրանս Նիէլ դաշնակ, ինչպէս նաեւ Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը ղեկավարութեամբ՝ Կարպիս Ափրիկեանի, եւրոպական պարեր՝ Ժան Լուինօ:

Մուտքը 5 Ն. Ֆ.:

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ՕՆՆԻԿ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ

Կը խօսի ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Ճաշասեղան: Ծախքերու մասնակցութիւն:

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդին՝ Այս Կիրակի, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր:

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Խանասոր» խումբի կողմէ, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի:

Խրիմեան վարժարանի մէջ, 2 Ռիւ տը լա Տէֆանս:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Ճաշի մասնակցութիւն 10 Ն. Ֆ.:

×

ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին:

Կը խօսի Կ. ՄԵՀԵԱՆ

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 3ին, Կիրակի կէսօրէ ետք, Սէրքլ Կաթոլիք սրահը:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէին, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, Կապոյտ Խաչին, Հայ Մարտիկներու Միութեան եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի:

Կը նախագահէ Պ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ

Կը խօսի՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, Հ. Յ. Դ. Դրօ խումբին կողմէ: Կը մասնակցին Օր. Օր. Ռըստիկեան, Զաքարեան, Ազնիւ Գինոսեան, հայկ. պար Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Վալանսի պարախումբին կողմէ:

Մուտքը ազատ է:

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Ռիւ տիւ Նուառի սրահը, 24 Ռիւ տիւ Նուառ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին, եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչին եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին:

Կը նախագահէ ՍԱՐԳԻՍ ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Կը խօսի Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Ուղերձ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ:

Գեղարուեստական բաժին, կ'արտասանեն Օր. Օր. Շաքէ Ղազարեան, Ալիս Ալթունեան, ընկեր Մովսէս Չափարեան:

Զութակով կը նուագեն, ընկերներ Յ. Պէրպէրեան եւ Սեդրակ Գուլաքսըզեան (Փարիզի երաժշտանոցէն): Հայկական զոյգ պար, Օր. Օր. Այտա եւ Միրէյ:

Կ'երգէ Նոր Սերունդի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Աբրահամեանի:

Մուտքը ազատ է:

×

ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբին, այս Կիրակի ժամը 15ին, Սալ Առլաք Սոլֆերինօ, 237 Ռիւ Մունէյրա:

Կը նախագահէ ՍԱՐԳԻՍ ՏՕՆԷՐԵԱՆ

Կը խօսի ԿԱՐԱՊԵՏ ՏՕՆԷՐԵԱՆ

Մեներգ, արտասանութիւն, խմբերգ:

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՅ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

... ՈՒՐԱՀ, ԶՈՒԱՀՐԹ ԺԱՄԵՐ ...

ԿԻՐԱԿԻ 3 ՅՈՒՆԻՍ, ԺԱՄԸ 16ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

Սամուէլ Մուրատեան Վարժարանի Ծառաստանին մէջ

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)

ԵՐԳ ԵՒ ՊԱՐ

ՀՐԱԽԱՂ ԵՒ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

Վիճակահանութեան Ա. նուէր՝ հեռատեսիլի գործիք մը

ATTRACTIONS ԲԱՑՕԹԵԱՅ ՃԱՇ **BAR-BUFFET**

Աննպաստ օդի պարագային՝ հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ թատերասրահին մէջ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Լսարանին դասախօսութիւնը այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Շաւարշ Միսաքեան սրահին մէջ:

Դասախօս՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

Նիւթը՝ Յոյն աշխարհահռչակ գրող՝ ՆԻՔՈՍ ՔԱԶԱՆԾԱՔԻ (իր գործին աղերսը հայ ժողովուրդին հետ):

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ամավերջի մրցանակաբաշխութիւնը եւ դաշտահանդէսը Յունիս 24, Կիրակի, ժամը 15–22 վարժարանին մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, պար, արտասանութիւն եւ նուագ:

Ծախքերու մասնակցութիւն 2·50 Ն. Ֆ.:

Հաղորդակց. միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Ռէնսի – Փավիյոն:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, ընկեր Մանուկի բնակարանը, 40 Ռիւ տը լա Մառ:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէի:

Այս Զորեքշաբթի, ժամը 21ին Ալֆորվիլի Ժիւսթիս տը Փէ (Ալֆորվիլի քաղաքապետարան) սրահին մէջ:

Կը խօսի Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

Նիւթ՝ Հայ ժողովուրդին նպաստը աշխարհի քաղաքակրթութեան:

Imprimerie Spéciale du journal «Haratch»
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

AU BEAU NOYER

A 50 mètres du Métro MARCEL SEMBAT

7 ETAGES D'EXPOSITION D'AMEUBLEMENTS

CRÉDIT SANS FORMALITÉS

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ

185, BD. JEAN JAURÈS --- 15, AV. ANDRÉ MORIZET - BOULOGNE — MOL. 06.03 et 60.38

.... ՎԵՐԸ ԱՐԵԳԱԿ՝ ՎԱՐԸ ԹՈՄԼԱԿ ....

ԱՐԵՒԸ երկնքին՝ ՆԵՐԿԸ տունին

Բնական լոյսն է, եթէ ձեր բնակարանը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes

Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne

Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը որու շնորհիւ կրնայ 10էն 30 առ հարիւր զեղջ ունենալ:

ՄԱՍՆԱՃԻԻՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e

166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)

4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)

24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)

48 bis, RUE DALAYRAC — FONTENAY – SOUS – BOIS (Seine)